# ՅԱՌԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Samedi 2 JUIN 1951 Շաբաթ 2 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6472-Նոր շրջան թիւ 1883

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՉՐՈՑՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Տարիներէ ի վեր պահանջներ կը ներկայացնէք Երեւանի, պիտալով հանդերձ որ ի վիճակի չեն կատարելու :

= Մեր պարտականութիւնն է միշտ յիշեցնել: Ոչ միայն արդար իրաւունքներ, այլ եւ հիմնական տեսակէտներ պարզել, յանուն հայրենիքին բարօրութեան :

— Միեւնոյն առեն պարտաւոր էք զանազանել ցանկալին եւ կարելին :

= Մենք երազատեսներ չենք, եւ կրնանք զանազանել կարելին ու անկարելին: Գիտենք թէ կան առաւելագոյն եւ նուազագոյն պահանջներ, ոեւէ իշխանութեան կամ հոսանքի համար :

— Ձեր կուսակցութիւնը հրաշքներ կը սպասէ, ամէն բան մէկ անգամէն պահանջելով : Անիբնայ կը քննադատէք, առանց նկատի առնելու պարագաները :

= Կը թուի թէ հարեւանցի հետեւած էք մեր գրաւոր եւ բանաւոր պայքարին : Մէկդի դնելով պատահական վրիպումներ, Դաշնակցական մամուլին քննադատութիւնները հիմնուած են փաստերու վրայ : Անոնցմէ շատ քանակներ չէ որ կը յայտնենք , այլ տարիներով քննուած, հասուն - ցած, բանաձեւերու վերածուած պահանջներ :

— Ազատութիւն եւ անկախութիւն կը պահանջէք, հողերու ամբողջացում, ներքաղաք, ապա երթեւեկ, լեզուի մաքրութիւն, հաւասար իրաւունքներ : Ո՞ր մէկը յիշեմ ...

= Եղերական ձեւեր մի՛ փորձէք, որպէսզի կարենանք իրար հասկնալ : Դաշնակցութիւնը որ եւ է պահանջ դրած առեն բանաձեւերն ու հնա - բաւորութիւնները ալ կը պարզէ : Ազատութիւնը բնական, տարրական իրաւունքներ մըն է ոեւէ ժողովուրդի համար : Աչխարհի ամէնէն հզօր ուժն ալ չի կրնար կապտել զայն : Դուք մեզմէ առաջ երգած էք «Ազատ Ատուած»ը :

— Այսօր ալ կ'երգենք, բայց միեւնոյն առեն չենք անտեսեր դժուարութիւնները : Պէտք է յարմարիլ պարագաներուն, օրուան պահանջներուն :

= Ուրեմն համբուրենք այն ձեռքերը որ անխնայ կը տրորեն միլիոնաւոր քաղաքացիներ , կը հարթեն բռնաբարոյ լուծի մը տակ, յանուն խորթ վարդապետութեան մը: Չէ՞ք տեսներ ղէպքերու ընթացքը: Բոլոր ազդերը, մեծ թէ փոքր, կը դառնան իրենց ազատութեան վրայ :

— Ի՞նչ կրնանք ընել հակայական ուժերու դէմ : Չէ՞ք վախնար որ այս օրերն ալ փնտռենք :

= Ոեւէ ժողովուրդ, յետին զնչուն անգամ չի կրնար ապրիլ առանց ազատութեան, առանց սեփական հայրենիքի: Բռնակալները եթէ խելք ունենան, ինքնաբերաբար կը քանդեն չղթաները,որպէսզի ամէն ժողովուրդ ինք վարէ իր ճակատագիրը, ստեղծագործելով խաղաղութեամբ եւ բարօրութեամբ :

— Չէ՞ք ընդունիր որ ներկայ պարագաներուն մէջ անիրագործելի է հայրենի հողերու միացումը, ամբողջացումը: Մանաւանդ որ արեւմտեան Դաշնակիցները իրենց պաշտպանութեան տակ առած են Թուրքիան, ճակատ կազմելով Խ· Միութեան դէմ :

= Արդեւքը յաւիտենական չէ : Եթէ քաղաքական դէպքերը այսօր կը դժուարացնեն ամբողջական Հայաստանի կազմութիւնը, այդ չի նշանակեր թէ պարտաւոր ենք յօրանջել եւ հառաչել կամ նահանջել: Իսկ ներքին սահմանները: Ինչո՞ւ չեն վերադարձներ ներկայ Հայաստանին բռնի խլուած հողերը,— Ղարաբաղ, Նախիջեւան, Ախալքալաք եւ մնացեալը :

— Կ'ուզէք որ նորէն արիւնալի վէճե՞ր ծագին դրացիներուն հետ :

= Աւելորդ մտավախութիւն : Իրենք չատ լաւ գիտեն արդարութիւնը վերահաստատելու ձեւերը: Պարզապէս «դեկրէտ» մը եւ ամէն ինչ կը վերջանայ: Հայաստանի տարածութիւնը կ'ընդարձակուի: Բնակչութիւնը կ'աւելնայ: Մեր քաղաքական եւ տնտեսական վարկին հետ, երկրին ռազմական ապահովութիւնն ալ կը զօրանայ :

— Հարկաւ բան մը դիտեմ որ այդ հողերը անջատած են մեր հայրենիքէն :

= Զեզի պէս «չէզոքները» միշտ ալ ձեւ մը կը գտնեն անպարակելին պաշտպանելու , կոպիտ անարդարութիւններ չքմեղացնելու : Մահացու մե՞ղք է եթ պահանջել բռնի յափշտակուած իրաւունք մը: Կուսակցական պայքա՞ր է : Շ·

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ԱԻԵԼԸ ՕԳՆՈՒԹԵԱ՞Ն ԿԱՆՉԵՆՔ

Ֆրանսայի ազատագրութեան առաջին օրերուն, երբ ամերիկեան զօրքը Փարիզ հասաւ, հայ պիւնուորներ ալ ողջունեցինք: Ինչպէս եւ Հայուհիները, իրրեւ կամաւոր կամ զրասենեակի պաշտօնեայ :

Առաջին հանդիպումները տեղի ունեցան ժամուն դուռը: Յետոյ՝ ընտանեկան յարկերու տակ :

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, առաջին հարցումս եղաւ — Հայերէն դիտէ՞ք :

Ընդհանրապէս վատահուն, չատեր կը կմկմային այս հարցումին առջեւ :

— Այո, չատ չէ, քիչ ...

Եւ կը լսէինք պատկերազարդ բացատրութիւններ, ամերիկեան չեշտով.

— Մէկ հարիւր եւ յիսուն հոգի ենք: Ունինք օֆիսըր, մէնըր ...

Օր մը մտածեցինք հարցաքննեցի մէկը, որ բաւական լեզուանի էր :

— Ո՞վ սորվեցուց այս հայերէնը :

= Մայրիկս: Աւելը ձեռքը՝ կը սպասնար զարնել, եթէ հայերէն չսորվէի: Երբեմն կը զարնէր ալ: Այսպէս թէ խօսիլ սորվեցայ եւ թէ կարդալ - գրել :

Այս պատմութիւնը կ'ներկայացնէ մէկը, երբ կը տեսնեմ պատանիներ եւ երիտասարդներ , որոնք խոյս կուտան «հայկականութենէ»: Ոչ միայն հայերէնի դասերէն, այլեւ որեւէ ձեռնարկէ :

Երեւակայեցէք որ գաւառի մէջ անգամ աղջիկներ են երգչախումբերու անդամները եւ արտասանողները (Լիոն, Տէսին, Վիչեն): Տեղ մը ամբողջովին, այլուր՝ չախչախիչ մեծամասնութեամբ:

Անչուշտ ուրախալի է որ հայկական չունչով կը մեծնան վաղուան մայրերը :

Իսկ մանչե՞րը: Չէ՞ որ անոնք ալ վաղուան հայրերը պիտի դառնան , եթէ « սամպա»ն եւ «ռումպա»ն կերած չըլլան իրենց գլուխը:

Ի՞նչ ընենք որ խելքի գան, հայերէն սորվին եւ հայութեան հետ կապուին :

Օգնութե՞ան կանչենք մայրիկներուն օրհնեալ աւելը ...

Վ.Ա.Հէ

## Մայիս 28ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ (ՇԱԲԱԹ), ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ, Ե· ԹԱՂԱՄԱՍԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ: (Մանրամասնութիւնները տես Դ· Էջ) :

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ (ՇԱԲԱԹ), ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ, Variétés Casino, հովանաւորութեամբ Պ· ՏԷՖԷՒԻ : (Մանրամասնութիւնները տես Դ· Էջ) :

## Մահ տիկ. Վերժին Քէօլէեանի

Nice - Matin-ի Յունիս 1ի թիւէն ցաւով կ'իմանանք Տիկին Վերժին Քէօլէեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Վիլֆրանշ, իր բնակարանին մէջ (Քաթիէլ Ֆլորիա), յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Հանգուցեալը, 79 տարեկան, տարիներէ ի վեր հաստատուած Քոթ տ'Ազիւռ, բոլորին համարումը կը վայելէր եւ հանրածանօթ էր իր բարեգործութիւններով :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ազգականներուն որոնք Անգլիա կը բնակին :

Նոյն թերթէն կը տեղեկանանք թէ հանգուցեալին մարմինը Մանչեսթըր փոխադրուելով, յուղարկաւորութենէն վերջ պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

### ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԻՑ ՄԸ ՎԱՐՉԱՏՐՈՒԱԾ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Կրընոպլի Le Dauphiné Libéré թերթին վարիչ աշխատակիցը եւ մեր բարեկամը, Charles Lienard, ստացած է Պատուոյ Լեգէոնի խաչը, ի վարձ իր հայրենասիրական ծառայութեանց :

Պ· Լիէնար մեծարժէք մտաւորական մըն է որ չատ կանուխէն (15 տարեկանին) սկսած է աշխատակիլ տեղական մամուլին: Եղած է խմբագիր Le Petit Dauphinéի: Քննական միտք, իր վերլուծումներուն մէջ ունի ճշդրիտ դիտողութիւններ եւ դիւրասահ ոճ: Միեւնոյն առեն նուրբ դրագէտ մըն է: Գրած է «Le Temoin», «Le mal qu'une femme t'a fait», «Dix filles dans un pré» վէպերը :

Շքանչանի յանձնումի արարողութեան ներկայ եղած են բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ, ինչպէս եւ Տրոմի նահանգապետը, որ ճառ մը խօսած է այս առթիւ :

## Ջորևառու ժողովը Յուլիս 3ին

### ՄՈՍԿՈՒԱ ՎԵՐԱՊԱՀ ԿԵՐԵՒԱՑ

Արեւմտեան երեք պետութիւնները, Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ· Նահանգները եչ· օր Պ· Կրոմիքոյի յանձնեցին այն ծանուցագիրը, որով կ'առաջարկեն չորս արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրել Յուլիս 23ին, Ուշինկթընի մէջ : Ծանուցագիրը միեւնոյն առեն յանձնուեցաւ Խ· Միութեան, Մոսկուայի դեսպաններուն մէջոցաւ:

Այս ծանուցագրին յանձնումը չի նշանակեր թէ վերջացած է չորս փոխանորդներուն ժողովը Փարիզի մէջ· այլ կ'ապացուցանէ թէ սպառած է արեւմտեան պետութեանց համբերութիւնը, իրրեւ հետեւանք անվերջ վիճաբանութեանց որոնք կը տեւեն 13 շաբաթէ ի վեր, վերջնական օրակարգը պատրաստելու համար :

Չորս փոխանորդներու եչ· օրուան նիստին մէջ (64րդ), Պ· Կրոմիքօ հանդարտութեամբ ստացաւ ծանուցագիրը եւ կարդ մը անճշդութիւններ մատնանչելով, խոստացաւ Մոսկուա ղրկել: Այս յայտարարութեան վրայ նիստը յետաձգուեցաւ երկուշաբթի օրուան, սպասելով Խ· Միութեան պատասխանին :

Երեք պետութիւնները առանձին ծանուցագիրներ խմբագրած են, բայց բոլորն ալ միեւնոյն բովանդակութիւնն ունին: Կ'առաջարկեն Յուլիս 23ի ժողովին մէջ քննել օրակարգին մանրամասնութիւնները, նկատի առնելով երեք բանաձեւերէն մէկը: Իրենց կարծիքով, բաւական համաձայնութիւն գոյացած է չորս փոխանորդներու ժողովին մէջ, կարելի դարձնելու համար չորս արտաքին նախարարներուն ժողովը: Խ· Միութեան կը մնայ յայտնել թէ ո՛ր բանաձեւը կը նախընտրէ: Երեք պետութիւններն ալ կը չեշտեն թէ անհրաժեչտ է արտաքին նախարարներու ժողովը, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը:

Իրազեկներու կարծիքով, Փարիզի մէջ գոյացած համաձայնութեանց հիման վրայ, կարելի է քննել Գերմանիոյ ապաղինման, Աւստրիոյ հաշտութեան դաչնագրին, Իտալիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ դաչնագիրներու բըռնադրման, Թրիէսթէի հարցին եւ սպառազինութեանց կրճատման խնդիրները: Գլխաւոր դժուարութիւնը այն է որ Խ· Միութիւնը կը պահանջէ օրակարգ անցընել նաեւ Ատլանտեանի դաչինքը , ինչպէս եւ Եւրոպայի ամերիկեան խարիսխներուն խնդիրը: Երեք դաչնակիցները մերժած են այս պահանջը :

× Եչ· օրուան նիստին մէջ, ամերիկեան պատուիրակը կարդաց հաւաքական ծանուցագիրը, մինչ Կրոմիքօ բառ առ բառ կը հետեւէր թարգմանութեան, որ պատրաստ էր իր սեղանին վրայ: Ընթերցումէն վերջ, հարցուց թէ բնադի՞ն է թէ բնագիրը Մոսկուա ղրկուած է: Ճետոյ յայտնեց իր ճշդումներն ու վերապահումները :

Ժողովէն վերջ բրիտանական պատուիրակը յայտարարեց թէ «չինարար դործ մըն է որ կը կատարուի այս ձեռնարկով, 13 շաբաթներու տաղտկալի վիճաբանութիւններէն վերջ»:

## Գաղտնի ներսիսեան Թեհրանի մէջ

### ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իրանի վարչապետը գաղտնի նիստ մը հրաւիրեց խորհրդարանը, եչ· օր, քարիւղի հարցին աւելի:

Այս գաղտնապահութիւնը կ'ապացուցանէ թէ նոր դժուարութիւններ ծագած են, ազգայնացման օրէնքը գործադրելու համար: Վիճաբանութեանց ընթացքին, կարդ մը երեսփոխաններ մեղադրեցին վարչապետը թէ կը ձգձգէ օրէնքին գործադրութիւնը: Քանի մը հոգի ալ առին քալեցին, իրրեւ բողոքի ցոյց: Տոքթ· Մոսաուեղ պատասխանելով քննադատութեանց, ըսաւ թէ կարելի չէը աւելի արագ չարժիլ: Այս առթիւ պաշտպանեց իր տեսակցութիւնը՝ բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպաններուն հետ: Վիճաբանութիւնները տեւեցին մէկ ժամ: Վարչապետը հասկցուց թէ ի հարկին պիտի հրաժարի: «Ես վճռած եմ յարգել օրէնքին որամադրութիւնները: Ցորչափ չէ լուծուած քարիւղի խնդիրը, պիտի մնամ պաշտօնիս վրայ: Երբ լուծուի, պիտի հրաժարիմ »:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , եթէ Իրան չյաջողի ամբողջովին ձեռք անցընել քարիւղի հորերը, պիտի պնդէ որ արտադրութիւնը միչտ մնայ խաղաղութեան ժամանակի մակարդակին վրայ: Պարսիկները կ'ըսեն.— «Մենք չէզոք երկիր մըն ենք: Ինչո՞ւ թոյլ տանք որ մեր արտադրութիւնը բաղմապատկուի, եթէ յաւելեալ քարիւղը պիտի ծառայէ արեւմտեան պետութեանց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

# ՄԱՑԻՍ 28

« Հոգ չէ թէ մի օր վահանով կը դառնաք, միւս օր վահանի վրայ... Արդիւնքը նոյնն է — յաղթութիւն ... »:

Սիմոն Զաւարեանինն են այս խօսքերը, արտասանուած Պարսկաստանի ազատագրութեան հերոս՝ Եփրեմի մահուան առթիւ, 1912ին:

Դարաւոր է մեր պայքարը ազատ ու անկախ ապրելու: Ըստ Խորենացիի պատմութեան, մեր նախահայր Հայկ Նահապետ ազատ ու անկախ ապրելու տենչով դէմ դրած է հսկայի մը բիւրաւոր զօրքերուն իր փոքրաթիւ մարդոցմով եւ յաղթած ու ստեղծած է Հայաստանը:

Որքան ալ անհաւատալի թուի այս պատմութիւնը, արդի հայ թէ օտար պատմագիրներու տեսակէտով, ամէն պարագայի մէջ ստոյգ է թէ մեր նախնիքները մահը անարգած են ազատ ու անկախ ապրելու համար եւ միշտ ալ իրենց պայքարը եղած է իրենցմէ չատ աւելի մեծ եւ հսկայ ուժերու դէմ: Հին-հին դարերու մեր պատմութեան էջերէն մինչեւ մեր օրերը, հայ ժողովուրդը իր անկախ ու ազատ ապրելու իրաւունքը ձեռք ձգելու համար միշտ ալ նեռուած է անհաւասար պայքարի մէջ, եւ եթէ յաճախ չէ հասած իր նպատակին, բայց իր հոգիին խորը անչէջ մնացած է Անկախութեան ոգին, զոր ժառանգած է իր նախնիքներէն:

Մեր հին թէ նոր բոլոր դրոյները, խորունկ հաւատով ներշնչուած, մեր ազատագրական իրականացումը մարգարէացած են: Շատերը բանտի, աքսորի մէջ թէ կախաղաններու վրայ կամ այլ տանջանքներով իրենց մահը գտան, բայց իրենց ազգային երազի հաւատքը փոխանցուեցաւ յաջորդ սերունդներուն: Որովհետեւ ամէն մահ իսկապէսներու ոչնչացում չի նշանակեր, երբ մանաւանդ այդ մահը արդար գործի պաշտպանութեան խորունկ հաւատքով եւ համոզումով կ'ըլլայ: «Զի մահ ոչ իմացեալ է մահ, մահ իմացեալ՝ անմահութիւն է»:

Մեր արդար իրաւունքի խոր գիտակցութիւնը եւ անկախ ու ազատ ապրելու հզօր կամքն է, որ ցարական թէ սուլթանական վարչաձեւերու տակ ներշնչած է մեր դրոյները: Եւ Աբեմմուքէն Աբեւելք, հիւսիսէն հարաւ, կարծես մէկ զսպանակէ մղուած, դրոյներն ալ մէկ իսկապէս հետապնդած են: Աբովեան իր «Ազասի»ի տիպարով «Վէրք Հայաստանի»ի մէջ հրահրեց հայ երիտասարդութիւնը, որ տէր կանգնի իր պատուին եւ իր «վաթան»ի ազատութեան համար զէնքի դիմէ: Նոյն ցաւերու բռնապետութեան տակ Նալբանդեանց իր «Ազատ Ատուած»ով ազատութիւնը ոգեկոչեց: Գամառ Գաթիպա իր «Հիմի՛ էլ լունք»ով եւ զբլուխ-գործոց «Արաքսի Արտասուքը»ով թմրած հոգիներու խորը բոյն դրած ազատութեան տենչը հրահրեց: Մրմեան, Ալիշան, Արծրունի, Նազարեանց, Մ. Պէշիկթաշլեան կարծես մէկ չունչ, մէկ հոգի եղած Հայը զարթօնքի կը հրաւիրէին: Ու այս բոլորի վրայ փայլեցաւ Րաֆֆին, իր կայծակնացայտ «կայծեր»ով, անթեղուած յեղափոխական կայծերը բոցավառելու: Եւ ստեղծուեցան յեղափոխական մարմիններ: Հայը թօթափած էր իր դարաւոր թմրերը:

Որքան ալ զաժան էին ու ճնշիչ միրզայ վարչաձեւերը, ազատութեան տենչացող հոգին անոնց է: Ան որեւէ բռնութիւն չէ ճանչնար, կ'ուզէ թռչիլ դէպի բարձրերը, դէպի լոյսն Աբեւին, զայն բռնել կ'ուզէ ու տաքնալ անոր չողերէն: Եթէ մեռնի ալ, հոգը չէ, իր մահը կ'ըլլայ արեւի չողերուն մէջ, բարձրութեան վրայ եւ ոչ՝ սորուկի մահով:

Կարդացե՞ր էք Վրթ. Փափազեանի «Ըմբոստի Մահը», այլաբանական զրուածք մը.

— Անտառն յուզուած էր, յուզուած՝ մեծապէս: Այն օր չատ արտասովոր դէպք էր պատահեր: Անտառին խորը, մութ ձորերուն մէջ աճող բոլոր բոյսերը, մեծ ու պզտիկ թուփերն ու ծառերը վրդովմունքի մէջ էին, որովհետեւ իրենց մօտ, բարձր լերան սառրոտը, իրենց հետ աճող ու ապրող կաղնին ուզեր էր վեր բարձրանալ, վե՛ր, վե՛ր, ժայռերէն, լեռներէն ալ վեր եւ աբեւի լոյսը դրկել: Բոլոր դաճաճ բոյսերը կը մեղադրէին կաղնին, որ այդպիսի յանդուգն քայլ մը առնել կը փորձէ, մինչդեռ իրենք վարը միշտ ալ խաղաղ ու ապահով կ'ապրին իրարու քով, իսկ կաղնին վերելքը հանդիպելու է անշուշտ խոչընդոտներու, թէ՝ ժայռերը դինքը պիտի վիրաւորեն, թէ՝ հոն, վերը՝ մրրիկները զօրաւոր են եւ ճիւղերը կը կոտրտեն, թէ՝ կայծակները միշտ պիտի հարուածեն, ու կը ծաղրեն կաղնին յանդգնութիւնը: Բայց կաղնին բոլոր այս խոչընդոտները նկատի առնելով, կը պատասխանէ.— Հոգ չէ, եթէ մեռնիմ ալ՝ դոնէ բարձրութեան վրայ: Եւ ուժ տալով իր արմատներուն, դանդաղ աւելի խորերը կը մխրճէ ու կը բարձրանայ, կը բարձրանայ լեռներէն վեր, մինչեւ լոյսն արեւին ու հպարտօրէն կը տարածէ իր յաղթական ճիւղերը, մինչ իր ներքեւէն կը լսէ դաճաճներու ծաղրանքներն ու քննդիչները:

Այս այլաբանական զրուածքը չի՞ նմանիր Հայու ազատատենչ սլացքին:

Նոյնը չէ՞ Ա. Իսահակեանի վիրաւոր թռչնակին եւ վհուկին հէքեաթը: Վիրաւոր մահամերձ թռչնակը կը նախընտրէ մեռնիլ, քան թէ ապրիլ եւ չկարենալ թռչիլ:

Այսպէս է հայ ժողովուրդը, թռիչք ունի իր հոգիին խորը: Հազար անգամ վիրաւոր, խոշտանգուած, մահամերձ, արեան ճապաղիքներու մէջ անգամ Հայը միշտ պոռացած է իր դահիճներու երեսին.

— Ես ազատ ապրիլ կ'ուզեմ, առանց ազատութեան կեանքն ինչ ընեմ ...

Այս ազատութեան կարօտով վառուած, անոր դալուստը մեղի պատգամեցին մեր ներշնչեալները: Ու բոլորը, բոլորը, ապրող թէ դալիք սերունդները պիտի կրկնեն անմահն Վարուժանի հետ.

— « Հաւատացէք, ով Հայեր, վարդահեղեղ արշալոյսի մը, որուն ես ոտնաձայնը կ'առնեմ»...:

Ափսո՛ս, այդ արշալոյսին զալը մարգարէացան, բայց չատեր զայն չտեսան: Եկաւ սակայն այդ արշալոյսը վրէժի թեւերով, հակառակ թշնամիին հնձող մանգաղին, որ մեր ցեղը մէկ մի-լիոնէ աւելին անճիտելով, կարծեր էր թաղել Հայկական Հարցը:

Բայց ով հրաչք, այդ ինչ ահաւոր պոռթկում վրէժի... Սահմանէն անդին ոտքի են նորէն ցեղին արծիւները իր իսկ մոխիրէն յառնող առասպելական փիւնիկին պէս, ու թշնամին կը փախչի խուճապահար իր իսկ զոհին առջեւէն... Հրա՛շք:

# ... ԴԵՂԻՆ ՄՕՐՈՒԿՈՎ

Ֆրանսերէն randonnée կը կոչուի երդի տաղաչափական ձեւ մը, որուն բազմաթիւ օրինակներն ունինք մեր երգարաններուն մէջ: Բառը առնուած է չնորհներու բառարանէն (cynégétique), ուր ցոյց կուտայ թէ ի՛նչպէս որսի կենդանին, հալածանքի միջոցին, կը դառնայ ինքն իր թաքստոցին չուրջ: Եւ սակայն, դրականութեան մէջ՝ randonnéeն կը նշանակէ ոչ միայն տեսակ մը երգ, որ նիւթը կը գարգացնէ չրջանակներ կազմելով՝ իւրաքանչիւրին չառաւիղը մէկը միւսէն աստիճանաբար մեծ, այլ եւ ամէն արձակ պատմուածք, որ կը գարգանայ օղակ առ օղակ չղթայաւորումով,— ահա թէ ինչո՛ւ Անգլիացիները կը նախընտրեն cumulative tales կոչել գրական այս սեռը, իսկ Գերմանները՝ Kettenmärchen, որոնց հետեւելով՝ Ֆրանսացիները récit caténé կ'անուանեն արձակ ձեւը:

Խօսինք օրինակներով... ի պէտս գարգացեցոյ:

« Գայէք տեսէք ո՞վ է կերել դէձ » երգը randonnée մըն է, որ խելացի ճարտարապետութիւն մը ունի, պարային կշռոյթէն եւ հեղնանքի տարրերէն անկախ՝ տրամաբանական չղթայաւորում մը, որ մանուկին մտքին մէջ օղակ առ օղակ կը գարգացնէ դէպքերու չարայարութիւնը: Ամէն մէկ օղակ ամբողջութիւն մըն է ինքն իր մէջ, բայց չըղթայուած՝ մէկը միւսին,— օղակը կը կապուի հետեւեալ ձեւով.

Արջն զգէղուն ,
Գէլը զէձուն ,
Էձն զտիկուն ... եւայլն :

Իրրեւ արձակ ձեւ՝ կրնանք յիշել Սկանարէլի ճառը Մոլիէրի Տոն Ժուանէն.

— « Գիտցէ՛ք, պարո՛ն, թէ քանի կուժը աղբիւր կ'երթայ, կը կոտրի ի վերջոյ, եւ, ինչպէս չա՞տ զեղեցկօրէն կ'ըսէ այնինչ հեղինակը՝ զոր չեմ ճանչնար, մարդը այնպէս է այս աշխարհի մէջ, ինչպէս է թռչունը ճիւղին վրայ, ճիւղը կապուած է ծառին, ծառին կապուած բանը կը հպատակի բարի պատուէրներու, բարի պատուէրները աւելի արժէք կը ներկայացնեն քան զեղեցիկ խօսքերը, զեղեցիկ խօսքերը կ'ըսուին պալատին մէջ, պալ ...» եւայլն (Ե. արար, Տեսիլ Բ.):

Մեր Պարոնեանն ալ ունի նման յաջող նմոյշ մը, Բանասեղծին ճառը Մեծապատիւ Մուրացկաններուն մէջ, ուր բառերու saladeը կը ծածկէ կը խափանէ այն կշռոյթը, որ հիւանդին միտքը կը զարձ է իր առանցքին վրայ, ամէն մէկ զաղափար ինքն իր մէջ անկախ՝ բայց յաջորդին հետ չղթայաւորուած, — այս նմոյշը կը մատնէ psychose paranoïde, կամ ըստ հոգեախտաբանութեան՝ trouble du centrage de la pensée: Աւելի աղքատ բառամթերքով՝ անմիջապէս նշմարելի կը դառնայ, որ հիւանդին զաղափարները կամ բառերը կը կրկնուին՝ ճիշդ ինչպէս երգ մը disqueի մը վրայ, որ ճեղք մը ունի եւ թոյլ չի տար ասեղին աւելի յառաջանալ.

— Դէլը զէձուն զէլը զէձուն զէլը զէձուն զէլը զէձուն զէլը զէձուն: Կամ ինչպէս չնչին Աբէլը կը կրկնէ տարիներէ ի վեր.— Հայը Թուրք է Հայը Թուրք է Հայը Թուրք է...:

Գաղափարներու, նոյնիսկ բառամթերքի աղքատութիւնը, չնչին Աբէլ կոչուած մեր հիւանդին մէջ, ցոյց կուտայ գլուխ ցուցնող անտանելի բարբառային stéréotypie մը:

Ուսումնասիրելու համար ախտաբանական այս երեւոյթը՝ երբեմն գինք կ'առաջնորդեմ կը տանիմ վանականի իր հին խուցը, մութ եւ աղտահոտ, ուր կը կրկնէր, ժամանակին, նոյն կշռոյթով: « Տէր ողորմեա Տէր ողորմեա Տէր ողորմեա Տէր ողորմեա Տէր ողորմեա...»: Երբեմն ալ կ'առաջնորդեմ կը տանիմ «պահալ»ի իր խանութը, աղի ձուկի, բորբոսած պանրի եւ բուրշիի մսերիմ հոտերուն մէջ, ուր առտուընէ մինչեւ իրիկուն կը կրկնէր.— «Երկու քիլօ լահանա մէկ քիլօ լահանա երկու քիլօ լահանա մէկ քիլօ լահանա...», համաձայն յաճախորդին պահանջին:

Այս stéréotypieն, զարմանալու հարկ չկայ, ի վերջոյ պիտի յանդէր կրկնելու հրապարակա-զրական երգը.— «Հայը Թուրք է Հայը Թուրք է Հայը Թուրք է Հայը Թուրք է...»:

Ը՛հ, վերջապէս ծակ տակառի չափ ալ պարապ չէ ուղեղը, քանի մը ուրիշ բառեր ալ ճարած է՝ կրկնելու համար.— «Դաշնակցական հայրենադաւ Դաշնակցական հայրենադաւ Դաշնակցական հայրենադաւ...»:

Խենթ է այս մարդը: Կարելի՞ է տարբեր կարծիք կազմել,— դուք դատեցէք:

Շահախնդրութիւն կը յայտնէ լինել հրապարակաւ: Կը պատասխանեմ թէ ես հիւանդ, ինք հիւանդ՝ երբ կը գործակցինք, հարկաւ կը յաջողինք: Պատասխանս հրաւէր մըն էր գործակցելու, համերաշխ ընթանալու, հրաւէր իրար հանդուրժելու, միասին աշխատելու, իրարու օժանդակելու, այն համոզումով թէ հայ ժողովուրդը անպայմա՞ն կը չահի իրերօգնութեամբ, ու մեր դլխաւոր թշնամին, որ միշտ ջանացեր է մեզ պատակտել, անպայմա՞ն կը մատնուի մտահոգութեան: Վանդի կը հաւատամ թէ մե՛ծ է մեր ժողովուրդը, մեծ է հոգիով, աշխատանքի իր կիրքով, առեղծագործութեան իր թափով, խոհեմի իր լայն հորիզոններով, բայց եթէ կը մնայ պզտիկ՝ պատճառն այն է որ չի գիտեր հանդուրժել հասարակական աշխատանքներու եւ տեղի կուտայ չնչին Աբէլներու խարդաւանքին, աս ու ան իրար ձգելով՝ իրեն հայ ճարելու վատութեան:

Այսպէս, ուրեմն, խնարհաբար պատասխանեցի Շահախնդրին թէ ըրածս ինչ է որ չնորհակալութեան արժանի համարուի,— ես՝ աչքերս տկար, կէս մը կոյր, եւ Շահախնդրի՝ աշխատանքս անկարող, կէս մը անդամալոյծ, ուրախացանք՝ ձեռք տալով իրարու, ու «մեղի պէս ըրէք գործակցեցէք»՝ ըսինք հայ ժողովուրդին: Ոճի՞ր գործեցինք, տո՞ւն քանդեցինք, կնի՞կ փախցուցինք, Թուրքի՞ն ձեռք տուինք, երեւանի պէ՞մ եղանք: Ի՞նչ մեղք ունէի, որ հայրենադաւ կոչուիմ:

Արդարեւ, երբ կ'ուրախանայի՝ հիւանդ արուեստագէտի մը քիչ մը ուրախութիւն պատճառելուս համար, յանկարծ ծանօթ զղուելի տիսմը, գնչական խնչական, աւանակաձայն: Ո՞վ է այն որ աւանակի այս գնչիւնը կ'արձակէ՝ խանգրելով մեր անմեղ զրոյցը: Ձո՛յց տուր, ժողովո՛ւրդ Հայոց, գոյց տուր՝ մատղ երկարած, գո՛յց տուր էշին իր ախորը: Երկու տող գրեցէք, Հայոց զրագէտներ, երկու տող գրեցէք ախոռապանին, որ լսեցնէ այս էշը: Ալ ձանձրացանք.— « Հակառակ Բաշ Ապարան, Սարդարապատ, Ղարաքիլիսա ... Արամ եւ բազմաթիւ յայտնի եւ անյայտ ռազմիկներ: Օրհասական կռիւ, ճակատ ճակատի: Բուռ մը քաջերու երկաթէ կամքն ու վրէժխնդիր ոգին: Մայիս 28:

Պատմութեան մէջ չատ յաղթանակներ ենք ունեցեր, բայց այն, որ չահուեցաւ Սարդարապատի ճակատամարտով, եղական ու աննախընթաց է:

Մայիս 28ը մեր դարաւոր երազներու իրականացման մէկ յայտարար նշանակէ, արժանի ամէնուս յարդանքին:

Ուրանալ Մայիս 28ը, կը նշանակէ՝ ուրանալ Հայ ըլլալը, կը նշանակէ՝ ժխտել Հայու ազատ ու անկախ ապրելու կամքը, կը նշանակէ մոռնալ մեր նահատակներն ու իրենց սրբազան պատգամը:

Մայիս 28ը աւելի կ'ամրապնդէ, կը պզպզտէ հաւատքը, ապագայ Մեծ Երազի իրականացման:

Ցորչափ Արարատը դերի է, մեր պայքարը չէ վերջացած:

Ցարգա՛նք բոլոր մեռնող ու ապրող հերոսներուն, որոնք կերտեցին Մայիս 28ը: Եւ մեր աչքերը դարձնելով դէպի Արարատ, կրկնենք Ցովհաննէս Շիրազի հետ, իր իսկ խօսքերով.—

Ա՛լօ, չէ՛, նա՛ է Ցոյսիս ճամբան, բարերն ի վեր, ի վեր Մասիս,
Թո՛ղ ամպ ու շաղիք գլխիս ոռնան սարերն ի վեր, ի վեր Մասիս,
Կը տանեմ սիրտըս վիրաւոր, իբրեւ դերօշ, Մասիսն ի վեր,
Թէկուզ մահո՛վ կը բարձրանամ բարերն ի վեր, ի վեր Մասիս:

ԴԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ - ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՋԱՃՆԻՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

## ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Վիեն, 28 Մայիս.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կ. Պոլսի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Նոր Սերունդի, Վասպուրականի եւ Տարօնի Հայր. Միութեանց, Հ. Հանրապետութեան 33րդ տարեդարձը, այս տարի եւս տօնուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ: Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին հաւաստարիմներու հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր քաղաքապետականթատրոնի բոլոր յարկերը: Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ բացակայ էին միայն անոնք որոնք ոչ ազգային տօն ունին, ոչ ղրօշակ, ոչ մեռել եւ ոչ հերոս:

Բեմին ալ եւ ձախ կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական զոյգ ղրօշները, մէջտեղը՝ օրուան տօնին պատշաճ քանի մը նկարներ: Կարմիր, կապոյտ եւ նարնջադոյն տառերով ճերմակ պաստառի մը վրայ ղրուած էր «փառք Մայիս 28ը կերտող նահատակ հերոսներուն»: Վարագոյրը բացուեցաւ Նոր Սերունդի կողմէն պատրաստուած կենդանի պատկերով մը: Մայր Հայաստանը շղթայուած Աբարատ լերան կողին կսալտնիով Թրքական կարմիր մահիկը պարզուած, թուրք զինուորը պահակ քովը: Ցանկարծ հայ զինուորները կը հառնին թուրք զինուորին հրացանը եւ ղրօշը կ'առնեն դեռին կը զարնեն, Մայր Հայաստանի շղթաները կը քանդեն եւ հայկական եռագոյնը կը պարզեն Աբարատի վրայ: Նոյն վայրկեանին ընկեր Համբիկ Զաքարեան կարդաց Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ կառավարութեան առաջին յայտարարութիւնը, մեծ տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ: Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբը Լեւոնեան վարդապետի ղեկավարութեամբ երգեց «Ցառաջ նահատակ»ը: Օրուան նախագահը, Պ. Կ. Տէրմոյեան քանի մը ազդու խօսքերով պարզեց Մայիս 28ի իմաստը.— «Հայոց պատմութեան մէջ Մայիս 28ը չեռնուած թուականն մըն է, վեց հարիւր տարի մեր ղեկուխենէ վերջ: Մարդիկ կան որ կոյր կը ձեւանան այս տօնին հանդէպ: Բայց այս Օրով ստեղծուած Հայաստանը կը մնայ փաստ, թէեւ ան մանուկ է տակաւին, բայց օր մը պիտի մեծնայ Սասունցի Դաւիթին ուժեղ բազուկներուն մէջ: Պետական մարդիկ եւ զօրավարներ չունէինք, բայց Վանի Աբրամը դարձաւ զօրավար եւ պետական մարդ»: Ապա հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը անոնց որոնք իրենց մահով մեր ազատութիւնը կերտեցին:

Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու կողմէ ուղերձ մը կարդաց Խաչիկ Պետրոսեան (նախկին ռազմիկ): Անակնկալ մըն էր Օր. Ապպէյզրեանի առանձին պարը որ ընդունուեցաւ չերմ ծափերով: Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ յայտնուած արտասանութիւն մը ըրաւ Անդրանիկ Ալոյեան «Հայ ղրօշին եւ հերոսներուն», դարձեալ հաճոյքը ունենալով լսելու Տիկիններ Ս. Թաղէոսեանի, Ե. Վարժապետեանի (Լիոնէն) եւ Վ. Ռսախիկեանի տպաւորիչ երգերը (վերջինը Տարօնի Հայր. Միութեան կողմէ): Խոլորն ալ չերմագին ծափահարուեցան: Հանդէսին աւելի մեծ փայլ տուին սան Նուհիները իրենց յաջորդական երգերով հայկական եւ կովկասեան պարերով: Այս բոլորին ջութակով կ'ընկերանար մեր դաշնութին միակ ջութակահարը՝ Պ. Կարապետ Պէպիրեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ արտասանութիւն մը ըրաւ Ցակոբ Մաթոսեան (Ա. Իսահակեանի «Հայաստան»ը): Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ Վիէնի ընկերվարական կազմակերպութիւնները պաշտօնապէս բերած էին իրենց մասնակցութիւնը: Իրենց ներկայացուցիչ ընկերը Լէկիւ-Թիէղ խօսք առնելով ըսաւ.— «Չկայ բան մը աւելի սուղ քան մարդկային ազատութիւնը: Գիտենք որ չատ դժուար է բաղձալի ազատութիւնը ձեռք բերել, բայց պէտք չէ յուսահատիլ, պէտք է պայքարիլ անոր համար: Ինչ որ ազատութիւն կը կոչեն համայնավարները՝ կեղծ է: Անոնց ազատութեան բառին տակ ծածկուած է բռնակալութիւնը: Մենք կ'ուզենք այնպիսի ազատութիւն մը որ երբ առտուն կանուխ մեր դուռը զարնեն, գիտնանք որ բարեկամ մըն է եւ ոչ թէ կէսթափոն կամ կէպէպիւն»:

Օրուան դիմաւոր բանախօսն էր ընկեր Շաւարշ Միսաքեան: Իմ ուժէս վեր է ներկայացնել այդ կուռ բանախօսութիւնը: 1918ի Մայիսեան հերոսամարտը եւ յաղթանակը նկարագրելէ վերջ, ընկերը ծանրացաւ նաեւ օրուան հոգերուն վրայ, յիշեցնելով մեր պարտականութիւնները: Իր խօսքերը վերջացան բուռն ծափերով: Ներկաները մեկնեցան խորապէս տպաւորուած:

ԾՈՓԵՑԻ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

## ԾԱՆՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻԻՆ ՄԸ

« Ցառաջ »ի 19 Մայիսի թիւին մէջ երեւցաւ ղրութիւն մը «Վասպուրականի Հերոսամարտի 36րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առիթով, Բենոյի ստորագրութեամբ:

Այդ ղրութեան մէջ Զիթունիին եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեան վերագրուած ամբաստանութիւնները ձգելով իրենց, կը խնդրեմ ընդհանուրի ուշադրութեան յանձնէք հետեւեալ տողերը. —

« Անդրանիկի եւ Դրոյի գնդերը յառաջանալով մտել էին Մշոյ դաշտը, երբ տեղի ունեցաւ Ցուլիսեան մեծ նահանջը:

Ռուսական զօրքի հետ Անդրանիկն ու Դրօն նահանջեցին դէպի Բերկրի:

Անդրանիկի կամաւորներէն մեծ մասը միացան զաղթականների հետ, իսկ ինքը (Անդրանիկ) մի խումբ ձիաւորներով նահանջեց միւնչեւ Իգտիր:

Բայց Դրօն ռուսական զօրքի հետ միասին նահանջելու պատճառով Բերկրիի գիծը վտանգւում է:

Առաջնի անդամն է որ կը կարդամ այսպիսի տողեր: Մարդկային, մանաւանդ յեղափոխական գաղտնութեամբ անկարելի է հաւատալ այսպիսի իրականութեան:

— Ի՞նչ վիճակի մէջ էր այն օրերուն Մուշի դաշտի ժողովուրդը:

Բայց որովհետեւ տպուած է սեւով ճերմակի վրայ, անհրաժեշտ է ճշդել ու լուսաբանել.

— Ճի՞շդ է յօդուածագրին այդ պահուր ամբաստանութիւնը:

Ուստի, երկրորդ կրկ կ'ընեմ բոլոր այն անձերուն, որոնք մասնակցեր են այդ օրերուն Անդրանիկի կամ Դրօյի գունդերուն, կամ մօտէն տեղեակ են անցուդարձին, յայտնել, հրապարակով կամ անձնական նամակով, իրենց դիտացածը:

— Արտայայտուեցէք, կենդանի վկաներ, որովհետեւ՝ պատմութիւն գրելը յիշողութիւններու վրայ մեկնելով, պէտք չէ որ գառնայ պատնէշներու եռուէն աւուրներ որոնք մնամէջ մարդամէջ մը:

Ղ. Մելոյեան



# Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

Ե.

Որոշուեցաւ յոյն ու իտալացի լաւագոյն պատերազմիկներէն ուժեղ խումբ մը տեղաւորել ճիշդ այդ կէտին վրայ, որ իշխող դիրք ունէր այսօրուան Այվան Սարայի վրայ:

Դիւրաւ կրնանք գաղափար մը կազմել թէ ինչ սարսափելի բաներ էին Մինչին Դարու վերջերուն հանդիպող այս մեծ պաշարումները: Իրարմէ խիստ քիչ հեռաւորութեամբ կը պատերազմէին: Ոսկեղջիւրի նորակերտ կամուրջին վրայ հաստատուած թուրք թնդանօթաձիգները եւ Աստուածածայ պահ քաղաքին պարիսպին որմածակերուն եռեւ պահուրտած քրիստոնեայ թնդանօթաձիգները հասիւ մէկ քանի մեթր հեռաւորութենէ իրար կը

վերաքինման »:

⚔ Վերջին լուրերու համաձայն, Իրանի կառավարութիւնը 48 ժամ միջոց տուած է Անգլեւ-իրանեան ընկերութեան, որպէսզի ներկայացնէ իր հակառաջարկները:

⚔ Բրիտանական յածանաւ մը հրաման ստացաւ կազմ եւ պատրաստ գտնուելու Սէյլանի մէջ, որպէսզի ի հարկին պարսկական ծոց մեկնի, անգլիական հպատակները տեղափոխելու համար:

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՐՈՒԻԿՆ ՈՒ ԱՆԶՐԻՒՆԵՐԸ ծանր վնասներ պատճառեցին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Միայն Թառնի նահանգի գինեգործները մէկ միլիառ Ֆր. կը հաշուեն իրենց կորուստը: Փարիզի մէջ ելեկտրական հոսանքը ընդհատուեցաւ Սէն Լազարի գծին վրայ, խանգարելով երկաթուղիներու երթեւեկը: Հաղորդակցութիւնները խզուեցան Օրլիի օդակայանին մէջ ալ: Ցետասդուեցաւ Լուվրի պալատին բակին մէջ սարքուած նուագահանդէս մը որ տեղի պիտի ունենար իբրեւ բացում Փարիզի 2000ամեակի տօնակատարութեանց:

ՓԵԹԻՆի վիճակը նորէն ծանրացած է, համաձայն բժշկական տեղեկագրի:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի բանակի սպարապետ Փափադոսի հրաժարումը արդիւնքն է Փավլոս Թագաւորին հետ ունեցած վէճին, որ հրահրուած է — կ'ըսեն օտար թղթակիցներ — պալատի զինուորական վարիչներու կողմնակցութեանց հետեւանքով: Այս վերջիններս վերսկսած են զբաղիլ քաղաքականութեամբ, ինչպէս տարիներ առաջ, երբ մարշալատը վերջ տուած էր զինուորականներու այդ դործունէութեան: Թագաւորը իր շրջապատի զօրականներուն կողմը անցած ըլլալով, մարշալատը հարկադրուած է հրաժարիլ, հակառակ ամբրիկեան շրջանակներու միջամտութեան: Մ. Նահանդներու արտաքին նախարարութիւնը հրահանգեց Աթէնքի ամերիկեան դեսպանին, օդանաւով վերադառնալ իր պաշտօնատեղին:

ՋՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԼԱԹՐԸ պիտի ընկերանայ իր զաւկին Պէռնաւի եւ անոր հետ սպաննուած տեղակալի մը եւ տասնապետի մը դագաղներուն, որոնք օդանաւով Փարիզ պիտի բերուին վաղը: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ինվալիտի մէջ, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին: Դժբախտ սպան աւելի քան 80 վէրքեր ստացած էր:

ԻՏԱԼԻՈՑ քաղաքապետական ընտրութեանց վերջին տեղեկագրին համաձայն, քրիստոնեայ դեմոկրատները (կառավարական) եւ իրենց դաշնակիցները չահած են 2735 քաղաքապետութիւններէն 1500ը, համայնավարներուն ձգելով միայն 400 վայրեր: Կարմիրներուն կորուստն է 650 քաղաքապետութիւն, բաղդատելով 1946ի ընտրութեանց հետ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆի մէջ եւ մասնաւորաբար Թոնքինի մօտ կատաղի կռիւներ կը մղուին քանի մը օրէ ի վեր: Ցաճախ տեղի կ'ունենան սուինամարտներ: Կարմիրները, մէկի դէմ քսան համեմատութեամբ թուական գերակշռութիւն ունին: Կռիւներու կեդրոնն է Նին - Պին քաղաքը, ուր հերոսական դիմադրութիւն մը ցոյց կուտան չէնքերու մէջ դիրք բռնած Ֆրանսական կոկառները: Քաղաքը պաշարուած ըլլալով, վայրաչուներ օդնութեան փութացին Ֆրանսայի եւ բնիկ ռամիկներուն: Կը հաղորդուի թէ այս վերջինները կացութեան տէրը դարձած են քաղաքին մէջ: Երեք օրէ ի վեր չարունակուղ կռիւներէ վերջին ալ, կարմիրները չեն կրցած հանիլ իրենց նպատակին եւ տուած են ահռելի կորուստներ: Հազարաւոր դիակներ կուտակուած են դետեղերքն ու քաղաքի աւերակներուն մէջ: Ցարձակումի անցած կարմիրներու թիւը կը հասնի 45 հազարի, որոնք կրակի դէմ կը նետուին մոլեգնօրէն:

ՇԱՒԻԼԻի կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր տանդամները այս կիրակի ժամը 15.30ին: Օրակարգ. 1.— Վարչութեան հրաժարականն ու նորին ընտրութիւնը: 2.— Մատուռի չէնքը դնելու հարց: Ժողովին մասնակցելու համար պարտաւորիչ է վճարել 1950ի անդամատուրքը:

Այս ժողովը Բ. անդամ ըլլալով ներկանիւն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Վարչութիւն

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒՍՈՂՆԵՐՈՒՆ

**ADLER**

Հանրածանօթ մարքը, սկսած է շիճել՝
ԹՐԻՒՈՑԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ Jauge 10 եւ 12
Բացառիկ գին միայն Յունիս 30
Մանրամասնութեանց եւ մօտէներու ցուցադրութեան համար դիմել՝ R. BARRERE
7 rue Papin (angle 98 Bld. Sébastopol) Paris (3).
Tél. Tur. 91 - 24 :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
**Le Gérant : A. NERCESSIAN**

# ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ (ՄԱՑԻՍ 28)

Շաբաթ, 2 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին մինչեւ լոյս, Ե. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Փլաս Փանթէոն):

Կը նախագահէ ԳԵՐԱՅԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Հր. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Կ'երգեն Օրիորդները Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, դաշնակ՝ ծանօթ արուեստագիտուհի Օր. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ: Արտասանութիւններ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի եւ Շավիլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի: Աքօրտէօնիստ ՍՏ. ՍԱՐԱՖԵԱՆ, Ա. անդամ հայկական բեմերու վրայ:

Եւրոպական պարեր Կ. Սարեանի նուագախումբով:
Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 100 ֆրանք: Տոմսերը՝ ընկերներէն եւ Բալուեան գրատունէն:

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

## Մատեղի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ կապոյտ Մաչի բոլոր մասնաճիւղերուն:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Variétés Casinoի չքեղ սրահին մէջ, 37 rue de l'Arbre Գանըպլիէրի վրայ, Noailleի կից:

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ԿԱՄԹՈՆ ՏՐՓԻԻՐի, (Առեւտրական նաւատորմի նախարար եւ ընդհ. քարտուղար Ֆեռերասիոնի), Պ. ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆՀԱՐԻ (Նախագահ Տնտես. Ցանձնախումբի):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Ջութակ Լեւոն Ղեւոնդեան, արտասանութիւններ՝ Օր. Ա. Ներէնկիւլեան, Ալիս Յարութիւնեան, Արփիկ Թադոյեան, Պ. Ժ. Մակարեան, կենդանի պատկեր եւ հայկական պարեր:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր:
Դիւրամատչելի ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

⚔

## ԿԱՐՏԱՆի ՄԷՋ

Յունիս 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:

### ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԱՆԿԷՆի ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 15էն կէս գիշեր, 30 rue de la Libération, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մ. Կաւվարեցց (երգ), Պ. Ֆիլիպ Աղազարեան (ջութակ), Պ. Հրանդ Քէօսէեան (արտասանութիւն), հայկական պարեր Օր. Ալիս Գավէզեան եւ Թառ Պ. Աւետիս Գասպարեան: Պիտի ներկայացուի Ռ. Զարդարեանի «ԵՕԹԸ ԵՐԳԻՉՆԵՐԸ» եւ «ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԹԷՑ» զաւեշտը, Սէվրանի մասնաճիւղի սիրողներու խումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Տիկին Ալիս Քէօսէեանի:

Խնամքով պատրաստուած պիւֆէ:
Gare du Nordէն չոգեկառքը կը մեկնի 14.28ին 16.16ին եւ 17.15ին:

ՀԱՐՄՆԻՕՖ ՄԸ, ԲԱՑԻ ԻՆՔՆԻՆ ՏՕՆ ՄԸՆ Է ԵՒ ՀԱՐՄՆԻՕՖ ՄԸՆ Է

**“ՇԻՐԱԿ„ ՕՂԻՆ**

## ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի Ֆր. Կ. Մաչի ընդհ. ժողովը չաբաթ 9 Յունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը (17 rue Ampère) ժամը 3.30ին:

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՅԱԿԱՆ միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւտուն ժամը 9ին Bar du Globeի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

### ՀԱՆԴԷՍ ԽՆԴՈՑՔ

Ֆրանսահայ կապոյտ Մաչի Իսի լէ Մուլինոյի հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, մինչեւ կէս գիշեր Մրմհան զբօսոցը:

### ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՐԱՒԷՐ ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՑՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ, 26 Մայիս.— Ազգ. Միութեան եւ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ընտրութիւնները տեղի ունեցան 6 Մայիս, 1951ին եւ տասնըմէկ անդամներու փոխարէն միայն լինը հոգի ընտրուեցան: Վերջին պահուն մէկն ալ հրաժարած ըլլալով, կազմը ամբողջացնելու համար երեք նոր անդամներու ընտրութիւնը պիտի կատարուի այս կիրակի, 3 Յունիս առաւտեան ժամը 9էն մինչեւ 18, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Ինչպէս յայտարարած էինք նախապէս, ինչ որ ալ ըլլայ ընտրողներու թիւը, ընտրուած պիտի նկատուին անոնք՝ որ առաւելագոյն քուէն կը ստանան: — (Դիւաւն ընտր. յանձնաժողովի)

### ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԿ

Գ. Ս. Պրիւսէլ.— Պիտի հրատարակուի:
Լի - Տես.— Ստացանք փոխարժէքը:

### ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱԻ ԾԱԽՈՒ Է ՏՈՒՆ ՄԸ

երկու յարկ, գետնայարկ, պարտէզ (պտղատու ծառերով): Կաղ, ջուր, ելեկտրականութիւն:
Ազատ է (վարձակալ չկայ):
Դիմել ՍԻՄՈՆԵԱՆ ՄԻՍԱՔԻ, 6 bis, rue de Choisy, Alfortville:

**Ծախու է**

վերջին կատարելագործութիւններով օժտուած
ՍՐՃԱՐԱՆ - ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ
Ե. Թաղամասին մէջ, երկու սենեակ խոհանոց մը միասին: Դիմել BOTTIER OSSMA
23 rue des Ecoles , Paris (5) Հեռ. Dan. 99-43

ՄԻԻԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Յունիս **17**ի կիրակի երեկոյ ժամը ճիշդ **20.30**ին, ղեկավարութեամբ Պ. Ն. ԿՈՐԿԱՆԵԱՆի,

**ԱԼՄԱՍ**

ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՏԱՐԱԶՆԵՐՈՎ ԵՒ ՅԱՐԴԱՐԱՆՔՈՎ

# ՅԱՌԱՋԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 3 JUIN 1951 Կիրակի 3 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6473-Նոր շրջան թիւ 1884

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՄԵՆՔ ԿԱՑԻՆՔ ՁԵԶՄԷ ԱՌԱՋ...

*Եթէ չենք սխալիր, չեխ պատմագիր մըն էր որ կ'աղաղակէր, ըմբոստանալով նախկին աւստրօ-հունգարական կայսրութեան հալածանքներուն դէմ.*

*— Մենք կայինք ձեզմէ առաջ, պիտի ըլլանք ձեզմէ վերջը ...*

*Որքան պարզ, այնքան պերճախօս :*

*Կենդանի նշանախօսք ուրէք ժողովուրդի համար որ կը տառապի հայրենիքի եւ ազատութեան կարօտէն :*

*Միեւնոյն առեն պատմութեան ձայնը : Պատգամ եւ սաստ :*

*Այս հալածական ժողովուրդն ալ հարկադրուած է պարբերաբար յիշեցնել բոլոր բռնացողներուն, ուրացողներուն եւ դասալիքներուն.*

*— Մենք կայինք ձեզմէ առաջ, պիտի ըլլանք ձեզմէ վերջը ...*

*Այո, հարկադրուած է բարձրաձայն յայտարարել ի սիրտս աշխարհի, թէ ոչինչ կրնայ խեղդել պատմութեան ձայնը : Ոչ ալ փոխել անոր բնական ընթացքը :*

*Ամէն ժողովուրդ իր ճակատագիրը կը տնօրինէ իր ձեռքով : Ճաճախ արիւն թափելով : Երբեմն ալ օգտուելով «դէպքերու դասաւորումէն», ինչպէս կ'ըսեն բանդէտ մարդիկ :*

*Ամէնէն մոլեռանդները ալ, հազար աղբիւրէ ջուր բերեն, չեն կրնար ժխտել այսօրուան Հայաստանի երկունքն ու ծնունդը, — ամենց վաւերական թուականը :*

*Որքան ալ քերթեն ու աղճատեն կամ լեզու թափեն, չեն կրնար ապացուցանել թէ պիտի ունենայինք ներկայ կոթիղը, կազմ եւ պատրաստ, եթէ մենք ալ հետեւէինք խուճապահար ազգանշանին, — « Դէպի տո՛ւն»...*

*Պատմութեան բնագիրը կը կոչուի 1918 Մայիս 28 : Մնացեալը վակազիծ է : Սովորական՝ բոլոր ազգերու պատմութեան մէջ :*

*Կնունքը չի կրնար արձանագրութեան տոմարմարէն ջնջել ծնունդը :*

*Ծորդահոսան արիւն է խառնուած պատմական երկունքին :*

*Այս ժողովուրդին զաւակներէն 10—12.000 քաջեր հրաշք են գործեր, ճակատելով դերազանց ուժերու դէմ :*

*Թշնամին ինքն ալ կը վկայէ թէ ինչ կատաղութեամբ կը կռուէին անոնք : «Քիչ մնաց որ մեր հրամանատարը էրզրում առնէր իր չունչը» :*

*Օրհասական պայքար՝ անհաւարին դժուարութեանց մէջ : Կիսկատար սպառազինութեամբ : Ամանոց որեւէ ապաւէն ունենալու ներքին թէ դուրսէն : Ընդհակառակն, զաւակը հարեւաններու խոցոտումներն զգալով իբենց կռնակին կամ կողերուն վրայ :*

*Եւ տակաւին կը հարցնեն թէ ինչո՛ւ կը ծնէք : Ամէն տարի եւ ամէն տեղ ...*

*Այդ երանելիները բնական կը դանեն որ Ֆրանսացին ծնէ Ժան տ'Արքի տարեդարձը եւ ուրիշ բազմաթիւ յիշատակելի թուականներ :*

*Անոնք չեն զարմանար որ մինչեւ այսօր ալ թափօրներ կը կազմուին հանգստեան Ֆրանսայի մէջ, ոգեկոչելու համար Փարիզի «Կոմունա»ն (1871) :*

*Անոնք թերեւս իմացած չեն որ յետամնաց Թուրքը երկիւղածութեամբ կը ծնէ 1919 Մայիս 19ը,— այն օրը երբ Մ· Քէմալ Սամսոն կ'իջնէր, ազգային չարժումը կազմակերպելու համար : Կը ծնէ իբրեւ Երիտասարդութեան օր :*

*Դաս մը նորընծաներու համար սրբութիւն սրբոց է բոլշեւիկեան ծնողագոյին մէջ նշանակուած յետին տարեդարձը :*

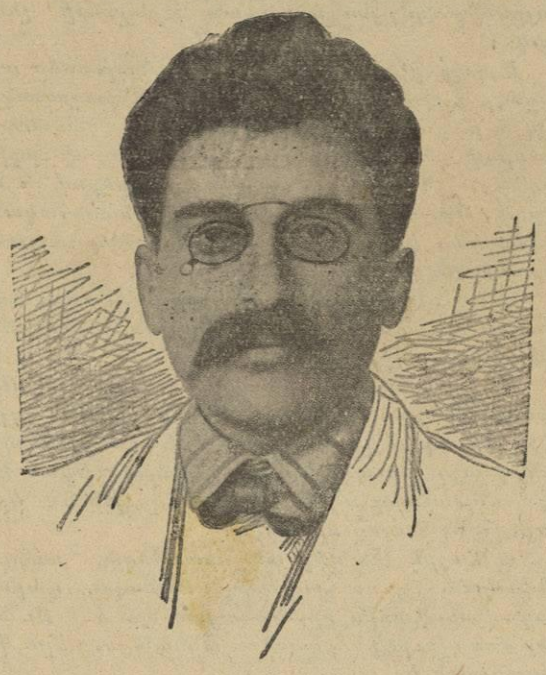
*Իսկ երբ կարգը կուգայ հայրենիքի հիմնադրութեան թուականին, հազարաւոր երիտասարդներու թափած արիւնն անգամ բան չի խօսիր իբենց սրտին : Ջիղ չի չարժեր իբենց դեղնած դէմքերուն վրայ ...*

*Այս կարգի զգիրներու դլխուն միշտ ալ պիտի հնչէ պատմութեան ձայնը՝ մուրճի մը ծանրութեամբ·*

*— Մենք կայինք ձեզմէ առաջ, պիտի ըլլանք ձեզմէ վերջը :*

*Ազգերու պատմութիւնը դրատախտակ չէ, որպէսզի կաւիճով դրես եւ ուրես :*

Շ·



## ԱՐԱՄ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ԱԶԱՏ ԵՒ ԱՆԿԱԽ

*Քանիցս լսած եմ Ա· Ահարոնեանի մէկ դատաստը իր այնքան սիրած հայ ժողովուրդին դէմ, երբ անոր «պաչը - պօղուք» մէկ արարքը կը տեսնէր .*

*— Ազդ չենք, եղբա՛յր, ժողովուրդ ենք տակաւին ...:*

*Ըսել կ'ուզէր թերեւս թէ ամբոխ ենք եւ ամբոխ ալ կը մնանք, եթէ այսպէս առատօն կանուխ արթնցողը ուղածին պէս խաղայ ու չհաղորդէ մեր ժողովուրդին թոյլ ըմբռնումները, քաղաքական տհասութիւնը :*

*Մեր պատմութեան դիրքը ամէնէն աժան ապրանքն է : Հասնողը ուղած էջը կը պատռէ, կոտրած եւ ճրճռան դրիչ մը ձեռքը՝ կ'աւրէ ու կը ղրէ : Ու ինչ հատընտիր բառերով կը գեղազարդէ զայն :*

*Ահա եւ նոր մը· «Զարադէտ թուական» կը կոչեն Մայիս 28ով հռչակուած հայկական անկախութիւնը ... «Ինչուն» բացատրել ինծի չիյնար :*

*Ամէն օր այդ «ինչու»ները սիրտը կը խառնեն պարկեշտ եւ բանիմաց հասարակութեան :*

*Կը մնայ հանել որոշ եզրակացութիւն մը այս վերլուծէն :*

*Օրինակ,— Այն բոլոր երկիրները որոնք ծնած են միապետական կարգուսարքով մը եւ հետզհետէ յեղաշրջուելով եղած են այսօր հսկայ հանրապետութիւններ, ժողովրդապետութիւններ, Ազատ ու Անկախ չեն :*

*Անոնք պետութիւն պիտի ըլլան եւ իբենց քաղաքական եւ ազգային անկախութիւնը եւ ազատութիւնը պիտի դանեն այն առեն, երբ ընդունին Սթալինեան «ուղղափառ» հաւատքը ու դառնան սովետական :*

*Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Անգլիա, Տանիմարքա, Շուէտ կամ Նորվեկիա, Իտալիա կամ Իրլանտա — խօսելով միայն — եւրոպական երկիրներու մասին — ո՛չ պետութիւն են, ո՛չ անկախ են եւ ո՛չ ալ ազատ :*

*Բոլորն ալ անհամբեր կը սպասեն այն օրհնեալ թուականին երբ երկաթէ վարագոյր մը իբենց աչքերուն դէմ, ու ալ չտեսնեն դուրսի լոյս աշխարհը ...*

*« Անդ կացցես եւ զլոյս մի տեսցես »,— ինչպէս արեւելեան կողմն աշխարհի :*

*Անշուշտ այն առեն խաղաղութիւնն ալ ապահովուած կ'ըլլայ, ազատներ թոցնելով Ազատութեան աւերակներուն վրայ :*

ՍՕՍԻ

---

*ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Ապտուլլահ Թագաւորը, Թուրքիոյ մէջ իր պատյտը վերջացնելով, վերադարձաւ Պէյրութ եւ դիմաւորուեցաւ Հանրապետութեան նախագահ Էլ Խուրիի եւ օտար դիւանագէտներու կողմէ :*

*ՏԱՍԸ ՖՐԱՆՔՈՆՈՑ մեռաղեայ նոր դրամներ չրջաբերութեան պիտի հանուին Գչ· օր :*

ՊՈՒՏՄ ՏԻՏԱՂ

## կարգը Մայիս 28ին...

*Կը ծօնէ՞ն : Զե՞ն ծօներ : Կը յարգե՞ն : Զե՞ն յարգեր :*

*— Ծօ՛, Աբիսողոմ ընկեր, ինչ է, իբար անցած ես : Ազգը վտանգի մէջ է կրկին...*

*Հապա ի՞նչ : Սա «հակառակը» նորէն ոտքի են : Մայիսեան Տօն կը սարքեն : Ո՞ւր պիտի հասնի մեր վիճակը : Ժողովի կ'երթամ ճար - ճարակ դտնելու : Ազգին ապագան վտանգի տակ է :*

*— Վա՛յ Աբիսողոմ, ազգով ալ կը զբաղիս, հապա «նախապաշարում» էր «ազգ, եկեղեցի, հայ ու Հայաստան»...*

*— Լա՛հ : Եւ սակայն վերջին է հրամանքը : Պէտք է մի բան ցոյց տալ : Գործ կ'ուզեն մենէ :*

*— Ո՞վ է ուզողը :*

*— Ես դիտե՞մ : Կ'ասեն, ըսին : Վերջին է եղեր՝ վերջին... Մէկ սա Մայիս ամիսը որ ջնջեն օրացոյցէն ինչ լաւ կը լինի, հէ՞ :*

*— Անոր տե՞ղը :*

*— Նոյեմբերը՝ քիչ մը լայնցնելով :*

*— Կ'երեւայ ածուխի մեծաքանակ վաճառական ես...*

×

*Մարդիկը իբենց դլուխը վար չջած՝ ոտքերը վեր են տնկեր Արեւ աքացելու :*

*Առեն մը, տեղադրին լծուած էին Ապրիլեան Տօնը հալածելու մասնագիտութեան՝ Թուրքի խըրխա հազած :*

*Ցողունեցան՝ ժամ - ադօթք, տէրտէր - վարդապետ, Աստուած, Քրիստոս հալածելէ :*

*Դարձան, կամաց - կամաց· կաղն ի կաղ՝ Ապրիլասէր՝ Թուրքը վչտացնելու զոհողութիւնը յանձն առած :*

*Մտան ժամերէն ներս՝ տէրտէրի ձեռք պագնելու, մոմ ու նշխարք վաճառելու ...*

*Կը ճենճերին, կը խլրտին : Չախ ու աչ « Նոյեմբե՛ր» կը պոռան : Ջիւն ու փոթորիկ : Սառոյց, կարկուտ կը փնտռեն՝ Հայոց սրտերը տաքցնելու!! Մայիսեան արեւը խափանելու համար :*

*Զա՞ր են այս մարդիկը : Կոյր ու անզգա՞յ :*

*Ոչ : Ուզում են մի բան անել : Շուքէն դուրս դալ : Ազմկել : Անդործութեան դարման տանիլ :*

*Անշուշտ, կը դայ մի օր : Քեռին իր ճկոյթին եղունդովը կը ստորագրէ մի դեկրետ , ի նպաստ ՄԱՑԻՍ 28ի :*

*Չկ'ք կարծեր, որ սրահի վարձքը, պատրաստելու ճամբուն մէջ են :*

*Ուշ չէ կարծեմ, երբ պիտի կարդանք, հառաջդիմական մամուլի մէջ...*

*— « Բոլորդ , բոլորդ Հ... սրահը : Փառաշուք կերպով պիտի տօնուի Մայիս 28ի ազգային տօնը...»:*

Կ· ՊԵՏՈՒՇ

## Անգլեւթրաւեան վէճը

### ԹՐՈՒՄԸՆ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷ, ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳՐԵԼՈՎ ԻՐԱՆԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՑ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ

*Օր նոր, անակնկալ նոր : Մ· Նահանգներուն նախադահը, անձնական նամակներ ուղղեց Պարսկաստանի եւ Անգլիոյ վարչապետներուն, խնդրելով որ խաղաղութեամբ կարդադրեն քարիւղի վէճը :*

*Պ· Թրումըն Մ· Նահանգներուն միջնորդութիւնը կ'առաջարկէ այս առթիւ, մասնաւորապէս չեչտելով թէ կ'ուզէ որ վէճը լուծուի գոհացում տալով երկու կողմերուն : Նախագահին ձեռնարկը անակնկալ մը եղաւ արտաքին նախարարութեան եւ Ուոշինկթընի բրիտանական դեսպանատան համար : Մամուլին ալ տեղեկութիւն տրուած չէր նախապէս : Երկու նամակներուն բովանդակութիւնը դաղտնի պահուած էր, որպէսզի վտանգաւոր ազդեցութիւն չգործէ Պարսկաստանի մէջ, գրգռելով ծայրագոյն ազգայնական եւ ծայրագոյն ձախակողմեան հոսանքները :*

*Կ'ըսուի թէ Անգլիոյ վարչապետին ուղղուած նամակին մէջ, Թրումըն կը բացատրէ թէ անհրաժեշտ է Իրանը հեռու պահել խորհրդային չրջանգծէն եւ ապահովել քարիւղի հայթայթումը արեւմտեան պետութեանց համար : Իսկ Տոքթ· Մոսադեղի ուղղուած նամակով, կը զգուշացնէ ծայրայեղ տնօրինութիւններէ, քարիւղի ազգայնացման օրէնքին գործադրութեան առթիւ եւ կը թելադրէ բարեկամաբար համաձայնիլ Անգլիոյ հետ :*

*Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Մ· Նահանգները պատրաստ են 60 միլիոն տոլար տրամադրելու Իրանի, իբրեւ զինուորական եւ տնտեսական օգնութիւն յառաջիկայ տարուան համար :*

*Թրումընի նամակը ստանալէ անմիջապէս վերջ, Իրանի վարչապետը ժողովի հրաւիրեց նախարարները : Երկկ, չաբաթ խորհրդարանին մէջ պիտի կարդար նամակը, անմիջապէս պատասխանելու համար :*

*Անգլիոյ վարչապետը անձնական համարելով*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՀԱՉԱՀ՛Ր ՓԱՌՔ...

«Մահ իմացեալ անմահութիւն է», կ՛երգէր մեր մեծ գրիչներէն՝ Եղիշէ :

Երեսուն երեք տարի առաջ Մայիսի վերջին երկու չաբաթներու ընթացքին Սարտարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսէի առջեւ, հայրենի հողին վերջին չերտին կառչող հայ մարտիկները դիմէին թէ մահը դիմաւորելու կ՛երթային : Սակայն, դիմէին նաեւ որ, եթէ թշնամին անցնէր անվտանգ, պէտք էր խաչ քաշել իրենց մայրերուն, կիներուն, զաւակներուն դոյութեանը վրայ :

Սովորական պատերազմ չէր եղածը: Քիչ մը աւելի, քիչ մը պակաս հողը չէր կռուախնճոյրը: Հարցը դրուած էր պարզ: Թշնամին կեցած էր դաշոյնը ձեռքին: Կամ կը կռուէինք եւ այդպէսով ապրելու իրաւունքը ձեռք կը ձգէինք կամ տեղի կուտայինք եւ որպէս ժողովուրդ՝ կ՛անցնէինք պատմութեան գիրկը :

Փա՞ռք մեր հայրերուն, որ չթուլցան եւ մը - ղամարդու պէս կուրծք տուին վանդին: Հազա - րաւոր դիակ: Հազարաւոր քաջեր մէկ օրուան մէջ փակեցին իրենց աչքերը, Ազատութեան Արշալոյ - սը չտեսած, բայց, արդէն արիւնաքամ ժողո - վուրդին կրկնակի թանկագին զոհերով կազմուած թումբը՝ փրկեց արիւնի հեղեղէն յաջորդ սե - րունդները եւ հինգուկէս դարերու պատմութեան ճամբան փոխեց :

Հազա՞ր փառք մեր հայրերուն :

Աղքատ էինք մենք: Ռուսաստանի անհատնում հարստութենէն փշրանքներ միայն մեր ձեռքն էին հասած: Անօթի էին բոլորը: Ճակատին վրայ, ճա - կատին եռեւը: Անկանոն դէնքեր: Ոչ փոխադրա - կան միջոցներ, ոչ ալ լրատու եւ ամբարձիչ բաժին - ներ: Սո՛վ ամէն բանի մէջ· ռազմամթերքէ՛ն հա - յցահատիկը, բայց, փա՞ռք մեր մայրերուն, որոնք մրջիւն դարձան եւ թիկունքէն ճակատ կրեցին վերջին հացն ու ծխախոտը, վերջին դեղն ու դարմանը : Կուժերով չուր տարին պա - տերազմի դաշտը եւ իրենց չորցած մատներով թրջեցին մահամերձներու շրթունքները : Քար դրին իրենց սրտերուն վրայ՝ եւ փակեցին սիրելի - ներու աչքերը: Անոնց նայուածքներու չափերէն վախկոտներն ու դասալիքներն անդամ կրակը նետ - ուեցան :

Հազա՞ր փառք մեր մայրերուն :

Ցանուն դաղափարին, որդերը կրծեցին ռու - սական ահեղ բանակները: Փախան անոնք «դէպի տուն» պոռալով, ու պարպուած երկարաձիգ ճա - կատը դարձեալ մնաց, ափ մը Դաշնակցական հայդուկներու եւ ուրիշ հայրենասէրներու ուսին : Փառ՞ք մեր անճառելի քաջերուն:

Զարկին ու նահանջեցին, զարկին ու զար - նուեցան, երբեմն մէկի դէմ տասը, երբեմն մէկի դէմ հարիւր: Թշնամին ուշացաւ ինը ամիս մեր լեռներուն վրայ եւ ժամանակը փրկեց մեզ:

Հազա՞ր փառք առաջնակարգ հայդուկներուն եւ իրենց գինուորներուն, Դաշնակցական կամ ոչ:

Երեսունը երեք տարի առաջ, ես ու Դուն չկար այլեւս: Զկային «հայ»ով վերջացող հատուածները: Ոչ ալ դասակական խորութիւն: Հայը՝ Հայ էր: Մէկ եւ անբաժանելի: Ցաւը բոլորինն էր, ինչպէս ժպիտը: Մէկը՝ ամէնքին, ամէնքը՝ մէկին հա - մար :

# ՑՈՑՍԻ ԵՒ ՈՒԽՏԻ ՕՐԸ

Երեսուներեք տարի առաջ Աբարատեան դաշ - տին մէջ, հայ ժողովուրդը դործեց հրաշք մը :

Լքուած բոլորէն, մանաւանդ բարեկամէն ու դաշնակիցէն, գոհ՝ հիւսիսի հզօր հարեւանի դա - ւաճանութեան, Հայկ դիւցազնի, Մեծն Տիգրանի եւ Քաջն Վարդանի չառասիլները միս մինակ կուրծք տուին դարաւոր թշնամիի դիմհարին դէմ, հերոսներու վայել քաճութեամբ կռուեցան երեք ճակատներու վրայ եւ կերտեցին ազատ ու անկախ հայրենիք մը՝ յաւիտենական Աբարատի չուքին տակ :

Այդպիսի դիւցազնամարտ մը նախանձը պիտի չարժէր աշխարհի ամէնէն հզօր ու քաղաքակիրթ ազգին իսկ: Դիւցազնամարտ մը՝ անհաւասար ուժերով, մահուան դուռը հասած ժողովուրդի մը կողմէ, որ մեծով ու պզտիկով, այրերով ու կիներով, փայտերով ու բահերով, պատահական ու նախնական զէնքերով կը ճակատի կարգադահ ու սպառազէն բանակի մը դէմ :

« 1918 Մայիս 28»ը փառապսակն եղաւ մա - յիսեան օրհասական եւ հերոսական կռիւներուն : Իսկական հրաշք մը:

Այդ պատմական թուականը ոսկի տառերով արձանագրուած է Հայոց Պատմութեան դրքին մէջ: Աշխարհի վրայ ո՛չ մէկ ուժ եւ ո՛չ մէկ դէպք կրնայ այդ թուականը սրբել պատմութեան էջե - րէն, մանաւանդ ո՛չ մէկ բռնակալութիւն կրնայ պայն ջնջել Հայոց սրտերէն:

« Մայիս 28» մեր անկախութեան տօնն է : Սեփական հող ու հայրենիք ունենալու դարաւոր դաղափարականին իրականացած օրն է : Ու նաեւ հայ ժողովուրդին ազատ ու անկախ ապրելու խոր - հրդանշանն է :

Նահանջականներ են անոնք՝ որ մեր անկա - խութեան կորուստը վերջնական կը համարեն : Անոնք որ երեսուն տարիէ ի վեր նոր բռնակալին առջեւ դլուխ կը ծռեն ու խոնկ կը ծխեն: Անո՛նք՝ որ կորսնցուցած են ամէն խոչոր եւ զոհողութեան ոգի ու կը համակերպին ցօղաւորին կոդմէ պար - տադրուած «կատարուած իրողութեան »:

---

Փա՞ռք հայ ժողովուրդին որ անցեալի սխալ - ներուն մէջ չընկաւ այս անդամ եւ իր Պատմու - թեան հետ, փրկեց նաեւ իր Քիզիքական գոյու - թիւնը: Ազատութեան դինը ահաւոր էր: Մեր ժո - ղովուրդի մէկ ու կէսկորներն էին : Երակները բացուած : Սակայն այդ վիճակին մէջ իսկ, ճամ - բայ ելաւ ան վերստին չվնելու իր քանդուած տու - ներն ու այդիները, վերստին լեցնելու թափուր մնացած բոյները :

Հազա՞ր փառք հայ ժողովուրդին :

Մայիս 28ը իրն է : Ինքը՝ տէրը :

Մայիս 28ը, հինդ հարիւր քառասունը երեք տարուան դերութեան վերջակէտն է : Հպատակու - թենէն պետութեան տանող ճամբան: Այսօրուան եւ վաղուան հայրենիքին հիմնադրութեան օրը : Մեր եւ դալոց սերունդներու յոյսի մխակ ջահը :

Առանց Մայիս 28ին, թերեւս մենք հող էինք հիմա, ընկերներ եւ հայրենակիցներ :

Հազա՞ր, հազա՞ր փառք Մայիս 28ին :

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

# ՄԱՅԻՍ 28

« Զարաղէտ թուականը» (այսպէս կ՛որակէ սրիկայ խմբագիրը մը, բոլշեւիկեան թերթուկի՝ « Ա· Ա·»ի, ըսէ՝ չնաթերթի) ամէն տարի, Մայիս 28ուն գունը կը փակցնէ վոհմակը չնագայլե - րու, իմա՛ կարմիր կռուցասուորներու :

Օտարի ոտքը լղոզ ստորաքարշերու դորտի կռկռոցը Հայոց հողին կը վիրաւորէ, սուրբ մե - ռելներու հանդիստը կը խռովէ : Ազատատենչ հա - յութիւնը նողկանք կը զդայ ի տես ստրուկներու ստորնաքարշ դալարումներու :

Թունաւոր Օձի, ստոր ճագուկները՝ անբարո - յական «վարդապետ»ն եւ մնացեալ ջուլիրը դառամ - եալ ծերունիներու կը կազկանձեն օրն ի բուն, հո - դեկան ու մարմնական անկարողութեամբ, հա - յութեան հողին հանելու, սրբազան թուականի՝ Մայիս 28ի տոթած վսեմ դաղափարը: Մարմնա - եալ մոլեխինդ, ծանրացած ծերունիները թոյն կը ժայթքեն, իրենց փոխարժէք ստացուած ըուբլի - ներուն : Սակայն ո՛ր չրջանի վասակները յաջողած են իրենց դաւաճանութեան մէջ, որ ատոնք, ակ - ռանները թափած վասակները յաջողին :

Ժողովուրդները սրբազան թուականներ կ՛ու - նենան, իրենց պատմութիւնները լուսաւորող, ներչնչող, ապրեցնող: Հայ ժողովուրդն ալ ի թիւս այլ չքեղ թուականներու, 1918ին Մայիս 28ին մէկ նոր լուսաւոր դէպք արձանագրեց իր պատմութեան անջնջելի էջերուն վրայ՝ Հայաս - տանի նոր ազատութեան ու անկախութեան կար - միր թուականը, ընդելուզուած Հայու արիւնով, տառապանքով, վիշտով ու դերմարդկային ճի - դով :

Ամուլ պիտի ըլլար մեր պատմութիւնը, եթէ կարդ մը հերոսական դրուագներ չլուսաւորէին մեր հինդդարեայ նողկալի ստրկութիւնը :

Հերոսական խիղախումները, արդար ցասու - մի պոռթկումները կերտած են մեր նորադոյն պատմութիւնը:

Պատմութիւնը՝ անսահման զոհաբերութեան, նուիրումի, քաջութեան, Վահագնեայ մաքա - ռումի:

Ինկած Ասիոյ մէկ անկիւնը, մոլեռանդ խալա - մական աշխարհի մէջ — չրջապատուած հազար ու մէկ ոսոխներով ուղեկորոյս հայութիւնը ոչնչաց - ման օրհասը կ՛ապրէր : Գոյութեան հարցն էր

---

Սփիւռքի ազատ հովիտներուն տակ, տարա - դիր հայութիւնը աւելի քան երբեք իր սրտին խո - րը անչէջ կը պահէ անկախ ու սեփական հայրենի - քի սէրը: Աչքերը յառած է միշտ հեռաւոր Հայաս - տանին, ուր իր եղբայրները տուեալ պայմանին - րուն մէջ անկարելին կը փորձեն՝ հայրենիքի վե - րաչինութեան համար:

« Մայիս 28 » Ցիշատակի Օր մը չէ միայն ա - զատատենչ հայութեան համար: Այլ Ցոյսի եւ Ուխտի Օր մը: Ցոյս՝ անկախ Հայաստանի վերա - կանդնումին համար, որ անպայման պիտի իրա - կանանայ: Ուխտ՝ անսասան հաւատքով զօտեպն - դուելու եւ հաւատարիմ մնալու Միացեալ եւ Ան - կախ Հայաստանի դաղափարականին, որուն հա - մար զոհուեցան մեր հազարաւոր հերոսներն ու միլիոնաւոր նահատակները:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

---

# ՀԱՑԸ՝ ՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ)

Կարծես ընդհանուր օրէնք է բոլոր ժողովուրդ - ների մէջ,— ժամանակակից սերունդը լիովին չի ըմբռնում պատմական մեծ դէպքերի եւ անցքերի իրական պատմական արժէքը: Պէտք է որոշ ժա - մանակ անցնի, որպէսզի անաչառ եւ արդար աղդրադարձում ունենանք անցած դէպքերի վրայ:

Մայիսեան հերոսամարտը սովորական դէպք չէր, եւ ոչ էլ անցողական պատմական երեւոյթ:

Աբարատեան դաշտի վրայ տեղի ունեցած ճա - կատամարտը իր հետեւանքներով հիմնովին փո - խեց հայ ժողովրդի ճակատագիրը, նրա պատմա - կան ընթացքը :

Նախ մեր ժողովուրդը մինչեւ Մայիս 28ը ապ - րում եւ զարգանում էր իբրեւ կրօնական - մշակու - թային համայնք: Ալիշանից, Նալբանդեանից, Սրմեանից եւ Րաֆֆիից յետոյ մեր ժողովուրդը դծեց իր քաղաքական ուղին՝ դէպի ազատութիւն եւ անկախութիւն: Աւելի վերջ, Դաշնակցութիւնը լարեց ժողովրդի ուժերը, ստեղծեց փրկարար յե - ղափոխական պայքար, ազատագրելու համար հա - յութիւնը եւ ապահովելու իրեն քաղաքական, ազ - գային, տնտեսական եւ մշակութային ազատ կեանք: Հակառակ տասնեակ տարիների հերոսա - կան պայքարներին հայութիւնը դարձաւ ուրոյն ազգ, չկարողացաւ ազատագրուիլ օտար լուծից, իսկ 1915ին իր կէսով գոհ գնաց թրքական բարբա - րոս կառավարութեան կողմից կազմակերպուած կոտորածներին: Ապրիլ 11-24ը դարձաւ մեծ եղեռ - նի օր: Հայութիւնը երկիւղածութեամբ տօնում է եւ միշտ պիտի տօնէ աւելի քան մէկ միլիոն նահա - տակ — մարտիրոսների խնկելի յիշատակը:

Ջազատագրուեց հայ ժողովուրդը: Օտարի աչքին նորից մնաց ժողովուրդ, մշակութային եւ կրօնական միաւոր, բայց ոչ ազգ: Դաշնակցու - թիւնը սովորեցրեց Հային կռուել, հարուածին պատասխանել հարուածով, յեղափոխեց հոգին, սրբեց փոշին դարերի սորկութեան :

Կամաւորական չարժումը, Վանի Հերոսամար - տը, Ուրֆան, Մուսա Տաղը աւելի եւս ամրացրին ժողովրդի հոգեկան ու մարտական կարողութիւն - ները :

Եւ երբ թրքական կամոնաւոր բանակները հա - սան մինչեւ էջմիածնի պատերի տակ, Սարտարա - բատի դաշտում, Բաշ - Աբարանի բարձունքներում եւ Ղարաքիլիսայի կիրճերում այլեւս իրենց առ - ջեւ գտան փոքրաթիւ բայց վճռակամ հայ կանո - նաւոր բանակը եւ ամբողջ ժողովուրդը :

Դաշնակցութեան հրեղէն զաւակներից մէկը՝ Արամը իր դերմարդկային ճիդերով մղեց ժողո - վուրդը դէպի նոր Աւարայր, դէպի Արարատեան անմոռանալի հերոսամարտը: Զրօավարներ Նա - զարբէկեան, Սիլիկեան, Փիրումեան եւ Դրօն առաջնորդեցին բանակը դէպի փառապսակ յաղթա - նակ: Թիկունքը, յատկապէս Երեւան քաղաքը, իր Ազգային խորհուրդով, բոլոր կուսակցական մար - միններով, քաղաքի պարետ Շահխաթունեի եւ զօր· Բէյժան Բէկի արտակարգ չանքերով անդա - դար օգնեցին ճակատին: Իսկ Ղազախը (Դիլիջան - Իջեւանի չրջանը) հազարներով զինուած գիւղացի - ներ ղրկեց օգնելու կամոնաւոր զօրամասերին :

Մայիսեան կռիւները ապացուցին հայ ժողո - վուրդին թէ ինքը միևնոյ, ապաւինած՝ միայն իր սեփական ուժերին, կարող է այնուամենայնիւ յաղթել թրքական թուով գերակշիռ կամոնաւոր բանակին: Մայիսեան կռիւները վերջնապէս դուրս հանեցին Հայու հոդիից Թուրքերի հանդէպ եղած վախը: Այդ օրերից սկսեալ ամէն մի Հայ ազա - տագրուեց ստորադասութեան դգացումի մնա - յորդներից: Հայը դարձաւ աւելի ինքնավստահ, աւելի քաջ: Սրա մէջ է մայիսեան կռիւների առա - ջին յեղափոխիչ դերը :

Այդ անմոռաց օրերին Հայը ձեռք բերեց նաեւ դարերի ընթացքին փնտռուած ու այնքան փայփա - յած ազատութիւնը: Ժողովուրդը արձակեց իր վերջնական որոշումը, — ապրել միայն ու միայն իբրեւ ազատ ժողովուրդ, առանց օտար լծի: Տա - րիների մաքառումը Հ· Ց· Դաշնակցութեան դե - կավարութեան տակ իր պատմական նշանաբանով «Մահ կամ ազատութիւն», հասաւ իր տրամաբա - նական վախճանին: Սարտարաբատի տակ հայ ժո - ղովուրդը խառցրած կերպով դրեց ազատութեան հարցը եւ իր թափած արիւնով ընդմիշտ լուծեց այս խնդիրը: Հայը այլեւս անկարող պիտի դառ - նար անազատ ապրելու: Տիրանալով ազատու - թեան, նա դարձաւ նաեւ յանդուգն, ծառացաւ բոլ - շեւիկեան բռնակալութեան դէմ եւ փետրուար 18ի պրոհով յետ խլեց նորից իր ազատութիւնը : Եւ ե - թէ այսօր մեր հայրենիքը նորից անպատ է, դա հետեւանք է ընդհանուր ողբերգական կացու - թեան, որ ստեղծել են բոլշեւիկները Ռուսաստա - նի եւ կենդրոնական Եւրոպայի բոլոր երկիրների

# ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՄԸ ԱՎԱՐՏՎԱԾ Է

## Ա. ՄԻԿՈՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԱԳՈՆԱՅԻՆ ԳԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Ինչպես հայտնի է, Ա. Միկոյանի անվան պատմական վագոնային գարանի վերակառուցումը ավարտվել է։ Գարանը վերականգնվել է ճշգրիտ այն ձևով, ինչպիսին այն եղել է 1918 թ. հոկտեմբերին։

Գարանի վերականգնման աշխատանքները կատարվել են Ա. Միկոյանի անվան պատմական վագոնային գարանի վերականգնման հանձնաժողովի նախագահ, Հայկական ՍՍՀ կոմունալ տնտեսության նախարար Ա. Ա. Ղազարյանի ղեկավարությամբ։

Վերականգնման աշխատանքներին մասնակցել են Ա. Միկոյանի անվան պատմական վագոնային գարանի վերականգնման հանձնաժողովի անդամներ, Հայկական ՍՍՀ կոմունալ տնտեսության նախարարության աշխատողներ, ինչպես նաև Ա. Միկոյանի անվան պատմական վագոնային գարանի վերականգնման հանձնաժողովի կողմից հրավիրված մասնագետներ։

Գարանի վերականգնման աշխատանքները կատարվել են ըստ Ա. Միկոյանի անվան պատմական վագոնային գարանի վերականգնման հանձնաժողովի կողմից հաստատված նախագծի։

Գարանի վերականգնման աշխատանքների ընթացքում հանձնաժողովի անդամները և հրավիրված մասնագետները ուսումնասիրել են գարանի մասին առկա բոլոր տեղեկությունները, ինչպես նաև գարանի մասին պահպանված հուշերը

սական նոր դրութիւններով : Դիմադրութեան արի բազուկը մեր ժողովուրդը եղաւ, իսկ ոգին այդ դիմադրական պայքարներուն անմահ Արամը :

— Երեսուներեք տարի վերջը սակայն հայութեան մէկ մասը կրկին պանդխտութեան մէջ կ'ապրի : Բայց ապարդիւն չեղաւ Նուիրումը 1918ի սերունդին : Կերտելով մեր անկախութիւնը, ան հաստատեց թէ Հայը կարող էր ու արժանի վարելու ազատ պետութիւն մը : Այդ շրջանին երեւան եկած հերոսութիւնները եւ զոհաբերութեան ոգին ներշնչումի բարձր աղբիւր պիտի մնան ներկայ եւ ապագայ սերունդներուն համար, լաւագոյն օրի - նակ հայ երիտասարդութեան մէջ վառ պահելու համար ազգային հպարտութեան անհերքելի փաստը :

Ունենալով պաշտամունք մեր արժանիքներու ու մեր ժողովուրդի մեծութեան հանդէպ, ամէն տարի մեծահոդմէս պիտի տօնախմբենք Մայիս 28ը որ նոր փար ը մը սփռեց մեր պատմութեան էջե - ղուն վրայ :

ՅՈՎԻԿ

---

Թրումբոնի նամակը, արտօնութիւն խնդրեց, հրաժարակելու համար :

× Տօքթ. Մոսատեղ ջերմէ մը կը տառապէր իր անկողնին մէջ, երբ ստացաւ Թրումբոնի նամակը, Թէհրանի ամերիկեան դեսպանին միջոցաւ : Կը կարծուի թէ քարիւղի ազգայնացման ամէնէն թունդ կուսակիցներն ալ բաւական պիտի մտածեն, Թրումբոնի նամակը մերժելէ առաջ :

Դահլիճը նիստ գումարած առեն, ճախակողմեան կազմակերպութիւն մը 700 մանուկներ հաւաքած էր, ցոյց մը կատարելու համար խոր - հրդարանին առջեւ, դրօշներով եւ երգերով :

× Լա Հէյի միջազգային առեանը մերժեց Անգլեւբրանեան ընկերութեան դիմումը, ան պատճառաբանութեամբ թէ մեայն պետութեանց վերաբերեալ խնդիրներով կրնայ զբաղիլ : Արդէն իրանեան կառավարութիւնն ալ նախապէս յայտնած էր թէ առեանը իրաւասութիւն չունի քննելու այս հարցը :

× Անգլիացիները համբերելով հանդերձ մի - ջոցներ ձեռք կ'առնեն, պատրաստ գտնուելու հա - մար որեւէ պատահականութեան առջեւ : Կ'ըսուի թէ 3500 վայրչականները ճամբայ հանուած են դէպի Միջին Արեւելք : Մալթայէն ալ մեկնած է նաւ մը որ յատուկ է հրաւայլերու փոխադրութեան :

---

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՑՔԱՐԻՆ առթիւ վարչապետը (արմատական) ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, քննադատեց թէ համայնավար կուսակցութիւնը եւ թէ զօր. տը Կոլը : Շեչտեց թէ առաջինը, «օտարէն ներշնչուած», տեւական ընդդիմութիւն մը ցոյց տուաւ եւ անարդեց մեր մեծ զաղնակիցը, Մ. Նահանգները» : Զօրավարը, փառաւոր անցեալի տէր այս մեծ ղինուոր»ը, քաղաքական ասպարէզ իջնելով կ'ուզէ իր անձնական իշխանութիւնը պարտադրել : Իսկ համայնավարները « կը խոտանան սոցիալութեանց ամենավատ ոսոխականական վարչաձեւի մը տակ, որ հիմնուած է ահռելաբանափի եւ մարդկային կեանքի հանդէպ արհամարհանքի վրայ : Եթէ այս երկու հակառակորդ հոսանքները մեծամասնութիւնը չահին, կարելի պիտի չըլլայ կազմել որեւէ կառավարութիւն եւ այն ատեն երկիրը պիտի դիմէ դէպի մահացու արկածախնդրութիւն մը : Պէտք է զերծ պահել Ֆրանսան ներքին կռիւներէ, որոնք մենաւորութեան նախապատրաստութիւնը են» :

ԼԻԲԱՆԱՆի վարչապետը, Հիւսէյն Ուէյնի, հրաժարեցաւ, լրացուցած ըլլալով երեսփոխանական ընտրութիւնները : Նորընտիր ժողովը պիտի գումարուի Յունիս 5ին : Աւանդութեան մը համաձայն, որ չէ նախատեսուած սահմանադրութեան մէջ, վարչապետութեան պաշտօնը, վերապահուած է Շիի Իսլամի մը : Շատ մը թեկնածուներ կան :

ՔՈՐԷԱՑի ռազմաճակատներուն վրայ դաշնակից զօրամասերու յառաջխաղացումը կանգ առաւ ոչ միայն կարմիրներու դիմադրութեան հետեւանքով, այլեւ անձրեւի, ցեխի եւ ամպամած օդի պատճառով : Հրասայլերն ու օդանաւերը չեն կրնար մատակարել յարձակումներուն : Մինչ որ դաշնակից ուժերը հասած են արդէն կարմիրներու պաշտպանողական դիծերը, ուր, տեղ տեղ, դիմադրութիւնը չատ սաստիկ է : Առանձնապէս ոչ մէկ փոփոխութիւն կայ կեդրոնական ճակատամասին վրայ, ուր դեռ քանի մը օր առաջ չատ ուժեղ էր դաշնակիցներու ճնշումը :

ԶՈՐՍ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ Յունիս 23ին ժողովի հրաւիրելու առաջարկը պաղ ընդունելութիւն գտած է Մոսկուայի մէջ : Վերջնական պատասխանին կը սպասուի վաղը, երկուշաբթի :

ԿՐԵՏէի մէջ սկսած է կատուցումը օդանաւակայանի մեծ կայանի մը, ամերիկեան ջակցութեամբ : Թիմպաքիի այս կայանը 2200 քիլմ. հեռու է Մոսկուայէն :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի սպարապետ մարաջախտ Փափագոսի կողմնակից երկու զօրավարներ եւ հինգ

### ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԱՆԿԱԽԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 15էն կէս պիշեր, 30 rue de la Libération, Salle des Fêtesի մէջ :

Կը բանախօսէ Պ. ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Gare du Nordէն չոգեկառքը կը մեկնի 14.28ին 16.16ին եւ 17.15ին :

---

### ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Աբիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արենուշներուն եւ Աբիներուն կողմէ : Կիրակի, 10 Յունիս, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Շավիլի անտառին մէջ :

Սկաուտական խաղեր, եւ անակնկալներ, Արենուշներուն եւ Աբիներուն կողմէ երգեր եւ պարեր :

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բարեկամները, սկաուտական հաճելի օր մը անցընելու : Ուտելիք և խմելիք չատ մատչելի դիներով :

Հաղորդ. միջոցներ.— Շոգեկառք Chaville - Montparnasse, օթօպուս իջնել Puits sans Vin, առաջնորդ Արենոյշներ եւ Աբիներ պիտի սպասեն ժամը 12էն 15 :

---


**THEATRE MONTANSIER**
**Rue des Reservoirs - Versailles**

Կիր. 10 Յունիս ժամը 14.45ին : ԱՄԵՆԱԳԵՂԵՑԻԿ ՏԵՍԱՐԱՆԸ պարերու եւ մանկատի պարողներու :
ՀԵԼԵՆ ԱՎՆԱ (ՅՈՎՆԱԹԱՆԵԱՆ)

Պարի դպրոցին կողմէ Balletներու չարք մը հետեւեալ յայտագրով.— Polonaise, de Chopin. Rosamonde, de Shubert. Polka, de I. Strauss. Le Lac des Cygnes, de Tchaïkowsky. Le Cygne, de Saint-Saëns. Menuet, de J-P. Rameau. Rêve d'Amour, de Liszt. Danse rituelle, de Léo Falla. Giselle, d'Adam. Isoline de Messager. Symphonie en ut majeur, de Bizet. etc. etc...

Սենֆոնիկ նուագախումբ ղեկավարութեամբ RICHARD BLAREAUի (chef d'orchestre, Opéra de Paris) : Տոմսերը նախապէս հայթայթել.— 22, rue Armengaud, à Saint Cloud (S. et O.), tél. Mol. 44-38 : chez Durand et fils, 4 Place de la Madeleine, Paris. Tél. Opé. 45-74 : les 9 et 10 Juin, au Théâtre .


---

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Ց. Դ. Սէնթ Ալի Թաթուլ խումբը, Նոր Սերունդի երգչախումբը եւ կապ. Խաչը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնեն Համբարձում Համբարձումեանին (Սէն Ժերմէն) որ դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու իր քեռայրը ՇԱՒԱՐՇ ՀՀՆՑ. ԹԻՐԶԵԱՆ (22 Մայիսին) :

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Համբարձում Համբարձումեան հազար Ֆրանք նուիրեց Սէնթ Ալի Նոր Սերունդի երգչախումբին, որուն դեկավարն է :

---


ԾԱՆՕԹ ԽՈՀԱՐԱՐԱՊԵՏ

**Պ. ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆԻ**
**Rue Provence ՀԱՃԱՐԱՆԸ**
ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է
**8, RUE LAMARTINE**

Ուր իր բոլոր յաճախորդները պիտի գտնեն առաջուան նման համեղ կերակուրները
ինչպէս նաեւ օդիի սպասարկութիւն մը բազմապիսի աղանդերներով :

---

**MORY et Co.**
**3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)**
( Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72–60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր , բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17, Շաբաթ 9էն 11·30
**ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ**
**(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)**
**Avec accusé de réception**
Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան , ստացողին համար :



Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
**Le Gérant : A. NERCESSIAN**


---

դնդապետներ, որոնք փորձած են պետական հարուած մը, ձերբակալուած են Դ. զիլեր : Վարչապետ Պ. Վենիզէլոս, սակայն, յայտարարած է թէ չափազանցուած է եղելութիւնը, որ բնաւ պետական հարուածի մը գոյնը չունի : Եղածը, մարաջախտ Փափագոսի հանդէպ ծայրայեղ հաւատարմութեան մը տենչն է : Տասը սպաներ ժամային բանտարկութեան դատապարտուած են :

81 ՏԱՐԵԿԱՆ «երիտասարդ» մը, Մըր Զարզ Մենալ, Փարիզի բրիտանական դեսպանատան մամուլի նախկին կցորդը, ամուսնացաւ 37 տարեկան կնոջ մը հետ : Նորապսակ փեսան յարմար չգտաւ մեղրալուսնի ճամբորդութիւն մը կատարել :

### ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը չաբաթ 9 Յունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը (17 rue Ampère) ժամը 3.30ին :

ՀԱՄԱՀԱՐԲԵՐԴՅԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւտուն ժամը 9ին Bar du Globeի սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը : Պ. Աշօ Շահխաթունի պիտի դասախօսէ դիմայարդարութեան մասին եւ փորձեր ցոյց պիտի տայ :

---

### ՀԱՆԴԷՍ ԽՆԶՈՑՔ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, մինչեւ կէս գիշեր Արիմեան դպրոցը :

---

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ծոմապահութեան Շաբաթուան հանդանակութեան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղը իր չնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց սրտաբուխ նուէրներով մասնակցեցան :

---

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ երեւանի շրջանէն ներքին Ղամարլուցի Սուլթանեան (Կոզակ մականուանեալ, եղբօր անունը Թորգոմ Սուլթանեան), որ Հարաւային Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուի : Տեղեկացնել. «Ցառաջ»ի միջոցով իր ընկերներուն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պոլսեցի Կարապետ Շիշմանեան (հօր անունը Բիւզանդ) որ 1922ին եկած է Ֆրանսա : Մինչեւ 1926 հասցէն եղած է rue de Malte Place de la Républiqueի մօտերը : Տեղեկացնել «Ցառաջ»ի Զ. Ք. սկզբնատառերով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սրբուհի Գազանճեան (Ծնեալ Աւետեան), (Վառնացի , Պուլկարիա, այժմ Պոլիս) , մօր անունը Արաքսի, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Տիգրան Աւետեան որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր : Արհեստով սափրիչ, Պէլվիլի մէջ : Տեղեկացնել (մեռած կամ ողջ) Պետիկ - եանի, 11 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ (Seine) :

---

### ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱԻ ԾԱԽՈՒ Է ՏՈՒՆ ՄԸ

երկու յարկ, գետնայարկ, պարտէզ (պտղատու ծառերով) : Կազ, ջուր, էլեկտրականութիւն :

Ազատ է (վարձակալ չկայ) :

Դիմել ՍԻՄՈՆԵԱՆ ՄԻՍԱՔԻ, 6 bis, rue de Choisy, Alfortville :

---


ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒՍՈՂՆԵՐՈՒՆ

**ADLER**

Հաւրաժանօք մարքը, սկսած է շինել՝
ԹՐԻՔՈՑԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ Jauge 10 եւ 12
Բացառիկ գին մինչեւ Յունիս 30
Մանրամասնութեանց եւ մօտէներու ցուցադրութեան համար դիմել՝ **R. BARRÈRE**
7 rue Papin (angle 98 Bld. Sébastopol) Paris (3).
Tél. Tur. 91 - 24 :

---

**ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ**

Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վանելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր չարք մը երգապնակներու (տիսք), 25 հատ, ուրեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ :

Կեդրոնատեղին է՝

**ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ**
**23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՅԼ**
Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝
ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46 :
Իսկ Լիոնի մէջ Ց. ՔԱՋԻՐԵԱՆ
**65 rue Dunoir, LYON**
Կը ղրկենք երգերուն ցանկը փափաքողներուն :
Ծանօթ.— Ունինք մասնաւոր սպասարկութիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար : Եթէ կ'ուզէք հայկ. հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը տանինք ձեզի մեր սարքաւորումը :
Դիմեցէք մեզի եւ զոհ պիտի մնաք :

---

**ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ամենայն վստահութեամբ կրնամ դիմել Հայ - յերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը
**E. DONAT**
Mécanicien, 16 rue d'Aubervilliers, Paris (19)
Tél. Bot. 59-57

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 5 JUIN 1951 Երեքշաբթի 5 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6474-Նոր շրջան թիւ 1885

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


## ՄԱՑԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

Գերազանցապէս համաժողովրդական խանդավառութեամբ մը տօնուեցաւ չաբաթ դիւբը, Փարիզի մէջ, Հայաստանի Անկախութեան 33րդ տարեդարձը: Հինգերորդ թաղամասի քաղաքապետական դեղեցիկ ու ընդարձակ սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը, որուն մէջ մանաւորապար աչքի կը զարնէր երկսեռ երիտասարդութիւնը: Երեկոյթը իրենց ներկայութեամբ պատուած էին նաեւ կովկասեան բարեկամ ժողովուրդներու ներկայացուցիչները — նախկին նախարարներ, քաղաքական եւ զինուորական դէմքեր, եւն.: Բեմը զարդարուած էր Եռագոյնով, իսկ խորքին վրայ դրուած էր Արամի կենդանագիրը:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյէզ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով, Շավիւի եւ Իսիի միացեալ երգչախումբին կողմէ, դեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի: Օրուան նախագահը, ընկեր Գ. Բալայեան մանաւորապէս չեշտեց իր բացման ճառին մէջ.

— «Այս երեկոյ չենք եկած միայն տօնելու ու յիշելու Մայիսեան օրերու յաղթական կռիւները, այլեւ եկած ենք յայտարարելու, թէ մենք կը մնանք իրաւական ու բարոյական տեսակետները Սեւրի պատմական դաշնագրին, Մայիս 28ի մեծ դաղափարին, ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանին: Ազգովին եւ անմոռանալի հետապնդենք հայկական անիրաւուած դատը: Մայիս 28ը կը պատկանի համայն հայութեան: Մենք հաւատքով կը նայինք ապագային: Հայաստանը ոչ Ռուսին է եւ ոչ Թուրքին. Հայաստանը սեփականութիւնն է հայ ժողովուրդին: Աչխարհը խաղաղ ու հանդիստ կեանք պիտի չունենայ, մինչեւ որ մեծ հարցերու հետ չլուծուին նաեւ փոքր ու իրաւազրկուած ազգերու հարցերը: Այդ հարցերու կարգին, հայկական դատը արդարութեան դատն է, որ պէտք է իր լուծումը գտնէ»:

Նախագահի հրաւէրով, ներկաները մէկ զայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգեցին Անկախութեան կռիւներուն զոհուած հերոսներու յիշատակը:

Այնուհետեւ խօսքը արուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Հ. Ակոնեանին, որ իրրեւ բնաբան յիշելով Պիզմարքի մէկ խօսքը, թէ «արդարութիւնը կախուած է սուրի ծայրէն», ըսաւ որ 1918ի Մայիսեան օրերուն, հայ ժողովուրդի վիճառած արդարութիւնն ալ կախուած էր սուրի ծայրէն :— «Մենք կռուեցանք ոչ թէ զրաւումներու համար, այլ մէյն ապահովելու մեր գոյութիւնը: Երջանիկ ժողովուրդները չեն կռուիր, այլ կը վայելեն իրենց երջանկութիւնը: Կը կռուին անոնք, որ իրենց տառապանքին մէջ ուրիշ ելք չեն գտներ: Եթէ չկռուէինք, մեր վրայ պիտի դրուէր տասնամեակ մը, զոր ոչ ոք պիտի կրնար վերցնել: Այդպէս ալ Մայիսի 28ը արդիւնքն էր մեր տառապանքներուն: Երկինքէն չէինկաւ Հայաստանի անկախութիւնը, ոչ ալ Թուրքին նուէրն էր ան: Հայրենիքները չեն գնուիր, այլ ձեռք կը ձգուին կռիւով: Պէտք է տօնել այս Օրը, որպէսզի մեր երիտասարդ սերունդը իմանայ թէ ինչ գնով ձեռք ձգուեցաւ մեր գոյութեան իրաւունքը: Ե՞րբ կ'ազատագրուի մեր հայրենիքը կամ ո՞վ կը վարէ վաղը անոր ճակատագիրը, — այդ չեմ գիտեր, բայց գիտեմ, որ անոր ազատագրումը ողջունելու համար, մենք, երկու հազար տարիներ պիտի չսպասենք Հրեաներուն պէս»:

Ընկեր Նուպար Նիկողոսեան (Նոր Սերունդէն).

— «Նոր Սերունդն ալ կը բերէ իր մասնակցութիւնը այս տօնակատարութեան, որովհետեւ կը դիտակցի, թէ ինչն է ժառանգորդը Մայիս 28ի հատակցի, թէ ինչն է ժառանգորդը Մայիս 28ի հատակ

## Ֆարիզյան «փարթի»-ների և արյունոտ ընտրությունների

## «Փարիզյան «փարթի» մարդկանց ներսում ահագնացող մեզ

## ԲՐԻՆԱԿԱՆ ՂԱԶԱԿՑԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼ ՊԱՏՐԱՍՏ Է

Լոնդոն, 2 հոկտեմբերի. Ե. թղթակիցը հաղորդում է. Ղազախստանի ԽՍՀՄ-ի կազմից դուրս գալու հարցի շուրջ ծավալված քննարկումների ընթացքում ղազախական ազգայնականների ղեկավարները հայտարարել են, որ Ղազախստանը պատրաստ է ռազմական ուժով պաշտպանելու իր անկախությունը։

Ղազախական ազգայնականների ղեկավարներից մեկը հայտարարել է, որ Ղազախստանի ժողովուրդը պատրաստ է զենքը ձեռքին պաշտպանելու իր անկախությունը։ Նա հայտարարել է, որ Ղազախստանի ժողովուրդը պատրաստ է ամեն գնով ազատագրվել ռուսական գաղութային լծից։

Ղազախական ազգայնականների ղեկավարները հայտարարել են, որ Ղազախստանի ժողովուրդը պատրաստ է ամեն գնով ազատագրվել ռուսական գաղութային լծից։ Նրանք հայտարարել են, որ Ղազախստանի ժողովուրդը պատրաստ է զենքը ձեռքին պաշտպանելու իր անկախությունը

# Մայիս 28ը Լոնտոնի մէջ

ԼՈՆՏՈՆ, 29 Մայիս.— Սիբելի «Ցառաջ», երէկ, Մայիս 28, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Strand Bedford սրահին մէջ ճաշով մը մեր ազգութիւն ալ տօնեց Մայիս 28ը, պատուական նախագահութեամբ մեր տարեց ընկերներէն Սամուէլ Փաշայեանի: Ճաշէն առաջ օրուան առաւոտեան, Պ. Եղուարդ Ամատունի առաջարկեց խմել Հայաստանի ժողովուրդի արեւշատութեան եւ Մայիս 28ի հիմնադիրներուն յիշատակին: Ասկեցաւ Շապին Գաբահիսարցի Պ. Քիւէքեան: «Օտար աղբերն անդամ զարմացան թէ ինչպէս կոտորակուած, չարչարուած հայ ժողովուրդ մը 1918ին Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի մէջ հաղարապատիկ ուժով ոտքին դէմ մաքառեցաւ եւ դրեթէ իր եղունգներով տեղծեց Մայիս 28ը: Մայիս 28ը տեղծող ժողովուրդ մը երբեք չի մեռնիր»:

Ասկեցաւ Նոյնպէս Բարեգործականի քարտուղար Պ. Արտաշէս Աչառուեան, «Հազիւ 14 տարեկան էի, երբ ոտնաթաթերուս մէկ պաշտօնատան մէջ կ'աշխատէի: Եւ ահա օր մը 1918ին անդլիական բոլոր թերթերը իրենց առաջին էջերուն վրայ խոշոր վերնագիրներով Հայաստանի անկախութեան լուրը կուտային: Հրաշք-ներ: Ամէն հայ մարդ պարտաւոր է ոտնել այս նուիրական օրը»:

Գլխաւոր բանախօսն էր Պ. Արշակ Սաֆրաստեան, որ մանրամասնօրէն նկարագրեց, Հայաստանի Հանրապետութեան ծնունդը, յիշեց հայկական առաջին կառավարութեան անդամներուն եւ պետականներուն անունները: «Անկախութիւնը նուէր չտրուեցաւ մեզի: Հայ զիւղացին այլասերած չէ մեզի պէս: Ան կը սիրէ հայ հողը, իր օջախը, իր հայրենիքը Ղարաքիլիսէի եւ Սարտարապատի մէջ, աշխարհէն կտրուած, բոլորովին ա-ռանձին, զրեթէ ոչինչ ունէր իրեւ զէնք: Իսկ թշնամին հազարապատիկ ուժով եւ կանոնաւոր պետուած: Հայ կինը իր ամուսնոյն հետ կ'օղնէր մանդաղը ձեռքը, ձեզի կ'ըսեմ մանդաղ, կը հասկընա՞ք... Մանդաղով ձեռք բերուեցաւ Մայիս 28ը ... »: Հոս կեցաւ, ձայնը խեղդուեցաւ եւ չկրցաւ շարունակել: Բոլորին աչքերը թրջած էին:

Ասկեցաւ Նոյնպէս Թէհրանէն ուսանող մը, մեր երիտասարդ ընկերներէն բժիշկ Ռոստոմ Սահակեանէն: « Սիբելի հայրենակիցներ, ուրախ եմ որ առանց կուսակցական խնդիր հանելու համաձայնութեան հոս հաւաքուած էք ոտնելու համար մեր ազգային ամենամեծ ոտնը, Մայիս 28ը, Հ. Հանրապետութեան 33րդ տարեդարձը: Լոնտոնը թող օրինակ հանդիսանայ դպրոցական հայութեան: Հայաստանի մէջ ապրող մեր եղբայրները համբաւիօրէն իրենց սրտին խորէն կը ոտնեն Մայիս 28ը: Ինչպէս դիտէք եւ կամ լսած ըլլալու էք, Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին վարչապետը, Ց. Քալաշեանի տարիներ առաջ խորհրդային Հայաստան վերադարձաւ, ծառայելու համար իր հարազատ ժողովուրդին: Քանի մը տարի առաջ Մայիս 28ի առաւօտ մը դործի ջերմեռանդ զետին ափը առանձին կը քալուի,, իր սրտին խորէն ոտնելու Մայիս 28ը: Ցաջորդ օրը Ջեկան կը հարցնէ թէ ո՞ւր էիր երէկ ամբողջ օրը: Քալաշեանի իր կեանքի գինով արիաբար կը խոստովանի եղածը »:

## ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ

ՄՄԲ.— Ուշացած՝ կամէէ անկախ պատճառներով :

Փարիզն ալ Մայիս 27ին հանդիսաւորապէս ոտնեց Աւարայրի պատմական ճակատամարտի 1500ամեակը Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

Շատ քիչ անդամ այսքան հայ բազմութիւն տեսած էր այս մեծ սրահը : Վերնայարկերն իսկ լեցուած էին:

Բեմին վրայ տեղ դրաւած էին երեք չարքերով հանդէսին կազմակերպիչները, բանախօսներն ու փարիզահայ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, առանց կուսակցական եւ դաւանական խտրութեան :

Եկեղեցւոյ վարչութեան նորընտիր նախագահին՝ Պ. Ս. Քարեանի բացման խօսքէն վերջ հետզհետէ խօսեցան երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, Արտաւազդ արք., Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան եւ վերապատուելի Գ. Սիսլեան, որոնք հայրենասիրական խօսքերով վեր հանեցին օրուան ոտնին խմաստը:

Հանդէսին երկրորդ մասին մէջ խօսեցաւ նախագահը, չեշտելով հայ ժողովուրդին ապրելու, յարատեւելու եւ յաղթելու կամքը Վարդանանցէն մինչեւ մեր օրերը եւ համերաշխութեան՝ կոչ մը ուղղեց, յիշելով Եղիշէ պատմիչի խօսքերը. «Զուդութիւն մայր բարեաց, անզուդութիւն ծնող չարեաց»: Ապա Ֆրանսերէն քանի մը խօսքով ալ Հայոց երախտագիտութիւնը յայտնեց Ֆրանսայի :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ ծանօթ արուեստագէտներու հետ լայն տեղ տրուած էր ղըլրոցականներուն: Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հայերէնի դասընթացքի աշակերտները երգեցին Վարդանի երգերը՝ խանդավառութեամբ :

Կոմիտաս երգչախումբը Արա Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ նախ երգեց «Նորահրաչ պատկառը»՝ որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, յետոյ Վարդան Սարգսեանի վերջերս դաշնաւորած « Իմ հայրենեաց հոգի Վարդան»ը որ խանդավառ ծափերու մէջ կրկնուեցաւ: Վերջին խմբերգն էր Ա-րա Պարթեւեանի հեղինակած «Վրէժ»ը՝ չորս դաշնակի համար, սակայն սրահին մէջ կար միայն մէկ դաշնակ: Այս երգն ալ չատ ծափահարուեցաւ:

Ժամը 6էն վերջ Դպրոցասէրի աշակերտու-

Նոյնպէս խօսք տրուեցաւ Թէհրանի «Ալիք»ին աշխատակից տաղանդաւոր բանաստեղծ ընկեր Ա. Ւսեփ Գէորգեանի (Ապատանէն) որ իր հայրենասէր խօսքերով խանդավառեց հանդիսականները :

Դադրութիւն երեք անդամը, Պ. Աւաքեանեան որ 80 տարեկան ծերունի մըն է, քանի տարեկան երիտասարդի մը նման արտասանեց Վ. Թէքէեանի «Քեզ սիրեցինք դրօշակի մը նման» բանաստեղծութիւնը, խորապէս յուզելով ներկաները :

Պ. Սմատունի արտասանեց Զարենցի « Ես իմ անուշ Հայաստան»ը եւ երգեց Սայաթ Նովայէն : Պ. Սահակ Փէլիքեան (Սուտանէն) իր անուշ ձայնով երգեց « Կռունկ»ը: Տղերս զրոյը իր մանկական յուշերէն դրուագ մը կարդաց, ձօնուած Ա. Ահարոնեանի: Գրիգոր Զաքմաքճեանի «Տէր կեցո»ով փակուեցաւ այս անմոռանալի երեկոյթը :

Ահա այսպէս թարմացաւ մեր հոգին :

ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱԼԸՔԵԱՆ

հիները ներկայացուցին Սմբատ Բիւրատի «Աւարայրի արձիւը»էն դրուագները, Վարդանանց օրերու տարադներով: Դիմայարդարումը կատարած էին Շահխաթունի աշակերտները: Դերակատարները լաւ սորված էին իրենց դերերը եւ մեծ մասով կը խաղային համարձակութեամբ :

Ժամը 7ն էր արդէն եւ ժողովուրդը կը պատրաստուէր դուրս ելլելու, երբ յայտարերէն դուրս Արտաւազդ արք. ուզի ելլելով ներհակալութեան խօսքը ուղղեց դանազան հասցէներու, առաջարկեց որ Վարչութիւնը հեռագիր մը ղրկէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին: Անակնկալ պատճառով մը կը բացակայէր օրուան նախագահը, Պ. Արմ. Համբարձումեան, որ 50.000 ֆրանք նուիրած էր եկեղեցւոյ զարդարանքներուն, ինչպէս յայտարարուեցաւ:

Հանդէսը կը վարէր եկեղեցւոյ դիւանապետ Պ. Սեդրակ Գարակէօզեան :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

## ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ ՀԱՄԱՐ

Շահխաթունի մեծարանքի հանդէսը կազմակերպող յանձնախումբը պատիւ ունի յայտարարելու թէ իր ձեռնարկը մեծ ընդունելութիւն դտաւ բարոյապէս եւ նիւթապէս քաջալերութեան միջոցներ հայթայթելով մեծ դերասանապետին:

Հանդէսին հասոյթէն եւ Փարիզէն, դաւառէն եւ արտասահմանէն հասած նուիրատուութիւններէն դոյացած է մօտաւորապէս կէս միլիոն ֆր.: Այս դումարին մէջ է մասնաւորաբար դերասան Պ. Սուրբեանի ղրկած 300 տոլարը: Ցարդելի դերասանը, յուղիչ նամակով մը կը տեղեկացնէ թէ ձեռնարկած է մեծարանքի հանդէսի մը կազմակերպութեան, Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, աւելի մեծ դումար մը հասցնելու համար մեղի: Թէհրանի եւ Ռէշտի դպրութիւններուն մէջ եւս ձեռնարկուած է նման հանդէսի մը կազմակերպութեան:

Այս արձագանդներէն զատ ստացուած են չատ յուղիչ նամակներ եւ քաջալերութեան ու մեծարանքի դրաւոր արտայայտութիւններ:

Մեծ դերասանապետը յունիսին կը մեկնի Ների-Լէ-Պէնի հանքային ջուրերը, բուժուելու համար:

Արտասահմանէն ապատուած ամէն նուիրատուութեանց համար, ստորեւ կուտանք յանձնախումբին հասցէն. — M. N. Hovhanessian, 14, Rue du Soleil, Paris 20e (France).

Յանձնախումբ

**Ա.Զգ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ** պաշտօնատունէն դաղտնի վաւերաթիրներ կ'անհետանային երկար տեսնէ ի վեր: Խիստ հետապնդումներէ վերջ, հաստատուեցաւ թէ սպասուհի մը, Տիկին Քանոն, դրասենեակը մաքրած ատեն, դէզերով փաստաթուղթեր տուն կը տանէր, թանձր կտորները կը վաոէր կերակուր եփելու համար, բարակները ալ իրրեւ կափարիչ կը դործածէր անուշեղէնի ամաններուն: Զինուորական տեսանը անպարտ արձակեց պարզամիտ սպասուհին :



# Կ. ՊՕԼՍՈՑ ԳՐԱԽՕՒՄԸ

Ե.

Թնդանօթի սարսափելի կռիւ մը եղաւ ասիկա, որ առանց վայրկեան մը կենալու, դիշեր ու ցերեկ, տասը օր տեւեց, առանց սակայն ոչ մէկ կողմին մեծ վնաս պատճառելու, որովհետեւ թուրք թնդանօթները զօրաւոր դլանաձեւ կողովներով, իսկ մարմիններն ալ պատսէհով պաշտպանուած էին: Ասկէ զատ, հոս մեծ հեռաւորութեան վրայ կը ռմբակոծէին իրար :

« Արդ, կը չարունակէ Վենետիկցի ժամանակադիրը, որ իրապէս մեր դլխաւոր աղբիւրն է այս դէպքերու նկարադրութեան մէջ, մեծապայծառ Կոստանդիանոս կայսրը — չատ հաւանական է որ Մայիս 3ին եւ ասիկա — սա խօսքերը ուղղեց մեր հրամանատարներուն. «Տեարք հրամանատարք, եւ դուք ամէնքդ, Վենետիկեան ազնուականներ, բացայայտ է որ Վենետիկի իշխանապետութիւնը քաղաքին պաշտպանութեան համար որեւէ նոր նաւ դրկած չէ լինծի, հետեւաբար լինծի այնպէս կ'երեւայ թէ անհրաժեշտ է որ փութով արագաշարժ նաւ մը դրկենք Նէկրէպոնթի ջուրերը որպէսդի եթէ կարելի է հանդիպի ձեր նաւատորմին»: Անշուշտ կը յիշէք թէ, 26 Յունուարին, Պոլոյ Վենետիկեան Պայլին հետ կնքուած համաձայնութեամբ մը, Արշիպելագոսի մէջ խարսխած Վենետիկի նաւատորմը մայրաքաղաքին օդնութեան պիտի դար անմիջապէս: Բայց ի դժբախտութիւն թշուառ պաշարեալներուն, խիստ երկար ատենէ ի վեր որեւէ լուր չկար այդ նաւատորմէն, եւ ով դիտէ ինչ պատճառով ծովակալ Լօրիտան, քալ պինուոր մը, չէր բերած այդ նաւատորմը: Կրնայ ըլլալ որ իշխանապետութեան հրամանը ձեռքը չէր հասած. սակայն պաշարեալներու միակ ու զերադոյն յոյսն էր անիկա : Ասոր համար է որ կայսեր փափաքը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ :

« Եւ նոյն օրն իսկ, կը չարունակէ Պարպարօ, միմիայն տասներկու նաւագներով դողանալ մը դիտնեցին, եւ հրաման ըրին որ Տարտանէլէն դուրս սահի, մանչ Արշիպելագոս, եւ երբ հոն հասնի հարցնէ փնտռէ թէ ուր կը դտնուի մեր նաւատորմը, եւ երբ դտնէ զայն, ըսէ անոր հրամանատար Տիար Ցակոբոս Լօրիտանի, որ աճապարէ զայ Կոստանդնուպոլիս որ ի փառս քրիստոնէութեան կը դիմադրէ տակաւին, եւ թէ ազատօրէն, առանց թրքական նաւատորմէն վախնալու, թող դայ »: Կէս դիշերին, որպէսդի մթութենէն օդուտ քաղէ, յանդուդն պլտիկ դողանաւը ճամբայ ելաւ : Կայմին ծայրը Սուլթանին դրօշը կը ծածանէր եւ բոլոր նաւատորները թուրքի ձեւով հագուած էին : Հակառակ ամէն հաւանականութեան, այս խիզախ նաւագները, ճշմարիտ հերոսներ, որոնք սոսկ մահուան մը կը դիմէին, յաջողեցան Ոսկեղջիւրէն դուրս ելլել առանց թուրքերուն ուշադրութիւնը հրաւիրելու երբ դողանաւը դուրս ելլելու համար անոնք բացին նաւահանդիստին մուտքին ցցաթումբը : Արդընթաց այս փոքր նաւը, որ Արեւելքի մեծ մայրաքաղաքին վերջին յոյսը կը կրէր, լրիկ սահեցաւ ամբողջ Մարմարայի երկայնքէն, գրեթէ հրաչալիօրէն անվտանդ անցաւ Տարտանէլի նեղ անցքէն, եւ ալ ազատ չունէր քաջելով, յառաջացաւ Արշիպելագոսի խառնիճ ալիքներուն վրայէն: Աւաղ, չուտով պիտի տեսնենք թէ այս յանդուդն նաւատներուն չկրցան դտնել բնաւ ամէնուն այնքան փափաքած, այնքան սպասած վենետիկեան նաւատորմը: Նախախնամութիւնը չօրհնեց այսքան քաջասիրտ ղոհաբերութիւնը, հայրենասիրական այսքան կորովը :

Հոս միմիայն «Մոսկովեան անանուն ժամանակադրութեան» հեղինակը, որ հաւանաբար ականատես է այս մեծ դէպքերը, կը յիշատակէ բաւական տարօրինակ եղելութիւն մը, որ իր ըսելով, իբր թէ այս օրերուն պատահած է:

« Սուլթանը, կ'ըսէ, նոր ընդհանուր յարձակում մը հրամայած ըլլալով, պատրիարքը եւ կախարութեան բարձրաստիճան պաշտօնակալները, ժան Ձիուսթինիանիի հետ համախորհուրդ, պատեցան կայսեր որ հետեւակ քաղաքէն եւ տեղ մը քաշուի: Հոն, երբ իր փախուստին լուրը տարածուէր, անշուշտ իր եղբայրները եւ հաւանաբար Ալպանացիներն ալ պիտի կրնային իրեն օգնութեան դալ եւ թերեւս ասով պիտի կրնային վախցնել Սուլթանը եւ ստիպել զինքը որ վերցնէ պաշարումը: Ձիուսթինիանի ալ աւելի ուժ տալով այս պաղատանքներուն, իր ցռկանաւերը կայսեր արամադրութեան տակ կը դնէր Պոլսէն փախցնելու համար զինքը »:

(Շար.)

Չարկը՝ բանակցութեանց մասին։ (Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը խոստովանեցաւ թէ սխալ մը գործուած է, իրանի վարչապետին ուղղուած դիրը ղրկելով Անգլիոյ վարչապետին, այս վերջինին ուղղուած նամակն ալ Տոքթ. Մոսաատեղի, թէեւ մեծ տարբերութիւն չկայ երկու բնաղիւրներուն միջեւ)։

Վարչապետը կիրակի օր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Շահին հետ, Սաատապատի պալատին մէջ, էլպրուզ լերան ստորոտը։ Յետոյ Շահը ճաշի հրաւիրեց ամերիկեան դեսպանը։

× Բանակցութեանց լուրին առթիւ, Իրանի փոխ-վարչապետը, Ֆաթեմի յայտարարեց. — «Կը նշանակէ թէ ընդունած ենթադրութեան յանձնուին ընկերութեան գոյքերը»։ Իսկ Հոսէյն Մեքքէ, Ազգ. ճակատին ընդհ. քարտուղարը չէ՛տեց. — «Համակերպած են։ Տաղնապը մեղմացած է այժմ։ Իրան այժմ կը սպասէ ընկերութեան ներկայացուցիչներուն»։

Բոլոր աղբիւրներն ալ կը հաստատեն թէ Անգլօ-Իրանեան ընկերութիւնը պարտաւոր է նախապէս ընդունիլ աղտայնացումը, այլապէս անկարելի է որ եւ է բանակցութիւն։

× Զրոյցի մը համաձայն, աւելի քան 5000 պախթիարիներ Սպահանի հարաւէն կը չարժին դէպի Խուժիստան, ուր կը գտնուին քարիւղի հորերը։ Որովհետեւ ցեղախումբը իր տարեկան գաղթին (քոչ) հակառակ ուղղութիւն մը բռնած է, կ'ենթադրուի թէ խռովութիւններ յարուցանելու միտք ունին։ Այս լեռնականները զինուած են ամէն տեսակ զէնքերով, «չամչախը»էն մինչեւ արդիական հրացաններով։

## ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ

Երէկ, երկուշաբթի, Պ. Կոմիքօ պիտի պատասխանէր այն ծանուցագրին որով արեւմտեան պետութիւնները կ'առաջարկեն չորս արտաքին նախարարներու ժողովը գումարել յառաջիկայ Յունիս 23ին, Ուշինկթընի մէջ։

Ծանուցագրին յանձնումէն ի վեր, Մոսկուայի մամուլը կը ձգտի ապացուցանել թէ մերժելով օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը, Մ. Նահանգները, Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա խոյս կուտան դիւանագիտական ճակատէն, աւելի լաւ պարտաւորելու համար զինուորական ճակատին վրայ։

« Փրավտա», կուսակցական պաշտօնաթերթը, կիրակի օր հրատարակեց փարիզի թղթակցին մէկ նամակը, որ կ'ամբաստանէ երեք արեւմտեան փոխանորդները թէ դիտմամբ կը քաշքշեն օրակարգին յօրինումը։ Մոսկուայի անթելը հետեւեալ հատուածները հաղորդեց այդ նամակէն.

— « Երեք արեւմտեան կառավարութիւնները ամէն միջոց կը փորձեն, խուսափելու համար հետեւեալ հարցին յստակ պատասխանէն, — կ'ուզե՞ն խաղաղ միջոցներով լուծել միջազգային վիճելի խնդիրները, թէ կը նախընտրեն յամառիլ սրկածախնդրութեանց ճամբուն մէջ։ Մինչ այս մինչ այն, չնորհիւ Վարշաւայի Պալատը չրջապատող «ծուխերու վարագոյրին», արեւմտ. դիւանագէտները, Թրումըն եւ իր զօրավարները կ'ափաթապարեն իրականացնել Ատլանտեանի դաշինքին նախայարձակման ծրագիրները »։

Պաշտօնաթերթը դիտել կուտայ ուրիշ յօդուածի մը մէջ.

— « Մերժելով օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը եւ ամերիկեան խարիսխներու խնդիրը, արեւմտեան պետութիւնները կ'ապացուցանեն թէ իրապէս չեն ուզեր արտաքին նախարարներու ժողովին գումարումը »։

Հակառակ այս քննադատութեանց, խորհրդակցութիւնները խզելու խօսք չկայ տակաւին։

× « Կարմիր Աստղ», խորհրդային բանակին պաշտօնաթերթը, կը գրէ թէ «Ամերիկացիները գրեթէ ամբողջովին գրաւած են Ֆրանսան»։ Իր տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները վեց նաւային խարիսխներ ունին Ֆրանսայի մէջ, 25 ալ օդանաւային, իսկ հօծ քաղաքներու զօրանոցներուն մէջ ամերիկացի զինուորներ տեղաւորուած են։ «Պատրաստութիւններ կը տեսնուին 200.000 ամերիկացի զինուորներ տեղաւորելու համար արեւելեան Ֆրանսայի մէջ»։

× Ազգաժողովին անտեսական յանձնախումբի չաբաթ օրուան նիստին մէջ, Ա. Միւթեան ներկայացուցիչը, Պ. Համպասպ Յարութիւնեան բաւ թէ Մ. Նահանգները հինգ հարիւր զինուրանական խարիսխներ կը պահեն ամբողջ աշխարհի մէջ, երբորդ աշխարհամարտը պայթեցնելու համար։ Այս առթիւ քննադատեց Շումանի ծրագիրը (ձուլում երկաթի եւ ածուխի ճարտարագործութեանց), չեչտելով թէ Մ. Նահանգները դուրս ջրեցին Անգլիան, տիրանալու համար հրապարակին։

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն զեկուցում տալով ծերակոյտի յանձնաժողովին առջեւ, Ծայր. Արեւելքի կացութեան մասին, բաւ թէ կառավարութիւնը համաձայն է կրակը դադրեցնելու Քորէայի մէջ, 38րդ զուգահեռականին վրայ, եթէ կարելի է իրապէս կարգադրել խնդիրը։ Յետոյ յայտարարեց թէ չեն կրնար կարմիր Չինաստանը անդամ ընդունել Ազգաժողովին կամ սակարկութիւններ կատարել Ֆորմոզայի մասին։

ՔՈՐԷԱՅԻ դաշնակից ուժերուն ընդհ. հրամանատարը, զօր. Քլրք, յայտարարեց թէ «հետապնդումի չրջանը վերջացած է»։ Հարաւ. Քորէան ամբողջովին մաքրուած կը համարուի։ Անգլեւատերերիկեան աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ 150.000 նոր զինուորներ հասած են Չինաստանէն։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, 600 հազարի կը հասնի չինացի զինուորներուն թիւը Քորէայի մէջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ սպարապետին մառեչալ Փափաղոսի հրաժարումը մեծ մտահոգութիւն պատճառեց Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր կը վախնան որ պատակաումներ ծագին։ Աթէնքի ամերիկեան դեսպանը թաղաւորին եւ վարչապետին հաղորդեց իր կառավարութեան տեսակէտները, պարզելով սպարապետին հրաժարման հետեւանքները։ Վարչապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը չի կրնար նոր դիմումներ կատարել, վնասելով թագաւորին հեղինակութեան։ «Ամբողջ Յունաստան կ'ուզէ որ Փափաղոս վերստանձնէ իր պաշտօնը, բայց Յունաստանը չի կործանիր, եթէ ինք բացակայ ըլլայ »։

# ՄԱՅԻՍ 28Ը

**ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ**

Յունիս 10ին։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

★

**ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ**

Յունիս 24ին։

×

**ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ**

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։

Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle des Fêtesի մէջ (Քաղաքապետարանին չքեղ սրահը)։

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԴՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական նոր բաժիններ։ Ճոխ պիւֆէ։ Հանդիսէն վերջ եւրոպական եւ հայկական նուագ եւ պար։ Մուտք **100** ֆրանք

×

**ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ**

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Վալանսի հայ երգչախումբին եւ քաղաքապետական նուագախումբին։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր։

Մուտքը ազատ է

**ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ**

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Մալ Մաղընոյի սրահին մէջ, 88 րիւ տ'Օպսոնը։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՕՓՈՒԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկ. ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Երգ, Օր. Ք. Զորպաճեան, Ժ. Գասպարեան եւ Օր. Արզումանեան։ Արտասանութիւն Օր. Ա. Թադոյեան, Կ. Աճէմեան եւ Ս. Ունճեան։

Հայկական պարեր դպրեվնկերու եւ թեւիկնեբու կողմէ։ «Ռոստոմ» թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը ԴՌՈՒՄԻ ՎԱՃԱռականը։ Ժամը 7էն վերջ պիտի սկսին եւրոպական պարեր։

**Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՌԵՆՈՒԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՑԹԸ**

Իր օդափոխութեան կայանին ի նպաստ, 10 Յունիս, կիրակի ժամը 3էն վեց քիչ պակաս, Chalet des Pinsի մէջ, 13 Ave. Livry, Raincy։

Հովանաւորութեամբ Պ. Պալըճեանի

Նուագախումբ Կարօ Սարեան

## «Սամուէլ»ը Տեսիլի վրայ

Դերասան Հայկասար մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ անմահ Րաֆֆիի «ՍԱՄՈՒԷԼ»ը, այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ։

Տոմսերը կը ծախուին Պ. Մ. Մարտիրոսեանի մօտ՝ 4 rue Brenly եւ հայկ. սրճարանները։ Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
**Le Gérant : A. NERCESSIAN**

## ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Պ.Ն.Ե.Օ ԲԱՇՆԻ Ֆր. Կ. Խաչէ ընդհ. ժողովը չաբաթ 9 Յունիս, ընկեր Ալֆոնսեանի բնակարանը (17 rue Ampère) ժամը 3.30ին։

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքը այս չորեքչաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Պ. Աշօ Շահխաթունի պիտի դասախօսէ դիմայարդարութեան մասին եւ փորձեր ցոյց պիտի տայ։

## «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը։

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ պիտի խօսի ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Արտասանութիւն եւ երգ։

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի կիրակի օրուան թիւին մէջ, ընկեր Յովիկ Եղիազարեանի յօդուածին 26րդ տողին վրայ, թաղին բառը կարդալ՝ երազին 37րդ տող օտարին լուծը — պիտի ըլլայ լուծեն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Գարաճեան, Ուզունեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները, իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գիրով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ Տիկին ԱՆԿԱՆՈՒՇ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Երեւանի չրջանէն ներքին Ղամարլուցի Սուլթանեան (Կոզակ մականուանեալ, եղբօր անունը Թորգոմ Սուլթանեան), որ Հարաւային Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի միջոցով իր ընկերներուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պոլսեցի կարպիս Շիշմանեան (հօր անունը Բիւզանդ) որ 1922ին եկած է Ֆրանսա։ Մինչեւ 1926 հասցէն եղած է rue de Malte. Place de la Républiqueի մօտերը։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի Զ. Ք. սկզբնատառերով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սրբուհի Դազանճեան (ծնեալ Սալմանեան), (Վառնացի, Պուլկարիա, այժմ Պոլիս), մօր անունը Արաքսի, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Տիգրան Սալմանեան որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր։ Արհեստով սափրիչ, Պէվրլի մէջ։ Տեղեկացնել (մեռած կամ ողջ) Պետիք-եանի, 11 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ (Seine)։

**ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ**

Կազմակերպուած Հայ Աբիներու Միութեան Փարիզի չրջանի Արենուչներուն եւ Արիներուն կողմէ։ Կիրակի, 10 Յունիս, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Շավիլի անտառին մէջ։

Սկաուտական խաղեր, եւ անակնկալներ, Արենուչներուն եւ Արիներուն կողմէ երգեր եւ պարեր։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բարեկամները, սկաուտական հաճելի օր մը անցընելու։ Ուտելիք եւ խմելիք չատ մատչելի գիներով։

Հաղորդ. միջոցներ.— Շոգեկառք Chaville - Montparnasse, օթօպուս իջնել Puits sans Vin, առաջնորդ Արենոչներ եւ Արիներ պիտի սպասեն ժամը 12էն 15։

ՓՈԽԱՆՑԻՔ ՈՒՆԵՆԱԼ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԻՆ

## «ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Զայնագրուած, պատկերազարդ եւ ընդարձակ երգարանին, որ սպասելու վրայ է։ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ ՀԱՍՑԻ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՄՆԵԱԿ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԵՒՍ։ Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով՝ հրատարակիչին։ Գինը՝ 1500 ֆրանք, փոստի ծախքն ալ միասին։

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ
ԾԱԽՈՒ Է ՏՈՒՆ ՄԸ

երկու յարկ, դեռնայարկ, պարտէզ (պտղատու ծառերով)։ Կաղ, ջուր, էլեկտրականութիւն։

Գլուխ է (վարձակալ չկայ)։

Դիմել ՍԻՆԱՆԵԱՆ ՄԻՍԱՔԻ, 6 bis rue de Choisy, Alfortville։

## Ծախուի

վերջին կատարելագիւտներով օժտուած

ՍՐՃԱՐԱՆ - ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

Ե. թաղամասին մէջ, երկու սենեակ խոհանոց մը միասին։ Դիմել BOTTIER OSSMA
23 rue des Ecoles, Paris (5) Հեռ. Dan. 99-43

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Mercredi 6 JUIN 1951 Չորեքշաբթի 6 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6475-Նոր շրջան թիւ 1886

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ, ԹԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Ամէնէն աւելի այս երկու բառերը կը լսուին Ֆրանսայի ընտրական պայքարին առթիւ ալ: Երկու նշանախօսքեր, որոնք նորէն փոթորկած են ամբողջ մարզկութիւնը :

Ազատութիւն եւ խաղաղութիւն կը խոստանայ աջը: Նոյն բարիքները կ'աւետէ ձախը: Իսկ ծայրագոյն ձախը մարտական աղաղակները կ'արձակէ, ակնախոհ հեռանկար մը պարզելով :

— « Մեզի, միայն մեզի: Միայն մեր ծրագիրը կը համապատասխանէ ժողովուրդի տենչերուն: Մեզի տուէք ձեր ձայները, եթէ ազատութիւն, խաղաղութիւն եւ արդարութիւն կ'ուզէք :

Մօտաւորապէս ա՛յս է իմաստը իրենց ճառերուն, ազդերուն եւ ամէնօրեայ յօդուածներուն :

Դեռ երէկ, իրենց պաշտօնաթերթը կ'ապդարարէր խոշոր խորագիրներով, թէ «բացարձակ պարապութիւն» մը աչքի կը զարնէ մեծամասնութեան կուսակցութիւններու ծրագրին մէջ :

Պայքարին սաստկութեան մասին դաղափար մը կազմելու համար, կը բաւէ կարդալ պատերու, տախտակներու վրայ փակցուած յայտարարութիւնները :

Իւրաքանչիւր հոսանք իր թեկնածուները ներկայացնելով այս կամ այն թաղին մէջ, միեւնոյն առեն կը պարդէ իր դործունէութեան ուղեդիծը :

Կենդանի չարժանկար մը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Յունիս 17, երբ տեղի կ'ունենան ընտրութիւնները :

Ամէն տեղ ալ, տեսական, ակադեմական բանաձեւերուն վրայ կը տիրապետեն օրուան հոգեը,— քաղաքական, տնտեսական, ընկերային :

Ամէնքն ալ բարիքներ կը խոստանան,— փարատել երրորդ աշխարհամարտին մղձաւանջը : Աժանդնել ապրուստը: Թեթեւցնել տուրքերը: Բարւոքել աշխատաւորը բազմութեանց վիճակը : Ամրապնդել ժողովրդապետութեան հիմերը :

Գլխաւոր կուսակցութիւններէն զատ, հրապարակ իջած են զոյդզոյդ խմբակցութիւններ, համագումար՝ 20—25 հոսանք :

Ընտրողները չատ աւելի ծանր դժուարութեանց առջեւ կը դտնուին այսօր, իրենց քուէները կեդրոնացնելու համար: Մանաւանդ որ, բաւական տաք ու պաղ անակնկալներ տեսան 1946էն ի վեր, երբ կը կատարուէր առաջին ընտրութիւնը, համաձայն նոր սահմանադրութեան :

Այն առեն երկիրը նոր ազատագրուած էր, եւ չատ ծանր կը կշռէր կարդ մը հոսանքներու հմայքը: Տեսակ մը մեղրալուսին էր եւ բազմութիւնները իրենց քուէները կը ձդէին հայրենասիրական խանդավառութեան մթնոլորտի մը մէջ :

Շուտ պղտորեցան ջուրերը, երկրին մէջ թէ դուրսը: Թանձր ամպեր կուտակուած են հորիզոնին վրայ: Բուն Ֆրանսան մտահոգուած է անօրինակ տագնապի մը :Սոսկացած է արտակարգ զոհողութիւններ ստանձնել ոչ միայն ներքին ապահովութեան, հանրապետական կարդուսարքի զօրացման, այլեւ արտաքին պաշտպանութեան համար:

Նոյն երկու բառերուն մէջ կ'ամփոփուին այս հիմնական հոգեը,— Ազատութիւն եւ խաղաղութիւն: Ինչպէս միւս արեւմտեան պետութեանց համար:

Ահաւոր անդունդ մը բացուած է Եւրոպայի սրտին վրայ: Սոսրերկրեայ խլրտումներ կը սարսեն դարաւոր հաստատութեանց հիմքերը :

Հսկայական ուժ մը, երէկ դաշնակից, արդէն իր թաթին տակ առած արեւելեան Եւրոպան, կը սպառնայ արբանեակներու վերածել մնացեալը:

Եւ ահաւասիկ աննախընթաց զինարշաւ մը ամէն ճակատի վրայ: Ցանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ժողովրդապետութեան: Փրկելու համար քաղաքացիներու ազատութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը :

Զարմանալի չէ որ ճչմարիտ ժողովրդապետութեան բոլոր բարեկամները անձկութեամբ կը սպասեն Ֆրանսայի երեսփոխանական ընտրութեանց արդիւնքին :

Մեր գաղութն ալ ունենալով բազմաթիւ քաղաքացիներ, անշուշտ գիտակցօրէն պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը: Ամէն բանէ վեր դասելով ազատութեան հայրենիքին հիմնական չահերը: Անոր յեղափոխական աւանդութիւնները :

Անհրաժե՞շտ է արթնութեան կոչ մը ուղղել այս առթիւ ալ, որպէսզի տեղի չտրուի զանազան թիւրիմացութեանց :

Շ.

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՊԷՍ Կ'ԸԼԼԱՑ ՈՐ···

Երբ՝ ամենօրեայ թղթաբերէն կը գտանենք «բացատիկ» թիւերը մեր թերթերուն եւ պարբերաթերթերուն, արդար հպարտութեամբ մը կը լեցուի մեր սիրտը :

Դարձեալ Դաշնակցական մամուլն է ուրեմն որ իր որակով եւ քանակով կը տիրապետէ գաղթաշխարհի մէջ: Ամէն առթիւ, Սպասող թէ Մշակոյթի Օր, Մայիս 28 թէ Դաշնակցութեան 60ամեակ, Նոր Սերունդի տարեդարձ կամ Հ· Օ· Մ·ի քառասնամեակ, կը զարդարեն դրադարանդ զեղեցիկ հատորներով, պարբերաթերթերով, նկարազարդ «բացատիկ»ներով, ճոխ ու բովանդակալից , որոնք կը թեթեւցնեն մտայղ հոդիդ եւ կը չահեն գաղթականի կորաքամակ մէջդդ:

Չէզոք յանձնախո՞մբ մը կազմենք, որպէսզի զուգակշիռը կատարէ «մրրկաւ զատուած» երկու կողմերու գրական եւ հանրային վաստակին, ըսելու համար իր արդար խօսքը :

Օրն ի բուն խորթ ձայներ կը հասնին մեր ականջներուն,— Դաշնակցութիւնը ոչ միայն այլեւս «անելիք չունի», կամ «մինակ է» մնացած դաղթաշխարհի մէջ, այլ եւ հայ ժողովուրդի սրտին մէջ մատ մը տեղ ալ չունի:

— Շատ բարի, պիտի ըսէր մեր պարզամիտ հարցասէրը: Հապա ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այս մարդիկը լաւադոյն մամուլը ունին թէ որակով թէ քանակով :

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ իրենց գրական վաստակը, գիրքերով ու պարբերաթերթերով չատ աւելի ծանր կը կշռէ այսօր ալ:

Ի՞նչպէս է որ իրենց հանդիսասրահները միշտ լիքն են եւ ունին լաւագոյն բանախօսները :

Այս բոլորը հերքել պարկեչտ մարդու դործ չէ անշուշտ :

Իսկ եթէ ընդունինք, հայհոյած կ'ըլլան, հայրենիքիդ, ազդիդ, կրօնքիդ, իրրեւ «դաւաճան » կամ առ նուազն··· հակաչմխածնական: ՍՕՍԻ

### Պ. ՆՈՒՊԱՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

Պարսկաստանի վարչապետ Տոքթ· Մոսատեղի յայտարարութեան համաձայն, վերջ տրուած է Պ· Նուպար Կիւլպէնկեանի պաշտօնին, իրրեւ պատուակալ առեւտրական կցորդ Լոնտոնի պարսկական դեսպանատան, անվճար պաշտօն մը զոր կը վարէր 23 տարիէ ի վեր :

Անգլիական թերթերը հաղորդելով այս լուրը կը գրեն, թէ Պ· Նուպար Կիւլպէնկեան, 55 տարեկան, զաւակն է նաեւ թաղաւոր Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեանին եւ աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը պիտի ըլլայ, երբ օր մը ժառանգէ իր հօրը աւելի քան մէկ միլիառ տոլար հարստութիւնը : Մինչեւ Արեւելքի նաւթային դործերու մասնագէտ մըն է եւ կրնայ խորհուրդներ ալ առեւտրական ամէն դործի մասին: Ինքն ալ կը զբաղի առեւտուրով: Կը բնակի Ռիոյ: Ամուսնացած է (երկրորդ անդամ) Ֆրանսուհիի մը հետ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ կարկառուն դէմքերէն Լուի տը Պրուքէր մեռաւ Պրիւսէլի մէջ: 81 տարեկան էր: Շատ ժողովրդական դէմք մըն էր ոչ միայն Պելժիոյ մէջ, այլ եւ աշխարհի ամէն կողմը: Ծագումով Ֆլաման, տը Պրուքէր, իր կեանքը նուիրեց աշխատաւորական դատին, եղաւ խմբագիր, քաղաքական դործիչ, ուսուցիչ, քարոզիչ եւ տեսաբան: Կ'անդամակցէր պելժ լեդուագիտական կաճառին: Ընկերվարական Բ· Միջազդայինի նախագահն էր 1940էն առաջ: Պելժիոյ դրաւման օրերուն ապաստանեցաւ Լոնտոն: Մեծ դեր խաղաց միշտ երեսփոխան ընտրուիլ, որպէսզի աղատ ըլլայ պարզելու իր անձնական տեսակէտները : Ջերմ բարեկամ հայ ժողովուրդին, բազմիցս օգնած է մեր դատին:

Ի· ՄԻՈՒԹԵԱՆ օդանաւային ուժը հետզհետէ կը զօրանայ: Անգլիական պաշտօնական աղբիւրի մը համաձայն, Սովետները այժմ ունին 19.000 օդանաւ: Այս թիւը , մէկ տարիէն պիտի բարձրանայ 29.000ի: Օդանաւերէն 7 հազարը ռմբակոծողներ են, 9500ը յարձակողներ եւ կռուողներ եւ 2500ը փոխադրական օդանաւեր :

## Մոսկուայի պատասխանը Զորևրու ժողովին համար

«ԱՑՕ» Կ'ԸՍԷ, ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐ ԱՌԱՋԱՐԿԵԼՈՎ

Զորս փոխանորդներու Բչ· օրուան նիստին մէջ, Պ· Կրոմիքօ հաղորդեց իր կառավարութեան պատասխանը, որ ժխտական կը համարուի :

Ի· Մ·ի ընդունելով հանդերձ չորս արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրել Յուլիս 23ին, Ուաշինկթընի մէջ, կարդ մը պայմաններ կը դնէ որոնք արդէն մերժուած են արեւմտեան պետութեանց կողմէ :

Փոխանորդներու ժողովին մէջ, բրիտանական պատուիրակը յայտարարեց թէ պատասխանը «համազօր է մերժումի»: Արդարեւ, Ի· Մ·ի ընդունելով հանդերձ չորս արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրել Յուլիս 23ին, Ուաշինկթընի մէջ, կարդ մը պայմաններ կը դնէ որոնք արդէն մերժուած են արեւմտեան պետութեանց կողմէ : Ծանուցագիրը միեւնոյն առեն կը թելադրէ չդունակել փոխանորդներու ժողովը: Արդէն իսկ 65 նիստեր դումարուած են առանց ելքի մը յանդելու· որով Մոսկուայի այս թելադրութիւնը փորձ մը կը համարուի արեւմտեան պետութեանց վրայ ձգելու ձախողման պատասխանատուութիւնը :

Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, Պ· Կրոմիքօ իր կառավարութեան ծանուցագիրը յանձնելէ վերջ վճռապէս մերժեց պատասխանել հարցումին թէ ծանուցագիրը վերջնագրի հանդամանք ունի: Այսինքն հակառա՞կ են արտաքին նախարարներու ժողովին, եթէ օրակարգէն դուրս մնան Ասլանտեանի դաշինքը եւ ամերիկեան խարիսխներու խնդիրը :

Արեւմտեան պատուիրակները աւելի քան մէկ ժամ վատնեցին, որպէսզի Պ· Կրոմիքօ լուսաբանէ ծանուցագրին բուն իմաստը: Այն աստիճան որ , Ֆրանսայի ներկայացուցիչը դանդատեցաւ թէ Պ· Կրոմիքօ «պարզապէս մթագնեց ինչ որ պայծառ կ'երեւար»: Մորհրդային պատուիրակը հեդնութեամբ պատասխանեց թէ «ինք փորձեց պայծառացնել ամէն բան, որպէսզի Պ· Փառոտի կարենայ հասկնալ դիշերը թէ ցերեկը»: Ի վերջոյ ժողովը յետաձգուեցաւ չորեքշաբթի օրուան (այսօր) , քննելու համար Մոսկուայի պատասխանը :

Ինչպէս կը յիշուի, արեւմտեան պետութիւնները Ի· Մ·ի ձգած էին ընտրել երեք օրակարդներէն մէկը, Յուլիս 23է ժողովին համար : (Երեքին մէջ ալ չկան Ասլանտեանի դաշինքին եւ ամերիկեան խարիսխներու խնդիրները) :

× Ի· Մ·ի ընդունելով «անհրաժեչտ եւ օգտակար» դտնելով արտաքին նախարարներուն ժողովը, խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար, «անպատեհ» կը նկատէ ընդհատել փոխանորդներու խորհրդաժողովը: Եւ կը չարունակէ·— «Մորհրդային կառավարութեան կարծիքով, արտաքոյ քննութիւն մը ամերիկեան խարիսխներու եւ Ասլանտեանի դաշինքի մասին որ դլխաւոր պատճառն է յարաբերութիւններու ծանրացման ընդմէջ Ի· Մ·ի եւ երեք պետութեանց, մնծապէս պիտի բարւոքէ լարուած մթնոլորտը Եւրոպայի մէջ եւ պիտի դիւրացնէ արտաքին նախարարներուն աչխատանքը: Հետեւաբար, խորհրդային կառավարութիւնը պատրաստ է անյապաղ ուղարկելու իր ներկայացուցիչը արտաքին նախարարներու խորհուրդին, անմիջապէս որ փոխանորդներու Փարիզի ժողովը դրականօրէն վճռէ Ասլանտեանի դաչինքին եւ ամերիկեան դինուորական խարիսխներու արձանագրութիւնը օրակարդին մէջ»:

## Անգլո-Իրանեան վէճը

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը վճռած է դործադրել քարիւղի ազդայնացման օրէնքը, առանց սպասելու Անգլո-Իրանեան ընկերութեան ներկայացուցիչներուն, ինչպէս յայտարարեց փոխ-վարչապետը :

Պարսկաստան հինդ օր պայմանաժամ տուած է ընկերութեան, իր առաջարկները ներկայացնելու համար, համաձայն ազդայնացման օրէնքին: Ընկերութիւնը պատասխանեց թէ կարելի չէ հինդ օրէն առաջարկներ բանաձեւել այսքան բարդ հարցի մը մասին: Միւս կողմէ, հաւանական չէ որ իր ներկայացուցիչները թէհրան դտնուին 4—5 օրէն:

Լուրի մը համաձայն, Իրանի վարչապետը մերժած է խօսիլ ընկերութեան կանխավճարներու մասին, հակառակ եմսական տագնապին· վասնզի եթէ հաւանի բանակցիլ, ընդունուած կ'ըլլայ ընկերութեան դոյութիւնը:

Փոխ - վարչապետը հերքեց այն լուրերը թէ խռովութիւններ ծագած են Ապատանի մէջ, կամ եկեղեցի մը աւերի տրուած է :

× Անգլիոյ երեսփ· ժողովին Բչ· օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ· Մորիսըն, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ Իրանի մէջ միջամտելու իրաւունքը եւ կը մերժէ ընդունիլ թէհրանի այն տեսակէտը թէ քարիւղի խնդիրը միայն պարսկական կառավա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԷՆ

# ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՐԳԵՆ

Բ.

ՄՄԲ.— Ա. մասը տես 31 Մայիս :

ԿՈՐԻՒՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ.— Սանասարեան վարժարանի երկրորդ ակնառու ուսուցիչը եղած է Կորիւն Մկրտիչեան, ծնած Մուշի Զիարէթ գիւղին մէջ :

Սիրելի եւ հաճելի է ինձ քիչ մը աւելի երկար կանգ առնել իր կեանքին, գործունէութեան եւ դրական ու մանկավարժական վաստակին վրայ :

Ան եղած է մին այնպիսի ուսուցիչներէն՝ որոնց յիշատակը պէտք է որ յաւէտ անթառամ մը նայ մտքերուն մէջ: Հայ ուսուցիչներու կեանքը դրութեանց մէջ անհրաժեշտ է որ ան ունենայ իր արժանի տեղը :

Կորիւն Մկրտիչեան օժտուած էր բանաստեղծական տաղանդով, ինչպէս նաեւ դրելու մեծ ընդունակութեամբ :

Մասնաւորաբար օգտուած էր, իբրեւ գերմանագէտ, կէօթէէն, Շիլլէրէն, Ուլանտէն, որոնցմէ կատարած էր զեղեցիկ թարգմանութիւններ. — Աղէկ արաբ՝ կէօթէէն, Գուսանի անէծք՝ Ուլանտէն եւն. եւն.: Հետեւողութեամբ գերման դրագէտի մը մէկ գործին, դրած էր «Հին եւ Նոր տարի» . տրամախօսութիւն մը՝ որ ամէն տարի, Նոր տարուան առթիւ կը ներկայացուէր Սանասարեանի մէջ աշակերտներուն կողմէ :

Գրած էր հայրենասիրական ոտանաւորներ, նիւթերը առնելով հայկ. կեանքէն, ինչպէս Մշեցի քաջուհին, Հաւլունի տուրը, Սասունցի Դաւիթի կեանքին քանի մը դրուագները եւն. եւն.:

Աղգային պատմական կեանքէն ունէր վէպ մը, նիւթը՝ Տիգրան Երուանդեանի եւ Աժտահակի դիւցազնավէպը: Սակայն այս գործը կիսատ էր, կարօտ՝ վերամշակուելու եւ ամբողջացուելու :

Իր բանաստեղծութեանց հաւաքածոն վերը կուտած էր Գր. եպիսկ. Պալեքեանի դովելի ջանքերով :

Մօտաւորապէս քանի տարի առաջ երբ դրագէտ Համասեղ Մարսէյլ այցելեց, ընդօրինակեց այդ բանաստեղծութիւնները եւ մաս առ մաս հրատարակեց Ամերիկայի « Հայրենիք » ամսագրին մէջ: Սակայն դժբախտաբար Կորիւն Մկրտիչեան չունի իր անունով տպուած առանձին հատոր մը : Տարօնցիները, Տարօնի հայրենակցական միութիւնները չե՞ն կրնար հրատարակել հատոր մը՝ ուր ամփոփուած ըլլան Տարօնի պատուաբեր այս ամէնահ զաւակին լաւագոյն արտադրութիւնները , իբրեւ յիշատակի կոթող մը, քանի որ իր գերեզմանը անյայտ կը մնայ կարնոյ գերեզմանատան մէջ ...

Իր արձակ գրութիւնները եղած են ընդարձակ ու պերճ նկարագրութիւններ Պոլսոյ «Արեւելք»ին մէջ Սանասարեանի ամարանոցի կեանքէն, ամառնային զպրոցական պտոյտներէն, ձմրան չմշկուելէն, եւն. եւն: Սանասարեան վարժարանի հիմնադիր բարերար աղա Մկրտիչ Սանասարեան կարդալով այդ ըմտիր նկարագրականները Նիսի մէջ, ուր կ'անցընէր իր ծերութեան հանդիստի օրերը այնչափ կը հրճուի որ, իր գոհունակութիւնը յայտնելու համար իր վարժարանին այդ արժանաւոր ուսուցիչին, անոր նուէր կը ղրկէ ձիթենիէ ղրիչ - կաղամարի կապուածք մը յարակից մաներով :

Կորիւն Մկրտիչեան գրած էր նաեւ «Աչակերտ» ստորագրութեամբ զեղեցիկ ուսումնասիրութիւն մը, իր սիրեցեալ ուսուցչին՝ Ստեփաննոս Պալասանի նուիրուած, անոր մամուան առթիւ: Գաղափար մը տուած ըլլալու համար նաեւ Կ. Մկրտիչեանի իբրեւ ուսուցիչ եւ դաստիարակ ունեցած գործունէութեան մասին, յիշենք նաեւ թէ ան պատրաստած էր հայերէնի դասընթացք մը կրտսեր դասարաններուն համար , թարգմանելով գերման մանկավարժ ուսուցիչի մը՝ կէհի «Նկատողական ուսում» անունով գործը (Auschaungsunterricht) : Ասոնք 12 պատկերներ են, տարուան 12 ամիսներուն նուիրուած, զեղեցիկ նկարագրականներով եւ պատշաճ բանաստեղծութիւններով խառն, որոնցմով աչակերտը կը սորվէր պատմել, նկարագրել, արտասանել եւ միեւնոյն ատեն չարադրել :

Աչակերտները մեծ չահագրգռութեամբ կը հետեւէին այս պատկերազարդ դասերուն, առանց ձանձրոյթի կամ տհաճութեան տեւէ նշան ցոյց տալու :

Իսկ բարձրագոյն դասարաններուն համար պատրաստուած էր, գարձեալ գերմաներէնէ թարգմանաբար, «բանահիւսութիւն» մը , այսինքն զրբագիտութեան դասընթացք մը, օգտուելով զուգերիական համալսարանի մը դասախօս - ուսուցչի մը մկկ գործին:

Կորիւն Մկրտիչեան իր տաղանդին ու հասունցած գործունէութեան չրջանին, երբ իրմէ դեռ նոր կը սպասուէր լաւագոյն ու կատարելագոյն գործերու արտադրութիւնը, որուն լծուած էր մեծ եռանդով, կը կնքէ, աւաղ, իր մահկանացուն 1892 Հոկտեմբերի վերջին օրը, երեսնամեայ մատաղ ու բեղնաւորութեամբ լեցուն տարիքին մէջ, զոհ երթալով քօլէրայի, իբրեւ վերջին զոհն այդ համաճարակին :

Արդեօ՞ք նախազգացումն ունեցաւ իր վաղահաս մահուան, երբ կը գրէր « Մերձ ի մահ » ոտանաւորը՝ որ նկարագրութիւնն է իր եղերական վախճանին.— Ահա այդ յուզիչ կտորը որ անջնջելի մնացած է մտքիս մէջ.—

Աշնան չորցած տերեւի պէս
Հովիկը զայն ալ պոկեց, տարաւ ...
Դեռ չի բացուած վարդը կոկոն
Վաղաժամուն թառամեցաւ ...:
Խոր գերեզման մը փորեցին,
Լացող չեղաւ անոր վրան,
Սիրոյ համար ծրնած հոգին,
Անսէր ի՞ջաւ ի գերեզման ...:

Կորիւն Մկրտիչեանի աչակերտները խոր եւ անմխիթար սուգի մատնուած էին, երբ ես Սանասարեան ընդունուեցայ, 1893ին: Իր մահը կ'ողբային, եւ երբեք չէին կրնար երեւակայել թէ օր մը պիտի կարենային անոր արժանիքներով օժտուած նոր ուսուցիչի մը աչակերտել :

Պ. Կորիւն, ինչպէս կը կոչէին աչակերտները տիրապետած էր բոլոր մատաղ սիրտերուն ու հոգիներուն:

Թող անմոռաց մնայ իր յիշատակը :

×

1892 — 3, դպրոցական տարին, ուրեմն, ղեժբախտ տարեշրջան մը կը կազմէ Սանասարեան վարժարանին համար հայերէնի դասաւանդութեան տեսակէտով: Իր երկու հայերէնի ուսուցիչներէն մէկուն՝ Ա. Խաչատրեանի Եւրոպա մեկնումին, եւ միւսին՝ Կ. Մկրտիչեանի մահուան պատճառով:

Այդ տարեշրջանին Սանասարեանի աչակերտները կը զրկուին հայերէնի դասաւանդութենէ՝ հայերէնի ուսուցիչ չգտնուելու դատապարտելի պատճառաբանութեամբ: Մինչ՞, Սարգիս Սողիկեան, տեսչական երրորդութեան անդամներէն մին, դէթ միայն այդ տարուան համար, չէ՞ր կրնար տանձնել հայերէնի դասաւանդութիւնը , քանի որ ինք աչակերտած ըլլալով Պոլսոյ Նուպար Շահնազարեան վարժարանին քաջահմուտ էր թէ աչխարհաբարի եւ գրաբարի, դպրոցակից եւ թերեւս դասակից Մինաս Չերազի եւ Եղիա Տէմիրճիպաչեանի :

Արդ, 1893—4ի տարեշրջանին համար իրրեւ հայերէնի ուսուցիչ կ'ընտրուի Խաչատուր Պազտասարեան :

Նոր ուսուցիչը կեսարացի էր: Իր կենսագրութեան մասին ստոյգ բան մը չեմ գիտեր: Կը կարծեմ թէ աւելի ինքնօգնութեամբ զարգացած մէկն էր: Հրատարակած էր քանի մը գրական բանաստեղծական գործեր, առանց սակայն նշանակալից յաջողութիւն մը ունենալու իրրեւ քերթող կամ ինքնատիպ գրագէտ: Գրած էր « Ատրինէ» անուանով վիպերգութիւն մը, «Վարդ» անունով վէպ մը , եւ գրական հաւաքածոյ մը, «Խօսուն Աչխոյք», արձակ եւ ոտանաւոր, փառաբանական գլուխ մը յատկացնելով Սանասարեանի եռանդամեայ տեսչութեան : Իրաւունք ունիմ խորհելու թէ՝ ճիշդ այդ գրութեան կը պարտի իր՝ Սանասարեանի հայերէնի ուսուցիչ կարգուելու պատիւը :

Արդարեւ, իր ընտրութիւնը ձախող գործ մը եղած էր: Պաղտասարեան չունէր, որեւէ հեղինակութիւն կամ արժանիք, աչակերտութիւնը իրեն հետ կապելու, կամ ինքզինքը սիրցնելու համար: Ցիպիքապէս ալ աչակերտներուն ծաղրանքին ու չարաճճի հեզնութիւններուն առարկան էր: Ունէր ճաղատ գլուխ մը, պալարներով եւ ուռեցքներով: Այդ պատճառով ալ ֆէսը միշտ իր գլխէն անպակաս էր: Ու երբ այդ ֆէսով, քիչ մըն ալ խղդուտած, յուչիկ յուչիկ, եւ զգուշութեամբ դասարան կը մտնէր, թուրք հոճայի մը տպաւորութիւնը կը թողուր աչակերտներուն վրայ : Լաֆոնթէնի անոդնդ վճիռը թէ՝ «Մանկութիւնը անգութ է»...:

Մանրադէպ մը, այս առթիւ.—

1893 — 94ին էր որ ինքնաչարժ կառքերուն (օթօ) գիւտը տեղի ունեցաւ: Այդ առթիւ «Բազմավէպ» հրատարակած էր յօդուած մը, ներբողելով գիւտին առաւելութիւնները: Ինքնաչարժի մը պատկերն ալ դրած էր: Մ. Պաղտասարեան խիստ ոգեւորուած այդ գիւտով, «Բազմավէպ»ը ձեռքը, աչ ու ձախ կ'աւետէր ու գիւտին փառքը կ'երգէր լիուլութիւն փառաբանութեամբ :

—«Դարուս մեծագոյն գիւտը, ահա, ալ վերտանոզ չկայ, ալ մահ չկայ, ալ ձիերու խրտչում իր յոռի հետեւանքներով գոյութիւն չունի: Այս կառքը ուզած րոպէիդ կը կեցնես, եւ առանց հրտկողութեան կրնաս առանձին թողուլ» եւն. եւն.:

Մեղմ ու միամիտ Պաղտասարեան, եթէ կարենայիր գլուխդ վեր առնել տեսնելու համար թէ ինչ զարհուրելի աւերներ կը գործեն այդ անվնաս կարծած կառքերը, հազարաւոր կեանքեր հնձելով նոյնիսկ մէկ օրուան ընթացքին ...

ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

# Փարիզի ակնեղցւոյ վարչութեան քնտրութիւնները

ԲԱՆԱՆՔ ԾԱԼՔԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Երկար վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ,— պահարանները բանա՞լ թէ ոչ: Վարչութեան բացակայութե՞նը բանալ :

Որոշ տրամադրութիւն կար յետաձգելու, ի վերջոյ համաձայնութիւն գոյացաւ բանալու, բայց պէտք էր նախապէս հանել այն պահարանները որոնք դեռ խնդրոյ առարկայ էին: Պ. Ն. Ֆըրը

ռիթ տուած ու քաջալերած, ուեւէ բծախնդիր գործ չէ տեսած իր գոյութիւնը արդարացնող: Ուրեմն այդպիսի մարմին մը, իրաւունք չունի ուեւէ ձեւով ոչ վճիռ տալու ընտրութեանց արդիւնքի մասին, ոչ ալ միջամտելու ըլլալու որեւէ աշխատանքի:

Այս ընտրութեանց իրաւատէրն են միայն ու միայն 14 Ճունուարի ընդհ. ժողովը եւ ընտրական յանձնախումբը: Այս վերջինը երկու տարուան ազնիւ աշխատանք է կատարած ու կազմակերպած ընտրութիւնները:

Կը զարմանանք երբ կը լսենք թէ «նորընտիր» կարծեցեալ վարչութիւնը գործի է ձեռնարկած, մամուլին տալով զեկոյց մը ընտրութեանց մասին:

Սակայն ո՞ւր են ընդհ. ժողովի դիւանն ու ընտրական յանձնախումբը: Ինչո՞ւ հանրութիւնը լուսաբանող զեկուցում չեն տար: Ի՞նչ բանի կը սպասեն:

Իսկ քուէխոյզ յանձնախումբի դիւանը իր Մայիս 9ի զեկուցման մէջ կ'ընդունի մեր բոլոր դիտողութիւնները, սակայն չի յիշեր.— Ա.— Այն քսան «ինքնին» ուելցած պահարաններու պարագան: Բ.— 4607 անդամներու վրայ 2788 քուէնէրը, որոնցմէ «դանազան նկատումներով» 195 պակսիլը քուէներէն, չի լուսաբաներ: Բացատրութիւն չի տար «դանազան նկատումներ»ու պատճառները, սակայն իակատին մէջ 1590+1022=2612 առանց հաշուելու երրորդ եւ չորրորդ ցանկի մօտաւորապէս 120էն 200 քուէները: Ընդհանուր քուէարկողներու թիւը կուտայ 2593, ի՞նչպէս ուելցաւ 219 քուէ, Գ.— Չի յիշեր այն նամակները զորս ստացաւ իր աշխատանքներու ընթացքին, որոնք կը յայտնէին թէ, առանց իրենց դիտակցութեան եւ տեղեկութեան ո՞վ կրնայ քուէարկել իրենց տեղ:

Ահա այն ֆլիճը որ իրեն պարտադրուած խարդախ աշխատանքը կատարած է, ամէն գնով բանկալին տիրանալու եւ եկեղեցին դարձնելու այն ինչ որ հրամայած են իր տէրերը ...

Ճ. ՀԻՍԱՃԵԱՆ

## ՏԽՐՈՒՆԻ.— Շ. ՔԱՀԱՆԱՑ ԹԷՐՁԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ.— Մայիս 22ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան վախճանեցաւ Շաւարշ խաչակիր քահանայ Թէրզեան, Սէն Ժէռոմի հոգեւոր հովիւը: Ինկի Նիկոմիդիացի, քահանայ ձեռնադրուած էր Պալաքեան եպիսկ., 22 տարի քահանայագործած է Սէն Ժէրոմ եւ չրջակայ թաղերը: Իր ձեռնհաս աշխատանքներով նպաստած է եկեղեցիի շինութեան: Մեծ համակրանք կը վայելէր: Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ բազմութեամբ թաղ. խորհուրդին ծախքով: Արարողութիւնը կատարեց Փարիզէն քահանայ մը ղրկած էր իրրեւ ներկայացուցիչ: — Թաղեցի

ՓԻԼԻՍՈՓԱՑ ԱԼՔԷՆ, որ տարիներէ ի վեր կը տառապէր յօդացաւէ եւ անկողին դամուած էր, մեռաւ կիրակի օր: Թէեւ 46 տարեկան, կամաւոր դրուեցաւ 1914ի պատերազմին, իրրեւ պարզ զինուոր: Պատերազմէն վերջ անընդհատ գործեց իրրեւ ուսուցիչ, դրագէտ եւ փիլիսոփայ: Ինքնատիպ իմաստասէր մըն էր, հեղինակ՝ մօտ 50 հատոր-ներու:

## ՁԱՃՆԻՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

### ՄԱՑԻՍ 28Ը ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԻՍԻՆ, 29 Մայիս.— Անցեալ կիրակի երեկոյ դարձեալ Հ. Ճ. Դ. Տան սրահը համախմբուած էին մեր գաղութին հայրենասէր գաւակները: Այս անգամ Մայիս 28ն էր որ կը փառաբանուէր: Թուականն մը՝ որ վերջակէտը դրաւ հայութեան վեց դարերու դերութեան, չնորհիւ ազնիւ ու դիւցազնական պայքարներու:

Ինչպէս միշտ, այս տարի ալ ազնակատարութիւնը կազմակերպուած էր Հ. Ճ. Դ. կոմիտէի կողմէ մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ երգչախումբի «Մեր հայրենիք»ով, զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս: Օրուան նախագահը, Պ. Կ. Տէրմոյեան պարզելով ազնակատարութեան իմաստը, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել յիշատակը բոլոր մարտիկներուն ու հերոսներուն:

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած էին դպրոցին աշակերտ-աշակերտուհիները: Շնորհաւորելի են ոչ միայն Տէր եւ Տիկին Փափազեանները իրենց բացառիկ աշխատանքով, այլ եւ աշակերտներն ու սանուհիները, որոնք իրենց դպրոցական դասերէն եւ առօրեայ զբաղումներէն վերջ, իրենց ազատ ժամերը կը տրամադրէին մեր հանդէսներուն վայել եւ ոգեւորութիւն տալու համար:

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի յաջորդաբար երգեց երկձայն՝ «Զարթիր սիրտ իմ», «Բարձր հասակիդ», «Եկնեմ, ման գամ», «Մեր յոյսի, մեր լոյսի», «Սարէն կու գայ ձիաւոր», «Ալագեազ» (Գր. սիւնի) խմբերգները, իրենով գնահատանքի ծափեր:

Եղան արտասանութիւններ եւ բոլոր արտասանողները նոյնպէս արժանացան ծափերու: Հրայր Պօյաճեան արտասանեց Տիկին Փափազեանի «Հայրենիքիս»ը, Օր. Ազիկն Համբարձումեան՝ «Հին կարօտս» (Ահարոն Տատուրեանի), Օր. Մարի Մուրատեան՝ «Ես աշխարհում»ը (Թ. Հուրեան): Ազամ Գրիգորեան՝ «Հայ եռագոյնին» (Ազգէն Երկաթ): Իսկ դերասան Հայկասար (Լիոնէն) համակ յուզումով ամբերցաւ Ճուճանդիս Թումանեանի մէկ դեղեցիկ բանաստեղծութիւնը, «Երկրում»:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Շ. Միսաքեան եւ որ չարժանկարի մը նման ներկայացուց անկախութեան համար կատարուած զոհաբերութիւնը եւ հերոսական ճակատամարտները: Երեսուն տարի անց մէջ, այդ մանրանկար հայրենիքը իրաւ է թէ ունեցաւ թշուառութեան, տառապանքի օրեր, սով ու համաճարակներ, եւ ներքին թէ արտաքին քշնամութիւններ, բայց քառասնամեայ ձեւակերպուեցաւ կորիզը այսօրուան հայրենիքը, համախումբ հայութեամբ: Ցետոյ անդրադարձաւ օրուան կացութեան եւ թելադրութիւններ ուղղեց Արտասահմանի ցիրուցան բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան համար:

Հանդէսը փակուեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ նախագահին փակման խօսքով եւ երգչախումբին «Ցառաջ նահատակ»ով: Գ.Պ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «Ճ Ա Ռ Ա Զ» Ը

## ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեվերջի ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին: Պ. Փաշայեանի ընդարձակ սրահը, լեցուն էր, մարզիկներով եւ համակիրներով:

Միութեան նախագահն եղբայր Պ. Դաւիթեան պարզեց ժողովին նպատակը: Եղբայր Քրիս, Նէմիրեան մանրամասնօրէն կարդաց 1950 — 51 տարեշրջանին նիւթական հաշուեկշիռը: Ժողովականները իրենց գնահատանքի խօսքը ըսին եղբայր գանձապահին որ խնամքով կատարած էր իր պարտականութիւնը: Վարչութեան կողմէ եղբայր Մանուէլ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ամէնուն, մարզիկ, համակիր եւ մարզասէր, որոնք իրենց աջակցութիւնը տրամադրեցին Միութեան վերելքին: Եւ ապա.— Այս տարեշրջանիս մարզիկներու բարոյական կորովը եւ կարգապահական ոգին աւելի բարձր են եղած եւ անոնց շնորհիւ արժանացած ենք տեղական խումբերու եւ մարզիկ հասարակութեան գնահատանքին: Օտար մամուլն ալ գովեստով խօսած է մեր մասին:

Ա. Խումբը իր դասակարգի մէջ Գ. հանդիսացաւ, 12 խումբերու մէջէն: Պատուաբեր է այս արդիւնքը, երբ նկատի առնենք թէ առաջին տարին էր որ կը մրցէինք Ա. divisionի գօրաւոր խումբերու դէմ: Ցոյս կայ որ յառաջիկային առաջին կարգը չհաչինք:

Առաջին եւ երկրորդ, պահեստի խումբերը ախոյեան հանդիսացան իրենց դասակարգի մէջ եւ ահա երկու տարի է որ կը խլեն ախոյենական դափնին: Նմանապէս կրտսեր խումբերը, Juniors, minimes, Cadets, pupilles եւ աղջկանց «պասքէթ պօլի խումբերը, իրենց դասակարգին ամէնէն պատուաբեր տեղերը կը գրաւեն: Այս խումբերու խաղարկութեան «թէքնիք»ը աւելի բարձր է եղած քան անցեալները:

Եղբայր Մանուէլ խօսքը վերջացնելէ առաջ ըսաւ.— Սիրելի մարզիկներ, այս դժուարին աշխատանքները, զոր մենք սիրայօժար կը կատարենք, մէկ նպատակի համար է.— Համախմբել հայ երիտասարդութիւնը, փոխարէնը պէտք է մեզ ծառայէ: Նախ հաւաքենք բոլոր անոնք, որոնք իրենց ժամանակը կ'անցընեն, սրճարաններու եւ կամ պարապարհներու անկիւնները: Մենք այսօր հայերէն կը խօսինք ու կը մտածենք չնորհիւ մեր ծնողներուն, որոնք սկզբնական չրջանին եկան հաստատուելու քով քովի: Մենք ալ համախմբուինք այս միութեան չուրջ դիմագրելու համար այլասերումի: Այն երիտասարդը որ կը հեռանայ Հ. Մ. Ը. Մ.էն, կը տուժէ բարոյապէս թէ ֆիզիքապէս:

Ցետոյ ձեռնարկուեցաւ վարչութեան ընտրութեան: Քանի թեկնածուներէ, գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցան եօթը անդամներ, վարելու համար 1951—52 տարեշրջանիս աշխատանքները:

Ժողովը փակուեցաւ յաջողութիւն մաղթելով նորընտիր վարչութեան: Վարչութիւն

2500 ԹՈՆ լրագրի թուղթ պիտի դայ Ֆրանսա, 2000ը Քանատայէն, մնացեալը Մ. Նահանգներէն: Երեք հազար թոն թուղթ պիտի սպառի երեսփ. ընտրութեանց առթիւ:



# Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

Ե.

Դիւրաւ հասկնալի է կայսեր խորհրդատուներուն զաղափարը: Կը մտածէին թէ կայսեր՝ իր պաշարուած մայրաքաղաքին դուրս դնուիլը անհունօրէն կրնար օգտակար ըլլալ. այնպէս կը հաւատային թէ անգամ մը որ անոր փախուստը իմացուէր, Դեմետրիոս եւ Թովմաս իշխաններու բանակները, ինչպէս նաեւ կայսերական հողերուն վրայ հոս ու հոն ցրուած բոլոր ազգային ուժերը պիտի հաւաքուէին իր քով, թերեւս պիտի կրնար նաեւ ալպանացի Իակինթոէը պէկի հետ ալ համաձայնիլ, որ ինք անձամբ բերէ եւ կամ թէ ղրկէ իր զինուորներէն բանակ մը:

Ո՞վ դիտէ թէ կայսրը երբ այսպէս նոր դունդերով յանկարծ պաշարող բանակին կռնակէն երեւար, Սուլթանը պաշարումը պիտի չվերցնէր, մանաւանդ որ արդէն քաղաքին կորովի ինքնամանուելութիւնը քիչ քիչ վհատեցնել սկսած էր պաշտպանութիւնը: Իրաւ այս ծայր աստիճան դիւրազգած իշխանը: Իրաւ ալ, նոյն այս անանուն հեղինակը կը հաստատէ թէ Սուլթանը քանի մը անգամներ արդէն մտքէն անցուց եւ քաշուիլ:

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ պաշարումը վերցնել տալու չյաջողէին ալ, կայսեր թուրք բանակին եւեւը դանուիլը դոնէ թոյլ պիտի տար Վենետիկի եւ ամբողջ քրիստոնէութեան նաւատորմին, այս այնքան սպասուած նաւերուն, որ վերջապէս հորիզոնին վրայ երեւան:

— « Կայսրը, կը շարունակէ Մոսկովեան ժամանակագրութիւնը, լուիկ մտիկ ըրաւ իր խորհրդատուները, եւ արցունք թափելով, սա պատասխանը տուաւ անոնց.—

« Ձեր խրատը պատուական է, չնորհակալ եմ ատոր, եւ դիտեմ նաեւ թէ ձեր առաջարկածը մեր դատին համար չատ օգտակար կրնայ ըլլալ, եւ ինչպէս չատ լաւ կ'ըսէք, ամէն բան կրնայ պատահիլ, բայց, ես երբեք պիտի չկրնամ այսպիսի վատանդի մը պահուն լքել իմ մայրաքաղաքիս սուրբ եկեղեցիները, իմ դահս ու իմ ժողովուրդս: Այդ բողջ աշխարհ ի՞նչ պիտի ըսէր ինծի: Ընդհակառակն, ես ալ կը պաղատիմ ձեզի որ ինչ խնդրէք որ բնաւ չլքեմ ձեզ: Այո, իմ վախաքս է ձեր ամէնուդ հետ մեռնիլ հոս »:

Ցետոյ դլուխը ծռեց ու դառնօրէն արտասուեց: Իրեն հետ արտասուեցին նաեւ պատրիարքը ու բոլոր ներկաները, ու նորէն սուրհանդակները ղրկեցին Մօրա, կղզիները եւ Ֆրէնկիներու երկիրը »:

Այս ճշմարտապէս եղերական տեսարանը անվիճելի մեծութիւն մը ունի. որոշ կը տեսնենք հոս դիւցազնական նկարագիրը վեհապետին որ հազիւ քանի մը օրէն, իրաւ ալ պիտի զոհուէր իր ժողովուրդին համար: Այս քաջերու մէջ քաջ իշխանը չատ անգամ կ'ըսէր թէ «Բարի հովիւին նման իր կեանքը իր հօտին ի սպաս դրած էր»:

« Մայիսի հինգերորդ օրը, կ'ըսէ Պարպարօ, թուրքը խոչոր ռմբաձիգներ գետեղեց Բերայի բլուրին գագաթը, եւ ատոնցմով սկսան ռմբակոծել Շղթային եւեւ խարխափ մեր նաւերը: Օրերով, առանց կենալու, չարունակուեցաւ այս ռմբակոծութիւնը. թուրքերը երկու հարիւր լիպրա ծանրութեամբ կրանիթէ ռումբեր կ'արձակէին: Թուրքերը կը ջանային միայն վենետիկեան նաւերը զարնել, բայց երրորդ ռումբը ինկաւ Կալաթայի դրան մօտը երեք հարիւր թոնօնոց ճենովական նաւու մը վրայ, որ Իտալիա մեկնելիք մեռաքսի եւ ուրիշ ապրանքներու խիստ հարուստ բերքով մը լեցուն էր, մօտաւորապէս 12 հազար դուկատ արժէքով: Նաւը անմիջապէս իյնաւ ջուրին յատակը, քանի մը ճենովացի նաւաղներ ալ խեղդուեցան »:

Այս հոյակապ յաջողութիւնը չատ ուրախացուց Թուրքերը, որոնք ալ հիմա վստահ էին թէ դիւրաւ եւ արագօրէն պիտի կրնային իրենց ռմբաձիգներով ծովուն յատակը ղրկել Քշնամի նաւերը: Հիմա մէկ մտածում միայն ունէին, Յաղթահարել Ոսկեղջիւրը պաշտպանող քրիստոնեայ նաւատորմը: Աւտր համար է որ կատաղօրէն չարունակեցին ռմբակոծումը: Բայց Պարպարօ կը պատմէ թէ քրիստոնեայ նաւերը անմիջապէս Շղթային քովէն հեռանալով, անգամ մը եւս դային ապաստանեցան բուն իսկ Կալաթայի պատնէշին տակը: Հոն իրենց չէին կարող վնասել Քշնամի ռումբերը, որոնցմէ հարիւր երեսունէն աւելի արձակուեցան:

(Շար.)

բութեան եւ Անդլեւիրանեան ընկերութեան կը վերաբերի: Բրիտանական դեսպանը քանիցս հաղորդած է իրանի կառավարութեան թէ չի կրնար չէզոք մնալ քարիւղի հարցին մէջ: «Ընդհակառակն, կառավարութիւնը ամէն իրաւունք ունի միջամտելու ի պաշտպանութիւն բրիտանական այս մեծ շահերուն քանի որ մեր ձեռքն է բաժնեթուղթերու մեծ մասը»:

× Վերջապէս ձերբակալուեցաւ խորհրդաւոր ահաբեկիչը, Նավաք Սէյիտ Սաֆավի, անդամ «Ֆետայանը Իսլամի», որ կը փնտռուէր հինգ տարիէ ի վեր: Կալանաւորը պատասխանատու կը համարուի առնուազն չորս սպանութեանց, որոնց մէկուն զոհ գնաց վարչապետը, զօր. Ռազմարա: Միշտ կը սպառնար «դժոխք ղրկել» իր բոլոր քաղաքական թշնամիները: Ձերբակալուած ատեն յայտարարեց.— Քսանըչորս ժամէն դուրս պիտի ելլեմ բանտէն, «Ալլահ էքպէր» ։ Ցետոյ դուրան մը հանելով «Պուրնուզ»ին տակէն, սկսաւ հատուածներ կարդալ, համրիչը ձեռքը: Դիչերը հանդիստ քնացաւ, մերժելով կերակուր ուտել:

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

---

Պիոմ ժ. պապը սուրբերու կարգը դասուեցաւ կիրակի օր, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Առաջին Պապն է որ այս փառքին կ'արժանանայ 379 տարիէ ի վեր: Մեռած էր 1914ի պատերազմին սկիզբը, Օգոստոսին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու սպայակոյտները ժողով կը գումարեն այս միջոցին, Պլուտանի մէջ: Բացակայ է Ցորդանան, որ չէ ստորագրած հաւաքական ապահովութեան դաշինքը, եւեչմէն, որ բանակ չունի:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիա իր յետ պատերազմեան առաջին դեսպանատունը բացաւ Հռոմի մէջ: Դեսպանն է Պ. Քլչման Ֆօն Պրէնթանօ, որ իր հաւատարմագիրը ներկայացուց Իտալիոյ հանրապետութեան նախագահին: Մինչեւ 1951ի վերջը, դեսպանատուներ պիտի բացուին նաեւ Ուշինկթընի, Լոնտոնի, Փարիզի, Վատիկանի, Անգարայի, Պելկրատի եւ այլ մայրաքաղաքներու մէջ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.).— Նախորդէն 4230, անգլիական 4750, զուտ ոսկի՝ քիլօն 517.000, տոլար 350 (ազատ՝ 380), սթերլին 980 (ազատ՝ 950), զուից. ֆրանք 80.60 (ազատ՝ 87.75), պելճ. ֆրանք 7.01:

ՄԱՐԱԶԱՒՏ փէթրինի վիճակը կը մնայ կայուն, բայց տագնապալի: Տիկին Փէթէն կը հսկէ անարին մօտ եւ կը մխիթարէ ըսելով թէ հրամայուած է իր ազատ արձակումը:

ՋՐԱՇԻՆ ՌՈՒՄԲԸ կարելի պիտի ըլլայ պատրաստել Ամերիկայի մէջ, ամէնէն ուշը մէկ տարիէն, կ'ըսէ հիւլէական ուժի մասնագէտ մը, Պ. Ալէն: Վերջին փորձերու ատեն ժայռեր փոչիացած են 25 քառ. քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, համաձայն ամերիկեան աղբիւրներու:

8000 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զինուորներ հասան Արեւմտեան Գերմանիա, վերջին ութ օրերու ընթացքին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ գերագոյն դատարանը 21ի դէմ 6 ձայնով հաստատեց 11 բոլշեւիկ վարիչներու պատիժը, հինգական տարի բանտարկութիւն (մէկը միայն երեք) եւ տասը հազար տոլար տուգանք:

ԱՆԳԼԻՈՑ թագաւորը նորէն հիւանդացած ըլլով, չորս չաբաթ հանդիստ պիտի ընէ:

---

Հ. Ց. Դ. կեդր. Դիւանը ստացած է սակաւաթիւ օրինակներ:

## «ՅՈՒԹԱՊԱՏՈՒՄ»

**Հ. Ց. Դ. 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ**

636 մեծադիր էջ, 80 նկարներով

Գինը 1500 ֆր., թղթատարի ծախքով 1625:

Դիմել ընկեր Գ. Բալայեանի, 16 rue des Basserons, Montmorency (S. et O.):

Կը ծախուի Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 rue Monsieur le Prince:

## ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վանելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր շարք մը երգապնակներու (ալպոմ), 25 հատ, ուրեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ:

Կեդրոնատեղին է՝

## ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ

**23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՅԼ**

Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝
ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46:

Իսկ Լիոնի մէջ Ց. ՔԱԶԼՐԵԱՆ
**65 rue Dunoir, LYON**

Կը ղրկենք երգերուն գանկը փափաքողներուն:

Ծանօթ.— Ունինք մասնաւոր սպասարկութիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար: Եթէ կ'ուզէք հայկ. հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը ստանձնենք ատոր սարքաւորումը:

Դիմեցէք մեզի եւ զոհ պիտի մնաք:

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

### ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՐՇԻԻ ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ:

Կը խօսի ընկեր Պ. ՋՈՒԽՔՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն, պար եւ անակնկալներ, մասնակցութեամբ Պ. Գարեգինի եւ Բենոյի: Ճոխ պիւֆէ:

Autobus: Porte d'Orléans 188 իջնել Marcel Bonnet, métro: Bagneux, Ligne de Sceaux:

### ԱՒՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ու Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիչեր, Salle Gallemandի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին քաղաքապետ ՄԱԶՈՒԻԻԻ եւ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

×

### ՄԷՆԻ ԷթԻԷն, 10 Ցունիս

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԻԼ

★

### ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 24ին:

×

### ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle des Fêtesի մէջ (Քաղաքապետարանին հետեւ սրահը):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԴՈՒՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական նոր բաժիններ: Ճոխ պիւֆէ: Հանդէսէն վերջ եւրոպական եւ հայկական նուագ եւ պար: Մուտք **100** ֆրանկ

×

### ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԻԼ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Վալանսի հայ երգչախումբին եւ քաղաքապետական նուագախումբին:

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր:

Մուտքը ազատ է

---

### ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Սալ Մաղնոլի սրահին մէջ, 88 բիս տ'Օպանեը:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՕՓՈՒԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկ. ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Երգ, Օր. Ֆ. Զորպաճեան, Ժ. Գասպարեան եւ Օր. Արզումանեան: Արտասանութիւն Օր. Ա. Թադոյեան, Կ. Ալէմեան եւ Ս. Ուզնեան:

Հայկական պարեր դայլիկներու եւ թեւիկներու կողմէ: «Ռոստոմ» թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը ԴՈՒՒՄԻ ՎԱՃԱՌականը: Ժամը 7էն վերջ պիտի սկսին եւրոպական պարերը:

---

### ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 1500ԱՄԵԱԿԸ

Լիոն, Salle Rameauի մէջ, այս կիրակի ժամը 15ին

Խօսք կ'առնէն Մոմճեան վարդապետ եւ Հայր Բարթըրան (Ֆրանսերէն):

Հայկ. եւ ուկրայնական երգչախումբեր Պ. Պ. Գոլլանեանի եւ Մոսգալիի ղեկավարութեամբ պիտի երգեն ժողովրդական երգեր, իսկ Պ. Պ. Մուքաւէլեանի և Տրաքվինիսիի առաջնորդութեամբ հայկ. եւ ուկրայնական պարեր:

× Այս առթիւ Ֆուրվիէրի հայածէս պատառը յետաձգուած է, սպասելով կարգինալ Աղաճանեանի ժամանումին:

---

## «Սասունցի»ը Տեսքի վրայ

Դերասան Հայկասար մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ անմահ Րաֆֆիի «ՍԱՄՈՒԻԼ»ը, այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ.Ց.Դ. Տան մէջ:

Տոմսերը կը ծախուին Պ. Մ. Մարտիրոսեանի մօտ՝ 4 rue Brenly եւ հայկ. սրճարանները: Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

---

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
**Le Gérant : A. NERCESSIAN**

### ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը չաբաթ 9 Ցունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը (17 rue Ampère) ժամը 3.30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԵՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Զաւարեան ենթակոմիտէն այս հինգշաբթի ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան:

## «ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ պիտի խօսի ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Արտասանութիւն եւ երգ:

## ԾԱՌԱՋի տարածման հաշիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Մ. Պասմաճեանէ (Պրիւսէլ) 2000 ֆրանք:

× Լոնտոնէն ընկեր Ցովհ. Զալըքեանէ հազար ֆրանք:

### ԱՑՆՃԱՒՐԻ «ԾԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Քաշուէն Պ. Ֆէրմանեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Ծառաջ» վարժարանին, Այրի Տիկին Այվազեանի մահուան առթիւ:

### ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՁՈՆ

Ի պատիւ ընկ. Ս. Տ. Թովմասեանի եւ Մ. Թորլաքեանի: Նախաձեռնութեամբ Հ.Ց.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, այսօր չորեքշաբթի ժամը 9ին «Ահարոնեան» Ակումբը, 26 rue des Convalescents:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

### Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՌԵՆՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Իր օգափոխութեան կայանին ի նպաստ, 10 Ցունիս, կիրակի ժամը 3էն կէս գիչեր, Chalet des Pinsի մէջ, 13 Ave. Livry, Raincy:

Հովանաւորութեամբ Պ. Պալըքճեանի
Նուագախումբ կարօ Սարեան




Արտասահմանէն փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորապար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ

## Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆի

Փարիզեան ներաձեւութեանց մեծ վաճառատունը,
**17, Boulevard des Capucines, Paris** (Քաֆէ մը լա փէյին ճիշդ դէմը): Հեռ. **OPE. 80.34**

### ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱԻ ԾԱԽՈՒ Է ՏՈՒՆ ՄԸ

երկու յարկ, դեռնայարկ, պարտէզ (պաղատու ծառերով): Կազ, ջուր, էլեկտրականութիւն:

Ազատ է (վարձակալ չկայ):

Դիմել ՍԻՆԱՆԵԱՆ ՄԻՍԱՔ, 6 bis rue de Choisy, Alfortville:

## Ծախու է

վերջին կատարելութիւններով օժտուած

ՍՐՃԱՐԱՆ - ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

Ե. թաղամասին մէջ, երկու սենեակ խոհանոց մը միասին: Դիմել BOTTIER OSSMA
23 rue des Ecoles, Paris (5) Հեռ. Dan. 99-43

ՆՇԱՆՏՈՒԻՖի ՍԵՂԱՆԻՆ ԶՄՈՌՆԱՔ ՀՐԱՒԻՐԵԼ ՁԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ

# "ՇԻՐԱԿ„ ՕՂԻՆ

# ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Jeudi 7 JUIN 1951 Հինգշաբթի 7 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6476-Նոր շրջան թիւ 1887

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԿՈՒԼԻՆԵՐԸ ԶԳԱՇ ԱՏԵՆ

Ընտրական պայքարի նշանախօսքերուն մէջ, յաճախ կը հանդիպինք հետեւեալ կոչերուն·

— Ոչ Թորէզ, ոչ ալ տը Կոլ :

— Ոչ Սթալին, ոչ ալ Թրումըն :

Առաջինը, «ոչ Թորէզ, ոչ ալ տը Կոլ», կը նշանակէ թէ Ֆրանսան չընդունիր որեւէ դիկտատուրա, ինչ դիմագիծ ալ ունենայ :

Այս նշանախօսքին կուսակիցները անդադար կը յիշեցնեն թէ Ֆրանսան ալ միահեծան իշխանութեան մը ձեռքը պիտի անցնի, եթէ յաղթէ Թորէզի կուսակցութիւնը (համայնավար) :

Մեւնոյն ատեն կը բացատրեն թէ զօր· տը Կոլ եւս մենաիրութեան կը ձգտի : Հետեւաբար, եթէ մեծամասնութիւն չհաւի Ժողովրդական Շարժումը (R. P. F.), աջակողմեան դիկտատուրա մը պիտի հաստատուի :

Այս երկու հեռանկարները անխուսափելի համարելով, բուռն պայքար կը մղեն ոչ միայն ընկերվարականները, այլեւ արմատականները եւ ուրիշ չափաւոր տարրեր : Նոյն իսկ Ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) որ մեծ մասով կաթոլիկներէ կը բաղկանայ :

Կրնաք չափել պայքարին սաստկութիւնը եւ խորութիւնը, կարդալով պատերու պատկերա – զարդ աղտարարութիւնները, որոնք յաճախ կը պատուին եւ նորէն կը փակցուին :

Այսպէս, յայտարարութիւն մը Ֆրանսայի հա – մայնավար կուսակցութեան վարիչները կը ներ - կայացնէ իբրեւ Սթալինի «լաքէ»ները, այլանդակ դէմքերով եւ վարկաբեկիչ տեղեկութիւններով :

Ուրիշ ազդ մը կը թուէ զօր· տը Կոլի մեղքե – րը,— «Ան էր որ իշխանութեան գլուխ բերաւ բոլշեւիկները : Ան էր որ քանի տարուան դաշնա – գիր մը կնքեց Մոսկուայի հետ.— Ան էր որ···» :

Անշուշտ պատասխաններն ալ կը հրատարակ – ուին միեւնոյն պատերուն եւ տախտակներուն վը - րայ, փոխադարձ մեղադրանքներով :

Երկրորդ նշանախօսքը.— «Ոչ Սթալին, ոչ ալ Թրումըն», նոյնպէս հոգեբանական վիճակ մը կը պարզէ :

Ըսել կ'ուզեն թէ Ֆրանսա տէրն է իր ճակա – տագրին : Ուրեմն, իբրեւ ազատ եւ ինքնիշխան ազգ, պարտաւոր է ընտրել Ազգ· Ժողով մը որ չեն – թարկուի օտարի կամքին կամ ազդեցութեան :

Երկու նշանախօսքերն ալ կը բխին օրուան կացութենէն :

Գաղտնիք չէ որ կարմիրները կատաղի պայ – քար մը կը մղեն Ամերիկացիներու դաշինքին եւ Ֆը - րանսայի վերազինման, զերազինման դէմ : Ոչ մի – այն տեսականօրէն, այլեւ գործնական ձեռնարկ – ներով :

Երբ կը պահանջեն, դրաւոր թէ բանաւոր կո – չերով, որ «Ամերիկացիները Ամերիկա վերադառ – նան», դժուար չէ ըմբռնել թէ ինչ ծրագիրներ կ'որոճան :

Այս պայքարին դիմաց, նոյն ուժգնութեամբ կը գործեն արեւմտեան ժողովրդապետութեան բազմազան ճակատները, մասնանշելով բոլշեւիկ – եան կարգուսարքին արհաւիրքը :

Կան ուրիշ հոսանքներ ալ, որոնք հրապարակ իջած են իրաւարարի դեր կատարելու համար եր - կու ծայրայեղութեանց միջեւ :

Չափաւորներն են ասոնք, միջին ճամբու ջա – տագովները, որոնք ժամանակը եկած կը համարեն միջամտելու :

Ծայրայեղ թէ չափաւոր, ամէնքն ալ կը մատ – նեն խոր մտահոգութիւններ : Ծրագիրներ կը պար - պեն ի նախատեսութիւն ապագայ վտանգներու : Կը խօսին յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան, որոնց ամբասնդումէն կախում ունին մնացեալ բարիքները :

Միջանկեալ ըսենք թէ «Խաղաղութիւն եւ Ա – զատութիւն» անունով կազմակերպութիւն մըն ալ կայ, որ մեծագումար պարգեւներ կը խոստանայ, դանազան գուշակութիւններ կատարելու համար··

Ահա թէ ինչո՛ւ ամէնքն ալ անձկութեամբ կը սպասեն Ցունիս 17ի ընտրութեանց արդիւնքին :

Մեր հայրենակիցներէն անոնք որ քաղաքացի են, անշուշտ նկատի պիտի ունենան այս պարա – գաները, իրենց քուէները ձգած առեն :

Երեսուն տարի Եւրոպա բնակելէ վերջ, դըժ – ուար չէ գանազանել ծուռն ու չիտակը, իրականն ու խարուսիկը : Շ·

ԾԱՆՐ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաթերը չընդալից մանրա – մասնութիւններ կը հաղորդէ Դեմոկրատ կուսակ - ցութեան մէջ ծագած պառակտումներու մասին :

Կուսակցութիւնը (կառավարական) երկուքի բաժնուած է, Ատանայի մէջ գումարուած ժողովի մը հետեւանքով : Զանգուածային հրաժարումներ տեղի կ'ունենան : Ութսունեւեւթ մասնաճիւղերու նախագահները հրաժարած են : Կը կարծուի թէ հրաժարող անդամներու թիւը տասը հազարը պի - տի անցնի : Եօթը հրաժարեալ անդամներ ձեռնար – կած են հոդապորձական կուսակցութիւն մը կազ – մելու : Դաւլիճին անդամները ամէն միջոց կը փորձեն, պառակտումը սահմանափակելու հա – մար :

Ատանայի ժողովը այնքան փոթորկալի եղեր է որ, նախագահը ձգեր հեռացեր է : Կռիւներ ալ պատահած են եւ մէկ հոգի վիրաւորուած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ժողովի մասին Մոսկուայի պա – տասխանը հրատարակեր էինք երէկ : Վերջին լու - բերու համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները միջոցներ կը խորհին, եղք մը գտնելու եւ ժողովը յաջողցնելու համար, հակառակ Մ· Միւթեան ժխտական դիրքին : Փոխանորդներու ժողովին ա - մերիկեան պատուիրակը Լոնսոն զնաց տեղեկա – բար : Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն չարու – նակել Փարիզի ժողովը, նոր բանաձեւ մը առաջար - կելով :

ՍԻԿԻԼԻՈՑ մէջ կիրակի օր կատարուած քա – ղաքապետական ընտրութեանց արդիւնքը ցոյց կու տայ նոր ֆաշական հոսանքին զգալի ուժեղացու - մը : Իր ստացած քուէներով, այս հոսանքը կը կե – նայ երրորդ դիր վրայ, համայնավարներէն եւ ժողովրդավար - քրիստոնեականերէն վերջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւորդութիւնը, չուտով պիտի ունենայ խորհրդային «Միկ» օդանաւը գե – րազանցող օդանաւ մը : Ցարդ «Միկ»ը կը գերա – զանցէ ամերիկեան բոլոր օդանաւերը :

ԱԹԵՆՔԻ մէջ 30 պալատականներ, որոնց կարգին Փրեսէրիքա թագուհին պատուոյ տի – կիները, որոնք մարաջախտ Փափագոսի հակա – ռակորդները կը նկատուին, իրենց հրաժարական - ները ներկայացուցին Փաւլոս թագաւորին, որ – պէսզի դիւրացնեն մարաջախտին գործի վրայ մնալը : Թագաւորը մերժեց այս հրաժարականնե – րը : Թէեւ հարցը փակուած կը նկատուի, բայց ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանները ամէն ճիգ ի գործ կը դնեն, որպէսզի մարաջախտը վե – րահաստատուի պարապեաի իր պաշտօնին մէջ :

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՓԷՓՅնի առողջական վիճակը բարելաւման նշաններ ցոյց կուտայ նորէն : Շա – բաթ օրուընէ ի վեր առջին անգամ ճաշեց :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը հրամայեց Եուկոսլաւիոյ դիւանագիտական ներկայացուցի - չին հեռանալ երկրէն, 24 ժամուան մէջ :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը մերժեց ան - ցագիր տալ Քէնթրպըրիի «կարմիր աւազերեցին» :

ՓԱՐԻԶի «թաքսի»ներու դիները պիտի բարձ - րանան Ցունիս 11էն սկսեալ : Ցերեկուան սակը (ժամը 6.30էն մինչեւ 23) պիտի ըլլայ 29 ֆրանք քիլոմեթրը, իսկ գիշերայինը (ժամը 23էն մինչեւ 6.30), 48.33 ֆրանք : Սկզբնական միանուագ սակը կը մնայ 50 ֆրանք : Սպասման ժամը, ցերեկ եւ գիշեր, 350 ֆրանք : Հինգ քիլոկրամէն վեր գոյ – քերու համար 10ական ֆրանք :

ՀՆԴԿԱՉԻՆի վերջին կռիւներու ընթացքին կարմիրները կորսնցուցած են 1600 սպանեալ, 2700 վիրաւոր եւ 300 գերի : Ֆրանսական կորուստները են 150 սպանուած, 200 վիրաւոր եւ 60 անյայտ : Կռիւները կը շարունակուին ի նպաստ ֆրանսական ուժերուն : — Հնդկաչինի մարզպանն ու սպարա – պետը, զօր· տը Լաթըը տը Թասինյի, որ իր զաւ - կին յուշարկաւորութեան համար Փարիզ եկած էր, երէկ գիշեր վերադարձաւ իր պաշտօնատեղին :

ՋԱՆԳՈՒԱԶԱՅԻՆ տեղահանութիւնները սկը - սած են Փէշթայի մէջ : Ամէն դասակարգի հազա – րաւոր Հունգարացիներ, 24 ժամուան պայմանա – ժամով կը հեռացուին մայրաքաղաքէն դէպի գիւ - ղական կեդրոններ : Տեղահանուածը 30 քիլոկրամ դոյզ միայն կրնայ առնել : Կը վախցուի թէ դէպի Ռուսիա աքսորի առաջին քայլն է այս բոլոր տեղա – հանութիւնը :

ՔՈՐԷԱՅի մէջ կարմիրները կ'ամբաստանեն իրենց պաշտպանողական դիրքերը եւ կարգ մը կէտերու վրայ ալ կը դիմեն հակայարձակումներու :

## Ֆրանսայի վերազինումը եւ ուրիշ հոգեր

Մ· Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին նախագահը, զօր· Պրէտլի, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ ազգ· պաշտպանութեան նախարարին՝ Պ· Ժիւլ Մոքի հետ, Ֆրանսայի վերազինման մա – սին :

Նախարարը յայտարարեց թէ Ֆրանսայի խոս – տացած տասը զօրաբաժինները պատրաստ պիտի ըլլան մինչեւ տարեվերջ, պատերազմական վիճա – կի մէջ : Զօրավարը եւ նախարարը կէտ առ կէտ քննեցին Ֆրանսայի վերազինումը : Այս առթիւ ճշդուեցան Ֆրանսայի ռազմական պիտոյքները : Ամերիկացիները համաձայն են որ Ֆրանսա հում նիւթ ստանայ, ինք չինելու համար իրեն պէտք ե – ղած զէնքերը :

Տեսակցութենէն վերջ, Ժիւլ Մոք յայտարա – բեց ·

— « Շատ գոհ եմ որ պատեհութիւն ունեցանք մեր տեսակէտները փոխանակելու համար բանիւ բերանոյ, որովհետեւ ինչ որ կ'ընենք հաւաքական ճիգ մըն է եւ կ'ուզենք վստահել թէ ինչ կրնանք ընել, փոխադարձաբար օգնելու համար» :

Տեսակցութենէն առաջ նախարարը երկար խո - սակցութիւն մը ունեցած էր վարչապետին հետ :

× Ինչպէս կը յիշեցնեն տեղական թերթերը, Ֆրանսայի Ազգ· ժողովը եռամսեայ ծրագիրը մը քուէարկեց անցեալ Ցունուարին, 2100 միլիառ ֆրանք տրամադրելով երկրին վերազինման հա – մար : Այս գումարին 750 միլիառը պիտի ծախսուի 1951ին : Ծրագրին համաձայն, Ֆրանսա քսան զօ - րաբաժինները պիտի կազմէ երեք տարիէն, կէսը այս տարի, մնացեալը յառաջիկային, կազմ եւ պատրաստ՝ զօրակոչի ենթարկուելու երեք – չորս օրէն :

Զօր· Պրէտլի մանրամասն տեղեկութիւններ քաղելով այս պատրաստութեանց մասին, պիտի ներկայացնէ նախագահ Թրումընի եւ խորհրդա – րանին : Հրատարակուած տեղեկութեանց համա – ձայն, զօրավարը գոհ է Ֆրանսայի կատարած ճի - գերէն :

× երէկ Փարիզ հասաւ Մ· Նահանգներու օ – դանաւային սպայակոյտին հրամանատարը, զօր· Վանտէնպէրկ : Այս առթիւ խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Քանա – տայի օդանաւային ուժերուն սպարապետները :

× Ուոշինկթընի սպանիական դեսպանը ճառ մը խօսելով Տիթրոյթի մէջ, յայտարարեց թէ իր երկիրը պատրաստ է մասնակցելու Ատլանտեանի պաշտպանութեան, եթէ Մ· Նահանգները տնտե - սական միջոցներ տրամադրեն :

× Զօր· Քէօնիկ, որ իր թեկնածութիւնը դը – րած է զօր· տը Կոլի ցանկին մէջ, առջի օր ճառ մը խօսելով, պահանջեց,— 1. Զինուորութեան չբե – ղանը 18 ամիսէն բարձրացնել երկու, նոյն իսկ ե - րեք տարուան·— 2. Զօրս նոր զօրաբաժին ղրկել Հնդկաչինի·— 3. Գործօն ծառայութեան հրաւիրել 10.000 պահեստի սպաներ եւ 20.000 ենթասպաներ :

## Անգլեւիրանեան վէճը

1500 ԱՆԳԼՈՒՀԻՆԵՐ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ ՊԻՏԻ ՀԵՌԱՆԱՆ

Ապատանէն կը հեռագրեն թէ հաւանական է որ քանի մը օրէն կատարուի 1500 անգլիացի կինե - րու եւ մանուկներու պարպումը, եթէ կացութիւ - նը չբարւոքի : Շատ մը կիներ կ'ուզեն իրենց ամու - սիններուն հետ մնալ, բայց Անգլեւէրանեան ընկե - րութիւնը կը թելադրէ օգտուիլ առթիւն : Ցարդ այլուր փոխադրուած են մօտ 400 կիներ : Իրանի սահմանային իշխանութիւնները հետզհետէ կը խստացնեն հսկողութիւնը, զանազան ձեւակեր – պութիւններով :

× Թեհրանի ամերիկեան դեսպանը թելադրեց Անգլեւիրանեան ընկերութեան փութացնել բանակ - ցութիւնները, նկատելով որ Իրանի փոխ-վարչա – պետը Ապատան կ'ներթայ երեք հոգիանոց յանձնա – խումբի մը հետ, գործադրելու համար ազդայ - նացման օրէնքը :

× Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեան, Փարիզի պարա - կական դեսպանատան առեւտրական կցորդը, պաշ - տօնանկ եղաւ Իրանի կառավարութեան կողմէ : Ինչ - պէս գրած էինք երէկ, իր տղան ալ՝ Նուպար, պաշտօնանկ եղաւ Լոնտոնի մէջ : Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեան 83 տարեկան է եւ ընդհանրապէս Լիզպոնա կը բնակի : Հարիւրին 5 ժամին ունենա – լով Մուսուլի քարիւղի շահագործման մէջ, յա – ճախ կը կոչուի «Հինդ առ հարիւր» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԷՆ

# ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՐԳԷՆ

Գ.

Ի. Պաղտասարեանի մեկնումով, Սանասարեան վարժարանը զրկեալ կը մնար առանց հայերէնի ուսուցչի : Ուստի, Սանասարեանի տեսչութեան խնդրանքով, Պոլսոյ Սանասարեանի խնամակալութիւնը, կարին կը ղրկէր նոր ուսուցիչ մը՝ Կ. Պոլսոյ կեդրոնական վարժարանի շրջանաւարտներէն Գ. Հրաչեայ Ա.ճառեանը, աշխարհահռչակ ուսուցիչապետը, այժմ Երեւան :

Պ. Հր. Ա.ճառեան ամառնային արձակուրդին էր որ վարժարան հասաւ : Իրեն եղաւ լաւագոյն ընդունելութիւն մը : Այն առեն չատ երիտասարդ էր եւ դեռ համբաւ չունէր : Պոլսոյ «Հայրենիք»ին մէջ Արփիար Արփիարեան կը չնորհաւորէր այս ընտրութիւնը, միեւնոյն առեն գովելով կեդր. վարժարանը, որուն յաջողագոյն ընթացաւարտներէն մին հայերէնի դասախօս կը նշանակուէր հայկական դաւառներու բարձրագոյն կրթական հաստատութեան : Անշուշտ Պ. Ա.ճառեան, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, պիտի կրնար մեծապէս օգտակար ըլլալ Սանասարեան վարժարանին : Եւ սակայն իր ընտրութիւնը՝ վարժարանին տեսչութեան կողմէ նուաստացուցիչ համարուեցաւ Սանասարեանի վարկին համար, որովհետեւ տեսչութիւնը կ'ընդունէր որ Սանասարեանը համահաւասար բարձրութիւն ունէր Պոլսոյ կեդր. վարժարանին, հետեւաբար պէտք էր որ անունի ու համբաւի տիրացած հայագէտ մը հայերէնի դասախօս նշանակուէր Սանասարեանի, մանաւանդ երկու նախորդ դժբախտ տարիներէն ետքը : Ահա այսպիսի նկատումներով, տեսչանդամ Ց. Մատաթեան Կ. Պոլիս փութաց ի խնդիր նոր համբաւեալ հայագէտ ուսուցիչի մը, Պ. Ա.ճառեանն ալ իրրեւ օգնական եւ կառավարիչ պահելով հանդերձ :

Պոլսոյ մէջ, անշուշտ խնամակալութեան հետ համախորհուրդ, երկու թեկնածուներ նկատի կ'ունենան, մին՝ Մելքոն Կիւրճեան, «Պանդուխտի Համակներ»ուն անմոռանալի Հրանտը, իսկ միւսը՝ Յակոբ Գուրգէն, խմբագիրը «Ճաշակ Ոսկեղէն Դպրութեան» գրաբար հանդէսին :

Ց. Մատաթեան կը նախընտրէ Ց. Գուրգէնը, որովհետեւ, ինչպէս լսած ենք, իրրեւ թէ Մելքոն Կիւրճեան, գրութեան մը մէջ մեր գրաբարը«դիակ լեզու» կոչած է : Այս պարագան մեծ յանցանք մը եւ թերութիւն մը կը համարուի Հրանտի համար : Անոր ընտրութիւնը հաւանաբար պիտի չարժանանար հաւանութեանը աչալուրջ կառավարութեան, ներհուն հայագէտ եւ պատմագէտ կարապետ եզեանցի, որ միշտ կը թելադրէր ու կը պահանջէր որ Սանասարեանի մէջ մեծ կարեւորութեամբ ուսումնասիրուի գրաբարը :

Ց. Գուրգէնի ընտրութեան լուրը մեծ խանդավառութեան պատճառ եղաւ վարժարանին մանաւանդ բարձրագոյն կարգերուն մէջ : Այս օրուան պէս կը յիշեմ, աղդային յեղափոխական վիպագիր եւ «Զարթօնք»ի հեղինակ Մալխասն էր որ ցնծութեամբ կը բացագանչէր :

— Հը՛, ուրեմն ասկէ վերջ, ամէն օր, չաբաթուան մէջ վեց անդամ Ց. Գուրգէնի աս ամպիոնէն դասաւանդութեան ունկնդիր պիտի ըլլանք... :

Ահա թէ, ուրեմն, ինչ պայմաններու բերումով եւ ինչ խանդավառ մթնոլորտի մէջ Ց. Գուրգէն մուտք գործեց Սանասարեանի մէջ, իր հետ բերելով նաեւ Պոլսեցի քանի մը աշակերտներ՝ որոնց մէկն էր Բիւզանդ Քէչեանի որդին, Պարոյր Քէչեանը :

Ց. Գուրգէն միջահասակ, բարեձեւ միչտ խնամով հագուած, թէեւ պարզօրէն, լուրջ ու պատկառազդու մէկն էր : Աշակերտները ակնածանքով կը դիտէին զայն : Ի՛ք ընկնիք գուսպ կը պահէր, որ եւ է սրտնեղութիւն չպատճառելու համար :

Նորընտիր ուսուցիչը ստանձնեց բոլոր կարգերուն հայերէն դասաւանդութիւնը, բացի նախապատրաստական կարգէն, որուն հայերէնի, ինչպէս նաեւ վարի կարգերուն ազգ. պատմութեան ուսուցիչն եղաւ Հր. Ա.ճառեան : Այս կարգադրութիւնը անշուշտ նպաստաւոր եղաւ Ա.ճառեանի համար, որովհետեւ դասերը այնքան ծանր չըլլալով, ինքզինքը տուաւ դաւառաբարբառներու բառարանի մը կազմութեան աշխատանքին : Սանասարեանի մէջ ամէն հայաբնակ դաւառ իր մէկ կամ աւելի ներկայացուցիչն ունէր :

(Թող ներուի ինձ հոս յիշել թէ՝ ես այն առեն, առաջին դասարանի աշակերտ, Ակնայ դաւառաբարբառին բառերը կուտայի Ա.ճառեանին : Թուղթի մը վրայ կը նշանակէի յիշողութեամբ 10—15 բառ եւ չաբաթ երեկոները՝ Ա.ճառեան իմ բացատրութիւններուս համեմատ, դանոնք կը ճշդէր, կը լրացնէր եւ կը նշանակէր իր տետրակներուն մէջ : Ինձմէ չատ դոհ մնացած ըլլալով, վարժարանէն մեկնած առեն նուէր տուաւ իր լուսանկարը — զոր կորսնցուցած եմ, աւաղ·— եւ խոստացաւ իմ առնես ալ յիշել երբ այդ բառարանը հրատարակուէր : Չեմ գիտեր թէ այդ խոստումը պահա՞ծ է) :

Հր. Ա.ճառեանի պատմութեան դասաւանդութեան առիթով, յիշեմ թէ օր մը մեզի կարդաց Մինաս Զերազի «Գրական Փորձեր»էն հատուած մը, «Վհատ պատանին եւ յոյս»ը, եւ հայրենասիրութեան աննկարագրելի ջերմ զգացումով մը բոցավառեց մեզ : Այս այն չրջանն էր, երբ Հայկական Հարցը, Սասունի դէպքերուն հետեւանքով օրուան հրատապ խնդիրն էր դարձած : Կը լսէինք թէ «Թայմզ» Անգլիոյ պաշտօնաթերթը, ամէն օր հայկական հարցին նուիրուած գրութիւններ ունէր : Օր մը Ա.ճառեան մեզի պատմեց թէ՝ կարնոյ անգլիական հիւպատոս Պ. Կրէյվսի հարցուցած են թէ՝ իրա՞ւ է որ Հայաստանի մասին Անգլիոյ առաջարկած կարգադրութիւնը ընդունուած է Բ. Դրան կողմէ : Ու հիւպատոսը պատասխանած կ'ըլլայ.— «Զընդունուիլը ո՞վ ըսաւ ...»: Ու մենք մտաղ աչակերտներս, Հր. Ա.ճառեանն ալ մեզ հետ միասին, պէտք այնպէս կը կարծէինք թէ Հայկական Հարցը կարգադրուած վերջացած է ի նպաստ Հայերուն : Ինչ յոյսեր, ինչ երազներ, եւ յետոյ, աւաղ, ինչ յուսախաբութիւն ...:

×

Այժմ անցինք Ց. Գուրգէնի :

Ցաւակիութիւնը չունիմ իր դիմաստուերը հաւատարմօրէն ու անթերի գծելու : Եւ սակայն այս քանի մը նիչերը կրնան մօտաւոր գաղափար մը կազմել տալ իր խառնուածքին ու բնաւորութեան մասին :

Ց. Գուրգէն չատ կը սիրէր դեղեցիկ ու պայծառ օդը, եւ մենք, աչակերտներս ալ մեծապէս կը տենչայինք ատոր մեզի յատուկ պատճառներով : Երբ օդը անձրեւոտ ըլլար կամ յանկարծ մթագնէր, Ց. Գուրգէն ջերմաչափի մը չափ կ'ապդուէր, կը դառնար խոժոռ ու խիստ : Վայ այն աչակերտին որ դասը լաւ չէր պատրաստած, այն առեն կ'ըլլար անողոք որակումներուն առարկայ, եթէ հասակաւոր էր, սիւփիւրկէի, փուչայի կոթ որակումներուն, իսկ եթէ փոքրահասակ էր՝ կ'ըլլար այվայի որդ : Կը սարսափէինք իրմէ դէշ օդերու պահուն, բարեբախտաբար երբեմն չանկարծ արեւը իր լուսաւոր երեսը ցոյց կուտար, ու այս անդամ դասը դուարթօրէն կ'անցնէր :

Ց. Գուրգէն Սանասարեան վարժարանին չատ մօտ, հայ ընտանիքի մը տան մէջ սենեակ մը վարձած էր ուր կը բնակէր : Ցաճախ, կէս օրերուն վարժարանին ուսուցչանոցին մէջ կը ճաշէր, մէկ երկու պնակ կերակուր բերել տալով մօտակայ ճաշարանէ մը : Այդ առիթով իմի վերապահուած էր չատ մեծ պատիւ մը, ընկերներուս նախանձը դրգռելու աստիճան... Ց. Գուրգէն կանչել կուտար զիս ու ամէն անդամ անփոփոխ կուտար ինծի հետեւեալ պատուէրը (մէջ կը բերեմ իր խօսակցութենէն նմոյշ մը տուած ըլլալու համար) :

— Վահա՛ն, կ'երթաս սեղանատուն, սեղանատուն, սեղանատուն, կ'առնես երկու փոքրիկ պըլընակ, պնակ, պնակ, ու (վարժարանին պարտէզին առուելերքները բուսնող) կը քաղես դաղձ, դաղձ, դաղձ (վայրի անանուխ) ու կը բերես ինծի :

Ց. Գուրգէն այդ դաղձը՝ մաքրուած ու լըւացուած կը գործածէր իրրեւ ախորժագրգիռ համեմ :

Ց. Գուրգէն կը թուէր չատ գոհ ըլլալ Սանասարեանի մէջ պաշտօնավարելէն, որովհետեւ այդ առիթով երջանիկ պատեհութիւնը ունեցած էր Հայաստանի մէջ ապրելու, ճանչնալու հայ վաճառքերն ու սրբավայրերը, ու մօտէն չփում ունենալու կարնոյ հայ ընտանեկան կեանքին հետ, ծանօթանալով հայ սովորութիւններուն ու տոհմիկ բարքերուն : Այդ առիթով դեղեցիկ դրութիւններ տտորագրած էր պոլսահայ թերթերուն մէջ : Շատ հետաքրքրուա ծէր նաեւ Սանասարեանի, ձմեռնային, աչակերտներուս համար սիրելի չմչկումի մարզախաղէն : Ան այդ չմչկումը նկարագրած էր իր Պոլսոյ լաւագոյն աչակերտուհիներէն բանաստեղծ ու դրագիտուհի Տիկին Զարուհի Գալէմքեարեանի, անշուշտ առաջարկելով անոր որ բանաստեղծութիւն մը գրէ այդ մասին : Ու Տիկ. Զարուհի (եթէ չեմ սխալիր, այն առեն դեռ օրիորդ) գրած էր ոտանաւոր մը եւ ղրկած իր ուսուցչին :

Ց. Գուրգէն ուզեց որ այդ ոտանաւորը դոց սորվինք, «ի բերան ուսանինք», ինչպէս ինք կ'ըսէր, եւ եղանակ մը յարմարցնելով երգենք մեր պատանքի պահուն :

Այդ ոտանաւորը կը սկսէր հետեւեալ բառերով .—

Այծի պէս դիւրաթեթ
Չի վախնաիմ մենիմ երբեմ... եւն. :

Շարունակութիւնը չեմ յիշեր ղժբախտաբար : Պիտի փափաքէի որ Տիկ. Զարուհի, այժմ Ամերիկա, բարի ըլլար այդ ոտանաւորը հրատարակելու, եթէ իր թուղթերուն մէջ պահած է զայն, իրրեւ հետաքրքրական յուչ մը :

Սակայն աչակերտութիւնը չկրցաւ դոհացնել Ց. Գուրգէնի փափաքը : Բանաստեղծ - ուսուցիչ Կորիւն Մկրտիչեան արդէն չմչկումի մասին գրած էր բանաստեղծութիւն մը՝ զոր աչակերտները երգի վերածելով կ'երգէին մեծ եռանդով :

Ահա այդ ոտանաւորը .—

# ԱՍՏՈՒԱԾ ՊԱՀԷ ՉԱՐ ՆԱԶԱՐԷՆ

Մորհրդային Հայաստանի թերթերն ու պարբերականները վերջին ամսուան ընթացքին (1924 աչուն), Հայ. Եկեղեցւոյ դոյութեան տեսակէտով մեզի բերին արձագանգը չափազանց անմխիթարական լուրերու, որոնց համաձայն երկրին մէջ ներկայիս ապրող մէկ երկու հոգեւորականներ գլուխ կանգնած ըլլալով «կենդանի եկեղեցւոյ» մը կազմութեան, ընդհանրական Հայրապետը ստիպուեր է կարգազուրկ հռչակել Շիրակի թեմակալ նախկին առաջնորդ Աչոտ արքեպիսկոպոս Շխեանցը : Ալեզարդ հայրապետը մխիթարական պատժին ենթարկած է Իւնիկ եւ Աբէլ (Նազարեան) վարդապետները, որոնց վերջինը արդէն մօտ երկու տարի առաջ իր ֆստմնելի գայթակղութեամբ, ամբողջ ազգին պարսաւանքին եւ հետեւաբար համայնական ձայնով գոյացած արտաքսումի մը ենթարկուած եղաւ : Մենք չճանչցանք (Նազարեան Աբէլը) անձամբ, բայց ան աշխարհի ճանչցուց իմ գիտցածիս, իր անբուռն գայթակղութեամբ, և իր սրբապղծութեամբ, այնպիսի օրերու մէջ մանաւանդ երբ Եկեղեցին, անոր ծառայել ուխտած իր եկեղեցին, որ իրը չէ այժմ բարեբախտաբար, կ'ապրէր սուգի եւ դառնութեան իր կսկծալի օրերը, իր բոլոր զաւակներով : Աչխարհ լաւ ճանչցաւ վինքը, ըսի, իր անօրինակ խենդչութեամբ, չուզելով գործածել աւելի յարմար բառ մը : Մէկը որ, ո՛վ գիտէ, քանի՛ քանի գիչերներ անքուն անցուց, պատանի իր տարիներուն, երազելով վեղարը հայ վարդապետին : Քանի՛ անդամ աղաչեց, լացաւ, աղեկսիկ եկեղեցականներու դիմեց, տուտ երդումներ բրաւ, չատերու առչեւ քծնեցաւ, պահք ու ծոմ պահեց, հրեշտակ ձեւացուց ինքզինքը, որպէսզի գիւղի այդ անարժան զաւակը տիրանար վերջապէս իր երազած վեղարին. վեղարի՞ն, ո՛չ, հապա եւոսկեթել չուրջառին ու մարգարտազարդ սաղաւարտին, գոհարակուռ լանջախաչին, ատեղաղարդ մատանիին : Ու Եկեղեցին, որուն դէմ հարուած ու հայհոյութիւն կը տեղացնէ այժմ, տուաւ արդարեւ անոր բոլոր երազածները, եւ իրեւ աթոռ՝ թէմդի ափերը ընտրեց իրեն համար, մինչդեռ Եկեղեցւոյ ամբութեան սրտովին վաւաքող եւ զայն սրտանց սիրող ու պաչտպանող դեղչուկ երէցներ ո՛չ մէկ արդար քաջալերութիւն կը գտնէին : Աբէլ քանդեց արդարեւ այն եկեղեցին, ու անարդեց զայն, երբ իր բովանդակ փառքը, հարստութիւնը, լանջախաչն ու եպիսկոպոսական վկայագիրը, Սպլանտիտի հայելիազարդ սրպիները, Լոնտոնի ճորաչէն եկեղեցին, անոր ճոխ եկամուտները, Պոլսոյ մէջ հայթայթած պատարագի ճոխ զգեստները գտաւ իր այսօր անարգած եկեղեցիէն : Աբէլ երբեք չուզեց ճչմարտութիւնը տեսնել, եւ իր ո՞ր կուրացած աչքերով պիտի ուզէր տեսնել՝ թէ Լոնտոնի մէջ ապրած էր խենչ օրերուն, տակաւին հեռաւոր դաւառներու մէջ հայ քահանաներ կ'ապրէին անհնարին տառապանքի տակ, եկեղեցականի տարազով, առանձին մնացած, տարագիր, չատ յաճախ անօթի, կիսամերկ, մեծ իրականութիւններու ականատես, տառապող բեկորներու հետ հարեւանի ու չնչակից, անտանելի սառնամանիքներու մէջ, աներեւակայելի բարձրութիւններու վրայ, եւ որոնք երբեք չմտադրեցին բաժնուիլ իրենց եկեղեցիէն, իրենց վիրաւոր հօտէն, որուն արժանի հօտապն էին, ոչ թէ Լոնտոնի մէջ ու ամէնէն հանգստաւէտ պայմաններու տակ, եւ բաւարար եկամուտներով ... :

... կը չնորհաւորենք ալեզարդ ու վչտակիր Հայրապետը Մայր Աթոռի, որ, ինչպէս ամէն առիթի, այս անդամ ալ հանդիսացաւ հարազատ թարգմանը հայ ցեղին, տալով չա՛տ իրաւացի վճիռ մը (կարգալուծում), քալ համոզուելով որ Հայ Եկեղեցին երբեք պէտք չունի ճչմարտապէս կեղծ ու անազգասէր վարկաբեկ հովիւներու, — ազդավնաս երիտասարդներ (Բենիկ եւ Աբէլ վարդապետները), որոնք ո՛վ գիտէ ի՞նչ նիւթական չահեր ապահովել կը ցանկան բարեկարգեալ ? ե-

Սառը պատրաստ, չմուշկ փայլուն,
Արեւ վերէն կը շողշողայ,
Զըմրան ճերմակ դաշտը սիրուն
Աստղերու պէս կը պըսպղղան :
Ի սա՛ռ, ի սա՛հ, օ՜ճ, հըրաման,
Զըւարթուն հրեշտակ մեզ պահապան :
Թո՛ղ չըմուշկներ հաճեն շառաչ,
Թո՛ղ սառ քընդայ մեր ռտիի տակ :
Ցառա՛չ, յառա՛չ, մի ձախ, մի աջ (*) :

ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՇՈՒՄՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Փարիզի մէջ, արչափ ինծի յայտնի է, տասնեակէ մը աւելի Սանասարեանցիներ կան : Շատ գոհ պիտի ըլլայի, եթէ անոնք պրպտէին իրենց յիշողութիւնը, եւ ամբողջացնէին այս ոտանաւորը : Սանասարեանի մեր անոյշ կեանքէն դրուագ մըն է, արժանի անկորուստ մնալու :

կեղեցւոյ փոած վարագոյրին եաեւ: Հարուստ եւ առատութեան տարիներու մէջ բարձրագոյն հոգեւոր իշխանութիւններէ չափէ աւելի չփոցած դիմակաւոր, գեղեցկադէմ եկեղեցականներն են, որոնք երիտասարդ շրջաններու մէջ յանկարծական բարձրացումներու արժանանալով, այսօր անմիջական աղէտ մը գառնալ սկսած են ազգին ու եկեղեցւոյն գլխուն:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔԵՊ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ

Մանօթացէք:

«Գեղադէմ եկեղեցականը», այս «անազդա-սէր վարձկան հովիւը», որուն լուսանկարը կը հրատարակէ Արտաւազդ արքեպ. Սիւրմէեան, կաթողիկոսական պատուիրակ արեւմտեան Եւրոպայի, ուրիշ մէկը չէ, մեր Աբէլ Նազարեանն է... Հայաստանասէ՞ր, էջմիածնասէ՞ր, հայրապետասէ՞ր, եկեղեցասէ՞ր, հայրենասէ՞ր, կրօնասէ՞ր, «պախալ»ի իր խանութին բացման առթիւ աքլոր մը մորթելով՝ մատաղ ընելն իսկ չմոռցող աւանդասէ՞ր մեր Նազար ա(բե)զան է, Աստուած չար նազարէն պահէ:

Արտաւազդ արքեպիսկոպոս իր այս դրութիւնը հրատարակած է Պոլսոյ Հայ Խօսնակին մէջ (1924), յետոյ հաւանաբար զգուշացնելու նպատակով Եւրոպայի իր հօտը՝ վերստին հրատարակեց 1947ին, Փարիզ, Թշուառի զգայութիւններ հատորին մէջ (էջ 105—112): Ուրիշ շատ աւելի նախշուն յօդուածներ ալ գրուած են մեր նախշուն վարդապետին մասին,— արդ, քանի որ Արտաւազդ արքեպ. յարմար կը դատէ վերստին հրատարակել իր յօդուածը՝ արթնցնելով Հայուն կսկիծը, հարկաւ բան մը դիտէ, ուստի ես ալ արդար եւ պատշաճ կը համարիմ հրատարակել այլապէս հետաքրքրական կարգ մը յօդուածներ՝ քաղելով մեր հին մամուլէն, գոյց տալու համար թէ ո՛վ է եկեղեցասէրը, ո՛վ է կաթողիկոսասէրը, ո՛վ է Հայասանասէրը,— Աբէ՞լը:

Արտաւազդ արքեպիսկոպոսի յօդուածը կը հաստատէ թէ Աբէլ դիտէ նաեւ խարդախե՛լ,— իր ինքնակենսագրութեան մէջ կը գրէ. «Կուսակրօնութիւնը թողնելուցս հինգ տարի յետոյ ....»: Ի՞նչ, «թողնե՞լ»,— կաթողիկոսական պատուիրակը կը վկայէ թէ վշտակիր Հայրապետը կարզալոյծ հռչակած է Աբէլը, (Հայաստանի եկեղեցիներուն մէջ նզովք ալ կարզացուած է, բայց այդ մասին՝ իր կարգին): Ձիշդ է թէ «սիրում եմ մի կնոջ» յայտարարութիւնը կը նշանակէ, աւելի կանուխ, «կուսակրօնութիւնը թողնել», աւելի կանուխ, բայց թէ եաքէն ի՛նչ ապուր կերաւ Հայաստանի մէջ, որ հայրապետական չանթն ինկաւ գլխուն, այդ մասին՝ իր կարգին: Այստեղ ուշադրութիւնս կը գրաւէ «կուսակրօնութիւնը թողնել» խելօքիկ բացատրութիւնը,— քահանաները կուսակրօն չեն, Աբէլ Նազարեան ամուսնացա՞ր եկեղեցականութիւն վտրձեց... Գառնիի հռչակաւոր քահանային հետ գործակցաբար, թէ ուրիշ «եկեղեցասիրական» կամ «հայրենասիրական» քայլագործութիւններ կատարեց, մինչեւ որ լսուեցաւ ... Հերոս մռնչեց... գնդակ որոտաց, (այդ պատմութիւնը կը թողում որ ինք պատմէ, չհնաոտակ քահանային ո՛ւր թաղուելն ալ միաժամանակ): «Կուսակրօնութիւնը թողնե՛լ», այս ապուր բայատրութիւնը չէ կարեւորը, Հայոց եկեղեցական իրաւազիտութիւնը իմ մանազիտութիւնս չէ՝ որ խնդալու իրաւունք ունենամ, այլ այն որ Աբէլ ատ-

ՁԱՃՆԻՐ ԴԱՒԱՒԻՆ

ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ.— Բարձր Հայքի Հայր· Մխուեան մահճակալը որ՝ անցեալին ունեցած է բեղնաւոր աշխատանք, վերակազմուեցաւ նոր եւ ձեռներէց ուժերով:

Ազգապահպանման աշխատանքը այնչափ շատ է եւ բազմակազմանի որ, ոեւէ կազմակերպուած ուժի վերերումը ուրախութիւն կը պատճառէ մեզի:

Կարնեցիներու երեկոյթն էր որ տեղի ունեցաւ Մայիս 26ին, շաբաթ գիշեր, Clubeի չքեղ սրահին մէջ, որ ժամանակէն առաջ լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ մը: Հանդէսը բացաւ Մխիթեան առենապետը, Պ. Վահան Խալօղլեան, չեչտելով· «Մեր միութիւնը որ 1924էն մինչեւ 1938 տարած է այնքան հայրենանուէր աշխատանք, դադրեցաւ գործելէ կամքէ անկախ պատճառներով: Ուրախ ենք որ մեր վերակազմութիւնէն վերջ առաջին այս մեր ձեռնարկը քաջալերութիւն դառաւ հայ ժողովուրդէն ընդհանրապէս, իսկ մեր կարնեցիներէն մանաւանդ»: Այս հանդիսաւոր առթիւ կը խոստանանք բոլոր մեզ նման մտածող քոյր Միութիւններու հետ միասնաբար լծուիլ հայապահպանման գործին»: Օր. Մարի Սիմոնեան («Արմենիա» երգչախումբէն), երգեց Սայաթ Նովայէն քանի մը երգեր, Օր. Էլէն Արիստակէսեան դաշնակի վրայ նուագեց «Ինղելի»ն եւ ուրիշ քանի

---

կաւին կը պնդէ թէ Յորէն կաթողիկոսը դպրութեան պատճառ չի՛ դառնար իր պատմութեան մէջ: Տեսէ՛ք, տեսէ՛ք, մեռած կաթողիկոսին յիշատակն անգամ անարգելու փորձ մըն է ասիկա, — ուրեմն Յորէն կաթողիկոս կ'ներեւի թէ «կնիկ առէք - փախէք» կ'ըսէր մեր վարդապետներուն:

Ի՞նչ, կաթողիկո՞սն ալ հիացողներէն էր:

Այսքան տարի յօդուած կը գրէր Աբէլ եւ մէկը հիացում չյայտնեց, ոչ ալ հազար ֆրանք տուաւ՝ համակրանքի նշան: Ահա վերջապէս տացայ: Ցուցի՛չ էր, սակայն, հազար ֆրանքով մխիթարուելու յօժարութիւնը: Գալով համակրանք վիճառելուն եւ վերջապէս մէկ համակիր արձանագրելու փութկոտութեան, առաջ նշանակուԹիւնը նախակրթարանի տղան ալ կը հասկնայ՝ առանց պարապուիկս աւերները չափերու նախապէս: Այսուհանդերձ, մեռած կաթողիկոս մը և անծանօթ կուսնելիոս մը համակիր ցոյց տալը կը համարիմ աւելորդ, որովհետեւ չեմ կարծեր թէ ըսլորովին զրկուած ըլլայ հիացողէ մը, անո՛ր համար միայն որ Պուալօ այդ մասի՛ն ալ մտածած է, վազո՛ւց·

Un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire·

Հա՛, ճիշդ է, տխմարը կը հիանայ տխմարին վրայ, բայց մէկ տխմար չէ՝ եօթանասուն եւ եօթը տխմար չեն կրնար փրկել իրենց մէկ ընկերը, Աբէլ Նազարեան ծայրագոյն վարդապետ Հայաստանավաճառութեան, յուխտէն էջմիածնայ Միաբանութեան, ուսեալ է Ցիւրիխ:

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

մը կտորներ: Առաջնակարգ նուագախումբի մը ղեկավարութեամբ մէկ ընդ մէկ տեղի կ'ունենային միջազգային պարեր, հանդէսը մխիթարութիւնէ փրկելու մտահոգութեամբ: Արտասանեց Օր· Թագոյեան, Վարուժանի «Հողը»: Դաշնակի վրայ նուագեց Օր· Շահրազեան: Քէմանչիստ Համօն նուագելով երգեց կարգ մը աշուղական երգեր ո-րոնք ստեղծեցին մեծ խանդավառութիւն: Քանի մը տողեր, ի պէտս ուծացածներու.— «Ով որ ազգը ուրանայ, երկու աչքով կուրանայ»: «Ինչպէս որ հայ ծնար դուն, հայ ալ մտիր գերեզման»: Թիւրայր Գասպարեան խոստմնալից երիտասարդ մը երգեց «Կռունկ»ը եւ Թոսքայէն կտոր մը:

Եւրոպական պարերու սիրահար երիտասարդութիւնն իսկ տեղի տուաւ այն խանդավառութեան զոր՝ ստեղծեցին Տէր եւ Տիկին Սիւզան — Տիգրան Շամասեան, առաջինը զուտ ազգային իր երգերով եւ երկրորդը իր նուագով եւ կովկասեան պարերով: Ժողովուրդը որ անհամբեր կը սպասէր կարնեցիներու պարերուն զոր իր ջութակով կը վարէր ծանօթ էրզրումցի Թորգոմը: Դժբախտաբար շատ քիչ ժամանակ տրուած էր վերապեցնելու համար մեզ մեր հայրենի յիշատակներով:

Աւելորդ է յիշեցնել թէ մեր հանդէսներուն գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ ներշնչման աղբիւր դառնալ ամէն տեղ: «Փոքր Ասիա դրախտն ունիս ցանկալի», Տիկիններ Զաթիկեանի, Աբիսակեանի կովկասեան պարերը ընդունուեցան ջերմ ծափերով: Եւ այսպէս փոխ-ի փոխ հանդէսը չարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ պարերով, կերուխումով եւ մտերմիկ խօսակցութիւններով: Նիւթական չահն ալ կարեւոր է: Կը մաղթենք որ «Բարձր Հայք» եւ ուրիշ միութիւններ գործօն դեր կատարեն ամէն ճակատի վրայ:

Յովհ· ՏԷՕՄՏԷՖԱՆ

ԴԱՂՈՒԹԷ ԴԱՂՈՒԹ

ՏՅՈՐՈՒՆԻ.— Մայիս 2ին Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է ընկեր Մանուկ Աբրահամեան: Ծնած էր Խարբերդ Վերին Խոս գիւղին մէջ 1887ին: 1902ին մեկնած է Ամերիկա: 1904ին մտած է Հ· Ց· Դաշնակցութեան շարքերը եւ մինչեւ վերջն ալ մնացած է անոր հաւատաւոր անդամը: Ջոհաբերող, պարտաճանաչ եւ հայրենասէր ընկեր մըն էր:

ՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐ ՄԸ, Պարզեւ Ահարոնեան որ ծնած է Քալիֆորնիա, Քոբէյայի մէջ թարգմանի պաշտօն կը կատարէ ամերիկեան պաշտօնէութեանց եւ Թուրք գինուորներու մէջեւ: Պարզեւ իր Թուրքերէնը սորված է ծնողքէն:

ԵՂԱՆԱԿ այնքան դէշ դնաց Մայիսի մէջ, որ վիճակագրութեան մը համաձայն, հազիւ 138 ժամ արեւ տեսանք: 1894ին միայն այսպէս դէշ եղած է օդը, թէեւ այս տարուան Մայիսէն աւելի արեւ եղած է (142 ժամ): Դարձեալ, այս Մայիսին 121 միլիմեթր անձրեւ եկաւ, իսկ 1931ին եկած էր 123.9 միլիմեթր: Ջերմութեան աստիճանը, միջին հաշուով 12.8 էր:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ԾԱՌԱՋ»Ը

---

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

# Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

Ե·

Ասով հանդերձ, ամբակոծութեան վնասները, թէեւ քիչ համեմատութեամբ, չարունակուեցան նորէն, եւ ամէն օր իտալական նաւերը կամ քանի մը մարդ կը կորսնցնէին կամ մեծ ու պզտիկ վնասներ կը կրէին: Վերջապէս, յարատեւ ու տաժանելի հսկողութիւն մը պէտք էր: Միակ զոհ մը սակայն, կին մը սպանուեցաւ կալաթայի մէջ:

Ձենովացիները, որոնք այնքան չնաշխեր էին Թուրքերուն հետ ազգէ երթալ՝ չափազանց վշտացան անոնց ամբաձիղներուն այս անորակելի գործողութենէն, որով իրենց նաւերէն մին ընկղմեր էին: Գացին եւ Սուլթանին դանդատեցան·

«Կ'ուզենք չէզոք մնալ, ըսին, եւ մեր երկու կրակի մէջ դանուելու սարսափելի կացութեան մէջ մէկ փափաք մը միայն ունինք, այն է խաղաղ ապրիլ երկու կռուող կողմերուն հետ»:

Դուկաս կը պատմէ թէ անոնք ըսին նաեւ որ եթէ իրենց բարեկամութիւնը չըլլար, Սուլթանին նաւերը քիչ մը դժուար կ'անցնէին Բերայի բլուրէն ու Ոսկեղջիւր կը մանէին, եւ թէ իրենցմէ միայն կախում ունէր որ քրիստոնեաները ամենայն դիւրութեամբ այրէին բոլոր այդ նաւերը:

— «Սուլթանը եւ իր խորհրդականները, կը չարունակէ Դուկաս, պատասխանեցին թէ չէին պիտեր բնաւ թէ որ ազգին կը պատկանէր իրենց ընկղմած նաւը եւ թէ թշնամի նաւ մը կարծած էին զայն իրենք, եւ ձենովացիներէն խնդրեցին որ կոստանդնուպոլսոյ դէմ իրենց գործողութիւններուն յաջողութեան համար աղօթք ընեն եւ խոստացան որ երբ վերջնապէս յաջողին, առաւօրէն պիտի վճարեն ընկղմած նաւուն տիրոջ վնասները»:

Իսկ եթէ Ֆրանցէսի պատմածին նայինք, որ աւելի ճշմարտութեան մօտ է, Սուլթանը անհունօրէն նուազ սիրալիր պատասխան մը տուաւ անոնց·

— «Այդ նաւերը, բաւ զարհուրած ձենովացիներուն, վաճառականական նաւեր չեն բնաւ, այլ ծովահէնի նաւեր·անոնք բնաւ առեւտուր ընելու դաղափարով չեն եկած հոս, այլ միայն իմ հակառակորդիս, կայսեր օգնութիւն բերելու: Ատոր համար թշնամիի տեղ պիտի դնեմ ու քսան այնմ պիտի վարուիմ անոնց հետ: Իսկ դուք, որ բարեկամներս էք, խաղաղութեամբ դացէք ձեր գործին»:

Այսքան աղէտներ, թուրք նաւերը այրելու համար այնքան մանրամասնօրէն պատրաստուած փորձին անյաջողութիւնը, քաղաքին պաշտպանութեան համար Վենետիկի օգնականներէ պահանջուած աշխատութեան օր ըստ օրէ աւելնալը, եւ մանաւանդ՝ ձենովացիներու բռնած դիրքին այս աստիճան երկդիմութիւնը այնքան վառեցին այս երկու թշնամի քաղաքացիներուն միջեւ տիրող դարաւոր առերութիւնը որ ամենածանր խռովութիւններ սկսան ու բուռն ապստամբութիւն մը արիւնոտեց Կոստանդնուպոլսոյ փողոցները:

Երկու ազգերն ալ իրար կ'ամբաստանէին թէ պէտք եղած պատասխանդրութեամբ չեն պաշտպաներ քաղաքը, այլ միայն առաջին պատեհ առիթով իրենց նաւերը փախցնելը կը խորհին: Այս ամբաստանութիւնները ջրելու համար Վենետիկցիները կը յիշեցնէին թէ իրենց նաւերուն թիակները հանած են եւ առագաստներով ու կազմածներով միասին քաղաքին մէջ պահած:

Ձենովացիներն ալ կը պատասխանէին որ թէեւ այդ տեսակ բան մը չեն ըրած իրենց, բայց ատոր փոխարէն իրենք ալ իրենց կիներն ու զաւակները ունին կալաթայի մէջ եւ թէ աշխարհի մէջ ոչ մէկ բանի համար կը լքեն Արեւելքի մէջ իրենց չահերուն համար այսքան կարեւոր տեղ մը: Ու կ'աւելցնէին թէ եթէ խաղաղութեան մէջ են Սուլթանին հետ, (որուն հետ լաւ վարուիլը արդէն ամէնէն աւելի դէշ կ'երեւար Վենետիկցիներուն աչքին) կայսեր հետ համաձայնութեամբ ու անոր որոշ փափաքին վրայ էր որ այդպէս կ'ընէին: Բոլոր այս բացատրութիւնները սակայն ոչ մէկը համոզեցին· եւ երկու ազգերն ալ համոզուած էին թէ իրենց հակառակորդ կողմը իր ամբիծական չահուն վրայ միայն կը մտածէր եւ ուրիշ ոչինչ:

Գալով այս ամբաստանութիւններու ամենածանրին, այսինքն թէ ձենովացիները լուր տուած ըլլան Սուլթանին, իր նաւերը այրելու համար Քրիստոնեաներու կազմած ծրագրի մասին, ձենովացիները ցասումով կը բողոքեն ատոր դէմ:

(Շար·)

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՑԿԱՐԸ հետզհետէ կը սաստ – կանայ : Փարիզի Բ· թաղամասին մէջ մարաջախտ ՓԷՓէնի կուսակիցներուն կողմէ սարքուած ընտ – րական հաւաքոյթի մը ընթացքին, յարձակում գործուեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչներէն Պ· Դանիէլ Մայէրի վրայ, որ դի – մադրական ճակատէն բաղմաթիւ նախկին ռազմիկ – ներ հետն առնելով, զացած էր այդ ժողովին : ՓԷ – թէնի մարդիկը հայհոյանքներու տեղատարափով մը դիմաւորեցին ընկերվարականները : Կը լսուէին հակահրէական բացագանչութիւններ եւ ամբողջ սրահը կռուադաշտի մը վերածուեցաւ, երբ երի – տասարդ մը յարձակեցաւ Պ· Դ· Մայէրի վրայ, բեմէն վար գլորեց զայն եւ սկսաւ զարնել : Երկու կողմէն ուրիշ ներկաներ ալ խառնուեցան կռիւին, աթոռներ թռան օդին մէջ, նստարաններ տապա – լեցան : Շատ դժուարութեամբ կարելի եղաւ վե – րահաստատել անդորրութիւնը : Պ· Դ· Մայէր, վրան գլուխը քիչ մը կարմրի դնելէ վերջ նորէն բեմ եկաւ եւ ընդհանուր ազմուկի մէջ կարդացուեցաւ ընկերվարականներու մէկ բանաձեւը, որ համակ – րանք կը յայտնէր Դիմադրական ճակատի հերոս – ներուն հանդէպ :

ԱՆՋԱՏՈՒԱԾ համայնավարներու վարիչ մար – մինը, յայտարարութեամբ մը կը զատապարտէ համայնավարներու կողմէ իրենց ընկերներուն վը – րայ գործուած յարձակումները եւ կ'ըսէ, թէ այդ բոլորը կ'ապացուցանեն թէ համայնավար կու – սակցութիւնը ֆաշական դարձած է :

ԽՌՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագած են Պուլկարիոյ Փլէվէն, Ռազկրատ եւ Սվիլէնկրատի շրջաններուն մէջ, համայնավար իշխանութեան դէմ որպէս բո – ղոքի ցոյց : Թուրք թերթերը հրատարակելով այս տեղեկութիւնները կ'ըսեն, թէ այս դէպքերու հե – տեւանքով, զօրացուած է Սվիլէնկրատի թուրք եւ պուլկար սահմանագլուխը :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ· ժողովը քուէար – կեց որոշում մը, որ ամերիկեան ժողովուրդի հա – մակրանքը կը յայտնէ ռուս ժողովուրդին հանդէպ եւ կոչ կ'ուղղէ խորհրդային կառավարութեան, նպաստել խաղաղութեան դաւին, վերջնելով եր – կաթեայ վարագոյրը :

## «ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 20.30-ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը :

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ պիտի խօսի ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Արտա – սանութիւն եւ երգ :

### ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ· Մարգար Աղայեան, Օր· Զինա Աղայ – եան, Պ· Զարեհ Աղայեան, Օր· Ալինուշ Տէրեան, Պ· Սանթէ եւ Պ· Սարգիսեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 11ին հոգեհանդիստեան պաշ – տօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), ի յիշատակ իր կնոջ, հօրեղ – բօր կնոջ եւ ազգականին եւ բարեկամին

ԲԱՇԿՈՒՀԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՉԵԱՑ ՄԻԼԻՔԵԱՆ
ԱՂԱՑԵԱՆի

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները : Ցաւակցութիւնները եկեղեցիին մէջ :

### ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի, հովանաւորու – թեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Շրջ· վարչու – թեան եւ Հ· Ց· Դ· «Քրիստափոր» եկեղեցիի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Սալ Մաղընոյի սրահին մէջ, 88 բիս տ'Օպանեը :

Կը նախագահէ ընկեր Ս· ԹՕՔՄԹԼԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր Տ· ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկ· ՄԻՍԱՔ ԹՈՐ – ԼԱՔԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Երգ, Օր· Ք· Զորպաճեան, Ժ· Գասպարեան եւ Օր· Ար – զումանեան : Արտասանութիւն Օր· Ա· Թադոյեան, Կ· Աճէմեան եւ Ս· Ուճճեան :

Հայկական պարեր դայլիկներու եւ թեւիկնե – րու կողմէ : «Ռոստոմ» թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուի պատկառելի մը ԴԻՈՒՄԻ ՎԱՃԱ – ռականը : Ժամը 7էն վերջ պիտի սկսին եւրոպա – կան պարերը :

### ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ԵՒ ԳՐ· ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ 1000ԱՄԵԱԿԸ ԼԱ ՍԻՈԹԱՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Առաքելական եւ Հայ Աւետ· եկեղեցիներու վարչութեանց : Մաս – նակցութեամբ Հ· Ց· Դ· «Ալմաստ» խումբին, Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի, Տարօն Տուրուբեր – նի Հայր· Միութեան :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին Մի – թիւլինէի սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

Մուտքը ազատ է :

## ՄԱՑԻՍ 28Ը

### ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՐՄԻԻ ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցու – թեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23, դպ – րոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ :

Կը խօսի ընկեր Պ· ՋՈՒԻՔՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանու – թիւն, պար եւ անակնկալներ, մասնակցութեամբ Պ· Գարեգինի եւ Բենոյի : Ձոխ պիւֆէ :

Autobus: Porte d'Orléans 188 իջնել Marcel Bonnet, métro: Bagneux , Ligne de Sceaux :

★

### ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· «Վարդան» են – թակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ու Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle Gallemandի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ա· ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Կը խօսին քաղաքապետ ՄԱԶՈՒՐԻԼ եւ ընկեր Ս· ԹՈՐՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Օրիորդներ Մ· կաւվարենց երգ, Մ· Մկրտիչեան արտասանու – թիւն : Պատկեր մը Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ «Ղօղաչօլների հետ», ղեկավարութեամբ Պ· Սողոմոն Նիկողոսեանի : Զաւեշտ մը Բաժակ մը թէյ Սէվրանի սիրողներու կողմէ : Եւրոպական պար : Ընտիր նուագախումբ : Ձոխ պիւֆէ :

Հաղորդակց.— Կառ տիւ Նորդն չոգեկառք ժամը 2.10ին : Օթօլիւս Փոռթ տը լա Շաւիլ 268 ամէն ժամ :

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, 10 Ցունիս
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

### ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Սընօն, ընկերվարականներու սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Ա· ՄԻՒՐՑԻԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ա· ՔԻՆՏԻՐԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր մը՝ Ա· Ահարոնեանի Ուխտաւորը :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

### ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle des Fêtesի մէջ (Քաղաքապետարանին հեղ սրահը) :

Կը նախագահէ ընկեր Ա· ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Տ· ՋԻՔԵԱՆ

Գեղարուեստական նոր բաժիններ : Ձոխ պիւ – ֆէ : Հանդէսէն վերջ եւրոպական եւ հայկական նուագ եւ պար : Մուտք **100** ֆրանք

×

### ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Գ· ՊՕՑԱՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցու – թեամբ Վալանսի հայ երգչախումբին եւ քաղա – քապետական նուագախումբին :

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր :

Մուտքը ազատ է :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

### ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Ց· Դ· ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ընդհ· ժողո – վը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆի Ցր· կ· Խաչի ընդհ· ժողո – վը շաբաթ 9 Ցունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակա – րանը (17 rue Ampère) ժամը 3.30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Ց· Դ· ընկեր Կարօ ենթակոմի – տէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակարանը : Պար – տաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻԵՆ.— Հ· Ց· Դ· կոմիտէի ընդհ· ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին : Խիստ կարեւոր օրա – կարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհր – աժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Ց· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կո – միտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Զաւարեան ենթակոմիտէն այս հինգշաբթի ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս· Տէր Թովմասեան :

ԿՐՈՆՈՒԼԸ.— Հ· Ց· Դ· Եօթնեղբայրեան են – թակոմիտէի ընդհ· ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ : Կարեւոր օրա – կարգ :

Ֆ· Կ· ԽԱՉի Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին, Ժանթիլիի դպրոցի սրահը : Շատ կարեւոր օրակարգ :

### ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն· Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, մասնաւոր հոգեհանդիստ կը կա – տարուի եկեղեցիին հիմնադիր - բարերար ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ՅՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆի եւ իր ննջեցեալներուն յիշատակին, ի ներկայութեան Պրիւքսէլէն յատ – կապէս եկած իր այրիին՝ Տիկին Ժաքլին Քաթերին Յօրասանճեանի եւ իր քեռորդիին՝ Տէր եւ Տիկին Արթաքի Կիւրճեանի : Նոյնպէս եկեղեցիին հիմ – նարկութեան քաններորդ տարեդարձին կատարու – մը, պատշաճ հանդիսութեամբ :

## «Սամուէլ»ը Տեսիլի մէջ

Դերասան Հայկասար մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ անմահ Րաֆֆիի «ՍԱՄՈՒԷԼ»ը, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ·Ց·Դ· Տան մէջ :

Տոմսերը կը ծախուին Պ· Մ· Մարտիրոսեանի մօտ՝ 4 rue Brenly եւ հայկ· սրճարանները : Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

## Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի գործաւոր մը կամ գործաւորուհի մը, աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար : Լաւ վար – ձատրութիւն :

Դիմել դերձակ Այոդեանի, 11 Villa Verel, Paris (14) : métro Porte de Vanves:



**Fourrures GARA**

**5, Rue Bourdaloue, Paris (9)** (Carrefour Châteaudun)
Réparations . Lustrage , Garde
Manteaux sur mesure, Transformations
R. M. 152.726 Tél. Tru. 64-81

ԼԱԻԱԳՈՑՆ ՄՈՒՇՏԱԿԸ կ'ուզէ՞ք ունենալ, աշխատանքով, ապրանքով, ձեւով ու գինով մէկ հատիկ : Գացէք վերագրեալ հասցէին :

10 % բացառիկ զեղչ ամառուան եղանակին ընթացքին :

## ՄԻԻԹԻԻԱԼԻԹԷԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Ցունիս 17ի կիրակի երեկոյ ժամը ճիշդ 20·30ին, ղեկավարութեամբ Պ· Ն· ԿՈՐԿԱՆԵԱՆի,

# ԱԼԱՄԱՏ

ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՏԱՐԱԶՆԵՐՈՎ ԵՒ ՑԱՐԴԱՐԱՆՔՈՎ

Գիները 100էն 750 ֆրանք·

# ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Vendredi 8 JUIN 1951 Ուրբաթ 8 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6477-Նոր շրջան թիւ 1888

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՉԿՐՑԱՆՔ ՄԱՓՐԵԼ ԱՅՍ ԱՐԱՏԸ

*Տակաւին քանի՞ երեսուն տարիներ պէտք է անցնին, որպէսզի կարենանք թօթափել թուրքերէնի փոշիները՝ ազատ ափերու վրայ :*

*Ահաւասիկ նորէն թուրք թերթերն են որ ցընծութեան աղաղակներ կ'արձակեն, անդամ մը եւս հաստատելով թէ իրենց լեզուն կը տիրապետէ Սուրիա – Լիբանանի Հայերուն մէջ, ծնողներէն փոխանցուելով զաւակներուն : Հայրերէն՝ թոռներուն :*

*Շաբաթաթերթ մը, «ԵՆԻ ԻԶ», կ'աւետէ չորս ղիքներ թափելով .*

— « Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայերը սրտանց կապուած են Թուրքիոյ եւ թուրք ազգին» :

... Նախկին հայրենակից Հայերը կը խօսին ֆաջ արաբերէն : Թուրքերէնը չեն մոռցած , նոյն իսկ զաւակները տուներու մէջ իրենց ծնողներուն խօսակցութիւններէն թուրքերէն կը սորվին» : (28 Մայիս) :

*Ուրիշ թերթ մը, ամբոխավար « ձիւմհուրի - յէթ »ը, իր մէկ աչխատակիցը ղրկած ըլլալով Սուրիա, կը վկայէ·*

— « Սուրիա միակ երկիրն է որ օտար չի թելադրեր Թուրքիա մը : Սուրիոյ սահմաններուն տակ թուրքերէնի ապրելուն մէջ Հայերը մեծ դեր կատարած են : Մեր նախկին հայրենակիցները միայն թուրքերէն կը խօսին իրենց տուներուն մէջ : Ապացոյց՝ այն որ Սուրիոյ մէջ ծնած անոնց 15—20 տարեկան զաւակներն ալ թուրքերէն գիտեն (31 Մայիս) :

*Կը չափազանցե՞ն : Երանի՛ թէ :*

*Բայց հայկական վկայութիւններ ալ պակաս չեն, հաստատելու համար այս ողբերգութիւնը :*

*Անհրաժեշտ չէ տուները մտնել : Անցէք Հալէպի, Պէյրութի եւ ուրիշ քաղաքներու փողոցներէն ու սրճարաններէն, եւ ձեր սիրտը պիտի ճմլուի :*

*Որքա՜ն պատկերազարդ պատմութիւններ հիւղաւաններու ապականութեան մէջ ...*

*Նախանձախնդիր երիտասարդներ երկար ա – տեն տուգանք եւ ուրիշ պատիժներ սահմանեցին թրքախօսութեան դէմ : Որքան դիտենք, որոշ յաջողութիւններ ալ չահեցան, արձենցնելով քնացողներն ու թերացողները :*

*Եւ յաւէտ, կարելի չեղաւ արմատախիլ ոչընչացնել չարիքը : Արատը կը մնայ իբրեւ անջնջելի մուր : Ոչ միայն Միջին Արեւելքի , այլեւ ուրիշ զաղութներու, նոյնիսկ Ֆրանսայի եւ Ամերիկա – յի մէջ :*

*Դեռ երէկ էր որ կը հաղորդէինք թէ Քորէայի մէջ հայ զինուոր մը, Պարգեւ , իբրեւ թարգման կը գործէ ամերիկեան պաշտօնութեան եւ թուրք զինուորներու միջեւ :*

*Ի՞նչն է վրդովիչը՝ այս չատ սովորական իրողութեան մէջ·*

— « Պարգեւ իր թուրքերէնը սորված է ծնողքէն » :

*Ուրեմն թուրքերէնը տակաւին ի պատուի է մեր ընտանեկան չարկերուն մէջ ալ : Այն աստիճան որ, զաւակները զայն սորվելով, կրնան թարգմանի պաշտօն կատարել պատերազմի դաշտին վրայ ..*

*Հարցնէինք այս Պարգեւին եւ բոլոր Պարգեւներուն, այլ մանաւանդ անոնց հայրիկներուն եւ մայրիկներուն, թէ մաթը մատին զարկա՞ծ են, քիչ մըն ալ իրենց մայրենի լեզուն սորվելու, կարդալու եւ գրելու համար :*

*Թուրքերէ՛ն սորվիլ եւ թարգման դառնալ օտարներու միջեւ : Բայց , չսորվի՛լ այնքան հայերէն, որպէս զի թարգմանի պէտք չունենան, իրար հասկնալու համար ...*

*Գնչուն անդամ պիտի չհանդուրժէր այս այլանդակութեան :*

*Դառնալով Սուրիոյ եւ Լիբանանի բազմութեանց, ի՞նչ լեզու գործածենք, որպէսզի սթափին :*

*Երէկ ալ նոյն բաղաձայն թուրքերէնը չէ՞ր որ կը խոցոտէր իրենց սիրտն ու ականջները, երբ խարազանը կը չաչէր իրենց գլխուն վրայ, արեան ճապաղիքներու մէջ :*

*Ամէն անգամ որ բերան կ'առնեն այդ լեզուին մանաւանդ չուկայիկ բառերն ու հայհոյանքները, կսկիծ մը չէ՞ն զգար : Լեզուն չի՞ ցաւիր : Սիրտը չի՞ ճմլուիր :*

*Գոնէ զաւակներուն եւ թոռներուն խնայէին :*

*Օրինա՛կ առնէին հիւրընկալ Արաբներէն, որոնց նոր սերունդը մէկ բառ թուրքերէն չի գիտեր, հակառակ լեզուական խնամութեան ... Շ·*

## Բուռն ցոյց մը Փարիզի մէջ

### ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱԻԵՑ ՍԷՆՏԻՖԱՆԵՐՈՒ ԿԵԴՐՈՆԸ

*Ընտրական պայքարի առթիւ կուսակցական ոյժերու միջեւ :*

*Երեքշաբթի իրիկուն, խումբ մը անձանօթներ կը մտնեն Սէնտիքաներու Դաշնակցութեան կեդրոնը (C. G. T.) եւ կը յարձակին երկու համայնավար պաշտօնեաներու վրայ : Ցաջորդ օրը, Սէնտիքաներու վարչութեան կողմէ չէնքին ճակատը կը պարզուի արձանագրութիւն մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ·*

— « Այս դիչեր երկու բանուորներ հիւանդացուցած տարուեցան : Ահա նացիական R. P. F.ի (զօրամբ կոլի կազմակերպութեան) գործը : Աւելի քան երբեք պէտք է լուծել զինեալ խումբերը : Թոյլ պիտի չտանք որ ֆաչականութիւնը չարժի » :

*Ոստիկանութիւնը, նկատելով որ այս յայտարարութիւնը ուղղուած է ընտրութեանց մասնակցող հոսանքի մը դէմ եւ հետեւաբար պէտք է փակցուի պաշտօնական ցուցատախտակի վրայ, կը հրամայէ հիմնարկութեան վարիչներուն վար առնել արձանագրութիւնը : Այս վերջինները կ'ընդդիմանան, արդիւնքին ոստիկաններուն մտնել չէնքին ներս : Այդ պահուն տանիքէն կղմինտրներ կը թափին անոնց վրայ : Ոստիկանական տեսչութիւնը կը ղրկէ նոր ուժեր, որոնք բռնի կը մտնեն չէնքին ներս եւ վար կ'առնեն արձանագրութիւնը : Ցարձակման իրբեւ պատասխանատու կը ձերբակալուին 40 համայնավարներ, որոնք կը տարուին ոստիկանատուն եւ յետ հարցաքննութեան ազատ կ'արձակուին, իսկ քանի մը հոգի կը յանձնուին դատական իշխանութեանց :*

*Այս դէպքին վրայ, Աչխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարը հրամայեց սէնտիքաններուն աչխատանքի ընդհատումներ կատարել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, «բողոքելու համար ֆաչական ոճրափորձերու դէմ» : C. G. T.ին մաս չկազմող ուրիչ սէնտիքաններ կ'ընդդիմանան այս հրահանգին, որ, իրենց կարծիքով, քաղաքական դոյն ունի : Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն ալ բողոքագիր մը ուղղեց :*

⚔ *Կալանաւորներէն մէկը սէնտիքաններու ընդհ· քարտուղարն էր, Ֆօժէն Հէնաֆ, որ սրտի հիւանդութիւն ունենալով, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ : Մինչեւ երէկ ոստիկանութիւնը դրաւած կը պահէր Սէնտիքաններու կեդրոնը :*

*Ընդհարումներու միջոցին 500 ցուցարարներ հաւաքուեցան, սասակայնելով իրարանցումը : Թերթերը կը գրեն թէ զիչերային յարձակումը կատարած էին 40 հոգի, ջարդուփչուր ընելով ա – մէն բան : Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը կ'ըսէ թէ նոր յարձակում մը պիտի կատարուի եւ կը պահանջէ «արժանի դասը տալ ֆաչական աւազակնե – րուն » :*

## Զինուորական ձեռնարկներ

### ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

*Զորեքշաբթի օր Ամէնքէն մեկնեցաւ այն զինուորական պատուիրակութիւնը որ բանակցութիւններ կը կատարէր մէկ չաբաթէ ի վեր :*

*Իրազեկներու տեղեկութեանց համաձայն, երկու կողմերն ալ որեւէ յանձնառութիւն չեն ստանձնած փոխադարձ օգնութեան համար, եթէ յարձակում կատարուի Պալքաններու մէջ : Շատ՝ քիչ դործ կատարուած է, եւ երկու կողմերն ալ գոհացած են տեղեկութիւններ փոխանակելով զինուորական կացութեան մասին եւ աւելի սերտ կապեր հաստատելով երկու սպայակոյտներուն միջեւ :*

*Թուրքերէն վեց ամիս առաջ, յունական պատուիրակութիւն մը գացած էր Անգարա, առանց գործնական ելքի մը յանդելու :*

*Իրազեկներ կը կարծեն թէ հաւանական չէ որ աւելի սերտ զինակցութիւն հաստատուի Յոյնե – րուն եւ Թուրքերուն միջեւ, մինչեւ որ երկու երկիրները չընդունուին Ատլանտեանի կազմին կամ չընչանային դաշինքի մը մէջ : Մանաւանդ պէս Թուրքերը կը դժկամակին փոխադարձ օգնութեան մանրամասնութեանց մէջ մտնել, մինչեւ որ պաշտօնական երաչխիքներ ստանան եւ ընդհանուր պաշտպանութեան ծրագրին մէջ ընդունուին :*

*Մտահոգիչներ դիտել կուտան թէ աչխարհա –*

## Նոր ծանուցագիր Մոսկուայի

### ԿՈՒԶԵՆ ՓՐԿԵԼ ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

*Արեւմտեան պետութիւնները նոր ծանուցա – դիր մը կը մչակեն, արտաքին նախարարներու ժողովին համար, որպէսզի կարելի ըլլայ դումարել զայն յառաչիկայ Յուլիս 23ին, Մոսկուայի մէջ :*

*Այս ծանուցագիրը , որ պ· Կրոմիքոյի պիտի յանձնուի 48 ժամէն, պատճառաբանեալ պատասխանն է պ· Միւթեան վերջին առաչարկին որով կը պահանջէր Ատլանտեանի դաչինքի եւ ամերիկեան խարիսխներու խնդիրներն ալ օրակարգ անցընել :*

*Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , արեւմտեան պետութիւնները պատրաստ են ընդունելու այս առաչարկը, եթէ պ· Միւթիւնը համաձայնի նոյնքան արտաքոյ քննութեան ենթարկել իր զինուորական կարգադրութիւնները՝ արբանեակ պետութեանց հետ :*

*Ծանուցագրին վերջնական խմբագրութեան համար լայն խորհրդակցութիւններ կատարուեցան փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուչինկթընի միջեւ : Ինչ որ ալ ըլլայ վերջնական ձեւակերպումը, արեւմտեան պետութիւնները բաց դուռ մը պիտի ձգեն, որպէս զի չարունակուի փոխանորդներու ժողովը փարիզի մէջ : Երեքն ալ ընդունելով հանդերձ որ այն – քան երկար ժամանակ վատնուեցաւ փոխանորդներու փոխատացութիւններով, կ'ուզեն ամէն միջոց փորձել, ելք մը գտնելու եւ չորս արտաքին նախարարներուն ժողովը յաջողցնելու համար :*

*Այժմ ամէն բան կախում ունի պ· Միւթեան պատասխանէն :*

⚔ *Անգլիոյ երեսփ· ժողովին Դչ· օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, պ· Մորիսըն, զգուչաւոր պատասխաններ տուաւ Զորսերու ժողովի մասին : Ըսաւ թէ պ· Միւթեան պատասխանը կը քննուի : Երբ կը պահանջէին եթ կանչել փոխանորդներու ժողովին բրիտանական պատուիրակը, Մորիսըն պատասխանեց ,— «Ներկայ պարագաներուն մէջ խոհեմութիւն չէ որեւէ յայտարարութիւն ընել այս մասին» :*

## Նոր դաւեր Իրանի մէջ

### ԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՕՐԻՆԲԻՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

*Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Ֆետայանը իսլամի վարիչներէն Նավաբ Սաֆավի ծրագրած էր սպաննել տալ վարչապետը, Տոքթ· Մոսատեղ, վոխ - վարչապետը եւ ուրիչ ականաւոր անձեր : Իր վրայ դտնուած են դաւադրութեան մանրամասնութիւնները : Նամակներ ուղղուած են տեղական թերթերուն, իբրեւ անկախական գործակալ ամբաստանելով վոխ - վարչապետը, Ֆաթեմի, « Հրեայ մը որ քրիստոնեայ, յետոյ իսլամ դարձած է» : Նամակներէն մէկուն մէջ կ'ըսուի·*

— « Մենք Ռազմարան (նախորդ վարչապետը) , չսպաննեցինք որպէսզի բրիտանական լրտեսներ նստին այժմ Մոսատեղի ուսերուն վրայ : Մենք պիտի չարունակենք մեր պայքարը, խափանելու համար օտար գործակալներու գործունէութիւնը» :

*Զորեքշաբթի օր 500 մօրուսաւոր իսլամ աչակերտներ եւ քօղարկեալ կիներ ցոյց մը կատարեցին Թէհրանի կեդրոնական պահականոցին առջեւ, Սաֆավիի արձակումը պահանջելով : Կալանաւորը, որ 27 տարեկան է, կը բողոքէ իր ձերբակալութեան դէմ, յայտարարելով թէ իր ահաբեկչական պայքարը օգտակար է երկրին համար :*

⚔ *Իրանի քարիւղի ազգ· ընկերութիւնը, որ պիտի վարէ Ապատանի նաւթահորերը, Շահին ներկայացուց իր տնօրէն խորհուրդը : Իր անդամները Ապատան պիտի երթան անմիջապէս : Անգլեւբրանեան ընկերութեան պատուիրակութիւնն ալ կիրակի օր ճամբայ պիտի ելլէ Լոնտոնէն : Այս առթիւ Իրանի փոխ - վարչապետը յայտարարեց թէ անոր ժամանումը ոչինչ կրնայ փոխել կառավարութեան որոչումներէն : Բայց իրազեկներ կը հաւատան թէ թելադրուած է իրանեան յանձնախումբին խոհեմութեամբ վարուիլ եւ թոյլ չտալ որ վնասուին քարիւղի հաստատութիւնները :*

⚔ *Բարձրաստիճան զինուորականի մը տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը «աննախընթաց զօրախմբումներ կը կատարեն Իրանի սահմանագլուխին վրայ» : Թէհրանի թերթերն ալ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն այս մասին, աւելցնելով թէ արտակարգ ռազմափորձեր կը կատարուին թնդանօթներով, հրասայլերով եւ օդանաւերով :*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

*ղրական տեսակէտով մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ թուրքերէնական միացեալ գործողութեանց խնդիրը : Օրինակ, թէեւ երկու երկիրները սահմանակից են արեւելեան Թրակիոյ մէջ, բայց իր ցամաքային կապը դիւրաւ կրնայ կտրուիլ պուլկարական կամ սովետական արշաւանքով մը հարաւէն՝ Թրակիայէն եղէական ծով :*

*Ասկէ զատ, խնդիր է թէ որքան կարելի է թըրքական բանակը գործածել Թուրքիայէն դուրս :*

ՅՈՒՇԵՐ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԷՆ

# ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՐԳԷՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ըսի թէ Գուրգէն չատ կ'ուրախանար մօտէն ճանչնալով Հայաստանի սրբավայրերը: Այդ մա – սին միայն ալգիւղ յուշ մը:

Առաջին անգամ, իր օրով, երբ դպրոցական պատյտ մը կազմակերպուեցաւ դէպի Կարնոյ մօ – տակայ Ս. Լուսաւորչի վանքը ! —Ուրիշ ժամ – ուան հեռաւորութեամբ: Մենք կրասեր դասարանի աշակերտներս չըշնպատեցինք զինքը, խնդրելով որ մեր դասարանին խմբապետն ըլլար — ամէն դասարան իբրեւ խմբապետ ուսուցիչ մը կ'ունե - նար: Ուսատացանք որ չատ խելօք պիտի ըլլանք եւ որեւէ նեղութիւն պիտի չպատճառենք: Զինքը պիտի առաջնորդէինք կայծակի ձորէն, քարերուն վրայէն ցատկրտելով պիտի անցնէինք Գոչդոչանի վտակին վրայէն, եւ յետոյ Վանքին Ուր–վիրապը պիտի իջնէինք իրեն հետ: (Ըստ աւանդութեան մը Ս. Գր. Լուսաւորիչ երիզայէն Արտաշատի Ուր վիրապը տարուելու ժամանակ, կարնոյ այդ վան– քին մէջ 15 օր, բանտարկուած է, տակէ՝ Վանքին անունը՝ Ս. Լուսաւորիչ):

Ց. Գուրգէն խորհրդաւոր կերպով կը ժպտէր, վերջապէս տեղ տուաւ մեր թախանձանքին եւ երբ վանք հասանք, Ուր Վիրապը այցելելէ վերջ, զոհունակութեամբ ըմբոշխնեց զաւաթ մը թարմ կաթ՝ զոր «Վանեղբայր» մը հրամցուց իրեն:

×

Հետաքրքրական դրուագ մըն ալ Ց. Գուրգէնի կեանքէն.— Հայկական հարցին ի նպաստ Հայերու կարդադրութեան մասին մեր ունեցած վառ յոյ – սէրն ու վարդադոյն երազները յօդս ցնդեցան, ե– կան յուսախաբութեան դառն եւ տաժանելի օրերը: Համիտեան չըշնամի հայկական կոտորածներու կազմակերպիչ, բայց իբրեւ թէ բարեկարգիչ, Շաքիր փաշան, իբրեւ զործակից ունենալով ալ– պանացի Տանիչ պէյը, Կարին եկած էր իրենց չա– բաշուք պաշտօնը ի զործ դնելու համար: Եւ ահա կոտորածն սկսաւ 1895 Սեպտեմբեր 16ին, չորք– շաբթի օրը, ճիշդ կէս օրին: Մենք՝ աշակերտներս ճաշարանն էինք: Դեռ չէինք վերջացուցած մեր ճաշը, երբ հրազէններու ճայթիւնը լսեցինք: Ան– միջապէս դուրս խուժեցինք ճաշասրահէն, ու երբ հրամանի մը վրայ հաւաքուեցանք, վարժարանին «հին չէնք»ին մէջ, անկէ առաջնորդուելու համար յարակից միակ եկեղեցին, Ս. Աստուածածին, տեսայ մեր սիրելի ուսուցիչ Մ.Գուրգէնը՝ որ բա– րեբախտաբար դեռ տուն մեկնած չէ եղեր, բոլորո– վին չփոթած ու շմորած, վարժարանին ներքին միջանցքին մէջ, կը քալէր մեծաքայլ: Իր քով բե– րել տուած էր վայտանոցին կացինը, ու աչքերը կը սեւեռէր վարժարանին արտաքին դրան, ուրկէ ներս պիտի մտնէին անդուլա, կը խորհէր, կատա– ղի ջարդարարները: Ուեղճ ու միամիտ Ց. Գուրգէն, պիտի կրնա՞ր այդ կացինով ինքզինք պաշտպանել, երբ կատաղի ամբոխը ներս խուժէր եաթաղաններով եւ ամէն տեսակ հրազէններով սպառազէն...: Ինքն ալ մեզի հետ ապաստանեցաւ եկեղեցին, ուր եկած էին արդէն յարակից ազգա– յին Արծնեան վարժարանին աշակերտները, ինչ - պէս նաեւ բազական թիւով Հայեր եկեղեցւոյ շըր– ջականերէն:

Անվիճելի ճշմարտութիւն մըն է թէ, յաճախ, ուսանողները իրենց ուսուցիչներուն հետ, պարա– պոյ ժամերուն եւ անպաշտօն կերպով չիւմ ունե– նալու միջոցին, իրենց ուսուցչին մէկ արտայայ – տութենէն աւելի կ'օգտուին ու կ'ազդուին, քան թէ պաշտօնական դասաժամերուն անոնց տուած դասախօսութենէն: Ատոր իբրեւ փայլուն օրինակ մը պիտի յիշեմ հետեւեալ միջադէպը:

Օր մը, դարձեալ Ց. Գուրգէն շրջապատուած էր իր աշակերտներէն: Անոնցմէ մէկուն հար - ցումին պատասխանելու համար, Գուրգէն պատ - ուիրեց որ իրեն «եղնիկ» մը բերեն: Աշակերտնե– րէն մին վազեց դասարան՝ պատուէրը կատարելու համար: Երբ վերադարձաւ՝ եղնիկի «եզդ աղան - դոցը» ի ձեռին, Ց. Գուրգէն զրպանէն հանեց թաչկինակը եւ նախ խնամով մաքրեց դրքին վրա– յի քիչ մը փոշին՝ որպէս թէ արբայան մասունք մը կամ արբատուփ մը ըլլար, եւ հանդիսաւորապէս եւ յատկապէս չեշտելով բաւ.

— Կը տեսնէ՞ք այս ծաւալով փոքր, բայց ար– ժէքով մեծ դիրքը: Հայր Արսէն Բագրատունին ծայրէ ծայր դոց դիտէր զայն, եւ միշտ կը պահէր իր զրպանին մէջ եւ երբ Վենետիկէն Ս. Ղազար, կամ վանքէն Վենետիկ կ'երթար նաւակով, դէր – պանէն կը հանէր ու կը կարդար, եւ կ'ըսէր. «Ա– մէն անդամ որ կը կարդամ զայն, նոր բան մը կը սորվիմ հայերէնի ու հայկաբանութեան մասին»:

Այս բացատրութիւնը պատճառ եղաւ որ եր – կիւղած ակնածանք մը ունենանք եղնիկի հանդէպ եւ պաշտելու աստիճան սիրենք զայն:

Ց. Գուրգէն Սանասարեանի բարձրագոյն կար– դերուն մէջ մանաւանդ ընթերցասիրութեան եւ

# ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ

(Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ օծման 20րդ տարեդարձին առթիւ)

Հայուն հանճարը փայլած է ամէն մարդի մէջ: Տաղանդներ կան որ արուեստագէտ կը ծնին: Իսկ ուրիշներ որպէս մեծ առեւտրական: Ասոնք այն հարուստներուն համար չէ որոնք մասնաւոր ճար– պիկութեամբ մը օժտուած, գիտեն օգտուիլ պատե– րազմներու կամ ուրիշ բացառիկ առիթներու ըն – ծայած պատեհութիւններէն, ու մէկ օրէն միւսը դիրք կը շինեն առանց իրական արժանիքի:

Վահան Ասրասանճեան մին է եղած այն քիչ– րէն որոնց համար կարելի է ըսել կը պատկանին անգլիական դպրոցին եւ որոնք հայ առեւտրակա– նին անունը կրցած են բարձրացնել օտար չըշա – նակներու մէջ: Օրինակելի տիպար մը ինքնօգնու– թեան, յարատեւութեան, ուղղամտութեան եւ անսպառ կորովի: Ցիսուն տարուան ճակտի քրը– տինքով ու արդար վաստակով, քայլ առ քայլ բարձրացած ու հասած էր իր նիւթական այլ մա– նաւանդ բարոյական մեծութեան:

Բնիկ Սամաթիացի, համեստ այլ առաքինի ծնողքի զաւակ, փոքր հասակէն ճաշակած է զրը – կանքի զառնութիւնը ու դեռ պատանի՝ ստիպուած է նետուիլ կեանքի պայքարին մէջ: Ասիկա պատ– ճառ մը չէ եղած սակայն որ խամրի ուսումնա – տենչ ոգին: Շնորհիւ իր բնատուր ուշիմութեան, պրպտող ու գինող մտքին — որովհետեւ հետա – մուտ էր միշտ նոր բան մը սորվելու — իր ինքնազարգացման ձգտումը կ'ընդգրկէր հասար– բակէս ելմտական, ճարտարարուեստական, իրա – ւագիտական ու բնագիտական ուսմանց սահման – ները, առանց հաշուելու այն բազմաթիւ օտար լեզուները որոնց քաջահմուտ էր, ինչպէս եւ իր մայրենի լեզուն՝ որուն հանդէպ կը տածէր զուր– զուրանք եւ նախանձախնդրութիւն: Մասնաւորա - պէս ծովային իրաւագիտական հարցերու մէջ կը ներկայանար հեղինակութիւն մը որ զուցէ իր հա– ւասարը չունի դեռ Հայերուս մէջ:

Հազիւ 18 տարեկան կը հեռանայ Պոլսէն, խու– սափելու համար համիտեան խտտութիւններէն, ո– րոնք կասկածի տակ կը դնէին իր չարժումները ազգային կեանքի մէջ: Կ'անցնի Եգիպտոս եւ կը զործակցի մօրեղբօրը, Գալֆեաեան խանի՝ պարա– կական հիւպատոս եւ ներկայացուցիչ եւրոպական երկաթի զործարաններուն: Այնտեղ ի յայտ կու զան զործի մարդու իր անվիճելի արժանիքները, իր հեղատես, վճռական ու նախաձեռնող ոգին, ո– րոնք կը նախասահմանեն զինքը իբրեւ ապագայ ղեկավար ու կազմակերպիչ ընդարձակ զործա – նութեանց:

Վայելած անսահման վստահութեան շնորհիւ, եւրոպացի զործատէրերու եւ զրամատէրերու մօտ կը դտնէ պէտք եղած վարկը եւ կը հիմնէ Ասիա – կան բանկ պետական նախագահը եւ վարիչ նուն բանկերութիւն մը որուն նախագահը մինչեւ իր մահը: պատուիրակը մնաց մինչեւ իր մահը:

Իր զործունէութիւնը կ'ընդգրկէ բազմաթիւ ճիւղեր: Մեծագոյն մղումը կուտար Եգիպտոսի զիւղերը: Մեծագոյն մղումը կուտար Եգիպտոսի զիւղատնտեսութեան (որ երկրին զլխաւոր հարցս – կերպագործութեան), ինքը ներմուծելով տութեան աղբիւրը կը կազմէ), ինքը ներմուծելով առաջին անգամ քիմիական աղերու զործածու – թիւնը, որուն համար կը շրջի ամբողջ երկիրը, պատախօսութիւններով եւ զիտական ու փորձա – կան կերպերկումներով, անվհատ, մինչեւ որ կը յաջողի ծանօթացնել անուս ու նախապաշարեալ զիւղացին քիմիական աղերի բարիքները: Այս մեծ աշխատանքը զնահատուած ու վարձատրուած է բարձրագոյն չքանչանով եգիպտական կառավա – րութեան կողմէ:

Դարձեալ ինքն էր որ ապահովեց պելժիական դրօշի մուտքը եգիպտական ջուրերուն մէջ, առա– ջին ծովային սպասարկութիւնը հաստատելով Ան– վէրսի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ ու միանգամայն կարեւոր չուկայ մը ստեղծելով պելժիական ճար– տարարուեստին համար: Այս ծառայութիւնն ալ իր կարգին վարձատրուեցաւ պելժիական պետու – թեան կողմէ «Լէոփոլտ» պատուանշանին աստի – տութեան աստիճանով որ համարժէք է Ֆրանսա– կան Պատուոյ Լեգէոնին: Մահուընէն առաջ հիմ – նած էր նաեւ անջատ չոգենաւային ընկերութիւն մը որուն երկու անդրատլանտեաններէը կ'կրեց « Վան » եւ « Անի » անուններով:

Առեւտրական զործը « սիօռ » մըն էր իրեն համար: Կը սիրէր զայն պայքարելու եւ զժուա – րութեանց յաղթելու հաճոյքին համար: Ըստ իրեն զրամը միջոց մըն էր միայն զեղեցիկ նպատակնե– րու իրագործման, եւ չափանիշ մը չէր կրնար հա– մարուիլ մարդկիկը արժեւորելու, առանց մտքի ու սրտի ձիրքերու: Գրասէր ու երաժշտասէր, կը յարգէր զործնապէս մտաւորականութիւնը: Գի – տէր ազգային հարցերու մէջ բարձրօրէն զատաս - տան ընել անկողմնակալութեամբ:

Առաջին մեծ պատերազմին, Պելժիոյ մէջ հե – տապնդուած է զերմ. զինուորական իշխանութի - նէն, Դաշնակիցներու ի նպաստ զաղտնօրէն իր մատուցած ծառայութեանց համար: Հոլանտայի մէջ կը տեւնենք զինք իբրեւ Հայաստէրներու մի – ջազգային Ընկերութեան մը հիմնադիրներէն մին: Ապա իբրեւ ելմտական խորհրդական Հ. Հանր. բոյն մանրամասնութիւնները, մինչ ես միայն ի - մացած եմ: Եթէ ուզէր, կրնար լուսաբանել այս պարագան, մուք կէտ չձգելով Ց. Գուրգէնի Սա– նասարեանի մէջ ունեցած գործունէութեան մա – սին:

Ց. Գուրգէն 1896ի զպրոցական շրջանը աւար– տելով մեկնեցաւ Սանասարեանէն: Նորէն փրօֆ. Ա. Ասչատուրեանն էր որ վերաշարձաւ Եւրոպա – յէն եւ ստանձնեց հայերէնի դասերը:

Հայերէնի դասաւանդութեան պատմական այս համառօտ պատկերը ամբողջացնելու համար, յի – շենք նաեւ Սանասարեանի այն սան ուսուցիչները, — օդնական կամ զլխաւոր — որոնք պաշտօնա – վարած են զանազան ժամանակներուն մէջ, կարճ կամ երկար տեւողութեամբ:

Այդ ուսուցիչները եղած են, Օամ. Սահմանա– դրութենէն առաջ.— Յարութիւն Տիրատուրեան, Սուքիաս Սողոմոնեան, Լեւոն Գարագաշեան, Վ. Գույումճեան եւն.: Իսկ Օամ. Սահմանադրութե - նէն վերջ, Մանուէլ Տէտէեան, որ Բարզէն Վրդ. Կիւլէսէրեանի «Լոյս» հանդէսին մէջ աշխարհա – բարի կը թարգմանէր Եղնիկի «Եզդ աղանդոց»ը: Սակայն չդիտեմ թէ լրացո՞ւց թէ կիսատ մնաց: Մ. Տէտէեան զոհ զնաց 1915ի Հայաջինջ Սարսափ– ներուն: Ուրիշ մը, Սարգիս Մանուկեան, Քղեցի, ճեմարանաւարտ եւ Գերմանիա փիլիսոփայու – թեան հետեւած: Սարգիս Մանուկեան լթթիհատ– եան կոտորածէն կ'աղատի քիւրտ պէյի մը միջա– մտութեամբ, իր քրտերէն դիտնալուն շնորհիւ: 1920ական թուականներուն Հայաստան ներգաղ – թեց, ուր Համալսարանին մէջ կը պաշտօնավարէր իրբեւ դասախօս: Թերթերէն տեղեկացած էի թէ կը պատրաստէր Թրքահայ թատրոնին պատմու – թիւնը: Զդիտեմ թէ վերջացո՞ւց այդ աշխատու – թիւնը: Վերջերս իր ձայնը ձուն վի լսուիր, ի՞նչ եղաւ արդեօք:

1908 — 1911, տարեշրջաններուն այս տողերը տորքագրողը դարձեալ պաշտօնավարեց հոն իրբեւ հայերէնի ուսուցիչ:

Սանասարեանի Սեբաստիա փոխադրուելէն վերջ, Կարնոյ մէջ հիմը կը դրուի «Նոր» Սանա – սարեան վարժարանի: Սակայն ոչ այդ նոր Սանա– սարեանին, ոչ ալ Սեբաստիոյ Սանասարեանին մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչներուն մասին տոյժ տեղեկութիւն չունիմ:

Մարսէյլ ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

---

(*) Յովհ. Շաւարշ, Սանասարեանէն հեռա – նալէ վերջ Փարիզ գնաց գրականութեան հետեւե– լու համար: Հոն երզնկացի բժիշկ Պաղտասարեա– նի ընկերակցութեամբ հրատարակեց « Համա– լսարան » անուն գրական - գիտական ամսաթերթ մը՝ որ շատ կարճ կեանք մը ունեցաւ, խմբագրին վաղահաս մահուան պատճառաւ: Յովհ. Շաւարշ գրած էր «Սփոփանիք» անունով բանաստեղծութիւն մը, եւ «Մամուլի տակ» ունէր «Նուաղ բնար, Ա– կայծ բնար»,բանաստեղծական հատորները, որոնք երբեք լոյս չտեսան: Ի՞նչ եղան այդ գործերը կամ անոնց ձեռագիրները ...:

# Վ. ՊՈԼՍՈՑ ՎԻՊԱՍԸ

Բ.

Ու ես տասում էի այս ամենին մեծ ուշադրությամբ, երբ հանկարծ ինձ զգացնել տվեց ինչ-որ մի ներքին ձայն, որ ինձ ասում էր, թե ինչ-որ բան պետք է անել, որպեսզի ես էլ ինձ ցույց տամ, թե ինչ կարող եմ անել։ Ես ինձ ասացի, որ ես էլ կարող եմ ինչ-որ բան անել, ինչպես որ անում էին ուրիշները

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

*ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ*, ընտրութիւններէն առաջ իր վերջին նիստը գումարեց երէկ, Հանրապետութեան նախագահ Պ. Օրիոլի նախագահութեամբ եւ զբաղեցաւ Զորսերու ժողովի մասին Ա. Միութեան պատասխանով եւ ընթացիկ խնդիրներով։ Պաշտպանութեան նախարար Պ. Ժ. Մոք վերադարձած առաւօտ Պրէտելի հետ իր խորհրդակցութեանց մասին։

*Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ* գերազոյն ատեանը մերժեց Լանտսպէրկի 7 մահապարտներուն վերջին դիմումն ալ եւ հրահանգեց Արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպան Պ. Մէք Քլոյին զոր ծադրել մահավճիռները։ Այս հրահանգին վրայ մահապարտները կախուեցան չորեքշաբթի գիշեր Լանտսպէրկի բանտին մէջ։ Մահապարտներու մէջ են քանի մը էս - էս զօրավարներ, որոնք տասնեակ հազարաւոր Հրեաներ եւ ուրիշ բանտարկեալներ սպաննել տուած են պատերազմի ընթացքին։

*ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ* մէջ կարմիրները կը չարունակեն նահանջել ֆրանսական ուժերու յարձակումներուն տակ։ Վերագրաւուած է Նին Պին քաղաքը եւ Ֆրանսացիները անցած են Տայ գետը։

*Ա*թինքի ամերիկեան դեսպանը յայտարարեց, թէ հրաժարած է մարշալ Փափաղոսը իր պաշտօնին վրայ վերահաստատելու ձեռնարկէն։

*ՔՈՐԷԱՅԻ* ռազմաճակատին վրայ դաշնակից ուժերը 3 քիլ.մ. չափ յառաջացան։ Հիւս. Քորէացիներու երեք յաջորդական յարձակումները ետ մղուեցան արեւելեան ճակատամասին վրայ։

*ՄԱՐԱՋԱՒՈՏ* փէթէնը երրորդ անգամ մըն ալ քննութեան ենթարկուեցաւ վրօֆ. Քումէլի կողմէ։ Մասնագէտը բժիշկը յայտարարեց, թէ մարմնական անցուցած է վտանգը դարձեալ եւ կըրնայ ժամանակ մը եւս ապրիլ։ Այս հաւաստիքին վրայ, Տիկին Փէթէն մեկնեցաւ բանտէն, ուր կը մնար վերջին օրերուն։

*Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ* բանակի սպայակոյտին պետը, զօր. Պրէյլի վերադարձաւ Լոնտոն, ուր եւս խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ անգլիական զինուորական չրջանակներու հետ, Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան վերաբերեալ հարցերու մասին։

*ԵՒՐՈՊԱՑԻ* եւ Միջին Արեւելքի ամերիկեան զինուորական կցորդները գաղտնի ժողով մը սկսան գումարել Ֆրանքֆուրթի մէջ։

*ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ* դրամներու արժէքը վերաքննելու ծրագիր մը առաջարկուած էր։ Մ. Նահանգներու դանձային նախարարը բոլորովին մերժեց։

*Լ.Ա. ՀԷՅԻ* միջազգային ատեանը որոշեց քննել Անգլօ-Իրանեան վէճը, ինքզինքը իրաւասու հրատարակելով։

## ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ԵՒ ԳՐ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ 1000ԱՄԵԱԿԸ ԼԱ. ՍԻՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

*Նախաձեռնութեամբ Հայ Առաքելական եւ Հայ Աւետ. եկեղեցիներու վարչութեանց։ Մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. «Ալաժակ» խումբին, Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։*

*Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին Միութիւնական սրահին մէջ։*

*Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։*

*Մուտքը ազատ է։*

## ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

*Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի չրջանի Արենուչներուն եւ Արիներուն կողմէ։ Կիրակի, 10 Յունիս, կէսօրէն մինչեւ երեկոյ, Շավիլի անտառին մէջ։*

*Սկաուտական խաղեր, եւ անակնկալներ, Արենուչներուն եւ Արիներուն կողմէ երգեր եւ պարեր։*

*Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բարեկամները, սկաուտական հաճելի օր մը անցընելու։ Ուտելիք և խմելիք չատ մատչելի գիներով։*

*Հաղորդ. միջոցներ.—* Շոգեկառք Chaville - Montparnasse, *օթօպուս իջնել* Puits sans Vin, *առաջնորդ Արենոյչներ եւ Արիներ պիտի սպասեն ժամը 12էն 15։*

**THEATRE MONTANSIER**

**Rue des Reservoirs - Versailles**

*Կիր. 10 Յունիս ժամը 14.45ին։ ԱՄԵՆԱԳԵՂԵՑԻԿ ՏԵՍԱՐԱՆԸ պարերու եւ մանկատիպ պարողներու։*

*ՀԵԼԵՆ Ա.Վ.Ն.Ա. (ՅՈՎՆԱԹԱՆԵԱՆ)*

*Պարի դպրոցին կողմէ* Balletsներու չարք մը *հետեւեալ յայտագրով.—* Polonaise, de Chopin. Rosamonde, de Shubert. Polka, de I. Strauss. Le Lac des Cygnes, de Tchaïkowsky. Le Cygne, de Saint-Saëns. Menuet, de J-P. Rameau. Rêve d'Amour, de Liszt. Danse rituelle, de Léo Falla. Giselle, d'Adam. Isoline de Messager. Symphonie en ut majeur, de Bizet. etc. etc...

*Սենֆոնիկ նուագախումբ* ղեկավարութեամբ RICHARD BLAREAUի (chef d'orchestre, Opéra de Paris)։ *Տոմսերը նախապէս հայթայթել.—* 22, rue Armengaud, à Saint Cloud (S. et O.), tél. Mol. 44-38 : chez Durand et fils, 4 Place de la Madeleine, Paris. Tél. Opé. 45-74 : les 9 et 10 Juin, au Théâtre .

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

*ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ*

*Արուեստի ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Աչքի։*

*Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը,* 69 rue d'Arcueil, *Պանեէօ։*

*Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր Պ. ՉՈՒՒՔՃԵԱՆ*

★

*ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ*

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ու Կապոյտ Աչքի մասնաճիւղերու։*

*Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր,* Salle Gallemand *մէջ։*

*Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ*

*Կը խօսին քաղաքապետ ՄԱՋՈՒՐԻԻ եւ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ։*

×

*ՄԷՆԻ ԷԹԻԷՆ, 10 Յունիս*

*Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ*

★

*ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ*

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Սըճօն, ընկերվարականներու սրահը։*

*Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԻՒՔԱՑԷԼԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ*

*Երգ, նուագ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր մը՝ Ա. Ահարոնեանի Ուխտաւորը։*

*Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։*

×

*ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ*

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։*

*Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին,* Salle des Fêtes *մէջ (Քաղաքապետարանին չքեղ սրահը)։*

*Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր Տ. ՉԷՔԵԱՆ*

*Գեղարուեստական նոր բաժիններ։ Ճոխ պիւֆէ։ Հանդէսէն վերջ եւրոպական եւ հայկական նուագ եւ պար։* Մուտք **100** ֆրանք

×

*ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ*

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ,* Salle des Fêtes *մէջ։*

*Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՊՕՑԱՃԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ*

*Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Վալանսի հայ երգչախումբին եւ քաղաքապետական նուագախումբին։*

*Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր։*

Մուտքը ազատ է

*ՀՈԴԵՀԱՆԴԻՍՏ.—* Այրի Տիկին Արմենուհի Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Ղազար Ղազարեան եւ զաւակները եւ իրենց պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց աղջկան եւ քրոջը՝ հանգուցեալ Տիկ. Ազատուհի Պաղեանի, (ծնեալ Ղազարեան), մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ, եղբօրը, մօրեղբօրը, քրոջը եւ մօրաքրոջը։ Տէր ե - րեմեայ աւագ քհնյ. Մէրճաճեանի եւ Այրի Տիկին Իսկուհի Շահվէրտեանի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ, *հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի, այս կիրակի առաւօտ,* 69 rue Louis Blanc, *Հայոց եկեղեցին։ Իրենց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։*

*ՀՐԱՒԻՐ ԲՈԼՈՐ ԶԱՐՄԱՆՃԱԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԱՐՍԷԼ.—* Զարմանճագի Լարդը սկսաւ 10 Յունիս 1915ին։ Զարմանճագի Հայր. Միութեան Ֆրանսայի կեդր. վարչութիւնը այդ օրը յայտարարելով «Մեռելոցի Օր», որոշած ենք ամէն տարի կատարել պատարագ - հոգեհանգիստ, ի յիշատակ բոլոր Զարմանճագցի նահատակներուն։ Ուրեմն այս կիրակի առաւօտեան Պօմոնի եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ առաջին հոգեհանգիստը։ Կը հրաւիրենք բոլոր Զարմանճագցիները մեծով ու պզտիկով ներկայ ըլլալ այդ օրը, լաւ մը ապրելու մեր անցեալը եւ ոգեկոչելու մեր մեծ մեռելները։

*ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ* 1500ԱՄԵԱԿԸ

*Լիոն,* Salle Rameau *մէջ, այս կիրակի ժամը 15ին*

*Խօսք կ'առնեն* Մոմճեան վարդապետ եւ Հայր Փարթըրոն (ֆրանսերէն)։

*Հայկ. եւ ուկրայնական երգչախումբեր Պ. Պ. Գոլլաճեանի եւ Մոսգալիի ղեկավարութեամբ պիտի երգեն ժողովրդական երգեր, իսկ Պ. Պ. Մուրթավէլեանի և Տրաբվինիսֆիի առաջնորդութեամբ հայկ. եւ ուկրայնական պարեր։*

× *Այս առթիւ Փուրվիէրի հայածէս պատարագը յետաձգուած է, սպասելով կարդինալ Աղաճանեանի ժամանումին։*

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
**Le Gérant : A. NERCESSIAN**

## ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

*Հ. Ց. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին,* Sociétés Savantes *մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։*

*ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը չաբաթ 9 Յունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը* (17 rue Ampère) *ժամը 3.30ին։*

*ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակարանը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։*

*ՎԻԼՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։*

*ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։*

*Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը այս չաբաթ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցի սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։*

*ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 21ին, իր սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։*

*Ֆ. ԿՈՄ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ, ժամը 4ին դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։*

## «ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

*Դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին,* Le Cadet *սրճարանին վերնայարկը։*

*ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ պիտի խօսին ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Պիտի արտասանեն Տիկին ՄՈՆԴԿԱՐԵԱՆ, ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ եւ Օր. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։ Երգ՝ Օր. ԳԱՎԱՉԵԱՆ։*

*ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ*

*Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր - բարերար ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ՄՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆի եւ իր ննջեցեալներուն յիշատակին, ի ներկայութեան Պրուքսէլէն յատկապէս եկած իր այրիին՝ Տիկին Ժաքլին Քաթերին Մօրասանճեանի եւ իր քեռորդիին՝ Տէր եւ Տիկին Ալթաքի Կիւրճեանի։ Նոյնպէս եկեղեցիին հիմնարկութեան քաններորդ տարեդարձին կատարումը, պատշաճ հանդիսութեամբ։*

**HARMESS**
**Հարմես**
**պոնակիտներ (Boiseries)**
3 հատ 30 սմ.նոց եւ մէկ 25 սմ.նոց
4 ՀԱՏԸ ՄԻԱՍԻՆ ԿԱՐԺԵՆ՝
2000 ՖՐԱՆՔ, *առանց առաքման ծախսի*
Երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն
*Ա.Ե. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ*
*Ստանալու համար դիմել՝*
Av. K. Messoumentz, 5 rue Vincent, Paris (19)։
Hr. Pasdermadjian, 4, rue de Belleville, Paris (20)

*Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՌԵՆՍԻի ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՑԹԸ*

*Իր օգափոխութեան կայանին ի նպաստ, 10 Յունիս, կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր, Chalet des Pins մէջ, 13 Ave. Livry, Raincy։*

*Հովանաւորութեամբ Պ. Պալըճեանի*
*Նուագախումբ կարօ Սարեան*

*ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի Աղքատախնամը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Լէոն Նափպի որ, ի յարգանս ողբացեալ Միքայէլ Մարլեանի հինգ հազար ֆրանք նուիրած է, փոխանակ ծաղկեպսակի։*

## Կ'ՈՒԶՈՒԻ.

*Դերձակի գործաւոր մը կամ գործաւորուհի մը, աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար։ Լաւ վարձատրութիւն։*

*Դիմել դերձակ Ալոզեանի,* 11 Villa Verel, Paris (14)։ métro Porte de Vanves։

**STOCKS AMERICAINS**
**36 rue de Chalon , Paris — Gare de Lyon**
*Մանրապաճառ կ'ուզէ վաճառորդներ, այր եւ կին*
*Դիմել՝ վերի հասցէին։*

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Samedi 9 JUIN 1951 Շաբաթ 9 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6478-Նոր շրջան թիւ 1889

Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ՆՈՐԻՆ ԿԱՐՕՏՅԱՆ

*Ասօք չկայ, հանճարեղ մարդիկ են մեր երբեմնի հարեւանները :*

*Ամէն օր հոյակա՛պ դիւտերու ականատես ենք : « Վարլըք »էն վերջ, հիմակ ալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայերուն, ներողութիւն «իրենց սիրելի հայ հայրենակիցներուն» փառքը կ'երգեն :*

*Ի՛նչ գովասանքներ, գոյնզգոյն ածականներով :*

*Թուրքերէն թերթի մը , չաբաթաթերթի մը՝ «Ենի Իզ»ի (Նոր Ուղի) խմբագիրը վերջերս կ'երթայ Սուրիա եւ Լիբանան ,կը պատի լայնքին ու երկայնքին եւ կը տեսնէ որ իրենց հայ հայրենակիցները որոնք նոյնիսկ հայրենասիրաբար հրաժարած էին «Լոզանի դաշնագրով փոքրամասնութեանց իրաւունքներէն», ինչպէս ա՛ռ ու վա՛ռ կը քաշեն, կարօտէն կը մաշին ու կը վառին :*

*Խմբագիրը նախ կը պատմէ թէ Հայերը ահագին ծառայութիւններ մատուցած են երկու հիւրընկալ երկիրներուն , սատարելով առեւտուրին , ճարտարագործութեան եւ գիւղատնտեսութեան զարգացման :*

*Ցետոյ նորէն մեղրանոյշ խօսքեր ուղղելով , կ'աւելցնէ .*

— « Նախկին հայրենակից Հայերը կը խօսին դաջ արաբերէն, թուրքերէնը չեն մոռցած, նոյն իսկ իրենց զաւակները տուներուն մէջ թուրքերէն կը սորվին ծնողներէն» :

*Խոստովանինք թէ երեսուն տարի վերջն ալ , չկրցանք թօթափել այս մեղքը, նոյնիսկ Սուրիա— Լիբանանէն դուրս :*

*Բարեհիշ մը եւս .*

— « Սուրիոյ եւ Լիբանանի նախկին հայրենակից Հայերը վաղուց Թուրքերուն հետ ապրած , աշխատած, Թուրիոյ եւ թուրք ազգին բարօրութեան ու երջանկութեան՝ սատարած ըլլալով, այս պարագան անջնջելի հետքեր ձգած է անոնց հոգիներուն վրայ» (28 Մայիս) :

*Եթէ թուրք խմբագիրը քիչ մը պատմութիւն սերտած ըլլար, պիտի խոստովանէր թէ չատ խոր, իրապէս անջնջելի հետքեր ձգած են կարգ մը թուականներ ,— 1895—96, 1909, 1915, 1920—22 — ո՞ր մէկը յիշել ...*

ՅՕՍԻ

### Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿՐ ԴԱՒՆԱՑ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

*Էջմիածնի երկու պատուիրակները, Վահան եպիսկ· Կոստանեան եւ պրոֆ· Աշոտ Աբրահամեան, որոնք Պէյրութ կը գտնուին, արտօնութիւն ուզած են երուսաղէմ երթալու, բայց մերժուած են Ճորգանանի կառավարութեան կողմէ, ինչպէս կը գրէ «Ազգարար»:*

*Նոյն թերթը այս առթիւ կ'ըսէ թէ Անթիլիաս հրաւիրուած են Արտաւազդ արք· Սիւրմէեան, Ռուբէն արք· Մանասեան, Սաղմոսական վարդապետներու հետ :*

*Ի պատասխան մեր հարցումին, Արտաւազդ արք· յայտարարեց թէ ինք որեւէ լուր չունի :*

**Պ· ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼԿԻՆԿԵԱՆի պաշտօնանկութեան առթիւ** (իբրեւ առեւտրական խորհրդական Փարիզի իրանեան դեսպանատան), «Փառի-Փռէս» անոր լուսանկարը եւ կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդելով , կը գրէ թէ հայ միլիոնատէրին երազն է 105 տարի ապրիլ (հայրը մեռած է 104 տարեկան) : «Իր նախընտրած ուտելիքներն են մածուն, սառեցուցած, լոլիկ, անուշեղէն եւ բահաք լոխում: Իր մոլութիւնը՝ սառուցել հաւերը: Ինայողական ոգին երբեմն չափազանցութեան կը հասնի: 1920ին Գ· Կիւլպէնկեան իրաքի քարիւղին 22.75 առ հարիւրը յատկացուց Ֆրանսայի, իրեն պահելով միայն 5 առ հարիւր· (ատոր համար ալ կը կոչուի Պ· Հինգ առ հարիւր), այսինքն 600 միլիոն տոլար: Շնորհիւ իր վիթխարի հարստութեան, կազմած է նկարներու թանկագին հաւաքածոյ մը զոր մշտապէս «փոխ տուած է» Ուշինկթընի թանգարանին :

**Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ** կառավարութիւնը որոշեց ջնջել իր առեւտրական համաձայնագրերը Մ· Միութեան եւ ուրիշ հինգ արբանեակ երկիրներու հետ: Զեղեալ պիտի նկատուին նաեւ Արեւելեան Գերմանիոյ, համաձայնավար Չինաստանի, Ալպանիոյ եւ Թիպէթի ընծայուած կարգ մը մասնաւոր դիւրութիւններ :

## Անգլո-իրանեան վէճը

*Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը յայտարարեց թէ «մասնաւոր խմաստ մը չունին» ռուսեւ-իրանեան սահմանագլուխին վրայ նշմարուած զինուորական համախմբումները: Միեւնոյն առեն հաստատեց թէ աւելցած են ռուսական ամրութիւնները :*

*Իրաքեկներ նոր ջլամարտի մը կը վերագրեն այս չարժումները: Ականաւոր պարսիկ զինուորական մը յայտարարեց.— « Մենք վարժուած ենք այս ջլամարտին· բայց այս անգամ սովորականէն չատ աւելի է զինուորներուն թիւը » :*

× Անգլեւիրանեան ընկերութեան ընդհ· տնօրէնը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իրանի կառավարութեան պատուիրակին հետ, քարիւղի վէճի մասին: Թերթերը կը գրեն թէ տեսակցութիւնը «խիստ բարեկամական էր»:

*Հինգշաբթի օր Ապատան մեկնեցան իրանեան պատուիրակութեան երկու անդամները, ձեռք առնելու համար Անգլեւիրանեան ընկերութեան ստացուածքները որոնք 500 միլիոնի սթերլինի արժէք մը կը ներկայացնեն: Երկու հազար հոգի խռնուած էին կայարանը եւ մոլեգնօրէն ծափահարեցին, երբ ազգայնացման վարիչը, Հոսէյն Մէքքի յայտարարեց·*

*— Մեր կեանքին համար է որ կը պայքարինք: Երբեք պիտի չնահանջենք :*

*Ազգայնացման յանձնախումբը 2.250.000սթերլինի վարկ մը ստացաւ, իր ծախքերուն համար, մէջն ըլլալով քարիւղի ընկերութեան պաշտօնեաներուն աշխատավարձը :*

× Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը օտար թղթակիցներուն արգիլեց Ապատան երթալ, նկատելով որ սխալ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն պնդուղարձի մասին:

× Իրաքի քարիւղի ընկերութեան տնօրէնը Լոնտոն մեկնեցաւ յանկարծ, ինչ որ կը նշանակէ թէ բանակցութիւնները դժուարացած են: Պաղատատի ընդդիմադիր մամուլը բուռն պայքար կը մղէ, պահանջելով ազգայնացնել քարիւղի ճարտարագործութիւնը, ինչպէս ըրաւ Իրան: « Ազգայնացումը միակ միջոցն է երկիրը վերկելու օտար մենաշնորհներէն » :

× Իրանի ծերակոյտը սկզբունքով հաւանութիւն յայտնեց օրինագծի մը, որ կը տրամադրէ բոլորովին արգիլել ոդելից ըմպելիներու, ինչպէս եւ թմրեցուցիչ դեղերու պատրաստութիւնը եւ սպառումը :

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

**ՎԱՍՏԱԿԱՒԻՈՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ** Լուի տը Պրուքէրի յուզարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Պրիւսէլի մէջ, մեծ չուքով: Ներկայ եղան օտար ընկերվարական կուսակցութեանց պատուիրակութիւններ, թագաւորին եւ գահաժառանգ իշխանին ներկայացուցիչները եւ ժողովրդական անհամար բազմութիւն :

**ԿՈՐԻԱՑԻ** կեդր· ճակատամասին վրայ ուժեղ է կարմիրներու դիմադրութիւնը եւ մինչեւ իսկ հակայարձակումներու կը դիմեն կարգ մը կէտերու վրայ : Դաշնակից օդանաւերը հազար թռիչքներ կատարեցին առջի օր եւ ռմբակոծեցին չինական դիրքերն ու հաղորդակցութեանց ճամբաները:

**ՊԱՂՏԱՏԻՆ** կը հեռագրեն թէ Ապահովութեան Տեսչութիւնը մեծ դործունէութիւն կը ցուցնէ : Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, աւելի քան երկու հարիւր կասկածելիներ ձերբակալուած են միայն պաղտատի մէջ :

**ԵՕԹ ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ** կախուեցան այն բանտին մէջ ուր «իմ պայքարը» գրած էր Հիթլէր: Իւրաքանչիւրին 90 երկվայրկեան տրամադրուած էր, վերջին խօսքը արտասանելու համար: Բանտապահ մը կ'ըսէ թէ բոլորին խօսքերն ալ նոյն իմաստն ունէին .— «Զգուշացէք անոնցմէ որ բաբեկամ կը ձեւանան» : (Կ'ակնարկեն Մ·Նահանգներուն) : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ մահապարտներէն դնդ· Պլոպէլ (ճարտարապետ) 60.000 քաղաքացիներ ջարդած է Քիէվի մէջ, դնդ· Պրաուն՝ նախապէս փաստաբան, հազարաւոր քաղաքացիներ՝ Սիմֆերոպոլի մէջ (Ղրիմ), զօր· Նաուման3539Հրեաներ եւ Գնչուներ սպաննած է արեւելեան ճակատին վրայ, երեք չաբթուան ընթացքին· զօր· Օլլենտորֆ, նոյնպէս փաստաբան, աւելի քան 90.000 հոգի բնաջնջած Ռուսիոյ մէջ, զօր· Փոհլ վերատեսուչն էր այն արշելարաններուն ուր

## Երկու անգլիացի պաշտօնատարներ կ'անհետանան

*Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, դիւա – նագիտական երկու բարձրաստիճան պաշտօնա – տարներ Լոնտոնէն անհետացած են Մայիսի 25էն ի վեր : Անյայտացածներէն մէկն է Պ· Տանըլտ Մէք Լէին, որ կը վարէր Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ամերիկեան գործերու ճիւղը, իսկ միւսը կի Պըրճըս, որ անցեալ տարուընէ ի վեր Ուշինկթընի բրիտանական դեսպանատան երկրորդ քարտուղարն էր: Այս վերջինը, ժամանակէ մը ի վեր կը դանուէր Լոնտոն եւ կը սպասէր նոր պաշտօնի մը: Երկուքն ալ պաշտօնանկ յայտարարուեցան Յունիս 1էն, իրենց պաշտօնները լքած ըլլալով առանց արտօնութեան :*

*Մէք Լէին , 38 տարեկան, նախկին նախարարի մը զաւակը, արտաքին նախարարութեան մէջ կը պաշտօնավարէր 1935էն ի վեր: Իր պաշտօնին բերումով տեղեակ էր այն բոլոր հեռագիրներուն եւ խորհրդակցութեանց, որոնք կը փոխանակուէին Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ· Նահանգներու միջեւ, ինչպէս նաեւ սերտ կապ ունէր Աթլանտեանի Դաշինքի խորհուրդին Լոնտոնի կեդրոնին հետ :*

*Կի Պըրճըս, 40 տարեկան, մասնագէտ մըն էր մարքսեան գաղափարաբանութեան եւ մասնաւորապէս մարսած էր Լենինի եւ Սթալինի գործերը: Նախ քան Ուշինկթընի բրիտանական դեսպանատունը ղրկուելը, կը վարէր արտաքին նախարարութեան մամուլի գրասենեակը եւ ապա Մայր· Արեւելքի եւ չինական գործերու ճիւղը :*

*Բրիտանական գաղտնի ոստիկանութիւնը սուզած է, որ յիշեալ դիւանագէտներուն նմանող երկու անձեր, Մայիս 25ի գիշերը Սաութհեմփթընէն նաւած են դէպի Ֆրանսա եւ Սան Մալօ գացող գրօսաշրջիկներու նաւ մը, որ կը փոխադրէր 168 ճամբորդներ: Ցաջորդ օրը հաստատուած է որ 166 ճամբորդներ վերադարձած են Անգլիա: Բրիտանական իշխանութիւնները խնդրած են Ֆրանսական ոստիկանութեան աջակցութիւնը, փախստականները դտնելու համար: Շարժման դրուած են 5000 ոստիկաններ եւ ուրիշ հետախոյզներ, որոնք երեք օրէ ի վեր փնտռտուքներ կը կատարեն Ֆրանսայի ամէն կողմը, սահմանային կէտերը, օդանաւային կայանները, եւն·: Հակոդրութեան կէտեր հաստատուած են նաեւ Փարիզի խորհրդային եւ արբանեակ երկիրներու դեսպանատուներուն շուրջը: Մինչեւ հիմա, սակայն, ոչ մէկ տեղ հետք մը դտնուած է :*

*Կարգ մը անգլիական թերթեր կը կարծեն թէ երկու դիւանագէտները կրնան Ռուսիա մեկնած ըլլալ, «իրենց գաղափարներուն ծառայելու համար» : Պաշտօնական աղբիւրէ մը սակայն կը յայտարարուի, թէ տակաւին ոչ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն կայ : Կասկածներ կան նմանապէս, որ փախստականները պաշտօնական վաւերաթուղթեր ալ կրնան տարած ըլլալ իրենց հետ : Մինչեւ հիմա որ եւ է հետք երեւան հանուած չըլլալով, անհատնական չի նկատուիր, թէ երկու դիւանագէտները կրնան առեւանգուած ըլլալ :*

*Ամէնէն տարօրինակը այն է, որ փախստականները երբեք մտերիմներ չեն եղած : Թէեւ, իրրեւ միեւնոյն պաշտօնատան ծառայողներ իրար կը ճանչնային, բայց բնաւ միասին չեն ծառայած : Մտքէ չէր անցներ որ մասնաւոր կապ մը ունէրին անոնք իրարու հետ :*

*Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, որոնք դեռ չեն հաստատուած, Մէք Լէին եւ Պըրճըս, իրենց ծնողքներուն մէյմէկ հեռագիր ղրկած են Ֆրանսայէն: Հեռագիրները ստորագրուած էին երկուքին անուններով եւ կ'ըսուէր թէ ողջ առողջ են: Ֆրանսական ոստիկանութիւնը, սակայն, չէ կրցած ենթականերու արձանագրութիւնը գտնել Փարիզի պանդոկներուն կամ փանսիոններուն մէջ:*

*Արտաքին նախարար Պ· Մորիսըն յայտարարեց, թէ ամէն մէյոզ ձեռք առնուած է փախստականներուն հետքը գտնելու համար եւ թէ, դալ չաբթու մասնաւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ այս մասին խորհրդարանին մէջ :*

*Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարը , Պ· Էչիսըն խօսելով այս մասին ըսաւ, որ երկու դիւանագէտներու փախուստը ծանրակչիռ բան մը պիտի ըլլար, եթէ հաստատուէր թէ անոնք, իրապէս ռուսասիրական հակումներ ունին: Անոնց անյայտանալը իմացած է ճայնասփիւռէն: Ծերակուտական Պրիւսթըր ալ ըսաւ, որ Մէք Լէին դիտէր ամերիկեան եւ անգլիական բոլոր դաղտնիքները Աթլանտեանի դաշինքին, Քորէայի պատերազմին, ճափոնական դաշնագրին եւ Փարիզի փոխանորդներու ժողովի մասին:*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

*միլիոնաւոր Հրեաներ կ'ոչնչանային: Մնացեալ երկուքն ալ արդելարաններու վարիչներ էին: Այս մահապատիժներով Ամերիկացիները 275 պատերազմի ոճրագործներ կախած կ'ըլլան մինչեւ հիմա :*

# ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Դժուար է գրել յեղափոխականի մը մասին, որու կեանքը լի է հերոսական դրուագներով: Գէորգ Զավուշ աւելի քան քսան տարի տառապեցաւ յանուն ազատութեան, 22 կռիւներ մղելով:

1901ին, Սերոբի գլխաւորմամբ եւ Գուրգէնի կորուստը խորապէս խոովեցուն իր հոգին, անզօր կատաղութեամբ:

Վրէժը կ'եռար իր սրտին մէջ, վրէժ բոլոր տեսակի դաւաճաններէն: Սերոբի վրէժը խլած էր քունը քալի աչքերէն: Սերոբի եւ Գուրգէնի կորուստը չաս ծանր ազդած էր ժողովուրդին վը – րայ: Անհրաժեշտ էր քանի մը զինուորական հա – կահարուած, թէ տրամադրութիւնները բարձ - րացնելու եւ թէ սանձելու համար կառավարութեան բռնութիւնները:

Կազմակերպեց Նորչէն գիւղի կռիւը 1901ին, ուր թնկան ոստիկան զօրքի հրամանատարը, Հիւսէյին աղան, եւ բաւական թիւով ժանտարմաներ: Նոյն տարուան աշնան վերջերը, տեղի ունեցաւ Առաքելոց վանքի ըմբոստութիւնը, որ տեւեց լման 22 օր: Նուաղեցաւ քալերու ոգեմանիութիւնը, ան - պատուղ անցան կառավարութեան հետ եղած բա – նակցութիւնները: Եւ գիշեր մը ճեղքելով զօրքի շղթան դուրս եկան վանքէն: Ճամբան կորանցու – ցին Ուրուղցի Յարութիւնը եւ Գրլիկցի Ղազարը: Բարձրացան Սասուն: Արշաւ մը Գեղաչէն: Սերոբը թունաւորող Աւէն կը բնակէնուի ամբողջ ըն - տանիքով: Սակայն գեռ ողջ են Պչարէ Խալիլ, Սերոբի դահիճը, եւ սէր - fօմիսէր Հիւսէյին:

Գէորգի կարգադրութեամբ, Բնտխներ գիւ – ղացի Աբգար Խաչատուրեանին յանձնուած էր հա - կել Խալիլի շարժումներու վրայ եւ լուր տալ: Աբ - գար կը տեղեկացնէ թէ Խալիլ քաղաքէն վերա – դարձին Մառնիկ գիւղի գծով կը ճամբորդէ, իր հետ կան եօթը «զօլամ»ներ, եւ երկու ժանտար – մաներ:

Կ'աճապարեն քալերը, Անդրանիկ, Գէորգ, Սպաղանաց Մակարը, թիւով 25 հոգի: Կուգայ ճերմակ ձիաւորը, իր թեւաւոր ու փեշաւոր հա – գուստներով: Իր փոս աչքերը, արիւնով լեցուած, երեսի խորշոմները եւ քսմոնելի խոզի մազերը կ'աւելցնէին զազանին դէմքի վայրագութիւնը:

Կ'որոտան դնդակները: Կ'իյնայ գահիճը, իր հաւատարիմ զօլամի՝ Սէլիմի հետ, եւ ողջ կը բո - նուի քալերէն: Վքայէն կ'առնեն այն պատուանը - չանը, զոր ստացած էր Սերոբի գլխատման առթիւ: Քանի մը ճչդումներէ վերջ կը կարեն հրէշին գլու - խը ցիցի մը անցընելով, (ինչպէս իրենք ըրած է - ին Սերոբի համար):

Այդ ցիցը պիտի տնկէին Մշոյ քաղաքի մօտ բանուկ ճամբուն վրայ (Ճարտ Քար): Բայց Տա – րօնի կեդր. Կոմիտէն կը մերժէ, անխուսափելի գանելով ջարդը: Վրէժը կէս մնացած էր: Դեռ կ'ապրէր սէր fօմիսէր Հիւսէյին, իր սրտին վրայ պահելով Սերոբի յիշատակ մոսինը:

Դժբախտաբար, 1904ի Սասնոյ ապստամբու – թեան ձախողումը խորտակեց նաեւ Գէորգի չատ մը երազները:

Խումբը լքաւ Դուրանի բացատտանները, ցըր - ուած այս ու այն շրջանը: Ամէն օր դրընկուն էր, անհատապար կռիւներով:

Ճակատամարտի չորրորդ օրը սպաննուած էր Հրայր, իսկ Վահան Մանուէլեան (Տօղրամաճեան) քալելու անկարող, նախապէս պահուած էր քա – րանձաւի մը մէջ: Այդ քարանձաւը կը գտնուէր այն կէտին վրայ, ուր կառավարութիւնը սկսած էր զօրանոցներ չինել: Իսկ Գէորգ, Վահանի ապա – տութեան համար քսան Սասունցի քալերով մնաց Սասուն ամբողջ մէկ ամիս: Կարելի չեղաւ ապա – տել Վահանը, որուն հետ կորսուեցան տարիներու աշխատանքի դիւանագիտութիւնը, Հրայրի եւ Վա – հանի կազմակերպական արձանագրութիւնները եւ ապստամբութեան վերաբերեալ տեղեկութիւնները: Մէկ ամիս անպտուղ սպասելէ վերջ, Գէորգ մաս մը Սասունցի ընկերներով լքաւ Դուրան, եւ մի – ցաւ խումբին:

Ամառը, կը հասնէր Բիւրոյի վերջի նամակը, որով կը պահանջէր անցնիլ արտասահման: Այդ - պէս թելադրած էին բարեկամ հիւպատոսները: Երկրի մէջ պատահած դէպքերը եւ գոհոդութիւն - ները կը մնան անլսելի, որովհետեւ ծայր տուած է ռուսեւճափոնական պատերազմը (1905): Պե – տութիւններու ուշադրութիւն գարձած էր հոն:

Բերդակ գիւղի մէջ տեղի ունեցաւ ընդհանուր ժողով, 80է աւելի ընկերներով: Գէորգ կը ծառա – նայ որոշման դէմ:

— «Ինչ անխղճութիւն է, ձգել այս խաչուած ժողովուրդը անտէր ու անպաշտպան Թուրքի եւ Քիւրտի սարսափին տակ, մեռցնելով յեղափոխու - թեան կամքն ու կորովը: Չէ՞ որ ուխտած ենք ապ - րիլ ու մեռնիլ անոր հետ: Ես չեմ երթար: Մինակս ալ կը մնամ:

Դարերէն եկող ցեղի ձայնն էր, Մամիկոնեան արիւնը կ'եռար քալին սրտին մէջ, Մամիկոնեան ուխտը կը կրկնուէր քալին բերնով — «Մեռնիլ եւ չտեսնել պիղծ ոտքերը հայրենի սրբավայրերու վրայ»:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

# Ընտրական պայքարը Ֆրանսայի մէջ

Ընտրական պայքարի այս օրերուն, բոլոր կուսակցութեանց գէնքերը, հաւաքաբար կամ ա – ռանձին առանձին ուղղուած են համայնավար կու - սակցութեան դէմ: Պէտք է ըսել, որ համայնավար - ները, Ֆրանսայի մէջ կը ներկայացնեն ամէնէն զօ - րաւոր եւ ամէնէն լաւ կազմակերպուած հոսանքը, որ, ներկայ ընտրութեանց մէջ կը մղէ քաղաքա – կան եւ ռազմավարական կրկնակ պայքար մը:

Քաղաքական գետնի վրայ, համայնավարները զրած են պարզ այլ սուր եւ հատու տեսակէտ մը· — Ատելութիւն Մ. Նահանգներու դէմ: Իրենց բո - լոր հակառակորդները կը հռչակուին «Ուղղ Սթրի - թի (Նիւ Եորքի սակարանին) «վարձկանները»: Ա - նոնք օրն ի բուն կը պնդեն թէ Ֆրանսայի աշխա – տաւորներու ազգատութեան պատճառը «ամերիկ - եան աշխարհակալութիւնն» է: Ու կը յայտարա – րեն, թէ Ամերիկա պատերազմի կը մղէ Ֆրանսան Ի. Միութեան հետ եւ այդ պատերազմին մէջ Ֆրանսայի զինուորները պիտի զոհուին իբրեւ «Ֆինանսթի միս» յօդուտ ամերիկեան մենաշնորհ - ներու:

Ինչպէս ծանօթ է, 1946ի ընտրութիւններուն, համայնավարները, բոլոր միւս կուսակցութիւն - ներէն աւելի չատ քուէներ ստացան (քուէներու ընդհանուր թիւին 100ին 28.6ը), ապահովելով 166 երեսփոխանները՝ բուն Ֆրանսայի 544 երեսփոխան - ներուն մէջ, առաջնութիւն չահելով Ֆրանսական 89 նահանգներու 35ին մէջ:

Ընտրական նոր օրէնքը առանց այլեւայլի պի - տի կրճատէ այս թիւը, չնորհիւ այն դրդակցու - թեան, զոր միւս կուսակցութիւնները իրագործե - ցին ի հեճուկս համայնավար կուսակցութեան, Ֆրանսական բազմաթիւ շրջաններու մէջ: Ուժեղ հարուած մը պիտի ըլլայ ասիկա կարմիրներուն դէմ, որոնք, 1946ին, ոչ մէկ ընտրական շրջանակի մէջ բացարձակ մեծամասնութիւն չահած էին: Երկու նահանգներու մէջ ստացած էին քուէներուն 100ին 40ը, 14 նահանգներու մէջ՝ 100ին 35էն ա – ւելին, իսկ 21 նահանգներու մէջ՝ 100ին 30 եւ քիչ մը աւելի: Բայց եւ այնպէս չահեցան բազմաթիւ աթոռներ, որովհետեւ բաշխումը կատարուեցաւ համեմատական դրութեամբ եւ առաջին աթոռները վիճակեցան իրենց:

Այս կացութեան մէջ, համայնավարներու գլխաւոր յոյսը այն է, որ իրենց հակառակորդնե - րը պիտի չկրնան լայն հիմերու վրայ օգտագործել իրենց գործակցութիւնը: Այս պարագային, աթոռ - ները գարձեալ պիտի բաժնուին համեմատական դրութեամբ, եթէ որեւէ ընտրական շրջանակի մէջ միւս կուսակցութիւնները մեծամասնութիւն չու - նենան:

Իրենց ռազմավարական պայքարը կը կայա – նայ չարքերու հաւատքն ու խանդավառութիւնը պահելուն մէջ: Այս նպատակով ալ, անոնք ներկայ ընտրութիւնները կոչեցին «կեղծարարութիւն»: Եւ որովհետեւ ներկայ օրէնքով, գործակցող կու - սակցութիւնները իրենց 15.000ական քուէներով, օրինակի համար պիտի կրնան 30.000 քուէ ստացած համամասնավար ցանկը պարտութեան մատնել, կար - միրները, այս բանը պիտի հռչակեն որպէս իրենց յաղթանակը: Եւ հաւանաբար, եթէ իրենց պար - տութիւնը չախչախիչ ըլլայ, անոնք պիտի յայ - տարարեն նաեւ, թէ անիմաստ է այլեւս աշխատիլ խորհրդարանական խաղաղ ճամբով եւ հակառա – կորդները չախչախելու լաւագոյն ձեւը պիտի ըլ - լային փողոցային կռիւները: Եթէ համայնավար - ները կարենան 1946ին իրենց չահած 5.489.000 քը - ւէներուն չափ քուէ չահիլ նաեւ այս ընտրութիւն - ներուն եւ աւելի քիչ աթոռներ ունենալ, քան նը - ւազ քուէ չահած՝ միւսկուսակցութիւնները, այն ա – տեն հիանալի պատեհութիւն մը պիտի ունենան համոզելու իրենց համախոհները, թէ միակ ելքը կը կայանայ փողոց իջնելուն մէջ:

Պէտք չէ սակայն մոռնալ, որ այս հինգ տարի - ներու ընթացքին, կարմիրները մեծ ուժ մը կոր - ծանցուցին: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը «Իւ - մանիթէ»ի վաճառումը, 1946ի 600 հազարէն իջաւ 213 հազարի եւ տակաւին ալ իյնալու վրայ է: Անդամատուրք վճարող չարքայիններու թիւն ալ, մէկ միլիոնէն իջած է 700 հազարի: Այս կորուստ - ներուն վրայ, սակայն, պէտք է աւելցնել այն հա – րիւր հազարաւոր միամիտները, որոնք պատերազ - մէ մը վախնալով, միացան կարմիրներու «խաղա – ղութեան կոչերուն» եւ ստորագրեցին զանոնք: Այս միամիտները կրնան քուէ տալ այս անգամ հա – մայնավար ցանկերուն:

Կարմիրները, իրենց քարոզութեանց համար կ'օգտագործեն նաեւ աշխատաւոր դասակարգե - րու թշուառութիւնը: Կը մատնանչեն այն պեր - ճանքը որ կը տիրէ փարիզի եւ ուրիշ մեծ քաղաք - ներու մէջ, — անհամար նոր ինքնաշարժեր, զոհա - րեղէնով, մեռաքեղէնով, սուղ ուտելիքներով եւ այլ չքեղութիւններով ծանրաբեռնուած ցուցա – փեղկեր, եւն.: Եւ որովհետեւ, փարիզի մէջ, աշ - խատաւորներու 100ին 80ին օրականներուն միջինը 700 ֆրանքը չանցնիր, ընչազուրկ բազմութիւննե - րը չեն կրնար օգտուիլ այս ճոխութիւններէն, այլ կ'ապրին թշուառութեան մէջ:

Ընտրական պայքարին ռազմավարօրէն մօտե - նալով, համայնավար կուսակցութիւնը կոչ կ'ուղ - ղէ ժողովուրդին աջակցիլ իրեն, որպէսզի կարելի ըլլայ փոխել ապրուստի եւ վայելքի այս անհաւա – սար ու անարդար դրութիւնը եւ քուէ չտալ բնաւ - անոնց, որոնք կը յաւերժացնեն այս վիճակը: Այս պետնի վրայ, կարմիրներուն համար տարբերու - թիւն մը չունին միջին ճամբու կուսակցութիւն - ներն ու «ֆաչական» տը կոլը: Բոլորն ալ «աչխա – տաւորներու թշնամիներն են»:

Համայնավարները վստահ են նմանապէս, որ վաղուան խորհրդարանը պիտի դառնայ «Բաբե - լոն» մը եւ միւս կուսակցութիւնները պիտի չկր - նան իրար հասկնալ: Այս պատճառով ալ կարելի պիտի չըլլայ կառավարութիւն կազմել: Ամէն պա – րագայի տակ, համայնավար կուսակցութիւնը պայքարելով հանդերձ այս ընտրութեանց մէջ, ու - նի աւելի լայն հեռանկարներ ապագային համար, — ի հարկին փողոց իջնել ...

Թ.Ա.Թ.

---

Եւ մնաց հաւատարիմ այդ սկզբունքին, գր - կեց հրացանը, եւ համակերպեցաւ իր ճակատա – գրին:

Աղթամարի մէջ, ղինուորական խորհուրդի որոշումով, խմբապետ մը, ուժեղ խումբով մը դառնայ Երկիր (Տարօն):

— «Լուռ են բոլոր խմբապետները (ըստ Վա – հան Փափազեանի), արեան ու կրակի ծովէն նոր ազատած, ու նորէն հաւանական մահուան սպառ - նալիքի տակ դառնալու որոշում տալու պարագան կը տեւէ երկար: Ոչ մի առեն վախի չի վերագր - տուիր այդ պարագան»:

Այդ եղերական պահուն դուն էիր, սիրելի Գէ - որգ, որ խոյի մը պէս նեռուեցար հրապարակ եւ դոռացիր ահեղ ձայնով մը·

— «Ես կը վերադառնամ, մինակս ալ ըլլամ: Ո՞ւր պիտի երթամ, հոն է իմ տեղս, մեռնիլ ժողո - վուրդին հետ, եւ անոր համար»:

Այո, հոն էր քու տեղդ, ժողովուրդին հետ, տ - րու տառապանքէն ծնար: Ամէն բանէ վեր սիրեցիր ազգն ու հայրենիքը եւ անոնց ազատութիւնը:

Այդպէս դաստիարակուեցար քու մեծ վար - պետէն (Մելիք Շահէնեան), Արթօյէն, եւ դերա – դանցեցիր զանոնք: Շուտով ծանօթացար կեանքի փոթորիկներուն.— նախ ցաւ ու դրկանք, եւ ապա հաճոյք: Նախ խաչելութիւն, եւ ապա պսակ: Դժ - բախտաբար քու բաժինը, ոչ հաճոյք եւ ոչ ալ պը - սակ եղաւ, այլ խաչն ու գողգոթան:

Վանէն վերադարձիդ, կծուակ գիւղի նաւա – հանգստի յայղող ճակատամարտէն անվնաս, ընտր - եալ քալերովդ մտար Տարօն: Քու առաջին խօսքը այս եղաւ Կորիւնին·

— «Չկորսնցնենք Հրայրի ուղղութիւնը, հայ - քրտական յարաբերութեանց մասին: Զանազան քաոս մը ստեղծել անոնց եւ կառավարութեան միջեւ: Դուն, սիրելի Կորիւն, անցիր Խնուսի շրջանը, յարաբերութեան մէջ մտիր Սէյիտ Բէկի, խորա – մանկ Զէյնալ աղայի, Ճպրանցի Իպոյի հետ: Իսկ ես պիտի տեսնուիմ Գասըմ Բէկի հետ, իր փափա - քի համաձայն»:

Թէ որչափ հարազատ ու անկեղծ էր Թուրք բէկերու եւ քիւրտ աղաներու հաստատած բարե - կամութիւնը Գէորգը Աստուծմէ աւելի լաւ դի – տէր: Բայց հայ ժողովուրդին անտանելի տառա – պանքի մեղմացնելու համար, ամիսներ էր ամէն միջոցի դիմել: Եւ յաճախ կ'ըսէր·

— «Կեանքի մէջ ամէնէն նուաստ բանը այն է որ մարդը կը դիմէ ուրիշէն օգնութիւն խնդրելու»:

Գէորգը լաւ թափանցած էր քիւրտ ցեղին հո - գեբանութեան: Ոչ մէկ առեն հաւատք չէր ընծա - յեր անոնց չոայլ խոստումներուն:

Բոլոր բէկերու եւ աղաներու մէջ, կատարեալ վստահութիւն ունէր Դերսիմի քիւրտ ցեղապետ Զէյնալ աղայի վրայ: Ան, յեղափոխականի պէս կը մօտենար Գէորգին: Անոր համար որ իր ցեղն ալ Հայերու նման հալածանքի ու աւարի ենթակայ էր: Դժբախտաբար, ան ալ չուտով լինկալ կատա - վարութեան ծուղակը, եւ պատնէշին վրայ մեռաւ քալի մը մահով:

Պաշտելի Գէորգ, քու տարած յաղթական կռ - իւներով, ռազմագաշտերու մէջ թէ արեւափառ բարձունքներու վրայ, մեր սրտերու մէջ քնացող առիւծը արթնցաւ եւ մարտնչումի կրակը բորբո - քեցաւ: Դուն քու դեղեցիկ մահով կեանքի եւ ա – զատութեան խմաստը սորվեցուցիր մեզի:

Քու բազմատանջ կեանքիդ թելը կտրող 1907 Մայիս 27ի երկունքէն ծնունդ առաւ 1918 Մայիս 28ը, դարերու ստուերին տակ թաղուած հայու - թեան փառաւոր երազը:

Փա՛ռք քու մեծութեան եւ դերագոյն զոհողու - թեան:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

# Պաշտօնական յայտարարութիւն

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
(Թլսած՝ 1949 Յունուար 9ի Ընդհ. ժողովէն ու հաստատուած 1951 Յունուար 8ի ընդհ. ժողովին մէջ)

Հ. Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից կրօնակ. Ընկերակցութեան 1949 Յունվ. 9ի Ընդհ. ժողովը, իր առեն Վարչութեան կողմէ կատարուած անդամական արձանագրութեանց, արձանագրութեանց տոմարի քմահաճ ու միակողմանի փակման եւ կատարուած ընտրութեանց մէջ ապօրինութիւնները փաստաթուղթերով հաստատելով քեկաւնց կատարուած ընտրութիւնները, ոչնչացնելով «հատաքուած» քուէները ու դատապարտելով ընտրական սիսթէմը: Եւ, Ընդհ. ժողովը Վարչութեան առեն նախագահին առաջարկով ընտրեց Ընտրական Յանձնաժողովս, ա. մանրակրկիտ ճնճուղեան ենթարկելու արձանագրութեանց ու «խմբական» անդամագրութեամբ եղանակն ու ոգին, բ. խիստ ստուգումի ենթարկելու արձանագրուղներուն ընտրական իրաւասութեանց հարցը, գ. կամայականօրէն ու միակողմանի կերպով փակուած տոմարը (մէկ կողմը նպաստաւորելու ոգիով) վերաբանալու եւ վերջապէս դ. ամէն ապօրինութեանց ու հաւանական գեղծումներու առաջքն առնելու համար անձամբ կատարել տալու ընտրութիւնները, համաձայն բոլոր ռամկավարական երկիրներու եւ կազմակերպութեանց կիրառած ժողովրդապետական ընկրզուիճներուն:

Ընդհ. ժողովը կը յանձնարարէր իր ընտրած Յանձնաժողովին, ընտրութիւնները կատարել Վարչութեան հետ համերաշխ գործակցութիւնով. համագործակցութեան ոգիէ ներշնչուած այս յանձնարարութիւնը Ընտրողական Յանձնաժողովի ընտրական լիազօր իրաւասութեանց տարածումի իմաստով չըլլալը ապացուցանելու համար, Ընդհ. ժողովը վերապրեալ իր բանաձեւին կը կցէր հետեւեալ յատկանշական պարբերութիւնը. — Վարչութեան հետ համերաշխ գործակցութիւնով գործելու անկարելիութեան պարագային, Ընտրողական Յանձնաժողովը ինքը կը կատարէ ընտրութիւնները վարչութենէն անկախաբար:

Խիստ վախուկ տկատառումներով, Ընտրող. Յանձնաժողովս բնա՛ւ չվարձեց օգտուիլ առանձին ընտրութիւններ կատարելու համար, Ընդհ. ժողովէն իրեն տրուած աներկդիմի իրաւունքէն: Հակառակ Վարչութեան կողմէ իրեն դէմ յարուցուած բոլոր դժուարութիւններուն, խափանարարութեանց:

Մեզի դէմ հանուած մեթոտիկ դժուարութիւններով, Վարչութիւնը յաջողեցաւ ջուրը ձգել՝ Ընդհ. ժողովի որոշումներէն ամէնէն էականը՝ ռամկավարութեան սկզբունքը, — անձամբ քուէարկութիւնը:

Այսուհանդերձ, Հայոց Եկեղեցւոյ մէջն ու չուրջը խաղադութիւնը պահելու ցանկութենէն առաջնորդուելով, Յանձնաժողովս, Ընդհ. ժողովի որոշումներէն միոյն վրայ համաձայնութեան եկաւ Վարչութեան հետ. — խիստ եւ անձնական ստուգմամբ անդամատետրերու քաշխում: Այս հիման վրայ համաձայնելով թէեւ կ'ընդունէինք որ մեր ընդունածը չեղում մըն է Ընդհ. ժողովի կամքէն, բայց ուրախ էինք գործակցութեան նուազադոյն հիմ մը գտած ըլլալ կարծելով Վարչութեան հետ, ու համոզուած էինք որ ձեւապէս հեռանալով հանդերձ Ընդհ. ժողովի կամքէն, խորքով հաւատարիմ էինք անոր կամքին քանի որ, քուէարկութեան պիտի մասնակցէին, քուէթուղթ պիտի ստանային միա՛յն մեր կողմէ ստուգուած, իրապէս գոյութիւն ունեցող հաւատացեալ անդամները՝ մեր կողմէ տրուած անդամատետրերու հիման վրայ:

Համաձայնութեան այս հիմը բացարձակ էր: Այս նուազագոյնն ալ կարելի եղաւ, չնորհիւ Վարչութեան մէկ բանի բարեմիտ, օրինապահ, անկախ ու Հայաստանեայց Եկեղեցիին նուիրեալ անդամներու համերաշխասէր սրտցաւութեան, որոնց հրապարակաւ կը յայտնենք մեր չնորհակալութիւնները:

Ընտրական Յանձնաժողովիս անդամները, սիրայօժար յանձն առին ստուգման տարապայման աշխատանքը, երկկողմանի այդ որոշումին դէմ կազմակերպուած խափանարարութեանց հակառակ: Եւ, մեր անդամներու 3-4 ամսուայ տքնաջան (թաղէ թաղ, արուարձանէ արուարձան), խղճամիտ ու ընդառաջող աշխատանքին պատուղը եղաւ **1600**ի չափ իրական ու եկեղեցասէր անդամներու ստուգումը, խմբականօրէն արձանագրուած **4700**ի ՀԱՍՆՈՂ ԹԻՒէ ՄԸ:

Յանձնաժողովս իր այդ աշխատանքները վերջացուց 1949ի Յունիս ամսուն եւ Վարչութենէն խնդրեց դումարումը Ընդհ. ժողովի՝ անցնելու համար ընտրութեանց:

Վարչութիւնը, մեզի համար անհասկնալի պատճառներով, անվերջանալի ձգձգումներու ուղին բռնեց ու աթոռի վրայ պահեց 1948ի Նոյեմբերին վիճակաւ դադրեալ իր անդամները, Ընդհ. ժողովը փոխանակ դումարելու 1949ի Յուլիսին: Մինչեւ որ, 1950ի Նոյեմբերին մեր բուռն բողոքներուն ու պնդումներուն վրայ ստիպուեցաւ ժողովի հրաւէրը կարդալ 1950 Դեկտ. 31ի համար որ, օրինաւորապէս դումարուեցաւ 1951 Յունվ. 14ին, առաջին Ընդհ. ժողովէն ուղիղ 2 տարի եւ 5 օր վերջը:

Մանուածապատ ու երկար է այս պատմութիւնը: Ձգենք:

Ընտրողական Յանձնաժողովս յաւուն նկատել կուտայ որ, «Վարչութիւնը»՝ 1949 Յունվ. 9ի Ընդհ. ժողովին բազմաթիւ որոշումներէն միայն միոյն վրայ մեր հաստատել կրցած համաձայնութիւնն ալ խախտեց միակողմանիօրէն: Ռուէախոյզ մարմնոյ պարզ մէկ տեղեկութեան վրայ հապճեպօրէն ու առանց մեր դոյղն դիտութեան, յայտնապէս բան մը ծածկելու փութկոտութիւնով դումարուելով ու «դործի» անցնելով: Ընդհ. ժողովոյ կամքին ու մեր եւ իրենց միջեւ կնքուած նուազադոյն համաձայնութեան հանդէպ նուազադոյն յարգանքի զգացում մը պէտք էր արդիլէր զիրենք այդ քայլէն:

Վարչութեան միջոցով ու մեթոտներով կատարուած ընտրութեանց քեկաւնումը ու հաւաքուած քուէներուն այրումը 1949ի Յունվ. 9ի իրաւազօր Ընդհ. ժողովէն ու նոյն այդ Ընդհ. ժողովէն մեր վրայ դրուած պարտաւորութիւններէն (որոնք՝ իրենց հաստատումը գտան 1951 Յունվ. 14ի ժողովին մէջ նախկինի առեն ազդութեան միաձայն վաւերացումով) կը յայտնուէր որ, մեր Յանձնաժողովն է որ պիտի որոշէր թէ՝ յարգուա՞ծ են իրենց եւ մեր միջեւ հաստատուած ընտրակարգի ու ստուգման պայմանները: Այս նշանակութեամբ է որ պիտի ստորագրէինք քուէախոյզ խումբի տեղեկագրին տակ ու մենք է որ, եթէ հաստատէինք պայմաններուն յարգումը ու կանոնաւորութիւնը, պիտի հրաւիրէինք ընտրեալները ու կոչէինք պաշտօնի: Այս իրողութիւնն ու իրաւունքը՝ քանիցս պաշտօնապէս յայտարարեցինք յաւենի ժողովներու ի ներկայութեան Վարչութեան, 1951 Յունվ. 14ի Ընդհ. ժողովոյ Դիւանին եւ նոյն ժողովէն բխած 23 քուէախոյզներուն:

Մեզի համար էական ու կանոնական այս կէտին անտեսումը խորհրդաւոր պայմաններու տակ, որոնց համար կրնայ թուիլ ձեւական ու երկրորդական, քանի որ յայտնի է ընտրութեանց ճիւթական արդիւնքը: Մենք ալ կրնայինք, բան մը ծածկելու այս փութկոտութիւնը վերագրելով թաքի ու էքիէֆի պակասի: Վարչութեան իրաւազէտ անդամին կողմէ, զոհանալ նոյնպէս ձեւական բողոքով մը եւ անցնիլ:

Դժբախտաբար այդպէս չէ կացութիւնը: Այս դրութեան ու վարանումի մէջն էինք երբ մեզի հասան լուրջ բողոքներ՝ աչքառու զանցառութեանց, անկանոնութիւններու ու կասկածելի երեւոյթներու մասին: Ինքզինք յարգող ո՛եւէ մարմին, չէր կրնար անտարբեր ու լուռ մնալ հասած բողոքներուն, կասկածի տարաձայնութեանց առջեւ:

Ընտրողական Յանձնաժողովս, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն մէջն ու չուրջը վստահութիւնը պահելու ցանկութենէն առաջնորդուելով ու նպատակ ունենալով հանդարտեցնել դայթակղեալ մտքերը, բարեմտութիւնը ունեցաւ լուրջ ապահովդրեալ նամակով իրա՛ւ Վարչութենէն պահանջելու որ իր տրամադրութեան տակ դրուին ընտրութեանց վերաբերեալ բոլոր փաստաթուղթերը, — արձանագրութեանց յանձնառուդիր, տոմար, դրծածուած ու չդրծածուած քուէաթուղթ, թղթատրութեան բոլոր պահարանները:

Սրտի ցաւով ու խորունկ մտահոգութիւնով կը յայտարարենք որ, Վարչութեան «նորընտիր» օրինազանցները, Ընդհ. ժողովի, Ընդհ. ժողովէն բխած Ընտրողական Յանձնաժողովի ու հանրային կարծիքի հանդէպ յարգանքի զգալի պակասով մը ցարդ չեն պատասխանած մեր օրինաւոր եւ արդար դիմումին մեր տրամադրութեան տակ դնելով պահանջուած վաւերաթուղթերը:

Այս պայմաններու տակ, որքան ատեն որ «վարչութիւնը» դոհացում տուած չէ մեր պահանջին՝ մեր անաչառ քննութիւնները դիւրացնելու համար, որքան ատեն որ անոր նոր ընտրեալ 12 անդամները մեր վաւերացումին ու հաստատումին ենթարկուած չեն, ընտրութիւնները կը մնան ապօրէն եւ անվաւեր:

Ա՛ւ այժմ կը դոհանանք յայտնելով մեր ցաւը որ, ընտրութիւնները եթէ չկատարուին անձամբ կարելի չէ երաշխաւորել անոնց կանոնաւորութիւնը: Կը խնդրենք մեզի բողոքողներէն պահել իրենց պաղարիւնը ու համբերութիւնով սպասել մեր քննութեանց արդիւնքին որ պիտի հաղորդուի մամուլի միջոցաւ:

Ի դիմաց ընտրական յանձնաժողովոյ ատենադպիր՝ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, նախագահ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

## ՁԱՃՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

### ՄԱՑԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ (յապաղած).— Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, Մայիս 26ի չարաթ դիշեր լեցուած էր Horloge սրահը, Մայիս 28ի տարեդարձին առթիւ: Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով: Բացումը կատարեց Կապոյտ Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը «Մարսէյեզ»ով եւ «Ցառաջ Նահատակ»ով:

Նախագահը, Պ. Կ. Տէրմոյեան պարզելով հայրենիքի եւ հայրենասիրութեան զաղափարները վտառաբանեց Մայիս 28ը: Օրուան բանախօսը, ընկեր Շ. Մխաքեան, ծափերու տարափի մը տակ բեմ բարձրանալով, խանդավառ իր բանախօսութեամբ անդամ մը եւս հրահրեց ազատութեան բոցը տարադիր բազմութեան սրտերուն մէջ: Ընկերը պատմական ակնարկ մը վերջ, անդրադառնալով օրուան հոդերուն, յիշեցուց մեր պարտականութիւնները, եւ թելադրեց մնալ արթուն եւ պաղարիւն:

Հանդիսը ունէր նաեւ զեղարուեստական բաժին երգեց Տիկին Ե. Վարժապետեան, ջերմապէս ծափահարուելով: Արտասանեցին զերասան Հայկազ եւ ընկեր Բ. Խրիմեան, խոր տպաւորութիւն ձգելով հանդիսականներուն վրայ: Մեր չնորհալի սանուհին Օր. Սաղաթէլեան դաշնակի վրայ նուագեց երկու հայկական զեղեցիկ կտորներ: Պ. Պէպիրեան (Վիչն) ջութակի վրայ նուագեց «Կռունկ», «Հայաստան» եւ «Մարտիկի երգ»ը, մեզ վայրկեան մը փոխադրելով մեր չքնաղ հայրենիքը, «Հայաստան երկիր դրախտավայր»: Իսկապէս չնորհաւորելի է երիտասարդ արուեստագէտը: Հանդիսը փակուեցաւ ընկեր Պ. Յակոբեանի կովկասեան պարով:

Կէս դիշերէն մինչեւ լոյս տեղի ունեցաւ խընջոյք մը Յոյներու սրահը, սեղանապետութեամբ Պ. Կ. Խրիմեանի: Ընկերները հոն ալ խօսեցան, երգեցին, պարեցին, ու այդպէս ամբողջ դիշերը խանդավառուեցանք Մայիս 28ի առթիւ:

Աբրամ Թաթուլեան

### ՏԻԿԻՆ Վ. ՔԻՕԼԼԵԱՆ

ՆԻՍ.— Ինչպէս հաղորդած էր «Ցառաջ», կարճ հիւանդութենէ մը վերջ, Մայիս 31ին, իր դղեակին մէջ մեռաւ ծանօթ բարեդործ՝ Տիկին Վերժին Քիօլլեան:

Աւելի քան 30 տարիներէ ի վեր, կը բնակէր Նիսի չրջանը՝ Վիլ-Ֆրանչ: Իր բարեդործութեանց համար, տեղւոյն քաղաքապետութիւնը՝ «Վիլ Ֆրանչի (քաղաքացի թաղուհի)ի տիտղոսը տուած էր իրեն: Երբ այս պաղուքը նոր կը կազմակերպուէր, բոլոր կարօտեալները իրեն կը դիմէին: Նիւթապէս կ'օժանդակէր եւ դործի կը դնէր անդործները: Ժամանակին Մախոխեանի մէկ դեղեցիկ եւ արժէքաւոր ծովանկարը նուիրած էր Կապոյտ Խաչին ի նպաստ Օդ. կայանին: Մնայուն եւ տեւական դումար մը տրամադրած էր Երուսաղէմի վանքին:

Անցեալ տարի, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին այցելութեան առթիւ 50.000 ֆրանք նուիրեց Անթիլիասի դպրեվանքին:

Հանդուցեալը մեծ համարում կը վայելէր տեղական իշխանութեան մօտ, ինչպէս եւ յարգանք իրեն երախտապարտ հայրենակիցներէն: Իր մահով կը կորսնցնենք բարեդործ եւ սրտցաւ Հայուհի մը, որուն նմանները քիչ են դժբախտաբար: Աւիթով մը կ'այցելեմ իր դործակատար Պ. Յակոբ Մարտիրոսեանին, լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդելու համար: Շ. Ս.

*ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻՔ* մեծ տարբերութիւններ կը ներկայացնէ փարիզէն դաւառ, հոնկէ հոն: Նախարարական խորհուրդը որոշեց 25 առ հարիւր զեղչել այս տարբերութիւնները :

*ՔՈՐՆԱՑԻ* պատերազմին մասնակցող 16 ազգե - րու յանձնախումբը հաշտութեան ծրագիր մը պատրաստեց, վերջ տալու համար թշնամու - թեանց: Կ'առաջարկեն չէզոք գօտի մը հաստատել 38րդ զուգահեռականին վրայ, աստիճանաբար քաշել զօրքը եւ ազատ ընտրութիւններ կատարել:

*ՕԴԱՆԱԻԱՑԻՆ* ուժերը բազմապատկելու համար ժողով գումարեցին Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Քանատայի օդանաւային սպարապետները : Մասնաւորապէս մղում պիտի տրուի օդանաւերու արտադրութեան եւ օդաչու - ներու պատրաստութեան :

*ԱՐՈՒԱՍԿԱՆ ՎԵՑ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ* սպարապետները վերջացուցին իրենց խորհրդաժողովը, Դա - մասկոսի մէջ: Որոշումները գաղտնի կը պահուին, բայց իրազեկները կը հաւաստեն թէ միջոցներ ծրագրուած են, պայքարելու համար որեւէ նախայարձակման դէմ :

*ԻՍՐԱՑԷԼԻ* վարչապետը իր երկիրը վերադառնալով, յայտարարեց թէ կը յուսան մէկ միլիառ տոլարի օգնութիւն մը ստանալ Մ. Նահանգներէն, երեք տարուան ընթացքին, պէտք հանելու համար 600.000 Հրեաներու ներգաղթը :

## ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի, հովանաւորու - թեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչու - թեան եւ Հ. Ց. Դ. «Քրխտափոր» ենթակոմիտէի:*

*Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Սալ Մազընոյի սրահին մէջ, 88 բիս տ'Օպանեը:*

*Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՕՓՈՒԼԵԱՆ*

*Կը խօսին ընկերները Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Տ. ԹՈՒՈՑԵԱՆ :*

*Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Երգ, Օր. Ֆ. Զորպաճեան, Ժ. Գասպարեան եւ Օր. Արզումանեան: Արտասանութիւն Օր. Ա. Թադոյեան, Կ. Աճէմեան եւ Ս. Ուճճեան :*

*Հայկական պարեր զայլիկներու եւ թեւիկնե - րու կողմէ: «Ռոստոմ» թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը ԴՈՒՈՒՄԻ ՎԱՃԱ - ռականը: Ժամը 7էն վերջ պիտի սկսին եւրոպա - կան պարեր :*

## ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 1500ԱՄԵԱԿԸ

*Լիոն*, Salle Rameau*ի մէջ , այս կիրակի ժամը 15ին*

*Խօսք կ'առնեն Մոմճեան վարդապետ եւ Հայր Քարբըրոն (ֆրանսերէն):*

*Հայկ. եւ ուկրայնական երգչախումբեր Պ. Պ. Գոլլաճեանի եւ Մոսգալիի ղեկավարութեամբ պիտի երգեն ժողովրդական երգեր, իսկ Պ. Պ. Մու - թաֆէլեանի և Տրաբվիճիսթի առաջնորդութեամբ հայկ. եւ ուկրայնական պարեր :*

*Այս առթիւ Փուրվիէրի հայածէս պատա - րագը յետաձգուած է, սպասելով կարդինալ Աղաճանեանի ժամանումին :*

*ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ասպետ Վահան Խօրասանճեանի հոգեհանգիստին առթիւ (այս կիրակի) Կոմիտասի պատարագը բազմաձայն երկսեռ դաշնաւորումով պիտի երգուի Արմենիայի կողմէ, ղեկավարու - թեամբ Վ. Սարգսեանի :*

THEATRE MONTANSIER
**Rue des Reservoirs - Versailles**

*Կիր. 10 Ցունիս ժամը 14.45ին: ԱՄԵՆԱԳԵՂԵՑԻԿ ՏԵՍԱՐԱՆԸ պարերու եւ մանկատի պարողներու:*
ՀԵԼԵՆ ԱՎՆԱ (ՑՈՎՆԱԹԱՆԵԱՆ)

*Պարի դպրոցին կողմէ Ballets*ներու *շարք մը հետեւեալ յայտագրով.—* Polonaise, de Chopin. Rosamonde, de Shubert. Polka, de I. Strauss. Le Lac des Cygnes, de Tchaïkowsky. Le Cygne, de Saint-Saëns. Menuet, de J-P. Rameau. Rêve d'Amour, de Liszt. Danse rituelle, de Léo Falla. Giselle, d'Adam. Isoline de Messager. Symphonie en ut majeur, de Bizet. etc. etc...

*Սենֆոնիկ նուագախումբ ղեկավարութեամբ* RICHARD BLAREAU*ի* (chef d'orchestre, Opéra de Paris) : *Տոմսերը նախապէս հայթայթել.—* 22, rue Armengaud, à Saint Cloud (S. et O.), tél. Mol. 44-38 : chez Durand et fils, 4 Place de la Madeleine, Paris. Tél. Opé. 45-74 : les 9 et 10 Juin, au Théâtre .

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

*Պ. Մարզար Աղայեան, Օր. Զինա Աղայեան, Պ. Զարեհ Աղայեան, Օր. Ալենուշ Տէրեան, Պ. Սանթէ եւ Պ. Սարգիսեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 11ին հոգեհանգիստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին* (15 rue Jean Goujon), *ի յիշատակ իր կնոջ, հօրեղբօր կնոջ եւ աղգականին եւ բարեկամին*

ԲԺՇԿՈՒՀԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՉԵԱՑ ՄԻԻԼՓԵԱՆ
ԱՂԱՑԵԱՆի

*Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները : Ցաւակցութիւնները եկեղեցիին մէջ :*

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
**Le Gérant : A. NERCESSIAN**

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՊԱՆԷՎՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

*Արմիի ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցու - թեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :*

*Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil, Պանէվօ :*

*Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր Պ. ՋՈՒԻՔՃԵԱՆ*

*Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանու - թիւն , պար եւ անակնկալներ, մասնակցութեամբ Պ. Գարեգինի եւ Բենոյի : Ձրէ պլիւֆէ:*

Autobus: Porte d'Orléans 188 իջնել Marcel Bonnet, métro: Bagneux , Ligne de Sceaux :

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ու Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու:*

*Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր , Salle Gallemand*ի *մէջ :*

*Կը նախագահէ ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ*

*Կը խօսին քաղաքապետ ՄԱՋՈՒՐԻԻ եւ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ :*

*Գեղարուեստական բաժին.— Օրիորդները Մ. Կաւվարեանց երգ, Մ. Մկրտիչեան արտասանու - թիւն : Պատկեր մը Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ «Ղօղանջների հետ», ղեկավարութեամբ Պ. Սողոմոն Նիկողոսեանի: Զաւեշտ մը Բաժակ մը թէյ Սէվրանի սիրողներու կողմէ: Եւրոպական պար: Ընտիր նուագախումբ: Ձրէ պլիւֆէ :*

*Հաղորդակց.— Կառ տիւ Նորդէն հոդեկառք ժամը 2.10ին: Օթօպիւս Փոռթ տը լա Շափէլ 268 ամէն ժամ :*

×

ՍԷՆԹ ԷՔԻԼ, 10 Ցունիս

*Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ*

★

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Սընօն, ընկերվարականներու սրահը:*

*Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԻՒՔԱՑԷԼԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ*

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:*

*Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին,* Salle des Fêtes*ի մէջ (Քաղաքապետարանին հեռու սրահը):*

*Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր Տ. ՋԻՔԵԱՆ*

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

*Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի , այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին* , Salle des Fêtes*ի մէջ :*

*Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՊՕՑԱՃԵԱՆ*

*Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ*

*Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր: Մուտքը ազատ է*

ԾԱՆՕԹ ԽՈՀԱՐԱՐԱՊԵՏ

## Պ. ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆԻ
## Rue Provence ՀԱՃԱՐԱՆԸ
*ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է*
## 8, RUE LAMARTINE

Ուր իր բոլոր յաճախորդները պիտի գտնեն առաջուան նման համեղ կերակուրները
Ինչպէս նաեւ օդիի սպասարկութիւն մը բազմապիսի աղանդերներով :

## «Սամուէլ»ը Տէսիճի մէջ

*Դերասան Հայկասար մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ անմահ Րաֆֆիի «ՍԱՄՈՒԷԼ»ը , այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ.Ց.Դ. Տան մէջ :*

*Տոմսերը կը ծախուին Պ. Մ. Մարտիրոսեանի մօտ՝* 4 rue Brenly *եւ հայկ. սրճարանները: Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը :*

*ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեմ ամուսնոյս՝ ՏԷՐ ՇԱՒԱՐՇ Խաչակիր Բհնյ. Թէրզեանի երկարատեւ հիւանդութեան առթիւ Ս. Ժերոմի Թաղականութեան եւ Թաղե - ցիներուն, որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը չզլացան: Մանաւորաբար Տօքթ. Ց. Սիվրիհիսարլեանի, իր անձնուէր դարմանում - րուն համար: Շնորհակալութիւններ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, քահանայից եւ դպրաց դասուն՝ որոնք հաճեցան մասնակցիլ Ս. Օծման եւ թաղման արարողութիւններուն, ինչպէս եւ անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ կամ գրաւոր :*

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

*Հ. Ց. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին,* Sociétés Savantes*ի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :*

*ՊԱՆԷՎՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը չաբաթ 9 Ցունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը* (17 rue Ampère) *ժամը 3.30ին:*

*ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին ընկեր Սիմոն Խալուատեանի բնակարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :*

*ՎԻՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:*

*ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :*

*Ֆ. Կ. ԽԱՉի Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը այս չաբաթ ժամը 3ին, Ժանթիլիի դպրոցի սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ :*

*ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 21ին, իր սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:*

*Ֆ. ԿԱՖ. ԽԱՉի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ, ժամը 4ին դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :*

*ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Քամփանյը Ֆրէդ, Համբարձում Ցուվհաննէսեանի բնակարանը :*

*ՎՐԻՊԱԿ.— «Ցառաջ» Ցունիս 3ի թիւին մէջ, ընկեր Ս. Թորոսեանի յօդուածին մէջ («Հայը՝ պետական ժողովուրդ») Բ. էջ, Ա. սիւնակ, չորրորդ տողը վարէն, Հայաւթիւնը դարձաւ, կարդալ՝ չդարձաւ: Բ. էջ, Գ. սիւնակ, չորրորդ տողը վարէն, մեր հայրենիքը նորից անապատ է, կարդալ՝ մեր հայրենիքը նորից անագատ է:*

*ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Բ. Ը. Մ. Եւր. Կեդր. յանձնաժողովը կը խնդրէ արդի հասարակութենէն ներկայ ըլլալ տարեկան պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի օր, ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ի յարգանս Ազգային բարերար ողբացեալ ՌԱՓԱՑԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի յիշատակին, իր մահուան 29րդ տարելիցին առթիւ :*

## Կ'ՈՒԶՈՒԻ

*Կարուհիներ իրենց տունը աշխատող* confection sur robes :

*Դիմել՝* 40 rue des Bois, Paris (19), métro Pl. des Fêtes *կամ* Télégraphe : **NADIRIAN***ի* :

**STOCKS AMERICAINS**
**36 rue de Chalon , Paris — Gare de Lyon**

*Սահպողաբար կ'ուզէ վաճառորդներ, այր եւ կին :*

Դիմել՝ վերի հասցէին :

## ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

*Թրքական եղանակները մեր մէջէն վանելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր շարք մը երգապնակներու (տիսք), 25 հատ, ուրեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ :*

*Կեդրոնատեղին է՝*

## ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
**23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՅԼ**

*Փարիզի մէջ միակ ներկայացուիչ՝*
*ՀՐ. ԲԱԼԼԻԵԱՆ*, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46 :
*Իսկ Լիոնի մէջ Ց. ՔԱՋԷՐԵԱՆ*
**65 rue Dunoir, LYON**

*Կը ղրկենք երգերուն ցանկը վաճառողներուն :*

*Ծանօթ.— Ունինք մասնաւոր սպասարկութիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար : Եթէ կ'ուզէք հայկ. հանդիսութեան մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը սատանձնենք ատոր պարքաւորումը :*

*Դիմեցէք մեզի եւ դուն պիտի մնաք :*

*ՆՇԱՆՏՈՒԻՔԻ ՍԵՂԱՆԻՆ ԶՄՈՌՆԱՔ*
*ՀՐԱՒԻՐԵԼ ՁԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ*
# "ՇԻՐԱԿ, ՕՂԻՆ

# ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Dimanche 10 JUIN 1951 Կիրակի 10 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6479-Նոր շրջան թիւ 1890

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

*Այս մէկ բառը բաւական է բնորոշելու համար Պետրոս Դուրեանը, որուն ծննդեան հարիւրամեակը տօնեց Համազգայինը, ուրբաթ դիշեր :*

*Բանաստեղծ՝ ոչ միայն յղացումով, այլ եւ բառերով :*

*« Տղայ » մըն էր, բայց աչխարհ մը բացուեցաւ իր տառապանքին խորութենէն :*

*Դեռ նոր սկսած էր երգել : Եւ սակայն, ինչ որ կրցաւ արտադրել, մինչեւ այսօր ալ կը մնայ անկորնչելի ժառանգութիւն :*

*Հիւծախտն ու թշուառութիւնը չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէին իր դլխուն վերեւ, պատանութեան օրերուն :*

*Հարցնողներ կան,— Պետրոս Դուրեան պիտի կրնա՞ր հարազատ բանաստեղծութեան այս բարձունքին հասնիլ, եթէ ազատ մնացած ըլլար այդ երկու տառապանքներէն :*

*Այս հարցումը մեզի կը յիշեցնէ վերջերս կատարուած քննութիւն մը :*

*Փարիզեան կարեւոր ամսագիր մը հետեւեալ հարցարանը բացած էր,— « Հանճարը ձեղնայարկին մէջ կը ծնի» :*

*Աւելի մանրամասնելով, խմբագրութիւնը կը հարցնէր օրուան դրող - բրոցներուն .—*

1. *Կը կարծէ՞ք թէ նիւթական կեանքի պայմանները ազդեցութիւն մը կը գործեն մտքին ստեղծագործութեանց վրայ :*

2. *Ի՞նչ պայմաններու մէջ սկսաւ ձեր գրական վաստակը : Տարբեր պիտի ըլլա՞ր, եթէ ուրիշ ըլլար ձեր կեանքը :*

3. *Ցանկալի կը գտնէ՞ք որ վաղուան գրագէտը օգտուի ռեւէ մեկենասէ, անհատ ըլլայ թէ խմբակցութիւն մը կամ պետութիւն մը :*

*Ուրիշ առթիւ կը զբաղինք պատասխաններով : Մինչեւկեալ կը յիշենք այս պարագան, երբ մեր աչխատակիցներն ալ կը վերլուծեն «Տրտունջ»ի դժբախտ հեղինակին կեանքն ու գործը : (Շարք մը սկսած ենք այսօր) :*

*Ապահովաբար չատ քիչեր դիտեն որ հայրենասիրական լարն ալ կայծեր արձակել տուած է ողբացեալ բանաստեղծին, ոտանաւոր թէ արձակ :*

*Ուրեմն իր հորիզոնը չատ աւելի լայն էր, քան կ'ենթադրուի : Եւ կրնար նոր բարձունքի մը հասնիլ, եթէ հոգին չըզկտէր վերահաս մահուան մըղձաւանջին տակ :*

*Անոնք որ «սոցիալական»ը կը փնտռեն երեւանի մէջ, ապահովաբար չեն կարդացած Դուրեանի սա թերխաչ այլ սրտառուչ ողբը·*

Միշտ կը ցաւիէ Հայն, չի հնձեր··· աւօթի···
Իր դալկահար դէմքէն երկու շիթ կաթի,
Արտօսր ու բիբտ միանգամայն··· ո՛վ Աստուած :
Նա ճաշակէ տրտմած սրտով ցաւ ու հաց :

*կամ սա երկտողը·*

···Եւ երբ Հայ մը մորթեն ,
կարծես թէ հաւ մը մորթեն :

*Եօթ դարերէ մինչեւ 80 տարի, չափելու համար խորութիւնը իր «Ողբերգ»ին ·*

Մինչեւ ե՞րբ գլուխդ պիտի ծեծես,— Նղթա –
յակապ այդպէս հեծծես·— Հէյ Հայաստան շիջե –
լարեւ,— ե՞րբ սոխակը սրգատերեւ·— Նոճիներէն
շուտ տաղով խոյս·—Պիտի երգէ վարդ՝ արշալոյս :

*Միայն բռնակալին կամ ճակատագրին դէմ չէ որ կ'ըմբոստանայ բանաստեղծը, այլեւ ներքին թշնամիներուն դէմ·*

Ո՛հ, վրէժխնդիր շանթեր ճայթին — Հայրենեաղբուժ Հայոց ճակտին ····

*Անշուշտ որոշ դիտակցութենէ մը կը բխէր այս հառաչանքը, միեւնոյն ատեն կանչ մը մարտական :*

*Ամէն պարագայի մէջ, հարկ է ուշադրութեամբ կարդալ շարք մը ցիրուցան տաղեր ու տողեր, լրիւ ճանչնալու համար Պետրոս Դուրեանի դիմագիծը :*

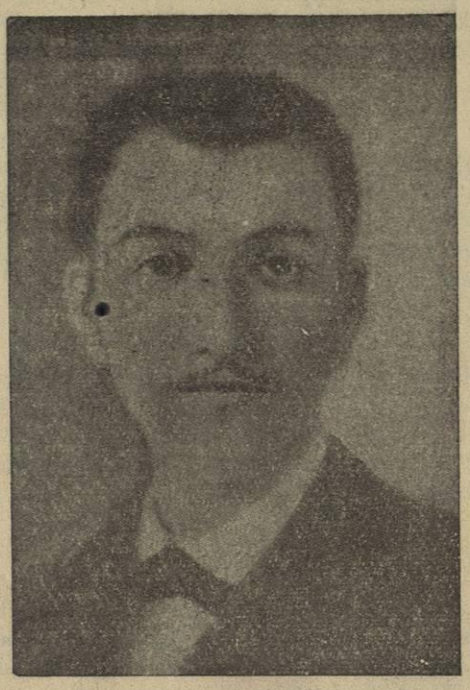
*Իր անձնական նամակներն անգամ նոյն սարսուռները կը մատնեն :*

*··· Բանաստեղծներ չատ ունինք այսօր : Բայց քանինե՞ր պիտի կրնան դիմանալ ժամանակի աւերներուն , իրենց յղացումով եւ արուեստով : Այս – տեղ թէ հայրենիքին մէջ :*

*Դուրեանները բացառութիւն կազմեցին անոր համար որ, ոչ միայն բանաստեղծ էին ծնած, այլ եւ մնացին հաւատարիմ՝ իրենց կոչումին :*

*Հարազատ ներչնչումն եղաւ անոնց մտքիչ ուժը եւ ազատ արուեստը՝ անոնց մտահոգութիւնը :*

Շ·



ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ
(Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

## Տրտունջ

(Հատուած)

Է՛հ, մնաք բարով, Աստուած եւ Արեւ ,
Որ կը պըլպլաք իմ հոգւոյս վերեւ ···
Աստղ մ'ալ ես կ'երթամ յաւելուլ երկնից ,
Աստղերն ի՞նչ են որ, երբ ոչ անթիծ
Եւ թշուառ հոգւոց անէծք ողբագին
Որք թըռին այրել ճակատն երկնքին ,
Այլ այն Աստուծոյն շանթերո՛ւ արմատ՝
Ցաւերուն վէմերն ու զարդերն հըրատ···
Ա՛յլ ոհ, ի՞նչ կ'ըսեմ··· շանթահարէ զիս,
Աստուա՛ծ, խոկն հսկայ փշրէ՛ հիւլէիս՝
Որ ժպրհի ձգտիլ՝ սուզիլ խորն երկնի,
Ելնել աստղերու սանդուխքն անալի ···
Ողջո՛յն էեզ; Աստուա՛ծ, դողդոջ էակին,
Շողին, փըքիթքին, ալւոյն ու վաճկին ,
Դուն, որ ճակտիս վարդն ու բոցն աչերուս,
Խլեցիր թրթռումս շրթանց՝ թոիչքն հոգւոյս,
Ամպ տուիր աչացս, հեւ տըւիր սրտիս,
Ըսիր, մահուան դուռն ինձ պիտի ժպտիս,
Անշուշտ ինձ կեանք մը պահած եւ ետին,
կեանք մ'ամհուն շողի, բոյրի, աղօթքի ,
Իսկ թէ կորնչի պիտի իմ հուսկ շունչ
Հոս՝ մատնախողի մէջ համր անշշուկ ,
Այժմէն թող որ շանթ մ'ըլլամ դալկահար,
Պլուխիմ անուանդ, մոռնչեմ անդադար,
Թող անէծք մ'ըլլամ ու կողբդ խըրիմ ,
Թող յորջորջեմ էեզ,— «Աստուած ոխերի՛մ»:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

*Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մխացեալ սպայակոյտին նախագահը, զօր· Պրէտլի երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ պաշտպանութեան նախարարին հետ, Ատլանտեանի դաշինքին եւ Մերձերկրականի հրամանատարութեան մասին : — Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ զօր· Պրէտլի դանդաղած է որ ամերիկացի զինուորները անախորժութենէ կը մատնուին Ֆրանսայի մէջ :*

*ԹՈՒՐՔԻԱ մեկնեցաւ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Ազզամ փաչա, Անդրայի կառավարութեան հրաւէրով : Դահիրէի մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան, որ տեղի կ'ունենայ Ափտուլլահ Թաղաւորին այցելութենէն մէկ չաբաթ վերջը : Կարգ մը արաբական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Թուրքիա կը ջանայ համոզել արաբական պետութիւնները որ միանան եւ պաշտպանողական դաշինք մը կնքեն Միջին Արեւելքի շրջանին համար : Ազզամ փաչա Փաքիստան ալ պիտի երթայ, իսլամական երկիրներուն պաշտպանութիւնը ապահովելու համար :*

*ՆԵՐՄԱՆ ՕՐԻՆՔ մը հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ, Յունիս 8ին, տուրքերու յայտարարութեան եւ վճարման առթիւ կատարուած օրինազանցութեանց մասին : Օրէնքը պայմանաժամ կը սահմանէ, թերացումները դարմանելու համար :*

## Ի՞նչ եղած են երկու դիւանագէտները

*Անգլիացի երկու դիւանագէտներու անհետացման առեղծուածը կը չարունակէ յուզել պաշտօնական շրջանակները ու հանրային կարծիքը, առանձնապէս Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներու մէջ : Բազմատեսակ ենթադրութիւններ կ'ըլլան, բայց դեռ կարելի չէ եղած գտնել փախստականներուն հետքը : Առեւտրական մը կամ ոճրաւորձ մը անհատական կը նկատուի, մանաւանդ որ ենթակաները դեռ քանի մը օր առաջ հետապրած են Անգլիա, իրենց պարագաներուն, թէ ողջ - առողջ են : Հետապիրներէն մէկուն մէջ, փախստականներէն կի պըրճնա մօրը կ'իմացնէ թէ երկար ճամբորդութեան մը պիտի ձեռնարկէ Միջերկրականի մէջ : Իսկ Մէջ Լին կը հետապրէ, թէ ստիպուած էր յանկարծակի մեկնիլ, որովհետեւ յուսահատած էր :*

*Կասկածողներ կան թէ երկու դիւանագէտները փախած են ապաստանելու համար երկիր մը, որ իրենց պաղատիարներուն մօտ է եւ որուն դէմ չէին ուզեր գործել իրենց պաշտօններուն բերումով : Եւ կամ փախած են, կռահելով որ գաղտնիքը երեւան ելած է եւ չուտով պիտի ձերբակալուին :*

*Ամէն պարագայի մէջ, անգլիական եւ ամերիկեան իշխանութիւնները կ'ըմբռնեն այս փախուստին ծանրակչիռ հանգամանքը եւ մտահոգ են հետեւանքներուն համար : Անգլիոյ Ապահովութեան տեսչութիւնը խնդրած է Արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր հետախուզական սպասարկութեանց օժանդակութիւնը, գտնելու համար փախստականներու հետքը : Փարիզի մէջ հաստատուած է որ Լոնտոն ղրկուած հետապիրները փախստականներու ձեռքով չեն դրուած : «Տէյլի Հէրըլտ» կ'ըսէ թէ հետապիրներէն մէկը ղրկուած է Հոմէն եւ ոչ թէ Փարիզէն, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Լին եւ Պըրճնա իրարմէ բաժնուած են :*

*Փարիզ հասած անգլիացի հետախոյզներէն մին կ'ըսէ, թէ սիրային դոյն մըն ալ ունի դիւանագէտներէն մէկուն փախուստը, բայց ատիկա հարցին երկրորդական կողմն է միայն, եւ կապ չունի փախուստի իսկական շարժառիթին հետ : Այս մեկնոյն անձին համաձայն, փախստականները, ժամանակէ մը ի վեր, չատ դրամ կը ծախսէին, ինչ որ չէր համապատասխաններ իրենց եկամուտներուն : Հետեւաբար կը կարծուի թէ անոնք դրամ կը ստանային գաղտնի աղբիւրէ մը : Մէջ Լին մասնաւորաբար, ամիսներէ ի վեր հետապնդումի տակ էր :*

*Սան Մալոյէն չարժավար մը ըսած է, որ ինք յիշեալ երկու դիւանագէտները տարաբաղդ, ուրկէ կառախումբ նստելով մեկնած են անծանօթ ուղղութեամբ :*

*Որոշ չղաղրդութիւն կը տիրէ Ուշինկթընի պետական շրջանակներուն մէջ եւ կը վախցուի որ դէպքը ազդէ անգլեամերիկեան յարաբերութեանց վրայ, քանի որ փախստականները տեղեակ էին բազմաթիւ դիւանագիտական գաղտնիքներու :*

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՆ առթիւ իր առաջին ճայնասփիւռ ճառը խօսելով, զօր· տը Կոլ պարզեց իր ծրագիրը : Նորէն ամբաստանեց ներկայ կառավարութիւնը թէ չափազանց տկար հանդիսացած է Ատլանտեանի դաշինքին մէջ : Եւ չեչտեց ·— « Ժողովրդական Համախմբումը (R. P. F.) միակ քաղաքական միջնորդն է Ֆրանսայի միութեան եւ ազգային ուժի վերածնութեան համար : Մեր յաղթանակին չնորհիւ Ատլանտեանի դաչնակից պետութիւնները Ֆրանսայի զինակիցները պիտի ըլլան եւ ոչ թէ տէրերը : Կառավարական խմբակցութիւնը եւ համայնավարները իրական եւ վտանգաւոր ծայրերն են քաղաքական հորիզոնին : Համայնավարութիւնը մէկ ելք կ'ընծայէ,— ստրկութիւն : Այո, այդ ալ ելք մըն է ինչպէս մահը : Զատիկը կուսակցութիւնները ոչինչ կ'ընծայեն : Անոնք միակ մէկ տենչ ունին,— իշխանութեան վերայ մնալ» : Զօրավարը յետոյ բացատրեց թէ իր կազմակերպութիւնը պիտի բարեփոխէ սահմանադրութիւնը, զօրացնելով գործադիր իշխանութիւնը : Տասնըհինգ հոգի վիրաւորուեցան Թարպլի մէջ, երբ համայնավարները քաղաքապետարան խուժեցին, խանգարելով տը Կոլի կուսակիցներուն ժողովը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց թէ բանակցութիւններ կը կատարէ, զինամթերք ստանալու համար Մ· Նահանգներէն : Բանակին հրամանատարը, զօր· Փոփովիչ Ամերիկա զացած է այս նպատակով : Եօթը ամիս առաջ մատնչալ Թիթօ կ'ըսէր թէ արեւմտեան երկիրներէն զէնք եւ ռազմանիւթ գնելու խնդիրը պիտի քննուի, եթէ անհրաժեշտ համարուի, ապահովելու համար երկրին անկախութիւնը : Կը թուի թէ այդ օրը հասած կը նկատուի : Արտաքին նախարարը, Պ· Քարտէլ յայտարարեց միջազգային գործերուն յանձնաժողովին առջեւ թէ «ոմն կը դաւադրէ, նոր Քորէա մը ստեղծելու համար Եուկոսլաւիոյ մէջ, անոր վրայ քչելով արբանեակնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

*ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ*

(1851 Մայիս 20 — 1951 Մայիս 20)

... Իսկ աննշան եթէ մնայ
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ ,
Եւ յիշատակս ալ թառամի ,
Ահ, այն ատեն ես կը մեռնիմ ... :

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆ

*Կարծէք դեռ երէկ էր, 1922, երբ Պոլսոյ մէջ կը տօնուէր հեծեծանքներու երգիչին՝ Պետրոս Դուրեանի մահուան յիսնամեակը: Պէյլէրեանի, Կեդրոնականի եւ Խասյեան վարժարանի բարձրա – գոյն կարգերու աշակերտները հաւաքած էին Սկիւ – տարի գերեզմանատունը, բանաստեղծին չիրմին շրջս բոլորտիքը, ուր Կ. Զարեան իր գեղեցկահիւս ճառերէն մին կ'արտասանէր: Ամէն անգամ որ նախաղասութիւն մը կ'աւարտէր, աշակերտները իրրեւ յանկերգ միաբերան կը կրկնէին բանախօ – սին վերջին բառերը.— « Մեռցուցի՜ն, մեռցու – ցի՜ն, մեռցուցին »:— «Թաղեցի՜ն, թաղեցի՜ն, թաղեցի՜ն»:— «Պիտի մնաս ետ՜ր, պիտի մնաս ետ՜ր, միշտ ետր»:*

*Այդ օրերուն Թուխմակաբար արտասանուած այս բացագանչութիւնները ինչքան ճշդրիտ էին եւ պատշաճ: Նոր ձեռքս անցաւ Բարսեղ Էքսէրճեանի 1893ին հրատարակած եւ հաղուագիւտ մէկ գըր – քոյկը, « Ընդարձակ կենսագրութիւն Պետրոս Դուրեանի»: Քիչ մը միամիտ տրամադրութեամբ խմբագրուած այդ աշխատութեան մէջ հեղինակը ամէն մանրամասնութեամբ կը պատմէ թէ, նիւ – թապէս խեղճ եւ աղքատ Դուրեանը ինչպէս չահա – գործեցին ու «մեռցուցին», իր առանձնած աննշան աշխատութեանց դոյզն փոխարժէքն իսկ չվճարե – լով: Թաղեցին· այո: Այդ թաղումը փոխաբերա – բար առնուած ծաղրանք մըն էր նետուած՝ հէք քերթողին ճակտին, որքան ալ արտառուչ եղած ըլ – լար վերաբերումը: Ծայրայեղ թշուառութեան մէջ տապլտկած բանաստեղծը՝ որ տաքնալու համար կ'ապաստանէր դրացիներուն տունը, կը թաղեն նուազախումբի մը առաջնորդութեամբ: Միշտ էքս – էքզեանն է պատմողը·*

*— « Դագաղին եռեւէն կ'ելլեին 4000էն աւելի ժողովուրդ, որ Սկիւտարէն, Պոլսէն եւ ուրիշ թա – ղերէ եկած էին»:*

*Իսկ Դուրեանի «միշտ նոր մնալու» խնդրոյն, ստեղծագործութեան մասին աւելորդ կը դանեմ փաստեր չարել: Գրեթէ դար մըն է սահեր իր դոր – ծին վրայէն, ու թէեւ իրմէ վերջ Վարուժան, Տէրեան, Մեծարենց, Թէքէեան, Զարիֆեաններ ունեցանք, մինչեւ այսօր ալ Դուրեանը տիրապե – տող դէմքն է մեր քնարերգակ բանաստեղծութեան մէջ եւ իր Թրբուհին, Լճակը, Տրտունջը եւ ուրիշ բազմաթիւ քերթուածներ կը կարդացուին մեծ յափշտակութեամբ եւ երբեմն ալ արցունքներով :*

*Ցատկանշական պարագայ մը եւս: Դուրեանը թարգմանուած է ֆրանսերէնի, իտալերէնի, ռու – սերէնի, գերմաներէնի եւ ուրիշ եւրոպական լե – զուներու: Այդ ժողովուրդները, թէեւ « Դուրեանի տեսակէտն» ունեցած են Լէսփարտի, Միւսէ, Շէլ – լի, Հայնէ եւ այլ քնարերգակ հանճարեղ քերթող – ներ, բայց օտար քննադատներ երբ կը կարդան մեր Դուրեանը, միաբերան կը հաստատեն թէ ան տարբեր չէշտ մը,տարբեր հրապոյր ,տարբեր չունչ եւ ինքնուրոյնութիւն ունեցած է: Իտալացի Լու – չինին կ'ըսէ· «Դուրեանը ինծի համար Միւսէն չէ, այլ Լէսփարտին է, մեր մեծ Լէսփարտին: Այդ դժբախտ հայ բանաստեղծը նման է իր հեռաւոր եղբօրը, իտալացի ձիակոմօ Լէոփարտիին, զրա – գումներով, բնաւորութեամբ, ճակատագրով »:*

*Օ՜հ, ճակատագիրը, ի՜նչ խորհրդածութիւններ կարելի է կատարել այդ մէկ բառին չուրջ: Ինծի համար ճշդուած է· կեանքիս կէսը ապրեր եմ, կէս մըն ալ կամ՝ ուրանալ չկամ: Մինչեւ այդ «կէս»ը, կեանք կոչուած այս ցեխակոյտին մէջ կրցայ մի – այն մէկ ճշմարտութիւն լաւ հասկնալ, լաւ իւրա – ցնել· թէ՝ մարդիկ իրենց ծնած օրէն իսկ կը ճըչ – դեն, «կը ճշդուի», իրենց կեանքին գնացքը, ու այդ պատճառաւ մարդկութիւնը երկու մասի կը բաժնուի· փայլուն աստղի ու անփայլ աստղի տակ ծնածներ: Եթէ անփայլ աստղն է քու առաջ – նորդդ, ափսոս, մաքառէ, կռուէ, լարէ քու բոլոր ճիգերդ, վերստին հոն ես՝ ուր նախախնամու – թիւնն է զրեր քեզ :*

*Դուրեանի կեանքը առոր լաւագոյն ապացոյ – ցըն է: Փորձեց ամէն ասպարէզ, եւ այդ բոլորին մէջ ոչ մէկ յաջողութիւն: Իր կեանքը «դամբանի սեւ մրուրով» էր զրուած: Ծաղրեցին իր մէջ ա – մէն բան, նոյնիսկ դէմքին գոյնը· «Մին՝ դողդոջ է, գոյն չունի· միւսն ալ ըսաւ՝ կը մեռնի՜»: Հա – սարակ նախաղասութիւն մը չէր նետուածը հէք տղուն ճակտին: Այս խորհրդածութիւնները կըր – նան չատ հեռուները տանիլ մեզ: Ինչ որ յստակ է ու վերստին ճշդուած, երբ չատ նրբին, բացառիկ, միայն ու միայն զգացումներով զրդող, զգացում – ներով առաջնորդուող արուեստագէտ մըն ես , երբ «արուեստին դիտութիւնը» թափանցած չէ ե – րակներուդ մէջ, երբ չես կրցած տիրապետել «խա –*

# *Ողկոյզում*

Գիւղիդ ճամբան, այս առաւօտ քող զարդարեն
Ծաղիկներով լուսաթաթաւ ու գեղեցիկ,
Եւ տաճարին զանգակատան ջինջ կատարէն
Հընչէ՜ աղօթքն երգեցիկ :

Տրտո՜ւմ Տըղայ
Որ կը դողայ
Տերեւի պէս ...

Խոնարհ տրնակդ, ուր դուն լացիր ու երգեցիր,
Այս առաւօտ սրբրբավայրի պէս քող բանաւ,
Որպէսզի մենք փառիդ համար անծայրածիր՝
Բերենք նարօտ ու շուշան :

Տըժգո՜յն Տըղայ
Որ կը սրգայ
Նոճիի պէս ...

Օ՜, գիւղիդ վա՜րդ աղջիկն այսօր քող հարսնաւոյ,
Աչքին մէջ սէր, ճերմակ ճեռքին մէջ խրնկաման,
Այրող ճակտիդ գոյնն ի՜ր մատին վրայ հինայ,
Հոգին բեզի՜ գերեզման ...:

Սիրո՜ղ Տըղայ
Որ կը մըխայ
Խոմկի մը պէս ...

Մահիճիդ մօտ, մարմնիդ թաղա՜րն արտասուա – թոր ,
Քող մըրմրնջեն տաղերդ առտու եւ իրիկուն,
Հոգիդ ամնոց աղբիւրներէն պարզ ու անդորր՝
Թո՜ղ բաշխուի ամէնուն ...:

Հիւա՜նդ Տըղայ
Որ կը հեւայ
Ալիքի պէս ...

Դուն որ խորունկ գիշերուան մէջ աչէդ երկինքին՝
Բացիր շուրթերդ խեփորին պէս մարգարիտի,
Եւ խօսեցար լուսնին, աստղին եւ Մեծ Խոկին,
Դեռ բեզմէ սէ՜ր կը կաթի ...:

Հիւծեա՜լ Տըղայ
Որ կը ցօղայ
Արցունքի պէս ...

Շիրմիդ վրրայ, խորանի պէս ընդմի՜շտ ջահուած,
Պիտի հակին կոյսն ու արփին, ցայէն երիներանգ.
Մերթ բանաստեղծն աւելի մե՜ծ է քան Աստուած .
Աստր համար մենք եկանք ...:

Մեռեա՜լ Տըղայ
Որ կը շողայ
Ճաճանչի պէս ...
Կը կանչե՜նք բեզ ...:

ԱՀԱՐՈՆ

*ԽՄԲ.— Հրատարակուած Պոլսոյ « Ճակա – տամարտ »ի մէջ, մահուան յիսնամեակին առթիւ, որ տօնուեցաւ Փըթի Շանի մէջ :*

---

*բելու, համայելու արուեստին», անպայման ծաղիկ հասակիդ հողին կուտաս կեանքդ : Այսպէս եղած է պարագան թէ մեր եւ թէ օտարներուն մօտ: Առնենք զուտ զգացումներով, արցունքով ստեղ – ծագործող արուեստագէտներու անուններ եւ մահուան տարիքներ: Այս քաղը կը կատարենք մի – այն, մէկ դարու արուեստի պատմութենէն եւ այդ ալ դատելով ընտրեալները, առանց զբաղելու· երկրորդական արժէքներով: Ճամբան կը բանայ Մոցարտը, մեռնելով երեսունեւհինգ տարեկանին: Շուպէրթը, երեսունեւմէկ տարեկանին: Վէպերը, երեսունեւինը: Մէնտէլսըն՝ երեսունեւեօթ: Շո – փէն, երեսունեւինը: Պէլլինի, երեսունեւերեք:*

*Բանաստեղծներէն եւ նկատի առնելով միայն մեր միջավայրը՝ ահա Տէրեանը, 35 տարեկան : Մեծարենց, 23 տարեկան: Հերանոյշ Արշակեան, 19 տարեկան: Զարիֆեան՝ 26: Իսկ Պետրոս Դուր – եանն ալ կը մեռնէր քսանեւմէկ տարեկանին :*

*Անունները զրոս յիշեցինք, չատ երիտասարդ չէին եան, եւ բոլորն ալ երաժշտական թէ գրական դպրոցներ հիմնեցին: Անոնց իւրաքանչիւր մէկ ստեղծագործութիւնը ապրող հանդամանք մը ստացաւ, մեզ խորապէս յուզող, ու նոյնիսկ սա չոր, նիւթապաշտ դարուն ուր կան, կ'ապրին , պիտի տեւեն, Շուպէրթի, Մոցարտի, Շուպէրթի դպրոցները, եւ կամ, մեր քերթողներու անուննե – րով՝ Տէրեանականութիւնը, Դուրեանականու – թիւնը մեր մէջ: Դուրեան մեկնակէտ մըն է, գա – րաշրջուխ մը արեւմտեան քերթողական արուեստին մէջ: Իր խորչանքը կեղծ դասականութենէն, բե – րած անկեղծ չէշտը, ու մանաւանդ թէեւ քիչ՝ բայց իր ձգած դրհար արձակը երեւոյթներ են, ո – րոնց մասին մեր յառաջիկայ յօդուածով աւելի մանրամասն պիտի խօսինք, միեւնոյն ատեն վեր – լուծելով իր սիրային եւ ազգայնական բանաստեղ – ծութիւնները :*

ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

---

*ՊՐԱԶԻԼԻՈՑ հիւսիսային չրջանին մէջ ամիս – ներէ ի վեր տիրող երաչտութեան հետեւանքով սով ծագած է: Աւելի քան 300 հազար ծարաւ սո – վահարներ լքած են իրենց բնակավայրերը եւ դաղթած են ուրիշ չրջաններ, ջուր եւ ուտելիք ճարելու համար:*

# ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

(Քաղուած Յ. Օշականի դասերէն)

*ԿԵԱՆՔԸ*

*Ծնած է 1851ին, մեռած 1872 Յունուար 21ին: Այս տողին մէջ սեղմուած 20 տարիներուն համար քննադատը քիչ բայց տխուր բաներ ունի ըսելիք : Աղքատութիւն, ուման անհուն ծարաւ, դաղա – փարապաչտ պատանութիւն, կեանքի անյարմար ծննդեանդ (ֆիլիք, միլք, ու մարմին) : Թերեւս մօրը արդանդէն սահմանուած էր անիկա իր ճակատա – գրին զոր տաղանդը, նոյնիսկ հանճարը քիչ ան – դամ կը փոխէ : Յայտնուած է արտակարգ ուչի – մութեամբ միաք մը: Դեռ դպրոցի սեղաններէն, հնդատանամեայ պատանի արդէն կը քերթէ : 16 – ին կը գրէ «Վարդ ու Շուշան» որուն կառուցումը անչուշտ բան մը կ'ապացուցանէ : Առաջին յաջող քերթուածները կը կրեն 1867 թուականը, մահէն 4 տարի առաջ անշուշտ : Հացի խնդիրը դինք կը նետէ զանազան դուռներու: Քարտուղար է վաճա – ռականի քով : Ուսուցիչ է տուներու մէջ: Թարգ – մանիչ է մասնաւորներու հաշուոյն: Դերասան է եւ յուշարար : Կը թարգմանէ եւ կը հեղինակէ խա – ղեր : 1860ին կը սկսի հիւանդութիւնը որ կանխա – հաս տուրքերը կը հասունցնէ արտակարգ արա – գութեամբ: (Հիւանդութիւնը իր մտքին կուտայ մեծ գրգիռ մը) : 1871ին կը գրուին իր անմահ քեր – թուածները հիւանդութեան տենդին ընդմէջէն: Համբաւը կը մօտենայ իրեն, բայց չի բաներ դին – քը: Իր մահը համակրանքի մեծ ցոյց մը կը դառ – նայ համախմբելով իր դագաղին չուրջ 5000ի մօտ բազմութիւն մը: Եթէ աչքը բանար պիտի մխի – թարուէր այդ տեսարանէն :*

*Ինչպէս կը տեսնուի այս ամփոփ նչմարներէն, այդ կեանքին մէջ չկայ որեւէ ցայտուն դիծ որ արդիւնքն ըլլար հասարակական միջավայրին: Դուրեան ոչինչ է առած իր ժամանակէն , ինչպէս ոչինչով է աղդած անոր: Անչուշտ չորս – հինգ տարուան կեանքէ մը մենք չունինք իրաւունք պա – հանջներ բանաձեւելու· բայց կը յիշեմ Մեծարեն – ցը որուն թեթեւիքը մեր բանաստեղծութեան մէջ ակօս մը բացաւ:*

*ԳՈՐԾԵՐԸ*

*Գրեթէ իր բոլոր քերթուածները տպուած են հոս ու հոն հանդէսներու մէջ: Իր բոլոր խաղերը ներկայացուած են իր կենդանութեանը: Զունի իր իսկ ձեռքով հրատարակուած ամփոփ գրքոյկ մը ոչ քերթուածի եւ ոչ խաղի: Մահուան յաջորդ տարին իր համակիրները, իր թողած ժառանգու – թեան մասին ըրին ինչ որ ըրած էին Պէչիկթաչ – լեանի համակիրները: «Տաղք եւ Թատերգու – թիւնք» Պետրոս Դուրեանի անունը կը կրէ այդ հատորը: Հոն են բոլոր քերթուածները,տղայա – կան եւ սիրային եւ կարեւոր թիւ մը խաղերու : 1892ին ուրիշ տպագրութիւն մը ուրկէ զեղչուած են տասը - տասնըհինգ մօտ նամակներ: 1910ին Վիէննայի Մխիթարեանները հատընտիր քեր – թուածներու գրքոյկ մը հանեցին հրապարակ: 1932ին Երեւանի Պետհրատը քաղաքիւնն ունեցաւ այդ քերթուածները վերստին տպելու, ենթարկե – լով բուռն քննադատութեան (սոցիալիզմ կատու – գանող մոլեռանդներու կողմէ) :*

*ՀՆԱՐԵՐԳԱԿԸ*

*Եթէ զեղչենք իր դործին արձակները, կը մնայ ձեռքը 30—40 քերթուածներէ բաղկացեալ տաղա – րան մը: Այդ տաղարանը լեցուած է ապշեցուցիչ յորդութեամբ զգայնութենէ մը, անխառն կերպով քնարական: Չեեղելով այդ քերթուածները իրենց ժամանակին մէջ, անոնք կը զարնեն աչքի իրենց անկարելի ըսուելու չափ տարօրինակ նկարագրո – վը: Ուրկէ՞ ստեղծուած է այդ յանդգնութիւնը , ըսուածքի խորութիւնը ,բառին ու պատկերին տա – րօրինակ դաչնութիւնը, լեզուին վճիտ աչխար – հայնութիւնը, երբ իր չուրջը մարդիկ, ազդ, հայ – րենիք կամ կոյս կը հոլովէին ընթացիկ փոխաս – ցութեամբ :*

*Դուրեանը երեւոյթ մըն է մեր բանաստեղծու – թեան մէջ: Նման է անիկա բոլոր ազդերու մեծ բանաստեղծներուն որոնք կ'երեւին առանց մոտնե – տիկի , ծովերէն բարձրացող հրաբխային կղզիի մը նման, տարերային եւ անմեկնելի, կուտան իրենց դործը եւ կ'ընկղմին: Բայց իրենց չեչտը՝ ալ չէ մոռցուիր :*

*Մեր բանաստեղծութիւնը չունի երկրորդ ա – նուն մը այս օրէնքը այնքան պայծառ կերպաւորող:*

*Դուրեանի քնարականութիւնը ես կը բաղդա – տեմ Վիլոնի, Ռէմպոյի, Շէլլիի, Շիլլէրի դործե – րուն հետ: Զանազան դպրոցներու եւ ժողովուրդ – ներու պատկանող այս անուանացանկը անոր հա – մար վասնզի այդ հեղինակներով բան մը փոխ – ուած է անոնց քերթողութեանը մէջ: Եւ այս փոխ – ուածը թանկագին է մանաւանդ մեր մէջ: Գիտէ՞ք ի՞նչ անհուն տարբերութիւն կայ Լճակին եւ Ա. գեփիւռն Ալեմտաղի քերթուածներուն միջեւ: (Ար – ժէքի հարց չեմ յուղեր): Ձեր ուչադրութիւնը կը կանչեմ քերթողին դէպի արձագանդին: Ոչ ոք մինչեն պիտի անցնէր Պչիկթաչլեանը վերստեղ – ծել իր՝ մէջ: Ամէն տղայ որ կանչուած է մեր դրա –*

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

## ՓՆՋԻԿ ՄԸՆ ԱԼ ...

*Սա փարիզցիները իրենց բոլոր ներքամտութիւնով, չեն կրցած, սանկ մարդավարի կերպով սիրաշահիլ, Գաւառի հայութեան սրտիկը :*

*Թէեւ անոնք, երբեք դժդոհ չեն՝ փարիզի ազդավարներէն :*

*« Ե՞րբ եկաւ, ե՞րբ կը մեկնի » , կը հարցնեն եղեր Փարիզում :— Շիտա՞կ է մի, վարժապետ :*

*Ինծի, երբեք հարցնող չէ եղած այս բանը ոչ Փարիզ, ոչ ալ Մարսէյլ : Եթէ հարցնէին գոհ պիտի մնայի, ինչու որ դիս սթափ պահելու պիտի ծառայէր այդ հարցումը :*

*Բարեկամներ, Փարիզ եթէ երկար մնայ մարդ, հարբուխի կը բռնուի : Հարբուխի տեսակներ չատ կան հոն, կ'ըսուի ...*

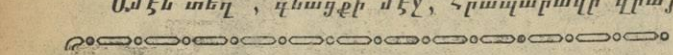
*Աւտուածային պատուէրները ոտնակոխելու ախտիներ ալ կը վխտան ամէն կողմ : Կնկանը ա – նունն ու հասցէն մոռցողնե՞ր կ'ուզէք ...*

*Էհ, այս վտանգները խնայելու համար թերեւս սթափ կը պահեն այցելուները «ե՞րբ կը մեկնի – ք»ով մը ...*

*Ցետ այսօրիկ, փարիզցիները պէտք չէ հարցուն «ե՞րբ կը մեկնիք»ով, այլ «բարի՛ եկաք»ով : Նոյնիսկ երբ մեկնելու համար դնացքը կ'առնեն մեր հիւրերը փոխանակ «բարի ճանապարհ»ի , « բարի՛ եկաք, բարի՛ եկաք»ով ճամբու պէտք է դնեն իրենց դաւառաբնակ հիւրերը ...*

*Մարսէյլը, հակադրօրէն տարբեր է փարիզէն : Ֆրանքեւհայ դաչնակցութիւն մը : Հայ լեզուն՝ թեւ թեւի կը քալէ ֆրանսականին հետ : Լաւ ֆը – րանսական քաղաքացիներ՝ հայկական հիմքով :*

*Ամէն տեղ , դնացքի մէջ, հրապարակի վրայ*



*կանուխեան ծառայելու, Դուրեանով կը սկսի իր դերին : Իր տիրական դիծը երիտասարդութիւնն է : Նոյնիսկ յետ մահու, կ'ըսեն թէ ճառագայթը չի թաղուիր եւ իրաւ է տուիկա :*

ՈՃԸ

*Առաջին վերցուելիք առաքինութիւնը տնօր հարազատութիւնն է քերթողի անձին հետ : Ինքն է որ առաջին անգամ հոգիի կարգ մը վիճակներ կաղապարի ձգած է արտայայտութեան անօրինակ ճշդութեամբ մը : Իրն է մխալը, բռնկիլը, հեւալը, փրփրիլը, դալկահարը, տուգ ծծելը, թօշնիլը, կըրակ (աստղ) մուրալը : Ու ասոնք բառեր չեն·դրէք դանոնք թռքաթուի դծին ու մէկէն ի մէկ պիտի լուսաւորուին անոնք մոայլ ,չարագուշակ իրենց ի – մաստովը : Ըսած են «ոճը մարդն է», ես կ'ուզեմ· «Ոճը ցաւն է», «Դժբախտութիւնն է», «կըրակն է», «Ողբերգութիւնն է» մանաւանդ բանաստեղծի մը : Այն կրակէ չապիկն է զոր կը հագցնենք նախապահմանուած կարգ մը մարդերու : Որով պարուրուած անոնք պիտի անցնին մեր առջեւէն բայց պիտի չմոռցուին ալ : Ինչ դեղեցկութիւն, խռովիչ անուշութիւն, խորաթափանց յուզում կը ստանայ Դուրեանի ոճը, երբ զայն բաղդատենք իր իսկ արձակներուն հետ, որոնք Դուրեանի վիշտն են իր կողմէ ժամանակին : Իր քերթուածները ա – նիկա գրեց իր անձին համար եւ իր թատրոնները ուրիշներուն համար :*

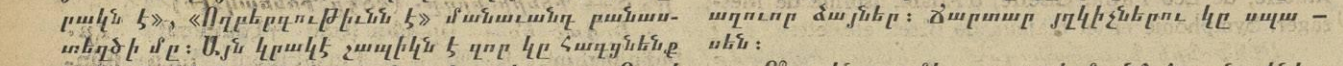
Ց. ՕՇԱԿԱՆ

## Այսօր տարեդարձն է...

1915ի աղէտը, արեւմտեան Հայաստանի բոլոր պիւղերուն ու քաղաքներուն մէջ սկսաւ միեւնոյն ձեւով ու յանդեցաւ, հազուագիւտ բացառութիւններով միայն, միեւնոյն կարմիր վախճանին : Վանը, Ուրֆան, Տարօնը, Սուեդիան, Այնթապը, Բիւրքը, Շապին Գարահիսարը, այդ սեւ ու կար – միր օրերուն մէկ բացուած լուսերէզն փակագիծ – ներ եղան : Մարդկութեան ու պատմութեան առ – ջեւ մեր պատիւը փրկող փակագիծներ :

*Այսօր ահա տարեդարձն է, այդ հպարտանքի իրաւունքին մէկ մասը մեզի տուող Շապին Գարա – հիսարին :*

*Աչխարհ — Օվայի լայնածաւալ դաշտին հիւ – սիսակողմը, Պոմպէոսի կողմէ չինուած , եւ կըռնակն ու ճակատը լեռներու տուած այդ 5000 հո – գիանոց բնակչութեամբ սիրուն քաղաքն էր որ, ամրան աղուոր ու արեւոտ առաւօտ մը արձակ – ուած մէկ գնդակով, (Յունիս 3/16) թքաւ թուրք*



*տղայ սա մեր Արաշակը տեսա՞ր, այսօր ժողովի չեկաւ» մը կը հայացնէ ականջներդ :*

*— « Հայերո՛ւկ, այսօր ա լ'Արմէնիէն խաղա – ցինք գլորցին մէջ», կ'աւետէ փոքրիկ Միշուն :*

*— Հա՞, ի՞նչ է ա լ'Արմէնիէնը ...*

*— Աղուոր խաղ մըն է, տասը տղայով կը խա – ղան : Մեր ուսուցիչը երբեմն «ա լ'Արմէնիէն խա – ղացէք, տղաք» կ'ըսէ մեզի ...*

*Զա՞րժեր պատուհասանդէս մըն ալ այս ուսուց – չին համար սարքել չքեղ սրահի մը մէջ : Անպայ – ման :*

*Դժդոհ չէ Ֆրանսացին իր այս հայածին քա – ղաքացիներէն : «Ռիւ Արմէնի»ով, «Պուլվար Արա – բատ»ով եւ «Էնփաս Արովեանով» ալ չքանչանած է գլխնիք :*

*Ահա եւ երկու եղբայրները փոքրիկ Միշուին , Ժիրայր եւ Խաւար : Երեքն ալ դայլիկներ :*

*Հայերէն գոթիք գիրեր կը չարեն թուղթին վրայ : Իմ կարողութենէս վեր է այդ արուեստը , ինչպէս եւ «Յառաջ»ի խմբագրին՝ թերեւս ...*

*Տունն է ուսուցչին ալակիսը՝ ապա թէ ոչ , մինչեւ տուն գայ, փողոցի մէջ կը չոգիանայ գլո – րոցի մէջ սորված հայերէնը : Մնողքներու գլորց – նե՞ր ...*

*Մանուկները կը վխտան ամէն կողմ : Հունձք բազում, իսկ մշակներ սակաւ կամ գրեթէ չկան : Գայլիկներու հովուուհին՝ Ֆոյրիկը, միայն ճանչցայ այս բոլորին վրայ :*

*Ուրիշներ կա՞ն ,չկա՞ն : Անծանօթ մնաց ինծի :*

*Երգչուհիները : Փունջ կը կազմեն հոս : Ինչ ալ աղուոր ձայներ : Ձարտար յղկիչներու կը սպա – սեն :*

*Ո՞ւր են սա մեր գաւառի մունջ հարսնուկնե – րը : Շուկախօս աղջնակները : Իրենց մամիկնե – րուն, մայրերուն եւ քոյրերուն վրէժը կը լուծեն այսօր , փառաւոր եւ հրապարակաւ : «Սիրեցի եարս տարան» : «Սարի սովոր , մեն - մենաւոր շէկ տը – ղա՛յ , եկ տղայ» : Մօրիցդ ծածուկ արի մեր պար – տէզ···» : Վա՛յ , աչկդ չկուրնայ աղջի՛ , եթէ մա – միկդ երգէր այդ մեղաւոր խօսքերը բազմութեան մէջ, փառաւոր տփոցի մը եւ «տունմնայ» աղջկայ պատիւին կ'արժանանար ...*

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

*պետութեան ճակտին... 26օրեայ ահաւոր՝ բայց չքեղ դոյամարտէ մը վերջ, թաղուեցաւ չլուսցող պիշերի մը մէջ :*

*Այդ նեղ օրերուն, չատերու յայտնաբերած կորովն ու քաջութիւնը յայտնութիւններ եղան, ու չատեր, այդ սեւ պիշերին հասնելէն առաջ ինքնին՝ հերոսի դափնին իրենց ճակտին : Ուրիշներ, նախ քան կռուի աղտանշանը, դաւադրօրէն ձերբակալուած, չկրցան ազատիլ ու գալ՝ իրենց ճիգը կռուողներու ճիգին միացնելու : Անոնք մեռան բանտերուն մէջ, անզօրութեամբ եւ կատաղութեամբ չարժելով իրենց չղթաները : Աւելի վերջ , իրաւունքներու ամէնէն սրբազանին համար մըղուած այդ կռուի վախճանին, երբ սեւ վարագոյրը իջաւ եւ թշնամին տէր դարձաւ մեր Բերդին ու ճակատագրին, եղան լերան բարձունքներէն վար նետուողները, բրածեծ ու թռպամահ գոհեր · ողջ ողջ վառուածներ, ու, վերջապէս , ալ լքուած խրամներու եւ դիրքերու մէջ ու եահին, արիւնա – քամ եւ անօդնական սպառողներ :*

*Անոնք, խաղաղութեան օրերուն, կօչիակար – ներ էին· էին առեւտրական, հիւսն, վաճառորդ , քահանայ , ուսուցիչ, դեղագործ, դարբին, դաշ – տի մշակ, հացթուխ , կահագործ ...*

*Ու անոնք, բոլորն ալ, Լուսաւորիչն ու Սե – բուրը սիրողներ էին : Մեռած՝ առանց վախի եւ ա – ռանց իրենց արիւնը սակարկելու :*

*Մահուան, ինքնազոհման եւ քաջութեան մէջ, դիծ ու սահման չճանչցան անոնք :*

*Ու ինչպէս հայկական չարք մը պարտութեանց մէջ, անոնց չքեղ պարտութեան մէջ ալ, ես լու – սեղէն յաղթանակի մը հետքերը կը տեսնեմ :*

*Դէմ տարին մէկ անգամ, անոնց քաղցրու – թեամբ եւ տխրութեամբ օծուն յիշատակը կուգայ մեր դուռը բախել եւ ըսել որ, ինչ ծովի ու ցամա – քի վրայ ալ ապրելու ըլլանք, ինչ դրօշակի դոյն ալ չողայ մեր գլխուն վերեւ, հպարտ Հայեր ենք՝ ու իրենց ժառանգորդները : Ալ ի՞նչպէս մենք կրնանք հաւատարիմ չմնալ այն ուխտին ու նպատակին՝ որուն համար մեռան անոնք :*

*Ու քանի որ նշանակուած դերեզմաններ չունեցան անոնք, որ տարեվերջ այս օրին ղարիլ ափըսէրի մը հողեհանդիստ մը եւ սրտաբուխ աղօթք մը ըսել տանք հոդաթումբերուն վրայ :*

*Ու քանի որ յայտնի չիրիմ մը չունեցան որ Մեռելոցի օր մը ուխտի երթանք անոնց :*

*Ու քանի որ հովն իսկ չի գիտեր անոնց ինկած տեղը որպէսզի ան մը բուրմունքաւէտ մանիչակ ու բուրվառ մը խունկ տանինք արցունքով դնելու ի – րենց անթաղ ճակիններուն վրայ :*

*Ու քանի որ անոնք իրենց սրբազան ընդվզում – մով եւ գովելի խենթութեամբ, վերջին հինգ դա – րերու սողացող մեր պատմութեան մէջ կայծկլ – տող էջեր բացին :*

*Ու քանի որ աղդերու եւ մարդկութեան տա – րեդարձութեանց մէջ նմանը չտեսնուած ոճիրի մը դէմ անյուսօրէն ծառանալով եւ մահը հեղնելով մեռան :*

*Մենք, մնացողներս, պէտք է ուխտենք ար – ժանի ըլլալ իրենց :*

*Այն առեն , հաւատացէք , մխայն այն առեն , անոնց ծխացող վրէժխնդրութեամբ անհանգիստ ոգիները թերեւս հանդչին խաղաղութեամբ :*

ԱՐԱՄ ՀԱՃԿԱՁ

---

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

## Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

Ե.

*Թուրքերուն այս նոր յարձակումը վերջնապէս անյաջողութեան մատնուած էր : Իրենց անյաջո – ղութենէն զայրացած՝ արշալոյսին ետ քաշուեցան քաղաքին դռներէն մին այրելէ առաջ : Մերինները հոն վազեցին, Թուրքերը ետ մղեցին եւ քարերով հիւսեցին դուռը :*

*«Հետեւեալ օրը, Մայիս 8ին, կը դրէ Պարպա – րօ, տասներկուքներու ժողովը դումարուելով ո – րոշեց զինաթափ ընել Թանայի երեք մեծ ցեղանա – ւերը, անոնց նաւաղներն ալ Ակլան Սարայի կողմը պատնէշին պաշտպանութեան յատկացնելու նպա – տակով՝ կապրիէլ Թրեվիզանի հրամանատարու – թեամբ : Արդարեւ, Թուրքերը Ոսկեղջիւրի վրայ կամուրջ մը չինած ըլլալով՝ պատնէշին այդ մասը մեծ վտանգի մէջ էր : Այդ բանը ընելու համար հրամայեցին նաւերուն ամբողջ ապրանքը պարպել եւ յետոյ զանոնք դրկել կայսերական նաւարանը» :*

*Այս որակոնեան որոշումը ինքներէն չքաղեց սակայն· այդ նաւաղները ուղեցին բռնի ուժով դի – մադրել անոնց զինաթափումին : Շատ լաւ կը հաս – կընային որ եթէ իրենց ցեղանաւերէն զատուէին այլեւս պիտի չկրնային իրենց կեանքը փրկելու համար ի հարկին փախչիլ եւ թէ Ցոյները զիրենք բռնի ալ վար պիտի դնէին : Նոյն օրը այդ նաւազ – ները այնքան ընդդիմացան որ անկարելի եղաւ ցեղանաւերը զինաթափ ընել :*

*Մայիս 9ին եւ 10ին դարձեալ նոր ժողովներ դումարուեցան Ս· Մարիամ եկեղեցւոյն մէջ որ այդ դումարումներու սովորական տեղն էր : Վեր – ջապէս Մայիս 13ին ամէն ընդդիմութիւն դադրե – ցաւ նաւաստիներուն կողմէ : Վենետիկեան ցեղա – նաւերը զինաթափ եղան եւ կայսերական նաւարա – նը քաշուեցաւ եւ չորս հարիւրի մօտ նաւաղները իրենց քաջարի պետին Թրեվիզանի հրամանատա – րութեան տակ զացին այդ պատնէշին վրայ դրա – ւելու պատուոյ տեղը :*

*Գիտէին անոնք որ հոդ ապահով մահ մը կար իրենց համար : Այդ կէտին վրայ պարիսպը այն աստիճան ենթարկուած էր թրքական թնդանօթնե – րուն տեւական հարուածներուն որ առաւօտին մինչեւ իրիկուն եւ գիշերուընէ մինչեւ լոյս պաշ – պանները ուրիշ բան գործ չունէին, եթէ ոչ՝ օրէ օր աւելի լայնցող եւ աւելի բազմաթիւ խրամատ – ները հիւսել դարձեալ :*

*Իսկ Ոսկեղջիւրի մէջ վենետիկեան ամբողջ նաւատորմին հրամանատարը՝ Տիէդո նաւապետը ոգի ի բուն կ'աշխատէր լաւ վիճակի մէջ դնել թէ նաւահանդիստը եւ թէ նաւերն ու ցեղանաւերը, բայց մանաւանդ՝ Շղթան , «որովհետեւ այն չըղ – թան մեր եւ մեր նաւատորմին ապահովութիւնն էր եւ անդամ մը որ լաւ մը հաստատուեցաւ, քիչ մը մենք մեզ թեթեւցած զգացինք ծովի կողմէ վա – խէն » :*

*« Մայիսի 11րդ օրը: Կ'ըսէ Պարպարօ , ոչ ծո – վուն եւ ոչ ցամաքին վրայ բան մը տեղի չունեցաւ, մինակ թէ ցամաքին կողմէ պարիսպին ամբակո – ծումը չարունակուեցաւ անդադրում : Աւելի դուրս այդ օրը նշանակելի բան մը չպատահեցաւ» :*

*Ընդհակառակն, Մայիս 12ին, կէս գիշերին յիսուն հազար Թուրքեր կարգով չարուած եւ սո – վորականին պէս ահագին աղաղակներ արձակելով եւ թմբուկներուն խլացնող որոտումներուն մէջ զարձեալ յարձակեցան Թէքֆուր - Սէրայի շրջա – կայ պարիսպին դէմ, ուրիչ խօսքով Միքրանեճիի պալատին դէմ, Կ· Պոլսոյ դրան եւ Քալիկարիա դրան մէջտեղը :*

*Ցարատեւ ամբակոծման պատճառով պարիսպին այդ մասը գրեթէ կործանած էր : «Թուրքերուն ճիդը այնքան սաստիկ եղաւ, կ'ըսէ Պարպարօ , որ գրեթէ ամէնքս ալ, քաղաքին մէջ, կարծեցինք թէ մեր վախճանը հասեր է, բայց այդ անգամուն ալ մեր բարեգութ Տէրը Ցիսուս Քրիստոս չուզեց որ այդ գիշերը մեր քաղաքը խղճալի կերպով կոր – սուի» : Կարճ խօսքով այդ գիշերն ալ Թուրքերուն այդ երրորդ մեծ յարձակումը ջուրը ինկաւ հակա – ռակ իրենց անհաւատալի յանդգնութեան :*

*« Սլալօն Պատմագրութիւնը» կ'ըսէ թէ Մա – յիս 12ի այդ յարձակումը վայրկեան մը այնքան կատաղի եղաւ որ Ցոյները ստիպուեցան նահանջել խրամին ետեւէն, բայց թշնամիին յարձակումը ետ մղուեցաւ «Սինկուրլայի Սբրտթիկոս Փալէօլօկի » շնորհիւ :*

(Շար·)

ըէն մին կամ աւելին»: Անշուշտ ակնարկը ուղղուած է Ա. Միութեան ղէմ: Այս առթիւ հաւաստեց թէ բանակցութիւնները զոհացուցիչ են եւ թէ կառավարութիւնը այս միջոցները ձեռք կ'առնէ ապահովելու համար ժողովուրդին անկախութիւնը եւ նպաստելու խաղաղութեան: «Տկարութիւնը միշտ փորձութեան կը մղէ նախայարձակը»:

ՋՕՐ. ՄԱՐՇԸԼ յանկարծ օդանաւ մը նստելով Քորէա գնաց եւ Թոքիօ վերադարձաւ: Այս առթիւ զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան: կարծողներ կան թէ նոր յարձակողական մը կը պատրաստուի, եւ կամ կրակը դադրեցնելու փորձ մը կը կատարուի: Զօրավարը հերքեց երկու ենթադրութիւններն ալ, ըսելով թէ գացած էր պարզապէս չնորհաւորելու 8րդ բանակը, վերջին յարձանակին առթիւ: Երբ հարցումներ ուղղեցին կրակը դադրեցնելու մասին, ըսաւ.— « Չեմ դիտեր. Զինուցանի վարչապետին հարցուցէք»:— Վերջին լուրերու համաձայն, կարմիրները դէպի հիւսիս կը նահանջեն, դաշնակիցներու ճնշումին տակ:

ԱՆԳԼԻՈՑ երեսփ. ժողովին պահպանողական անդամներէն 70 հոգի պարասւանքի բանաձեւ մը առաջարկեցին, դատապարտելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ. Բանաձեւը ցաւ կը յայտնէ որ կառավարութիւնը «չկրցաւ վճռական քաղաքականութիւն մը վարել վերջին հինգ տարիներու ընթացքին եւ ապահովել այդ չրջանին խաղաղութիւնը, աւելցուց պատերազմի ընդհանուր վտանգը եւ ծանրապէս վնասեց բրիտանական չահերուն այդ չրջանին, մասնաւորապէս Պարսկաստանի մէջ»:

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ խնդիրը կը մնայ միշտ առկախ: Արեւմտեան պետութիւնները մերժեցին օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը, ինչպէս կը պահանջէ Ա. Միութիւնը: Փոխանորդներու վերջին նիստին մէջ, բրիտանական պատուիրակը յոյս յայտնեց թէ Պ. Կրոմիքօ պիտի չհանդարէ ամիսներու աշխատանքը, պնդելով այս կէտին վրայ: Ամերիկեան պատուիրակն ալ դիտել տուաւ թէ Ա. Միութեան Յունիս 4ի ծանուցագիրը նորէն անելի կը մատնէ ժողովը: «Ծանուցագիրը ոչ չինարար է, ոչ ալ դրական: Բայց եւ այնպէս Արեւմուտքը բաց կը ձգէ դուռը»: Պ. Կրոմիքօ զարճեալ դատապարտեց Ատլանտեանի դաշինքը, իբրեւ յարձակողական ձեռնարկ:

ԼԻԲԱՆԱՆի նոր գահլիճը կազմեց Ապտուլլահ էլ Եաֆի, ստանձնելով նաեւ ներքին նախարարութիւնը: Դահլիճը հաւատարիմ պիտի մնայ Ազգա–ժողովին եւ Արաբական Դաշնակցութեան: Իր առաջին գործը եղաւ մեղմացնել հեռագիրներու դրաքննութիւնը որ հաստատած էր 1948 Մայիս 15էն ի վեր, Պաղեստինի դէպքերուն հետեւանքով:

ՕԴ. ՆՈՐԷՆ ԱՒՐՈՒԵՑԱՒ փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Հազիւ չորս օր արեւ տեսանք: Այս առթիւ վայրերան դուշակութիւններ կ'ըլլան: Ֆրանսացիները սուրբ մը ունին, Ս. Մեսոռ, որուն տօնն է Յունիս 8ին Բարեպաշտներ կը հաւատան թէ քառասուն օր անձրեւ պիտի տեղայ, եթէ այդ օրը անձրեւէ: Բայց եթէ օդը բացուի Ս. Բառնաբասի օրը, այդ դուշակութիւնը ջուրը կ'իյնայ:— Ուրբաթ օր կայծակ ինկաւ եկեղեցական ձողի մը վրայ, ընդհատելով մեթրոյի երթեւեկը կարեւոր գծի մը վրայ: Մարսէյլի հին նահանգապետին մօտ առնէտներ հեղեղն քշուելով խուժեցին դէպի խանութները, մինչեւ քանըպիէռ: Պիրէնեան լեռներուն մէջ բուռն փոթորիկներ եւ տեղատարափներ լիճերու վերածեցին ճամբանները: Ուրիշ լեռնային չրջանի մը մէջ արչեր դաչտ իջնելով յօշոտեցին 14 ոչխարներ:

## ՑԱՌԱՋի տարածման հաւմար

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Գր. Պաղտասարեանէ, Մարսէյլ, 3000 ֆրանք:

### ԱՑՆՁԱՐի «ՑԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն կ'իրակոս Հէլվաճեան, 1940ին ռազմաճակատին վրայ ինկած իր եղբօր՝ Վազգէն Հէլվաճեանի մահուան տասնմէկերորդ տարեդարձին առթիւ 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ալճարի «Ցառաջ» վարժարանին:

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE
**Au SAC PARFUMÉ**
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր service-ներ այրերու համար:
ՄԵՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՁ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS
106 Bld. Magenta, Paris (10) Tél.: Nord 05–78

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

## ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil, Պանէլօ:
Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Պ. ՋՈՒՒՔՃԵԱՆ

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ
Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle Gallemandի մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Կը խօսին քաղաքապետ ՄԱՋՈՒՐԻԷ եւ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

×

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԷՋ
Ցունիս 23ին, նախագահութեամբ նախկին նախարար ED. DEPREUXի:

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ
Ցուլիս 1ին:

Տէլեմաք Խժտահարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Խժտահարեան (Լիոն), Արտաշ եւ Բարդէն Խժտահարեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Վահան Խաչատուրեան եւ զաւակները, Ալիք եւ Հրանդ Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Թումասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ադամեան եւ զաւակները (Տէսին), խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի կնոջ, մօր, հարսին, քրոջ, հօրաքրոջ, քեռիին, մօրաքրոջ եւ սանամօր
ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ԽԺՏԱՀԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Խաչատուրեան, Տարօնցի)
դառնադէպ մահը, որ տեղի ունեցաւ Ցունիս 7ին, իր բնակարանի մէջ, 37 տարեկան:
Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չաբաթ երեկոյ, Ռընաժի եկեղեցին:
Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

**THEATRE MONTANSIER**
**Rue des Reservoirs - Versailles**
*կիր. 10 Ցունիս ժամը 14.45ին: ԱՄԵՆԱԴԵՂԵՑԻԿ ՏԵՍԱՐԱՆԸ պարերու եւ մանկատի պարողներու:*
ՀԵԼԵՆ ԱՎՆԱ (ՑՈՎՆԱԹԱՆԵԱՆ)
*Պարի դպրոցին կողմէ Ballets*ներու չարք մը հետեւեալ յայտագրով.— Polonaise, de Chopin. Rosamonde, de Shubert. Polka, de I. Strauss. Le Lac des Cygnes, de Tchaïkowsky. Le Cygne, de Saint-Saëns. Menuet, de J-P. Rameau. Rêve d'Amour, de Liszt. Danse rituelle, de Léo Falla. Giselle, d'Adam. Isoline de Messager. Symphonie en ut majeur, de Bizet. etc. etc...
*Սենֆոնիկ նուագախումբ ղեկավարութեամբ* RICHARD BLAREAUի (chef d'orchestre, Opéra de Paris): *Տոմսերը նախապէս հայթայթել.*— 22, rue Armengaud, à Saint Cloud (S. et O.), tél. Mol. 44-38: chez Durand et fils, 4 Place de la Madeleine, Paris. Tél. Opé. 45-74: les 9 et 10 Juin, au Théâtre.

**MORY et Co.**
**3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)**
( Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72–60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17, Շաբաթ 9էն 11·30
ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
**Avec accusé de réception**
*Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար:*




COUTURE
Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորաբար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ
**Կ. ԳԱՋԱՋԵԱՆԻ**
փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, **17, Boulevard des Capucines, Paris** (Քաֆէ տը լա փէյին ճիշդ դէմը): Հեռ. **OPE. 80.34**

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է
Cannesի մէջ կօչիկի արհեստանոց մը որ կը ընտայ օգտագործուիլ տարբեր արհեստներու համար եւս: Գրել Nichanian, 1, Ave. St.Louis, Cannes, A.M.:

### ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

*ԱՆԻԼՒՈ ՊՈՒԱ ԲՈԼՈՄՊ.— Հ. Ց. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի ընկերները այս չորեքչաբթի ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը:*
*ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:*
*ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 21ին, իր սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:*
*Ֆ. ԿԱՊ. ՄԱԶԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ, ժամը 4ին դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:*
*ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ ՄԷՋ Անթուանի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Քամփանյը Ֆրէզ, Համբարձում Յովհաննէսեանի բնակարանը:*
*ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքչաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը: կը խօսի Պ. Վահան Զէյթունեան: Նիւթ՝ Քարլ Մարքս եւ իր վարդապետութիւնը:*

*ՄԱՐՍԷՑԼ.— Ընկեր Գ. Պաղտասարեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ քաղաքի Ֆր. Կ. Խաչին փոքրիկն Մարիզ Կիւլէնեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:*

**HARMESS, Բարձրակարգ պնակիտներ (DISQUES)**
3 հատ 30 սմ.ոց եւ մէկ 25 սմ.ոց
4 ՀԱՏ ՄԻԱՍԻՆ Կ'ԱՐԺԵՆ՝
2000 ՖՐԱՆՔ, առանց առաքման ծախսի
1.— Ուղտապանին երգը. (ռումպա)
2.— Վարդին արցունքը. (բանկո)
3.— Մանի. (ժող. երգ Ակնէն)
4.— Նազենիս եւ Ունի - ունի (ժող. երգ Արաբկիրէն)
5.— Գարնան մի օր. (* «Ղար. Մելիքներ»էն)
6.— Ա՛խ, Աստուած իմ. (* «Ղար. Մելիքներ»էն):
7.— Լսիր, Մեհրի. (* «Ղար. Մելիքներ»էն)
8.— Գինիի երգը. («Տէր Յոռեակ»էն)
Երգած են.— Օր. Ներ Աստ. Քէօսէեան, Հր. Էօմսիւզեան, Պ. Պ. Աւ. Քիւփէլեան, Սուր. Անդրէասեան, Ման. Խաչիկեան: *Ընկերակցութեամբ մեծ նուագախումբի:*
Երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն
*Աւ. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ*
*Ստանալու համար դիմել՝*
Av. K. Messoumentzի, 5 rue Vincent, Paris (19):
Hr. Pasdermadjianի, 4, rue de Belleville, Paris (20)

*ԾԱՆՕԹ.— Աստղանիշ կրող կտորները «Ղար. Մելիքներ»ու նոր երաժշտութիւնն է:*

**Կ'ՈՒԶՈՒԻ**
*կարուհիներ իրենց տունը աշխատող* confection sur robes:
*Դիմել՝* 40 rue des Bois, Paris (19), métro Pl. des Fêtes *կամ* Télégraphe: **NADIRIAN**ի:

**STOCKS AMERICAINS**
**36 rue de Chalon, Paris — Gare de Lyon**
*Սխալողաբար կ'ուղէ վաճառորդներ, այր եւ կին:*
Դիմել՝ վերի հասցէին:

**Ծախու է**
7 Rue d'Alexendrieի *մէջ յարկաբաժին մը, ազատ բնակութեան համար, նոր չէնքի մը մէջ, ամէն յարմարութիւններով, կարասիներով:* Բ. *յարկ, վեց սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, սպասուհիի սենեակ, եւ հեռաձայն:* Գին **3.500.000 ֆրանք:** *Հեռաձայնել* LOU. 23.05:

**ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**
Ճարտարագործական կամ ընտանեկան *ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ*
Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը
**E. DONAT**
Mécanicien, 16 rue d'Aubervilliers, Paris (19)
Tél. Bot. 59-57

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Mardi 12 JUIN 1951 երեքշաբթի 12 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6480-Նոր շրջան թիւ 1891

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՆԵՐՔԻՆ ՀՐՋԻԳՆԵՐԸ

*Փարիզի արաբ թերթին հերքումը կը հրատարակենք ճիշդ այն պահուն երբ ղէմացի ղէմակալ-ները ղէմազրկինները խուժանավառութեան ոճնավաճառ մը սարքեր են, խմբագրական սիւնակէն :*

*Եւ ի՛նչ ուռուցիկ, սնամէջ յաւակնութիւններ-ով — խաղաղութի՛ւն, ազատութի՛ւն, հայրե-նի՛ք (անշուշտ սովետական)...*

*Գիտէք երգն ու եղանակը: Դաշնակցութիւնը կը դաւէ՛ այս բոլոր բարիքներուն դէմ: Հետեւա-բար, անհրաժեշտ է միացեալ ճակատ կազմել :*

*Առ այժմ զբաղինք զզուելի կոչով մը, զոր Պուրճ Համուտի (Պէյրութ) «Հայ եւ արաբ դե-մոկրատները» ուղղեր են Լիբանանի հայ եւ արաբ ժողովուրդներուն :*

*Կոչը ուղղուած է «օտար իմպերիալիստներուն դէմ»: Բայց, կարելի՞ է խօսիլ կամ գրել որեւէ «իմպերիալիզմ»ի մասին, առանց մուր քսելու Դաշնակցութեան ճակտին :*

*Ահաւասիկ այս անդամ ալ թխածոյ քսութիւն-ները, որոնք արիւն կը հոտին :*

*— « Օտար իմպերիալիզմի եւ դաւաճան կա-ռավարողներու դաշնակ փաշիստ - տէրորիստ ծա-ռաները լաւ գիտեն իրենց ըրածներուն նպատակը եւ պիտի ջանան իրագործել զանոնք, եթէ երկու եղբայրակից ժողովուրդները ուշադիր չըլլան եւ միասնական ոգիով չպայքարին զանոնք մերկա-ցնելու եւ ձախողութեան մատնելու համար» :*

*Կոչը ուղղուած է նաեւ Լիբանանի կառավա-րութեան, «կառավարական թէ ընդդիմադիր» կուսակցութեանց դէմ, բայց ամէնէն աւելի « Դաշնակ»ն է աչքի փուշը: Ամէնէն պիղծ բառերը անոր դէմ ուղղուած են, կեր ճարելու համար ամբոխին :*

*— « Հայ ժողովուրդին ատելի դաշնակ խղճա-լի խմբակը, որուն միակ գործն է գրգռութիւններ ստեղծել Արաբներու եւ Հայերու միջեւ, միշտ կը շարունակէ իր աւիւատական տերորի, ցածոգի, ե-պերելի արհեստը ոչ միայն Արաբներու, այլ նաեւ բոլոր պարկեշտ Հայերու դէմ» :*

*Ու վերջապէս, միշտ նոյն արիւնածարաւ մո-լեղնութեամբ :*

*— « Օտար իմպերիալիստները, անոնց բոլոր գործակալները եւ անոնց ցածոգի դաշնակ ծառա-ները պէտք է լաւ գիտնան, թէ երբեմ պիտի չկա-րենան բաժանումի սերմանել Արաբներու եւ Հայե-րու միջեւ, եւ թէ իրենց բոլոր այս խաղերը անհե-տեւանք պիտի մնան» :*

*Արաբ եղէք, եւ եթէ կրնաք՝ պահեցէք ձեր պաղարիւնը, կարդալով այս չան - քարոզը զոր խմբագրած են հայանուն հրէշներ: Իբրեւ թէ ի շահ արաբ ժողովուրդին եւ անոր բարօրութեան :*

*« Էլ - Արապ»ի մէջ հրատարակուած զրպռիչ դրուագը — ամբողջովին թիւրիմացութիւն — այնքան թոյն չէր պարունակեր որքան այս հայա-տառ պղծաբանութիւնը, որ թերթէ թերթ փոխա-դրուելով հասեր է մինչեւ Փարիզ :*

*Առաջին անգամ չէ որ ան մը թշուառականներ կրակին հետ կը խաղան, ազատ ափերու վրայ, ա-ռանց կշռելու հետեւանքները :*

*Անոնք կը մոռնան որ չատոնց մարած էր ի-րենց մուխը, եթէ Հ· Ց· Դաշնակցութիւնը եւ ազգ· իշխանութիւնները յաջողած չըլլային ան-սասան հաւատարմութեան եւ վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծել Միջին Արեւելքի մէջ, ի-րենց իմաստուն քաղաքականութեամբ :*

*Այդ ծածկանուն չոչորթները տարիներէ ի վեր կռիւ կը մղեն հոգմագացներու դէմ, ի հաշիւ ուրիշ «իմպերիալիզմ»ի մը :*

*Անոնք օրն ի բուն կը զառանցեն, դրաւոր թէ բանաւոր, մոռնալով որ յետին խլրտումը իրենց քարոզած ուղղութեամբ՝ սահմանուած է արեան մէջ խեղդելու մեր տարագիր բազմութիւնները :*

*Դաշնակները մրոտելու, կասկածելի դարձնե-լու իրենց տէր եւ անբարոյական արշաւին մէջ, այդ վաւերական հրձիգները ճիշդ այն դերը կը կա-տարեն ինչ որ Թուրքերը, երբ Հայաստան կ'ար-շաւէին, 1920ի աշնան·*

*— Մեր կռիւը հայ ժողովուրդին դէմ չէ , այլ Դաշնակներուն դէմ: Մենք եկեր ենք ձեզ փրկելու անոնց լուծէն ...*

*Բարեբախտաբար բաւական հասուն է արաբ ժողովուրդը, զանազանելու համար ծուռն ու չի-տակը, այս խժալուր աղմուկին մէջ:* Շ·

## Թիւրիմացութիւնը հարթուած

### «ԷԼ ԱՐԱՊ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԷ ԳԱՂԹ· ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՀԵՐՔՈՒՄԸ, ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԵԼՈՎ

«Յառաջ»ի Մայիս 22ի թիւին մէջ հրատարակեր էինք Փարիզի արաբերէն չաբաթաթերթին՝ էլ Արապի մէկ յօդուածը, որ զրպռիչ եւ անհիմն վերագրումներ կը պարունակէր Հայերու եւ Հըր-եանեաններու գործակցութեան մասին (ի վնաս արա-բական երկիրներու) : Այդ առթիւ երկու խմբա-գրականներ ալ հրատարակեցինք :

Առաջին օրէն իսկ անհրաժեշտ լուսաբանու-թիւնները տրուած ըլլալով, մեր պաշտօնակիցը հետեւեալ բացատրութիւնը կը հրատարակէ Ցու-նիս 10ի թիւին մէջ, առաջին էջին վրայ, խոշոր խորագիրներով·

*ՄԵՐ ՀԱՑ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ԿՐ ՀԵՐՔԵՆ ԻՐԵՆՑ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍԻՈՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԵՏ :*

*— « Էլ Արապ »ի այն գրութիւնը որ կ'ըսէր թէ Հրեաները կը ֆալաղերեն Հայերու եւ Փիւրտերու կարծեցեալ անջատողական շարժումները եւ զա-նոնք կը գրգռեն Արաբներու դէմ՝ մեծ ազդեցու-թիւն կը գործած է հայկական շրջանակներու մէջ: Անոնք կը փութան հերքել իրենց դէմ եղած ամ-բաստանութիւնը·— Հրեաներու հետ զործակցու-թիւն ընդդէմ Արաբներու :*

*Միւս կողմէ, Փարիզի Հայ Գաղթ· Խորհուր-դին նախագահը, Պ· Հրանտ Սամուէլ, մեզի ղրկած է հերքում մը այդ գրութեան մասին որ կը ձգտի թիւրիմացութիւններ ստեղծել: Հանութեամբ կը հրատարակենք , մեր շնորհակալութիւնը յայտնե-լով» :*

*Ահաւասիկ հերքում նամակը (25 Մայիս)·*

*Պ· Տնօրէն·— Խորին ցաւով կարդացի ձեր թերթի Մայիս 22 թիւին յօդուածը հետեւեալ խորագրով·— « Հրեաները կը զրգռեն Փիւրտերը եւ Հայերը Արաբներուն դէմ: Մոսկուա կ'օգնէ Հրեաներուն» : (ՑԱՒԱՋ·— Յօդուածին բովանդա-կութիւնը ամփոփելէ վերջ, ընկեր Հ· Սամուէլ կը շարունակէ) ·*

*— « Իրաւասութիւն չունիմ խօսելու Փիւրտե-րու եւ Հրեաներու անունով: Բայց ուժգնօրէն կը յայտարարեմ թէ ինչ որ կը գրէք Հայերու մասին՝ բացարձակապէս չի համապատասխաներ իրակա-նութեան :*

*Հայերը միշտ խորին յուզումով եւ երախտա-գիտութեամբ կը յիշեն թէ 1921ին, Կիլիկիոյ պար-պումին ատեն, սահմանամերձ արաբական երկիր-ներն էին, մանաւանդ Սուրիան և Լիբանանը, որ եղ-բայրաբար բացին իրենց դուռները հայ տարագիր-ներուն առջեւ որոնք նոր բոյն մը կը փնտռէին: Երեսուն տարիէ ի վեր հարիւր հազարներով հաս-տատուած այդ երկիրներուն մէջ, Հայերը շատոնց դարձած են հաւատարիմ բաղաքացիներ: Անոնք այնտեղ կ'աշխատին պարկեշտօրէն, իրենց ապ-րուստը ճարելու համար եւ իրենց ամբողջ ուժով կ'օգնեն երկրորդ հայրենիքին վերաշինութեան :*

*Սուրիոյ, Լիբանանի, Իրաքի, Յորդանանի եւ Եգիպտոսի արաբ պատասխանատու վարիչները ա-մէն առթիւ իրենց խոր գոհունակութիւնը յայտ-նած են մեր հայրենակիցներուն հաւատարմու-թեան համար :*

*Հայերը որեւէ բաղաքական կամ անջատողա-կան դիտում չունին արաբական երկիրներուն մէջ ուր հիւրընկալուած են այնքան վեհանձնօրէն : Անոնք ուրիշ բան չեն ուզեր եթէ ոչ ապրիլ խաղա-ղութեամբ եւ պատուաւորապէս, իրենց արաբ եղ-բայրներուն հետ :*

*Որ եւ է ակնարկ ապստամբութեան մը եւ ան-ջատողական շարժումի մը մասին՝ բացարձակ զրպարտութիւն եւ չարամտութիւն է որուն դէմ կը բողոքեմ ուժգնօրէն :*

*Խնդրելով ձեր յառաջիկայ թիւին մէջ հրատա-րակել այս նամակը: Շնորհակալութեամբ եւ յար-գանքներով :— ՀՐ· ՍԱՄՈՒԷԼ*

*ՑԱՒԱՋ·— « Էլ Արապ»ի խմբագրութիւնը հե-տեւեալ տողերը աւելցուցած է այս հերքումին տակ ·*

*— « Կը շնորհաւորենք պայքարի մեր հայ եղ-բայրները Արաբներուն հանդէպ իրենց ունեցած գեղեցիկ զգացումներուն համար: Հայերը եւ մենք եղբայրներ ենք լաւ թէ ձախորդ օրերու մէջ եւ պիտի գիտնանք իրարու օգնել յաւիտեան, յոգնու-երկու կողմերուն ալ, որպէսզի անարդարութիւնը վերջ գտնէ» :*

## Ոչ մէկ հետք 2 դիւանագէտներէն

*Անգլիացի երկու դիւանագէտներու, Մէք Լի-նի եւ կի Պըրճըսի անհետացումը կը չարունակէ ա-ռեղծուած մնալ: Հակասական բազմաթեակ տե-ղեկութիւնները իրար կը խաչաձեւեն, յուզման ու ջղագրգռութեան մէջ պահելով անգլեւամերիկեան շրջանակները :*

*Համպուրկի եւ Իսթանպուլի ձայնասփիւռնե-րը կէրակի իրիկուն կը ծանուցանէին թէ երկու դիւանագէտները ապաստանած են Փրահա: Այս լուրը քաղած են Պուքրէշի անթելին մէկ զեկուցու-մէն: Հետապնդումները կը չարունակուին, բոլոր արեւմտեան երկիրներու մէջ, Միջերկրականէն մինչեւ Հիւսիսային եւ Պալթեան ծովերը — Իտա-լիա, Կիպրոս, Նորվեկիա, Պելժիա, Ֆինլանտա , եւն·, 15.000 զաղանի ոստիկաններու կողմէ: Այ-սուհանդերձ, անգլիական հետախուզական սպա-սարկութիւնները ոչ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն կր-ցած են ձեռք ձգել մինչեւ հիմա: Այս պատճառով ալ, հարցը աւելի լուրջ հանգամանք մը ստացած է :*

*Կը կարծուի թէ փախստականներու կողմէ ի-րենց ընտանեկան պարագաներուն դրկուած հե-ռագիրները ծառայած են մոլորեցնելու հետապըն-դիչ իշխանութիւնները: Պըրճըսի հեռագիրը, որ Հոմմէն դրկուած էր, առաջուընէ պատրաստուած եւ դրուած է լաւ անգլերէն չդիտցողի մը կողմէ , որ յայտնօրէն օտարական մը եղած է, եւ անոր ձեռքով ալ յանձնուած է հեռագրատուն: Հակա-ռակ, սակայն, այս իրողութեան, խաղական ոս-տիկանութիւնը կը կարծէ թէ փախստականներէն մէկը կը գտնուի Իտալիա եւ որոշապէս Նափոլիի շրջանը: Համաձայն իտալական «Իլ Թէմփօ» թեր-թին, որ սերտ կապեր ունի ոստիկանութեան հետ, Պըրճըս Ֆիորենցա հասած է քանի մը օր առաջ , ցամաքի ճամբով եւ հոն տեսնուած է անգլիացի դիւանագէտի մը հետ: Ցետոյ քանի մը ժամուան համար Հոմ գացած եւ հոնկէ չարունակած է իր ճամբորդութիւնը դէպի հարաւ :*

*Հարիւրի մօտ անգլիացի զաղանի ոստիկան-ներ ալ գացած են Անվէրս, գործակցելու համար պելժիական ոստիկանութեան հետ: Անհաւանա-կան չի թուիր, որ փախստականները նաւ նստած ըլլան այս նահանգստին մէջ եւ ճամբայ ելած դէպի Ա· Միութիւն: Արդարեւ, Անվէրսի առջեւը խարսխած խորհրդային չոգենաւի մը չուրջ կաս-կածելի չարժումներ նչմարուած են չաբաթ օր :*

*Ֆրանսական ոստիկանութիւնն ալ դեռ ձեռն-թափ չէ եղած իր հետապնդումներուն մէջ: Պըր-պոումները կը չարունակուին պանդոկներու, սըր-ճարաններու եւ ուրիշ զբօսավայրերու մէջ եւ կը սառուդուին բոլոր տեղեկութիւնները: Ամերիկացի զաղտնի ոստիկաններ ալ փարիզ եկած են այս նը-պատակով: Իսկ մրս կողմէ, բրիտանական զաղտ-նի ոստիկանութեան պետը, Սըր Փրսի Սիլիթու, ոստիպղաբար Ուոշինկթըն մեկնած է, իր ամերի-կացի առոիճանակիցին հետ խորհրդակցելու հա-մար :*

*Մ· Նահանգներու պաշտօնական շրջանակները չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը այս մեծ դա-թակղութեան առթիւ եւ կը զարմանան, թէ իրենց « այլանդակ» կենցաղովը ծանօթ պաշտօնատար-ներ պահուած են գործի վրայ, արտաքին նախա-րարութեան նման պաշտօնատան մը մէջ եւ այն-քան կարեւոր դիրքերու վրայ: Այս շրջանակները կը մեղադրեն Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախա-րարութիւնը իբրեւ թոյլ, ամուլ, ապահովութենէ զուրկ, անտարբեր եւ մէջտեղ պաշտօնատարներով լեցուած հիմնարկութիւն մը:*

*Արտաքին նախարար Պ· Մորիսըն, երեսփ· ժողովին առջեւ իր յայտարարութեանց մէջ պիտի ըսէ անկեղծօրէն, թէ իր նախարարութիւնը խոլի եկած է: Սուտուտած է, սակայն, որ փախստա-կանները ոչ մէկ վաւերաթուղթ տարած են իրենց հետը: Փախուստը եղած է անակնկալ արագու-թեամբ մը եւ փախստականները չեն կրցած մեծ քանակութեամբ դրամ տանիլ :*

*Մէք Լինի եւ Պըրճըսի բարեկամները, Անդ-լիոյ մէջ վճռապէս կը յայտարարեն, թէ Մէք Լին, ոչ մէկ համակրանք կը տածէր Համայնավարու-թեան հանդէպ, իսկ Պըրճըս, որ չատ բան դիտէր Ա· Միութեան եւ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան մասին, ոչ մէկ առեն հիացում յայտնած է բոլշե-ւիկեան վարիչներու եւ անոնց հաստատած վար-չաձեւի մասին: Մէք Լին լրջաբարոյ, լուսամիտ եւ դիտակից մէկն էր· եւ չատ լուրջ պատճառներ ու-նեցած ըլլալու է այսպէս յանկարծակի փախչելու համար :*

### ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՑԿԱՐԸ ԿՐ ՍԱՍՏԿԱՆԱՑ

*Ճառերը իրար կը հրմշտկեն, անթելով թէ բեմերու վրայ: Պ· Տիւքլօ կիրակի օր պարզելով համայնավար կուսակցութեան ծրագիրը, յայտա-րարեց թէ պինուորական ծախքերը 250 միլիառէն բարձրացած են 800 միլիառ ֆրանքի: «Այս աւերիչ եւ վտանգաւոր քաղաքականութիւնը արդարացնե-լու համար ստօրէն կ'ամբաստանեն Ա· Միութիւնը թէ պատերազմ կը պատրաստէ: Ճշմարտութիւնն այն է որ Ա· Միութիւնը առաջարկեց խաղաղու-*


(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

## ԲԱՐԵՆՉԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

*ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 24 Մայիս.*— Աւելի քան երկու - երեք ամիս էր որ կողմերը մեծ աշխատութեամբ կը պատրաստուէին՝ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ընտրութեան :

Քանի մը տարի էր որ Դաշնակցութիւնը չէր մասնակցեր քուէարկութեան, հետեւաբար ոչ ալ իր ներկայացուցիչներն ունէր եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան մէջ :

Կողմերէն մէկը միայն կ'ընտրէր հոգաբարձուները, որոնք ազգային, եկեղեցական, մշակութային գործերը կը վարէին ըստ իրենց հայեցողութեան: Այս պատճառով ալ քննադատութիւններ, ըսի ըսուները անպակաս էին:

Վերջապէս, Մայիս 19ին թերթերը ծանուցին կատարեալ համերաշխութեամբ եւ փոխադարձ հաւանութեամբ, ամիսներով քննուած ընտրելիներու ցանկը: Թեկնածուները որոնք ծանօթ են Պուէնոս Այրէսի հայ գաղութին եւ կը վայելեն ընդհանուրին վստահութիւնը: Գաղութին հին անդամներէն Պ. Արմէն Պերկամալի, բոլորէն յարգուած անձնաւորութիւն մը, յանձն առաւ «կազմել իր դահլիճը»: Իրեն աշխատակից ընտրեց (կողմերու հաւանութեամբ) համերաշխ գործունէութեան կուսակից եւ դիտակից անձեր : Մայիս 27ին տեղի պիտի ունենայ ֆուէարկուքիւն միայն նշանակուած ցանկի անուններու վրայ :

Համերաշխութեան այս չատ դովելի ձեռնարկին կարեւոր ազդակը կարելի է համարել մեր նորեկ «այցելու հովիւը», Սիոն եպիսկոպոս :

Կ'արժէ չնորհաւորել, Պուէնոս Այրէսի այս բարեգէպ նախաձեռնութիւնը, որ, մեծ բարիքներ կը խոստանայ: Երանի թէ օրինակ հանդիսանար բոլոր գաղութներուն, զարկ տալու համար անոնց յառաջդիմութեան եւ բարօրութեան :

⚔ Զմեռը արդէն սկսած է մեր երկրին մէջ, որով նաեւ չարան - չարան, իրարու կը յաջորդեն «տարեկանները»ը, հանդէսներ, պարահանդէսներ, քանոմաեակներ, երկամեակներ: Իսկ հանդէսնե - րու, ներկայացումներու, ճառերու, նոյնիսկ համառօտագրութիւնը «Ցառաջ»ներ կրնայ լեցնել :

Եղանակի սկիզբը Հ. Ը. Մ. Ժրալեան Տիկիններէն եւ Օրիորդներէն կանխեցին: Միութեան պատգամաւորական ժողովը բացուեցաւ, մտերիմ չրջանակի մը մէջ, թէյասեղանի մը չուրջ: Երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւններ: Ցաջորդ օրը, պատգամ. ընդհ. հաշուետուութենէ վերջ, Շրջ. վարչութեան երկամեայ եւ գործունեայ նախագահը, Տիկին Մայիս Մելիքեան կը ներկայացնէր իր հրաժարականը: Ցաջորդը տակաւին ընտրուած չըլլալով, Տիկինը առժամապէս կը վարէ նոյն պաշտօնը :

⚔ «Արմենիա» Թերթին վարչութիւնը սիրուն հանդէսով մը տօնեց հրատարակութեան քսանամեակը: Այս առթիւ լոյս տեսաւ բացառիկ թիւ մը մեծածաւալ, դունաւոր եւ չատ ճոխ բովանդակութեամբ: Հարսնիքի, ընտանեկան հաւաքոյթի մը երեւոյթն ունէր հանդէսը: Մեծ սրահին մէջընդարձակ սեղաններու չուրջ, հարազատներ, մտերիմները եւ բարեկամներ «չափահաս քսան տարեկանի պսակը» կը կատարէին եւ քանի մը հարիւր հոգի ճոխ սեղանի չուրջ լսեցին Թերթին պատմութիւնը երկունքէն մինչեւ այս օրուան «այր կատարեալ» տարիքը :

⚔ Հ. Մ. Ը. Մ.ը Արժանթինի գաղութին ա - մէնէն ուժեղ եւ լաւ կազմակերպուած Միութիւնն է, որու չուրջ հաւաքուած են քանի մը հարիւր ընտրողներ: Հակառակ վարչական խորհուրդի մեծ չանքերուն եւ աշխատութեան, դեռ չեն վերջացած իր պեղեցիկ չէնքը եւ յարակից մասերը : Միութեան տարեկան պարահանդէսը անցաւ չատ հաճելի եւ ամէն կերպով գոհացուցիչ, մանաւանդ հասոյթը: Ժրաջան անդամները ամէն տեղ դուռ - ները լայն բացուած գտեր էին իրենց առջեւ:

⚔ «Արմենիա Երիտասարդաց Միութիւն»ը որ երկու տարիէ ի վեր ունի իր պարբերականը, դե - ղեցիկ հանդէսը՝ ներկայացումով մը տօնեց Թերթին երկրորդ տարելիցը: Այս առթիւ Թերթը լոյս տեսած էր միացեալ թիւով եւ ճոխ բովանդակութեամբ՝ պատկերազարդ :

Գեղեցիկ եւ գեղարուեստական է «Կամք»ը: Իր կողքը կը ներկայացնէ հայկական մանրանկար մը, չրջանակի մը մէջ, վարի մասը Սիս, Մասիս, նորածագ արեւ եւ ճաճանչները դէպի վեր որու վրայ Սասունցի Դաւիթը խրոխտ նայուածքով կը թռչի իր «Քուռկիկ Ջալալին»նստած: Միչտ ընտիր թուղթով լոյս տեսած այս պարբերականը, կէսը սպաներէն, «ի պէտս գանցաուելոց» լոյս կը տեսնէ խմբագրութեամբ Պ. Սոկրատ Թէրզեանի :

⚔ Արժանթինի հայ գաղութը հետզհետէ կ'աճի: Ամէն չաբթու, ամէն ամսուն նոր գաղթականներ կը հասնին: Այս վերջերս ալ քանի մը ընտանիք եկան Պարսկաստանէն: Կ'ըսեն թէ դեռ չատ - չատեր «բեռներ կապելու» կը պատրաստուին, իրենց հետեւանք վերջին դէպքերու:

## Առաւ երկաւնեանի վերջին օրերը

*ՄՄԲ.*— Ահաւասիկ ողբացեալ Արամի նուիրուած գրութիւնը ...

Տասնըվեց տարի անցած է իր մահուան թուականէն, բայց մարդիկ չեն մոռցած այս աննման հերոսը: Ոմանք անոր մահուան կապակցութեամբ քնարնդրական վճիռներ կ'արձակեն ասոր անոր հասցէին, ոմանք ալ խղճի պարտքը կատարած անոր հանդէպ, յարդանքով կը յիշատակեն անունը մեր օրերու այն մեծ Հայուն, որ քսաներորդ դարու հայկական վերժինդրութեան մարմնացումը դարձաւ իր անվեհեր քաջագործութեամբ :

Եթէ պիտի չմոռցուին հայկական մեծ Գողգոթան եւ զայն ծրագրող ու գործադրող գլխաւոր դահիճները, պիտի չմոռցուի նաեւ նիհարակազմ, դալուկ դէմքով, միլին հասակով, վառվռուն աչքերով այս տղան, որ ցեղին վրէժը լուծեց Թալէաթ կոչուած հրէշի գործակիցներէն, եւ որուն ամիւնը Գորտոսա նահանգի Սան Խերոնիմոյ գերեզմանատան մանուր յարկաբաժիններէն մէկուն մէջ ամփոփուած, Հայաստան փոխադրուելու օրուան կը սպասէ, աւա՛ղ...:

Արամ Երկանեան Գորտոսա կը բնակէր երբ Թոքախտի հիւանդութեամբ վարակուած, տերեւի պէս դեղնած դէմքով եւ չուտով առողջանալու ինքնավստահութեամբ մեր դիերկը ինկաւ :

Կը ճանչնայի զայն Պուէնոս Այրէսէն :

Անմիջապէս տեղաւորեցինք Ա.ժէնտէ կոչուած Թոքախտի մեծ հիւանդանոցը՝ 150 փեսօ ամսավճարով :

Օր մը, որ բնաւ պիտի չմոռնամ, հանդուցեալ Թ. Մեծատուրեան եւ քանի մը ընկերներ կըրկինն հիւանդանոց գացինք տեսնելու համար զայն : Այս անգամ Արամ անճանաչելի դարձած էր, այնպէս որ հազիւ թէ կը կարողանար չնչել: Մահճակալին մէջ անշարժ ու անխօս հիւանդը աւելի քան Յոր մըն էր, առանց միսի ու արիւնի : կեանքիս մէջ չեմ ղղացած սարսափ հիւանդէ մը, որքան զայն տեսայ այդ օրը ...:

Անմիջապէս մեզի մօտեցաւ Արամը խնամող քոյրը, յայտարարելով թէ հազիւ մէկ - երկու ժամ կրնայ ապրիլ ան: Մեր մեկնումը յետաձգեցինք մինչեւ ուշ դիշեր՝ սպասելով մահուան լուրին, որ կ'ուշանար :

Երկու չաբաթ վերջ տրուած մեր սովորական այցելութիւնը խաբեց բոլորս: Ան քաջառողջ մարդու երեւոյթով, ոտքի վրայ, չաղթակազմ, պաղ ժպիտ մը դէմքին դիմաւորեց մեզ: Համբուրեցինք դինքը :

Մարդկային ինչ հրաշագործութիւն, կը մտածէինք, անցեալ օրերուն մեր տեսած ոսկրոտ դիակը այսօր ոտքի վրայ, դէմքը գոյն ու մարմինը ուժ առած, մէկ կողմ նետած է կարծես մահուան սպառնալիքը ...:

Ամիսներ տեւեց այս աննախընթաց վիճակը Արամին, սակայն մանաւանդ բժիշկները իրենց յոյսերը կտրած էին: Որոշեցինք զայն փոխադրել աւելի օդասուն ու առանձին յարկաբաժինով բնակարան մը: Հազիւ թէ երեք ամիս անցած էր, Արամին կացութիւնը աւելի վատթարացաւ: Ինքն ալ յուսահատօրէն կը մրմնջէր.— « Եթէ ցաւ մը ունիմ կուրծքիս տակ, ան ալ առանց նորածին դաւակս տեսնելու մեռնիլս է»...:

Իսկապէս Արամ իր դաւակը չծնած մեկնած էր Գորտոսա :

Արամ մահուան վերջին օրերը զարհուրելի կերպով կը չարչարուէր: Անիծը մահուան դէմ կը մարտնչէր կատաղօրէն. «Ես պիտի չմեռնիմ» պոռալով: Իրարանցումը մեծ էր Դաշնակցական ընկերներու մօտ: Գիշեր ու ցորեկ առանձին չէզոքցինք զինք: Շատ պարզ էր որ կ'ապրէր իր վերջին օրերը :

Մասնաւոր հեռագիրներով Պուէնոս Այրէսէն կանչուեցան իր ընտանիքին անդամները:

1934 Օգոստոս 2ի առաւօտ, ահեղագոռ մոըն-չումներէ վերջ փչեց իր վերջին չունչը այն առեն երբ իր կուրծքին տակ երկու թոքերէն կտոր մը մնացած չէր, մոմի պէս սպառած ըլլալով :

Այսպէս մեռաւ Արամ Երկանեան, իր եռեւ ձգելով առասպելական կռչուելու աստիճան վրիժառու տիւթի համբաւը, որ կռչուած է վառքերէն մէկը ըլլալու Հ. Ը. Դաշնակցութեան վաթսունամեակին :

Ս. ԿՈՒՄՆ

⚔ « Մոռցուած հերոսներ» ակնարկին առթիւ Միսաքը ներկայացած էր: «Ահա մէկը» դրած էիք: Ահա երկրորդը, կը գրեմ ես ալ:

« Արմենիա »յի քսանամեակին առթիւ լոյս տեսաւ իր գործունեայ ընկերներու չարքին Արամ Երկանեանի պատկերը: Այս առթիւ սարքուած հանդէսին մէջ, նախագահը ներմաքս դրուատեց հերոսը, որուն դաշնակահար աղջիկն ալ բուռն ծափերու արժանացաւ: Նուագեց նաեւ ողբացեալ Թախմաճեանի աղջիկը :

« Կամք»ը, — Արմենիա Երիտ. Միութեան Թերթը — Արամի պատկերին հետ, հրատարակեց վերջին օրերու վիճակը, ականատեսի մը վկայութեամբ: (Թիւ 4—6): Իր ընկերները յաճախ կ'այցելեն դերեզմանը:

Ալ ի՞նչպէս վարուելու է որ չըսեն «մոռցուած են» երկանեանը եւ իր պինակիցները. :

Դաշնակցութիւնը ոչ միայն չէ մոռցած իր յաւնի հերոսները, այլեւ Թուղթին յանձնած է բազմաթիւ անյայտ անուններ, «Խոնարհ հերոսներ», գատ գատ էջերով,— «Ողմոյ Լոբեօններ », «Կոտոյի Հաճիներ», Մոկացի Գրիգորներ, Շերինները եւ.:

ԹՂԹԱԿԻՑ

## ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

*ՀՈՒՐՆ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՏՈՒԱԿԱՒ ՆԱԽԱԳԱ - ՀՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԿԱՄԹՈՆ ՏԷՖԷՌԻ*

ՄԱՐՍԷՑԼ (յապաղած).— Ինչո՞ւ պզտիկ զոյզոյն « տէօնմէ »ներով եւ հասարակ խաչազողներով, երբ հայրենասէր բազմութիւններ ա - զդներով, որ տարի խանդավառութեամբ կը լեցնեն սրահ - մէն տարի խանդավառութեամբ կը լեցնեն սրահները, Մայիս 28ի տարեդարձին առթիւ :

Այս տարի ալ, անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր Variétés Casinoի ընդարձակ սրահը : Իր յատուկ տեղը գրաւած էր հանդէսին պատուաւոր կալ նախագահը, Պ. Gaston Defferre, առեւտրական նախագահը, Պ. Ժան Մաս, Օր. Ռափիւլի, եւն.): Բոլորին, ինչպէս եւ Միսաք Թորլաքեանի մուտքը ողջունուեցան ջերմ ծափերով :

Օրուան նախագահը, ընկեր Ց. Պալիկեան հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել ազատագրութեան զոհերուն յիշատակը : Նկատելով որ յարգելի նախարարը եւ ընկերները ստիպուած են չուտ մեկնիլ, ընտրական պայքարին առթիւ, առաջին խօսքը տուաւ Պ. Կասթոն Տէֆէրի :

— « Ինձ համար սովորութիւն դարձած է ա - մէն տարի ներկայ ըլլալ — ձեր հանդէսներուն խանդավառելու ձեզ եւ խանդավառուելու ձեզմով: Այս տարի այս ձեր տօնակատարութիւնը կը զուգադիպի մեր ընտրական պայքարին: Հակառակ անոր որ նոր հասած էի Մարսէյլ, ուղղակի հոս եկայ, ներողամիտ եղէք որ առաջին խօսքը ես կ'առնեմ: Դուք հոս հաւաքուած էք տօնելու ձեր անկախութեան 33րդ տարեդարձը, անկախութիւն մը որ խեղդուեցաւ բոլշեւիկեան բռնակալութեան ձեռքով: Տօնելով այս օրը, կ'ուզէք ազատուած տեսնել ձեր հիմնած ազատ եւ անկախ հանրապետութիւնը: Մենք ալ պայքարի մէջ ենք, փրկելու համար մեր հանրապետութիւնը օթալճենեան հա - մայնավարութեան սպառնալիքէն: Մեր բոլշեւիկները չեն խրատուիր ձեր օրինակէն: Եթէ վաղը Մոսկուայի թաթին տակ իյնանք մնաք բարով ազգ եւ ազատութիւն: Ցունիս 17ը պիտի վճռէ մեր ճակատագիրը»: (Ծափեր):

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ քաղաքապետական խորհուրդի անդամներէն Օր. Ռափիւլի: Այս համակրելի օրիորդը, օժտուած բանաստեղծական չնորհներով, կը վայելէ Մարսէյլի հայութեան անվերապահ յարգանքը: Իրրեւ ուսուցչուհի մօտէն ծանօթ է մեր զաւակներու նկարագրին եւ ջերմագէս կը զնահատէ իր հայ աշակերտներու ընդունակութիւնները : Իր ուրախութիւնը յայտնելով հայ ընկերվարական կուսակցութեան՝ Դաշնակցութեան վայելած լայն ժողովրդականութեան առթիւ, ըսաւ.

— « Սիրելի բարեկամներս, չատ ուրախ եմ որ հայ իդեական սեռը եւս մեծ թեւ մը կը ներկայացնէ այս տօնակատարութեան մէջ: Ընդհանրապէս ընկերվարական կիներ զօրավիգ են իրենց տղամարդոց պայքարելու եւ պաչտպանելու հանրապետութիւնը : Իմ ընկերոջ՝ Կասթոն Տէֆէրի խօսքերը իրագործելով, իմ հայրենակիցներուս մաղթանքները կը բերեմ ձեր այս տօնին առթիւ եւ կը յայտարարեմ,— Ազգերու երջանկութիւնը կախուած է ընկերվարութեան յաղթանակէն, աշխատինք այդ յաղթանակին համար» :

Ընկեր նախագահը իր բացման խօսքին մէջ համառօտակի պարզեցէ վերջ մեր ազատագրական պայքարին ելեւէջները,— Ցեղափոխական գործ, Օսմ. Սահմանադրութիւն, Բարենորոգումները, 1914ի պատերազմ, 1915ի Եղեռն, կամաւորական չարժում, բոլշեւիկեան յեղափոխութիւն, չէշտեց. — « Մենք առանձին մնացինք Թրքական բանակներու դէմ յանդիման: Հ. Ը. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս լաւ օրերուն, նոյնը դէշ օրերուն ալ կանգնեցաւ այս ժողովուրդի ճակատագրին: Մղեցինք օրհասական պայքար, յաղթեցինք, եւ Թշնամին ճանչցաւ մեր անկախութիւնը: Թուրքը ճանչցաւ, Հայեր կան որ չեն ճանչնար ուրեմն: Թուրքէն ալ վատ են: Երկու տարուան վերակազմութեան շրջան մը բոլորելէ ետք, մեր երկիրը պիտի դառնար օրինակելի հանրապետութիւն մը, երբ Թուրքն ու բոլշեւիկը միացան զայն խեղդելու համար» :

Պուէ տիւ Ռոնի նահանգային խորհուրդի անդամներէն քաղաքացի Ժան Մաս եւս խօսք առնելով ըսաւ.

— « Ես կը ճանչնամ անոնք որոնց հետ կը խօսիմ: Ձեր լեզուով չեմ կրնար արտայայտուիլ, բայց մեր հոգեկան կապերը լեզու չեն ճանչնար :

## Գրական գաղտնիք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻ ՎՐԴ ՍԱՅԼ

## Ֆր.ա. Կաղտոյ Թալլ

ՕՐԱՍՈՒՅՑ ՀՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ե. Դ. Ս. Ի. Ա. Ն.

Ֆրանսերէն դասեր կու տայ տուներու մէջ եւ ուսանողներու՝ իրենց տուները։ Կրնայ նաեւ ընդունիլ աշակերտներ իր տունը։ Կը խոստանայ ամենայն ուշադրութիւն եւ ջանք։ Կը խնդրուի դիմել Ֆրանսերէն դասեր տառերով։

Ա. Ա. Ա. Ն. Ի. Ա. Ն.

Ֆրանսերէն դասեր կու տայ տուներու մէջ

թեան դաշնագիր մը կնքել, աստիճանաբար կը ճանաչել սպառազինութիւնները, աբդիլել հիւլէա – կան զէնքը: Ի· Միութիւնը դինուորական խա – րիսխներ չի հաստատեր ուրիշին հողերուն վրայ, ինչպէս կ'ընեն Ամերիկացիները»:

Պ· Էռիօ, Ազգ· ժողովին նախագահը եւ ար – մատական կուսակցութեան վարիչը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ճայնատիւռ ճառով մը·

— Կուսակցութիւն մը կը յաւակնի մենաշնոր – հի վերածել խաղաղութիւնը: Պարզապէս կը զուարճանայ: Ի· Միութեան զինեալ ուժերը հինգ միլիոն զինուորներէ կը բաղկանան, առանց հաշ – ուելու արբանեակ պետութեանց զօրքը: Ո՞ր բանի – մաց քաղաքային պիտի կրնային համոզել թէ Ֆը – րանսա պատերազմ կը պատրաստէ այդ ահագին ուժերուն դէմ: Մեր արտաքին քաղաքականու – թեան նպատակն է երկիրը փրկել հաւանական ար – շաւանքէ մը »:

× « Լը Փոփիւլէռ», ընկերվարական կուսակ – ցութեան պաշտօնաթերթը, կը ծաղրէ Ժաք Տիւք – լոյի ճառը, դիտել կուտայ թէ Ալանտեանի դա – շինքէն առաջ, Ի· Միութիւնը 22 ոչ – յարձակման դաշինքներ կնքած, բայց ոչ մէկը յարգած է:

× Ֆրանսայի եպիսկոպոսները շրջաբերական – ներ ուղղած են հաւատացեալներուն, որպէսզի մասնակցին երեսփ· ընտրութեանց: Անկուլէմի եպիսկոպոսը կ'ըսէ թէ «մահացու մեղք է ձեռն – պահ մնալ»: Ուրիշներ ալ յիշեցնելով քրէարկելու պարտականութիւնը, կը թելադրեն «թեկնածուները դատել ոչ թէ իրենց խոստումներով, այլ անց – եալ գործերով»:

× Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Կի Մոլէ ճաղկելէ վերջ համայնա – վարութիւնը, դատապարտեց նաեւ «մէկ մարդու պաշտամունքը», պնդելով թէ զօր· ոը Կոլի «կազ – մակերպութիւնը վտանգ մը կը կազմէ հանրապե – տութեան համար»: Ցետոյ բացատրեց թէ ոչ մէկ ժողովուրդ պատերազմ կ'ուզէ, բայց եւ այնպէս պատերազմի հոգեվիճակ մը ստեղծուած է եւ ընդհարումներու վախը պատճառ եղած է որ դի – նակցութիւններ կնքուին, պաշտպանելու համար ազատ երկիրներ »:

× Անկարգութիւններ ծագեցան Լա Միխթայի մէջ, երբ ընտրական ճառ մը կը խօսէր առեւտրա – կան տորմիլի նախարարը, Պ· Տէֆէռ: Ծայրայեղ ձախերը սրահ մտնել կ'ուզէին, սակայն ձախողե – լով, յարձակեցան ունկնդիրներուն վրայ: Քարեր եւ ուրիշ առարկաներ նետուեցան վոլոդին մէջ եւ ոստիկանք ալ պարպուեցաւ, առանց մեծ վնաս պատճառելու:

**ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ**

---

ՍՈՒՐԻՈՑ կառավարութիւնը փակեց Լիբա – նանի սահմանապլուխը, իբրեւ հետեւանք 600 Սուրիացի բանուորներու եւ իրենց ընտանիքնե – րուն վտարման: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս բանուորները հեռացեր էին ե – րաչտութեան մատնուած չրջանէ մը, Լիբանանի մէջ աշխատելու համար, աւելի ժան քան տեղա – ցի բանուորները:

ՃՈՓՈՆԻ հաչտութեան դաշնագիրը քար դայ – թակղութիւն ղարձած է մեծ պետութեանց միջեւ: Մ· Նահանդները կ'ուզեն օր առաջ կնքել դաշնա – գիրը: Անգլիան ալ համաձայն է, իսկ Ֆրանսա՝ վերապահ: Ի· Միութիւնը կիրակի օր ամերիկեան դեսպանին յանձնեց նոր ծանուցագիր մը, պատ – ճէններն ալ՝ Ֆրանսական, անգլիական եւ չինա – կան դեսպաններուն: Մանրամասնութիւնները պաղտի կը պահուին, բայց կ'ըսուի թէ Մոսկուա կը պնդէ որ դաշնագրին խմբագրութեան մասնակ – ցին բոլոր պատերազմիկները, իրբեւ հիմք ունե – նալով Եալթայի, Փոցտամի եւ Գահիրէի հա – մաձայնութիւնները: Կ'առաջարկուի ժողով դու – մարել յառաջիկայ Ցուլիսին կամ Օգոստոսին, նախագիծը քննելու համար:

ԱԶԳ· ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարը, Պ· Ժիւլ Մոք, պաշտօնական ակումբով մը կ'ըսէ· — «Փա – րիզեան համայնավար առուաւտեան թերթ մը, չարունակելով իր սուտերը, քանիցս տեղեկացուց, թէ նոր զօրամասեր պիտի ղրկուին Քորէա եւ Հնդկաչին եւ հաւանաբար պիտի երկարաձգուի պինուորական ծառայութեան չրջանը: Բացար – ձակապէս սուտ են բոլոր այս տեղեկութիւնները, որոնք հրապարակ կը նետուին ընտրական նպա – տակներով»:

ԱՆԳԼԵՒԻՐԱՆԵԱՆ քարիւղի ընկերութեան ներկայացուցիչները Թէհրան կը հասնին այսօր: Վաղը պիտի սկսին խորհրդակցութիւնները պար – սիկ կառավարութեան հետ: Ընկերութեան տնօրէ – նը յայտարարեց, թէ՝ իրենք տոզորուած են բարի տրամադրութիւններով և կ'ուզենդիւրացնել պար – սիկ կառավարութեան գործը »: Միւս կողմէ, Ա· պատան հասած է աղդայնացման յանձնախումբը, որ պիտի ստանձնէ Անգլեւիրանեան ընկերութեան գործերը: Քաղաքի բնակչութիւնը մեծ ընդունե – լութիւն մը ըրած է պատուիրակութեան: Տաս – նեակ մը եղներ, ուղտեր եւ ոչխարներ մորթուած են, քաղաքի դրան առջեւը չինուած յաղթական կամարին տակ:

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բանակի միացեալ սպա –

## ՄԱՑԻՍ 28Ը

*ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԷՋ*

Ցունիս 23ին, նախագահութեամբ նախկին նախարար ED. DEPREUXի:

×

*ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ*

Ցուլիս 1ին:

×

*ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ*

Ցունիս 17ին, Sacré Cueurի սրահին մէջ:

Կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին: Մանրամասնու – թիւնը յայնորդուի:

---

Հ· Ց· Դ· Կեդր· Դիւանը ստացած է սակաւա – թիւ օրինակներ:

## «ՅՈՒՅԱՊԱՏՈՒՄ»

Հ· Ց· Դ· 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

636 մեծադիր էջ, 80 նկարներով

Գինը 1500 Ֆր·, թղթատարի ծախքով 1625:

Դիմել ընկեր Գ· Բալայեանի, 16 rue des Bas – serons, Montmorency (S. et O.):

Կը ծախուի Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 rue Monsieur le Prince:

---

*ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ*

*ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼԻԼԻ ՊՕՑԱՃԵԱՆ կը ծանուցա – նէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝*

*ՄԻՀՐԱՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ*

*մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, առաւօ – եան ժամը 10ին Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10bis, rue Thouin, métro Place Monge եւ Gardinal Lemoine:*

*Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:*

---

Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պորտոյի Նիկոլ Ադբալեան խումբը չնորհակալութեամբ ստացած էը նկեր Պօղոս Քէնտիրեանէ, իր նչանախօսու – թեան առթիւ հազար ֆրանք, եւ Օր· Անահիտ Հրդիկեանէ (Թուլուզէն) իր Պորտօ այցելութեան առթիւ հազար ֆրանք:

---

ԾԱՆՕԹ ԽՈՀԱՐԱՐԱՊԵՏ

## Պ· ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆԻ
## Rue Provence ՀԱՅՐԱՆԸ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

## 8, RUE LAMARTINE

Ուր իր բոլոր յաճախորդները պիտի գտնեն առաջ – ուաւ նման համեղ կերակուրները
ինչպէս նաեւ օդիի սպասարկութիւն մը բազմա – պիսի աղաղներներով:

---

## «Սասունցի» Վիեննի մէջ

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Cercle Catho – lique սրահին մէջ: Լիտնի թատերախումբով:

Ղեկավարութեամբ Դերասան ՀԱՅԿԱՄԱՐԻ

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը Հ· Մ· Ը· Մ·ի անդամներէն:

---

*ՓՈԽԱՅԱՐԿՈՒ ՈՒՆԵՆԱԼ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸՆ*

## «ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Զայնագրուած, պատկերազարդ եւ ընդարձակ երգարանին, որ սպառելու վրայ է: ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ ՀԱՋԻԻ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՍՆԵԱԿ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԵԻՍ: Դիմել «Ցառաջ»ի հասցէով՝ հրատարակիչին: Գինը՝ 1500 ֆրանք, փոստի ծախքն ալ մխասին:

---

յակոյտներուն պետը, զօր· Պրէսլի Ուոշինկթըն վերադարձաւ: Մեկնած պահուն, զօրավարը յայ – տարարեց, թէ բաւական լաւ յառաջդիմութիւններ կատարած են Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանու – թեան մէջ: «Կը խորհիմ թէ ժամանակը չատ կա – րեւոր է եւ ամէն ինչ պէտք է ընենք վերապինոմը փութացնելու համար»: Զօրավարին կարծիքով, եւ պարզ զինուորական տեսակէտով, անհրաժեչտ է Ատլանտեանի Դաշինքին մէջ առնել Թուրքիան, Ցունաստանը, Սպանիան եւ Եուկոսլաւիան:

---

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
**Le Gérant : A. NERCESSIAN**

*ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ*

1.— Կը խնդրուի ապառիկ չձդել բաժնեզինը, վաբչութեան խնայելով աւելորդ յողնութիւններ:

2.— Հասցէի փոփոխութեան, կամ արձա – կուրդին իր թերթը ստանալու համար կը խնդրուի ղրկել 50 ֆրանք:

3.— Լրագրավաճառներէն գնող մեր ընթեր – ցողներուն կրնանք իրենց արձակուրդի չրջանին թերթ ղրկել ամիսը 250 ֆրանքով:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

---

*ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ*

*ԱՆԻԼԻՆ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ·— Հ· Ց· Դ· Աբամ* եռթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի ընկերները այս չորեքչաբթի ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը:

*ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ* հերթական հաւա – քոյթը այս չորեքչաբթի երեկոյ Քատէ սրճարա – նին վերնայարկը: Կը խօսի Պ· Վահան Զէյթուն – ցեան: Նիւթ՝ Քարլ Մարքս եւ իր վարդապետու – թիւնը:

---

*ՔՍԱՆՆԵՐՈՒ ՍԳԱՀԱՆԴԻՍԸ*

Այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Salle Géogra – phieի մէջ: Մանրամասնութիւնները յայնորդով:

---


## Մարզական հանդէս !

Ս· ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ցունիս 17ին, կիրակի օրը ժամը 16ին:

Կը հրաւիրուին աչակերտներու ծնողները եւ վարժարանին բոլոր համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

---

ԱՄԱՌՆԱՑԻՆ ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՑՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԻԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՑՄԱՑՈՒՄ
«ՊԼՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ-ԱԼԷՄՇԱՀ» ՍՐԱՀԸ
26, Rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres
24 Ցունիս, կիրակի օր, ժամը 15ին
Դերասաններու ընտիր կազմով մը

## Գրիգոր Վահան

Կը ներկայացնէ
Հայկական տարազներով, երգերով եւ պարերով

## ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Միծպաշարժ կատակերգութիւն 4 արար,
քաղուած Մոլիէռի «Le Médecin Malgré lui» գործէն
Կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Ց· եւ Ց· ԼԱ – ԲԻՖԵԱՆՆԵՐ, Օր· ՍԱՎԱՏԵԱՆ, Ն· ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Ս· ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, եւայլն:
Մուտքի գիները ժողովրդական:

---

## Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուհիներ իրենց տունը աշխատող confection sur robes:

Դիմել՝ 40 rue des Bois, Paris (19), métro Pl. des Fêtes կամ Télégraphe: **NADIRIAN**ի:

---

## Ծախու է

7 Rue d'Alexendrieի մէջ յարկաբաժին մը, ա – պատ բնակութեան համար, նոր չէնքի մը մէջ, ա – մէն յարմարութիւններով, կարասիներով: Բ· յարկ, վեց սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, ապասու – հիի սենեակ, եւ հեռաձայն: Գին **3.500.000** ֆրանք: Հեռաձայնել LOU. 23.05:

---



## Fourrures GARA

**5, Rue Bourdaloue, Paris (9)** (Carrefour Châteaudun)
Réparations . Lustrage , Garde
Manteaux sur mesure, Transformations
R. M. 152.726 Tél. Tru. 64-81

ԼԱԻԱԳՈՑՆ ՄՈՒՇՏԱԿԸ կ'ուզէ՞ք ունենալ, աշխատանքով, ապրանքով, ձեւով ու գինով մէկ հատիկ: Գացէք վերոգրեալ հասցէին:

10 % բացառիկ զեղչ ամառուան եղանակին ընթացքին:

---

*ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է*

Cannesի մէջ կօշիկի արհեստանոց մը որ կըր – նայ օգտագործուիլ տարբեր արհեստներու համար եւս: Գրել Nichanian, 1, Ave. St.Louis, Cannes, A.M.:

# ՅԱՌԱՋԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Mercredi 13 JUIN 1951 Չորեքշաբթի 13 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6481-Նոր շրջան Թիւ 1892

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՄԻՇՏ ՕՏԱՐԻՆ ԱՊԱՒԻՆԵԼՈՎ

Գարչելիներու դպրոց դասը օրն ի բուն փըր-փուր տեղալով Դաշնակցութեան դէմ, միշտ ալ օդնութեան կը կանչէ տեղացին ու օտարը :

Ամէն տեղ ալ, ան կը փորձէ մոլորեցնել երկրին իշխանութիւնը եւ ժողովուրդը, համոզել թէ հայ ժողովուրդին մէջ տարբ մը կայ որ կը դաւէ իրենց դէմ :

Տարիներ առաջ, պատահական երեւոյթ էր այս արիւնածարաւ խուժանավարութիւնը :

Այսօր դարձեր է հիմնական ուղեգիծ : Տասնամեայ՝ դրաւոր թէ բանաւոր քարոզութեան : Տեսական թէ գործնական աշխատանքի համար :

Այս բոլորը պարզապէս անոր համար որ, չունին ուրիշ բարոյական դրամագլուխ, զեղին շահելու եւ դեր կատարելու համար :

Բարքերու այս ապականութիւնը այնքան վարակիչ հանգամանք ստացած է որ, կրնայ կատարեալ աղէտի մը յանգիլ :

Ահա կը տեսնէք ու կը կարդաք ամէն օր : Ցեղին թշուառականը — «Թոկից փախած կամ խելքից պատուհաս» — դիւերը կը զառանցէ եւ առտուն մարտակոչ մը կ'արձակէ : Թուրքին կը յանձնէ ամէնէն զրպարտիչ սուտերն ու քսութիւնները : Ոչ միայն հայերէն, այլեւ օտար լեզուով, համաձայն տեղական պայմաններուն :

Երէկ ամփոփեր էինք մէկ-երկու հատուածներ՝ Լիբանանի մէջ թխուած հայատառ թուղթիկ մը, որ կը ճղռէր Արաբները զրդռել Դաշնակցութեան դէմ :

Քառակուսի ապուշ պէտք է ըլլալ, չըմբռնելու համար թէ ի՛նչքան քամնելի հեռեւանքներ կրնան ունենալ այս կարգի կոչերը, ճակատագրական պահերու մէջ :

Երբ ազդանշանը հնչէ, ամբոխը այլեւս դժուար կը զանազանէ «Դաշնակ»ն ու մնացեալը :

Մէկ չարթուան «Ցառաջ»ը պիտի չբաւէր, փաստացի վկայութիւններ տալու համար այս մասին, սկսելով Թուրքիայէն :

Այն օտարականները որ միացեալ ճակատ կազմեր են Սուրիա - Լիբանանի մէջ եւ այլուր, համյանուն բախտախնդիրներու հետ, չատ լաւ դիտեն այս պարագան : Եւ առ նուազն կ'արդահատին իրենց դինակիցներուն վրայ :

Այս ազատ երկրին մէջ ալ, յաճախ տեղացին էր որ կը սաստէր հայ կամ օտար զրպարտիչներ, երբ եղբայրասպան մտանանշումները կը փորձէին, օգտուելով պատեհութիւններէն :

Բազմաթիւ պարագաներու մէջ, նոյնիսկ տեղացի բոլշեւիկը չէ կրցած զսպել իր զղուանքը, այդպիսիներու հանդէպ :

Թո՛ւրքն անգամ կը գանէր այս կարգի տիպարներէն, պատկերալից բառով մը որ չատ աւելի կծու է քան մեր «վատ»ը :

Գաղափարական պայքարի հէ՞տք, այս խուժանավարութեան մէջ :

Կը բաւէ ուշադրութեամբ կարդալ գործած-ուած բառերն ու բացատրութիւնները, հրատարակուած «յայտնութիւններն» ու «վերլուծումները», դանելու համար պատասխանը :

Տրամաբանելու եղանակն անգամ պղծութիւն եւ դաւադրութիւն կը հոտի :

Այս բախտախնդիր մունետիկները տակաւին չսորվեցան թէ Դաշնակցութեան դէմ ուղղուած որեւէ սլաք՝ ամէն բանէ առաջ կը ծառայէ թշնամին խնդացնելու :

Իրենց պայքարելու եղանակը ինչո՞վ կը տարբերի Թուրքին խօսելու եւ գործելու ձեւերէն :

Ան, Թուրքն ալ հայ ժողովուրդին թշնամի չէ՞ հռչակած : Դաշնակցութիւնը :

Չէ՞ աշխատած վարկաբեկել, ջլատել, տկարացնել, թաղել զայն :

Կոչեր չէ՞ ուղղած «հայ ողջամիտ հասարակութեան», որպէսզի միացեալ ճակատ կազմեն :

Մինչեւ այսօր ալ, չարախինդ քրքիջներ չե՞ր ճակեր, երբ կը տեսնէ անոր դէմ սարքուած «ճհատա»ը, հովանաւորութեամբ Մոսկուայի, Անգարայի եւ Երեւանի :

Նիւթը չենք սպառած այս հարցումներով :

Տակաւին կան այլապէս ախտաւոր եւ վտանգաւոր դէպքեր ու երեւոյթներ : Այստեղ եւ ամէն տեղ : Ամէն ուր որ ինքնակոչ «պրոլետարիա»ներու որջ մը բուսած է :

Շ.

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Պ· ՀԻՆԴ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ »

Միջազգային մամուլը կը չարունակէ պատկերազարդ պատմութիւններ հրատարակել Պ· Գաւլոսա Կիւլպէնկեանի մասին :

Հիմա որ հայր եւ որդի պաշտօնանկ եղած են իրանեան կառավարութեան կողմէ, ամէն թերթ կը փորձէ նորութիւն մը հրամցնել իր ընթերցողներուն :

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, LeMonde երէկ խոշոր խորագիրներով կը հաղորդէր.— «Իրան կը խզէ իր յարաբերութիւնները մեծահարուստ սեղանաւոր Կիւլպէնկեանի հետ »:

Ինչպէս դիտէք, հայրը Փարիզի իրանեան դեսպանատան առեւտրական խորհրդականն էր, իսկ տղան նոյն պաշտօնը կը վարէր Լոնտոնի մէջ : Երկուքն ալ անվճար :

Ծանուցանելով այս պաշտօնանկութիւնները, փարիզեան թերթը դիտել կուտայ .

— « Կիւլպէնկեանները միշտ այնքան գաղտնի գործունէութիւն մը ցոյց տուած են որ, իրապէս դժուար է գնահատել այն ազդեցութիւնը զոր կրնային գործել Իրանի արտաքին ադեւտուրին վրայ, եւ նշդել իրենց դէմ կատարուած տնօրինութեան խոր իմաստը »:

Կարելի՞ է «Պարոն Հինդ առ Հարիւր»ի մասին խօսիլ, առանց անոր հարստութեան մեծութիւնն ալ հաշուելու :

Եւ «Լը Մոնտ» կը չարունակէ .

— « Պարոն Գ·, ինչպէս յաճախ կը կոչեն սեղանաւորական շրջանակներու մէջ, Անգլեւիրան - եան Քարիւղի ընկերութեան բաժնետէրերէն մէկն է· բայց իր այդ ձեռնարկէն ունեցած բաժնեթուղթերը մէկ շատ փոքր մասը միայն կը ներկայացնեն իր ահագին հարստութեան, զոր առ նուազն **295** միլիառ փրանք կը հաշուին եւ որ գլխաւորապէս հիմնուած է Միջին Արեւելքի ստորերկրեայ աղբիւրներուն վրայ» :

Ցետոյ կը պատմէ թէ այս «զարմանալի մարդը Պոլիս ծնած Հայ մըն է, անգլիական հպատակ եղած՝ 1902ին» :

— « Մեծ Պատերազմէն քիչ առաջ, յաջողած էր գործ մը եդել Պաղտատի բաղաֆապետին հետ, համոզելով որ իրեն ձգէ Մոսուլի բարիւղաբեր գետնին վրայ ունեցած բոլոր իրաւունքները : Այն ատեն ոչ մէկը գաղափար ունէր այդ գետնին իրական կարեւորութեան վրայ : Այդ օրէն կը սկսի Գալուստ Կիւլպէնկեանի բարօրութիւնը » :

Այսքանը՝ իբրեւ յառաջաբան : ՎԱՀԷ

## Մայիս 28ը եգիպտոսի մէջ

Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք· Սիրունեան, հետեւեալ հրահանգը ուղղած է առ որ անկ է, Մայիս 24 թուականով.—

« Ցառաջիկայ երկուշաբթի, Մայիս **28**, Հայոց անկախութեան 33րդ տարեդարձին առիթով, կարգադրած ենք որ փակ մնան մեր ազգ· վարժարանները :

Կը հրահանգենք գործադրել մեր այս որոշումը :

Եւ յառաջիկայ երկուշաբթի օր, Մայիս **28**, փակ պահել··· (կը յիշուին դպրոցները) :

Զայս ի գիտութիւն եւ ի գործադրութիւն ձեր սիրելութեան հաղորդելով՝ *Մնամք աղօթարար, առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի, ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ· ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ :*

× Նոյն հրահանգին համաձայն փակ մնացած են նաեւ Գահիրէի եւ Ալեքսանդրիոյ Առաջնորդարանները :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ մեծաքանակ զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի առնայ Մ· Նահանգներէն, մինչեւ 500 միլիոն տոլար արժողութեամբ :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բանակին սպարապետը եթովպիա դնաց օդանաւով : Պիտի խորհրդակցի կայսեր հետ, զինուորական խնդիրներու մասին :

ԼԻԲԱՆԱՆի ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՑ միջեւ ծագած նոր միջադէպը փակուեցաւ փոխադարձ համաձայնութեամբ : Հեռագիրները կը հաստատեն թէ Սուրիացի բանուորները Լիբանանէն արտաքսուած էին թիւրիմացութեամբ եւ առանց վարչապետին դիտութեան :

## Իրան կը գրաւէ Ապատանի նաւթահորերը

Քարիւղի ազգայնացման յանձնախումբը Իրանի դրօշը պարզեց Ապատանի քարիւղի պաարաններուն վրայ : Սառնարաթիւ զինուորներ դիրք բռնած էին քաղաքին մէջ : Գրաւման լուրը թէհրան հասաւ ճիշդ այն պահուն երբ կը հանդիպէին Անգլեւիրանեան ընկերութեան երկու ներկայացուցիչները : Ոչ Իրանի կառավարութեան անդամները կը պտնուէին օդակայանին մէջ, ոչ ալ ոեւէ պարսիկ ներկայացուցիչ, ողջունելու համար ընկերութեան նախագահը՝ Պ· ձէքսըն, կամ անօրէններէն էլթինկտընը : Առաջին ազդանշանն էր այս այն պաղ ընդունելութեան որ վերապահուած է ընկերութեան պատուիրակներուն :

Բանակցութիւնները կը սկսին այսօր, չորեքշաբթի : Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկները, իրանեան կառավարութիւնը այնպիսի դիրք մը բռնած է որ ըսել կ'ուզէ թէ պատուիրակները եկած են բանակցելու կատարուած իրողութեան մը մասին :

Ընկերութեան նախագահը նախ պիտի փորձէ իմանալ թէ ճիշդ ու ճիշդ ի՛նչ ըսել կ'ուզեն ազդայնացումով : Իր յայտարարութեան համաձայն, 42 միլիոն սթերլինի դրամ մը կը դանուի Լոնտոնի մէջ, վճարելի՝ Իրանի կառավարութեան : Եթէ համաձայնութիւն չդոյանայ, ամբողջ բրիտանական պաշտօնէութիւնը — 3000 հոգի — պիտի հեռանայ Իրանէն, այլուր հաստատուելու համար : Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը ի հարկին պիտի փորձէ քարիւղ ճարել ուրիշ աղբիւրներէ, այլուր փոխադրելով իր զտարանները : Բայց այդ պարագային մօտ 15 միլիոն թոն քարիւղ պիտի կորընչէ երկու տարուան համար : Այն ատեն նոր մբգոյակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ :

Հեռագիրները նշանակալից մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն նաւթահորերու գրաւման մասին : Աւելի քան 150.000 Պարսիկներ խռնուած էին ճամբաներուն վրայ, զրօշներ պարզելով եւ ներքին աղաղակներ արձակելով, երբ Ապատանի հասաւ քարիւղի աղգայնացման յանձնախումբը : Նշանաւոր հետաքրքրութեամբ կը սպասուէր Մոսադեղ Իրանի վարչապետին ներկայութիւնը : Ան ներկայ գտնուեցաւ ամբողջ արարողութեան, որ տեւեց 2 ժամ : Ան ինքն էր որ հանդիսաւոր կերպով կատարեց դրօշի բարձրացումը :

Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին Իրանի հարաւ-արեւմտեան ծայրամասը, Իրաքի սահմանին մօտ : Ամբողջ շրջանը կը գտնուի Շաթ-էլ-Արապ գետի ափերուն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին գետի ձախ ափին վրայ, իսկ աջ ափին վրայ կը գտնուի Պասրա, Իրաքի նաւթահորերուն կեդրոնը : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 60 քմ հեռաւորութեան վրայ ծովէն : Ամբողջ շրջանը կը գտնուի ծովի մակերեսէն 10 մեթր բարձրութեան վրայ : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1908ին : Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը կը շահագործէ զանոնք 1909էն ի վեր : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.600 քմ հեռաւորութեան վրայ Լոնտոնէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.200 քմ հեռաւորութեան վրայ Պաղտատէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Թեհրանէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պասրայէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պուշիրէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Շահփուրէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Մասուրէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Նասիրիէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Մահշահրէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Ռամհորմուզէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Լենգէհէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Աբբասէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Ղեշմէն : Ապատանի նաւթահորերը կը գտնուին 1.000 քմ հեռաւորութեան վրայ Պանտար Հորմուզ

# ՄՈՌՑՈՒԱԾՆԵՐԻՑ ՄԵԿԸ

Նուիրում եմ բալիկիս

Ցիշում եմ 1903 — 4 — 5 թուականները: Գիւմրին էլ (Լենինական) յեղափոխական տաբէ - ներ էր ապրում: Փոքր էր մեր քաղաքը այն ժա- մանակ, բայց այդ չէր խանգարում նրան իր հեր- թին տալ պիտանականներ, մտաւորականներ, աբ - ուեստագէտներ եւ ժողովրդական հերոսներ — հայդուկները, որոնք այսօր երեւի յաւիտենական - նուիթեան զրկում են եւ մոռացուած արդէն:

Շատ յիշատակներ ունեմ այդ հայդուկային տարիներից, որոնք տպաւորուել են այն ժամա - նակուանից ուշադրութ, որքան կարող էին տպա - ւորուել դէպքերն ու խօսակցութիւնները մի փոքր աղջկայ մտքում:

Հայրս յեղափոխական էր՝ գործօն անդամ Հնչակեան կուսակցութեան, այդ պատճառով շատ երիտասարդներ մեր տանն էին մարզւում, «մը - կրտւում» եւ հայդուկ դառնում:

Երբեք չեմ մոռանայ այդ հայդուկներից մէ - կին՝ Աալանին:

Մեր թաղում ապրում էր մի պատկառելի ծե- րուն՝ Թադոս ամին, իր միւնուճար որդի Աալանի հետ: Կինը մեռած էր: Թադոս ամին մեզ մօտ յա- ճախ լինում էր: Նրա խօսակցութիւնը հայրիկիս հետ, մեծ մասամբ, իր տղան էր: Մի օր նրանց խօսակցութիւնից հասկացայ, որ Աալանը պատ - րաստւում էր մի հեռու տեղ գնալու: Խօսակցու - թեան ընթացքում խեղճ ծերունին անընդհատ ար- տասուքներն էր սրբում, Հայրս էլ կրկնում էր.

— «Մի՛ վախենայ, Թադոս ամի ջան, Աալանը կը գնայ եւ շուտով էլ յետ կը գայ»:

— «Լաւ, պարոն Միքայէլ, հոմը վախենամ, թէ էդ վշտին չդիմանամ», ասում էր ծերունին:

Հայրս մի հրաշալի ձի ունէր, կէս սպիտակ, կէս մոխրագոյն մեծ մեծ պիսակներով ու շատ գեղեցիկ, որ երբ գոմից դուրս էին հանում փողոց (ամէն օր պէտք էր այդ անել), մարդիկ հիանում էին: Ձին էլ կարծես բնաղդաբար հասկանում էր այդ ու ղլուխը այնպէս էր պահում, որ թւում էր թէ Գիւմրու բոլոր ձիերի թագաւորն էր: Մեր՝ երեխաներիս, պարծանքն էր այդ ձին: Մանա - ւանդ երբ տեսնում էինք ուրիշների հիացումը, էլ աւելի էինք սիրում մեր կայծակին եւ հպարտա- նում նրանով: Գեղեցկութեան հետ այդ ազնիւ կենդանին խելացի էլ էր: Հայրս ասում էր, որ կայծակը իր հետ խօսում է իւր հայեացքով ու շարժումներով:

Թադոս ամու հետ ունեցած խօսակցութիւնից յետոյ, հայրս մի երեկոյ մայրիկիս ասաց, որ մեր կայծակին նուիրել է Թադոսի որդի Աալանին: Բոլորս ա՛խ քաշեցինք: Փոքր եղբայրս սկսեց լալ: Մայրիկս էլ արտասուեց, ի՞նչպէս, ինչո՞ւ... Թէեւ հայրս էլ տխուր էր, բայց մեզ հանգստա - ցրեց եւ ասաց, որ մենք պիտի չտխրենք, այլ պի- տի ուրախանանք, որ մեր կայծակը Աալանին օգ- նելու է իր երկար ճանապարհորդութեան ընթաց - քում:

Եւ իսկապէս, շատ չանցած, մի առաւօտ վեր կացանք, տեսանք, որ մեր սիրելի կայծակը դո- մում չէր. Աալանը նրան տարել էր:

Ի՜նչ տխրում էր այդ օրը: Էլ կայծակի վրն - ջիւնը չլսեցինք: Ձիապան կարօն էլ լալով պատ - մում էր, թէ ինչպէս այդ առաւօտ կայծակին բռ- նի դուրս քաշել էր գոմից, բռնի թամբել, ճանա- պարհ հանել, թէ ինչպէս գնալիս էլ ձին անընդ - հատ յետ - յետ էր նայելիս եղել, մինչեւ փողոցը ծռիլը: Խեղճ կենդանին կարծես զգացել էր, որ այլ եւս չի վերադառնալու իր նախկին բնակա - վայրը:

Հայրս առանց ձիու չէր մնում: Կայծակից յե- տոյ եկաւ Փայլակը, բայց մեր սիրելի կայծակի տեղը չբռնեց: Այսօր իսկ տղերս զրելիս արտա - սուքներս ինձ խեղդում են նրան յիշելիս:

Ժամանակի հետ, երբ քիչ - քիչ մոռանում է - ինք նրան, Թադոս ամին էր, որ մեզ յիշեցնում էր թէ՛ Աալանին, թէ՛ կայծակին:

Ես միշտ երեւակայում էի Աալանին մեր ձիու վրայ նստած, ոտքից գլուխ զինուած ու միշտ լեռ- ների վրայ ձորերի մէջ եւ որ դեռ չո՜ւ չո՜ւ պի- տի այդպէս ընթանայ՝ իր նպատակին հասնելու համար:

Օրերն անցնում էին: Ես արդէն հասկացել էի, որ Աալանը արեւմտեան Հայաստան է գնացել՝ այնտեղի Հայերին օգնելու: Այդ ժամանակ էր, որ բոլորը մեծ ու փոքր երդում էին՝ (մեզ էլ հայրս էր հաւաքում սովորեցնում) «Անդրանիկը քալ», «Դաշնակցական խումբ գնանք մենք Սասուն», «Մենք Հնչակ ենք, եղբայր, դուք Դաշնակցական արիք եղբարք միանանք», եւ այլ յեղափոխական երգեր, որոնք յիշում եմ, լսել էին տեսել մի փոքր դրքոյկով:

Ես երդում էի ու հոգիս հրճւում էր, հպարտ էի, որ մեր Աալանները արդէն գնացել էին ...

Թադոս ամին,— խեղճ Թադոս ամի,— օր չէր լինում, որ գոնէից անցնելիս ներս չմտնէր ու չհար- ցրնէր.

— Պարոն Միքայէլ, Աալանէս նամակ, լուր ունի՞ս:

Ցաճախ հայրս ուրախ, ուրախ նրան յոյս էր տալիս նամակը ու ասում.

— Հա՛, հա՛, ամի ջան, արի հպարտացիր, որ Աալանի նման ասլան տղայ ունիս, նա լաւ է, լաւ:

Հայրս կարդում էր նամակը, (Թադոս ամին կարդալ չգիտէր), տալիս էր նրան, ծերունին էլ առնում մի լաւ համբուրում էր ու դնում ծոցը, փառք տալիս Աստծուն, ապա հանում թաշկինա- կը ու աչքերը սրբում:

Մի երեկոյ հայրս մեզ մի տխուր լուր յայտ- նեց: Ասաց՝ որ կայծակը սատկել է: Աալանը նրա վրայ է չարել նաեւ իր ընկերների դէնքերը: Որով- հետեւ կայծակը բեռնակիր ձի չէր, բեռան ծան - րութիւնից խեղճ կենդանու ոտքերն ուռել են, հի- ւանդացել է ու սատկել:

Տխուր անցաւ այդ երեկոն մեզ համար: Նոյն- իսկ հայրս էլ էր արտասուում: Նա սակայն մեզ խստիւ արգիլեց Թադոս ամուն այդ մասին մի բառ ասել:

— Թադոս ամին առանց այն էլ շատ է լալիս, ասաց:

Քանի օրերն անցնում էին, արտասուքները էլ աւելի առատ էին թափւում ծերունի հօր աչ - քերից:

— Ձեղի զուրբան, շատ ուշացաւ Աալանս, իմ միւնուճար Աալանս, սիրուն բալաս, — վշւշում էր վշտահար հայրը:

Մի օր ծնողներս տանը չէին, երբ Թադոս ա- մին եկաւ: Նստեց ու սկսեց աղիողորմ լալ: Ձղի - ակինք՝ ինչ անենք: Փոքր եղբայրս, որ երբ Թա- դոս ամին գոնից մտնում էր, անմիջապէս աթոռը քաշելով բերում, դնում էր նրա առաջը, դլուխը դրեց ծերունու ծնկանը եւ մեծի նման ասաց.

— Մի լայ ամի, կայծակը Աալանին չուտով յետ կը բերէ:

Ամիսներն անցնում էին, խեղճ ծերունին չա- լունակում էր գալ եւ ամէն անգամ հայրս նրան հանգստացնում, յուսադրում էր, մէկ մէկ էլ նա- մակն էր կարդում ու տալիս ծերունուն: Անցնող ամիսների հետ նամակներն էին դիլուում ծերունու ծոցում, լինքն էլ աւելի էր ծերանում, կրճանում, յուսահատւում: Իսկ Աալանը դեռ չկար ու չկար...

Քանի՞ ամառ ու ձմեռ անցաւ, չգիտեմ: Մի- այն այն գիտեմ, որ երբ Աալանը գնաց, մեր պար- տէզի ծառերի տերեւները կանաչ էին: Եկաւ մի ձմեռ, մեր Շիրակի ձմեռը — գեղեցիկ ու դաժան: Դա բնութեան հետ սառցրեց եւ Թադոս ամու ա- րիւնը երակներում: Երեւի վերջին աշունը մեր ծառերի տերեւների հետ էլ չորացրել էր խեղճ ծե- րունու յոյսերը:

Ու եղաւ անխուսափելին: Ծանր վիշտը վերջ ի վերջոյ նրան անկողին նետեց:

Բժիշկ, դեղ, խնամք — ոչինչ չօգնեց: Թա - դոս ամին մեռաւ աչքը ճանապարհին, «Բալէս չեկաւ» ասելով:

Ես մեռելներից վախենում էի, բայց որոշեցի Թադոս ամուց չվախենալ ու մայրիկիս հետ ես էլ մտայ նրա սենեակը: Մայրս երեսը խաչակնքելով «Թադոս ամի» — ասաց, «Աստուած ողորմի հո - դուդ, տղայիդ կարօտը քեզ դերեզման տարաւ: Դու էլ իւրատեսակ մի զոհ ես»:

Այնուհետեւ ես էի հայրիկիս հարցնում.

— Հայրիկ ջան, Աալանը չեկաւ, հապա ե՞րբ է գալու:

Մի օր էլ հայրս զրկեց ինձ ու ասաց.

— Մանիկ ջան, դու արդէն մեծ աղջիկ ես, ես քեզ կ'ասեմ, թէ ի՞նչ եղաւ Աալանը: Նա շատ քաջ տղայ էր: Թուրքիոյ մեր ընկերներին զէնք է հար- կաւոր, շատ զէնք: Թուրքերն այնտեղի Հայերին շատ են տանջում: Մենք ունենք այնպիսի քաջ տղաներ, որ սիրով յանձն են առնում այդ զէնքե- րը փոխադրել, շատ վտանգաւոր դժուարութիւն - ներով: Աալանը իր մի քանի ընկերներով մեզ մօտ հաւաքուած զէնքերը յանձն առաւ տանիլ, տեղ հասցնել, հակառակ իմ յորդորներին չլքել իր ծե- րունի հօրը: Նա զէնքերը տարել, հասցրել է, բայց դժբախտաբար վերադարձին սահմանում Թուրքերը նրան բռնել են եւ սարսափելի, իրենց յատուկ տանջանքներից յետոյ, սպանել:

— Իսկ նամակնե՞րը, հայրիկ, չէ՞ որ նա շա- րունակ նամակ էր գրում հօրը, հարցրի ես:

— Այդ նամակներն էլ ես էի գրում, որ ծե - րունին որդու յոյսով ապրէր, պատասխանեց հայրս: Գիտցիր, որ Աալանը մեր լաւ երիտասարդ հայդուկներից էր, որոնք գիտակցարար զոհաբե- րում են իրենց, մեր հայրենիքը փրկելու համար:

Ես գլուխս կախ, լուռ ու մունջ լսում էի հօ- րը: Մտաւոք սիրտս սեղմուեց ու կսկծաց: Ար - ցունքներն արդէն սկսում էին խեղդել ինձ: Հայրս նկատեց այդ ու աւելի ամուր սեղմեց ինձ իր գր- կում: Քիչ յետոյ գլուխս բարձրացրի եւ տեսայ որ ինքն էլ է արտասուում: Տեսայ ի՞նչպէս սիրելի հօրս արտասուքները գլորուելով եկան խառնուե- ցան իմ արտասուքներին եւ առատ թափեցան Աա- լանի եւ Աալաններն համար:

ՄԱՆԻԿ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

*ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ*

# Ընտրական պայքարը եւ զօր. տր Կոլ

Երեսփ. ընտրութիւնները, որոնք տեղի պիտի ունենան այս կիրակի, 17 Յունիս, հետզհետէ կը սաստկացնեն պայքարը:

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան, թէ ամէ - նէն ճակատագրական դերը վերապահուած է զօր. Շարլ տը Կոլի, որ ընտրական կրկէսը լքած է իր ամբողջ ուժով եւ կը յուսայ, վաղը դառնալ Ֆրանսայի ամէնէն զօրաւոր կառավարիչը:

Ինչպէս կը հաւատան կարգ մը թերթեր, զօ - րավարը կը յուսայ չահիլ այնքան աթոռ, որ մի- ջին ճամբու կուսակցութիւնները պիտի չկրնան ունենալ անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը, կառա- վարութիւն մը կազմելու համար եւ ի վերջոյ պիտի ստիպուին դիմել իրեն: Ամէնէն լաւատես տը Կո- ղեաններն կը յուսան չահիլ 200 աթոռ, այսինքն բոլոր աթոռներու մէկ երրորդէն քիչ մը պակաս: Աւելի իրատեսները, որոնց կարգին եւ ինքը, զօ - րավարը, կը նախատեսեն 160 — 180 աթոռ: Իր ամէնէն թունդ հակառակորդներն անգամ, առ նուազն 125 աթոռ կուտան անոր:

Նոյն պղպեւբներուն համաձայն, երբ զօրա - վարը 150 աթոռ չահի, պիտի յաջողի անկառավա- րելի դարձնել Ֆրանսան, եթէ միւս կուսակցու - թիւնները չընդունին իր պայմանները: Իսկ զօրա- վարը պիտի չգործակցի ոեւէ վարչապետի հետ, եթէ Ազգ. ժողովը չհաւանի վերաքննել ներկայ Սահմանադրութիւնը եւ լիազօր իրաւունքներ տալ իրեն: Զօրավարը, վճռապէս կը պահանջէ անկախ դատական իշխանութիւն մը, միաճոյլ Ֆրանսա - կան բանակ մը, ճակատէն յարձակում համայնա - վարութեան դէմ, փոփոխութիւն արհեստակա - կան Միութեանց ներկայ դրութեան եւ պահպա - նում Ֆրանսայի անկախութեան, իր դաշնակից - ներուն հանդէպ:

Ֆրանսայի ամէն կողմը, կ'երեւան զօրավարին կոչերը, սեւով ու նարնջագոյնով, որոնց վրայ նկարուած է Ֆրանսայի խորհրդանշանը, Մարիա- նը, բազուկները վեր բռնած եւ դէմքը փառքով լուսաւոր, անխոց ու յափշտակուած: Նկարին տակը տպուած է զօր. տը Կոլի անունը, մեծա - տառ, իսկ վերը՝ բոլոր Ֆրանսացիներուն եւ Ֆը - րանսուհիներուն ուղղուած պատգամը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Այս առթիւ, դէպքերը պարտք կը դնեն վրաս առաջնորդելու ժողովուրդը դէպի ապահո - վութիւն: Դժուար է ճիղը: Ֆրանսացիներ եւ Ֆը- րանսուհիներ, պէտք ունիմ ձեր աջակցութեան: Պէտք ունիմ ձեր գործնական աջակցութեան, վանդուածօրէն զօրացնելու համար մեր ընտրական պայքարը: Պէտք ունիմ ձեր ոգեկան աջակցու - թեան: Ցայտնեցէք ինձի անձնապէս ձեր յարումը կամ ձեր թելադրութիւնները այն մեծ առաջա - դրութեանց մասին, զորս կը յուսամ իրականացնել յոդուտ Ֆրանսայի, երբ գործի գլուխ գամ: Սակէն բան կախում ունի անոնց իրականացումէն»:

Ընտրական պայքարի այս թոհուբոհին մէջ, զօրավարը կը ներկայանայ երկու ուշագրաւ իրա - ւունքութիւններով, որոնք, իր կուսակիցներու խան - դավառութեան ակը կը կազմեն:

Նախ, մարդ մըն է ան, որ ամբողջ հինդ տարի հեռու մնաց երկրի խորհրդարանական կեանքէն եւ այսօր, ապարդիւ կ'ըլլէ իրրեւ ամէնէն կարեւոր եւ առանձին հանրային դէմքը, միւս բոլոր կա - րեւոր քաղաքական անձնաւորութեանց չարքին: Շատերը, Գերմանացիներու հետ գործակցած Ֆը- րանսացիներէն ուժ կուտան այսօր տը Կոլին, որ իրենց սխերիմ թշնամին էր պատերազմի ընթաց- քին: Եւ իր հաւատարիմները չեն վշտանար՝ այդ գերմանասէրներու գործակցութենէն, որուն հա- մաձայն է այսօր զօրավարը, «C'est un homme, quand même», կ'ըսեն անոնք, կենալով զօրավարի կող - քին:

Զօրավարին կուսակիցները կը պնդեն թէ ա - նոր աղդեցութիւնը ուժեղ է մասնաւորապէս Պրե- թաներէն եւ Լորէնի նման կաթոլիկ եւ պահպանո - ղական նահանգներու մէջ: Զօրաւոր է նաեւ կարգ մը մեծ քաղաքներու մէջ, ուր իր կուսակիցները դրաւած են քաղաքապետական իշխանութիւնները: Կը յուսայ իր եռին ձգել միւս բոլոր կուսակցու - թիւնները Փարիզի մէջ, որուն քաղաքապետական խորհուրդի նախագահն է իր եղբայրը, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի, Պորտոյի եւ Լիլի մէջ: Տկար է բաղդատաբար հարաւային Ֆրանսայի մէջ, ուր աւանդօրէն, Ֆրանսացիները կը քուէարկեն ձախ - ղեկիչին եւ զօրաւոր կառավարութեանց դէմ, պաշտպանելով իրենց հանրապետական սպառու - թիւնները:

Եթէ յաջակ են զօրավարին անմիջական առա - ջադրութիւնները, մութ է սակայն իր գործադրե - լիք ծրագիրը, իշխանութեան գլուխ գալու պարա- գային: Պատահականութիւն մը չէ ասիկա: Տը Կո- լի կառավարելու փիլիսոփայութիւնը խոցած է՝ դեռ ասկէ քսան տարի առաջ հրատարակած

իր մէկ գրքին մէջ — «Le Fil de l'Epée» (*Սուրին Ծայրը*), ուր կ'ընդգծէ Մեծ Մարդու, ճշմարիտ ղեկավարի յատկութիւնները:

Առանց «Ուժի», կ'ըսէ, կեանքը անըմբռնելի է: Մեծ Մարդը ան է, որ կրնայ ուժ գործածել եւ որոշումներ տալ ու գործադրել: Մեծ Մարդը պէտք է մնայ հեռուն եւ անխօս: Ան կը հրամայէ, — մնացեալները կը դողան: Երբ գործէ, կը գործէ ինքն իրեն եւ իր գործերուն պէտք է ընկերանայ որոշ խոստութիւն մը: Այսպիսի ղեկավար մը պէտք է հեռու պահէ ինքզինքը ժողովուրդէն, որովհետեւ իշխանութիւնը առանց հեղինակութեան անկարելի է, իսկ հեղինակութիւնն ալ առանց հեռաւորութեան՝ անիրականանալի: Ղեկավարին նեղքեւ «մարդիկ մեղմօրէն կը խօսին անոր բարձրութեան ու պահանջներուն մասին», իսկ տգիտապէ պահուն անոր կը հեռուին:

Տը Կոլ, լուսթեան եւ հեռակայութեան այս սկզբունքը կը կիրարկէ արդէն հինգ տարիէ ի վեր: Այժմ, իր տեսարաններուն հետ միասին, զօրավարը կը խոստանայ Ֆրանսայի ընծայել նոր Սահմանադրութիւն մը եւ ընկերային նոր օրէնքներ:

Իր նախատեսած Սահմանադրութեամբ, Հանրապետութեան նախագահը պիտի ընտրուի ընտրողական մարմնի մը կողմէ, որուն մէկ երրորդը պիտի տայ Ազգային ժողովը, իսկ մնացածը պիտի ընտրուի տեղական մարմիններու եւ մասնաւորականն ու տնտեսական խմբաւորումներու կողմէ:

Նախագահը կ'ընտրէ վարչապետն ու նախարարները, որոնք պիտի կառավարեն երկիրը իր անունով: Եթէ խորհրդարանը դժուարացնէ իր գործը, ան կրնայ կազմակերպել հանրաքուէ մը, ժողովը լուծելու համար: Նախագահը կրնայ կնքել դաշնագիրներ, զրոս խորհրդարանին կը ներկայացնէ այն պարագային միայն, երբ ապահով ըլլայ: Կրնայ մերժել կիրարկումը կարգ մը օրէնքներու եւ եթէ խորհրդարանը բողոքէ, կրնայ դիմել ժողովրդական հանրաքուէի: Եթէ խորհրդարանը ուզէ հակակչռել նախագահը, այս վերջինը կրնայ զայն լուծել: Եւն., եւն.:

Աշխատաւորական ճակատի վրայ, զօրավարին տեսարանները աւելի ազօտ են: Կ'ըսեն միայն թէ անկարելի է թոյլատրել սէնտիքաներու դարձումնէութիւնը ներկայ ձեւով: Ցառակօրէն չեն յայտարարեր, թէ պիտի լուծեն այս սէնտիքանները, համայնավարներու սերտակեցութիւնը բառնալու համար, բայց եթէ պատահի որ իշխանութեան գլուխ գալով ձեռնարկէ ազգային մեծ սէնտիքաներու լուծման, արհեստեղութիւնը անխուսափելի կը համարուի:

Զօրավարին բանբերները կը հաւաստեն, թէ իրենց պետը կը չատագովէ անհատական ազատութիւններն ու հանրապետական ասանդութիւնները: Ընտրութիւնները սակայն ցոյց պիտի տան, թէ՞ զբանագիները պիտի ուզե՞ն այս հաւաստիքները հաշտեցնել զօրավարի անձնաւորութեան եւ անոր տեսարաններու ծրագիրներուն հետ: Ու դարձեալ, ընտրութիւններէն վերջն է որ պիտի փայլի կամ կորսի զօրավարին «Սուրին Ծայրը»:

Թ. Ա. Թ.

---

*Վիճենաձի* ամերիկեան չրջանէն վտարուեցաւ խորհրդային ներկայացի մարմինը, որ Սալցպուրկի տարադիրներու գրասենեակը մանել ուզած էր բռնի:

# Թուրքիա միևնոյն է, վտանգը չաւելի մօտիկ

ՄՄԲ.— Նախկին նախարար Շիւբրի Գայա կը գրէ «Հիւրիյէթ»ի մէջ (31 Մայիս).—

*Զրոյց կը չրջի թէ Թուրքիա պիտի չառնուի Ատլանտեանի Ուխտին մէջ, ինչ որ արդար սրտմտութիւն եւ լուրջ մտավախութիւններ արթնցուցած է երկրին մէջ: Մենք, Թուրքերս, հիմա աւելի առանձին ենք յարձակման մը դէմ, եւ վտանգը աւելի մօտեցած է մեզի: Իրաւունք ունինք այսպէս խորհելով: Մինակ ենք, եւ մեր ինքնալքումը մեզ աւելի չատ մօտեցուցած է վտանգին:*

*Առանձին ենք: Որովհետեւ Ամերիկա առաջարկեց որ ընդունինք Ատլանտեանի Ուխտին մէջ, բայց մեր դաշնակիցն ու բարեկամները, Անգլիա եւ Ֆրանսա, յուրա վերաբերում ցոյց տուին այս առաջարկին առթիւ, նոյնիսկ պիտի մերժեն զայն ինչ նչ պատճառաբանութիւններով:*

*Կը նշանակէ թէ սա պահուս եթէ յարձակման մը ենթարկուինք, Անգլիա եւ Ֆրանսա խոստմնադրուժ պիտի ըլլան եւ մեզ առանձին պիտի թողուն: Եթէ իրենց նպատակը պայծառ ըլլար, զոհունակութեամբ պիտի ղիմաւորէին առաջարկը եւ պիտի կատարէին իրենց յանձնառութիւնները, ի նպաստ մեզի:*

*Ֆրանսա եւ Անգլիա իրենք զիրենք եւ իրենց դաղթավայրերը պաչտպանելու համար կարօտ են ամերիկեան օժանդակութեան, որով Թուրքիոյ պաչտպանութեան առթիւ չեն կրնար ըսել.— Զգեցէք մեզ, մենք առանձինն կրնանք օգնել Թուրքիոյ, Ուխտի մէջ առնելու պէտք չկայ»:*

*Կը հետեւի թէ 1939ին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ մեր կնքած դաչնագիրները պիտի չկրնան մեզ պաչտպանել հիւսիսէն գալիք յարձակումի մը դէմ եւ կամ Ֆրանսա եւ Անգլիա զանազան պատճառներով պիտի չկրնան գործադրել ժամանակին իրենց տուած յանձնառութիւնները: Երկու պարագային ալ դաչնագիրը անզօր պիտի մնայ, հետեւաբար չվարենք մենք զմեզ, խորհելով որ դաչնակից ենք այդ երկիրներուն:*

*Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ընթացքէն դատելով, կամ կը կասկածին մեզի հետ կնքուած դաչինքէն, եւ կամ իրենց իսկ ուժերէն: Անոնց պատերազմական ուժը չատ տկար է, բայց կասկածելի: Դաչնագիրները տկար դաչնակիցներէն աւելի վտանգաւոր եւ վնասակար են: Երրորդ աչխարհամարտի մը պարագային երբ մեզ առանձին չձգեն, չեն կրնար չքմեղանալ: Մնկը զինեալ եւ ազդեցիկ կազմակերպութիւն մը չէ, հետեւաբար չի կրնար այդ ուղղութեամբ պաչտպանել խաղաղութիւնը, այս պատճառով Արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւնները առանձնապէս Ատլանտեանի Ուխտ մը կնքեցին, ապահովելով միաժամանակ Ամերիկայի զինուորական եւ ելմտական օժանդակութիւնը: Այս դաչնագիրը դոնէ տեսականօրէն եւ բարոյական մեծ ուժ մը ունի, եւ այս ուժը օրէ օր պիտի աւելնայ:*

*Եթէ նոյն իսկ Արեւմտեան Գերմանիա մտնէ Ուխտին մէջ, երբ Թուրքիա եւ Ցունաստան դուրս մնան եւ Արեւելեան Միջերկրականի դռները չզոցուին, կարելի չըլլար ամբողջական ամբարտակ մը կանգնել համայնավար յորդումին դէմ:*

## ՁՈՐՁ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ԹԷՀԲԱՆԻ ՄԷՋ

*Տէր եւ Տիկին Ձորձ Մարտիկեան Պաղտատէն Թէհրան հասած են Մայիս 20ին: Դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին ամերիկեան դեսպանը եւ տիկինը, ազգ. հաստատութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչները եւն.:*

*Նոյն իրիկունը մայրաքաղաքի հանրային պարտէզին սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հաւաքոյթ մը, քաղաքապետութեան հրաւէրով, տեսնելու համար Պ. Ձորձ Մարտիկեանի ծախքով չինուած աւազան - չատրուանը: Ներկայ էին քաղաքապետին օգնականը, ամերիկեան դեսպանը, խումբ մը բարձրաստիճան անձեր եւ մամուլի ներկայացուցիչները, Պ. Մարտիկեան խօսեցաւ նախ անգլերէն, յետոյ հայերէն, իր ջերմ զոհունակութիւնը յայտնելով:*

---

*Երկրորդ աչխարհամարտին, Մաժինոյի պատճառան անմոռանալի օրինակ մը պէտք է ըլլայ մեզի: Ռազմավարական օրէնքները դաչնագիրներու նման դիւրաբեկ եւ չուտ չեն փոխուիր: Երբ Թուրքիա եւ Ցունաստան դուրս կը մնան Ատլանտեանի Ուխտէն, պատասխանատուները ոչ միայն քաղաքական եւ ռազմավարական սխալ մը կը գործեն, այլեւ կ'ինչնան չահախնդրական եւ եսասիրական նպատակներու մէջ: Զէ՞ք խորհիր թէ անոնք Բոլչեւիկի վիճակին մասնել կ'ուզեն Թուրքիան, Ռուսերու եւ արբանեակներու հաւանական յարձակումը մեր երկիրը փոխադրելով եւ հեռուէն արդիւնքին սպասելով:*

*Թուրքիա ոչ Բորչա է, ոչ ալ Թուրքերու երկիրը ընդունակ է Բորչա մը ըլլալու: Մենք մեր երկրին քանդումէն աւելի, պատերազմէ պահպանումն է որ պէտք է պահանջենք: Այս ուղղութեամբ պէտք է ձեռք առնենք մեր միջոցները: Պատահական խօսքերով բան մը չենք չահիր: Իրեւ մխիթարութիւն տեսէք թէ ինչ կ'ըսեն մեզի.— «Դուք ալ միացէք Ցունաստանի հետ, եւ Աբեւելեան Միջերկրականի Ուխտ մը կնքեցէք, ձեր ղէխուն ճարը նայեցէք»:*

*Անցեալ պատերազմին տեսանք թէ Փոքր Համաձայնութեան դէխուն ինչ փորձանքներ եկան եւ սահմանափակ ուժով պետութիւններուն ինչպիսի վախճան մը սահմանուեցաւ:*

*Անշուչտ մօտերս պիտի դիտնանք թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա ինչպատճառներով մեզ չեն առներ Ատլանտեանի Ուխտին մէջ: Բայց անոնք թող այժմէն դիտնան սա իրականութիւնը.— Ոչ Թուրքիա պատերազմական առաջին գիծի վրայ ինկած սահմանային պահականոց մըն է, զոր կարելի ըլլայ դիւրաւ զոհել, ոչ ալ Թուրքերը Արեւմուտքցիներուն կամաւոր ֆետայիներն են: Իրենց միակ պատասխան մը ունինք տալիք.— Մերսի:*

---

*ՉԻՆԱՍՏԱՆի* ազգայնական կառավարութիւնը իրար անցած է, վճարելու համար Ազգաժողովին անդամաւորքը, 1.785.000 սթերլին, որպէսզի չկորսնցնէ քուէարկելու իրաւունքը:

*ԵԳԻՊՏՈՍի* դահլիճը բացառիկ նիստ մը դիւմարեց, առացած ըլլալով Մեծն Բրիտանիոյ պատասխանը: Գլխաւոր խնդիրներն են Սուէզի չըրջանին պարպումը եւ Սուտանի կացութիւնը եգիպտոսի:

---

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

# Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

## Ե.

*Ոմանք կը կարծեն թէ անիկա հոռոմ ձիաւորներուն հրամանատարն էր, ուրիչներ կը խորհին թէ այդ տարօրինակ անունը «երկրորդ հրամանատար» կը նչանակէ: Շատ հաւանաբար Նիկեֆոր Փալէօլոկը ըլլալու է այս որ իր աներոյ՝ Քանթակուզէնի հետ կը հրամայէր պահեստի զօրքին:*

*Բայց հաղիւ թէ այդ Փալէօլոկը Թուրքերը փախցուցած էր՝ Անատօլուի Պէյլէրպէյ Մուսթաֆա փաչայի բերած թարմ ուժերը իր վրայ յարձակեցան ուժգնօրէն: Քարլիլիոսի դրան պաչտպանը՝ Թէոտոր տը Քարլոթոսը որ հաղար հոգի ունէր հրամանին տակ, եւ Ժան Ճիուսթինիանի վրդեցին իրեն օգնութեան: Վերջապէս կրցան Թուրքերը եւ մղել, բայց կացութիւնը վայրկեան մը չափազանց տագնապալի, յուսահատական եղած էր պաչարուածներուն համար:*

*Այն նոյն իրիկուն կայսրը եւ հեռուորդները ներկայ եղեր էին Այա Սոֆիայի մէջ կատարուած նախատօնակին: Երկար արարողութենէն եւքը եկեղեցիին կից սրահներէն մէկուն մէջ պատերազմական խորհուրդ դումարեցին: Զինուորական պետերէն մէկը առաջարկեց դէպի դուրս յարձակում մը ընել, նոյն իսկ կայսեր հրամանին տակ, թէ ինկած քաջութիւնը վերահենդանացնելու եւ թէ քիչ մը պաչար ձեռք անցընելու կրկնակ նպատակով: Նօթարաս մեծ դուքսը եւ քաղաքապետը Նիքօլա Կուտէլի այդ առաջարկը մերժել տուին իրրեւ չատ անխոհեմ:*

*« Հինգ ամիսէ ի վեր կը կռուինք արդէն, զօրեց մեծ դուքսը: Ատուձոյ օգնութեամբ տակաւին բաւական երկար ատեն կրնանք դիմադրել, բայց եթէ ան մեզ լքէ՝ ինչ ալ ընենք պարապ բան է, պիտի կորսուինք »:*

*Այդ վայրկեանին իսկ եկան իմացուցին թէ Թուրքերը յարձակում կը գործէին: Կայսրը հեծեալ դէպի պարիսպ սուրալով փողոցներու մէջ բազմաթիւ փախստականներու հանդիպեցաւ, որոնց մէջ զինուորներ ալ կային: Աղղարարեց իրենց դիրքերը դէպի պարիսպ վերադառնալ, բայց իր պահնորդները ստիպուեցան դէնքի դիմել առնոց ճամբան փոխել տալու համար: Հասնելուն՝ տեսաւ որ Թուրքերը խրամներէն ներս մտեր էին եւ Ցոյներուն ու օտնական Լատիններուն հետ կը կռուէին փողոցներուն մէջ խիստ: Իր բերած օգնութեան չնորհիւ կարելի եղաւ յարձակողները ետ մղել: Եթէ վրայ հասած չըլլար՝ այդ դիչերն իսկ մեր գործը լմնցած էր, կ'ըսէ «Սլավոն պատմագրութիւնը »:*

*Վայրկեան մը կայսրը այնքան դրդռուած էր որ ձին խթանելով ուղղակի դէպի խրամը արչաւեց՝ ուղելով փոսին մէջ ցատկել, ուր պաչարեալ եւ պաչարող դիրկընդխառն կը կռուէին տակաւին:*

*«Պատմագրութիւնը» կ'ըսէ թէ իրեն ընկերացող «Ալման» թիկնապահները կրցան արդիլել զինքը: Նոյն «Սլավոն Պատմագրութիւնը» կ'ըսէ թէ Թուրքերը տասը հազար հոգի կորսնցուցին այդ անյաղող յարձակումին մէջ: Այդ թիւը ապահովաբար չափազանցուած է: Քաղաքապետը անոնց դիակները պատնէչէն դուրս նետել տուաւ որպէս զի իրենց հայրենակիցները դան զանոնք վերցնեն ու թաղեն: Եւ այսպէս մարմին առին Գալլիչեչմէի ու Խիրինէպափուի «Շէհիտլիք» կոչուած թաղերը:*

*Քաղաքին մէջ հոգեկան ճնչումը երթալով կ'աւելնար: Եկեղեցիները չարունակ լեցուն էին աղօթող եւ լաց ու կոծ ընող հաւատացեալներով: Ատուձածնէն հրաչալի պատկերին առջեւ միչտ ահագին բազմութիւն մը լեցուած էր որ զայն կը համբուրէր ու կը պաղատէր որ քաղաքը այս անգամ ալ ազատէ, ինչպէս քանի քանի անգամներ ազատեր էր:*

*Մայիս 13ին, քաջարի Թրեվիղայի հրամատարութեամբ Վենետիկցի չորս հարիւր նաւաղները գացեր էին Այվան - Սէրայի դէմ, պաչտպանութեան դիծին ամէնէն վտանգաւոր կէտին վրայ ի - րենց դիրքը դրաւելու:*

*« Այդ օրը, կ'ըսէ Պարպարօ, քանի մը Թուրքեր եկան հրացանաձգութիւն ընելու պատնէչին վրայ, բայց կարեւոր բան մը չեղաւ: Մինակ թէ ամբաձիղները դիչեր ցերեկ չդադրեցան մեր խեղճ պատերը ծեծելէ »:*

*«Մայիս 14ին, երրորդ ժամուն, Սուլթանը Բերայի բլուրին բարձունքը դրուած թնդանօթները փոխադրեց Ոսկեղջիւրի խորը ուրիչ տեղ մը, ճիշդ Պլաքէրնեու դիմացը:*

(Շար.)

մէջ: Անգլիոյ վարչապետը ինքն ալ սրտնեղու-թեան մատնուած է: Հակալրտեսական բաժնին անօրէնը Ուոլինկթըն հասնելով, անմիջապէս փակուեցաւ փոքր զրասենեակի մը մէջ, որպէս զի կարենայ գործել կատարեալ գաղտնապահու-թեամբ:

Մինչ այս մինչ այն, ենթադրութիւնները ի-բարու կը յաջորդեն,— երկու պաշտօնատարները սպաննուա՞ծ են, անձնասպա՞ն եղած թէ առեւան-գուած:

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐՔԱԿԱՆ բանակը պիտի օժտուի բոլորովին նոր զրուէեամբ օդանաւերով, ամերիկեան կառա-վարութեան կողմէ, որ յանձն առած է բոլոր ծախ-քերը, առ նուազն 50 միլիոն տոլար: Ներկայիս բանակը սպառազինուած է առաջին մեծ պատե-րազմէն մնացած ամերիկեան ռմբաձիգներով: Կարդ մը մասնագէտներ մինչեւ հարիւր միլիոն տոլար կը հաշուեն վերազինման այս ծախքը: Նախագահ Թրումըն իր վերջին պատգամաբերով 415 միլիոն տոլար կը տրամադրէր Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Իրանի զինուորական պէտքերուն հա-մար, ի հարկին բաժին հանելով Միջին Արեւելքի միւս պետութեանց: Միեւնոյն աղբիւրներուն հա-մաձայն, Թուրքիոյ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութիւնը, որ այժմ կը բաղկանայ 800 սպաներէ եւ զինուորներէ, պիտի բարձրանայ հա-զարի:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Դաշնակցութիւնը դործադուլի կոչ մը ուղղեց Փարիզի մետաղագործական բան-ուրներուն: Միւս Մխիթիւնները հակառակ են այս ձեռնարկին եւ քաղաքական նպատակներու կը վերագրեն զայն:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ դաշնակից ուժերը ունեցած են արտակարգ յաջողութիւն մը, գրաւելով՝ համայ-նավարներու «երկաթեայ եռանկիւն» կոչած չոր-ջանակը, Քումհվա — Զորվոնի չրջանին մէջ: Կար-միրները, երեք շաբթուան ընթացքին կորնչուե-ցած են 170.000 հոգի:

ՋՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ իրենց 67րդ նիստը դումարեցին երեքշաբթի օր, առանց ելքի մը յան-գելու: Պ. Կրոմիքօ երեք ժամ ճառ խօսեցաւ, ա-պացուցանելու համար թէ... չափազանց երկար տեւեցին ժողովին աշխատանքները: Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ արեւմտեան երեք պե-տութիւնները այլեւս չեն ուզեր հաւաքաբար պա-տասխանել Մ. Միութեան վերջին ծանուցագրին: Միւս կողմէ, հետզհետէ բացորոշ կ'երեւայ թէ Մոսկուա չատ կարեւորութիւն չի տար չորս ար-տաքին նախարարներու խորհրդաժողովին:

ՋՈՐՍ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ժողովի հրա-ւիրուած են Մ. Միութեան վերջին ծանուցագրով, քննելու համար Ճափոնի հաշտութեան խնդիրը: Այդ պետութիւններն են,— Անգլիա, Մ. Նահանգ-ներ, Մ. Միութիւնը եւ կարմիր Զինաստանը: Ու-րիմն Ֆրանսան դուրս ձգուած է: Խորհրդային ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները կը ջա-նան վերակենդանացնել Ճափոնի ռազմատենչ ո-գին, բանակցութիւններէն դուրս ձգելով Մ. Մի-ութիւնը եւ կարմիր Զինաստանը: Ծանուցագիրը կ'ուզէ որ բանակցութեանց մասնակցին բոլոր այն պետութիւնները որոնք պատերազմած են Ճափոնի դէմ: Ֆրանսա, որ մինչեւ հիմա վերապահ դիրք մը բռնած էր, այժմ կ'ուզէ փութացնել Ճափոնի հաշտութեան կնքումը, համաձայն ամերիկեան ծրագրին:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՆ առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, նախկին նախարար Պ. Ժոռժ Պիտօ, Ժողովրդական Շարժումին վարիչը (M. R. P.), չէշտեց թէ «ներկայ փորձութեանց ժամերուն Ֆրանսան պէտք չունի այնպիսի մարդոց ո-րոնք վհատութիւն կը ներշնչեն, վնասելով ազ-գային եղբայրութեան: Այսօրուան պատերազմած եւ խռովայոյզ աշխարհին մէջ, մեզի պէտք են ներդաշնակութեան բառեր եւ ազգային միութեան նշանախօսքեր, դիմադրելու համար համայնա-վարութեան համաշխարհային սպառնալիքը»:

ԵԳԻՊՏՈՍ նորէն դժգոհ է բրիտանական վեր-ջին ծանուցագրէն՝ դաշնագրի վերաքննութեան մասին: Հրատարակուած տեղեկութեանց համա-ձայն, Անգլիա կ'առաջարկէ Սուէզի չրջանին պար-պումը քննել առանձին, փոխանակ միացնելու Սու-ւանի հարցին, պարպումը յետաձգել երկու տարի: Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Սուէզի կզումը կախում ունի ժողովուրդին կամքէն:

ՊԵԼԳԻՈՑ թագաւորը, Լէոփոլտ Գ. պաշտօ-նապէս հաղորդեց թէ պիտի հրաժարի Յուլիս 16-ին: Յաջորդ օրը պիտի կատարուի իշխան Պոտուէ-նի դահակալութիւնը:

## ՔՍԱՆՆԵՐՈՒ ՍԳՍՀԱՆԴԻՍԸ

Այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Salle Géogra-phie մէջ: Մանրամասնութիւնները յայտրդուվ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

ԻՍԻ ԼՔ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԷՋ

Յունիս 23ին, նախագահութեամբ նախկին նախարար ED. DEPREUXի:

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 1ին:

×

ՑԵՏԱԶԳՈՒՄ Է Կրճնոպլի տօնակատարու-թիւնը: Իսկ ՍԷՆԹ-ԷԼԻԷՆի մէջ տեղի պիտի ունե-նայ Յունիս 30ին:

## Սամուէլ-ը Վիեննի մէջ

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Cercle Catho-lique սրահին մէջ: Լիոնի թատերախումբով:

Ղեկավարութեամբ Դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐԻ

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն:

ԱՆԿԷՆ.— Կապ. Խաչի Յունիս 3ին հանդէսին առթիւ, կ'արժէ յիշել թէ ներկայ էին Անկէնի քաղաքապետին կողմէ իր առաջին օդնականը, պրն. Larocq, եւ իր կինը, Deuil, քաղաքապետին Ա. օդնական պ. Մ. Մանուկեան եւ իր կինը, քաղա-քապետարանի խորհուրդին անդամ՝ Mr. Lidon, ֆրանսական կարմիր Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի առենապետուհին եւ «La Santé c'est le Bonheur»ի առենապետը, Անկէնի ռատիկանութեան տեսուչը, «La Tribune» եւ «l'Avenir» թերթերու խմբագիր-ները եւ ուրիշ ներկայացուցիչներ: Բոլոր ներկա-ները իրենց հիացումը յայտնեցին կապոյտ Խաչի սոյն հանդէսին համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ս. Ժերոմի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը թա-ղին հոգեւոր հովիւ վաճառնեալ խաչակիր ՏԷՐ ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆ. ԹԻՐԶԵՄԱՆի մահուան եւ իր հան-դիսաւոր յուղարկաւորութեան առթիւ չնորհակա-լութեամբ առացած է թաղեցիներէն, իր պարա-գաներէն եւ պաշտօնական մարմիններէ հետեւեալ դումարները, փոխան ծաղկեպսակի Ս. Ժերոմի դպրոցին 34.900 ֆրանք: Ս. Ժերոմի եկեղեցիին 6700 ֆրանք, Աղքատախնամին 2200, Ֆ. Կ. Խաչի տեղական մասնաճիւղին 1700, Կ. Խաչին հազար եւ Ալճաարի դպրոցին համար հազար: Գումար 47.500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ս. Ժերոմի (Մարսէյլ) Կապ. Խաչի վարչութիւնս Տէր Շաւարշ խաչակիր քհնյ. Թէրզեանի թաղման առթիւ չնորհակալու-թեամբ առացած է տեղւոյս նախկին դպրոց դա-սէն 1200 ֆրանք, նոյնպէս Պ. Հ. Համբարձումեա-նէ 500 ֆրանք:

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավի-լի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Տիկին Նուարդ եւ Զարուհի Տօղրամաճեան-ներուն, Տիկին Ովսաննա Տօղրամաճեանի մահ-ուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 Ֆր. կը նուիրէ Շավիլի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդին:

Ֆր. Կ.Պ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնա-ճիւղը նկատի առնելով անդամավճարները տուն-ձին հաւաքելու դժուարութիւնները, իր բոլոր ըն-կերուհիներէն կը խնդրէ 1950 եւ 1951ի անդամա-տուրքերը յանձնել հետեւեալ հասցէներուն.—Ընկ. Վ. Փափազեանի 10 rue St. Lazare, ընկ. Ս. Թիւ-թիւնեանի 4 rue Parmentier, եւ ընկ. Քէօսէեանի 11 Place Maréchal Galliéni:

ՔԱՌԱՄՈՒՆՔԻ ՊԱՏԱՐԱԳ.— Տէր եւ Տիկին Թադեոս Ալվազեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պըզ-տիկեան եւ իրենց պարագաները, նորոգ հանդուց-եալ Ալրի Տիկին Ռեբեկա Ալվազեանի (ծնեալ Ա-լըճեան), մահուան քառասունքին առթիւ, հոգե-հանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի, Փա-րիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարդողներէն ներկայ ըլլալ:

## Ծախու է

7 Rue d'Alexendrie մէջ յարկաբաժին մը, ա-զատ բնակութեան համար, նոր չէնքի մը մէջ, ա-մէն յարմարութիւններով, կարասիներով: Բ. յարկ, վեց սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, սպասու-հիի սենեակ, եւ հեռաձայն: Գին **3.500.000** ֆրանք: Հեռաձայնել LOU. 23.05:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է

Cannesի մէջ կոչիկի արհեստանոց մը որ կըր-նայ օգտագործուիլ տարբեր արհեստներու համար եւս: Գրել Nichanian, 1, Ave. St.Louis, Cannes, A.M.:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1.— Կը խնդրուի ազատուիլ չձգել բաժնեդինը, վարչութեան խնայելով աւելորդ յողնութիւններ:

2.— Հասցէի փոփոխութեան, կամ արձա-կուրդին իր թերթը ստանալու համար կը խնդրուի ղրկել 50 ֆրանք:

3.— Լրագրավաճառներէն գնող մեր ընթեր-ցողներուն կրնանք իրենց արձակուրդի չրջանին թերթ ղրկել ամիսը 250 ֆրանքով:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

## ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ը. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ չրջանի բո-լոր մարմինները, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչու-թիւնը եւ կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարչու-թիւնները, այս ՈՒՐԲԱԹ ժամը 20.30ին, Ահարոն-եան ակումբին մէջ:

ԱՆԻՒՆ ՊՈՒՍ. ԿՈԼՈՄՊ.— Հ. Ը. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ծանօթ սրճարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի միջմասնաճիւղային ժողովը այս չաբաթ ժամը 15ին, Տիկին Զիթունեի բնակարանը, 13 rue Caumartin: métro Opéra եւ Ma-deleine:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի «Ահա-րոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Ը. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէին ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Արիմեան Ա-կումբին մէջ:

ՖՐ. ԿՍՊ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, ըն-կերուհի Ա. Քէօսէեանի տունը: Խիստ կարեւոր օ-րակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ը. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորա-կան հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկաները մեծամասնութիւն պիտի համարուին:

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԻՒ Լիոնի մասնաճիւղին ժո-ղովը՝ այս չաբաթ ժամը 8ին, rue Bonelի սրահին մէջ: Ներկայանալ անդամատեսրերով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախոբերդական միութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, Յուլիս 22ին Տէսնի Պ. Նազարի սրճարանին կից պուտէկին մէջ: Իսկ Տէսնի մասնաճիւղին հան-դէսը նոյն տեղը Յուլիս 8ին:


## ՆՐԲԱՁԱՇԱԿՆԵՐՈՒՆ

Մի մտածէք ո՛ւր նաշելու մասին,
գացէք ուղղակի ...

## ԼԻԼԱՑԻՆ

**24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette**
Tél. Tri. 31.62

*Վերսկսած է արեւելեան նուագը Տէր եւ Տիկին Գարագաշի մասնակցութեամբ, չաբաթ, կիրակի եւ երկուչաբթի օրերը:*

## ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

*Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վա-նելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր չարք մը երգապնակներու (ափսէ), 25 հատ, ու-րեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ:*

*Կեդրոնատեղին է՝*

## ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ

**23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՅԼ**

*Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝*
ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46:

*Իսկ Լիոնի մէջ Ց. ՔԱՋԼՐԵԱՆ*
**65 rue Dunoir, LYON**

*Կը ղրկենք երգերուն ցանկը փափաքողներուն:*

Ցաւօք.— Ունինք մասնաւոր սպասարկու-թիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար: Եթէ կ'ուզէք հայկ. հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը ստանձնենք ատոր սարքաւո-րումը:

*Դիմեցէք մեզի եւ զոհ պիտի մնաք:*

*ՏԱՔ ՕՐԵՐՈՒՆ ՁԵԶ ԿԸ ՁՈՎԱՑՆԷ*
*ՁԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ՝*

# "ՇԻՐԱԿ,, ՕՂԻՆ

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 14 JUIN 1951 Հինգշաբթի 14 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6482-Նոր շրջան թիւ 1893

Խմբագիրը՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԴԱՍ ՄԸՆ ԱԼ՝ ԱՑՍ ՊԱՑՔԱՐԸ

Խորհրդածութիւնները իրար կը հրմշտկեն, Ֆրանսայի ընտրական պայքարին առթիւ, որ սաստկագոյն ատիճանին հասած է արդէն :

Ընտրութիւնները պիտի կատարուին այս կիրակի : Ուրեմն հազիւ չորս օր կը մնայ, «չափուելու» եւ քուէները ապահովելու համար :

Ծօսուած ճառերուն հետ, ամէն օր կ'իմանանք աւելի կամ նուազ ծանր դէպքեր՝ այս ու այն քաղաքին մէջ :

Բազմազան են ճակատները, ինչպէս ծրագիրները : Պայքարի ձեւերն ալ կը տարբերին, համաձայն իւրաքանչիւր հոսանքի ուժին կամ խառնուածքին :

Երկկ թերթերը կը հաղորդէին թէ կիրքերը չափազանց բորբոքած են հարաւային Ֆրանսայի, մանաւանդ Մարսէյլի շրջանին մէջ, ուր կը ճակատին չորս գլխաւոր հոսանքներ,— ընկերվարական, համայնավար, որ կոչի կուսակիցներ եւ ժողովրդական Շարժում :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավարները փորձած են խանգարել ընկերվարականներուն սարքած ժողովները :

Բռնութեան փորձեր կատարուած են Մարսէյլի կարգ մը արուարձաններուն, ինչպէս եւ Լա Սիոթայի մէջ : Սովորական հայհոյէներուն հետ, բռունցքներ բարձրացած, քարեր եւ ուրիշ իրեր նետուած են, վիրաւորելով աս ու ան :

Ընտրական պայքարին արդիական դիւտերէն մին կը կազմէ վիճաբանութիւնը : Հակաճառութիւն՝ դէմ դիմաց, պաշտպանելու համար այս կամ այն կուսակցութեան տեսակէտները :

Ճաճախ բարեկարգութեամբ կը վերջանան այս վիճաբանութիւնները : Բայց ընդհարումներ ալ պակաս չեն : Մանաւանդ երբ հոսանք մը վճռած է խափանել իր հակառակորդին ժողովը :

Այս ոգիմավարութեան կը հետեւին մանաւանդ պատէս ծայրագոյն ձախը եւ ծայրագոյն աջը :

Անցեալ չորեքշաբթի բաւական ծանր ընդհարումներ պատահեցան Փեթէնի կուսակիցներուն եւ ընկերվարականներուն միջեւ :

Պայքարին պատկերազարդ էջերէն մէկն ալ՝ հին տեարակներու թղթատումն է :

Քանի մը շաբաթ առաջ, ընկերվարական պաշտօնաթերթը՝ Le Populaire, չարք մը նամակներ հրատարակեց, որոնց համաձայն ութ - տասը ծանօթ համայնավարներ յանձն կ'առնէին դիւրացնել Փեթէնի գործը, Ռիմի դատավարութեան առթիւ :

Երկկ նոյն թերթը տպած էր ձեռագիր լուսանկար մը, — երկու հատուածներ Մառսէլ Քաչէնի 1941 հոկտ· 21 թուակիր նամակէն, ուղղուած՝ կեսթափոյին :

« Լը Փոփիւլէռ» կ'ըսէ թէ նամակը 18—19 էջերէ կը բաղկանայ, եւ մեզի վերջին մասն էր որ պատերը փակցուեցաւ այն առեն, դատապարտելու համար Գերմաններու դէմ կատարուած ահաբեկումները :

Անշուշտ «Իմանիթէ»ն ալ հին թուղթեր կը քրքրէ, ընդդիմադիրները սեւցնելու համար :

Ասոնք՝ պայքարին միջնարարներն են : Կամ թատերախաղի մը կողմնակի տեսարանները :

Բուն պայքարը կը շօշափէ չատ աւելի ծանրակշիռ հարցեր, որոնց լուծման համար իւրաքանչիւր հոսանք իր բանաձեւը կամ դեղադիրն ունի :

Անդամ մը եւս բացատրենք, երկու բառով, թէ ամէնէն աւելի խաղադրութեան եւ ազատութեան հոգն է որ կը ճնշէ յեղափոխութեան դասական երկրին վրայ : Խաղադրութիւն եւ ազատութիւն՝ արեւմտեան ժողովրդապետութեամբ :

Կը բաւէ կարդալ սախտակներու վրայ փակցուած ազդերը եւ այլազան հրատարակութիւններ, ըմբռնելու համար այս մտահոգութեան խորութիւնը :

Ամէնքի դնելով պայքարին թատերական մասերը, կ'ուզէինք որ այս հիմնական պարագան ալ երբեւ իրապիտական դաս ծառայէր մեր զոյնզոյն հրձիգներուն :

Անոնք թէ՛ հայրենիքին եւ թէ տարագիր բազմութեանց բարօրութեան ծառայած պիտի ըլլային, մոռնալով կարգ մը թխմած «լոզունգ»ներ :

Անթաժանելի բարիքներ են խաղադրութիւնն ու ազատութիւնը :

Ա՛յդ է որ կ'ուզէ ապահովել այս ազատ երկրին ալ, բացառիկ ճիգեր փորձելով : Շ·

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ՆՈՐԷՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Մթեւնոյն օրուան մէջ երեք մանաւանդ պրութիւնները Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեանի մասին, իր եւ պահին պաշտօնանկութեան առթիւ :

« Լը Մոնտ »ի մասին խօսեր էի արդէն :

Լոնտոնի «Daily Mail»ը նոյն օրը (12 Յունիս) կը հրատարակէր թղթակցութիւն մը՝ Լիզպոնա — յէն,— «Խորհրդաւոր Պ· Հինգ առ հարիւրը» :

Փարիզի աջակողմեան օրաթերթերէն Aurore ը տակէ տակ չարած էր քանի մը խորագիրներ, երկար թղթակցութեամբ մը .

— « Քարիւղի թագաւորը, Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան, պաշտօնէ կ'արձակուի պարակա — կան կառավարութեան կողմէ :— Ան ունի մօտ 350 միլիառ ֆրանքի հարստութիւն մը, տէրն ըլլալով Միջին Արեւելքի քարիւղի ընկերութեանց բաժնե - թուղթերու 5 %ին» :

Անշուշտ միայն այս երեք թերթերը չեն որ սիւնակները կը նուիրեն հայ միլիոնատէրին :

Մեծ տարբերութիւններ չկան հրատարակուած գրութեանց մէջ,— Ո՛վ է Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան : Ի՞նչպէս հարստացաւ : Քանի՞ միլիոն սթերլինի եւ տոլարի կամ քանի՞ միլիառ ֆրանքի կը հասնի հարստութեան գումարը : Ի՞նչպէս կ'ապրի : Ո՞ւր կը բնակի : Ի՞նչպէս օրը երեկոյն կ'ընէ : Եւայլն :

Տղոյն եւ աղջկան մասին ալ տեղեկութիւններ չեն պակսիր :

« Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կ'ըսէ թէ միլիոնատէրը ուտելու, պառկելու սովորութիւններ ունի, որոնց չնորհիւ կը յուսայ ապրիլ մինչեւ 106 տարեկան — հօրմէն մէկ տարի աւելի :

Չէ մոռցած, նաեւ, յիշել թէ չատ կը սիրէ Միամի կատուները, «բայց իր սիրականը Հերակլէն է, սովորական կատու մը» :

— Այս մանրամասնութիւնները ինչո՞վ կը հետաքրքրեն մեզ :

— Քիչ մըն ալ սպասեցէք : ՎԱՀԷ

## Ի՞ՆչԻ ԵՂԱՒ ԴիւանագէտներՐ

### ԱՄԷՆ Տ�եՂ ԵՆ, ԲԱՑԻ ՈՉ ՄԻԿ ՏԵՂ

Տակաւին ոչ մէկ հետք՝ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան երկու բարձր պաշտօնատարներու «որպիսութեան» մասին : Ո՞ւր են, ի՞նչ եղած են. երկաթեայ վարագոյրէն ասդի՞ն կը գտնուին թէ անդին ...

Ամէն օր զանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդուին պաշտօնական հաստատութեանց, առանց լուսաբանելու դաղտնիքը :

Երկկ թերթերը կը ծանուցանէին թէ Ֆրանսայի Ազահովութեան տեսչութիւնը ձերբակալած է Զեխ մը, Քարել Շեթրաուս, որ մէկ ամիս առաջ Լոնտոնէն հեռացած եւ փարիզ եկած էր, իբրեւ լրտես ամբաստանուած ըլլալով :

Բանդէտները կ'ենթադրեն թէ այս ձերբակալութիւնը կապ ունի երկու անհետացած դիւանագէտներուն հետ : Բայց Փարիզի ոստիկանութիւնը անմիջապէս հերքեց, այն ապատեղութիւնը ձգելով թէ ամբաստանեալը արտաքսուած է :

Պիրէնեան շրջանէն լուր տրուած էր թէ երկու Անգլիացիներ որոնք չատ կը նմանին անհետացած դիւանագէտներուն, Հոսկինր Հասան երկուշաբթի օր : Ուրիշ տեղեկատու մը կը պնդէր թէ երկուքն ալ քանի մը օր առաջ տեսնուած են Փարիզի մէջ :

✕ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ երկու դիւանագէտները որեւէ դաղտնի վաւերագիր չունէին իրենց հետ : Անոնք ծանօթ չէին արտաքին կարեւոր խնդիրներու վերաբերեալ փաստաթուղթերուն (Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիր, Ատլանտեանի դաշինք եւն.) : Հիւլէական խնդիրներն ալ կապ չունէին իրենց դրասենեակներուն հետ :

Այս լուսաբանութիւնները հաղորդելով, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բանիերը կ'ըսէ թէ երկու դիւանագէտներուն անհետացումը հաստատուելէ անմիջապէս վերջ, լուր տրուեցաւ բրիտանական եւ ֆրանսական ոստիկանութեանց : Երկուքին լուսանկարները եւ ամէն տեսակ տեղեկութիւններ ամէնուն ձեռքն էին Մայիս 30ին :

## Անգլեւիրանեան վէճը

### ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՂԻ՞Ն

Ինչպէս հաղորդած էինք, Անգլեւիրանեան քաղիւղի ընկերութեան ներկայացուցիչները Թէհրան հասած ըլլալով, բանակցութիւնները սկսան չորեքշաբթի օր : Մեւնոյն առեն կը հրատարակուէր վարչապետին՝ Տոքթ· Մոսատեղի պատասխանը նախագահ Թրումընի անձնական նամակին, ինչ որ սրտնեղութիւն պատճառեց Լոնտոնի մէջ :

Այդ պատասխանին մէջ, վարչապետը կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը վճռած է վերջ տալ Անգլեւիրանեան ընկերութեան «անճահ գործունէութեան» : Կ'ամբաստանէ թէ Ընկերութեան պաղտնի գործակալները ջլատած են բարենորոգչական չարժումները, տնտեսական ճնշում բանեցնելով : Ուրիշ մեղադրանքներ ալ ուղղելէ ետք, վարչապետը կ'ըսէ թէ կարելի չէր թոյլատրել այսպիսի միջամտութիւններ : «Ընկերութիւնը միշտ կը ջանար տնտեսապէս ծանր ճնշումի ենթարկել մեզ եւ ստիպել որ համակերպինք իր կամքին» : Եւ կը հարցնէ թէ իրանեան ժողովուրդը արժանի չէ՞ դովեստի, քանի որ դիմացաւ համայնավարական քարոզութեան, հակառակ յուսահատական հարստահարութեանց : «Մեզի ուրիշ ելք չէր մնար եթէ ոչ ազգայնացնել քարիւղի ճարտարդործութիւնը, որուն չնորհիւ պիտի կրնանք ազգային հարստութիւնը գործածել յօդուտ երկրին» :

Եզրակացնելով, Տոքթ· Մոսատեղ կը յայտարարէ թէ ընկերութեան սեփականազրկումը ներքին դործ մըն է եւ պիտի կատարուի համաձայն օրինական տրամադրութեանց : «Իրան չի կրնար բանակցիլ ուեւէ մէկուն հետ, բացի նախկին Ընկերութեան ներկայացուցիչներէն» :

Իր յայտարարութեան համաձայն, ազգայնացումը «պիտի չվտանգէ ոչ քարիւղի համաշխարհային հայթայթումը, ոչ ալ միջազգային ներդրումները » :

«ՄԵՐ ՔԱՐԻՒՂԸ ՄԵՐ ԱՐԻՒՆՆ Է»

Մեւնոյն օրը վարչապետը ճայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց Ազատանի 80.000 անգլիացի եւ պարսիկ բանուորներուն, չեչտելով .

— « Այժմ դուք պիտի բանիք Իրանի համար· հետեւաբար մեր կարելին պիտի փորձենք, ձեր տնտեսական եւ բարոյական բարօրութիւնը ապահովելու եւ քարիւղի արտադրութիւնը աւելցնելու համար » :

✕ Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ 400 անգլիացի կիներ եւ մանուկներ մեկնած են կամ պիտի մեկնին Ազատանէն, ընկերութեան ծախքով : Ուրիշ 400 հոգի ալ պիտի հետեւանն մօտ օրէն :

✕ Ընկերութեան դեր - նախագահը, Պ· Ճէքսըն եւ անօրէն մը, Դ·Ը· օր առաջին տեսակցութիւնը ունեցան Իրանի ներկայացուցիչներուն հետ : Կ'ըսուի թէ պիտի առաջարկեն տտանձնել քարիւղի արտադրութեան արհեստագիտական բաժինը, պայմանաւ որ եկամուտին 40 առ հարիւրը տրուի ընկերութեան : Եթէ համաձայնութիւն չդոյանայ, ընկերութիւնը պիտի չկառուցանէ այն նաւթուղին որ Իրանի քարիւղի հորերը պիտի միացնէր Մէջերկրականի, Իրաքի ճամբով եւ որուն համար ծախք նախատեսուած է հարիւր միլիոն սթերլին :

✕ Իրանի ներկայացուցիչները տեսակցելով ընկերութեան Ազատանի անգլիացի անօրէնին հետ, պահանջեցին Մարտ 20էն ի վեր կատարուած արտածումներուն եկամուտը : Տնօրէնը պայմանաժամ խնդրեց :

✕ «Ֆիկառօ» կը դրէ թէ երբ Անգլեւիրանեան ընկերութեան ստացուածքները պիտի դրաւէին, ազդ· տնտեսութեան նախարարը, Ամիր Ալա, որ կառավարութեան լիազօր ներկայացուցիչն է ազդայնացման օրէնքը գործադրելու համար, իր մօտ հրաւիրեց պարսիկ լրագրողները, ծանուցանելու համար գործողութիւնը : Եւ յանկարծ ատրճանակ մը հանելով դրպանէն՝ բացագանչեց .

— «Ո՛վ որ կը դիմադրէ, գնդակ մը պիտի ստանայ ճակատին » :

Ճայտնի չէ թէ ատրճանակը լեցո՞ւն էր թէ պարապ :

Մեւնոյն առթիւ, Շելի աղանդին կրօնապետը, Էյաթոլլահ Քաշանի, անձնական դիր մը կ'ուղղէր Ազատանի ժողովուրդին : Այս կոչը, որ հրապարակաւ կարդացուեցաւ Ազատանի մէջ եւ Թէհրանի անթելով ալ հաղորդուեցաւ, կ'ապաղաբերէ .

— «Ատուածային կամքը կը հրամայէ որ Իրանի քարիւղը իրեն վերադարձուի, վասն զի մեր քարիւղը մեր արիւնն է» :

Կրօնապետը կը ծանուցանէ թէ ի հարկին Ազատան պիտի մեկնի :

(Աւելորդ շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ· քարտուղարը : Ազգամ փաչա, Իզմիր հասաւ : Պիտի չանայ բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքել Թուրքիոյ հետ :— Եգիպտոսի խորհրդարանը վաւերացուց արաբական երկիրներու ապահովութեան դաշինքը : Ծորդանան ձեռնպահ կը մնայ :

## ՀԱՅԿ ԿԱ ՀՅՈՒՍ

Գորտը նստած էր ի խոտ սպասում ճանճ ու մոծակ,
Եվ ոչ մի ձայն չէր հնչում բոլոր կողմերից։
Ոչ մի ծաղիկ չէր ժպտում, ոչ մի թռչուն չէր երգում,
Ոչ մի ծառ չէր շարժվում, ոչ մի տերև չէր դողում։
Ամեն ինչ լուռ էր ու անշարժ, ամեն ինչ քնած էր կարծես,
Ամեն ինչ սպասում էր ինչ-որ մի բան։
Ի՞նչ էր սպասում գորտը, ի՞նչ ձայն էր ուզում լսել,
Ինչո՞ւ էր նա այդպես անշարժ նստել։
Ինչո՞ւ էր նա ուշադրությամբ լսում,
Ինչո՞ւ էր նա ականջները սրում։
Ինչո՞ւ էր նա ամեն կողմ նայում,
Ինչո՞ւ էր նա ամեն կողմ նայում։
Ինչո՞ւ էր նա ամեն կողմ նայում։

— Ա՛խ, ես գիտեմ, ես գիտեմ, ինչ է սպասում գորտը,— ասաց ինձ մի փոքրիկ աղջիկ, որ ինձ հետ կանգնած էր գորտի առջև։— Նա սպասում է, որ ճանճ գա։

— Ոչ, ոչ, ճանճ չէ, որ սպասում է գորտը,— ասաց մյուս աղջիկը, որ մոտս էր կանգնած։— Նա սպասում է, որ ճանճի ձագ գա։

— Ոչ, ոչ, ճանճի ձագ էլ չէ, որ սպասում է գորտը,— ասաց երրորդ աղջիկը, որ ետևից էր գալիս։— Նա սպասում է, որ ճանճի ձագի մայրիկ գա։

Ես ուզում էի ասել, որ գորտը սպասում է, որ ճանճի ձագի մայրիկի մայրիկ գա, բայց ամաչեցի։ Ես ինձ համար մտածեցի, որ գորտը սպասում է, որ ճանճի ձագի մայրիկի մայրիկի մայրիկ գա։ Բայց ես ոչինչ չասացի։ Ես ամաչեցի։

Ես ամաչեցի, որովհետև գորտը ոչ մեկին չէր սպասում։ Նա ոչ ճանճ էր սպասում, ոչ ճանճի ձագ, ոչ ճանճի ձագի մայրիկ, ոչ ճանճի ձագի մայրիկի մայրիկ։ Նա ոչ մեկին չէր սպասում։ Նա ուղղակի նստած էր ու մտածում էր։

Գորտը մտածում էր։

Ի՞նչ մտածում էր գորտը, ի՞նչ մտածում էր գորտը։

Մտածում էր, թե ինչ հաճելի է ամռան երեկոյան նստել ջրի մոտ ու մտածել։ Մտածում էր, թե ինչ հաճելի է ամռան երեկոյան նստել ջրի մոտ ու մտածել, որ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

## Պ. Գուրեանի հարիւրամեակը

Անցեալ ուրբաթ դիչեր, տեղի ունեցաւ Համազգային Լսարանի երեկոյթ - դասախօսութիւնը, Պետրոս Դուրեանի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ: Սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր:

Համազգայինի կողմէ ընկերը Մ. Պարսամեան բանալով հաւաքոյթը, ամփոփ տեղեկութիւններ տուաւ Դուրեանի կեանքի եւ գործի մասին: Ծնած 20 Մայիս 1851ին, բանաստեղծը փակեց իր աչքերը 21 Յունուար 1872ին, 21 տարի իսկ չապրած, բայց, այդքան կարճատեւ ժամանակի մը մէջ իսկ հայ դրականութիւնը կրցաւ օժտել թանկագին քերթուածներով եւ այլ դրուագքներով:

Օրուան դասախօսն էր ընկերը Հ. Բալուեան, որ նախ համեմատեց Ֆրանսական եւ հայկական (Պոլսոյ) դերեզմանատունները եւ ըսաւ, որ մինչ այսօեր, Ալֆրէտ որ Միւսէի կամ Շուիէնի գերեզմանները, ամէն մեռելոցի, ծաղիկներու դէպերով կը ծածկուին, մեր արուեստագէտներուն գերեզմանները անխնամ կը մնան եւ քիչ այցելուները ունին: Միայն Պետրոս Դուրեանի դամբարանն է որ ծածկուած է առորագրութիւններով ու ձօներով, ինչ որ ցոյց կուտայ, թէ մեր ժողովուրդը եւ յատկապէս երիտասարդութիւնը մոռցած չէ վաղեմիկ քերթողը:

Դուրեան ձգած է 49 քերթուածներ, մեծ մասը սիրային: Ունի 12 թատերգութիւններ եւ 13 նամակներ: Քերթուածներուն մէջ կան նաեւ զեղծումներ ու ազգայնական չունչով կտորներ, որոնցմէ մէկը Հայոց Հայրիկին նուիրուած է: Դուրեան վարակուած էր Արիմեանի հայրենասիրական չունչով:

Բանաստեղծութիւնը բաժնուած է բազմաթիւ դպրոցներու: Մեր մէջ կարելի էր ընել այդ դպրոցներու ինքնատիպ մէկ դասակարգումը, — իմացապաշտներ կը չեզուի եղիա Տէմիրճիպաշեանն ու ինտրան, արուեստագէտներ՝ Վարուժանն ու Թէքէեանը եւ հեծեծանքի երգիչներ՝ Դուրեանը, Մեծարենցը, Տէրեանը եւ Զարիֆեանը:

Դուրեանի ապրումները կը բաժնուին չորս մասերու: Սկզբնական շրջանին, աղջիկները երազ ու տենչանք էին անոր համար եւ ոչ թէ չօշափելի առ ու կը հաստատուին Նեղոսի ընդարձակ հովիտը: Իսկ մաս մը կ'ընկնէ մինչեւ Հարաւային Սափրիկէ: Տակաւին կան երամներ որ կ'ուղղուին դէպի Հնդկաստան: Այս կերպով արագիլները կան ունենք տարեկան տասը հազար քիլոմեթրի հսկայ ուղեւորութիւն մը կը կատարեն:

Գաղթող թռչուններուն բոլոր չարժումները հաստատուած են գերմանական, զուիցերիական, հոլանտական եւ Ֆրանսական գիտական ընկերութեանց կողմէ, շնորհիւ թռչուններու սրունքներուն վրայ ազուցուած ալիւմինիումի թուղթերու օղակներու: Իսկ ամերիկեան հողամասերու վրայ Միացեալ Նահանգներու համանուն մարմիններն են որ իրենց կատարած փորձերով կը զործակցին Եւրոպանի գիտուններուն:

ԳՈՒՐԳԻՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

## Գաղութէ գաղութ

ԳԱՀԻՐԷի մէջ հոգեհանգիստ կատարուած է ի յիշատակ անկախութեան համար զոհուած նահատակներուն, ինչպէս եղաւ Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ Սպայից Միութեան: Եկեղեցին ստացած է հանդիսաւոր երեւոյթ ի ներկայութեան խումն բազմութեան մը: Մեսրոպ քհնյ. Ամրիկեան իր քարոզին մէջ ըսած է թէ.— Նահատակները Հայ. եկեղեցիի եւ հայ հայրենիքի համար զոհուելով, պահեցին թէ մեր ինկելի եկեղեցին եւ թէ մեր պաշտելի հայրենիքը: Իսկ Արշաւիր քհնյ. չէ չատ է թէ Մայիս 28ը որեւէ կուսակցութեան չի պատկանիր, անոր տէրը ամբողջ հայ ազգն է: Հ. Ց. Դաշնակցութեան Գահիրէի Կոմիտէին կողմէ, եռագոյն ժապաւէնով ծաղկեպսակ մը դետեղուած է խորանին առջեւ: Դասին վրայ բարեւի կեցած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ» սկաուտներէն խմբակ մը:

ՀԱԼԷՊի Քարէն Եփփէ ձեմարանի խնամակալութեան Տիկնանց յանձնախումբին կազմակերպած երկօրեայ Բէզմէկը մեծ յաջողութիւն ունեցած է: Ներկայ եղած է խումն բազմութիւն մը: Որ տպաւորութիւն թողած «Մ. կարապետի Ուխտ-

---

տակները, որոնց կարելի էր մօտենալ: Ցետոյ եկաւ յանկութեան չրջանը, երբ սիրոյ վայելքը տեւեցաւ: Ասոր յաջորդեց սիրելու չրջանը, որ ամուլ մնաց, յայտնօրէն հիւանդութեան պատճառով: Եւ վերջապէս բոլորեց յուսահատութեան չրջանը, որ փակուեցաւ վերահաս մահով:

Դուրեանի քանի մը քերթուածները վերլուծելով, դասախօսը բացատրեց թէ «Լճակը» կարելի է համարժէք նկատել Լամարթինի համանուն քերթուածին:

Իր ժամանակին, կը զարգանար Մխիթարեաններու վանական դրականութիւնը, որուն, Պետրոս Դուրեան հակադրեց իր նոր ու դեղեցիկ դրական նուիրումը, լեզուի մաքրութեամբ, պատկէրներու նորութեամբ, տաղաչափական երաժշտականութեամբ, խոութեամբ ու դեղեցկութեամբ:

— « Բանաստեղծ մը, որուն անունը չեմ յիչեր այս պահուս, մահուան նախօրեակին ըսած էր.— « Ես չատ տառապեցայ, բայց կեանքս հիւսուեցաւ փայլուն տաղերու չղթերով»: Եթէ մէկ վայրկեան կանդնէր իր գերեզմանէն, Դուրեան եւս պիտի ըսէր ապահովաբար ինծի անծանօթ այդ բանաստեղծին միեւնոյն խօսքը»:

Դասախօսութեան ընթացքին եւ տակէ վերջը եղան Դուրեանէն արտասանութիւններ: Տիկին Խոնդկարեան արտասանեց «Իմ մահը» եւ «Ինծի կ'ըսեն»ը: Դերասան Պ. Բազրատունի՝ «Տըրտունջք»ը: Իսկ Պ. Ա. Պետրոսեան՝ Ահարոնի քերթուածը՝ «Ոգեկոչում», Դուրեանի յիչատակին (տպուած կիրակի օրուան «Ցառաջ»ի մէջ):

Եղան նաեւ խօսք առնողներ, — Պ. Ա. Խոնդկարեան, պարզեց, թէ ինչպէս Դուրեանը սիրուած է Ափեւելահայոց մէջ եւ Տիկին Տ. Մխաքեան թելադրեց յիչատակի երեկոյ մըն ալ սարքել վաղամեկիկ քերթողի կրասեր եղբօր եւ նոյնքան մեծ բանաստեղծ Եղիչէ արքեպ. Դուրեանի համար: Խօսք առին նաեւ ընկեր Մ. Վչուունի եւ Պ. Ա. Հայկունի:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

տաղնացութեան» մաս կազմող տոհմիկ պարերը, երգերն ու արտասանութիւնները: Ցաջորդաբար ներկայացուած են « Թան հարսղներ» , «Աղօրիք դարձողները», «Սանդ ծեծողները», «Հայ - Թուխները», «Հնձուորները», «Հունձքի Նուիրում - մը՝ Աստուածամօր», «Անդապահ», « Պարզիր աղբիւր» եւ «Վիճակ»: Ժողովուրդը մեծ յուզումով հետեւած է «Հունձքի Նուիրումը Աստուածամօր», ուր հնձուոր տղաք եւ աղջիկներ ծնրադիր նուիրած են հունձքը արտասանելով Վարուժանի «Ծաչբուրը»:

### ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԿԱՆԽ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երկու տարիէ ի վեր Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի ու 1949 — 1950ի տեղապահ եղբայր Վ. Պալիկեանի նիւթական եւ բարոյական աչխատանքները ի դերեւ չեն ելած: Վերկայ՝ Մարսէյլի եւ Ռոմանի մասնաճիւղերուն եղբայրական հանդիպումը, Ցունիս 3ի կիրակի օրը, Ռոման - Սէն Ժիւլիէնի դաչտին վրայ:

Հայարտութիւն մըն է Մարսէյլի մասնաճիւղին համար երեք տարիւր քիլոմեթը հեռուն մասնաճիւղ մը կազմել հակառակ իր նիւթական անձկութեան: Ինչպէս յայտարարուած էր, այս էջերուն մէջ, Ռոմանի պատասխանատու եղբայր Ա. Պալեան, A. S. C. Arménien կոչուած այս միութիւնը կը փոխէր իր անունը, մտնելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ ընտանիքին մէջ: Գովելի է եղբայր Աբրահամեանը, հապիւ 22 տարեկան, որ պնդութիւնէ նոր վերապարձած, մարզանքէն դատ ստանձնած է հայերկնի բաժինը, քանի որ եղբայր Պալեան հեռու կը բնակի Ռոմանէն:

Բազմութեան ծափերուն մէջ, տղաքը կ'իջնեն դաչտ իրաւարարութեամբ Պ. Շապուհի նախկին նախագահ Նիսի Հ. Մ. Մ.ի եւ պաչտօնական իրաւարար District de Provenceէն, վեց ամիսէ ի վեր փոխադրուած Մարսէյլ:

Մրցումը տեղի կ'ունենայ առանց դրօչակի կամ ծաղկեփունջի, որոնք ուեյորդ ծախք համարուելով, մասնաճիւղիս տեղապահ եղբայր Լեւոն Պաղրճեանի թելադրութեամբ եւ վարչութեան միաձայնութեամբ որոչուեցաւ փոխարժէքը դնել - գակ մը նուիրել (3000 Ֆրանք):

Խաղը կը սկսի մեր տղոց յարձակողականով: Երկու վայրկեան չանցած նչանակեց առաջին կէտը, բայց կը մերժուի: Առանց յուսահատութեան ու կիրքի կը չարունակուի խաղը: Մերոնք կը տիրապետեն, բայց ապարդիւն, 20րդ վայրկեանին Ռոմանցիք, ուեյի վճռական, կը յաջողին նչանակել առաջին կէտը: Ռոման 1, Մարսէյլ 0:

Մարսէյլ կրակ կարած դրհ կուտայ դէպի Ռոմանի բերդը եւ կը հաւասարեցնէ երկու խումբերը: Կիսախաղը կը լրանայ 1—1 արդիւնքով:

Երկրորդ կիսախաղն է իրաւարարութեամբ եղբայր Վռամչապուհի, այս անգամ Մարսէյլ ա - ուելի վճռական՝ մտադրած է ամէն դնով չահիլ յաղթանակը: Խաղը դրեթէ Ռոմանի բերդին առջեւ է, սակայն Ռոմանի յետնապահներն ու մանաւանդ բերդապահը կը հակեն աչալուրջ ու քանի քանի անգամներ կ'ազատեն վտանգաւոր հարուածներ որոնք դրեթէ սահմանուած են առաւելութիւն տալու մեզի:

Ներկանները ապչահար կ'ուղղեն իրենց կեցցեները Ռոմանի, ու այսպէս խանդավառ մթնոլորտի մէջ խաղը կը վերջանայ 1—1: Ս. Գույումճեան

### Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆԸ

Բարեգործականի Փարիզի գրասենեակէն կը խնդրեն ծանուցանել թէ Եւրոպայի կեդր. ցանճ - նաժողովը վերապաղմուած է հետեւեալ անդամներով.— Արտաւազդ արք. եւ Զարեհ պէյ Նուպար (պատուոյ նախագահներ), Պ. Պ. Վահէ Ֆրէնկեան եւ Վահան Խմէրեան (պատուակալ խորհրդականներ), Պ. Վռամ խան Փիլոսեան առենապետ, Գ. Պահրի՝ փոխ - առենապետ, Ց. Պօղոսեան՝ առենադպիր, Պ. Պալըքճեան՝ դանձապետ, Մեթր Ա. Իթիւճեան՝ իրաւադէտ - խորհրդական, Տօքթ. Վ. Անդրանիկեան, Պ. Ա. Գանճեան, Տօքթ. Ա. Սիւնի, Պ. Պօղոս Ֆրէնկեան (խորհրդականներ): Նոր յանձնաժողովին կազմն ու դիւանը Մայիս 24ին վաւերացուած են կեդր. վարչութեան կողմէ:

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

## Կ. ՊՕԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

### Ե.

Այդ պալատը մօտ է Այվան Սարայի: Թուրքերը անմիջապէս սկսան նոր ամրակոծումը սարսափելի ուժգնութեամբ: Բայց հոն ալ որեւէ աղդեցութիւն չունեցաւ այդ ամրակոծումը, հակառակ արձակուած անհամար կրանիթեայ ռումբերուն: Ի վերջոյ այդ թնդանօթները եւս տարին Ս. Ռոմէնի դրան դէմ տեղաւորեցին, պատերազմին «կիսքէն ի վեր հոն դանուող միւս թնդանօթներուն քովիկը:

Այդ վայրկեանէն սկսեալ Մէհմէտ Բ. իր զօրաւոր հրետանիին ամբողջ ուժը կեդրոնացուց պատնէչին այդ ամէնէն տկար մասին դէմ: Իւրաքանչիւր պատմագիր իր օրադրութեան մէջ երկարօրէն կը խօսի այս կէտին ամէն օր ամրակոծման վրայ, դիչեր թէ ցերեկ, ամէն վայրկեան պատին մէկ մասին փլչելուն եւ անմիջապէս յողնիլ չգիտցող պաչտպաններուն կողմէ դարձեալ նորոգուելուն վրայ: Երեք հարիւր Իտալացիներ, ամէնքն ալ պատուական նչան առնողներ եւ թնդանօթաձիգները, մինչեւ վերջին օրը պաչտպանեցին այդ դուռը:

Մայիս 15ին դարձեալ ընդհանուր ամրակոծութիւն, բայց որեւէ կոիւ տեղի չունեցաւ: 16ին, քառերկուերորդ ժամուն, այսինքն արեւուն մարը մտնելէն երկու ժամ առաջ՝ թրքական չատ մը նաւեր ուժգնօրէն թիավարելով՝ իրենց խարսխատեղիէն ելան յարձակում մը փորձելու համար մեծ Շղթային դէմ: Հաւանաբար Սուլթանը տեղեկութիւն առած էր վենետիկի նաւաղներուն պատնէչին վրայ փոխադրուելուն մասին եւ այդ պատճառաւ Շղթային պաչտպանութեան տկարացած ըլլալը դիտէր:

« Տարօրինակ բան, կ'ըսէ Պ. Փիրս այդ պահուն Ոսկեղջիւրի մէջ խարիսխ նետած 70—80 թրքական նաւերը բնաւ չմտանակցեցան այս կռիւին: Հակառակ բոլորովին անճչմարտանման ըլլալուն՝ կ'երեւի թէ իրենց տեղէն իսկ չերերացին անոնք: Ապահովաբար ոչ Թուրքերը, ոչ ալ ձենովացիները բացէ ի բաց խղուիլ չէին ուզեր եւ այդ ձեռնպահութեան միակ պատճառը այդ է: Գալով Տօլմա Պահչէյէն եկող թրքական նաւատորմին, երբ դուռ քալ Թրեվիղանը, որ հոռոմ թէ լատին բոլոր նաւերը կալաթայի բարձր պարիսպներուն տակի իրենց ապատանարանէն հանելով առեր բերեր էր:

« Թուրքերը, կ'ըսէ Պարպարօ, իրենց թեթեւ թնդանօթներէն քանի մը հարուած արձակեցին Շղթային քով եղած մեր նաւերուն վրայ: Մենք քալալերուած այդ յարձակումէն, չիտակ անոնց վրայ վազեցինք, բայց անոնք անմիջապէս հեռացան: Մերիններն այն աուեն եա դարձան Շղթային եաին, եւ այն օրը ուրիչ բան մը չպատահեցաւ»:

« Մայիս 17ին, կը չարունակէ նորէն Պարպարօ, Թուրքերը նոր յարձակում մը գործեցին նախորդ օրուանին պէս դարձեալ Շղթային դէմ եւ անգամ մըն ալ իրենց «Փուստ»երէն հինդ հատ

մինչեւ Շղթային մօտ եկան տեսնելու համար թէ մեր նաւատորմը ինչ վիճակի մէջ է եւ թէ մենք իրենցմէ պիտի վախնայինք: Մեր նաւատորմը կարզով չարուած էր իր տեղը: 5 « Փուստ »երուն զալը տեսնելով մեր նաւին մարդիկը ամբաձիզի հարուածներով ընդունեցին զանոնք: 70է աւելի հարուած արձակեցինք դժբախտաբար առանց թշնամի նաւերէն մէկ հատին իսկ զարնելու:

(Շար.)

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

*Պերլինի ռուսական չրջանին իշխանութիւն-*նները վկայագիր կը պահանջեն, դէպի արեւելք ե-զած արտածումներու համար: Արեւմտեան Պերլինի դաշնակից իշխանութիւնները մերժեցին ենթարկուիլ այս պայմանին, որով արտածումները դադրեցան, երկու կողմէն ալ: Կը վախցուի որ Պերլինը նորէն պաշարուի: Մոսկուան ետ առած չըլլալով իր պայմանը, առեւտրական դաշնագրի բանակցութիւններն ալ խղուեցան:

*ԵԻՐՈՊԱՑԻ* վերակազմման յապաղման մասին յօդուած մը հրատարակելով, «Քառըֆուռ» չաբաթաթերթը կ'ըսէ թէ զօր. Այզընհաուըը կրնայ հրաժարիլ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ժիւլ Մոք վերակազմման դժուարները կը յատկացնէ ծանր զինամթերք պատրաստելու, փոխանակ փութացնելու զինեալ ուժերու յաւելումը:

*ՔՈՐՆԱՑԻՆ* հասած վերջին լուրերու համաձայն, Ազգաժողովի բանակին հրամայողը եւ զինուորները կը չարունակեն յառաջ խաղալ կեդրոնական ճակատին վրայ, զգուշութեամբ մօտենալով չինական դիրքերուն: Ամերիկացի հրամանատարը, զօր. Ֆլիթ, հարցումի մը պատասխանելով յայտարարեց թէ «Ազգաժողովը կրնայ պատերազմը չահիլ զինու զօրութեամբ»:

*ՋՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ* Գչ. օրուան նիստին մէջ, (68րդ), բրիտանական պատուիրակը յայտարարեց թէ արեւմտեան Եւրոպան անձնասպանութեան դիմած պիտի ըլլար առանց Ատլանտեանի դաշինքին, իբրեւ ապահովութիւն համայնավարական ծաւալման դէմ: Այս առթիւ նորէն պարզեց Ա. Միութեան ոտնձգութիւնները Պալքաններու մէջ եւ ուրիշ դաւեր: Պ. Կրոմիքօ պատասխանեց երկար ճառով մը որ տեւեց երկու ժամ: Եզրակացութիւնը այն էր թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները ոչ թէ համաձայնիլ կ'ուզեն, այլ նախապատճակ պատերազմ պատրաստել:

*ԻՏԱԼԻՈՑ* քաղաքապետական ընտրութեանց երբորդ եւ վերջին քուէարկութիւնը տեղի կունենայ կիրակի օր: Կարմիրները կորնչուցին Թորինոյի եւ Ֆիրենցայի մէջ: Առաջինը Իտալիոյ չորրորդ մեծ քաղաքն է եւ ինքնաշարժի ճարտարագործութեան կեդրոնը, երկրորդը՝ եօթներորդ մեծ քաղաքը եւ արուեստի կեդրոն մը: Նախապէս կորընչուցած էին Միլանը — Իտալիոյ երկրորդ մեծ քաղաքը— որ ձախերու կողմէ կը կառավարուէր պատերազմի առաջին տարիներուն, ճենովան, հինգերորդ մեծ քաղաքը, որ համայնավար քաղաքապետ մը ունէր մինչեւ վերջերս, եւ Վենետիկը, իններորդ մեծ քաղաքը, որ նոյնպէս համայնավար քաղաքապետութիւն մը ունէր: Կարմիրները չահեցան Պոլոնիայի մէջ (ութերորդ մեծ քաղաքը): Թերթերը դիտել կուտան թէ օրուան կառավարութիւնը այս արդիւնքէն զոհ մնալով հանդերձ, մտահոգութեամբ կը դիտէ նոր ֆաչականներու աճումը:

*ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ* Աչխատանքի մի-ջազգային դրասենեակին անդամ ընտրուեցաւ 12ի դէմ 165 ձայնով: Դէմ քուէարկուած էին Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա եւ Իսրայէլ: Քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ Գերմանիոյ չորս ներկայացուցիչները արագ մանելով դրաւեցին իրենց յատկացուած աթոռները:

*ԱՆԳԼԻՈՑ* թագաւորին առողջական վիճակը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Բժիչկները չորս չաբաթ հանդիստ պատուիրած էին. բայց այժմ աւելի երկար ժամանակ սահմանած են: Արքայական պարտականութիւնները պիտի կատարեն թագուհին եւ երկու իշխանուհիները:

*ԹՈՒՐԲԻՒ* նորէն պահանջեց օր առաջ որոչում տալ, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտնելու համար: Լոնտոնի թուրք դեսպանը նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ: Երկրորդ այցելութիւնն է այս, անցեալ Մայիսէն ի վեր:

*ՍԵԼԱՆԻԿ* մէջ անձնասպան եղած է Պ. Գրիգոր Փափազեան, կախելով ինքզինք իր գործատան մէջ: Փափազեան կը բանեցնէր հիւսուածեղէնի արդիական մեծ գործատուն մը երկու հարիւր գործաւորներով, 58 տարեկան էր եւ ընթացաւարտ Պոլսոյ նախկին Կարապետեան վարժարանէն: Եղբայրն ալ տարիներ առաջ անձնասպան եղած էր նոյն գործատան մէջ:

*ՊՈԼՍՈՑ* թուրք թերթերը կը գրեն թէ ամն Ցուհաննէս 400 ոսկի չորթած է Հայոց պատրիարքէն, իբրեւ Սուրիացի վաճառական ներկայանալով: «Ժամանակ»ի տեղեկութեանց համաձայն, թերան այդ դումարը կորզած է ոչ թէ Գարեկին պատրիարքէն, այլ Քիւրկեան գերապայծառէն (կաթողիկէ): Ցուհաննէս 2 Հայերէ ալ 900 եւ 300 ոսկի չորթած է, սակայն ձերբակալուելով, դատապարտուած է չորս ամիս բանտարկութեան եւ 350 ոսկի տուգանքի:

*ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ* տուրքին (Վարկը) դրքին հեղինակը դատի քաչուած է Թրքական կառավարութեան կողմէ, պետական գաղտնիքներ հրապարակ հանած ըլլալու մեղադրանքով ...

## ՀԱՍԱՆԵՐՈՒ ՍԴԱՀԱՆԴԻՍԸ

Այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Salle Géographie մէջ: Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

## Սաստկի՛ր Վիճակ մէջ

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Cercle Catholique սրահին մէջ: Լիանի թատերախումբով:

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԴԵՐՍԱՆ ՀԱՑԿԱՍԱՐԻ

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն:

## ՀՈԴԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Թաղին Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ, այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11-ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցւոյս հիմնադիրներ՝ հանգուցեալ Պալաեեան Գրիգորիս եպիսկ.ի, Գարեգին Շահլամեանի, Աղաճան Դարբինեանի, Ոսկան Անտրեասեանի եւ նիւթապէս ու աչխատութեամբ սատարող բոլոր ազգայիններու ննջեցեալներու յիչատակին:

ՔԱՌԱՍՈՒՆԻՔԻ ՊԱՏԱՐԱԳ.— Տէր եւ Տիկին Թադեոս Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պըզտիկեան եւ իրենց պարագաները, նորոգ հանգուցեալ Այրի Տիկին Ռեբեկա Այվազեանի (ծնեալ Այտընեան), մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի: Կը խնդրուի իր յիչատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՄԵՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ — ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի մասնաճիւղերու կողմէ:

8 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան օգտատուն ազարակը: Զուարթ մթնոլորտ, ժան եւ ճոխ պիւֆէ:

## Մարգական հանդէս

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Յունիս 17ին, կիրակի օրը ժամը 16ին:

Կը հրաւիրուին աչակերտներու ծնողները եւ վարժարանին բոլոր համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

## ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼԻԼԻ ՊՕՑԱՃԵԱՆ կը ծանուցանէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ՄԻՀՐԱՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10bis, rue Thouin, métro Place Monge եւ Gardinal Lemoine:

Կը հրաւիրուին իր յիչատակը յարգողները:

## Տախտակ տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը որ ունի երկու յարկ, 8 սենեակով, աչխատանոց, լուացարան, խոհանոց, եւ ընդարձակ պարտէզ, պղպեղու ծառերով: Դիւրամատչելի գին: Եր-թեւեկի բոլոր յարմարութիւններ: Դիմել ամէն օր ժամը 3էն վերջ: Bedrossian, 6 rue Nouvelle, Ալ-ֆորվիլ: Aut. No. 103 Charenton Ecolesէն, իջնել Bld. Carnot կամ երկաթուղի Gare de Lyonէն:

ՇՈՒՐԺԱՎՈՒՐ (CHAUFFEUR)

Երիտասարդ մը կ'ուզուի YOGHOURT ARAM հաստատութեան համար: Դիմել 49 rue Barbès Montrouge (Seine):

## ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ չրջանի բոլոր մարմինները, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարչութիւնները, այս ՈՒՐԲԱԹ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, քաֆէ Շօփ տիւ Նօռ:

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի միջմասնաճիւղային ժողովը այս չաբաթ ժամը 15ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin: métro Opéra եւ Madeleine:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահա-բոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգչաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՒԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէին ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան Ակումբին մէջ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 78 բիս Ռապըլէ, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վերամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին, մասնակցութեամբ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկերուհի Հանրմիկ Պետրոսեանի բնակարանը, 4 rue de la Tanche.

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգչաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, ընկերուհի Ա. Քէօսէեանի տունը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճչդապահ ըլլալ: Ներկաները մեծամասնութիւն պիտի համարուին:

ՀԱՄԱԽՕՐԲԵՐԴԻ Լիոնի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 8ին, rue Bonelի սրահին մէջ: Ներկայանալ անդամատեսերով:




Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորաբար կը յանձնարարուի ընկատի ունենալ

Կ. ԴԱՋԱՋԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, **17, Boulevard des Capucines, Paris** (Քաֆէ տը լա Փէյին ճիշդ դէմը): Հեռ. **OPE. 80.34**

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբերդցիական միութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաչտահանդէսը, Յուլիս 22ին Տէսինի Պ. Նաղաբի սրճարանին կից պարտէզին մէջ: Իսկ Տէսինի մասնաճիւղին հանդէսը նոյն տեղը Յուլիս 8ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան վերջին պարահանդէսը Յունիս 30ին, Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN


## ՄԻԹԻԼԻԱԼԻԹԷԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Յունիս 17ի կիրակի երեկոյ ժամը ճիշդ 20·30ին, դեկավարութեամբ Պ. Ն. ԿՈՐԿԱՆԵԱՆԻ,

# ԱԼՄԱՍ

Խաղը երկար ըլլալուն ճիշտ ժամուն պիտի սկսի: Կը խնդրուի կանուխ գալ:

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Vendredi 15 JUIN 1951 Ուրբաթ 15 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6483-Նոր շրջան թիւ 1894

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՈՉ ԻՍԿ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

*Միջազգային մամուլը կը շարունակէ պատկերազարդ պատմութիւններ հրատարակել Պ· Գա – լուստ Կիւլպէնկեանի մասին :*

*Իր եւ զաւկին պաշտօնանկութիւնն ալ թեւ կու տայ քաղքենի լրագրողներու երեւակայութեան , սիւնակներ լեցնելու համար, աչխարհի բոլոր լե – զուներով :*

*Իր ներքին կեանքին յետին մանրամասնու – թիւնները տեղ կը գտնեն ջոջ մամուլին մէջ, ինչ – պէս իմացաք «Օրը Օրին»ի բաժինէն :*

*Գիտէի՞ք որ հայ միլիոնատէրը ունի Ֆրանսա–ցի գեղանի քարտուղարուհի մը, քառասուն տարե–կան : Ցետոյ ոուս անձնասպահ մը, Իվան, որուն յոյն կինը կը պատրաստէ առաւուան նախաճաշը — մածուն եւ անուշեղէն :*

*Ինչպէս Փարիզ կամ Լոնտոն եղած տեղն, Լիզպոնայի մէջ ալ երկու գաղտնի ոստիկաններ հսկողութիւն կը կատարեն գիշեր ցերեկ : Գ· Կիւլ–պէնկեան անձամբ կը կարդայ թերթերը, կարմիր մատիտ մը ձեռքը, գծելով քարիւղի վերաբերեալ տեղեկութիւնները : (Տէյլի Մէյլ) :*

*Փարիզեան թերթ մըն ալ կը պատմէ թէ « Կիւլպէնկեան ընտանիքը կը սերի Հայաստանի թագաւորներու հին սերունդէ մը »···*

*Անշուշտ չատերու ազգային ջիղերը կը խայ – տան, կարգալով այս նկարագրութիւնները,— Ֆրանսերէն, անգլերէն, ռուսերէն կամ գերմանե–րէն : Մինչեւ անգամ Թուրքերէն :*

*Երանի՛ հոգիով աղքատներուն :*

*Գոնէ հարցնէի՛ն թէ այս « աչխարհահռչակ»ը ինչո՞վ արժեցուցած է իր խելքն ու փառքը , հայ–կական ճակատին վրայ :*

*« Իչխան ճարտարապետ» այո՛ : «Թագա–ւոր քարիւղի» : Պարոն Հինդ առ հարիւր , որ փոխ դրամ կուտայ զանազան պետութեանց : Հսկայ մը որ տարիներով ի վիճակի եղած է վեր ի վայր ջը–ջելու միջազգային հրապարակները, քսանըեւչորս ժամուան մէջ :*

*Այս ձիրքերն ու ձեռնարկները իրեն բերած են միլիոններ եւ միլիառներ, որոնց դումարը ոչ ոք պիտի կրնայ ստուգել : Ոչ մէկն ալ դրամական հարստութիւն, չարժուն եւ անչարժ ստացուածք , այլեւ գեղարուեստական գանձեր :*

*Ո՞ւր է իր պատկանած ազգին բաժինը՝ այս լեռնակուտակ հարստութեանց մէջ : Գոնէ 5% :*

*Ո՞րն է այն ժողովրդանուէր հաստատութիւ – նը, գործը որ պիտի անմահացնէր իր անունը :*

*Կարծողներ կան թէ մեծ անակնկալ մը վերա–պահած է : Աննախընթաց կտակ մը՝ յետ մահու :*

*Իրրեւ արդիական միտք եւ գործի մարդ , Գալուստ Կիւլպէնկեան չատ լաւ կ'ըմբռնէ թէ ի կենդանութեան կատարուած առատաձեռնութիւն մը չատ աւելի թանկագին է, քան որեւէ կտակ : Մանաւանդ հայկական կեանքին մէջ, ուր կտակ–ները չաճախ կռուախնճոյր կը դառնան :*

*Անհրաժե՞շտ է սպասել մինչեւ 106 տարեկանը, երբ ուխտուն տարիներն ալ կ'ապացուցանեն թէ ի՛նչ կ'արժեն աչխարհի երանութիւնները :*

*Այն կարմիր մատիտը որ քարիւղի վերաբեր – եալ տեղեկութիւնները կը գծէ միջազգային մա – մուլին մէջ, չատ աւելի բարձր նպատակի մը ծա – ռայած պիտի ըլլար, եթէ գործածուէր հայերէն թերթերու մէջ :*

*Քարիւղի հոտ չի զար հայկական մամուլի սիւնակներէն : Բայց, այլապէս կծու հոտ մը կը բուրէ, — համատարած թշուառութիւնը տարա – գիր բազմութեանց :*

*Ո՞ր մէկ հոգը նկարագրել : Ցունաստանի Սուրիա - Լիբանանի քուրչ-թիթեղ որկո՞րը :*

*Ծաղկոց - դպրոցի վերածուած ախոռներն ու մթերանոցնե՞րը, ուր այնքան ծաղիկներ կը խամ–րին օրն ի բուն :*

*Մչակոյթի զարգացման, նոր սերունդի փերը – կութեան, հանրային խնամատարութեան հոգե՞րը :*

*Այս թերթը տարիներով պայքար մղած է Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեանի դէմ, պարտականութեան հրաւիրելու համար զայն :*

*Այդ պայքարը ուժգին եղած է անոր համար որ, հայ միլիոնատէրը սովորական տիպար մը չէ, իր դիրքով եւ իմացականութեամբ :*

*Եւ քանի որ սկսանք, թոյլ տուէք արձանա – գրել քանի մը յատկանչական պարագաներ : Շ·*

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ՄԵՐ ՀԻՒՐԵՐԸ

*Փարիզը զբօսաչրջիկներու չատ սիրական քա–ղաքն է :*

*Իրաւամբ կոչուած է «Աչխարհի մայրաքաղա–քը» արուեստի եւ դիւութեան այն բացառիկ արա–տայայտութեամբ որ յատուկ է այսլոյսֆաղաքին : Իր ամէն անկիւնը, մէկը միւսէն բոլորովին տար–բեր, նոյնիսկ հակառակայ, իր հրապոյրը ունի ե–կողին համար, որ ծարաւի հետաքրքրութեամբ մը կը շրջի ու կը պրպտէ , հաճելին օգտակարին խառնելով :*

*Մերոնք ալ կուգան աչխարհի չորս ծագերէն, Ամերիկաներէն թէ հեռաւոր Սուտանէն, Պարս – կաստանէն, Եգիպտոսէն, Սուրիայէն ու Լիբանա–նէն : Շատեր ազգականներ տեսնելու , ուրիշներ բժչկական խորհրդակցութեանց կամ պարզապէս պտոյտի համար :*

*Անոնք գիտեն թէ հոս ունին հայրենակիցներ, քանակով ու որակով կարեւոր գաղութ մը որուն յոյսեր ալ կապած են, իրենք զիրենք կորսուած չզգալու համար այս անծայրածիր բաբելոնին մէջ :*

*Ու յանկարծ մինակութիւն մը կը զգան :*

*Եթէ հասցէ մը ունին, չաճախ յուսախաբու – թիւն կը պատճառէ : Մարդիկ՝ խրած աչխա – տանքի մէջ, քաղաքին մէկ հեռաւոր անկիւնը նետուած , բնակարանի անյարմարութիւններով , չատ անգամ չեն կրնար զոհացնել այցելուները :*

*Ու կը լսուին արտունչներ : — Մենք այսպէս չենք , պաղ էք դուք : Երբ Հայ մը այցելէ մեր ե–կիրը ու հանդիպի որեւէ հայրենակցի , կ'առնէ տուն կը տանի , կը հիւրասիրէ , կը պատցնէ եւն· , եւն· : Իսկ այստեղ···*

*Կը բացատրէք անշուշտ թէ պայմանները տարբեր են այստեղ : Աչխատանքը կլանած է ժա–մանակ եւ հնարաւորութիւններ, թէ այցելուները համբանքով չեն փարիզի համար :*

*Բայց եւ այնպէս··· Կը սպասեն քիչ մը աւելի տաք ընդունելութիւն , աւելի հետաքրքրութիւն , երբեմն աւանդական հիւրասիրութիւնները , ո – րոնք պիտի չերմացնէին իրենց սիրտը :*

*Խոստովանեցէք որ իրաւունք ունին : ՍՕՍԻ*

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

*ԵՐԿՈՒ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ հետքերը չեն գտնուած տակաւին : Հետզհետէ կը զօրանայ այն ենթադրութիւնը թէ երկաթեայ Վարագոյրէն անդին անցած կամ առեւանգուած են : Անգլիոյ երեսփ· ժողովին Դչ· օրուան նիստին մէջ նորէն նեղացուցիչ հարցումներ ուղղուեցան արտաքին նախարարին : Այս անգամ իր խօսքերը այն տպա – ւորութիւնը կը ձգեն թէ երկու պաշտօնատար – ները արեւելեան Եւրոպա գացած են : Կարծողներ ալ կան թէ պահուած են արեւմտեան Եւրոպայի մէջ : Զրոյցի մը համաձայն, իրրեւ թէ երկու ան–ծանօթ Անգլիացիներ երեւցած են Իտալիոյ մէջ :*

*ԶՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովի մասին ճառ մը խօսելով անգլեամերիկեան մամուլի ընկերակ–ցութեան առջեւ, բրիտանական պատուիրակը յայ–տարարեց թէ «բան մը պիտի պատահի» Ֆրանսա–յի երեսփ· ընտրութիւններէն վերջ : Ինք լաւատես կ'երեւայ , վասն զի երկու կողմերն ալ չեն ուզեր որ բանակցութիւնները ձախողին :*

*ԶՈՐՍ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎի մասին խո – սելով , Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ փոխանորդները ժողով կը գու – մարեն մարտ 5էն ի վեր , առանց ելքի մը չանգե – լու : « Կը թուի թէ Ֆ· Մոլոթիանը այլեւս չի հե – տաքրքրուիրէրթ արտաքին նախարարներու խոր – հրդակցութեամբ, դեր առաջարկած էր անցեալ Նոյեմբերին :*

*ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան չրջանին իչխանութիւն–ները կը սպառնան փոխադարձ մէլոցներ ձեռք առ–նել, եթէ Ռուսերը չամաուին վկայագիր պահանջել արտածումներու համար : Այդ պարագային, Պեր–լինը նորէն պիտի պաշարուի : Արդէն իսկ օդանա–ւային կամուրջ մը հաստատուած է, առաջին անգամն ըլլալով՝ 1949 Մայիսէն ի վեր , երբ կը վերջանար պաշարումը : Ռուսերու պատասխանին կը սպասուի այսօր , ուրբաթ :*

*ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիր ուժերը կը չարունակեն նահանջել : Կը կարծուի թէ մայրաքաղաքն ալ պի–տի լքեն : Դաչնակիցները կը չարունակեն չատ խաղալ, առանց մեծ դիմադրութեան հանդիպելու :*

## Թհրանի անգլ. դեսպանը կ'ազդարարէ

### « ԿՐԱԿԸ ՎԱՌՕԴԻՆ ՄԻ ՄՕՏԵՑՆԷՔ »

### ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԵՐՆ ԱԼ ՅՈՒԵՏԵՍ

*Թհրանի բրիտանական դեսպանը, Սըր Ֆր· Շէփըրտ, ազդարարեց Իրանի վարչապետին թէ Մեծն Բրիտանիոյ դէմ կատարուած չարաճուն քարոզութիւնը կրնայ տեղի տալ ծանր խռովու – թեանց՝ Ապատանի շրջանին մէջ : «Ըսի Տօքթ· Մո–սատեղի թէ իրանեան կառավարութիւնը անհրա – ժեչտ ուչադրութեամբ նկատի չառնէր օտարական–ներու դէմ կատարուած ըղդուութեանց վտանգը, որ կրնայ կրակի տալ վառօդը : Ըսի թէ դժբախ – տութիւն է որ կառավարական անթելը այնքան բուռն քարոզութիւններ կը կատարէ : Եթէ այս – պէս չարունակուի , կրնայ ծանր հետեւանքներ ու–նենալ » :*

*Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , դեսպանը հասկցուցեր է որ եթէ իրանեան իչխա – նութիւնները չկարենան պաչտպանել Անգլիացինե–րու կեանքը եւ գոյքը, պիտի ստիպուի օգնու – թեան կանչել բրիտանական ուժերը : Արդէն Պարս–կական ծոց կը գտնուին երկու թնդանօթակիրներ եւ չածանաւ մը, իսկ վայրաչէնքերու գունդ մը կը սպասէ կիպրոսի մէջ, կազմ եւ պատրաստ :*

*Անգլեւիրանեան ընկերութեան Ապատանի տնօրէնը, Պ· Տրէյք, մերժեց ազդայնացման յանձ–նախումբին յանձնել ընկերութեան տեարակները եւ դիւանաթուղթերը, յայտարարելով թէ պիտի սպասէ Թհրանի մէջ կատարուած խորհրդակցու–թեանց արդիւնքին եւ Լոնտոնի հրահանգներուն :*

*Կ'ըսուի թէ այս մերժումին վրայ, Իրանի վարչապետը հրամայեց ամուր կնիել : Իսկ նա – խարարական խորհուրդը բացառիկ նիստի հրաւիր–ուեցաւ :*

### ՊԱՐՍԻԿ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

*Չորեքչաբթի օր, մինչ Անգլեւիրանեան ընկե – րութեան ներկայացուցիչները ժողովի կը սպաս–էին, Թհրանի քաղաքապետը զանոնք իր ինքնա – չարժին մէջ առնելով պատցուց մայրաքաղաքին ամէնէն թշուառ թաղերուն մէջ, անչուշտ սպա – ցուցանելու համար քարիւղի ազդայնացման ան – հրաժեչտութիւնը :*

*Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բրիտանական պատուի – րակները ազդուեցան 500.-00 բնակիչներու ահաւոր թշուառութենէն, բայց չզարմացան , վասն զի պիտին թէ ահագին անկրպետ մը գոյու–թիւն ունի Պարսկաստանի աղքատներուն եւ հա – րուստներուն կենցաղին մէջեւ :*

*Այս պատցէն առաջ, վարչապետը ընկերու – թեան դեր - նախազահին պարզած էր իր երկրին տնտեսական թշուառութիւնը, աչքերը արցունքով լեցուն :*

*Հեռագիրները կը հաստատեն թէ երկու կող – մերն ալ յոռետես են բանակցութեանց արդիւնքի մասին : Տօքթ· Մոսատեղ եթէ տեղի տայ, պիտի փութացնէ իր անկումը· իսկ եթէ անհաչտ մնայ , պիտի սաստկանայ երկրին տնտեսական տագ – նապը :*

### «ԱՄԲՈՂՋ ՇԱՀԸ ՄԵԶԻ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ»

*Իրանի եմամական նախարարին օգնականը , Քասըմ Հասէլի , մանադէտ քարիւղի խնդիրնե – րու եւ անդամ ազդայնացման յանձնախումբին , յայտարարեց ամերիկեան գործակալութեան մը թղթակցին·*

*— Քարիւղի եկամուտը հարիւրին հարիւր կը պատկանի Պարսկաստանի : Մենք երբեք չենք ըն–դունած եկամուտին 25 %ը յանձնել ոեւէ մէկուն : Մենք ըսած ենք թէ 25 %ը պէտք է ի պահ դնել, զոհացնելու համար նախկին Անգլեւիրանեան ըն – կերութեան պահանջները : Քարիւղին չհատոգործու–մը, գումարը եւ վաճառումը պիտի կատարէ Իրան : Իրիտանացիները պիտի չհագրգռուին միայն քա–րիւղի գնումով, համաձայն միջազգային գին–ներու : Անոնք կրնան մեր քարիւղը գնել համաձայն օրէնքին 7րդ յօդուածին : Այլեւս չեն կրնար խառ–նուիլ մեր գործերուն » :*

*Պարսիկ պաչտօնատարը միեւնոյն առեն բա – ցատրեց թէ իրենք յաւակնութիւն չունին առան – ձին վարելու քարիւղի ճարտարարուեստը :*

*— Մենք պէտք ունինք արտաքին օժանդակու–թեան : Պիտի չարունակենք գործածել բրիտանացի մասնագէտները, խորհուրդ հարցնել օտար մաս – նագէտներու : Եթէ Անգլիացիները կ'ուզեն ձգել հեռանալ, մեր ձեռքը չէ արգիլել : Բայց Իրան պա–տասխանատու պիտի չըլլայ այն հետեւանքներուն որ կրնան երբորդ աչխարհամարտի մը առաջնորդել : Եթէ զաւթարանները փակուին, չորս - հինգ տարի կարելի պիտի չըլլայ գտուած քարիւղ ճարել նախկին չաճախորդներուն : Մենք միտք չունինք փակելու զաւթարանները, բայց թոյլ պիտի չտանք որ ոեւէ օտար ընկերութիւն զրպղի գտումի գոր – ծողութիւններով :*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ԵՐԵՒԱՆԻ ԺԵ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ստալինեան վարչաձեւը հարուստ է մեծա – ղղորդ հաստատութիւններով ու պաշտօնեաներով — Գերագոյն Սովետ (Մոսկուա), Ս. կառավա – րութիւն, նախագահութիւն, նախագահութեան նախագահ, միւնիստրներ (նախարար) ամէն աստիճանի, աւելի քան 400 հոգի, որոնք տասնեակից աւելի են նոյնիսկ այնպիսի փոքրիկ «հանրապե – տութիւններում» ինչպէս Կաբարդան, Աջարիան կամ Նախիջեւանը: Իսկական հրամայողն ու կարգադրողը մէկն է ու մի տասնեակ, մնացեալները նման են դիւանավճառի ցուցափեղկերում շար – ուած չիչերին, որոնք փակտիս են, (factice=կեղծ, անամէջ), դաւ դատարկ ու ծառայում են յաճա – խորդ գրաւելու համար:

«Փակախ»ների թուին են պատկանում եւ զա – նազան «ռեսպուբլիկա»ներու համայնավար կու – սակցութիւնները: Երբ կարդում ես կամ լսում, օրինակ «Սով. Հայաստանի կոմ. պարտիա» (կու – սակցութիւն), բնականօրէն ենթադրում ես, թէ նա մի քաղաքական կազմակերպութիւն է, որ պաշտպան է կանգնած մեր հայրենիքի ոտնակոխ – ւած իրաւունքներին: Դժբախտաբար խորհրդային երկրում արամաբանութիւնը դէմքը վար, ոտ – քերը վեր է քայլում ու Հայաստանի համայնա – վար կուսակցութիւնը նոյնքան Հայաստանին է, որքան եւ Բէլո Ռուսիայինը կամ Ղրղըզստանինը:

Համաձայն «Պրաւտայի» հաշուետուութեան Հա – յաստանի համայնավար կուսակցութեան 15րդ հա – մագումարը եղել է ոչ միայն անբովանդակ եւ ան – շահ, այլեւ զուրկ այն չինծու ոգեւորութիւնից, զոր հաւաքոյթներում յայտ են բերում խորհրդա – յին մարդիկ ի տես «մեծ նուաճումների» եւ ան – թիւ «պլան»ների:

Համագումարը նման էր չինովնիկների ժողո – վի, ուր կաչէից զուրս էին գալիս անվանդ ար – տայայտուելու ու իշխանութեան տհաճութիւն չպատճառելու: Հեռատեսները կչիռքը առաջները դրած ամէն վայրկեան սուզում էին, թէ հաւա – սար ծանրութեամբ են թափել լաւն ու վատը, պա – կասն ու առաւելը, եղածն ու չեղածը:

Ուրիշ ի՞նչ կարելի է սպասել Հայաստանի համայնավար պաշտօնէութիւնից, որն ինքնին որ եւ է արժէք ու դեր չունի, այլ միայն խողովակ է կենդրոնի եւ տեղական ժողովրդի միջեւ:

Համագումարում ընդարձակ զեկոյց տուեց կուսակցութեան վերջին երկու տարուայ գործու – նէութեան մասին կենտկոմի առաջին քարտուղար Գ. Արութինովը: «Համայնավար կազմակերպու – թիւնը չանք խափեց եւ ապահովեց հնգամեայ ծը – րագրի յաջող աւարտումը Հայաստանում: 1948 թուի հետ համեմատած 1951 թուին արդիւնաբե – րութիւնը աճել է 46 առ հարիւր, բոլոր հիմնար – կութիւններում բարձրացել է աշխատանքի ար – տադրութիւնն ու իջել ապրանքի ինքնարժէքը: Տեղական հում նիւթերի եւ էլեկտրաուժի օգտա – գործման չնորհիւ չարունակում է աճել եւ զար – գանալ հանրապետութեան ծանր ճարտարարուես – ը: Հողագործութեան յառաջդիմութիւնը բա – ւարար է, մինչդեռ անասնապահութիւնը մնում է մեռած կէտի վրայ»:

Մշակութային մարզում Արութինովը քննա – դատութեան ենթարկեց Հայաստանի Գիտու – թեանց կաճառի գործունէութիւնը, որի մի քանի հաստատութիւններում տարիների ընթացքում որ եւ է կենդանութիւն ցոյց չեն տուել: Նրանցից մի քանիսում տեղաւորուած են դիտութեան հետ կապ չունեցող մարդիկ:

«Անբաւարար էր երկար ժամանակ դրութիւնը կաճառի Լեզուագիտական ձեմարանում: Մաոի կուսակիցները հետապնդում, չէզոքացնում եւ դի – տական հիմնարկութիւններից քշում էին նրանց, ովքեր հակառակ էին Մաոի ուսմունքին: Ս. Հ. Կ. կենտկոմը չէր հետաքրքրւում լեզուագիտութեան մէջ մղուած պայքարով եւ դատապարտելի դիրք բռնեց մի քանի դիտնականների վերաբերմամբ: Սխալը չտկուեց միայն ընկեր Ստալինի լեզուա – գիտական հարցին նուիրուած յօդուածից յետոյ»:

Հայաստանի գրողները, ըստ Արութինովի վերջին տարիներս կարողացել են լայնացնել իրենց նիւթերի շրջանակը եւ տուել են ընկերվարական իրականութիւնը նկարագրող ստեղծագործութիւն – ներ, մանաւանդ բանաստեղծութեան, թատերա – գրութեան եւ մանկական գրականութեան մէջ: Բայց արձակը դեռ թոյլ է եւ գեղարուեստական տեսակէտից դնահատելի գրուածքներն աննշան են թուով: Այս կացութեան պատճառներից մէկն է գրական լուրջ քննադատութեան գրեթէ չգոյու – թիւնը (ՄՄԲ.— Հատուածներ պիտի հրատարա – կենք զեկուցման բնագրէն):

Այնուհետեւ Արութինով երկարօրէն ծանրա – նում է գուտ կուսակցական խնդիրների վրայ:

Համագումարում խօսք առաւ վարչապետ Սա – հակ Կարապետեան ու բացատրութիւններ տուաւ երկրագործութեան նախարար Ղազարեանի թոյլ գեկավարութեան մասին: Միւնիստր Ղազարեանը

# Ազգ. խաւնդավտուքեան օրեր

## ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՑ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Ազգային տեսակէտով անցնող չաբաթները խիստ բովանդակալից եղան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Նախ տօնուեցաւ «Վարդանանց 1500ամեակը» Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ձեմարանին մէջ հովանաւորութեամբ Հայ. Կաթ. Պատրիար – քարանի: Փառատօնին նախագահեց կարտինալ Գրիգոր - Պետրոս ԺԵ. Աղաջանեան: Բացումը կա – տարեց Հայր Մերսլեան, եւ բանախօսեց Գեր. Սահակ Կոզեան, նիւթ ունենալով «Հայ ոգիին պայքարը բռնակալութեան դէմ»: Կաթողիկէ բո – լոր դպրոցներու աշակերտները չահերով տողանցք մը կատարեցին հայկ. հարստութիւններու դրօ – շակներով՝ Աբշակունեաց, Բագրատունեաց, Ար – ծրունեաց եւ Ռուբինեաց:

Մայիս 28ը տօնուեցաւ Էչմիածին Ազատա – մարտ Ակումբին մէջ, ուր խօսեցան Դրօ Կանայ – եան, Վահան Փափազեան, Մխիթար Թուրիկեան եւ Սարգիս Բախիկեան: Իսկ ժողովրդային Տան մէջ խօսեցան ընկերներ Տիգրան Բաղդասարեան, Արշակ Յովհաննէսեան:

«Մայիս 28ի» առթիւ բոլոր ազգային վար – ժարանները փակ մնացին Պէյրութի մէջ:

Հալէպի մէջ Մայիս 28ը մեծ չուքով տօնուե – ցաւ նախագահութեամբ ընկեր Հրաչ Փափազեա – նի: Բազմութիւնը լեցուցած էր Զաւարեանի ըն – դարձակ սրահը, բակը եւ շրջակայ տանիքները: բարձրախօսները կը հասցնէին բոլորին բանախօ – սութիւնները, երգերը եւ արտասանութիւնները:

«Զէյդոբ»ներ ալ մեծ թիւ մը կը կազմէին բազ – մութեան մէջ: Առաջին բանախօսը, ընկեր Մ. Թէօլէօլեան վերլուծեց հայ ժողովուրդի դարաւոր երկունքը, ի խնդիր ազատագրութեան եւ ինքնա – վար հայրենիքի մը, մեր Պատմութենէն եւ գրա – կանութենէն վկայութիւններ մէջ բերելով: Ընդ – գծեց Մայիս 28ով ազահովուած մեր գոյութեան իրաւունքի (Սեւրի դաշնագրին) պատմական նշա – նակութիւնը: Բացատրեց թէ Դաշնակցութիւնը գոյութիւն ունեցած է նախքան Դաշնակցութեան կազմութիւը, հայ ժողովուրդի երակներուն ու հո – գիին մէջ: Այս ոգին կ'ապրի նաեւ այսօր մեր հայ – րենիքին մէջ:

Երկրորդ խօսողն էր Տոքթ. Ա. Գալպակեան որ պարզելէ վերջ համառօտ պատմութիւնը, թուեց ներքին թէ արտաքին այն ազդակները՝ ո – րոնք հայութիւնը ազատագրնդարերութմրութենէն եւ մղեցին զայն տէր կանգնիլ ընտանեկան թէ ազ – գային արժանապատուութեան, իր նիւթական թէ ֆիզիքական ապահովութեան, իր աւանդու – թիւններուն, մշակոյթին եւ սրբութիւններուն: Պրիմեան Հայրիկի Պերլինի Վեհաժողովէն ձեռ – նունայն դարձէն վերջ՝ հայ ժողովուրդը ապաւի – նեցաւ երկաթէ Շերիֆի քաղաքականութեան, եւ վերջապէս 1918ի Մայիսին, երբ մահուան կամ կեանքի երկընտրանքի առջեւ կը դտնուէր, նախ – ընտրեց մեռնիլ արժանապատուութեամբ: Այս վճ – ռականութիւնը ապահովեց իրեն Մայիս 28ի յաղ – թանակը:

Նախագահը իր փակման խօսքով յուշեր նե – կայացուց Արամէն (Մանուկեան) եւ Հանրապե – տութեան կառավարութեան այն 17 անձնուրաց ներկայացուցիչներէն որոնք Պոլիս ապաստանած էին բոլշեւիկներու կողմէ մանուկ Հայաստանի բռնագրաւումէն վերջ: Շեշտելէ վերջ այդ մեծ դեկավարներուն զոհողութեան ոգին եւ նուիրումը, հրաւիրեց նոր սերունդը հետեւիլ անոնց ճանա – պարհին:

Անկախութեան տարեդարձը տօնուեցաւ նաեւ Գամբըլլիի շրջանի հայարնակ վայրերուն մէջ: Տօնակատարութեան ներկայ էին հազարաւոր հան – դիսականներ: Խօսեցան ընկերներ Օննիկ Մելքի – պէթեան եւ Արամ Սարգիսեան: Առաջինը Մայիս 28ը նկատեց մեր պատմութեան ամէնէն կարեւոր անկիւնադարձերէն մէկը: Սեւրի դաշնագրով հայ ժողովուրդը կը պարտաղրէր իր ազատ ապրելու կամքը եւ միջազգային կչիռ կուտար դարերու իր իրաւունքներուն: Ընկեր Ա. Սարգիսեան պարզեց համազգային նշանակութիւնը Մայիս 28ին:

Փակման խօսքը ըրաւ Գամբըլլիի առաջնորդա – կան փոխանորդ Տաճատ Ծ. վարդապետ, ծանրա – նալով Մայիս 28ի համազգային նշանակութեան վրայ:

Դամասկոսի մէջ Մայիս 28ը տօնուեցաւ մեծ չուքով Տամարի պարտէզներուն մէջ, ի ներկա – յութեան հոծ բազմութեան մը: Կը նախագահէր ընկեր Տիգրան Գալըպճեան: Խօսեցաւ ընկեր Դրօ, փառաբանելով հայ ժողովուրդին ազատութեան ձգտումը, ապա ընկ. Մասպանճեան վերլուծեց Մայիս 28ի նշանակութիւնը իբրեւ անկիւնադարձ ազգային եւ քաղաքական գարթնօնքի:

Հոմսի մէջ Հայաստանի 33րդ տարեդարձը տօնուեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Խօսեցաւ ընկեր Լուսեր Մասպանճեան:

Լաթաքիոյ մէջ կը նախագահէր ընկեր Տոքթ. Ց. Գասապեան, որ պարզելով օրուան տօնին նը – շանակութիւնը հրաւիրեց նոր սերունդը տէր կանգնիլ հայկական դատի եւ մեր արդար իրա – ւունքներուն, որոնք նուիրագործուած են հայ ժո – ղովուրդի արիւնով եւ Սեւրի միջազգային դաշնա – գրով:

Խօսեցաւ նաեւ ընկ. Արմէն Անոյշ որ ազգային եւ պատմական տեսակէտէ վերլուծեց Հայաստանի անկախութեան դէպքը, անոր մէջ ողջունելով ի – րականացումը հայ ժողովուրդի դարաւոր երա – զին:

Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ տեղի ունեցաւ գաշտանացութիւն մը 15 քիլմ. հեռու պուրակի մը մէջ, ներկայ էր ամբողջ Լաթաքիոյ հայութիւնը, հոն ալ ընկերներ Տոքթ. Գասապ – եանէ եւ Արմէն Անոյշէ վերջ խօսք առին հոգեւոր հովիւ Համայեակ քհնյ. Երէցեան որ յորդանքով ո – գեկոչեց մեր մարտիրոսները եւ անոնց ազատու – թեան ուխտը:

Քէսապի մէջ տօնակատարութեան կը նախա – գահէր ընկեր Տոքթ. Ց. Ինճէճիկեան: Օրուան բանախօսն էր ընկեր Արմէն Անոյշ եւ հանդէսը փակուեցաւ Շերիկեան քահանայի պահպանիչով:

Տէր Զօրի մէջ տարեդարձը տօնուեցաւ խան – դավառ մթնոլորտի մէջ: Խօսեցան ընկերներ Ց. Զագըրեան եւ Մելիքսէթեան: Նախագահեց ընկեր Գ. Գասապեան:

Հասիչէի մէջ խօսեցաւ ընկեր Ց. Զագըրեան:

Գեղարուեստական կեանքը նոյնքան բե – ղուն եղաւ վերջին չաբաթները Լիբանանի մէջ: Պ. Ժ. Սինանեան տուաւ իր նուիրակահանդէսը, ան – պամ մը եւս փայլեցնելով իր արժանիքները:

Պ. Աչոտ Մատաթեան որ Պոլիսէն Պէյրութ ե – կած է երկու տարիէ ի վեր, կը չարունակէ ներ – կայացումներ տալ: Այս անգամ իր բեմադրու – թեամբ վայելեցինք «Օրիորդ Տոքթոր»ն:

Թաննկագին Ոսկեմատեան մը.— Ցիշենք նաեւ մեր վեթերան ընկեր Վարդան Շահպազի կողմէ երկար ամիսներէ ի վեր յղացած եւ պատրաստած Ոսկեմատեանը, որուն մէջ կ'ամփոփուին հայ ա – զատագրութեան մարտիկներու նկարները: Ոսկե – մատեանը նուիրուած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան 60ամեակին: Ալպոմը 15 քիլօ ծանրութիւն ունի, ծաւալը 50 — 36 ս. է, կը պարունակէ 260 խա – ւաքարտ թերթեր, որոնց վրայ փակցուած են աւե – լի քան 300 լուսանկարներ, նահատակ յեղափո – խականներու: Ալպոմի կողքը ընկոյզի փայտէ է, քանդակուած հայկական խաչքարերու զարդանը – կարներով: Նկարը պատրաստած է նկարիչ Պ. Տ. Ամէմեան: Կողքը նուիրած է կահագործ - արուես – տագէտ Պ. Ժ. Այվազեան, փորագրութիւնը կա –

---

լսել չի ուզում որեւէ քննադատութիւն իր վարչու – թեան վերաբերմամբ ու ծածկում է եղած թերու – թիւնները:

Հայաստանի Գիտութեանց Կաճառի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեան խոստովանելով պակա – սութիւնները՝ երկարօրէն ծանրացաւ կաճառի կատարած գրական դերի վրայ հանրապետու – թեան կեանքում:

Կենտկոմի քարտուղար Զաւէն Գրիգորեան քննադատելով Հայաստանի Գրողների Միութիւ – նը («Պրաւտայում» Այբեան հրատարակել է մի ընդարձակ յօդուած այդ մասին), մանաւանդ ընդգծեց Երեւանի Կինօ - աշխատանոցի (չարժա – նկար) անպիտանութիւնը, որ վերջին տարիներս չի կարողացել մէկ հատ գեղարուեստական չայնող ժապաւէն տալ:

Այնուհետեւ համագումարն «ընտրեց» ընդհա – նուր քարտուղարը՝ Արութինով, Բ.քարտուղարը՝ Պօղոսով: Իրրեւ երրորդ կարգի քարտուղարներ ընտրուեցան Զ. Գրիգորեան, Բ. Գրիգորեան եւ Ա. Ղուչինեան:

Վերջին տարիներս նկատուում է մի ընդհա – նուր ձգտում — որքան հնարաւոր է փոփոխու – թեան չենթարկել հանրապետութիւնների ու շըր – ջանների կուսակցական քարտուղարների կազմը:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, մասնաւորա – պէս Անդրկովկասում, միեւնոյն անձնաւորու – թիւններին միակ պատասխանատու՝ առաջին քար – տուղարների պաշտօններում — Բաղիրով՝ Ադր – բէյջանում, Զարկիանի՝ Վրաստանում եւ Արու – թինով՝ Հայաստանում:

Եթէ այս երեքին համեմատութեան մէջ դը – նենք, դառնօրէն պիտի ողբանք Հայաստանի ճա – կատագրի վրայ, որովհետեւ սահմանափակ պատ – րաստութեան եւ ընդունակութեան տէր Արութի – նով ճամն չի կարող հանել նրանց նման բնօրների առջեւ: Հ. Հ. Կ. քարտուղարն իր ստորադաս – թեան հետեւանքով եւ վախկոտ է: Այդ տպաւո – րութիւնն է ստացւում Գեր. Խորհրդում մինչեւ օրս նրա արտասանած միակ ճառից: Հայ ժողո – վուրդը կորուստի մէջ պիտի մնայ՝ քանի դեռ նրա կողմից խորհրդային ազգերի խաղաղեղանի չուրջն է նստած ամէն բանով ազքատ Արութինով: Կ'ա – պացուցանենք փաստերով:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

## «Տիարպէքիրը ժանգոտեր է»

ՀՄԲ.— Անցեալ շաբթու հրատարակեր էինք «ՃիւմհուրիյէԹ»ի աշխատակիցներէն եաշար Քէմալի ճկարագրութիւնը՝ արեւելեան նահանգներու եւ մասնաւորապէս Տիգրանակերտի քաղաքացիութեան մասին:

Պոլսահայ թերթերէն կը քաղենք իր երկրորդ յօդուածը «Քաղաք հակասութիւններու» (7 Յունիս).—

*Մարդ մէկէն կը խորհի, կարծես թէ հիւլէական ռումբ մը նետեր է այս քաղաքին մէջ: Տեղ տեղ քարակոյտեր, փլատակներ, Տիարպաքըր ժանգոտեր է, հինումին երկաթի մը նման: Առաջին ակնարկով թէեւ այսպէս է, բայց մարդ կը խորհուի: Ցեղով կամաց կամաց կը սթափի, կը տեսնայ Տիարպաքըրի, կը հասկնայ թէ այդպէս չէ:*

*Այս քաղաքը իր պատեհանը ունի, որուն տակ ծածկուեր մնացեր է, պէտք է դատիլ ու քրտնիլ իր ներքին հմայքը ճանչնալու, դինքը սիրելու համար: Պէտք է քակել իր պատեհանը եւ թափանցել իր մաերմութիւններուն: Դժուար գործ է այս, բայց կ'արժէ: Եթէ կրցար ընել, հասկցիր որ կախարդուած ես, Տիարպաքըր քեզ դիւթած է այլեւս: Փրկութիւն չունիս:*

*Երկու Տիարպաքըր կայ, մէկը պարիսպէն ներս հին քաղաքը, միւսը պարիսպէն դուրս նոր Տիարպաքըրը: Հին քաղաքը իր ճարտարապետութեամբ, տուներով, սրճարաններով, փողոցներով, պողոտաներով, հանդերձանքով, վերջապէս իր ամէն բանով հին է իր պարիսպներուն չափ:*

*Տուները, սեւ, ազոտ, մաշած պղպեղագոյն, կամարաւոր, վանդակաւոր, «ճաղ» կոչուած երկաթներով հիւսուած պատուհաններով, երկյարկանի, տանիքները հողաշէն: Այս տուներուն մէջ կան շատ ծերունիներ եւ համբաւելներ: Մուրատ Դ. երբ Տիարպաքըր եկեր է, այս տուներէն մէկը մնացեր է: Հակառակ ասոր, այդ տունը նորնոր է, կարծես երէկ չինուած ըլլար:*

*Տանիքներուն վրայ շարք շարք խոռեր բուսեր են եւ դեղին դաշտային ծաղիկներ: Այս պատճառով, ամբողջ քաղաքը ծայրէ ծայր դալարազարդ է, հակառակ ծառերու ցանցառութեան:*

*Քաղաքին դուրսը այլեւս չէ: Այնքան չի խօսիր: Ամենալաւն փողոցը չորս քայլէն աւելի չէ, մարդ կը ջղայնոտի երբ հոնկէ անցնի: Բայց կանդ առէք, կրնաք որեւէ դուռ զարնել, դուռը անմիջապէս կը բացուի, շատ անգամ թուխ, սեւաչուկին մը կը բանայ դուռը: Նախ կը չփոթի, եւ երբ հասկնայ թէ օտարական մըն է, ձեզ ներս կը հրաւիրէ: Քաղաքը այլեւս մերկացած է իր պատեհանէն, ձեր առջեւ փռուած է իր ամբողջ տգեղութեամբ, անկեղծութեամբ, դեղեցկութեամբ:*

*Տունը բակ մը ունի, որուն «հավլ» կ'ըսեն: Բակին մէջտեղը փոքրիկ աւազան մը կայ, որուն բոլորտիքը դոյնզդոյն վարդեր տնկուած են, եւ ամբողջ բակը կ'երանգաւորեն: Կարելի չէ մոռնալ*

---

*տարած է Է. Ֆ. Նոխուտեան, իսկ լուսանկարները վերարտադրած է լուսանկարիչ «Պետո»: Ոսկե մատեանը ունի արծաթեայ երկու փականքներ զարդանախարներով, որ գործն է եւ նուէրը Պ. Զաքեր Սարեանի:*

ԹՂԹԱԿԻՑ

## Գաղութէ գաղութ

Հ. ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ (Կ. Խաչ) Ֆրէզնոյի (Քալիֆորնիա) մասնաճիւղը իր հիմնադրութեան 21րդ տարեդարձը տօնած է մեծ չուքով հանդէս-ճաշասեղանով մը: Ներկայ եղած են աւելի քան հազար հոգի: Տէրունական աղօթքը ըրած է օրուան հիւր Աբբահայր Ուլուհոճեան վարդապետ: Բացումը կատարած է ընկերուհի Սօֆիա Յակոբեան, պարզելով ՀՕՄին դլխաւոր նպատակները: Ընկեր Կոպեոնիկ Թանտրճեան (Տիթրոյթէն) վարած է պեղարուեստական մասը: Այս առթիւ ճառ մը խօսած է Աբբահայրը: Ցայտնի առեւտրական ընկեր Արփաքսադ Սեդրակեան դնահատելով ՀՕՄը, պատմած է իր տպաւորութիւնները իր դէպի Արեւելք, Պէյրութի եւ Հալէպի կրթական հաստատութեանց եւ ՀՕՄի դործունէութեան մասին:

× Լօս Անճէլըսի հայ կեդրոնի դպրոցին բացման հանդէսը տեղի ունեցած է խուռն բազմութեան մը ներկայութեան: Օր. Արաքսի Պապլիկեան՝ ուսուցչուհին, իր բազման խօսքով դնահատանք յայտնած է Հայ Կեդրոնի դպրոցը կազմակերպողներու եւ անոր յարատեւութեան օժանդակող մարմիններու, ինչպէս եւ ծնողներուն: ՀՕՄի Լօս Անճէլըսի մասնաճիւղը 400 տոլար նուիրած է:

ՎԵՆԵՏԻԿի վանքին համար 21.000 տոլար խոստացած են Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա) ճաշի մը միջոցին:

ՏՈՐՈՒՆԻ.— Նիւ Եորքի Հ. Ց. Դ. Կոմիտէի ընկերներէն Խաչիկ Երոյեան մեռած է Մայիս 16ին: Սեբաստիոյ Ցաղթ դիւղացի էր:

ԻՍԿԵՆՏԻՐՈՒՆԻ Հայոց եկեղեցին որ 1937էն ի վեր Էվդոֆի կողմէ տրամադրուած է քաղաքային եւ պինուորական իշխանութեանց, որոշուած է վերադարձնել հայ համայնքին: Չոն կը դանուին տասնեակ մը հայ ընտանիքներ որոնք տարիներու ընթացքին մատակարարած են եկեղեցիին հասուցթարեր կալուածները: Եկեղեցիին յանձնումէն անվարդը, եւ բոլոր ներկայանալի տուները կը հետեւին այս սովորութեան:

Ուր որ երթաս, վարդ կը դտնես: Մարտինդափըլի մէջ Միլլէթ փարքը կայ: Դարատասանին մէջ վարդէ դատ ուրիշ ծաղիկ չես դտներ: Աչքիդ ա-ռածին չափ վարդ: Ամբողջ քաղաքը վարդ կը բուրէ: Շրջուն վաճառորդներ պտռալով, պտռալով վարդ կը ծախեն: Գիւղացի մը տօնավաճառ բացեր է, փունջ մը վարդը հինդ ղրուշ: Վարդի ահագին դրասանդ մը, հինդ ղրուշի փոխարէն: Հարցուցի: Դիւղէն բերեր է այս վարդերը:

Բայց այս քաղաքը քաղաքն է նաեւ հակասութիւններու, կարիճներու, վարդերու, սրճարաններու ոստանն է: Քայլափոխիդ սրճարան մը: Որքան ալ շատ են: Միայն թէ անոնք չեն նմանիր ուրիշ քաղաքներու սրճարաններուն: Անոնք ուրիշ տեսակ են: Շատ սիրուն են, եւ իւրաքանչիւրը բակ մը ունի, տուներուն պէս դալարազարդ բակեր, ուր վարդեր կան նոյնպէս: Եւ վարդերուն քով աւազան մը, ջուրին քով սեղանիկներ, եւ ուռկաններու չուաններէն հիւսուած աթոռակներ... Դէմ դէմի կը նստիս, թէյ կը խմես: Սրճարաններն ալ լեփ-լեցուն են, պատճառը յայտնի է, անպործութիւն:

միջապէս վերջ տեղի պիտի ունենայ պղծեալ տաճարի արարողութիւն եւ սրբագործում:

ՊԷՅՐՈՒԹի մէջ նշանառութեան համալսարանական ախոյեանութեան մրցումները տեղի ունեցան, չուրջ 15 համալսարանականներու մասնակցութեամբ, առաջնութիւնը չահած է Հրաչ Թուրիկեան (ախոյեան) 94 կէտով, երկրորդ հանդիսացած է Սուրէն Տէր Մելքոնեան (85), երրորդ՝ Բարկէն Սասունի՝ (75):

### ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԻՍԻ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը տարեկան տօնակատարութեան առթիւ սարքած էր հանդէս-խնջոյք մը Յունիս 3ին, Արմենեան սրահին մէջ:

Բացումը կատարեց ընկեր Նշան Դարբինեան, բացատրելով Կ. Խաչի անհրաժեշտութիւնը եւ տօնակատարութեան իմաստը: Վարչութեան կողմէ Օր. Թագուհի Օզտաեան կարդաց դերատոր տեղեկագիրը մը որմէ կը հետեւի թէ վարչութիւնը դնահատելի աշխատանքներ կատարած է լրիւ մնջիկ:

Դեղարուեստական մասը կը վարէր ընկեր Ս. Յովհաննէսեան: Բոլորն ալ յայտնի էին իրենց մեներդներով ու արտասանութիւններով եւ արժանացան ջերմ ծափերու: Իրբեւ դնահատութիւն կ'արձանագրեմ անունները (բոլորն ալ հոս մեծացած).— Օր. Օր. Պէնկեան, Ատանալեան (երգ), Օզտաեան, Յովհաննէսեան (արտասանութիւն), Պ. Փանոսեան (Փորթ տ'Իթալիէն) եւ Գարակէօզեան (երգ): Փորթ տ'Իթալիէի Նոր Սերունդէն չորս հոդի ներկայացուցին զաւեշտ մը «Աչքդ բաց»:

Ժամը 19ին սկսաւ խնճոյքը: Սեղանապետն էր ընկեր Եղօն: Առատ էին ուտելիքն ու խմելիքը, բոլորն ալ նուէր խումբ մը Խաչուհիներու կողմէ: Սեղանապետը բաժակաճառով մը ջերմապէսպովեց կանացի այս կազմակերպութեան Տիկիններուն եւ Օրիորդներուն կրկնակի զոհողութիւնները: Ընկ. Ե. Սերոբեան պարդեց հայ մայրերու կրած յոդնութիւնները Կապոյտ Խաչին համար, իրենց ամենօրեայ հոդերէն վերջ:

Վարչութեան կատարած աշխատանքներէն խորագէս ազդուելով, ընկեր Ն. Շիրվանեան խանդավառ բանախօսութեամբ մը դովեց բոլոր անդամուհիները եւ առաջարկեց որ ուրիշներ ալ մասնակցին, դառնալով տիպար Խաչուհիներ:

Ինջոյքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, տզգային երգերով, պարերով, ճառերով եւ նուագով:

Սիրելի «Յառաջ», կ'ըսեն թէ քիչը համով կ'ըլլայ: Կ'երեւի այդ է պատճառը որ հանդէսը յաջող անցաւ: Կապոյտ Խաչի հրաւէրին պատասխանած էին մինչեւ պարատճանաչ հայրենակիցները: Կը բացակայէին ընդհանրապէս անոնք որ ոչ միայն իրենց խծբծանքներով ջուր կը ծեծեն, այլ եւ աւելորդ կը սեպեն այսպիսի Միութիւն մը, իսկ երբ Ամերիկան եւ կամ տեղական ծրարներու (քօլի) ձայն լսեն, անմիջապէս Կ. Խաչին կը վազեն...:

Իսկ ի՞նչ անուն տանք անոնց որ նոյն սրահին տակի սրճարանը եւ քիչ մը անդին՝ օրը երիկուն կ'ընեն թղթախաղի սեղաններու առջեւ, մինչեւ կէս գիշեր: Դժբախտաբար բողոքականներն ու կաթոլիկներն ալ չեն մտեներ հայկական ձեռնարկներու: Ականջը խօսի Պետուչին:

Համազասպ

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

## Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

### Ե.

Թուրքերը դահավիժօրէն իրենց խարխափաեղին վերադարձան, Սիւնեցոյն մօտ, Տօլմա Պահչէ:

«Այդ օրը ուրիշ բան մը չպատահեցաւ, կ'ըսէ Վենեւիկցի պատմիչը, միայն թէ թնդանօթաձգութիւնը չարունակուեցաւ քանի մը մանր մուներկոխիներով, եւ անդադար սարսափն ու անձկութիւնը հետզհետէ աւելի տարածուեցան քաղաքին վրայ: Ամէնքս ալ վայրկեանէ վայրկեան անձկութեամբ կը սպասէինք Թուրքերուն ձեռքը դերի իյնալու»:

Եւ սակայն Մէհմէտ Բ. եւս կեցած չէր բնաւ իր նաւատորմին երկու հատուածներուն մէջ հաղորդակցութիւն հաստատելու մտադրութենէն:

Քանի որ չէր ուզեր բացէ ի բաց ձենովացիներուն հետ թշնամի ըլլալ, մէկ միջոց միայն կը մնար իրեն,— պէտք էր Շղթային եաեւ ապատատնած քրիստոնեայ նաւատորմին գործը լմնցնէր: Ուստի Մայիս 21ին, նախորդ անյաջող յարձակումներէն հինդ օր եաքը, Սիւնեցոյն Թրքական նաւատորմը նոր եւ աւելի սաստիկ յարձակում մը փորձեց այդ կէտին վրայ: Այդ յարձակումը պարբերաբար պատմած է մեզի, որ ինք անձամբ մասնակցեցաւ այդ կռիւին:

«Մայիս 21ին, կ'ըսէ ան, լուսնալէն երկու ժամ առաջ, Սիւնեցոյն առջեւ խարխափած Թրքական նաւատորմը յանկարծ տեղէն շարժեցաւ, եւ եկաւ ուժգնօրէն մեր վրայ յարձակեցաւ, մեզ վախցնելու համար ահարկու աղմուկ յարուցանելով իր թմբուկներով եւ «Ալլահ, Ալլահ» աղաղակներով: Երբ Ոսկեղջիւրի մուտքին առջեւ, Շղթային դէմը հասաւ, յանկարծ կեցաւ: Մենք, քաջարբ եւ լաւ զինուած, կը սպասէինք յարձակումին:

Մեր դիրքը պատուական էր, մանաւանդ մեր տասը նաւերուն դիրքը որոնք Շղթային եաին չարուած էին պաշտպաններով լեփ լեցուն: Թուրքերը վարանեցան մեր վրայ յարձակելու: Այդ վայրկեանին՝ խորհելով որ մի գուցէ ծովի կողմէն այդ յարձակման ընկերանայ նաեւ պարիսպին վրայ յարձակման ընկերացայ նաեւ պարիսպին վրայ յարձակման մը կողմէ ընդհ. յարձակում մը, քաղաքին ամէն կողմէն զանգակները սկսան հնչել որպէսզի ամէն մարդ պատնէշին վրայ իր կռիւի տեղը վազէ:

Թուրքերը տակիկ տակիկ կռնակ դարձուցին դպցին իրենց խարխափատեղին: Ժամը երկու քսան ամէն բան լմնցած էր: Հանդարտութիւնը նորէն տիրապետեց: Այդ օրը ծովի վրայ ոեւէ պատերազմ տեղի չունեցաւ:

«Դժուար է որոշել, կ'ըսէ Պ. Փիրս թէ Թուրքերը իրաւունք կը յուսային՞ Շղթան կտրել թէ չէ իրենց երեք յարձակումներուն միակ նպատակը պաշարեալները վախցնել եւ հսկայ ուժեր ցուցնելով՝ զանոնք հոգեւին ճնշել էր: Ամէն պարագայի մէջ կը թուի թէ Ցոյն եւ Վենեւիկցի նաւաղները կացութեան համապատասխան դիրք մը կը դրաւէին չարունակ: Ինչ որ ապահով է, սա է թէ 21ի վերջին յարձակումէն եաքը, Թրքական նաւատորմը ալ իր անօգուտ փորձերը չկրկնեց Ոսկեղջիւրի մուտքը բռնաբարելու համար»:

Քիչ մը եաւ դառնալու է պարիսպին պաշտպանութեան երկրորդական միջադէպերը պատմելու համար: Մայիս 16ին, Պարպարոյի պատմածին նայելով, ցամաքի կողմէն հետեւեալ դէպքը պատահեցաւ: Թուրքերը պարիսպին տակէն գաղտնարար գետնուղի մը փորեր էին, որու միջոցաւ պիտի կրնային քաղաքին մէջ մտնել: Այդ օրը, այդ գործը մէջտեղ ելաւ: Այդ գետնուղին պարիսպէն կէս մղոն հեռու տեղէ մը կը սկսէր, այնպէս որ պաշարեալները բնաւ տեղեկութիւն մը իսկ չէին կրցած ունենալ այս աշխատութիւններուն վրայ: Ջակոմօ փաշա իր ակռան փորող գործաւորները բնարեր էր Նօվօ-Պրօտոյի սերպ գործաւորներուն մէջէն եւ անոնց վստահեր էր Թրքական յարձակման այդ այնքան վտանգաւոր եւ ապերախտ աշխատութիւնը: Անհրաժեշտ էր նախ փոսին տակ գետնուղի փորել, յետոյ պատնէշին տակ:

«Բայց մենք, կ'ըսէ Պարպարօ, քաղաքին մէջ, դիւերները կ'իմանայինք իրենց աշխատութեան ազմուկը որովհետեւ արդէն իսկ պարիսպին հիմերէն ապրին անցած էին: Այդ ստորերկրեայ աշխատութիւնը լսելէ անմիջապէս վերջ մեծ դուքս Նօթարասը այդ բանը իմացուց կայսեր:

(Շար.)

## Նոր ձեռնարկներ

### ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Ամերիկացիները օդանաւային կայաններու ցանց մը կը հաստատեն Ցունաստանի մայր ցամաքին եւ կղզիներուն մէջ, ռմբաձիգ եւ որսական օդանաւեր գործածելու համար, պատերազմի պարագային:

Այս նոր կայանները ամէն յարմարութիւններ կը ներկայացնեն մեծ ու փոքր օդանաւերու համար, եւ պիտի կազմեն լրացուցիչ մասերը Թուրքիոյ, Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ չինուած կամ նորոգուած խարիսխներուն: Ցունաստանի համար ծրագրուած օդանաւերը խաղաղութեան առեն պիտի ծառայեն քաղաքային երթեւեկի, բայց ամէն բանէ առաջ զինուորական հանդամանք ունին:

Առ նուազն 12 կայաններ կը չինուին կամ կը նորոգուին միացեալ ուժերով: Կղզիներուն մէջ, նկատի ունին երեք գլխաւոր կեդրոնները,— Թիմպաքի դաշտը, Կրետէի Հարաւային ափին վրայ, Մարթիզայի դաշտը (Հոդոս) եւ ուրիշ դաշտ Կրետէի մէջ, Իրաքլիոնի մօտ: Կայաններ պիտի չինուին նաեւ Միտիլլի, Քորֆու եւ ուրիշ կղզիներու մէջ: Ցամաքի վրայ, երկու կարեւոր օդակայաններ կը դտնուին Սելանիկի մէջ, ուրիշ մըն ալ՝ Աթէնք: Աւելի փոքր կայաններ ծրագրուած են Ալեքսանդրապոլի (Տէմէ Աղաճ), Քոմոթինիի (Կիւմիւլճինա), Գավալայի եւ ուրիշ քաղաքներու համար:

× Ուոշինկթընէն կը հեռագրեն թէ զաղանի բանակցութիւններ կը կատարուին արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որպէսզի միանայ Ատլանտեանի դաշինքին, մինչեւ աչուն: Այս ձեռնարկը առաջին քայլը կը համարուի, ընդարձակելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան աշխարհագրական սահմանները եւ զինուորական ուժերը:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն Դշ. օր հաստատեց թէ բանակցութիւններ կը կատարուին Ատլանտեանի զինակիցներուն մէջեւ, Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին: Արդէն կարծիքներ փոխանակուած են Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ: Կը քննուի նաեւ Սպանիոյ անդամակցութեան խնդիրը: Միւս կողմէ, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները համաձայնած են, տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւն տրամադրելու համար Եուկոսլաւիոյ:

Կ'ըսուի թէ արեւմտեան Գերմանիան իրաւունք պիտի ստանայ 15 զօրաբաժիններ կազմելու:

× Միջին Արեւելքի բրիտանական հրամանատարութիւնը յետաձգեց օդանաւային ռազմափորձերը՝ Սուէզի չրջանին մէջ, որպէսզի թիւրիմացութիւններ չծագին, անգլեւիրանեան վէճին առթիւ:

---

ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺի ամերիկեան յանձնախումբին կողմէ սարքուած ժողովի մը մէջ զեկուցում տալով, խումբ մը մանագէտներ հաւաստեցին թէ նոր յառաջդիմութիւններ կատարուած են ռումբերու չինութեան մէջ, ինչպէս կ'ապացուցանեն վերջին փորձերը: Բայց չեչտեցին թէ որեւէ չրածին ռումբ արձակուած չէ: Նոր ռումբերը չատ աւելի զօրաւոր են: Բոլոր ռումբերը պայթեցուցած են մետաղեայ աշտարակներու վրայ եւ որեւէ ռումբ չէ արձակուած օդանաւերու միջոցաւ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը Հռոմ գնաց, խորհրդակցելու համար իտալական կառավարութեան հետ: Գլխաւոր խնդիրներն են արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, միացեալ Եւրոպա եւն.:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ պայքարին առթիւ ճառ մը խօսելով Մարսէյլի մէջ, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ժիւլ Մոք յայտարարեց թէ զօր. տը Կոլի չարժումը «յարգի բոց մըն է», իսկ «համայնավարութիւնը պիտի անհետանայ, երբ բանուորները կենցաղի մակարդակը բարձրանայ»: Պ. Էռիօ Լիոնի մէջ խօսելով, ըսաւ.— «Տը Կոլը կը յարգեմ իբրեւ Ֆրանսայի, բայց իբրեւ ընտրող՝ վստահութիւն չունիմ իր վրայ»: Զօրավարն այ ճառի մը մէջ դանդատեցաւ թէ «ներկայ կառավարութիւնը Ամերիկացիներուն կը յանձնէ Ֆրանսական խարիսխներ առանց որ եւ է երաշխաւորութեան»: Համայնավարներուն գլխաւոր նշանաբանը է խաղաղութիւնը, առանց յեղափոխական ոլացքներու:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺի ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ հետեւանքով անցեալ տարի մեռած են 35.000 Ամերիկացիներ, վերաւորուած՝ մէկ միլիոն քաղաքացիներ, համաձայն նախագահ Թրումընի յայտարարութեան, որ 80.000էն պակաս կը հաշուէ Քորէայի պատերազմին կորուստները:

---

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ — ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի մասնաճիւղերու կողմէ:

8 Ցունիս, կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան օդասուն ափարակը: Զուարթ մթնոլորտ, աժան եւ ճոխ պիւֆէ:

## Սաժուէլ-ը Վիէնի մէջ

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Cercle Catholique սրահին մէջ: Լիոնի թատերախումբով:

ՂեկավարուԹեամբ Դերասան ՀԱՑԿԱՍԱՐի

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն:

### ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Թաղին Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ ծօնախմբութեան առթիւ, այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11-ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցւոյս հիմնադիրներ՝ հանգուցեալ Պալաճեան Գրիգորիս եպիսկ.ի, Գարեգին Շահլամեանի, Աղաճան Դարքինեանի, Ոսկան Անսուրեանի եւ նիւթապէս ու աշխատութեամբ սատարող բոլոր ազգայիններու ննջեցեալներու յիշատակին:

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի, հովանաւորութեամբ Թաղ. խորհուրդի եւ մասնոկցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին Bar Internationalի սրահին մէջ: 230 Chemin de la Madrague Ville:

Աչակերտներու կողմէ պիտի ներկայացուին «ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ»Ը եւ «ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ»Ը

Պար, երգ, արտասանութիւն եւայլն:

Նաեւ զեկուցում դպրոցին մասին:

Մուտքը ազատ է

## Մարզական հանդէս

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ցունիս 17ին, կիրակի օրը ժամը 16ին:

Կը հրաւիրուին աչակերտներու ծնողները եւ վարժարանին բոլոր համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

---

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը իր խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական աչակցութեամբ նպաստեցին իր Ցունիս 3ի հանդէսին յաջողութեան:

---

Տէր եւ Տիկին Ս.րչաւիր Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վռամչապուհ Գաբրիէլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Գաբրիէլեան եւ զաւակները (Նիս), Տէր եւ Տիկին Ներսէս Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տիկին Էլիզ Գաբրիէլեան, ինչպէս նաեւ Հոճապաշեան, Միսաքեան, Պիւզպիւլեան, Մխքճեան (Պոլիս), Խաչատուրեան ընտանիքները, բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին ու աղգականին

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆի

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ցունիս 11ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 88 տարեկանին:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Ուրբաթ ժամը 2.30ին Մոնմորանսիի հիւանդանոցին մէջ եւ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

ԾԱՆՕԹ.— Կառախումբը Gare du Nordէն կը մեկնի ժամը 13.58ին:

---

ԾԱՆՕԹ ԽՈՀԱՐԱՐԱՊԵՏ

## Պ. ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆԻ

## Rue Provence ՀԱՑՈՐԱՆԸ,

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

## 8, RUE LAMARTINE

Ուր իր բոլոր յաճախորդները պիտի գտնեն առաջուան նման համեղ կերակուրները

Ինչպէս նաեւ օղիի սպասարկութիւն մը բազմապիսի աղանդերներով:

---

## ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Կիրակի, Ցունիս 1ին, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ: (Ցետաձգուած, չխաչաձեւելու համար «Ալմասա»ի ներկայացումը):

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

---

**Le Gérant : A. NERCESSIAN**

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

### ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷՆ ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու ընկերները.—

ՌՈՍՏՈՄ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՓՈՒՈՐԻԿ այս երեքչաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: (Շար.)

Կորեւոր օրակարգ: Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ չրջանի բոլոր մարմինները, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը եւ կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարչութիւնները, այս ՈՒՐԲԱԹ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, քաֆէ Շօփ տիւ Նօռ:

ՓԱՐԻԶ.— կապ. Խաչի մէջմասնաճիւղային ժողովը այս չաբաթ ժամը 15ին, Տիկին Զէթունեի բնակարանը, 13 rue Caumartin: métro Opéra եւ Madeleine:

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէին ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան Ակումբին մէջ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, Ցունիս 22ին, ժամը 20.30ին, 78 բիս Ռապլէյ, դպրոցի սրահը: կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները եւ սանուհիները, այս երկուչաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վերամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին, մասնակցութեամբ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչին: կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգչաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, ընկերուհի Ա. Քէօսէեանի տունը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկաները մեծամասնութիւն պիտի համարուին:

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴԻ Լիոնի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 8ին, rue Bonelի սրահին մէջ: Ներկայանալ անդամատոմսերով:

---

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը հրապարակաւ չնորհակալութիւն կը յայտնէ «Ծոմապահութեան Շաբաթի» հանդանակութեան մասնակցողներուն, որոնք սատարեցին իր բարեգործական ձեռնարկին:

### ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դպրոցին երեսուն աչակերտներու երկսեռ երգչախումբը պիտի երգէ պատարագի արարողութիւններ ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի, այս կիրակի ժամը 10ին:

Փարիզի Ս. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—Այրի Տիկ. Մարի Տէտեանէ (Իզմիրցի), Տիկին Էլիզա Ստեփան Տէտեանի յիշատակին, Մարիամ Աստուածածնի արծաթապատ թանկարժէք նկարը: Թէհրանցի Պ. Մարզար Աղայեանէ բժիշկուհի Տիկին Հրաչեայ Միւլքեան - Աղայեանի մահուան տարելիցին առթիւ արծաթեայ խաչ մը:

---

ՇԱՐԺԱՎԱՐ (CHAUFFEUR)

Երիտասարդ մը կ'ուզուի YOGHOURT ARAM հաստատութեան համար: Դիմել 49 rue Barbès Montrouge (Seine):

---



## *Fourrures GARA*

**5, Rue Bourdaloue, Paris (9)** (Carrefour Châteaudun)

Réparations . Lustrage , Garde

Manteaux sur mesure, Transformations

R. M. 152.726 Tél. Tru. 64-81

ԼԱԻԱԳՈՑՆ ՄՈՒՇՏԱԿԸ կ'ուզէ՞ք ունենալ, աշխատանքով, ապրանքով, ձեւով ու գինով մէկ հատիկ: Գացէք վերոգրեալ հասցէին:

10 % բացառիկ զեղչ ամառուան եղանակին ընթացքին:

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Samedi 16 JUIN 1951 Շաբաթ 16 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6484-Նդր շրջան թիւ 1895

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## «ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ԲԵՐԷՔ»

Տարիներու ընթացքին, ամէն՝ անգամ որ պարտաճանաչութեան կը հրաւիրէինք Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեանը, բարեմիտներ կը տրտնջային·

— Ի՞նչ կ՚ուզէք խեղճ մարդէն: Հարկաւ բան մը պիտի ընէ ...

Ինքն ալ, որ առտուն կանուխ կը կարդար Յառաջը, իբրեւ սովորական բաժանորդ, յաճախ կը դանգատէր ողբացեալ ընկերներ Ահարոնեանի եւ Մատիսեանի·

— Այս թերթը ի՞նչ կ՚ուզէ ինձմէ :

Մեր ուզա՞ծը: Բացատրած ենք հրապարակաւ.—

Կատարել իր պարտականութիւնը այս ժողո – վուրդին հանդէպ: Այնպիսի գործունէութեամբ մը որ համապատասխանէ իր դիրքին, տաղանդին եւ հարստութեան :

Առանց որ եւ է ծանօթութիւն կամ յարաբե - րութիւն ունենալու իրեն հետ, մամուլի միջոցաւ կը տեղեկանայինք իր զանազան ձեռնարկներուն, որոնք մեծ տարբերութիւն մը չունին սովորական հարուստի մը բարեգործութենէն :

Եթէ չենք սխալիր, իր ամէնէն նշանաւոր ձեռնարկներն եղած են Լոնտոնի եկեղեցին, Երուսաղէմի վանքին Մատենադարանը, կարգ մը մեքենաներու առաքումը Երեւան:

Ազդը ուրի՛չ բան կը սպասէր — եւ միշտ կը սպասէ — այս Կրեսոսէն: Բացառիկ դէմք մը՝ ամէն տեսակէտով :

Օտարներ անգամ յաճախ մեր երեսին կը զարնեն, երբ նպաստներ բաշխուին միջազգային ե - կամուտներէ ·

— Հայերը կիւլպէնկեաններ ունին, ինչո՞ւ մեզի կը դիմեն...

Ճիշդ ինչպէս ամերիկացի գնդ· Հէսքէլ կը տրտնջար, 1919 — 20ին, տեսնելով հայ մեծահարուստներուն փառաւոր ապարանքները՝ Թիֆլիսի պողոտաներուն վրայ·

— Ինչո՞ւ նպաստ կը խնդրեն մեզմէ, երբ այսքան հարուստներ եւ հարստութիւններ ունին··

Լոնտոնի եկեղեցին չհիւսած առեն, երբ քընադատութիւն մը հրատարակուեցաւ Պոլսոյ « Ճակատամարտ »ին մէջ (1921), այն առենուան հոգեւոր հովիւը — կ՚արժէ՞ յիշել անունը — երկար նամակով մը կը հաւաստէր թէ անիրաւ ենք, թէ Պ· Կիւլպէնկեան Հայաստանի առաջին համալսարանը պիտի չինէ, եւայլն :

« Պ· Հինդ առ հարիւր »ը նշանաւոր սովորութիւն մը ունի: Երբ չատ նեղը մնայ, ճաշի հրաւէր մը կ՚ուղղէ: Եւ, մտերմական ասուլիսի մը ընթացքին, կ՚առաջարկէ հանրօգուտ ծրագիր մը ներկայացնել :

Այդ պատիւը վայելեց, 1927 — 28ին, տարբախտ Պալաքեան եպիսկ·ը, երբ ձեռնարկած էր Եւրոպայի Թեմական կազմակերպութեան :

Առաջին տեսակցութենէն իսկ այնքան ոգեւորուած էր որ, աչ ու ճախ կ՚աւետէր , — Ինչե՛ր պիտի ունենանք: Առաջնորդարան, դպրոցներ , տպարան, Թերթ: Եւայլն, եւայլն:

Շատ չանցած, ողբացեալ եպիսկոպոսը ոչ միայն կատարեալ յուսախաբութեան մատնուեցաւ, այլեւ Լոնտոնի եկեղեցին դոց դռաւ իր առջեւ, միլիոնատէրին պատուէրով :

Տարիներ վերջը , (1929 — 30), նոյն առաջարկը Ահարոնեանի եւ Մատիսեանի միջոցաւ, դարձեալ ճաշասեղանի մը վրայ ·

— Ծրագիր մը բերէք, միայն եւ միայն մշակոյթի վերաբերեալ: Դուռմարը կարեւորութիւն չունի: Օրինակ՝ մէկ միլիոն տոլար (այն առեն կ՚արժէր 25 միլիոն ֆրանք) :

Դուռմը մը մտաւորականներ անմիջապէս դարձի ձեռնարկելով, կը մշակեն փառաւոր ծրագիր մը, որուն չնորհիւ կարելի պիտի ըլլար աշխարհական վէնեսիկ մը հաստատել :

Ծրագիրը կարդալէ վերջ, հայ միլիոնատէրը սկզբունքով հաւանութիւն կը յայտնէ, եւ կը խոստանայ գործադրութեան ձեռնարկել ամառնային արձակուրդէն վերջ :

Ամառներն ու ձմեռները իրար խառնուեցան: Իր բարեկամները մեռան: «Հինդ առ հարիւրը» նոր միլիոններ դիզեց: Եւ դեռ սպասողներ կան, ամենայն բարեպաշտութեամբ ...

Ուրիշ պերճախօս պարագայ մը : Շ·

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ՈՐՈ՞ՒՆՆ Է ՅԱՆՑԱՆՔԸ

Յաճախ կը հարցնեն մեզի, եկող - դացող ճամբորդներ ·

— Դպրոցներ ունի՞ք: Երկրորդական վարժարաններ կա՞ն Ֆրանսայի մէջ:

Մեր պատասխանները խուսափողական են·անշուշտ:

Դպրո՞ց: Մենք մեզի ալ կ՚ընենք այդ հարցումը: Ունի՞նք թէ չունինք: Կրնա՞նք դպրոց անուանել տալ հինգչաբթի օրուան դասընթացքներուն ուր ամէն ուսուցիչ իր հայեցողութեամբ կը վարէ պայն: Կ՚ընտրէ դասագիրքը, կը կազապարէ մանուկներու միտքը, առանց հակակշռի, առանց ընդհանուր ծրագրի:

Բախտին ձգուած են նոյնիսկ չէնքերը, դրասեղաններու, նստարաններու, լոյսի, առողջապահական տարրական պայմաններու ընտրութիւնը :

Դիւրին է արդարացումներ գտնել: Դպրոց բանալու իրաւունք չկայ փոքրամասնութեանց համար: Շէնքը ո՞րկէ գտնենք: Դրամ կա՞յ որ նստարանի, դրասեղանի, քարտէսի կամ գրենական պիտոյքի մասին խորհինք :

Ատենք բոլորը կը բերին դպրոցին, ըսենք հայերէնի դասընթացքներու մասին մեր ունեցած տարտամ գաղափարէն :

Ֆրանսայի դաղութը ոչ աւելի խեղճ է քան կով, ոչ աւելի աղքատ է սրտով ու մտքով, ոչ ալ իր մէջ պակաս է ազդային զգացումը եւ իր մայրենի լեզուին սէրը:

Զարիքը կուգայ ղեկավարութեան պակասէն եւ միջավայրէն: Տարիներու ընթացքին չկրցանք ստեղծել ուսումնական խորհուրդ մը որուն են - թարկուէին բոլոր դասընթացքները: Չկրցանք հիմը դնել կրթական հիմնադրամի մը որ հոգար դպրոցներու նիւթականը :

Դժուա՞ր է ասոնց իրականացումը : Բայց այս դաղութը չէ՞ր որ 29 միլիոն ֆրանք տրամադրեց ներդաղթի առթիւ, առանց հաշուելու բազմազան հանդանակութիւնները:

Գալով միջավայրին, չատ մեծ ազդեցութիւն ունի անշուշտ, իր անհամեմատ բարձր մշակոյթով: Բայց ինչո՞ւ հակազդող միջոցներ պիտի չենթարկենք, ինչո՞ւ մեր բոլոր նիւթական ու բարոյական ուժերը զօրաշարժի պիտի չենթարկենք, պահելու համար մեր թանկագին դանձը, մեր անունն ու լեզուն : ՍՕՍԻ

### ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ վերջին թղթակցութիւնէն կը խաղեմ հետեւեալ տեղեկութիւնը (8 Յունիս).—

Հայրենակցական օրէնքը բարեփոխելու համար արտաքին գործավարութիւնը նոր օրինագիծ մը պատրաստած է: Նախկին օրէնքով, երեք տարի արտասահման մնացող եւ մեր հիւպատոսարաններուն կամ դեսպանատուններուն դիմելով իրենց արձանագրութիւնը չվերանորոգողները կը վտարուէին հայրենակցութենէ՝ Գործավարներու Խորհուրդին որոշումով: Ըստ նոր օրինագծին՝ Գործավարներու Խորհուրդէն կ՚առնուի այդ պայմաններուն տակ հայրենակցութենէ վտարելու լիազօրութիւնը եւ Անգարայի Ա· Հիմնական Պատժականին Անտեանին կը յանձնուի այս իրաւասութիւնը:

ՈՉ ՄԷԿ ՀԵՏՔ կորսուած դիւանագէտներէն, որոնց մէկուն կինը աղջիկ զաւակ մը ունեցաւ: Անգլիոյ Ազահովութեան Տեսչութիւնը կը չարունակէ իր հետապնդումները, առանց մեծ յոյսեր ներշնչելու : Մոսկուայի թերթերը եշ· օր առաջին անգամ ըլլալով հաղորդեցին 2 դիւանագէտներուն անհետացման լուրը:— Անգլ· կառավարութիւնը հազուագիւտ ջղկեց երկու Չեխեր, որոնք լրտեսութիւն կը կատարէին երկու տարիէ ի վեր:

ՆՈՐ ԵՒ ԱՒԵԼԻ չատ օգտաւէտ պէտք է ուներեայ արեւմտեան Եւրոպան, ազահովելու համար իր պաշտպանութիւնը: Այս աղդարարութիւնն ուղղեց Մ· Նահանգներու օդանաւային նախարարը, որ Փարիզ եկած է ատուդումներ կատարելու համար: Իր կարծիքով, տակաւ է օդանաւային պաշտպանութիւնը :

ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐՈՒ աճման վտանգը մատնանշելով, նախագահ Թրումըն ձայնասփիւռ ազդարարութեամբ մը չէչտեց թէ «Մ· Միութիւնը կըրնայ աշխարհը նուաճել առանց դնդակ մը արձակելու, եթէ թոյլ տանք որ խորտակուի Մ· Նահանգներուն տնտեսութիւնը »:

## Իրանի վարչապետը Անգլիա ընկերութեան

ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԻՐԵՆ ՅԱՆՁՆԵԼ ՔԱՐԻՒՂԻ ՀԱ - ՍՈՑՈՒԹԻՒՆ 75 %Ը, ՄԱՐՏ 20ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ, ԱՑԼԱՊԷՍ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Յունիս 14 թուակա– նով .—

Կառավարութիւնը վերջնագիր մը յանձնեց Անգլեւիրանեան ընկերութեան պատասխանե - լուն, ազդարարելով թէ չեն կրնար բանակցիլ, մինչեւ որ ընկերութիւնը իրեն չյանձնէ քարիւղի հասոյթին 75 %Ը, սկսելով ազդայնացման օրէն - քին թուականէն (20 Մարտ) :

Ուրեմն, եթէ միջին ճամբայ մը չգտնուի, բանակցութիւնները դատապարտուած են ձախող - ման, նոյնիսկ առանց սկսելու: Իրանի եմսական նախարարը, որ խիստ վճռական դիրք մը բռնած է, յայտարարեց թէ կարելի չէ որեւէ խօսակցութիւն, մինչեւ որ բրիտանացի բանագնացները չհրամայեն ընկերութեան՝ Իրանի յանձնել քարիւղի ամբողջ եկամուտին 75 %Ը, բացի ծախքերէն եւ 25 %էն: Այս վերջին մասը ի պահ պիտի դրուի դրամատուն մը, փոխադարձ հաւանութեամբ, իրեւ երաշխաւորութիւն ընկերութեան պահանջելիք հատուցման :

Նախարարին յայտարարութենէն վերջ, բրիտանացի պատուիրակները ժամանակ խնդրեցին, իրենց պատասխանը պատրաստելու համար եւ խօսակցութիւնները յետաձգուեցան մինչեւ կիրակի: Բրիտանացիները չատ լուրջ երեւոյթ մը ունէին, երբ դուրս կ՚ելլէին ժողովասրահէն :

Իրազեկները կը հաստատեն թէ բրիտանական պատուիրակութիւնը չատ ծանր կացութեան մը մատնուած է: Եթէ ընդունի Պարսկաստանի պահանջը, լուելեայն ընդունած պիտի ըլլայ ազդայնացումը զոր ցարդ նկատած էր բռնաբարում պայմանագրի եւ միակողմանի կարգադրութիւն· իսկ եթէ մերժէ, Պարսիկները պիտի չուզեն խօսիլ իրենց հետ :

Մթնոլորտը աւելի թանձրացած է անոր համար որ մամուլը վերսկսաւ բուռն յարձակումներ կատարել Անգլեւիրանեան ընկերութեան եւ Թէհրանի բրիտանական դեսպանին դէմ: Պետական անթելն ալ խառնուած է պայքարին: Ի պատասխան այն ազդարարութեան թէ օտարներու դէմ կատարուած քարոզութիւնը կրնայ տեղի տալ անկարգութեանց, անթելը կը յայտարարէ·

— « Իրանի ժողովուրդը դիտէ թէ ինչպէս պիտի վարուի: Ամէն պարագայի մէջ, բանակը տէրն է կացութեան»:

Ակնարկելով բրիտանական դեսպանին այն յայտարարութեան թէ արդէն իսկ մարտանաւեր կը դտնուին Պարսկական ծոցին մէջ , անթելը կ՚ըսէ.— «Այս պարագան բարեացակամութիւն չպայմանաւորեցաւ: Եթէ խռովութիւններ ծագին Ապատանի մէջ, ինչ որ հաւանական չէ, պատասխանատուն նախկին ընկերութիւնը պիտի ըլլայ»:

ՆՈՐ ՅՈՑՑԵՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ

Բժիշկները պատուիրեցին վարչապետին անկողին մանել: Թէհրանի ամերիկեան դեսպանն ալ, որ այս առտու այցելած էր, ըսաւ թէ «չափազանց ակարացած է »:

Տոքթ· Մոսատեղ նորէն հաւաստիքներ տուած է դեսպանին թէ քարիւղի վէճը պիտի լուծուի դոհացուցիչ եղանակով, առանց վնասելու ղէպի արեւմուտք առաքման :

Ապատանի թերթերը այսօր ազդ մը հրատարակեցին, որով Քարիւղի ազդայնացման առաջամեայ Տնօրէն Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ ծախու քարիւղ ունի եւ կը խնդրէ յաճախորդներէն իրեն դիմել, դիները եւ պայմանները հասկնալու համար: Ընկերութեան տնօրէնը բողոքեց: Քիչ վերջը խզուեցան հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները Թէհրանի եւ Ապատանի միջեւ :

Նոր յոյցեր կը պատրաստուին վաղը (ուրբաթ), տօնելու համար ազդայնացման յաղթանակը: Գլխաւոր կազմակերպիչն է կրօնապետ մը, Քաշանի: Ցաւելուածական դինուորներ փոխադրուեցան , բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Կը կարծուի թէ 100.000 հոգի պիտի մասնակցին յոյցին :

Խուժիստանի նահանդապետը ձերբակալել տրաւ 19 Անգլիացիներ, որոնք Լոնտոնէն Ապատան հասած էին առանց բնակութեան արտօնագրի: Բոլորն ալ հակողութեան տակ առնուեցան դինուորական վարչութեան կեդրոնին մէջ :

⚔ Անգլիոյ երեսփ· ժողովին եշ· օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ բանակցութիւնները կրնան խզուիլ, իբրեւ հետեւանք Իրանի կառավարութեան յախտուն գործողութեանց: Այս առթիւ տեղեկութիւններ տալով անցուդարձի մասին, ըսաւ թէ հրահանգուած է դեսպանին՝ բողոքել ազդայնացման յանձնախումբին ձեռնարկներուն դէմ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԶՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ամուլ նիստ մը եւս դումարեցին եշ· օր, փոխադարձ մեղադրանքներով :

# ՀԱՅԵՑ, ՀԱՅԵՑ ՕՏԱՐԻՆ ԱՐԵՒԸ...

— Հայ տղոցմէ ոմանք, որ ընկեր չունին, ինծի կը դիմեն խորհուրդ հարցնելով, թէ ինչպէ՞ս կարենան ընկեր մը գտնել։ Հայ տղան ընկեր չունենալու պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ ան ինքզինքը կը սիրէ։ Ինքզինքը սիրելէն ետք, ան կը սիրէ իր ծնողքը, ապա իր ազգը, ապա իր հայրենիքը։ Ասոնք ետք միայն ան կրնայ ընկեր մը սիրել։ Ընկերը ինքզինքին պէս սիրելու համար, ան պէտք է ունենայ նոյն գաղափարները, նոյն ճաշակը, նոյն հակումները, նոյն ատելութիւնները, նոյն սէրերը։ Ընկերը ինքզինքին պէս սիրելու համար, ան պէտք է ունենայ նոյն ազգը, նոյն հայրենիքը, նոյն ծնողք

## «Ալմաստ» Օփերան

Իմ չատ սիրելի բարեկամ եւ իմ մանկութեան ընկերը՝ Պ. Նիկողայոս Կօրկանօֆ, անցեալ օր, հրաւիրեց ինձ այցելել «Ալմաստ»ի փորձին :

Վաղուց էր որ ես այդպիսի գեղարուեստական մթնոլորտի մէջ չէի եղել: Մէկ դահլիճում՝ պալէի յայտնի պարուհի Իրէնա Կրժէպինա, իր խմբի հետ, փորձում էր «Ալմաստ» օփերայի հայկական հին պարերը: Միւս դահլիճում հագուստներն էին պատրաստւում եւ տէֆօնները նկարւում, իսկ ուրիշ սրահում, մեծանուն դերասաններ, ինչպէս Ակրօֆ, Անէնքօվա եւ ուրիշներ, երկիւղածու - թեամբ կատարում էին երգի եւ խաղի փորձերը :

Ես լսեցի մեծ Սպենդիարեանի հեղինակած « Ալմաստ »ի աննման, աքանչելի եղանակները : Վայրկեաններ էին լինում, որ նրանք ինձ փոխա– դրում էին Հայաստանեայց լեռնաշղթաների վրայ :

Ինչքա՜ն լաւ էր եւ դեղեցիկ այդ երեկոն :

Սրբազան պարտականութիւն եմ համարում ինձ թելադրել հայ ժողովուրդին, որ խուռներամ ներկայ լինի «Ալմաստ» օփերայի ներկայացման, լսի նրա հայկական չնաշխարհիկ «մօթիֆ»ները, հիանայ մեծ դերասանների կատարած աշխա - տանքներու վրայ :

Ես այս բոլորի համար չնորհակալութիւն եմ իմ բարեկամ Կօրկանօֆը եւ մաղթում եմ մեծ յաջո- ղութիւն : Մանաւանդ երբ դիտեմ թէ Կօրկանեանը նիւթական չահ չի սպասում : Նա ունի յարատե - ւութեան ոգի եւ եռանդուն աշխատանք, որոնցմով է որ կարողացել է ի մի հաւաքել ռուս մեծանուն դերասաններ եւ երկու տարի չարունակ պահել թատերական «սէզօն» Փարիզում :

Շատեր ասում են թէ՝ ինչո՞ւ « Ալմաստ » հայկական օփէրան ռուս դերասանների կողմից է խաղացւում : Հապա ուրեմն ինչո՞ւ Ժօրժ Պիզէի հեղինակութիւնը՝ Օփերա (Քարմէն)ը, Երեւանի

---

ծան մինարէներով, գմբէթաղուրկ մզկիթներով, տուներով որոնք հողերու բլրակի մը վերածուեր են, պարապ, ամայի բերդին տակ կկզած : Ով որ կ'ուզէ տեսնել աւերակ Վանը, պէտք է այստեղը տեսնէ : Բուխերիկներու մուրն անդամ սրբուած չէ : Բերդին վրայ «մինարէ» մըն ալ չիներ են, կէս- սը քանդուեր է սակայն : Հեռուէն զործարանի մը ծխնելոյզը կը կարծես : Տեսա՞ք դուք բերդ մը ո- րուն պարիսպները «քէրփիչ»է չինուած ըլլան : Եւ սակայն Վանայ բերդը դեռ կը կանգնի տակուն եւ ամուր :

Վանայ մէկ մասն ալ քանդուեր է վերջին երկ- ըաչարժէն : Թաղ մըն ալ ունի, հին Վանայ պէս վլատակ, անունն ալ «Աւերակաց Թաղ »է :

Շէրէֆիյէ պղոտային եռին ոտնավաճառի յատկացուցեր են : Պոտէ ամբողջ Վանը, ուր որ երթաս, ինչ ճամբէ որ անցնիս, ի վերջոյ պղտրն է որ պիտի դանես : Քաղաքին ամէնէն բազմամարդ մասը հոն է : Ամէնէն բազմամարդ պահերուն իսկ անցիր Վանայ չուկայէն, մէկ ծայրէն միւսը կտ - րէ, կրնաս մարդիկը մի առ մի համրել : Ծայրա – յեղութիւն մի կարծէք, Վան այնքան մինաւորիկ է :

(Մնացեալը յաջորդով)

Պետ. Թատրոնում , խաղացւում է հայերէն եւ ոչ թէ ֆրանսերէն :

Ես համարում եմ որ ոչ մի այլ փրօփականտ չի կարող աւելի օգտակար լինել հայ ժողովուր - դին, որքան, արուեստի եւ դրականութեան միջո- ցաւ, յաչս աշխարհին, աւելի բարձրացնել իր ա – նունը :

Ես համոզուած եմ որ այս կիրակի իրիկուն, « Ալմաստ »ի ներկայացման, Մխիթարեանների սը - րահը կը լինի լեցուն :

Ես մտածում եմ՝ ինչ լաւ կը լինէր եթէ մի այլ Կորկանեան էլ լինէր, հայ դերասաններին հա- ւաքելու, հայ բեմը կազմակերպելու եւ կանոնա - ւոր ներկայացումներ տալու համար :

Ա. ՇԱՀԱԹՈՒՆԻ

×

« Հայկական արուեստի տասնօրեակ»ին առ - թիւ (Հոկտ. 1939 թ.), Մոսկուայի «Պրաւդա»ն հրատարակեց յօդուած մը «Ալմաստ» օփերայի մասին, ստորագրուած Ա. Շահվէրտեանի կողմէ :

Այդ յօդուածը ժամանակին ամբողջովին թարգմանաբար տպագրուեցաւ «Ցառաջ»ի մէջ: (19 Նոյեմբեր 1939 թ.) :

Վաղը կիրակի, « Ալմաստ »ի բեմադրութեան առթիւ կ'արժէ քանի մը մէջբերումներ ընել այդ դրուածէն :—

« Ա. Սպենդիարեանի « Ալմաստ »ը երաժշտա– կան վիպակ մըն է հայ ժողովրդի հերոսական անցեալէն, օտար նուաճողներու դէմ յանուն ազ - գային անկախութեան կատարուած պայքարին : Այդ պատմական ստեղծագործութեան նիւթը առ- նուած է «Թմկաբերդի առումը» անմահ Պօէմէն , զոր գրած է Յովհ. Թումանեան: Պօէմին երաժշ - տական ներդաշնակ ձեւը յաղեցած է հայկական ժողովրդական արուեստի մոտիֆներով: Կարծես թէ աշուղը — ժողովրդական բանաստեղծութեան անսպառ գանձերու պահապանը — վեհօրէն պարզ ու ճշմարիտ պատմութիւն մըն է որ կը կատարէ : Եւ պատահական չէ, եթէ Պօէմը կը սկսի աշուղա– կան նախերգանքով .

Է՛յ պարոններ, ականջ արէք
Թափառական աշուղին .
Սիրուն տիկնայք, ճահել տղէք ,
Լաւ ուշ դրէք իմ խաղին :

Սպենդիարեանը մեծագոյն ներշնչուեցաւ Թու- մանեանի դաղափարներէն եւ իր ամբողջ ուժերով նուիրուեցաւ օփերայի պատրաստութեան : «Ալ - մաստ»ը դարձաւ Սպենդիարեանի ամբողջ երա – ժշտական կեանքի վաստակը :

« Ունենալով եւրոպական երաժշտական վար - պետութեան հսկայական փորձառութիւն», կ'ըսէ յօդուածագիրը, «ան կրցաւ այդ փորձառութիւնը օգտագործել իր հիմնական ստեղծագործական ծրագրին համար, — ազգային նոր ոճ ստեղծել օփերայադրութեան մէջ: «Ալմաստ»ի լաւագոյն է- ջերը արուեստի օրինակներ են, խորապէս կապ - ուած հայկական ժողովրդական երաժշտութեան եւ անոր դեղարուեստական արտայայտութեան հետ »:

«Այդ քնարերգական - հերոսական օփերային մէջ գործող դլխաւոր անձերը նկարագրուած են հոդեբանական խորութեամբ, — ազնիւ իշխանը՝ Թաթուլ, որ նուիրուած է իր հայրենիքին եւ ժո - ղովուրդին, անկուշտ ու փառասէր Ալմաստը, որ թշնամիներուն առջեւ կը բանայ ամբողջին դար - պասները, բռնակալ Շահ - Նատիրը որ հակառա – կորդին ղէմ մղած իր պայքարին մէջ պատրաստ է խարէութեան եւ ուխտադրժութեան» :

« Օփերային մէջ մեծ տեղ կը գրաւեն զան - դուածային տեսարանները,— բազմաթիւ խմբերդ- ներ ու պարեր, որոնք մեծ մասամբ հիմնուած են ժողովրդական թեմաներու վրայ : Ներչնչումով խոր եւ ձեւով կատարեալ այդ տեսարաններուն երաժշտութեան մէջ դրուած է ժողովրդական ար- ուեստի քնարական եւ իսկական հարստութիւնը :

Փարիզի ռուսական օփերան ծանր բեռ մը ա – ռած է իր ուսերուն վրայ : Մոսկուա եւ Երեւան ժամանակին կը հաստատէին որ «Ալմաստ»ի բեմա- դրութիւնը չափազանց խրթին եւ դժուարին դործ մըն է : Սրտանց մաղթենք փայլուն յաջողութիւն մը բեմադրիչներուն, ինչ որ դեղարուեստական վայելք մը պիտի ըլլայ թէ մեզի եւ թէ օտարնե - րուն համար :— Ս .

---

### ԳՆԴ. ՀՐԱՆԴ ՄԱԼՈՑԵԱՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 11 Յունիս .— Սիրելի «Ցառաջ» , Յունիս 6ին չորեքշաբթի օր, Սուրբիոյ ոսոխական զօրքի նախկին հրամանատարը, գնդ. Հրանդ Մա– լոյեան Լոնտոն հասաւ Հռոմէն : Սուրիական դես- պանատունը իր կառքը տրամադրած էր, գնդապե- տը դիմաւորելու համար :

Երկկ, կիրակի ձեր թղթակիցը վերադառնա – լով Փարիզէն, փութաց ողջունել եւ հրաւիրել ե - րիտասարդական հաւաքոյթի մը, որ սարքուած էր Պ. Ա. Խաչատուրեանի բնակարանին մէջ: Ներկա– ները խանդավառութեամբ ողջունեցին հիւրը, որ ծանօթացաւ բոլորին հետ : Պ. Սահակ Փէլթէքեան (Ամմանէն) երգեց քանի մը հայկական երգեր : Պ. Գրիգոր Զաքմաքճեան (Եղիպտոսէն) թրթռա – ցուց «Հայաստան»ը : Հաւաքոյթը փակուեցաւ կէս դիշերին :

Գնդապետը օգնաւուղ փարիզ մեկնեցաւ այս առաւօտ : Քանի մը չաբաթէն կրկին Լոնտոն պիտի վերադառնայ :

Յովհ. Զալըգեան

---

ՍՈՖԻԱՑԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Փեհլօ Սթե- փանով, որ արտաքին դործերու նախարար եղած էր 1944 — 45ին :

ԱՆԴԼԻՈՑ երեսփ. ժողովը 32 ժամ անընդհատ նիստ դումարեց, քննելու համար եմատական օ - րէնքը :

ԻՏԱԼԻՈՑ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ, համայնավարները կորսնցուցած են 1043 քա– ղաքներ, համաձայն կառավարական տեղեկագրին : Ընտրութիւնները կատարուած էին Մայիս 27ին եւ Յունիս 10ին, Իտալիոյ 7804 քաղաքներէն 4667ին մէջ: Առաջին ընտրութեամբ, 2733 քաղաքներու մէջ կարմիրները չահեցան 393, կորսնցուցին 807 քաղաքներու մէջ: Երկրորդ ընտրութեամբ (1934 քաղաք) կորսնցուցին 236ին, չահեցան 524ին մէջ: Բայց իրենց քուէներու թիւը մեծ համեմա - տութիւն կը կազմէր :

---

## Մայիս 28ը

ՊԱՆԵԼՕ ՔՈՇԱՆ.— Յունիս 10ին մենք ալ ոսնեցինք Մայիս 28ը՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին ու նոյն շրջանի Կապոյտ Աչէի անդա– մուհիներուն :

Հանդէսը սկսաւ Նոր Սերունդի երգչախում - բին «Մեր հայրենիք» երգով, ղեկավարութեամբ Պ. Մեսումենցի, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս : Հանդէսին խօսնակը, Նոր Սերունդէն Արարատ Մարզարեան բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահը ընկեր Հ. Ակոնեանեան, որ խանդավառ բանախօսու- թեամբ մը պարզեց Մայիս 28ին իմաստը : «Երեք օրուան հերոսական կռիւները՝ պսակուած յաղ - թանակով, իրաւունք տուին Հայուն՝ չոկելու իր քամակը իբրեւ ազատ ապրելու արժանի ազգ, սե - փականատէրը դառնալու իր հայրենիքին դէթ մէկ մասին : Մայիս 28ի դեղատեսիլ իրականութիւնը եթէ թուրք ու բոլշեւիկ եղբայրակցութեամբ կրեց վարչաձեւի փոփոխութիւն մը, բայց այդ պարա – դան չի կրնար յուսահատութեան մատնել մեզ : Անհամար երկիրներ կրեցին վարչաձեւի փոփոխու- թիւններ : Վարչաձեւերը անընդհատ կերպարա – նափոխուեցան, բայց ազգերը յարատեւեցին իրենց հայրենիքով : Սարտարապատի, Բաչ Աբարանի , Ղարաքիլիսէի հերոսները իրենց անձնազոհու - թեամբ կը պարտադրեն մեզի յաւիտենական ե - րախտագիտութիւն : Ցոտնկայս անոնց խնդրի յի - շատակին : Ձեռք բերուած կորիզը կը մնայ դեռ անկատար, բայց տարիները լի են երկունքով եւ մենք կը հաւատանք թէ ուշ - կանուխ իրականու - թիւն պիտի դառնայ միացեալ եւ անկախ Հայաս - տանը (Ծափեր) :

Միջանկեալ նուագեցին Պ. Գարեգին (Թառ) եւ ընկեր Բենօ (սրինդ), առաջինը՝ պարերգ մը Մեսումենցէն, երկրորդը՝ հայկական եղանակներ : Նոր Սերունդէն Օր. Յովհաննէսեան դնահատելի առողջանութեամբ արտասանեց Վարուժանի «Կար- միր հողը»: Իսկ Նոր Սերունդէն Օր. Օգտաեան երգեց «Ձիւնն անցաւ» եւ «Դանձեր ունիմ » (Ալէմ- շահ) : Օրուան խօսնակը, Արարատ, կարդաց ու - ղերձ մը, չնորհակալութիւն յայտնելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ կը դաստիարակէ նոր սե - րունդը, ուսուցանելով Հայոց պատմութիւն, գը- րականութիւն, ազատագրական պայքար եւն . : «Կ'երդնուինք իրականացնել հերոսներու կտակը : Կեցցէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը» : (Ծափեր) :

Օր. Օգտաեան արտասանեց Սիլվիա Կապու - տիկեանի « Ռո մայր լեզուն չմոռանաս»ը , յուզե - լով բոլոր հանդիսականները: Ցետոյ բեմ հրաւիր- ուեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Պ. Զալուգեան , որ ակնարկ մը նետելով Հայոց պատմութեան եղե- ւէչներուն վրայ, ծանրացաւ ժամանակակից դէպ - քերու վրայ,— «1917 — 18: Ռուս ղինուորը կը լքէ ճակատը, մղուած կարմիր խորհրդատուներու քարոզներէն : Ռուսական բանակին եւ հայ կամա- ւորներու դրաւած հողամասերը կը պարպուին, Տրապզոնէն մինչեւ Վան: Թշնամին յառաջ կը խաղայ, Թրքահայաստանի մէջ դործադրած իր նախճիրները կովկասի մէջ ալ չարունակելու ա – ռաջադրութեամբ: 1918 Մայիսին Դաշնակցու - թեան ղեկավարները կը հնչեցնեն ահազանդը: Ամբողջ ժողովուրդը կը կանդնի ոտքի, օրհասա – կան կռիւներ մղելով: Եւ կը յաղթէ » :

Բանախօսը ուժգնօրէն ձաղկելով ուրացող - ներն ու դաւալիքները, յորդորեց հպարտութեամբ տօնել Մայիս 28ը ամէն տարի, իբրեւ տօն ընդհա– նուր հայութեան: «Մայիս 28ը անդամ մը եւս հաստատեց թէ Հայը ոչ նապաստակ է, ոչ ալ փե- բեզակ, այլ պիտի ի հարկին բռունցք ցցել, երբ կը սպառնան իր ապրելու իրաւունքին» : (Ծափեր) :

Այնուհետեւ սկսաւ խնջոյքը, սեղանապետու - թեամբ ընկեր Աչոտի : Ալֆորվիլի Նոր Սերունդէն Աւետիս Փիւսիլեանի երգերէն վերջ, խօսք տրուե- ցաւ նաեւ Սեբաստահայ Երուանդ Քոչեանի, որ իր կարգին վերլուծեց Մայիս28ի նշանակութիւնը: Երգերն ու պարերը իրարու կը յաջորդէն : Տրա – պոնցի երեք եղբայրներ ոգեւորութիւն ստեղծե - ցին Լազերու պարերով : Ընկեր սեղանապետը ա – ռաջարկեց երգել «Հերոս մռնչէց» երգը, միաբե - րան, դաս մը տալու համար այն թշուառականնե - րուն որոնք փորձեր էին ծաղրել զայն իրենց դար - շահոտ բերնով : (Ձայներ - ամօթ) :

Խնդավառութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գի - շեր :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

---

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԶՍՊԱՆԱԿԻ ՎՐԱՑ (վէպ): Գրեց Բագրատ Թեւեան: Իսթանպուլ, 1951: (320 էջ) :Գին 500 ղրուշ :

## Ընտրական պայքարը

*Այսօր վերջին օրն է, եւ բոլոր հոսանքները* դերազոյն ճիգեր կը թափեն, կարելի եղածին չափ չատ քուէներ ապահովելու համար :

*Այլակրմեան թերթերը* ամէն օր չունդալից յայտնութիւններ կը հրատարակեն համայնավար կուսակցութեան դէմ : «Ֆիկարօ», «Օրօռ» եւ ուրիշներ կը գրեն թէ այդ կուսակցութիւնը 262 միլիոն ֆրանք ծախսած է իր մամուլին եւ քարոզութեան համար , ընտրական պայքարի երեք չաբաթներու ընթացքին : Ամէնքն ալ ամբողջ էջ մը յատկացուցած են, թերթերու , թռուցիկներու եւ այլազան ձեռնարկներու անուններով, իւրաքանչիւրին դիմացն ալ՝ մեծագումար թուանշաններ : Այդ մանրամասնութեանց համաձայն, կուսակցութիւնը աւելի քան 700 միլիոն ֆրանք ծախսած է իր մամուլին համար, Ցունուար 1էն Մայիս 28, կամ իրր մէկ միլիառ ֆր·ցարդ : Եւ կը հարցնեն թէ ո՞վ կը վճարէ այս դումարները :

*Պայքարին* միացած է նաեւ ընկերվարական մամուլը, այլապէս ուշադրաւ յայտնութիւններով : «Փոփիւլէր» կը գրէ թէ արբանեակ երկիրներու անթելն ալ կը պղտորէ միտքերը, Ֆրանսայի երեսփ· ընտրութեանց առթիւ : «Վարչապետի անթելը կը պատուիրէ քուէները տալ այն թեկնածուներուն որոնք հակառակ են 18 ամսուան կամ երկամեայ զինուորութեան, մոռնալով որ Լեհաստանի մէջ զինուորութեան չրջանն է երեք տարի, իսկ պատերազմական նախարարը՝ Ռուս մը, մահեչալ Ռոքոսովսքի» :

× Համայնավար կուսակցութեան անդամներէն զօր· Ժուանվիլ նամակ մը ուղղելով վարչապետին, կ'ամբաստանէ թէ կառավարութիւնը զօրաչարժի ազդեր եւ պարենատոմսեր կը տպագրէ (Իւմանիթէ) :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կեդրոնի կուսակցութիւնները, որոնք Հունկարիոյ մէջ կը կառավարեն Ֆրանսան, ինչպէս եւ անկախներու զօրաւոր հոսանք մը (Զորբորգ Ուժ) մեծ յաջողութիւններ չահած են ընտրական պայքարի ընթացքին : Այնպէս որ կը յուսան մեծ դահլիճ մը կազմել բանուկ մեծամասնութիւն մը ապահովելով 627 նոր երեսփոխաններու մէջ : Իրազեկներու կարծիքով, եթէ զօր· ը կոչ հաւանէր խնամութիւններ հաստատել միւս չափաւոր կուսակցութեանց հետ (բացի ընկերվարականներէն), համայնավարները չատ մեծ կորուստներ պիտի կրէին : Այս վերջինները կը յուսան չահիլ փարիզեան չրջանին մէջ, ուր անփոփոխ կը մնայ համեմատական դրութիւնը :

× Մօտաւոր հաշիւներու համաձայն, ընկերվարականները կը յուսան չահիլ աւելի քան հարիւր աթոռ : Անշուշտ հայ քաղաքացիներն ալ իրենց քուէները պիտի կեդրոնացնեն անոնց թեկնածուներուն վրայ, առանց մոլորելու զանազան հայատառ թռուցիկներու թուխակաբանութիւններէն :

× Ուրիչ հակասթալինեան թեկնածուներու մէջ, ընդհանուր ուշադրութիւն դրաւած է նոր դէմք մը, Ժան Փոլ Տավիտ, հիմնադիրը «Խաղաղութիւն եւ Ազատութիւն» հոսանքին : Հաղիւ 40 տարեկան , այս թեկնածուն, սպայ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պատերազմական Խաչի, մասնակցած է Դիմադրական ճակատին, 1940 — 1944 : Իրազեկները կը հաւատան թէ օժտուած է կազմակերպելու եւ վարելու արտակարգ տաղանդով : Սթալինեան մենաշնորհութեան դէմ կը պայքարի քաջութեամբ եւ խմաւորութեամբ :

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

*ՄԱՐՍԷՑԼԻ* չորս օրաթերթերէն միայն « Լա Մարսէյէզ»ը (համայնավար) լոյս տեսաւ երէ· օր : Միւս եթերը որոշեցին դադրեցնել իրենց հրատարակութիւնը, սպասելով պաչտօնէութեան դործադուլի ելքին :

*ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ* բարձր եւ միչին դասերէն հաղարաւորներ կ'արտաքսուին Փէշթայէն, իբրեւ կասկածելի, համաձայն Վիէննա հասած տեղեկութեանց : Միեւնոյն ատեն խիստ մաքրադործումներ կը կատարուին համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ :

*ԱՆԳԼԻՈՑ* ներքին նախարարը մերժեց անցագիր տալ ֆրանսացի գիտնական Ժոլիո - Քիւրիի, որ Լոնտոն պիտի երթար, մասնակցելու համար խաղաղութեան ժողովին : Այս առթիւ յայտարարեց թէ «Սթոքհոլմի խաղաղութեան չարժումը դործիք մըն է Սովետներու արտաքին քաղաքականութեան,— խաղաղութիւն սովետական պայմաններով » :

*ՔՈՐԷԱՑԻ* մէջ հաչտութիւն դոյացնելու յոյսերը հետզհետէ կը զօրանան Մ· Նահանգներուն մէջ·— Դաշնակից զինուորները կը չարունակեն յատաջ խաղալ բոլոր ճակատներուն վրայ : Պաչտօնապէս կը հաղորդուի թէ Ամերիկացիներու կորուստն է 70.317 հոգի, որոնց 10.432ը սպաննեալ , 48.133ը վիրաւոր :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

## ՀԱՅ-ԲՈՑԺ

**ԺողովրդականԱմսաթերթ բժշկութեան**
Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ **121 - 122**, Ցունուար - Փետրուարի քառվանդակութիւնը :— *Մա՞նչ թէ աղջիկ* (Շ· Նար – դունի) .— *Հային արժէքը* (Տոքթ· Գալուստեան) . — *Աղքատին «ինսուլինը»* (Տոքթ· Սերոբեան) . — *Ինքնաչարժ վարորդներու յատուկ հիւանդութիւն* (medicus).— *Մանուկ մեծցնել* (Հայ-Բոյժ) .— *Էրիկ ծեծող կիները* (Տոքթ· Աչճեան) .— *Պատերազմ պիտի պայթի՞* (Տոքթ· Ա.յվազեան) .— *Քուկերուն մննդական արժէքը* (Փրոֆ· Պէրպէրեան) . — *Ինչո՞ւ կը հոտի չունչը* (Տոքթ· Ֆրունտէլ) . — *Կիզաքամին Հայաստանի մէջ* (Ճարուքիւնեան) .— *Հիմա կը մեռնիմ* (Տոքթ· Պլոնտէլ) .— *Լաւ խնամեցէք ձեր ամուսինը* (Տոքթ· Ազատանի) .— *Բժշկական հարցումներու պատասխան* :

Տարեկան բաժնեգինը 750 ֆրանք, արտասահմանի 900 ֆրանք : Հատուկ չի ծախուիր : Դիմել 17 rue Damesme, Paris (13) :

## Սաղոմէոյի Վիճակի մէջ

*Այս չաբաթ երեկոյ ժամը* 8.30ին Cercle Catholique *սրահին մէջ* : Լիոնի թատերախումբով :

Ղեկավարութեամբ Դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐԻ

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը Հ· Մ· Ը· Մ·ի անդամներէն :

*ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ*
*ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ*

*Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի, հովանաւորութեամբ Թաղ· խորհուրդի եւ մասնակցութեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի* :

*Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ* 3ին Bar International*ի սրահին մէջ* : 230 Chemin de la Madrague Ville:

*Աչակերտներու կողմէ պիտի ներկայացուին* « ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ »Ը եւ «ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ»Ը

*Պար, երդ, արտասանութիւն եւայլն* :

Նաեւ ղեկուցում ղպրոցին մասին :

Մուտքը ազատ է

*ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ*

*ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼԻԼԻ ՊՕՑԱՃԵԱՆ կը ծանուցանէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝*

*ՄԻՀՐԱՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ*

*մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանդստեան պաչտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, առաւօտեան ժամը* 10ին Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10bis, rue Thouin, métro Place Monge *եւ* Gardinal Lemoine :

*Կը հրաւիրուին իր յիչատակը յարգողները* :

*ՔԱՀԱՆ ՀՆԶԱԿԵԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՍՊԱՀԱՆԴԻՍԸ*

Ցունիս 23ի չաբաթ գիչեր, Salle de Géographie :

*ՇԱՐԺԱՎԱՐ* (CHAUFFEUR)

*Երիտասարդ մը կ'ուզուի* YOGHOURT ARAM *հաստատութեան համար* : Դիմել 49 rue Barbès Montrouge (Seine) :

**Le Gérant : A. NERCESSIAN**
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

*Հ· Ց· Դ· ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷԻՆ ամիսդաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու ընկերները :—*

*ՌՈՍՏՈՄ , այս կիրակի առաւօտ ժամը* 9ին, *ծանօթ հաւաքատեղին* :

*ՓՈՒՐՐԻԿ այս երեքչաբթի ժամը* 21ին, *սովորական հաւաքատեղին* :

*ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ յառաջիկայ հինգչաբթի ժամը* 21ին, *Քաֆէ Ռիչտան* :

*ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ· ԵՕԹՆԵՂԲԱՑՐԵԱՆ՝ յառաջիկայ ուրբաթ ժամը* 21ին *ծանօթ սրճարանը* :

*Կարեւոր օրակարգ : Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը* :

*ՓԱՐԻԶ*.— *Կապ· Խաչի միջմասնաճիւղային ժողովը այս չաբաթ ժամը* 15ին, *Տիկին Զիթունիի բնակարանը*, 13 rue Caumartin: métro Opéra *եւ* Madeleine :

*ԻՍԻ*.— *Հ· Ց· Դ· Զաւարեան ենթակոմիտէին ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը* 20.30ին, *Արիմեան Ա. կոմբէին մէջ* :

*ԼԻՈՆ*.— *Ֆր· Կ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները եւ սանուհիները , այս երկուչաբթի երեկոյ, ժամը* 8.30ին, rue Rabelais *դպրոցին սրահը : Կը խնդրուի ճչդրտապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ* :

*ԼԻՈՆ*.— *Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ· ժողովը՝ այս երկուչաբթի ժամը* 20.30ին, *սովորական սրահին մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացականները նկատի պիտի առնուին* :

*ՄԱՐՍԷՑԼ*.— *Հ· Ց· Դ· Պուլվար Օտտոյի Վերամաեան ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը* 20ին, *սովորական հաւաքատեղին, մասնակցութեամբ Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչին : Կարեւոր օրակարգ* :

*ՄԱՐՍԷՑԼ*.— *Հ· Ց· Դ· Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը* 21ին, *սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճչդրտապահ ըլլալ : Ներկաները մեծամասնութիւն պիտի համարուին* :

*ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՊԱՏԱՐԱԳ*.— *Տէր եւ Տիկին Թադեւոս Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պըտիկեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հանդուցեալ Այրի Տիկ·Ռեբեկա Այվազեանի (ծնեալ Այտընեան), մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանդստեան պատարագ պիտի մատուցուի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի : Կը խնդրուի իր յիչատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ* :

*ՏԱՔ ՕՐԵՐՈՒՆ ՁԵԶ ԿԸ ՁՈՎԱՑՆԷ ՁԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ՝*

# "ՇԻՐԱԿ,, ՕՂԻՆ

## Կ'ՈՒԶՈՒԽՈՆ

*Ժերսէի fօնֆէխիոն կարող, եւ չատ լաւ կարել դիտցող դործաւորներ : Գիտցողները միայն ներկայանան* **Nadirian***ի*, 40 rue des Bois, Paris (19), métro Pl. des Fêtes *կամ* Télégraphe :

*40 ՍԵՆԵԱԿՆԵՐՈՎ*

*Մեծ չէնք մը* , 60 *քառ· մեթր տարածութեամբ կառաւորնով, որ* 250.000 *եկամուտ կը բերէ, կ'ուզեն դրաւի դնել* 20 *առ հարիւր տոկոսով : Փոխառուին կը տրամադրուի նաեւ երեք սենեակներով ազատ յարկաբաժին մը* :

*Դիմել* Noubard*ի* , 122 rue Vaillant Couturier, *Ալֆորվիլ* :

## ՄԻԻԹԻԱԼԻԹԷԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Ցունիս 17ի կիրակի երեկոյ ժամը ճիշդ **20· 30**ին, դեկավարութեամբ Պ· Ն· ԿՈՐԿԱՆԵԱՆի,

# ԱԼԱՏԱՏ

*Խաղը երկար ըլլալուն ճիչտ ժամուն պիտի սկսի : Կը խնդրուի կանուխ գալ :*

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Dimanche 17 JUIN 1951 Կիրակի 17 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6485-Նոր շրջան թիւ 1896

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## «ՎԱՆԸ ՎԱՆ ՊԻՏԻ ՉԸԼԼԱՑ...»

*Ի՛նչ հեգնութիւն. ահաւասիկ Թուրք յօդուածագիր մըն է որ կ'աղաղակէ,— «Վա՛ռն. իմ անուշ Վան»:*

*Առաջին մասը կարդացիք երէկ: Այսօր կը կարդաք մնացեալն ալ:*

*Միայն վերջաբանը հատոր մը պատմութիւն կ'արժէ.*

— « Ի զուր չէ որ ատենին ըսեր են — Վան մէկ հատիկ է աշխարհի մէջ:

Հիմակ ալ եթէ աշխատինք, կրնանք արդարացնել այս խօսքը: Բայց, ո՛ւր Վանը, ո՛ւր շինարարութիւնը: Քարուքանդ եղեր է եւ չեն վերաշիներ: Այս ընթացքով դժուար թէ վերաշինուի »:

*Յօդուածագիրը, եաչար Քէմալ, այս կացութեան պատասխանատու կը նկատէ Վանեցիները, «որոնց չափ անփոյթ, անտարբեր մարդիկ չզտայ որ եւ է տեղ»: Եւ կ'ափսոսայ խորին զառանցութեամբ:*

— « Այս պատճառով է որ Վանը Վան պիտի չըլլայ այլեւս: Դժբախտ բաղաք ...

Մեղքցայ սա անուշիկ Վանին· սիրտս այրեցաւ Վանի համար»:

*Ամբողջ նկարագրութեան մէջ ոչ մէկ ակնարկ՝ Վանի անցեալին կամ Հայերու մասին:*

*Ապահովաբար տարէշ մէկն է գրողը: Թերեւս Վանեցի, կամ տեսած՝ երէկուան Վանը: Եւ կամ երիտասարդ մը որ չատ բան կարդացած, լսած է «անուշ Վանի» պատմութեան մասին:*

*Հակառակ պարագային, ուրկէ՞ պիտի գտնէր բաղդատութեան եզրը, — «Վանը Վան պիտի չըլլայ այլեւս»:*

*Ան՞ւշ Վանի օդն ու ջուրը, կատուներն ու առուները գովաբանած ատեն, եաչար Քէմալ ան - չուշ գիտէր թէ այդ ոստանը «աշխարհի մէջ մէկ հատիկ» էր նա'եւ ուրիշ պատճառներով:*

*Թերեւս իրեն պատմած են թէ 36 տարի առաջ, այնտեղ կը բնակէր ժողովուրդ մը որ դիտէր չինել: Գիտէր արտադրել, ծաղկեցնել: Ստեղծագործել :*

*Այսքանը իմանալէ վերջ, աւելորդ է հարցնել, — « Ո՛ւր Վանը, ո՛ւր չինարարութիւնը»:*

*Երբ ափ մը նմոյշ անգամ չէ մնացած վարպուրականի հարազատ բնիկներէն, անշուշտ «Վանը Վան պիտի չըլլայ այլեւս»:*

*Ինչո՞ւ իրեւ «անտարբեր» մեղադրել Վանի այսօրուան 15.000 բնակիչները — Թուրք եւ քիւրտ — երբ նոյն անտերութիւնը կը տիրէ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ, Թրակիայէն մինչեւ «արեւելեան նահանգները»:*

*Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ չարաչուք բուերն անգամ սաքսափահար խոյս կուտան, ի տես Վասպուրականի եւ միւս հայկական նահանգներու համատարած ամայութեան եւ աւերածութեան :*

*Ինչո՞ւ անկարողութիւնը չփոթել անտարբերութեան հետ :*

*Իրենց չորնալիք ձեռքերով թափեցին անուշը — գետերով արիւն ու վաստակ: Երեսուն եւ վեց վե՞րջն է որ կը զգան թէ լեզի պիտի քամեն· թէ « Վանը Վան պիտի չըլլայ այլեւս»: Ոչ ալ կարինը կարին, Տիգրանակերտը Տիգրանակերտ եւ մնացեալն ալ իրենց կարգին:*

*Իսկ եթէ իրապէս անտարբեր են Վանի մէջ մնացած Թուրքերը՝ իրենց քաղաքին հանդէպ , կը նշանակէ թէ չատ աւելի խոր պատճառներ ունին այդպէս մնալու:*

*Անոնք փորձառաբար գիտեն թէ իրենք արմատ չեն կրնար բռնել ուրիշին սեփականութեան վրայ:*

*Այո, ուշ - կանուխ պիտի վերադառնայ բուն իրաւատէրը, որ դարերով արիւն եւ քրտինք թափած է այդ լեռներուն եւ դաշտերուն մէջ, ինչպէս ամէն տեղ :*

*Ան՛ը բերնին կը վայլէ «իմ անուշ Վանը»:*

*Ա՛ն է որ «Վանը Վան» պիտի դարձնէ նորէն: Շատ աւելի գեղեցիկ, ընդարձակ եւ բազմամարդ: Անկախ եւ ազատ :*

*Ա՛ն է որ դրախտի պիտի վերածէ այսօրուան դժոխքը, ուր «բուխերիկներու մուրն անգամ սրբուած չէ», ինչպէս կը վկայէ Թուրք յօդուածագիրը :*

*Երբ ժողովուրդ մը բուխերիկներու մուրն անգամ չի սրբեր, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ վերաշինութիւն կատարէ :*

Շ.

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ՈՉ ԻՍԿ ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒՆ ՑԻՇԱՏԱԿԸ ...

Երէկ, փողոցը, հանդիպեցայ Հայու մը որ Թուրքերէն երգ մը մռմռալով կ'անցնէր :

Հաղիւ ժամանակ ունեցեր էի ցաւալի տպաւորութիւնս խեղդելու, երբ խումբ մը « չնորհքով» մարդիկ բա՛ր եւ բա՛ր կը վիճէին, Թուրքերէն անշուշտ — առեւտրական գործառնութեան մը մասին :

Մի ըսէք թէ կրնային իրական Թուրքեր ըլլալ անոնք: Անգամ մը որ իրենց բերանը բանան, կը մատնեն թէ Անատոլու, նոյնիսկ Պոլիս ծնած ու մեծցած են :

Կը ճանչնամ ընտանիքներ, այր ու կին, որոնք չատ մաքուր հայերէն կը խօսին, որոնց երեք զաւակները, փարիզ ծնած ու մեծցած , բաւ մը հայերէն չեն գիտեր ,բայց ջուրի պէս Թուրքերէն կը խօսին :

Առանք այլեւս «պղտիկ» երեւոյթներ ըլլալէ դադրած են: Վերջին թրտաղաղթէն երեսուն տարի վերջ, Փարիզի մայթերուն վրայ, հաւատարմօրէն եւ հպարտութեամբ , Թուրքերէնը պատցնելը «գէշ սովորութեան մը» վերագրել անցնելը չեմ կարծեր որ պատասբեր բան մը ըլլայ :

Հայերէնը կը մոռնանք ֆրանսերէնով, անգլերէնով, յունարէնով, նոյնիսկ սպաներէնով ու իտալերէնով :

Բայց հայերէնը մոռնալ Թուրքերէնով, քրէական յանցանք մըն է որ իրենց գերեզմաններէն դուրս կը նետէ մեր անթիւ նահատակները յիշեցնելու համար մեզի Թէ ինչպէս մեռան իրենք, անծայրածիր անապատներու աւազները կարմրցնելով կամ անդնդախոր ձորերու առուները ցամքեցնելով :

Կայ տակաւին Թուրքերուն պարծանքը :

Ամէն անգամ որ իրենցմէ մէկը արտասահման կ'այցելէ, հպարտութեամբ կը վկայէ Թէ ի՞նչպէս իրենց «նախկին հայ հայրենակիցները»իրբեւ մայրենի լեզու կը խօսին Թուրքերէնը եւ կը սորվեցընեն եռանդագին զայն, իրենց զաւակներուն ... :

Կը նշանակէ Թէ ոչ Ապրիլ 11-24 ենք ունեցեր, ոչ ալ բռնի աքսոր կամ արտագաղթ :

Օգափոխութե՞ն եկանք այս ափերը, մեր Թուրքերէնի պաչարով :

ՍՕՍԻ

---

ՑԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան 60ամեակին առթիւ հանդիսաւոր նիստ մը տեղի ունեցած է Երեւանի Սպենդիարեան Թատրոնին մէջ : Խօսողները ծանրացած են մանաւանդ Պարոնեանի «Ազգային Զոյներ» ժողովածուին վրայ, «ուր երիվեպաբանը կը ներկայացնէ արեւմտահայ մտաւորականներու յոռետես զաղափարախօսութիւնը եւ հայ քաղքենի դասին փտութիւնը, ինչպէս եւ զերմանական, Ֆրանսական եւ Թրքական կառավարութեանց ոճրագործ քաղաքականութիւնը հանդէպ հայ աշխատաւոր ժողովուրդին»:

---

ՔՈՐՒԱՑԻ կռիւները նորէն սասակցան :կարմիրները իրենց ամբողջ ուժը Թափած են կեդրոնական ճակատին վրայ եւ բուռն դիմադրութիւն կը ցուցնեն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վերաղինման չափը որոշելու համար, դաշնակիցները կը սպասեն Ֆրանսայի երեսփ· ընտրութեանց արդիւնքին, ինչպէս յայտարարեց Մ· Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին նախագահը, զօր· Պրէտլի: Զօրավարը, որ քննական պատյտ մը կատարած էր Եւրոպայի մէջ, դոհ կ'երեւայ Ֆրանսայի արտադրութեան կարողութեան աճումէն: Իրազեկները կը հաւատան Թէ համաձայնութիւն գոյացած է, 12 զօրաբաժին կազմելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ (250.000 զինուոր), հրասայլերով, Թնդանօթներով եւ 6000 օդանաւերով :

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻՆ Ի ՎԵՐ ՉՏԵՍՆՈՒԱԾ փոթորիկ մը ահռելին աւերներ գործեց Փարիզի մէջ, հինգշաբթի գիշեր սաստիկ տագնապ մը վերջ: Հեղեղանքման անձրեւները ողողեցին չատ մը տուներ եւ կոյուղիները փղոց Թափեցան :

ԻՏԱԼԻՈՑ արտաքին նախարարը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին այցելութեան առթիւ: Բացատրեց Թէ Ֆրանսա, Գերմանիա եւ Իտալիա «որոնք այնքան փառքեր եւ վէճեր ունեցած են հաւաքաբար, կըրնան միանալ, աւելի բարձր կեանցաղ մը ապահովելու համար իրենց ժողովուրդներուն »: Խաղաղութեան կուսակիցները ցոյց մը սարքեցին Տոքթ· Ադենաուերի դէմ, Հռոմի մէկ արուարձանին մէջ, ուր Թաղուած են 1944 Մարտ 24ին Գերմանացիներու կողմէ զնդակահարուած 335 պատանդներու մարմինները:

## Այսօրուան ընտրութիւնները

### 25.000.000 ԸՆՏՐՈՂ, 3946 ԹԵԿՆԱԾՈՒ

*Այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան երեսփոխանական ընտրութիւնները , համաձայն նոր օրէնքի մը: Պիտի ընտրուին 544 երեսփոխաններ, անդրծովեան գաղթավայրերու ներկայացուցիչներն ալ հաշուելով՝ համագումար 628 հոգի: Քուէարկութեան Թիւն է 24.602.000 կամ 25 միլիոն, որոնց 53 %ը կիներ են: Բուն Ֆրանսայի մէջ Թեկնածու ներկայացած են 3946 հոգի: Միայն Փարիզի մէջ կան 696 Թեկնածուներ 57 աթոռի համար :*

*Կ'ենթադրուի Թէ քուէարկութեան պիտի մասնակցի ընտրողներուն 70 %ը, մօտաւորապէս 18 միլիոն Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսուհիներ: Քուէտուփերը պիտի բացուին առաւտեան ժամը 8ին եւ պիտի փակուին իրիկուան 6ին, ուրեմն քուէարկութիւնը պիտի տեւէ տասը ժամ :*

*Առաջին արդիւնքները յայտնի պիտի ըլլան կիրակի գիշեր ժամը 9ին· բայց քուէհամարը չատ բարդ հանդամանք ունենալով եւ ուրիշ դժուարութիւններ ալ նկատառնելով ,հաւանական չէ որ վերջնական արդիւնքները յայտնի ըլլան երկուշաբթի գիշերէն կամ երեքշաբթի առաւօտէն առաջ :*

*Ընտրողները քուէ պիտի տան ոչ Թէ մէկ մարդու, այլ անկախ կամ կուսակցական ցանկի մը , որ կը պարունակէ այնքան Թեկնածուներ որքան որ աթոռ սահմանուած է ընտրական շրջանի մը : Ազատ է քուէ տալու իր ընտրած կուսակցութեան կամ խմբակցութեան· բայց կրնայ փոխել Թեկնածուներու կարգը, կամ քանի մը անուններ ընտրել ուրիշ ցանկերէ :*

*Ինչպէս դիտել կուտայ տեղական Թերթ մը , աւելի քան հարիւր հոսանքներ կան· բայց իրականին մէջ ընտրողը պիտի ամփոփուի 8 — 10 գլխաւոր կազմակերպութեանց վրայ :*

*Այսօրուան քուէարկութեան բուն պայքարը պիտի մղուի 3 գլխաւոր հոսանքներու միջեւ,—համայնավարներ, զօր· տը Կոլի կազմակերպութիւն (R.P.F.) եւ միջին ճակատ, որ կը բաղկանայ ընկերվարականներէն, ժողովրդական Շարժումէն (M. R. P.) եւ ձախ հանրապետականներէն (RGR):*

*Միջին հոսանքները միասին եղան, աւելի կամ նուազ յարատեւութեամբ, Ազգ· ժողովին մէջ, 1947էն ի վեր երբ համայնավարները դուրս ձգուեցան կառավարութենէն, դառնալով տեւական ընդդիմադիր: Զօր· տը Կոլի կազմակերպութիւնը առաջին անգամ է որ կը ներկայանայ իբրեւ առանձին հոսանք :*

*Ներկայ ընտրական օրէնքը, որ առաջին անգամ կը գործադրուի, մշակուեցաւ միջին հոսանքներուն կողմէ, կարելի եղածին չափ ծանր հարուած մը տալու համար համայնավարներուն եւ տը Կոլի կուսակիցներուն : Օրէնքին գլխաւոր նորութիւնն է «խնամութեանց» կազմութիւնը (ցանկերը միացնել): Թէ համայնավարները եւ Թէ զօր· տը Կոլի կուսակիցները դուրս կը մնան այդ կարգի խնամութիւններէ: Փարիզի մէջ ընտրութիւնները պիտի կատարուին հին օրէնքով (համեմատական):*

× 1946 Նոյեմբեր 10ի ընտրութեանց առեն, բուն երկրին մէջ համայնավարները չահած էին 166 աթոռ (5.489.000 քուէ), ընկերվարականները՝ 90 (3.432.000), ժողովրդական Շարժումը՝ 158 (5.058.000), տը Կոլի կուսակիցները՝ 5 (313.000) :

### ԿՈՒԻՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԳԱԻԱՌԻ ՄԷՋ

*Նիսի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երեք ամբաստանեալներ, իբրեւ հետեւանք ծանր ընդհարումի մը: Տեղեկագիրը կ'ըսէ Թէ երեք համայնավարներ վիրաւորուեցան փոխադրուեցաւ: Ուրիշ մըն ալ դեռին փոխադրուեցաւ խումբ մը դիմակաւոր մարդոց կողմէ, Սէն Ռոք Թաղին մէջ: Այստեղ ալ համայնավարները յայտարարութիւն կը փակցնէին, բայց յայղողեցան փախչիլ :*

*Փարիզի մէջ ալ բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ գիշեր: Փեթէնի կուսակիցները (Unir) ժողով մը սարքած էին Սալ Վակրամի մէջ, ուր պիտի խօսէր մառեչալին փաստաբանը՝ Իզոռնի: Ընկերվարական երիտասարդներ եւ ուրիշ ընդդիմադիրներ փորձեցին սրահ մտնել· բայց կազմակերպիչները դիրք բռնած էին դրան առջեւ: Հետեւանքը եղաւ կատաղի կռիւ մը : Երեսուն երիտասարդներ վիրաւորուեցան իրենց դէմքերէն, մէկուն աչքը պայթեցաւ: Փայտի կտորներ եւ ուրիշ առարկաներ կը Թռչէին օդին մէջ: Ապակիներ խորտակուեցան: Ի վերջոյ ժողովին կազմակերպիչները արտասուաբեր ռումբեր արձակեցին, եւ մղելով ցուցարարները : Երբ ոստիկանները օգնութեան հասան, ճառը կը չարունակուէր:*

(Աւարտը շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ԱՌ ՁԱԻՍ ԻՄ ԱՂԱՂԱԿԵՄ

(ԼՋ ՄԸ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻՍ)

Ձօն՝ թանկագին ուսուցիչս
Դեղագործ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԶԱԼԸՓԵԱՆի,
Անհուն սիրով :

*Մանկութենէս կը յիշեմ խաղ մը, որ օրերս կը լեցնէր անհուն հրճուանքով :*

*Ձառատուն - Մանուկի ձորն ի վար՝ տեղ մը կայ, ուր հողը ծուռ պատի մը պէս կը բարձրա - նայ եւ կռնակ կուտայ վանքին այդիներուն : Զո - րին խորը՝ քարտիներ, որոնք նետ կը նետեն եր - կինքին, եւ ուռիները՝ որոնք չալակուոր կինիկներու պէս կը տքան ու կը կքին : Այնտե՛ղ, ուր ձորին խաչը կարմիր հող մըն է՝ խմորը ուժով, մեր խա - ղը կը բացուի, սովորաբար կիրակի, այն պա - հուն՝ երբ Աստուած «Հօ՛յ Նազանըմ» կ'երգէ մեր այդիներուն մէջ, ձեռքերը եաին կապած, եղան աչքերով խաղողի ողկոյզներուն ի տես, համայ - նապատկերէն գինով :*

*Իսկ մենք, մեր խաղէն գինով, կը կանչենք, կը կանչուըռտենք, ու ձորը կը լեցուի ծափով ու ծի - ծաղով :*

*Պարզ է խաղը.— Նախ մագլցիլ ծուռ պատն ի վեր, որ բարձր է աւելի քան տասը մեթր : Դիւրին չէ, սակայն, բարձրանալ կուզ - Մամայիի կռնա - կը,— հողը փխրուն է, ու կը սահիս, կը գլորիս, կը թաւալիս, կ'երթաս մինչեւ ձորին յատակը՝ կռնակդ քերելու ուռիներուն վրայ : Նորէն կը մագլցիս, եղունգներդ կը մխրճես հողին մէջ, ոտ - քիդ մատներով կը փորես հողը, օդնութիւն կը հայցես կանանչ խոտերէն, կը կառչիս ակռայի պէս ցցուած քարի մը, բայց յանկարծ տեղի կու տայ հողը, կը չարժի քարը, կը սահի ոտդ ու թաւալգլորը կ'իյնաս վար, գլուխդ կը մտնէ մա - ցառին մէջ կամ դէպ - դէպ դէպ - դէպ խնդացող ջու - րը : Ծուսահատիլ չկա՛յ,— կը վերսկսիս, երբեմն կը յաջողիս բարձրանալ աւելի վեր, գրկելով պա - տը, գրեթէ համբուրելով, հողին համը բերնիդ մէջ եւ հոտը քթիդ մէջ, հեւալով, դողալով, չուն - չդդ բռնելով, — արի՛ւն կը կաթի դաստակէդ՝ որ սկրթուած է, պաղ քոյ մը կը ցայտէ ոտքէդ՝ զոր փուչն է խայթած, պէտք է հանդուրժե՛լ, տակա՛լ, ու բարձրանա՛լ,— կղակովդ կը փորես հողը, կղակդ կը խօթես փոսին մէջ, կը կախուիս կզա - կէդ,— արմունկդ կը բարձրացնես վեր, արմունկովդ կը փորես հողը, արմունկդ կը խօթես փոսին մէջ, ամբողջ ծանրութիւնդ կը փոխադրես արմունկիդ վրայ, — կը բարձրացնես ծունկդ, ծունկովդ կը փորես հողը, ծունկդ կը խօթես փոսին մէջ,— աչքերդ կը բարձրացնես վեր, դէպի պատին ար - տեւանունքը, դէպի եղերքն ի վար կախուած խո - տերը,— քրտինքը կը հոսի, քրտինքը կը թրջէ մարմինդ, հազուստներդ, գրկած հողդ, ցեխ կը չինէ հողը ու կը ծեփէ դէմքդ, աչքերդ կը պղտո - րին քրտինքէն . պահ մը չունէ կ'առնես՝ մողէզի մը նման պատին փակած կամ իրրեւ խաչեցեալ քառաթեւ, — յետոյ նորէն փորել, փոս չինել, փոսին կառչիլ, — կը խածնես կանանչ տունկի մը արմատէն, ակռաներովդ կը կախուիս անդունդն ի վար, փորովդ կ'աշխատիս բռնել հողը՝ որպէսզի չսահիս, չգլորիս, տա՛րը մէթր բարձր է պատը, իսկ վարը՝ անդունդ, փուշ ու ջուր : Դարձեալ կը խօթես եղունգներդ հողին մէջ, հողը կը մտնէ եղունգներուդ եւ միսին արանքը, կը խածնես հո - ղը, կաւիճ կը ծամես կարծես, մատներդ հողին մէջ կը գտնեն քարի կտոր մը, կը կառչիս քարին, — յանկարծ կը պատռի պատը, կը չարժի քարը, կը սահի հողը որ փչուր փչուր կ'ըլլայ,— եւ ահա հեղե՛ղ մը քարի կտորներու, խոտի փունջերու, հողի գունդերու, որոնց մէջ կորսուած՝ թաւալ - գլոր կ'իյնաս անդունդն ի վար, մինչեւ ջուրը :*

*Եւ սակայն քանիցս յաջողած եմ բարձրանալ պատին գլուխը, ուր օրուան յաղթականը կռնակի վրայ կը պառկէր անուշահոտ անանուխներուն մէջ, կուզ մը խաղող կը կախէր բերնին դէմ եւ ակռաներովը կը փրցնէր հատիկ առ հատիկ, ա - կանջը Աստուծոյ երգին, «Հօ՛յ Նազանըմ, Նազա - նըմ»:*

*Այնուհետեւ կը սկսէր խաղին երկրորդ պայ - մանը.— կռնակի վրայ եւ գլուխը վեր, կամ փորի վրայ եւ գլուխը վար՝ պէտք է սահիլ նոյն ծուռ պատն ի վար, սողալ մինչեւ ձորին յատակը, ցած աւելի քան տասը մեթր : Ի՛նչ փոյթ թէ վարտիքդ է մաշեր ու պատռեր, ոչի՛նչ կ'արդիլէր մեզ խա - ղին այդ հաճոյքը պնդել, երեկոյին, մայրական ա - ժան ափոցով մը՝ ծակած վարտիքին համար :*

*Հիմակ, երբ կը մտածեմ մանկական այդ խա - ղին մասին, կը հասկնամ թէ կեանքին ամբո՛ղջ պատմութիւնն ենք խաղացեր՝ տակաւին մանուկ : Հազար ճիգերով, ցաւերով ու տառապանքով՝ կը բարձրանանք պատն ի վեր : Պատին գլուխը հասած չհասած՝ կեանքի խաղը կը պահանջէ որ սահինք, վար իջնենք դարձեալ, դէպի անդունդը, դէպի փոսը :*

*Պատն ի վեր մագլցեցեալ արհամարհելով երի - տասարդական ամէն վայելք, զոհեցի ուժս, կո - րուիս՝ հասնելու համար պատին գլուխը : Ոչինչ կրցայ դրաւել հոգիս, որ լեցուած էր պատն ի վեր մագլցելու հաճոյքով, բարձունքները հասցնող տառապանքին երանութեամբ : Դաղափար իսկ չու - նէի թէ կը սահէր ժամանակը, մինչ խնթի պէս կ'ամբարէի՛, կ'ամբարէի՛, կ'ամբարէի՛, նիւթեր՝ բարձունքներու տեսիլքին համար : Երբ այլեւս կը խորհէի ամբարս բանալ՝ վայելելու իրաւունք ու - նեցողի մը հպարտութեամբ, զգացի թէ կը սահիմ պատն ի վար, անդունդն ի վար :*

*Հայ քերթող մը, որ կը սորըգրէ Ակիւլինէ, կեանքի նոյն խաղը կը պատմէ, ահա, ճշդրտօրէն, թէեւ տաղաչափութիւնը տկար.—*

Կեանքը ինծ տուիր իբրեւ էջ մը թուղթ՝
Ձերմակ, փայլուն ու ղորկ,
Եւ գրիչ մը, գրելու՝
Ձակատագիրս անծանօթ :
Ես սկսայ գրել մատներով անփորձ
Եւ հոգիով միամիտ,
Երբեմն ուղիղ, բայց յաճախ
Սխալներով խեղդուած :
Դժգոհ գրածէս, սաստիկ զայրոյթով
Սեւ գիծ մը հաստ քաշեցի,
Մահավճիռ մը, կարծես,
Դատակնիռ անողոք :
Նորէն փորձեցի շիտակ գրելու :
Ի զուր, կրկին այն ձախող
Սխալները շարունակ
Գրչիս ծայրէն սահեցան :
Սխալներ վերստին, սրբագրութիւն քիւրաւոր :
Հազիւ դարձած փորձառու,
Եւ վարժ՝ ուղիղ գրելու,
Ծայրէն նորէն սկսայ,—
Մաքուր, յստակ, գեղեցիկ,
Եւ այս անգամ անսխալ :
Բայց, ահա, Տէ՛ր, չար բախտէս,
Թուղթիս վերջին եմ հասեր :
կեանքս ամբողջ սեւագրութիւն,
Եւ ուրուագիծ, մուր, քիծ, կեղտ :
Ձերմակ, մաքուր, նոր է՛ջ մըն ալ,
Ի՞նչ կար, ինծի թէ տրուէր,
Մէկ մաքուրը քաշելու
Իմ սեւագիր փորձ կեանքէս :

*Նման եմ քերթողին, որ զրական արուեստի դաղտնիքներուն տիրացած, այլեւս վարպետ՝ որ իր հրաչքը պիտի պատմէ, յանկարծ կը տեսնէ թէ կը փակուի կեանքի էջը :*

*Այո՛, հասե՛ր է վայրէջքի ժամը :*

*Մանուկ, երբեք չսոսկացի՝ երբ փորի վրայ եւ դլխիվայր կը սահէի ծուռ պատն ի վար, կուզ - Մամայիին կռնակն ի վար՝ դէպի անդունդը : Հերո - ւա՛նք էր սահիլ լողքարի պէս, փոչիներու մէջ, հողի փշրանքներուն հետ, երգելով, կանչելով . . . :*

*Այսօր, տխո՛ւր եմ, սակայն :*

*Կը սահիմ, կը կառչիմ, կղակովս պատը կը խածնեմ, ձեռքերովս հողը կը դրկեմ : Հարուստ, մախաղս լեցուն, ամէնէն զօրաւոր իմ այս օրե - րուս՝ տրամութիւն մը կը թաւիլ վրաս : Տէ՛ր իմ Տէր, ինչե՛ր պիտի երդէի ես, ինչե՛ր պիտի տայի, եթէ պահ մը մնայի պատին դլուխը, բարձունքին վրայ, համայնապատկերին դիմաց՝ որ ըլլար ե - րազուած համայնապատկերը, կախարդող եւ դի - նուվդնող համայնապատկերը, — այնտեղէն, աչ - քերը այդիներուն մէջ պարող յաւերժահարսերուն յառած, նայուածքը հորիզոններու կապոյտ նա - փորին մէջ կորսուած, Աստուած « Հօ՛յ նազա - նըմ» կ'երգէր այնտեղէն, ձեռքերը եաին կապած, մէջքի կարմիր գօտին կէս մը քակուած, կապոյտ լոդիկին թեզանիքը հովը խածած :*

*Կուզ - Մամա՛ . . .*

*Հողը կ'երերայ, կը սարսռայ, կը դողդողայ,— ժա՛մն է սահանքին : Աչխատա՛նք, երկո՛ւնք, ստեղծագործութի՛ւն, — ունայնութի՛ւն : Օ՛ի - մաստութիւն որ, երբայեցւոց լեզուին մէջ, նո՛յն բառով կը մատնանշես ունայնութիւնը եւ տառա - պանքը :*

*. . . երջանի՛կ եմ, սակայն : Մինչեւ այս տա - րիքս՝ Աստուած պապան բա՛ն չզլացաւ ինձ : Մէկ հատիկ ակռայ պակաս չունիմ տակաւին, — ի՞նչ փոյթ թէ բերանս սկսաւ դաւաճանել : Կատաւի աչ - քեր ունէի, — երբ պահուըտուք կը խաղայինք գիւղին մութ մարագներուն մէջ, լոյսի պէտք չու - նէի,— ի՞նչ փոյթ թէ լո՛յս կ'ուզեմ հիմա, իւղ կը հայցեմ երկու լամբարներուս համար : Քարը մարսող ստամոքս մը ունէի,— պտուղ չէի ձգեր ծառերուն վրայ, կ'ուտէի բոլորովին խակ, «ծա - ղիկը քթին վրայ», եգիպտացորենը կը խորովէի՝ կ'ուտէի, խեչափառը կը խաչէի՝ եգիպտացորենին ընկեր կը ղրկէի, յետոյ գլխիվայր ջուրը կը ցատ - կէի, կը լողայի, քիչ եաքը՝ նոյն ճաշը : Ի՞նչ փոյթ թէ, հիմակ, երբ կէս խնձոր կ'ուտեմ՝ հի - ւանդ եմ :*

*Աքսորի ճամբաներուն վրայ՝ ոչխրի արչաւ կը կազմակերպէի, ոչխրի կը վազցնէի, երկու մատով քանի՛ ոչխրի կրնայի բռնել՝ մրցում կը կատարէի : Ամառ ձմեռ բոպիկ կը պտրտէի : Ստամոքսիս տըռ - տըռը մտիկ ըրած չունէի,— առո՛ղջ էի սակայն :*

*Առողջութի՛ւն, օ՛ զոհար իմ աստուածընծայ, ո՛րքան ժամն ծախեր եմ քեզ : . . . Բայց ո՛չ, ար - համարհեր եմ քեզ եւ դարձեալ կ'արհամարհեմ, յիմա՛ր, յիմա՛ր առողջութիւն : Ո՞վ ես դուն, ա - ռողջութի՛ւն,— ես ի՞նչ ընէի քեզմով : Սեւ մազե - րո՞վս պարծենայի : Աչքերուս լոյսո՞վը սոնքայի : Մարգարտաշար ակռաներո՞վս հպարտանայի : Հա՞, խա՞ղ կանչէի՝ չամփուրի վրայ ճենճերուն լորամարդին ծամելով եւ արեւաչունչ գինին քա - պելով : Ըսէ՛, ի՞նչ ընէի :*

*Ես քեզ ծախեցի լա՛ւ բանի մը փոխարէն : Ան - բեծի՛, խաբեցի՛, առողջութիւնս տուի՝ Աստուծոյ ունեցածէն բան մը դնեցի : Օ՛, խաբեցի՛ :*

*Բայց ինչու կ'ըսեն ինծի.— « Ինձա՛յ աչքե - րուդ, չաս մի՛ յոգնեցներ նորէն» : Ես ի՞նչ ընեմ աչքերս, օ՛, չունեն ալ ունի :*

*Ո՞վ կը հասկնայ արդեօք իմ ցաւս, իմ ան - հո՛ւն ցաւս : Ես դեռ նո՛ր հասկցայ թէ — օ՛ ման - կութիւն իմ — անդունդն ի վար նետուիլը ա՛յն - քան դեղեցիկ է՝ որքան բարձրանալը մինչեւ հա - մայնապատկերն երազին : Եւ քե՛զ յիշեցի, այս պահուս, Միքէլ Անճէլօ, հանճարեղներուն մէջ հանճարեղը :*

*. . . Միքէլ Անճէլօ սքանչելի արձան մը կտղ - նած է Փիորէնցայի գերեզմանատան մատրան մէջ, — կը ներկայացնէ Գիշերը : Մարդ մըն է որ կը քնանայ : Մեծ արձանագործին հիացողներէն մին, բանաստեղծ, այս արձանէն ներշնչուած, Գիշերին կը նուիրէ հետեւեալ քառեակը . —*

Գիշերը, զոր դուն կը տեսնես՝ այս դիրքին մէջ
Քնացած,
Քանդակուած է Հրեշտակի մը ձեռքով :
Կենդանի է քարին մէջ, չի կը քնանա՛յ միայն,
Ձե՛ս հաւատար,— արթնցո՛ւր եւ ան պիտի խօսի
քեզի :

*Միքէլ Անճէլօ, որքան արձանագործ՝ նոյն - քան բանաստեղծ, դրիչը կ'առնէ եւ քառեակով մը կը պատասխանէ յանուն Գիշերին .—*

Քա՛ղցր է ինձ քնանալ, աւելի քաղցր՝ քա՛ր մնալ,
Այնքան ատեն որ կը տեւեն դժբախտութիւնն ու ա -
մօթը,
Ձտեսնե՛լ, չզգա՛լ՝ մեծագոյն երջանկութիւնն է
ինձ համար,
Ուստի, մի՛ արթնցներ զիս, կ'ապաչե՛մ՝ ցած խօսէ :

**Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ**

# ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

(1851 Մայիս 20 — 1951 Մայիս 20)

**Բ.**

*Մեր նախորդ յօդուածին գլուխն կինք գեաե - զած Դուրեանի ամէնէն յատկանշական եւ չատ տարածուած տողերը.— «Իսկ անձկաե եթէ մնայ — երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ — Ու յիշա - տակս ալ թառամի — Ա՛հ, այն ատեն ես կը մեռ - նիմ» : Մտասեւեռում մըն էր իր մէջ այս « ապրե - լու», « տեւելու», չկորսուելու բաղձանքը : 1871 Դեկտեմբեր 10ին Լուսինեանի գրած իր մէկ նամա - կին մէջ, որ իր ամէնէն վերջին տողերը ըլլալ կը թուին, քանի որ Դուրեան մեռաւ 1872 Յունուար 21ին, կը գրէ .*

*— « Եղբա՛յր, ահա ես կ'իջնեմ կամ մօտ եմ իջնելու այն սեւյատակ անդունդին մէջ՝ որոյ ա - նունը գերեզման կ'ըսեն : Արդեօք ի՛նչ պիտի ըսեն ինձ գերեզմանէն անդին . ահա թշուառ երիտա - սարդ մը, որ աշխարհ եկաւ, եւ միայն իր մեռ - նելն զգաց ու մեռաւ : Մէկ քանի պատառ թղթե - րու վրայ արցունքով տողեր գրեր եմ, անշուշտ բարեկամքս զանոնք պիտի պատուեն եւ անոնց ա - րեւ տեսցնեն » :*

*Կարծէք Դուրեան կը նախզդար թէ ինք հան - ճարեղ տղայ մըն է եւ իր այդ գրած «մէկ քանի պատառ թուղթերու վրայ արցունքով տողեր»ը փառքը պիտի կազմէին մեր քնարերգակ բանաս - տեղծութեան, եւ ամէն մէկ յոգի կը դիմէր որպէսզի աննչան անկիւն մը չմնային առանք : Նախապէս, ուրեմն մահուընէն տարի մը առաջ, 1871 Յուն - ուար 22 թուակիր նամակով մը կը դիմէր Նար Պէյին, միակ խնդրանքով մը, տպագրուած տես - նել իր տողերը : Դուրեան այդ նամակին մէջ ալ կ'ըսէ .*

*— « Ա՛լ բաւ հողէ կանթեղի մը հետ հսկեցի ա - ռանձին, ա՛լ բաւ սրտիս կայծերովն աստղերուն հետ ընդհարեցայ անձայն . ա՛լ բաւ քրտանց ճակ - տիս վրայ սառիլը զգացի . կը նեսեմ ոտքս ահա գուբս այն նսեմ սեմէն եւ նախ ձեզ՝ սիրոյ պաշ - տօնեիդ կը դիմեմ» :*

*Կը դիմէր՝ անմահանալու տենչանքով, եւ ոչ թէ գրքի ճամբով մուրացկանութեան իջնելու հա - մար : Կէս դար առաջ բանաստեղծներ իրենց յու - զումը տեւականացնելու մասին կը մտածէին, կէս դար վերջ բանաստեղծներ իրենց «ապրանքը» չու - կայ իջեցնելու մասին կը մտածեն : Ահա հոս է փարիզեան մայթերուն ողբերգութիւնը : Աստր համար վերստին, միշտ եւ միշտ մեր անհման ժո - ղովուրդին պէտք է մօտենալ :*

*Շաբաթ մը առաջ երբ «Համազգային»ի մէջ Դուրեանի մասին կ'արտայայտուէի, ամէն անգամ որ պէտք կ'ըլլար իր քերթուածներէն մին կամ միւս կարդալ, հաւիւ առաջին բառերը արտասանած, կը տեսնէի թէ ունկնդիրներս ինձմէ առաջ եւ ինձ*

մէ չուտ արդէն ամբողջ տողեր դուց ըրած՝ բառ առ բառ կը փափսային :

Քանի որ իր մահանալէն տասնեակ սերունդներ վերջ ժողովուրդը անդիր սրբութիւն դարձուցած կը հեգէ իր քերթուածները, մխեհնոյն աւեն թէ Հայաստանի եւ թէ Սփիւռքի մէջ անընդհատ լոյս կը տեսնեն իր ամբողջական գործերը պարունակող հատորներ, ուրեմն Դուրեան անմահ անուն մըն է մեր մէջ ու այդպէս ալ պիտի մնայ անմոռանալի՝ քանի կայ ու կը տեւէ հայ ժողովուրդը :

Իր կեանքին ամէնէն աննշան երեւոյթներն իսկ խորհրդածութեանց առիթներ են մեզի համար : Կ'երեւի մեծութիւնները այսպէս կ'ըլլան : Արդա – րեւ Դուրեան երբ գերեզման կ'իջնէր, իր մեծարժէք գործը չէր տպագրուած . մահուընէ վերջ « Սկիւտարի ընթերցասէրներու ընկերութիւն»ը լոյս ընծայեց զայն «Տաղք եւ թատերգութիւնք » վերնագրին տակ : Ուրեմն իր անհետացումէն վերջ տիրացաւ այս անկորնչելի համբաւին, յետ մահու ճառագայթեց իր արժէքը :

Ըսինք՝ մեծութիւնները «կ'երեւի» այսպէս կ'ըլլան : Պարագան նոյնն է ուրիշ հանճարեղ տղու մըն ալ՝ Յաչատուր Աբովեանի համար : Հայ ազգայնական վիպագրութեան վէմ քարը հանդիսացող «Վէրք Հայաստան»ին լոյս տեսաւ իր մահուընէն տասը տարի եւաք, իսկ երկը գրուելէն 16 տարի վերջ, քանի որ գործը ձեռագիրը վիճակի մէջ պատրաստ էր 1844ին : 1848ին Աբովեան անհետացաւ· իսկ 1858ին ալ նորէն լոյս ընծայեցին զայն ընթերցասէրները :

Ինչո՞ւ Դուրեան սիրելի մեծութիւն մըն է հայկական կեանքին համար : Պիտի փորձենք պատասխանել այս հարցին, երեք յօդուածներով :

Նախ հատ մը պիտի նուիրենք միայն իր « Տրտունջք »ին վերլուծութեան : Յօդուած մը սիրերգակին եւ ապա մեր ընդհանուր եղրակացութիւնները : Իր կենսագրութեամբը պիտի չզբաղինք, բայց քանի մը թուականներու յիշատակութենէն, նպատին ներքին կապը պահպանելու համար : Ուրեմն Դուրեան սիրելի մեծութիւն մըն է մեզի համար՝ նախ իր զգացումներու եւ ըսելու նորութեամբը : Իրմէ առաջ ոչ ոք, նոյնիսկ մօտաւոր կերպով գրած էր այսպիսի տողեր .—

Լանջն է յուզեալ ովկէանի մը նման ,
Կ'ուզէ սիրե՛լ··· համբոյրի մ'հետ նուաղիլ ,
Մաշիլ , խամրիլ , խոնջած ընկնիլ գերեզման ,
Քանի սիրոյ կրակէ բաժկին հուսկ կաթիլ·
... եթէ շիկնի՝ կ'ըսես ,— հիմա՛յ կը բռնկի :
Եւ կամ միւս սիրտ բզկտող տողերը .—
Լսեցի մօրս հեծեծում
Բացի աչերս խոնջած՝
Մօրըս արտօսրն տեսի՛ ··· :

Ու վերջապէս միայն եւ միայն տեղւոյն էջերէն եկող տողերը :—

Շրջագգեստ մը շրջեց իմ շուրջ :

Իր օրերուն մեր գրականութեան վրայ նստած կեղծ դասականութեան դէմ այնքան մաքուր ան – կեղծութիւնը նոր չունչ մը կը բերէր վանական մթնոլորտին դէմ, անշուշտ այս մաքրութենէն դերիվեր միայն Դուրեանին յատուկ արուեստով մըն ալ տալով իր ճակատագրին ատաւածացումը, մրուր կեանքի մը ծխրումին հետ խառնուած : Հոսկէ մեր մեկնակէտը՝ իրրեւ նախադուռ «Տըրտունջք»ին :

ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

## ՊՈՒՏՄ ԾԻՆԱՂ

### ԱՆՄԱՀԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ...

Իտէալ մը երազային՝ տիրապետած է ժամանակին : Քանի տարու մեռնիլ : Կամ գոնէ՝ քանի տարու չեղած քանի մը չափածոյ տալ Հայոց գրականութեան : Մաղերը վանականի մը պէս կախել ծոծրակէն : Տժգոյն եւ երազուն քալել անտառակի մը կամ ծովափի մը եզերքը : Թերեւս, սանկ դաղտնի փափաք մըն ալ՝ թոքախտաւորի տպաւորութիւն ձգելու իր շուրջը՝ նմանելու համար Պետրոս Դուրեանի ...

Ես ալ քրտինքի մէջ մտած եմ ժամանակին , երկու տասնեակիս մէջ, քանի մը քառեակով դուրեանանալու փափաքիս զոհացում տալու ...

Կը յուսամ Նարդունին « Հայ - Բոյժ»ի մէջ , օր մը կ'անդրադառնայ այս սակարութեան վրայ : Թերեւս ժամանակին, ինքն ալ շրթունք կպցուցած է այդ բաժակին :

Դուրեանի «Իմ մահը» եւ «Տրտունջք»ը, երկու հրթիռներ են : Մէկը՝ կեանքէն յուսահատ՝ ան – մահ յիշատակ ըսուած տակաւ ճիւղի մը կառչումէ.— Միւսը ամէհի Աատուծոյ մը կողք չանթահարել ...

Անմահանալ ուզեց «Իմ մահով» եւ կարծեմ , անոր կը պարտի իր չիրիմը Սկիւտարի :

Ո՛ւղղ երիտասարդ , տա որքան ծարաւ մչտայուշ մնալու : «Իսկ աննշան եթէ մնայ , երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ ···»

Ինչո՞ւ այդ մտահոգութիւնը : Ահա մեր Ա· Աբովեանը : Ոչ մահուան պարագան եւ ոչ ալ իր դամբանը ծանօթ են մեզի՝ հարիւր տարիէ ի վեր : Օր չանցնիր սակայն որ իր մասին պրպտում չկատարուի : Դասախօսութիւնները իրարու կը յաջորդեն : Նիւթի նեղութեան բունուող դասախօսը Աբովեանի թեւէն բռնած՝ բեմ կը հանէ : Ինչ դժբախտութիւն պիտի ըլլար եթէ իր մահուան պարագաները եւ իր չիրիմը ծանօթ ըլլային բոլորին : Լուսնեան գողով մը ծածկուած պիտի ըլլար թերեւս :

Հայաստանէն մինչեւ դաղութները , նիւթի պակասով պիտի տառապէին : Մինչդեռ այսօր , իր գերեզմանը եւ մահացման պարագան , ահագին թուղթ ու մելան սպառել կուտան հայ դրոցեան – ներուն ...

Ո՛հ , ինչ դժբախտ բան է սա անպիտան կեանքէն վերջն ալ , մարդոց բերանը իյնալ եւ բեմէ բեմ՝ իբրեւ դասախօսութեան նիւթ քաշկռտուիլ :

Եթէ մեր անուշիկ Դուրեանի մահուան պարագաները ծանօթ չըլլային եւ մանաւանդ « աննշան մնար երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իր» , ահա այն առեն , վստահ եմ որ , տարին քանի մը հեղ , դասախօսութիւններով պիտի անմահանար՝ ինչպէս Յաչատուր Աբովեանը ...

Կ· ՊԵՏՈՒՇ

# Վան, իմ աննուշ Վան

(Բ· եւ վերջին մաս)

Մեծագոյն ողեւորութիւնը, չարժումի միակ կեդրոնը «պազար»ն է : Հոն է որ պիտի դանէք դիւղացի կիներ որոնք առուծախ կ'ընեն, առատ, իրարու վրայ «փիսթան»ներ հագած , դլուխնին՝ «քօֆխ» , եւ անհաւատալի ըլլալու չափ չատ ուլունքներով պճնուած : Ինչպէս նաեւ այրեր որոնք կը կրեն լայն , խատուտիկ ,«թիֆթիք» տաբատներ, նախնական կօշիկներով, կանեփէ հիւսուած :

Անդին կը սպասեն բեռնաբարձ եղներ , սայլեր , աւանակներ : Միւս կողմը քանի մը պայտար դամիչին , եզան պայտ կ'անցընեն : Այս տեսարանը մօտէն քննելի : Քանի մը հոդի դամիչին դլխուն , մէջքին չուաններ կապելով անասունը տապալեցնին : Ահագին կենդանին մեծ դղրդիւնով մը գետին իյնալ : Ցետոյ պայտարը չորս ոտքերուն մէջտեղ ծառի կոճղ մը երկարեց , եւ չորս ոտքերը լաւ մը կապեցին : Քովնտի պատկեցուցին , եւ սկսան պայտերը դամել :

Կիները , «պազար»ներու մէջ , կը հաւաքեն անասուններու թարմ թրիքը : Տեսայ չատ բծախնդիր կին մը որ կովուն , եզան թրիքներէն հատ մը իսկ դետին չէր ձդեր : Ահագին կոյտ մը դիզեր էր տօնավաճառին մէջտեղը :

Այո , Վան ամայի է , դառարկ է , բայց իր « պազար »ները կ'եռեւեփին :

Վան կուդաս , կը պտտիս , կարելի՞ է որ լուռ մնաս Վանայ կատուներուն մասին : Մարդուն ի՞նչ կ'ըսեն : Այնքան համբաւաւոր են Վանայ կատուները : Ես ալ հարցափորձեցի , դիտնալու համար թէ ինչ կը բանին այդ կատուները : Ոմանք կարեւորութիւն չեն տար այլեւս այս կատուներուն , եւ ըսին թէ անոնց սերունդը փճանալու վրայ է : Ուրիշներ ալ ըսին թէ կատուները չափազանց առատ են , դրեթէ ամէն տունի մէջ վանայ կատու մը կը դտնուի : Վերջինը ճիշդ ելաւ , ամէն տուն կատու ունի :

Անոնք մեծակակ են , կաթնաթոյր ճերմակութեամբ : Երբ կծկտիկ ըլլան , կը կարծես թէ բամպակի դէդ մը կազմած են . Այնքան սպիտակ են : Իրենց ամէնէն կարեւոր յատկանիշը աչքերուն մէջ կը դտնէք : Աչքերէն մին կապոյտ է , միւսը դեղին : Շատ մը կատուներու աչքերուն մէջ ալ տեսակ տեսակ գոյներ կան եղեր : Ես այդպիսի կատուներ չտեսայ : Միայն կը վկայեմ թէ կատուներ կան , որոնց մէկ աչքը կապոյտ է , միւսը դեղին : Աչքերովս տեսայ այդ աչքերը : Եթէ փոխադարձութիւններ չըլլան , ով որ փափաքի կրնայ վանայ կատու մը ունենալ : Եւ յետոյ վանեցիք դրամով չեն ծախեր այս կատուները : Բաներեկամներու նուէր կուտան :

Աբեմուտքի մէջ Դալարագեղ Պուրան կայ , արեւելքի մէջ Դալարագեղ Վանը :

Սուտ չէ , կանաչ Վան : Այմէն տուն իր պարտէզը ունի , առանց պարտէզի տուն չեմ դտներ : Իւրաքանչիւր տուն կով մըն ալ կը պահէ , չատեր ոչխարներ ալ ունին : Քաղաքացիներուն կէսէն աւելին ալ կը ցանէ եւ կը հնձէ : Շատ լայն բուներ են քաղաքը , էքրէք լերան եւ Վանայ ծովուն անցքը փակելով : Երկու հազար քառակուսի քիլոմեթր կ'ենթադրուի : Տասնըհինդ հազար բնակչութեան մը համար չատ ընդարձակ չէ՞ :

Վերը էքրէք լեռը , ձիւնապատ եւ մշուշոտ , վարը Վանայ ծովը , աշխարհի թերեւս ամենագե-



# Կ· ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

Ե·

Անմիջապէս քաղաքին մէջ փնտռել տուին բոլոր վարպետ հողփորողները եւ մեծ դուքսը անոնց հրամայեց իր անյապաղ հակառակ ճամբայ մը փորեն որ Թուրքերուն չինածին դէմը ելլէ : Եւ այնքան ճիշդ ու ճիշդ դէմ դէմի եկան որ մերինները ծայրայեղ ճարպիկութեամբ եւ արագութեամբ մը՝ վառած նիւթերու միջոցաւ անմիջապէս այրեցին Թուրքերուն բոլոր փայտէ յենարանները :

Գետնուղին բռնող զերաններն ալ այրած ըլլալով ,կամարը վար փլաւ Թուրք դործաւորներուն վրայ որոնք ամէնքն ալ խեղդուեցան կամ այրեցան» :

Մէհմէտ Բ·ի ականափորներուն այդ չանքը որ այնքան պիտի խոռվէր պաշարեալներուն հանդիսը, մեծ սարսափ ձդեց քաղաքին մէջ : « Ամէն դիշեր , կ'ըսէ Պարպարօ , կը վախնայինք որ մի

ղեցիկ զոյնը ունեցող ջուրը: Բնութիւնը առատ է իր պարգեւը: Վանայ օդը նմանը չունի, ջուրն ալ մրցակից չունի իր վճիտութեամբ: Վանայ մէջ լսուղ ամէն ճաշի հետ, ջուրի մը կարկաչը կայ միշտ: Ի զուր չէ որ առեներն ըսեր են.— Վան մէկ հատիկ է աշխարհի մէջ :

Հիմա ալ եթէ աշխատինք, կրնանք արդարացընել այս խօսքը: Բայց ո՛ւր Վանը, ո՛ւր չինարատութիւնը: Քարուքանդ եղեր է, եւ չեն վերաշէնները: Այս ընթացքով դժուար թէ վերաշինուի :

Վանեցիներուն չափ իրենց քաղաքին հանդէպ անփոյթ , անտարբեր մարդիկ չգտայ որեւէ տեղ: Այս պատճառով է որ Վանը Վան պիտի չըլայ այլեւս: Դժբախտ, ապերջանիկ քաղաք ...

Մեղքցայ սա անուշիկ Վանին, սիրտս այրեցաւ Վանի համար :

## Անգլահրաւեան վէճը աւելի մասնուած

### ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՏՐԱՄԱԴԻՐ ԿԵՐԵՒԱՑ ԳՈՒՄԱՐ ՄԸ ՎՃԱՐԵԼՈՒ , ԵԹԷ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐԸ ԵՏ ԱՌՆԵՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Անգլեւ-Իրանեան ընկերութեան պատուիրակները վերջին փորձ մը կը կատարեն, ծայրայեղ որոշում մը տալէ առաջ: Պիտի առաջարկեն Իրանի կառավարութեան՝ գումար մը վճարել իրրեւ խորհրդանշան, եթէ եւ առնեն այն վերջնագիրը որով կը պահանջեն քրիւղի եկամուտներուն 75 %ը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ այս առաջարկը չընդունուի, ընկերութիւնը պիտի փակէ Ապատանի նաւթահորերը եւ գործարանը, պարպելով բոլոր Անգլիացիները, մէկ ազդանշանի վրայ: Մանրամասն ծրագիր մը պատրաստուած է, եւ ծածկագիր հրամանի մը վրայ, անգլիացի պաշտօնեաները եւ իրենց ընտանիքները մէկ ժամէն պիտի փոխադրուին օդանաւերով եւ ամէն տեսակ նաւերով :

Անգլիացիները բոլորովին անընդունելի կը նկատեն Իրանի վերջնագիրը: Մի եւնոյն ատեն չեն ուզեր բոլոր կամուրջները այրել: Տրամադիր են մինչեւ 40 միլիոն սթերլին վճարելու, չարը խափանելու եւ բանակցութիւններ կատարելու համար :Կ'ըսուի թէ ամերիկեան դեսպանը թելադրած է այս վճարումը:

Դեսպանն ալ կը հաստատէ թէ « կացութիւնը փափուկ է»: Անգլ· կառավարութիւնը խոստացած է պաշտպանել ընկերութիւնը: Ռուսերը չատ մօտէն կը հետեւին անցուդարձին: Մորհրդային դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ :

### ՎԱՐԶԱՊԵՏԸ ՆՈՐԷՆ ՆՈՒԱՂԵՑԱՒ

Իրանի վարչապետը, Տօքթ· Մոսատեղ, որ հիւանդ է, նոր տագնապ մը անցուց ուրբաթ օր , երբ ճառ մը կը խօսէր: Օրուան յոգնութիւններէն զատ, Բամազանի ծոմապահութիւնն ալ ազդած էր իր վրայ: Անմիջապէս տուն փոխադրուեցաւ: Ամբողջ գիշերը ջերմէ բռնուած էր· տաքութիւնը իջաւ առաւօտեան դէմ: Վերջին ըսահուն արիւն ներարկուեցաւ :

Կարգ մը թղթակիցներ կը հաւաստեն թէ Տօքթ· Մոսատեղ օժտուած է արտակարգ հաւատքով եւ քաջութեամբ, եւ վճռած է դլուխ հանել իր ստանձնած գործը: Եթէ սոխպուի գործէ քաշուիլ հիւանդութեան հետեւանքով, դժուար է իրեն արժանի յաջորդ մը գտնել իր կուսակցութեան մէջ : Այդ պարագային, խռովութիւններ ալ կրնան ծագիլ: Ամբոխը կրօնապետ էյաթոլլահի մէկ ազդանշանին կը սպասէ , չարժելու համար: Միւս կողմէ, համայնավարները պատրաստ են խլրտումներ սարքելու, առաջնորդութեամբ Թուտեհ կուսակցութեան, երբ տեսնեն որ կառավարութիւնը տկարացած է:

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՈՐՍ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ դումարելու համար վերջին փորձ մը կատարեցին արեւմտեան երեք պետութիւնները նոր եւ նոյնիմաստ ծանուցագիրներ ուղղելով Ե· Միւթեան: Երեք փոխանորդները այս ծանուցագիրները Պ· Կրոմիքոյի յանձնեցին ուրբաթ օր (7|ոդ նիսա): Այս առթիւ բրիտանական պատուիրակը յայտարարեց · — « Խաղաղութեան համար օգտակար չէ որ մեր անհամաձայնութիւնը անվերջ ձգձգել տայ արտաքին նախարարներու ժողովը: Բաւարար համաձայնութիւն գոյացած է անցեալ երեք ամիսներու ընթացքին, իրրեւ հիմք ծառայելու համար արդիւնաւոր ժողովի մը»: Պ· Կրոմիքօ պաղ ընդունելութիւն մը ըրաւ, դիտել տալով թէ «ծանուցագիրները չեն դիւրացներ համաձայնութիւնը, քանի որ երեք պետութիւնները կը մերժեն օրակարգ անցընել Ալանտեանի դաշինքը եւ ամերիկեան խարխափներու խնդիրը»: Բայց եւ այնպէս խոստացաւ Մոսկուա յղել ծանուցագիրները :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

## ՄԱՑԻՍ 28Ը

### Խափ լէ Մուլիճոյի մէջ

Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Ջաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդին եւ Ֆր· Կապ· Խաչի մասնաճիւղին :

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան նախկին նախարար՝ EDOUARD DEPREUXի

Ներկայ կ'ըլլան թաղին ընկերվարական վարիչները:

Կը նախագահէ՝ ընկ· ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն) եւ ՀՐԱԶ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Օր· Օր· Մ· Կաւվարեանց, Ա· Քէօսէեան եւ Պէնկեան (երգ) :

Օր· Շահիւեան, Օղտայեան , ընկ· Զոհրապ , Պ· Անդրանիկ, Գորաճեան (արտասանութիւն) :

Օր· Վերոնիկ Ճիճեան (դաշնակ) : Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի : Նուագ Նոր Սերունդի նուագախումբով: Օր· Ռեժին ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (Opéra Comiqueէն, պար) Արեւելեան նուագ Թահրիա Գարեգին , ընկեր Բենօ եւ Ուճանեան :

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵՄԵԱՆի նուագախումբով: Ճոխ պիւֆէ, մասչելի գիներով :

Մուտքը **100** եւ **150** ֆրանք :

×

ԼՈՒՍ ՏԵՍԱԻ

### ՀԸՑ-ԲՈՑԺ

**Ժողովրդական** ամսաթերթ բժշկութեան
Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ **121 - 122**, Յունուար - Փետրուարի բովանդակութիւնը.— *Մա՞նչ թէ աղջիկ* (Շ· Նար – դունի) .— *Հացին արժէքը* (Տօքթ· Գալուստեան) . — *Աղքատին «ինսուլինը»* (Տօքթ· Սերոբեան) . — *Ինքնաչարժ վարողներու յատուկ հիւանդութիւն* (medicus).— *Մանուկ մեծցնել* (Հայ-Բոյժ) .— *Էրիկ ծեծող կիները* (Տօքթ· Աչճեան) .— *Պատերազմի պիտի պայթի՞* (Տօքթ· Այվազեան) .— *Զուկերուն մննդական արժէքը* (Փրոֆ· Պէրպէրեան) . — *Ինչո՞ւ կը հոտի չունչը* (Տօքթ· Ֆրոնտէլ) . — *Կիղաքամին Հայաստանի մէջ* (Ճարուքճեան) .— *Հիմա կը մեռնիմ* (Տօքթ· Պլոնտէլ) .— *Լաւ խնամեցէք ձեր ամուսինը* (Տօքթ· Ազատեան) .— *Բժշկական հարցումներու պատասխան* :

Տարեկան բաժնեգինը 750 ֆրանք, արտասահման 900 ֆրանք: Հատով չի ծախուիր: Դիմել 17 rue Damesme, Paris (13) :

### Հ· Ց· Դ· ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Թանգարանի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է, իրենց այցելութեան առթիւ.— Ընկերներ՝ Կարապետ Սահակեանէ (Ամերիկա) 5000 , Վաղարշակ Գիւլումեանէ (Շխուիքարա) 2000, Տիգրան Փիլիկեանէ (Աղեքսանդրիա) 2000 ֆրանք :

### ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ, Ecouenի անտառը, կիրակի, 1 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Մանրամասնութիւնները յայտնուած :

## «ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Համազգային լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ յաւուրական հաւաքատեղին, 22 Յունիս, ուրբաթ երեկոյ , ժամը 8.30ին: Դասախօսն է Մ· ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, նիւթ ուշնեղալով՝

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ՝ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԸ ԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

**MORY et Co.**

**3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)**
( Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72–60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր , բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17,
Շաբաթ 9էն 11·30

**ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ**
**(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)**
**Avec accusé de réception**

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ուշէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան , ստացողին համար :

### ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Ց· Դ· ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷՆ ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու ընկերները :—

ՌՈՍՏՈՄ , այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին , ծանօթ հաւաքատեղին :

ՓՈԹՈՐԻԿ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ յառաջիկայ հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժան :

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ· ԵՕԹՆԵՂԲԱՑՐԵԱՆ՝ յառաջիկայ ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը:

Կարեւոր օրակարգ: Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ.— Ֆր· Կ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները եւ սանուհիները , այս երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ· ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Շորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ· Հրանտ Բալուեան , նիւթ Տէմիրճիպաշեանի եղերական կեանքի եւ գործին մասին:




Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորապար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ
Կ· ԳԱԶԱԶԵԱՆ
Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը,
**17, Boulevard des Capucines, Paris** (Քաֆէ տը լա Փէյին ճիշդ դէմը): Հեռ· **OPE. 80.34**

**Կ'ՈՒԶՈՒՄ**

Թերսէի fօնֆէխիոն կարող, եւ չատ լաւ կարել գիտցող գործաւորները: Դիտցողները միայն ներկայանան **Nadirian**ի, 40 rue des Bois, Paris (19), métro Pl. des Fêtes կամ Télégraphe:

40 ՍԵՆԵԱԿՆԵՐՈՎ

Մեծ չէնք մը , 60 քառ· մեթր տարածութեամբ կառատունով, որ 250.000 եկամուտ կը բերէ, կ'ուզեն գրաւի դնել 20 առ հարիւր տոկոսով: Փոխատուին կը տրամադրուի նաեւ երեք սենեակներով ազատ յարկաբաժին մը :

Դիմել Noubardի , 122 rue Vaillant Couturier, Ալֆորվիլ :

**ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ**

Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վանելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր չարք մը երգասղնակներու (տիսք), 25 հատ, ուրեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երդուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ :

Կեդրոնատեղին է՝

**ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ**
**23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷԼ**
Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝
ՀՐ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 - 46:
Իսկ Լիոնի մէջ Ց· ՔԱՋԻՐԵԱՆ
**65 rue Dunoir, LYON**

Կը ղրկենք երգերուն ցանկը փափաքողներուն :

Ծանօթ .— Ունինք մասնաւոր սպասարկութիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար : Եթէ կ'ուզէք հայկ· հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը ստանձնենք ատոր սարքաւորումը:

Դիմեցէք մեզի եւ դուն պիտի մնաք :

**ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**

Ձարտարագործական կամ ընտանեական
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

**E. DONAT**
**Mécanicien, 16 rue d'Aubervilliers, Paris (19)**
**Tél. Bot. 59-57**

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Mardi 19 JUIN 1951 Երեքշաբթի 19 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6486-Նոր շրջան թիւ 1897

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԿՐՆԱՐ ԴՐԱՔՏԻ ՎԵՐԱԾԵԼ

Լրացնենք մեր խորհրդածութիւնները՝ « Պ· Հինդ առ Հարիւր»ի աննեղելի վրիպումներու եւ խուսափումներու մասին :

Տարիներ առաջ, երբ տակաւին ողջ էր Ազգե - րու Դաշնակցութիւնը, ձեռնարկուեցաւ քանդելու Պէյրութի հիւղաւանները :

Արդիական, չէն բոյներ պիտի հաստատուէին, համաձայն մասնաւոր ծրագրի մը : Եւ հանդանա– կութեան ձեռնարկուած էր, միջազգային պետի վրայ :

Որքան կը յիշենք, հարիւր հազար սթերլինի դումար մը կը նախատեսուէր, 40.000 հոգի փրկե- լու համար «թէնէքէ մահալլէսի»ներու ճահճա – խուռթէն :

Այդ օրերուն, նոր քննադատութեան մը առ - թիւ, Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեան հեռաձայնով կը հարցնէր առտուն կանուխ, ընկեր Խաթիսեանի մի- ջոցաւ.— « Յառաջը ի՛նչ կ՚ուզէ ինձմէ» : Հրապա – րակաւ պատասխանեցինք ·

— Ահաւասիկ Թանկագին պատեհութիւն մը ձեզի համար : Գիտէք Ազգերու Դաշնակցութեան հասցէն : Տեղեկացէք մանրամասնութեանց եւ չէք մը ստորագրեցէք, փութացնելու համար ծրագրին դրծադրութիւնը :

Անշուշտ «Բարի Գալուստը» պէտք չունէր մասնաւոր թելադրութեանց, կատարելու համար իր ազգ· եւ մարդկային պարտականութիւնը :

Ան չատ աւելին գիտէր Ազգայոդովի ծրագիր- ներու մասին, չնորհիւ իր միջազգային յարաբե - րութեանց :

Գիտէր, նա՛եւ, որ անմիջապէս զոհացում տալով սակաւգային պահանջի մը, բարձրացու - ցած պիտի ըլլար ոչ միայն իր, այլեւ հայ ժողո – վուրդին վարկը :

Իսկ ամէնէն կենսականը — թշուառութենէ , ծիւրումէ, տառապանքէ եւ անբարոյացումէ փըր- կած պիտի ըլլար տասնեակ հազարաւոր ազգա – կիցներ, կիներ եւ մանուկներ :

Այո, սրբած պիտի ըլլար ազգային ամօթ մը, որ մինչեւ այսօր ալ կը տեւէ ...

Ի՞նչ կ՚արժէր, իրեն համար, հարիւր հազար սթերլինի չէք մը, երբ ոսկիները ջուրի պէս կը հոսէին իր գանձարանը, չնորհիւ սեւ հեղուկին (5 առ հարիւր) :

Պ· Կիւլպէնկեան «մանր գործերէ» կը խուսա– փի, միջազգային կեանքի մէջ : Իսկ ինչո՞ւ ձեռքե- րը կը կծկուին, երբ խոշոր, եթէ ոչ փառաւոր ձեռնարկներ կ՚առաջարկեն ազգային պետի վրայ :

Թուրքերէն թերթէ մը քաղելով, օր մը ծանուց- ած էինք թէ Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեան հինգ մի- լիոն սթերլինի վարկ մը պիտի բանայ Թուրքիոյ :

Անմիջապէս նոյն տրտունջը, հեռաձայնով·

— Ես այդքան փոքր գործերով չեմ զբաղիր : Լեհաստանի կառավարութիւնը քանի միլիոն սթեր- լինի փոխառութիւն մը առաջարկած է ...

Այսպէս, միշտ ալ խորհրդաւոր եղած են իր ձեռնարկներն ու ծրագիրները , ազգային ճակա – տի վրայ : Բուն բառով՝ խուսափողական :

Կարելի էր բազմաթիւ օրինակներ յիշել, ապա- ցուցանելու համար թէ որքան հարեւանցի կը նա- յի ազգային պահանջներու վրայ :

Անցեալ տարի դրուեցաւ թէ հայ միլիոնատէ - րը չատ կարեւոր դումար մը տրամադրած է Պէյ- րութի ամերիկեան համալսարանին, առողջապա – հական բաժին մը հաստատելու կամ եղածը ճո – խացնելու համար :

Իրաւունք չունի՞նք անգամ մը եւս յիշեցնելու·

Այս առատաձեռնութիւնը թերեւս կը նպաս - տէ հայկական վարկը բարձրացնելու :

Արդ, ո՛րքան աւելի բարձրացած պիտի ըլլար եւ՛ անձնական եւ՛ հանրային վարկը, եթէ «Պ·Հինգ առ Հարիւր»ը ստանձնէր Պէյրութի հիւղաւաննե - րուն տեղ հաստատել արդիական բնակարաններ,— բանուորական թաղամաս մը

Ո՞րը աւելի թանկագին է,— Մեծահարուստ ամերիկեան հաստատութեան մը գնահատո՞ւմը, թէ տասնեակ հազարաւոր անճար ազգակիցներու երախտագիտութիւնը :

Լիբանանի հիւրընկալ ժողովուրդին սիրան ալ աւելի տաքցած պիտի չըլլա՞ր, քանի որ գարշա – հոտ հիւղաւաններուն քանդումը կը նպաստէ երկ- րին վերաշինութեան :

Շ·

## Մայիս 28ը «Ծուսաբեր»ի նոր շէնքին մէջ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ 2000 ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Վերջին պահուն ստացանք «Ծուսաբեր»ի Յու- նիս 11ի թիւը (օդային թղթատարով), որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները ·—

Երէկ, կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 6ին, «Ծու- սաբեր»ի նորակառոյց Տան ընդարձակ թատերա – սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Հանրա – պետութեան 33րդ տարեդարձի տօնակատարու - թիւնը : Նկիկայ էր խուռներամ բազմութիւն մը , շուրջ 2000 հոգի, հակառակ որ հանդէսը մուտքով էր եւ վճարովի :

Տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենար անց- եալ Ցունիս 3ին, մեր նորակառոյց Տան Դալար - Տանիքին վրայ· սակայն տոմսերու պահանջը եկաւ վկայելու, որ Դալար - Տանիքը ի վիճակի պիտի չըլլայ ենթադրեալ բազմութիւնը ամբողջութեամբ հիւրընկալելու : Այդ իսկ պատճառով տօնակա – տարութիւնը չաբաթ մը յետաձգուեցաւ եւ տօ - նակատարութեան համար յարմարցուեցաւ մեր անուանի թատերասրահը՝ միայն խրախճանքը Դալար - Տանիքին վրայ կատարելու պայմանով :

Սակայն նաեւ թատերասրահը նեղ եկաւ· ան - նախընթաց բազմութիւն մը ճիշդ ժամուն արդէն խմբուած էր մեր տան մէջ· Ներկաներու թիւը կը հասնէր չուրջ 2000ի : Շատեր, այնուամենայնիւ, տաքի մնացին եւ կամ տախուեցան եւս դառնալ :

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնները ամէն տա– րի հետզհետէ աւելի ժողովրդականութիւն կը վա– յելեն եւ աւելի տառապ թիւով բազմութիւններ ներկայ կ՚ըլլան : Դաշնակցութիւնը չուզեր չահա – գործել այս իրողութիւնը եւ իրեն համար փառք մը չի համարեր զայն, որովհետեւ Մայիս 28ը Դաշ - նակցութեան սեփականութիւնը չէ : Անոր բուն տէրը հայ ժողովուրդն է ոչ միայն գաղթաշխար - հի, այլ եւ մանաւանդ հայրենիքին մէջ :

Այս խանդավառ ու ժողովրդական տօնակա – տարութիւնները կը հաստատեն ,թէ անկախութեան գաղափարը միշտ վառ մնացած է մեր ժողովուր - դին մէջ եւ հետզհետէ աւելի հզոր կը չահի :

Առաջին անգամն էր, որ Մայիս 28ը կը տօն - ուէր «Ծուսաբեր»ի Տան մէջ : Ասիկա բացառիկ պատճառ մըն էր ընդհանուր զոհունակութեան : Շէնքը կը թուէր ըլլալ Հայրենիքին մէկ անկիւնը, ուր ազգին զաւակները եկած էին տօնելու իրենց սրտին խօսող թուական մը, տարեդարձը Հայաս- տանի անկախութեան :

Շէնքի կառուցը (ութերորդ յարկ) հպարտո - րէն կը ծածանէր հայկական եռագոյնը՝ եգիպտա– կան դրօշին քով, իբրեւ խորհրդանշան մը հայեւ- արար բարեկամութեան : Շատեր կը կենային չէն- քին առջեւ, կը նայէին վեր եւ յուզումով, զրեթէ արցունքոտ աչքերով կը դիտէին հալածական ու տարագիր դրօշը, անկախ ու ազատ Հայաստանի խորհրդանիշը : Ոմանք կ՚ըսէին իրարու· — « Այս չէնքը եւ այս դրօշը պէտք է հայրենիքին մէջ ըլ - լային եւ հոն տօնէինք մեր անկախութեան տարե- դարձը » :

Ասիկա փափաք մը չէ միայն, այլ Ուխտ մը : Մենք մեր առջեւ ունինք Մայիս 28ի երազը : Անոր հասանք անգամ մը ,պիտի հասնինք անգամ մը եւս :

Հանդէսը սկսաւ ճիշդ ժամը 6ին, եգիպտական եւ հայկական քայլերգներով , որոնք ունկնդրուե- ցան յոտնկայս : Բացումը կատարեց նախագահ ընկեր Գ· Լազեան :

---

ԶՈՐՍ ՓՈԽԱՆԱՐԴՆԵՐԸ իրենց 72րդ նիստը գումարեցին երէկ, Բչ· : Արեւմտեան ներ – կայացուցիչները վճռական փորձ մը կը կատարեն, որպէսզի վերջնական պատասխան ստանան Մոս - կուայէն՝ արտաքին նախարարներու ժողովի մա– սին : Երէկ անհամբեր կը սպասուէր Պ· Կրոմիքոյի պատասխանին : Կարծողներ կան թէ խորհրդակ - ցութիւնները պիտի խզուին, եթէ պատասխանը բաւարար չհամարուի : Մոսկուա միշտ կը պահան- ջէ օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը եւ ամերիկեան խարխխներու խնդիրը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը չատ դժ մնացած կ՚երեւայ Հռոմի մէջ կատարած այ - ցելութենէն : Իր կարգին Պոնն հրաւիրեց Իտալիոյ վարչապետն ու արտաքին նախարարը : Մոսկուա – յի թերթերը դիտել կուտան թէ Փարիզ - Հռոմ - Պոն եռանկիւնը ուղղուած է Անգլիոյ դէմ :

## Երեսփ. ընտրութեանց առաջին արդիւնքը

ՄԻՋԻՆ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԸ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՇԱՀԻՆ ՄԻԱՍՆԱԲԱՐ .— ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԵԻ ԶՕՐ· ՍԸ ԿՈՂԻ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐԸ ԴՐԵԹ ՀԱԻԱ - ՍԱՐ, ԻԲՐԵՒ ԱՌԱՆՁԻՆ ՃԱԿԱՏՆԵՐ

Ազգ· ժողովին ընտրութիւնները կատարուե - ցան կիրակի օր, առանց կարեւոր միջադէպի : Ե - րէկ առտու կանուխ, առաջին առթիւ ծանուցուե - ցաւ տասը միլիոն քուէներու արդիւնքը, որուն համաձայն զօր· ը Կոլի կուսակիցները եւ համայ - նավարները դրեթէ հաւասար եղած են, իրրեւ ա– ռանձին կազմակերպութիւններ· բայց երբորդ ուժը (միջին հոսանքները) կը պահէ իր ուժը, չնոր- հիւ «խնամութեանց» :

Առաջին պաշտօնական տեղեկութիւնները մօտ մէկ միլիոն կը հաշուէին համայնավարներու կո - րուստը, բաղդատելով 1946ի ընտրութեանց հետ , երբ հինգուկէս միլիոն քուէ չահած էին : Փա – րիզեան շրջանին մէջ ու կոլեաններն չահած են 18 աթոռ, իսկ համայնավարները կորսնցուցած են վեց աթոռ : Առտուան ժամը 2.30ին հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավարները կորսնցուցեր էին 183 աթոռներուն 21ը : Երկու ա– թոռներ կորսուած էին Փարիզէն դուրս, «կարմիր շրջանին մէջ», երկու՝ Թուլուզի, մնացեալը ուրիշ գաւառներու մէջ :

Ներկայ ընտրական օրէնքով, որեւէ միացեալ ճմբակցութիւն (խնամութիւն) որ քուէներու կէ - սէն աւելի կը չահի որեւէ շրջանի մէջ, չահած կ՚ընայ բոլոր աթոռները : Եթէ կէսէն պակաս չա– հի, աթոռները կը բաշխուին համաձայն իւրաքան- չիւր հոսանքի չահած քուէներուն :

Տեղեկագրի մը համաձայն, փարիզեան շրջա – նէն դուրս, 10.246421 քուէներ չահուած էին հե - տեւեալ համեմատութեամբ .—

Համայնավարները՝ 2.432.700 (23.7%), ազ Կո- լի կազմակերպութիւն (R.P.F.) 2.227.748 (21.7%), ժողովրդական Շարժում (M.R.P·)1.717.110(16.8), ընկերվարականներ՝ 1,564,272 (15.3%), անկախ - ներ եւ պէտացիական խմբակցութիւն՝ 1.406.196 (13.7%), ձախ հանրապետականներ՝ 898.395 (8.8 առ հարիւր) :

Դարձեալ կէս պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, փարիզի մէջ համայնավարները չա – հած էին 18 աթոռ (1946ին՝ 24), զօր· ազ Կոլի կուսակիցները՝ 18 (ոչինչ՝ 1946ին), ընկերվարա– կանները՝ վեց (անփոփոխ), ժողովրդականները՝ վեց (1946ին՝ 15), արմատականները՝ վեց (նա – խապէս երեք), չափաւորները՝ երեք (ութ), փե - թէնի կուսակիցները՝ մէկ :

Սպասելով պաշտօնական եւ վերջնական տե - ղեկագրին, տեղական թերթերը այժմէն կը հաղոր- դեն թէ միջին հոսանքները միասնաբար չահած են աւելի քան չորս միլիոն քուէներ, այսինքն ամբող- ջին աւելի քան 40 %ը :

Այս հոսանքները չատ մը քուէներ կորսնցու - ցած են ի չահ ազ Կոլի : 1946 Նոյեմբերի ընտրու- թեանց ատեն, երբ ազ Կոլեան չարժում չէիր, ժողովրդական - ընկերվարական - արմատական խմբակցութիւնը չահած էր քուէներու 58 %ը :

Ինչպէս կ՚երեւայ, չափաւոր հոսանքները ի - րենց ղիմացը պիտի դնեն երկու հակամարտ եւ զօրաւոր ճակատներ, համայնավար եւ ազ Կոլեան :

× Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, ընտ - րուած էին 36 նախարարներէ եւ խորհրդականներէ 16ը, — Պ· Պ· Բէօյ (վարչապետ), Պ· Պիռօ (փոխ վարչապետ), Ռընէ Մայէր (գաւառական նախա – րար), Ֆլէմլէն (հողագործական), փեչ (եկմտա – կան), Կոպիէ (ընկերվարական, տեղեկատու նա – խարար) եւն· : Ընտրուած է նաեւ Թորէզ, որ մինչ Մոսկուա կը բնակի, ազ Կոլի կուսակիցներէն՝ զօր· Պիյէօթ : Մեր ընկերվարական բարեկամնե - րէն ընտրուած են Պ· Կասթոն Տըֆէռ եւ Լէհնհարա (Մարսէյլ), Խօճէն Թոմա եւն· :

× Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ամէնէն հանդարտ ընտրութիւնն էր որ կատար- ուեցաւ, առանց կարեւոր միջադէպի, ինչպէս եւ մեկը ամէնէն ստուարաթիւ քուէարկութեանց : Շատ մը շրջաններու մէջ քուէարկուներու թիւը կը հասնէր 80—90 %ի : Ձեռնպահներու միջինը կը հաշուուէն 20 % (չատերը արձակուրդի գացած են)·

Զուարճալի դէպքեր ալ պակաս չեղան : Հա – րաւ-արեւմտեան Ֆրանսայի Քազիլաք գիւղին 300 այր եւ կին ընտրողները, որոնք այգեգործու - թեամբ կը զբաղին, մերժեցին մասնակցիլ քուէար- կութեան, զժգոհ մնացած ըլլալով դիւղերու պի - նեղէն :

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համա – ձայն, համայնավարները աթոռներ կորսնցուցած են Հօթ Ալփի, Սաւուայի, Լօ է Կառոնի, Վոքլիւ- զի, Արաէլի, Պաս Ալփի, Տրոմի , Սէնի եւ Սէն է Ուազի նահանգներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք չա– փաւոր հոսանքներու խնամութեանց :

× Համայնավար պաշտօնաթերթը, « Իւմա – նիթէ» խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանէ թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Բաղխօսութիւն Luc André Marcelի

## Նարեկացին.— Ա.

ՄԻՄԲ.— կամէք անկախ պատճառներով ուշացաւ այս թղթակցութեան հրատարակութիւնը : Առաջին մասերը տես Ծառաջ Մայիս 26 եւ 29:

ԺԸՆԵՒ.— Առաջին ակնարկով՝ Նարեկացին մեզի կը ներկայանայ իբրեւ բիւզանդացի բանաստեղծներուն ամէնէն արտակարգը:

Իր բնութեամբ մանաւանդ, իրարու հակադիր կրակներու մէջ ինկած, իր անձէն մերկանալու ծայրայեղ պահանջը, ամենայատկին հեշտութեանց զօրաւոր զգացումը, յաղթանակի եւ փառքի յարատեւ փափաքը, զոր կատաղօրէն կը ջանայ Աստուածոյ հանդէպ զգացուած սիրոյն վերածել, արդարութեան սարսափահար զգացումը եւ ախորժակը մեծ անարդարութեան մը, որ գինք պիտի հանգստացնէր, Բիւզանդացիի մը բնութեան այս բոլոր հակամարտ ուժերը Նարեկացիին մէջ որոշապէս ի յայտ կուգան ծայրայեղութեան հասած:

Արդարեւ այս ներքին պայքարին կորովովը, ծայրայեղութիւններով եւ սաստկութեամբ է որ Նարեկացին ցոյց կուտայ իր Հայ ըլլալը: Նարեկացիին մէջ չենք զգար կորսուելու հակամէտ ցեղերու այն ջլայնութիւնը զոր կը տեսնենք Բիւզանդացիներու մեծ մասին մէջ: Ընդհակառակն, անոր մէջ լեռնականին եւ դիւղացիին կենսունակութիւնը կը պոռթկայ: Անոր մէջ չենք գտներ դէպի խորհրդաւոր (միստիկ) հիւծումի յոռի հակումը. ոչ ալ այն պղտոր անհանգստութիւնը որ չիրականացուած բնազդներու վերացումէն կուգայ :

Հոգեբանները Նարեկացիին մէջ իսկապէս պիտի տեսնէին տիպար պարագան մարդու մը որ սխալ փաստերու վրայ հիմնուած կրօնական մըն է: Ան վանք դրուեցաւ դեռ պատանի հասակին մէջ, ինչպէս կը պահանջէր այն առենուան սովորութիւնը, եւ այս պատճառաւ կրնայ ըլլալ որ, քահանայի այս վաւակը յանցապարտութեան խոր զգացումը ունեցած ըլլայ,իբրեւ հետեւանքային զօրաւոր պայքարին, որ տեղի կ'ունենար իր կորովի կազմուածքին եւ կրօնական ճշմարտութեանց միջեւ, որոնցմէ խուսափիլը անկարելի կը թուէր ի բրեն :

Իր անձը նուաստացնելու այս ճիգին մէջ մաղոխականութեան հետեւանքը կարելի է տեսնել»:

× Կը կարծեմ թէ Նարեկացիի պարագային համար քիչ մը չափազանցութիւն է մաղոխականութիւն բառը գործածել: Որովհետեւ զոհացում չի գտնող այս սեռային փափաքներուն հետեւանքը կ'ըլլայ ծանր պայքար մը հոգեկան եւ մարմնային զգացումներուն միջեւ. այս պայքարը կրնայ զանազան ձեւերով արտայայտուիլ.—

1) Երբեմն մեծ գործունէութեան մը կը մղէ ենթական :

2) Երբեմն անոր երեւակայութիւնը եւ զբաղումներ ձիրքերը կը մարակէ, որոնք կ'ըլլան տաղանդ ու հանճար :

Կը կարծեմ թէ բոլոր գործունեայ եւ տաղանդաւոր մարդիկ եւ առհասարակ բոլոր զրպէտները եւ արուեստագէտները ունին մաղոխականութենէն մաս մը:

Պատանիները, որոնք կը սկսին զգալ սեռային փափաքներ, որոնց չեն կրնար տակաւին գոհացում տալ, կը զգան այս ներքին հոգեկան եւ մարմնական պայքարը, որ զիրենք, օրինակի համար, բանաստեղծութիւններ գրելու կամ ուրիշ «խենթութիւններ» ընելու կը մղէ: Սակայն մէկ երկու տարիէն, երբ իրենց սեռային փափաքները գոհացում տալու ջանադան ձեւերը կը գտնեն, իրենց «խենթութիւնները» եւ զրական ձիրքերը կ'անցնին: Արդեօք կարելի չէ՞ այս ձեւով բացատրել Ռէմպօն :

3) Այդ ներքին պայքարը ենթական կը մղէ երբեմն իր մարմինը ֆիզիքական չարչարանքի ենթարկելու, որ իրեն հանգստութիւն կը բերէ :

4) Երբեմն ալ պարզապէս խենթութեան կը տանի :

Իմ կարծիքով, այս ներքին պայքարին ջանացած արտայայտութիւնները, ամէնը մէկ masochisme կոչելը ճիշդ չէ: Թերեւս երբորդը կամ չորրորդը միայն, իսկ առաջին երկուքին տարբեր անուն մը, կամ անուններ գտնելու է:

Վերագառնալով Նարեկացիին, անոր հանճարը միայն masochismeով կարելի չէ բացատրել, հապա ինքնածին ձի՞րքը):

— « Իր ճոխ եւ անկուշտ հեշտասիրութիւնը, որուն զոհացում տալը մեղանչել կը նկատէ, փոխարինութիւն մը կը փնտռէ իր անձը նուաստացնելուն, չարչրկելուն եւ քերթողական հանճարին մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

## Փարիզի 2000ամեակը

Փարիզի հիմնադրութեան 2000ամեակը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ :

Հռոմէն եւ Աթէնքէն վերջ՝ Փարիզ Եւրոպայի ամէնէն հին մայրաքաղաքն է: Ցարդ այս հմայիչ քաղաքին մասին գրուած գիրքերուն թիւը կ'անցնի 400 հազարը, իսկ 100.000 ձեռագիրներ կը գտնուին Փարիզի պատմական մատենադարանին մէջ, բացի այն հարիւրաւոր հատորներէն, որոնք լոյս կը տեսնեն առեւտրական նպատակներով, ամէն տարի :

Գալլիացի ժողովուրդ մը, Փարիզի Սիթէի կղզեակին մէջ, որ կը կոչուէր Լիւթէսիա, զօրաւոր դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ Ցուլիոս Կեսարի (52ին նախ քան Քրիստոս): Բայց յաղթականները հաստատուեցան Լիւթեսիայի մէջ եւ վերահաստատեցին առեւտրական գործունէութիւնը , իբրեւ գլխաւոր զբաղում ունենալով նաւարկութիւնը: Քաղաքը կը յառաջդիմէր, երբ Ե. դարու կիսուն բարբարոսներ առաջնորդութեամբ Ատտիլա սի (Աթիլլա) սպառնացին կործանել, բայց երիտասարդ աղջիկ մը, Ժընեվիեւ հրահրեց քաջութիւնը Փարիզցիներու եւ հեռացուց աղէտը:

Ահակ քիչ վերջ յարձակեցան Ֆրանկները, բայց քրիստոնէութիւնը որ կը յաղթանակէր, փափաքեց աղետալի հետեւանքները: Քլովիս որ քրիստոնեայ դարձած էր, ի պատիւ Ս. Պետրոսի հիմնեց Աբբայարանը, որ վերջը Սէնթ Ժընեվիեւ կոչուեցաւ :

Քարլովինկեան թագաւորները չէին բնակեր Փարիզ, Թողլով զայն իր գլխուն Թ. դարու չարաճակումներուն առեն: Քաղաքը գրեթէ ամբողջովին կործանեցաւ , ժողովուրդին յանդգնութիւնը վերկեց պատիւը (886):

Փարիզ տուաւ Ֆրանսայի կապէթեան արքայատունը իբրեւ հիմնադիր ունենալով , Հիւկ Կապէթը: Այնուհետեւ քաղաքը դարձաւ թագաւորութեան մայրաքաղաքը :

Ժ-Բ. դարը տեսաւ նիւթական եւ բարոյական յառաջդիմութիւնը Փարիզի: Սիթէէն (ոստան) դուրս ելլելով ընդարձակեցաւ: Ս. Լուդովիկոսի օրով հիմնուեցան համալսարանը, Սոռպոնը եւ Սէնթ Շափէլը:

1418ին Փարիզ անցաւ Պուրկինեաններու ձեռքը, որոնք դաշնակից էին Անգլիացիներուն: Ֆրանսայի մայրաքաղաքը դարձաւ Անգլիացիներու Հենրիկոս Ե-ի եւ Զ-ի մայրաքաղաքը: Ժան ա'Առք (1429) պաշարեց, բայց վիրաւորուեցաւ Սէնթ Օնօռէի դրան առջեւ (այժմու թէաթըր Ֆռանսէի վայրը): Կարոլոս Է. 1436ին մտաւ Փարիզ :

Քաղաքը միշտ յառաջդիմեց, Ֆռանսուա Ա. հիմնեց Քոլէժ ու Ֆրանսը, Օթէլ ու Վիլը (քաղաքապետարան), Լուվրը, բազմաթիւ եկեղեցիները , Թիւիլըրին: Քաղաքը կը բարեզարդուի, աւելի ընդարձակուելով : Ֆրանս. մեծ Յեղափոխութենէն վերջ. չինուեցան պղտոտանները: Մեծ Օփերան չինուեցաւ 1862 — 1875, ճարտարապետութեամբ Կառնիէի :

Փարիզի փողոցներու անուանները միայն կը բացուեն տալու քաղաքին ամբողջ պատմութիւնը :

Փարիզի չորս հոյակապ կոթողներէն երեքը արդիական են, ինչպէս Սաքռէ Քէօռը, Էյֆէլի աշտարակը, Յաղթութեան կամարը, իսկ չորրորդը՝ Նօթրը Տամը (մայր եկեղեցի) վեթերանն է այս կոթողներուն, որուն չինութիւնը վերջացած է 1330ին:

Անցեալի գեղեցիկ չէնքերը հետզհետէ կ'անհետանան: Մօտ 50 տարի առաջ օրէնք մը կ'արգիլէր փլցնել կամ ձեւափոխել առանց կառավարական արտօնութեան, որեւէ չէնք որ գեղարուեստական արժէք կը ներկայացնէր: Շատ մը հին տական արժէք կը ներկայացնէր: Շատ մը հին տական արժէք կը ներկայացնէր: Շատ մը հին տուներ վերածուեցան կառավարական պաշտօնատուներ, թանգարաններու կամ մատենադարանտուներու, թանգարաններու կամ մատենադարանտուներու, Թանգարաններու կամ մատենադարանտուներու, Թանգարաններու կամ մատենադարանտուներու,

# Վ. ՊՈԼՍՈՑ ՏԻՊԱՎՈՐԸ

Ե.

Վիլհելմը ամուսնացած էր Էմմի հետ, որը նրան ծանոթացրել էր իր ընկերուհիներից մեկի՝ Ռոզա Ֆոն Տեմպենհոֆի հետ, որի հետ Վիլհելմը սկսել էր սիրավեպ։ Ռոզան ամուսնացած էր մի հարուստ գերմանացի հետ, որը Վիլհելմի ծանոթ էր։ Ռոզան ամուսնացած էր արդեն երեք տարի, և նրանք ունեին մի երեխա։ Ռոզան ամուսնացել էր սիրո համար, և ամուսինը շատ էր սիրում նրան։ Ռոզան ամուսնացել էր սիրո համար, և ամուսինը շատ էր սիրում նրան։ Ռոզան ամուսնացել էր սիրո համար, և ամուսինը շատ էր սիրում նրան։

Տիկին Ռոզան ամուսնացել էր սիրո համար, և ամուսինը շատ էր սիրում նրան։ Ռոզան ամուսնացել էր սիրո համար, և ամուսինը շատ էր սիրում նրան։ Ռոզան ամուսնացել էր սիրո համար, և ամուսինը շատ էր սիրում նրան։

առաջին արդիւնքներէն դատելով, «խաղաղութեան կուսակցութիւնը» ամբարձնդած է 1946 նոյեմբերին չհաց ահազին յաջողութիւնը »:

× Վերջին սեղեկութեանց համաձայն, **504** երեսփոխաններ ընտրուած են հետեւեալ համեմատութեամբ (Փարիզն ալ հաշուելով).— Համայնավար՝ **87**, ընկերվարական՝ **86**, ձախակողմեան հանրապետական՝ **76**, ժողովրդական՝ **80**, չափաւորներ՝ **85**, զօր. տը Կոլի կուսակիցներ՝ **90**:

## Նոր պատուհասներ Անգլեւիրանեան յարաբերութեան

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ բրիտանական դեսպանը կիրակի օր այցելեց վարչապետին, որ հիւանդ պառկած է: Բժիշկները արգիլած էին ո եւ է այցելու ընդունիլ: Կը նշանակէ թէ տեսակցութիւնը, որուն մանրամասնութիւնները դաղտնի կը պահուին:

Կառավարութիւնը 48 ժամ երկարաձգեց պայմանաժամը, ստանալու համար Անգլեւիրանեան ընկերութեան պատասխանը: Ինչպէս կը յիշուի, Իրան կը պահանջէ քարիւղի եկամուտին 75 %ը, սկսելով աղգայնացման թուականէն, ինչպէս եւ տեւորակներն ու հաշիւները: Ընկերութեան պատուիրակները չարունակ չփման մէջ են բրիտանական կառավարութեան հետ եւ կը յուսան չարք մը առաջարկներ ներկայացնել Իրանի կառավարութեան, այսօր, երեքշաբթի:

Վերջին լուրերու համաձայն, պարսիկ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ լաւատես են գտնում գոհացուցիչ կարգադրութեան մը մասին. բայց ուրիշներ հաւանական չեն գտներ որ ընկերութիւնը համակերպի տրուած պահանջներուն: Ընկերութեան տնօրէններէն մէկը յայտարարեց.— «Մինչեւ Արեւելքի քարիւղի հարտարարագործութեան համար ապագան վտանգուած է: Դեռ ամէն յոյս կորսնցուցած չենք»:

Ընկերութիւնը ոյլեր փոխադրած է Ապատանի հազար անգլիացի կիներն ու մանուկները, բացի 240 հոգիէ: Ընկերութիւնը ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէ անոնց որ կ'ուզեն հեռանալ:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը հեռագիր մը ուղղեց Իրանի վարչապետին, յոյս յայտնելով թէ բանակցութիւնները պիտի կատարուին «բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ»:

× Անգլեւիրանեան ընկերութեան տնօրէններէն մէկը յայտարարեց թէ Ապատանի գտարաններ անգործութեան պիտի դատապարտուին մինչեւ վեց ամիս, եթէ պարսիկները վերջնապէս գրաւեն գանոնք:

× Թէհրանի թերթերը եւ անթելը կը չարունակեն լուտանքներ եւ սպառնալիքներ տեղալ, մասնաւորապէս չեչտելով թէ Անգլիա յեղափոխութեան կը մղէ Իրանը, մերժելով յանձնել Ապատանի նաւթահորերը: Միեւնոյն ատեն կը ծանուցանեն, չոնդալից խորհրդիրներով.— «Բրիտանական մարտանաւեր կը համախմբուին Պարսկական ծոցին մէջ.— Հրասայլեր ճամբայ հանուած են»:

Քարիւղի աղգայնացման յանձնախումբը հետզհետէ աւելի բուռն լեզու մը կը գործածէ Անգլիացիներուն դէմ, որոնք վտանգուած կը նկատեն իրենց ապահովութիւնը:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Սուէզի չրջանին բրիտանական ուժերը պատրաստ են անմիջապէս գործի ձեռնարկելու, եթէ վտանգուին Անգլեւիրանեան ընկերութեան պաշտօնեաները եւ իրենց ընտանիքները՝ Ապատանի մէջ: Ի հարկին Իրաքի օդակայանէն (Հապպանիէ) եւ Պասրայէն ալ օգնութեան պիտի հասնին:

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փեթէնի ՆԵՐՈՒՄ չնորհուեցաւ հանրապետութեան նախագահին կողմէ, կիրակի օր: Երեսփոխանական ընտրութեանց փակումէն անմիջապէս վերջը, հրատարակուեցաւ Յունիս 8ին տրուած վճիռ մը որուն համաձայն ծերունի դատապարտեալը պիտի փոխադրուի զինուորական հիւանդանոց մը: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Մայիս 23ի եւ 24ի բժշկական քննութենէն վերջ, հանրապետութեան նախագահը դատական գերագոյն ատեանին յղած էր երեք մասնագէտներու տեղեկագիրները: Կատարուած խորհրդակցութեանց վրայ, որուեցաւ Յունիս 8ի որոշումը, որ հաղորդուած է Տիկ. Փեթէնի: Մինչեւ որ կարելի ըլլայ յամաք փոխադրել հիւանդը, ներկայ աքսորավայրը՝ (Իֆօ կղզին) պիտի վերածուի զինուորական հիւանդանոցի: Թերթերը կը գրեն թէ Տիկին Փեթէն մերժեց ընկերանալ դատական նախարարութեան ներկայացուցիչին, դատապարտեալին հաղորդելու համար նեբումը, յիշեցնելով Փեթէնի յայտարարութիւնը վեց տարի առաջ,— «Ֆրանսայի մառեչալ մը նեբում չի խնդրեր ոեւէ մէկէն»:

ՔՈՐՆԱՅԻՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիրները երրորդ մեծ յարձակողականը կը պատրաստեն: Հետզհետէ կը սաստկանայ օդանաւային գործունէութիւնը:

## ՄԱՑԻՍ 28Ը

### Իսի լե Մուլինոյի մէջ

Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին:

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան նախկին նախարար՝ EDOUARD DEPREUXի

Ներկայ կ'ըլլան Թաղին ընկերվարական վարիչները:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԻԼ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն) եւ ՀՐԱԶ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Օր. Օր. Մ. Կաւվարեանց, Ա. Քէօսէեան եւ Պէնկեան (երգ):

Օր. Շահինեան, Օղտայեան, ընկ. Զոհրապ, Պ. Անդրանիկ, Գորանեան (արտասանութիւն):

Օր. Վերոնիկ Ճինեան (դաշնակ): Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆի: Նուագ Նոր Սերունդի նուագախումբով: Օր. Ռեթին ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ (Opéra Comiqueէն, պար) Արեւելեան նուագ թաթիսա Գարեգին, ընկեր Բեհո եւ Ուճանեան:

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով: Ճոխ պլիֆէ, մատչելի դիներով:

Մուտքը **100** եւ **150** ֆրանք:

×

ԼԱ. ՍԻՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Խաժակ խումբի եւ Նոր Սերունդի:

Ցունիս 23, Շաբաթ երեկոյ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Ի յիշատակ Հնչակեան Գասն կախաղանուներու, նահատակուած՝ (Պոլիս, Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915ին):

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին Salle de Géographie 184 Bld. St. Germain:

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Ց. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՋԷՑՈՒՆՑԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցի՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ):

Արտասանութիւններ եւ նուագ:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

### ՀԱՑ-ԲՈՑԺ

ժողովրդական ամսաթերթ բժշկութեան

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ **121 - 122**, Յունուար - Փետրուարի քանակութիւնը.— Մա՞նչ թէ աղջիկ (Շ. Նար-Դունի).— Հացին արժէքը (Տոքթ. Գալուստեան).— Աղքատին «ինսուլինը» (Տոքթ. Սերոբեան).— Ինքնաշարժ վարողներու յատուկ հիւանդութիւն (medicus).— Մանուկ մեծցնել (Հայ-Բոյժ).— Էրիկ ծեծող կիները (Տոքթ. Աչճեան).— Պատերազմ պիտի պայթի՞ (Տոքթ. Այվազեան).— Զուկերուն մինդական արժէքը (Փրոֆ. Պէրպէրեան).— Ինչո՞ւ կը հոտի չունչը (Տոքթ. Ֆրոնտէլ).— Կիզաքամին Հայաստանի մէջ (Ցարուխիւնեան).— Հիմա կը մեռնիմ (Տոքթ. Պլոնտէլ).— Լաւ խնամեցէք ձեր ամուսինը (Տոքթ. Ազատանի).— Բժշկական հարցումներու պատասխան:

Տարեկան բաժնեգինը 750 ֆրանք, արտասահման 900 ֆրանք: Հատով չի ծախուիր: Դիմել 17 rue Damesme, Paris (13):

### «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼԱՐԱՆ

Համազգային լարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ յաւորական հաւաքատեղին, 22 Յունիս, ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին: Դասախօսն է Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝

ՑԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ՝ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԸ ԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԾԱՆՕԹ ԽՈՀԱՐԱՐԱՊԵՏ

### Պ. ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆԻ Rue Provence ՀԱՇՏԱՐԱՆԸ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

### 8, RUE LAMARTINE

Ուր իր բոլոր յաճախորդները պիտի գտնեն առաջուան նման համեղ կերակուրները

Ինչպէս նաեւ օդիի սպասարկութիւն մը բազմապիսի աղանդերներով:

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷՆ ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու ընկերները.—

ՓՈՒՐՐԻԿ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿՐԻՍՏԱՓՈՐ յառաջիկայ հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռիչան:

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈՐ եւ Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՑՐԵԱՆ՝ յառաջիկայ ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը:

Կարեւոր օրակարգ: Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Հ. Բալուեան, նիւթ՝ «Հէքեաթներու վարպետը՝ Ռուբէն Զարդարեան»: Կը հրաւիրուի համակրութիւնը:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Շորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Հրանտ Բալուեան, եղիա Տէմիրճիպաշեանի եղերական կեանքի եւ գործին մասին:

### «ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ ՊՏՈՒՅՏԸ

ՄԱՐՍԷյԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին պատանական պտոյտը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 1ի կիրակի օր La Chartreuse de Montrieuxի բարձրադիր ծառաստանները մասնաւոր օթօբարերով:

Երգիչներն ու ծնողները կը հրաւիրուին նախապէս արձանագրուիլ անհրաժեշտօրէն: Դիմել.— Օր. Լ. Հայցագործեան, 15 L. R. Capucins. Tél. Co. 05-78, Պ. Պ. Կարապետ Ցարութ, 14 Rue Venture — Tél. FE. 77-81, Գ. Մտեփանեան 82 Bl. National, tél. NA. 42-03 եւ Մայր եկեղեցի PR. 84-70:


### «Սասունցի Վաղանիկ»ի մէջ

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fêtes, Լիոնի թատերախումբով, ղեկավարութեամբ դերասան ՀԱՅԿԱՍՄԱՐԻ, իր ժամանակի տարաղներով:

Երկրորդ արարին.— «ՄԱՅՐ ԱՐԱՒԻՍԻ ԱՓԵՐՈՎ», պիտի խաղայ եւ երգէ Տիկին Վարժապետեան:

Գիները ժողովրդական

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE
**Au SAC PARFUMÉ**
ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր serviettesներ այրերու համար:
ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS
**106 Bld. Magenta, Paris (10)** **Tél.: Nord 05–78**

### Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ժերսէի ֆօնփէֆոնն կարող, եւ չատ լաւ կարել դիտցող դործաւորներ: Գիտցողները միայն ներկայանան Nadirianի, 40 rue des Bois, Paris (19), métro Pl. des Fêtes կամ Télégraphe:

ԾԱԽՈՒ Է ՄԵԾ ՇԻՆՔ ՄԸ

40 սենեակներով, որ եկամուտ կը բերէ 250 հազար ֆրանք: Իսկ գրաւի կը դնեմ կառատուն մը 60 քառ. մեթր տարածութեամբ, նաեւ երկու չէնքեր միեւնոյն ատեն, 20 առ հարիւր տոկոսով:

Տրամադրելի է նաեւ երեք սենեակներով աղուոր յարկաբաժին մը Ալֆորվիլ եւ կամ Փարիզ:

Դիմել Noubardի, 122 rue Vaillant Couturier, Ալֆորվիլ:



**Fourrures GARA**
**5, Rue Bourdaloue, Paris (9)** (Carrefour Châteaudun)
Réparations . Lustrage , Garde
Manteaux sur mesure, Transformations
R. M. 152.726 Tél. Tru. 64-81
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄՈՒՇՏԱԿԸ կ'ուզէ՞ք ունենալ, աշխատանքով, ապրանքով, ձեւով ու գինով մէկ հատիկ: Գացէք վերոգրեալ հասցէին:
10 % բացառիկ զեղչ ամառուան եղանակին ընթացքին:



**Le Gérant : A. NERCESSIAN**
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Mercredi 20 JUIN 1951 Չորեքշաբթի 20 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6487-Նոր շրջան թիւ 1898

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՔՈՒԷՆԵՐԸ

*Այս երկիրը դժուար կը հանդուրժէ դիկտա – տուրանէրու , ինչ դիմագիծ ալ ունենան :*

*Առանց չատ հեռուները երթալու , յիշենք ամե – նավերջին փաստը, Բլեմանսոյի պարագան :*

*Մեծ պատերազմին չախչախիչ յաղթանակէն քիչ վերջը, «Վագր»ն ալ չատ բան կորսնցուցած էր իր համբաւէն :*

*Ապերախտ չէր ժողովուրդը: Բայց, փափկու – թեամբ կը հասկնէր թէ արամագիր չէ համակեր – պելու զօրաւոր թաթի քաղաքականութեան :*

*Անկէ առաջ, չատ աւելի ծանր դաս մը տը – ուած էր նախագահ Միլլռանի :*

*Նոր վկայութիւն մը կը կազմեն Ցունիս 17ի ընտրութիւնները :*

*Ո՛րքան փոխուած են տրամադրութիւնները՝ 1946 Նոյեմբեր 10էն ի վեր: Կը բաւէ աչքէ անցը – նել քուէներու տարբերութիւնները, պաղատիլ մը կազմելու համար :*

*Իր առողջ տրամաբանութեամբ եւ սուր հոտա – ռութեամբ, Ֆրանսացի ժողովուրդին մեծամաս – նութիւնը անխուսափելի կը համարէր այս կամ այն դիկտատուրան, եթէ վճռական դիրք մը չբռնէր քուէարկութեան պահուն :*

*Ձիւղ է որ չատեր ձեռնպահ մնացին: Պաշտօ – նական տեղեկագիրները 18 միլիոն կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը, մօտ 25 միլիոն ընտրող – ներու վրայ :*

*Եւ սակայն, մասնակցողներուն դիրքը յստակ օրէն կ'ապացուցանէ թէ ի՛նչ կը խորհի մեծամաս – նութիւնը :*

*Բանդէտներ ընտրական օրէնքի նրբութեանց կը վերագրեն չափաւորներուն, մինչ հոսանքնե – րուն յաղթութիւնը :*

*Այսպէս, համայնավարները, որոնք նորէն քուէներու մեծագոյն թիւը չահած են, այդ օրէն – քին «կեղծիքներուն» կը վերագրեն իրենց հակա – ռակորդներուն յաղթանակը :*

*Ընտրական օրէնքին քուէարկութեան առեն , զաղանիք չէր թէ օրէնդիրները կ'ուզէին սահմա – նափակել ծայրայեղ հոսանքներուն ազդեցու – թիւնը :*

*Ա՛յդ նպատակին կը ձգտէր հոսանքէ հոսանք խնամութիւններ հաստատելու կանոնը :*

*Զարմանալի չէ որ չատ մը թերթեր վարչա – պետին անձնական յաղթութիւնը կը նկատեն Ցու – նիս 17ի ընտրութեանց արդիւնքը: Յաղթանակ մը որուն չնորհիւ «հինգ Ֆրանսացի երեսփոխան կանգնած կ'ըլլայ մէկ համայնավարի դիմաց» :*

*Այս բոլոր պարագաներուն վերեւ կը տիրապե – տէ պերճախօս իրականութիւն մը,— հաւասարա – կշռութեան պահպանումը :*

*Ինչ որ մինչեւ կամ չափաւոր հոսանքներ կը կոչեն, տեսակ մը կրաւորական դիմադրութիւն է աջակողմեան կամ ձախակողմեան ծայրայեղու – թեանց դէմ :*

*Ցեղափոխութեան դասական երկիրն ըլլալով հանդերձ, Ֆրանսան կը խրտչի նոր վերիվայրում – ներէ եւ ցնցումներէ :*

*Մանաւանդ որ, ոչ միայն դեռ կը կսկծան եր – կու ահռելի աշխարհամարտներու խոցերը, այլեւ նոր եւ աւելի ահաւոր աղետներու մը մղձա – ւանջը կը սաւառնի եւրոպայի ղլխուն :*

*Ուրեմն, արթնութիւն եւ լրջութիւն, տեղի չտալու համար որեւէ նոր յեղափոխութեան կամ արկածախնդրութեան :*

*Այնուչտ չատ բան կախում ունի նորընտիր Ազգ· ժողովին պայծառատեսութենէն եւ կառա – վարութեան ուժէն :*

*Համայնավար կուսակցութիւնը երկկ մասնա – ւոր յայտարարութեամբ մը փառաբանելով իր յաղթանակը (մեծամասնութիւն քուէներու) , ալաքներ կ'արձակէր ալ ու ձախ, «ամերիկացի մի – լիառատէրներէն» մինչեւ ընկերվարականները :*

*— « Ընկերվարական աջակողմեան վարիչները իրենց բաղաբականութեամբ նպաստեցին կազմե – լու Ազգ· ժողովի այնպիսի մեծամասնութիւն մը որ իշխանութեան գլուխ պիտի բերէ բացէ ի բաց յետադիմական եւ փաշամէտ կառավարութիւն մը.*

*Ինչպէս կ'երեւայ, «խաղաղութեան» կոչերն ու մեծ ազդեցութիւն չեն գործած, իրրեւ խարուսիկ մարտակոչ մը կոմինֆորմի :*

*Ի բնէ ազատ ժողովուրդ, Ֆրանսացին չուզեր կախարդական չրջանակին մէջ իյնալ, դառնալով նոր արբանեակ մը:*

Շ·

## Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին

### ԿՈՆԴԱԿԸ ՊՈԼՍՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Պոլսոյ թերթերը կը հրատարակեն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին Մարտ 12 թուակիր կոնդա – կը, ուղղուած՝ Գերբնտիր պատրիարք Գարեգին արք· Խաչատուրեանի :

Կոնդակը ջերմապէս շնորհաւորելով պատ – րիարքին ընտրութիւնը եւ խորապէս գնահատելով ամոր երկարամեայ ծառայութիւնները, հոգեւոր, գրական թէ կրթական, կը թելադրէ ·—

— « Ձեր այս գործունէութիւնը մենք գնահա – տել ու գնահատում ենք, եւ ուրախ ենք ու ողջու – նում որ ձեր գործունէութիւնը գնահատել է նաեւ Պոլսահայ ժողովուրդը հրաւիրելով ձեզ բազմելու Կ· Պոլսոյ պատրիարքական պատմական աթոռը: Դուք հրաւիրուում էք չափազանց ծանր եւ պատաս – խանատու պաշտօնի որ կատարում է վերին օգնու – թեան :

Առաջիկայ ձեր ձեռնարկներից կարեւորագոյ – նը պիտի լինի՝

Ա·— Աշխատական եղանակով հանդէս բեր – ուած Հայ Համայնքի միութեամբ պատակառումը վերացնել եւ հաստատել եղբայրական միութիւն :

Բ·— Անէացնել արհեստականօրէն ստեղծուած միութեամբ ձգտումները, վերահաստատելով եւ – կեղեցու միասնականութիւնը եւ հաստատելով իր վաղեմի հաւատարմութիւնը Մայր Աթոռ Ս· Էջ – միածնին եւ Հայոց Հայրապետութեան :

Գ·— Վերականգնել եկեղեցւոյ ժամանակա – տրապէս ուծացած Պոլսահայ ժողովուրդի գոյ – թակղուած հաւատը դէպի իր Սրբութիւնները եւ ուսուցանել ակնածիլ ու յարգել իր պատմական եկեղեցու պաշտամունքը, խորհուրդները, ծէսերն ու արարողութիւնները» :

### ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԻՋ

Կ'իմանանք թէ Ֆրանսական կառավարութեան հրաւէրով, կարդինալ Գրիգոր Պետրոս Աղաջան – եան Օրլիի օդակայանը կը հասնի վաղը, հինգշաբ – թի, ժամը 20ին :

Շաբաթ օր ժամը 16ին Սեվրի Մուրատեան վարժարանի մէջ տեղի պիտի ունենայ դպրոցական հանդէս մը, ի պատիւ հայ - կաթողիկէ կաթողի – կոս պատրիարքին :

Կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին կարդինալը հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ Մատղէնի եկեղեցին :

### ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻԻՎ

Շատ կարեւոր յօդուածաշարք մը, ուր պաշ – տօնապէս կը հաստատուի թէ երեւանի մէջ պար – զապէս Կ· ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅ ԴԻԱԼԵԿՏ (գաւառաբար – բառ) կը նկատեն արեւմտահայ լեզուն, հետեւա – բար եւ բնականաբար ···

## Յունիս 18ի տարեդարձը

*Երկուշաբթի օր, 18 Յունիս, հանդիսաւորա – պէս տօնուեցաւ 1940 Յունիս 18ի տարեդարձը , (զօր· որ Կոլի դիմադրական կոչը Լոնտոնի ան – թելէն) :*

*Նախ աւանդական արարողութիւնը կատար – ուեցաւ Յաղթական կամարին տակ: Ժամը 18.30- ին զօր· Լեմինա, ազատ Ֆրանսայի ընկերակցու – թեան նախագահը , իր հետեւորդներուն հետ խո – նարհելով Անծանօթ զինուորի դամբարանին առ – ջեւ, արծարծեց անչէջ բոցը: Ցետոյ չահ մը վա – ռեց եւ յանձնեց հաշմանդամ զինուորի մը, որ զինուորական կառքով մը զայն փոխադրեց Մոն Վալերիէնի դամբարանը· (այստեղ թաղուած են Գերմանացիներու կողմէ գնդակահարուած 15 հայ – րենասէրները) : Հոն զօր· որ Կոլ Յաղթական կա – մարէն փոխադրուած չահով վառեց դամբարանին բոցը, իրրեւ խորհրդանչան երկու մեծ պատե – րազմներու հերոսներուն միացման :*

*Խորապէս յուզիչ էր արարողութիւնը, որուն կը մասնակցէին բազմաթիւ պաշտօնական անձնա – ւորութիւններ եւ հաշմանդամ զինուորներ: Հրա – ւիրուած էր նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը, եր – կու ներկայացուցիչներով :*

*Փեթինի ՆԵՐՄԱՆ հրամանատարը կարդաց – ուեցաւ երկու պաշտօնաատարներու կողմէ , ի ներ – կայութեան Տիկին Փեթինի: Ծերունի զոտա – պարտեալը չափազանց տկար ըլլալով, չկրցաւ ատոր գրել աւենագրութիւնը :*

## Լրացուցիչ տեղեկութիւններ երեսփ. ընտրութեանց մասին

### ՁԱՓԱԽՈՐ ՀՕՍԱՆՔՆԵՐԸ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ

Ներքին նախարարութիւնը հետեւեալ տեղե – կութիւնները կը հաղորդէ Ցունիս 17ի ընտրու – թեանց արդիւնքի մասին ·—

Զօր· որ Կոլի կազմակերպութեան թեկնածու – ներէն ընտրուած են 112 հոգի (նախապէս ոչինչ) , համայնավարները՝ 99 (նախապէս 180) , ընկեր – վարականները՝ 98 (92) , արմատականները՝ 86 (68) , չափաւորները՝ 103 (74) , ժողովրդական Շարժումը՝ 78 (159) , զանազան՝ 15 (13) :

Այս ցանկն ալ վերջնական չէ, լրացնելու հա – մար Ազգ· ժողովին ամբողջ կազմը (627 անդամ) :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, իւրաքանչիւր հո – սանք չահած էր, 17.103.493 քուէներու վրայ· —

Համայնավարները՝ 4.905.000 (26.50 %· 1946- ին՝ 28.60) , զօր· որ Կոլի կուսակիցները՝ 3.614.878 (21.20 %) , ընկերվարականները՝ 2.526.344 (15.15 առ հարիւր, նախապէս 17.90 %) , չափաւորները՝ 2.271.920 (13.30, նախապէս 13.10) , ժողովրդա – կանները՝ 2.102.993 (12.30, նախապէս՝ 26.40) , արմատականները՝ 2.007.830 (11.80 %, նախա – պէս՝ 14 %) :

Տակաւին ճշդուած չեն 2.500.000 քուէները :

Ինչպէս կ'երեւայ, մինչեւ կամ չափաւոր հո – սանքները մեծամասնութիւն կը կազմեն: Զօր· որ Կոլի կազմակերպութիւնը (RPF) ամէնէն սաուա – րթիւ խմբակցութիւնը կը ներկայացնէ նորըն – տիր Ազգ· ժողովին մէջ, բայց չախչախիչ յաղթա – նակ մը չէ չահածը: Համայնավարները կորսնցու – ցած են իրենց քուէներուն իրր մէկ տասներորդը, իրրեւ հետեւանք հակառակորդ հոսանքներու խը – նամութեանց, որով իրենց երեսփոխաններուն թիւն ալ պակսած է դրեթէ կէս առ կէս :

Միւս կողմէ, չատ մը աջակողմեան ընտրող – ներ փոխանակ իրենց քուէները կեդրոնացնելու զօր· որ Կոլի, վրայ, ինչպէս 1947ի քաղաքապե – տական ընտրութեանց առեն, նախընտրած են ան – կախ կամ չափաւոր թեկնածուներ, որոնք ուժգնո – րէն կը պաշտպանեն անհատական սեփականութի – նը եւ նախաձեռնութիւնը :

Մասնագէտներ վարչապետին՝ Պ· Քէօյի ընտրական ռազմավարութեան կը վերագրեն այս արդիւնքը: Հետեւաբար հաւանական է որ դարձ – եալ իրեն յանձնուի նոր դահլիճին կազմութիւնը , երբ նորընտիր Ազգ· ժողովը նիստ դումարէ Ցու – լիս 5ին :

Վարչապետը յայտարարեց թէ բաւական թի – ւով չափաւոր երեսփոխաններ կան, կառավարու – թիւն մը կազմելու համար, առանց ապդուելու ծայրայեղ թեւերէն: Այս առթիւ չեչտեց ·— «Ֆը – րանսայի ժողովուրդը վաւերացուց կառավարու – թեան արտաքին քաղաքականութիւնը եւ պիտի կրնանք ամրապնդել մեր յարաբերութիւնները միւս ժողովրդապետութեանց հետ » :

Զօր· որ Կոլի կազմակերպութեան ընդհ· քար – տուղարը, Սուսթէլ, որ երեսփոխան ընտրուած է (ինչպէս զօրավարին եղբայրը) , կը կարծէ թէ մեծ դժուարութիւններ պիտի ծագին, հաստատուն կա – ռավարութիւն մը կազմելու համար» :

Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ անկախ կամ չափաւոր կոչուած երեսփոխաններէն ոմանք աւելի չատ զօր· որ Կոլի ծրագրին մօտ են քան ընկեր – վարականներուն· այնպէս որ, կրնան անոր կողմը հակիլ Ազգ· ժողովին մէջ:

Մասնագէտներ կը բացատրեն թէ խնամու – թեանց դրութիւնը մինչեւ հոսանքներուն օգնելով հանդերձ, վնասած է որ Կոլի կազմակերպու – թեան, որ կրնար 25 աթոռ եւս չահիլ: Ընկերվա – րականներն ալ կրնային աւելին չահիլ, նոյն պատ – ճառաբանութեամբ :

× Ընտրուած երեսփոխաններուն մէկն է նաեւ մեր եռանդուն բարեկամը, Պ· Էտ· Տէփռէօ: Զա – խողած են Ռոնի ընկերվարական թեկնածուն՝ Անտուէ Ֆիլիփ, նախկին վարչապետ Ռամատիէ (Ավէյռոն), ծերունազարդ Լուի Մառէնը, համայ – նավար ժաք Տիւքլոսի եղբայրը: Յաջողած են նախկին վարչապետներ Տալատիէ եւ Փոլ Ռէյնօ :

## Իրանի կը սպառնայ գրաւել նաւթահորերը

Վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիացիները պիտի հեռանան Իրանի նաւթահորերէն, եթէ ետ չառնուի վերջնագիրը որ Անգլօ-Իրանեան ընկե – րութենէն կը պահանջէ իրեն յանձնել քարիւղի եկամուտին 75 %ը, սկսելով Մարտ 20էն: Իրան ալ իր կարգին կը սպառնայ գրաւել նաւթահորերը այսօր իսկ (Դշ·), եթէ Անգլիացիները մերժեն վերջնագիրը:

Հոսկլն Մաքի, Իրանի վարչապետին աջ թեւը եւ քարիւղի ազգայնացման յանձնախումբին ընդհ· քարտուղարը, ակնարկելով նաւթահորերը փակե – լու սպառնալիքին, յայտարարեց·

— « Մեր առժամեայ տնօրէն խորհուրդը ձեռք պիտի առնէ բոլոր զտարանները եւ ապրանք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# Ռավեննայի խճանկարները

Ֆրանսական Ցուշարձաններու Թանգարանին մէջ (Musée des Monuments Français) բացուած այս չքեղ ցուցահանդէսը, որ փակուեցաւ չաբաթ օր, վերակոչել կուտայ Իտալիոյ միջնադարեան քաղաքներէն՝ երբեմնի երջանիկ Ռավեննան, համբաւաւոր մայրաքաղաքը՝ Հռոմէացի վերջին կայսրերուն եւ քրիստոնէական արուեստի բազմաթիւ հոյակապ յուշարձաններու :

Ադրիականի ափին՝ չէնշող, եռուն քաղաք մըն էր Ռավեննան իր կլասիսի նաւահանգիստով: Արեւելքի եւ Բիւզանդիոնի հետ անդադար յարաբերութեանց մէջ ըլլալով՝ կը միացնէր երկու աշխարհամասերը, Արեւմուտք փոխադրելով, Արեւելքի եւ Բիւզանդիոնի բարձր մշակոյթները: Իր նաւահանգիստը կայան մըն էր բազմազգի խուռներամ ճամբորդներու, պալատական բարձր պաշտօնեաներու, զինուորականներու, առեւտրական-ներու որոնց կարգին կը յիշուին նաեւ Հայեր :

Այսօր Ռավեննան լռած է, հեռացած է ծովէն: Իր ջուրերը քաշուած են եւ ափերը լեցուցած է ծովախորշը:

Իր անցեալի փառքը կազմող յուշարձաններէն չատերը անհետացած են եւ անոնց անհամար գանձերը կողոպտուած: Սակայն չքեղ փայլով, տասկաւին կանգուն են պերճախօս յուշարձաններ, որոնք կը պատկերացնեն Ռավեննայի պատմութեան երեք մեծ դարաշրջանները. Ե. դարուն՝ Հռոմէացի կայսր Ոնորիոս իրեն մայրաքաղաք կ'ընտրէ Ռավեննան: Իր քոյրը՝ Galla Placidia թագուհին, բազմաթիւ փառաւոր չինութիւններով կը զեղեցկացնէ իր այնքան սիրած քաղաքը: Բարբարոսներու արշաւանքներու ժամանակ՝ Մեծն Թէոդորիք կը դրաւէ զայն: Բիւզանդական արուեստի սիրահար՝ ան կը կանգնէ հոյակապ, պալատներ եւ եկեղեցիներ, բացառիկ զեղարուեստական թրիռիչք մը տալով մայրաքաղաքին :

Զ. Դարուն՝ Մեծն Յուստինիանոսի զօրավարները կը գրաւեն այս զեղեցիկ քաղաքը: Կայսրը կը չարունակէ ճոխացնել Ռավեննան, փառապանծ եւ փարթամ յուշարձաններով, մեծածախս խճանկարներով կը զարդարէ եկեղեցիները, իր եւ կնոջ՝ Թէոդորայի նկարները յաւերժացնելով պատերուն վրայ :

Է. դարուն՝ Լոմպարտացիներու արշաւանքով, վերջ կը դնէ Ռավեննայի փայլուն վերելքը:

Ֆրանսական Ցուշարձաններու Թանգարանը, մեզ կը ներկայացնէ Ռավեննայի զեղարուեստա-կան Ակադեմիայի խճանկարիչներուն զմայլելի եւ համբերատար աշխատութիւնները որոնք, հարատած վերարտադրութիւններն են, տակաւին կանգուն մնացած եկեղեցիներու՝ խճանկարներէն ոմանց :

Այս եկեղեցիները եւ մատուռները թէեւ արտաքնապէս համեստ եւ անպաճոյճ՝ սակայն ներքնապէս ոսկեզօծ եւ երփներանգ գոյներու համանուագ մը կը չողչողացնեն դիտող աչքերու : Ա-նոնք Ե., Զ. դարերու քրիստոնէական եւ բիւզանդական արուեստի գլուխ գործոցները են ուր՝ զանազան ոճերու փոխանցումը՝ ուշագրաւ է եւ հրահանգիչ :

Խճանկարչութիւնը կրնանք նկատած ըլլալ իբրեւ միօրինակ, անհաղորդ, սառն արուեստ մը : Սակայն մեր տպաւորութիւնները եւ զգայնութիւնները կը փոխուին, երբ դէմ առ դէմ կը գտնուինք Ռավեննայի խճանկարներուն :

Նախ պէտք է ըսել թէ խճանկարներու արհեստը կամ արուեստը, չի կայանար միայն փափուկ մակերեսոյթներու վրայ գոյնզգոյն կիսաւածներէ, քարերէ հաւասարաչափ խորանարդներ չարելու մէջ :

Հոս կը տեսնենք թէ խճանկարիչը, համաձայն իր ներքին զգացումներուն եւ ներշնչման, ուզած է խօսեցնել այս փայլուն քարի կտորները: Կերպարանքներուն՝ ծաւալ, ձեւ, կշռոյթ տալու համար, գանոնք իր մատներուն ծայրովը եղանակաւորած է կարծես ծեփին մէջ: Պատկերին պահանջին համաձայն՝ այդ խորանարդները անհաւասար մեծութիւններու վերածած, անհարթ մակերեսոյթներ ստեղծած, պատկերներուն ցայտուն շրջագիծ է տուած, որոնց վրայ՝ լոյսի ճառագայթները կառչելով, երփներանգ եւ ոսկեզօծ անհամար փայլատակումներով կը բեկբեկին :

Արտայայտիչ եւ իրապաշտ ինչ ուժեղ դէմքեր, լայնօրէն բացուած աչքեր, վառ՝ հոգեկան ներքին խռովքով: Բնութեան տեսարանները, պըտուղներ, ծաղիկներ, կենդանիներ խորհրդապաշտ, բնապաշտ ոճով ներկայացուած: Ամէն անգամ որ կը հեռանանք կամ կը մօտենանք, աչքին կամ ձախէն կը նայինք անոնց, լոյսերու տեղափոխումով եւ թրթռացումով՝ մեր աչքերու հաճոյքը կը բազմապատկուի եւ դիւթական պատկերներու պատրանքը կ'ունենանք երբեմն :

Այս ցուցահանդէսին մէջ կը տեսնենք Galla Placidiaի դամբանէն՝ խորհրդապաշտ ոճի գլուխ գործոց մը, բայց հովիւի կերպարանքին տակ Քրիստոսը վեհափառ, ոսկի պատմուճանով, բնութեան խաղաղ տեսարանի մը մէջ նստած, շրջապատուած վեց գառնուկներով: Երեք առաքեալներ՝ որոնք իրենց սպիտակ զգեստներով կ'անջատուին դոյ կապոյտ խորքէն: Աղաւնիները որոնք անմահութեան ծարաւի արդարներու հոգիները կը խորհրդանշեն: Կամարներու զարդարանքներ, պտուղներով, ծաղիկներով ներդաշնակ գոյներու հոլովումի մը մէջ վեր բարձրացած :

Bâptisere de la Cathédraleէն պարապ գահ մը եւ պարտէզ մը, մին, Քրիստոսի գահը, միւսը՝ երկնային դրախտը խորհրդանշող, նարնջագոյն եւ ոսկեվառ գոյներու չողչողումով: Ս. Պետրոսի, Ս. Պօղոսի եւ ուրիշ տուրքերու դիմանկարները որոնց խոհուն կամ խաղաղ արտայայտութիւնները ուժեղօրէն պատկերացուած են գոյներու աստիճանական չարուածքով եւ տեղ տեղ ճերմակ հպումներով :

Ե. դարու այս երկու յուշարձանները, հելլենական եւ հռոմէական արուեստի դրոշմը կը կրեն: Բայց արդէն այս խորհրդապաշտ պատկերներուն քով կը յայտնուին պատմական եւ իրապաշտ տեսարաններ:

Baptisere des Ariens կառուցուած է Թէոդորիքի կողմէ 493—596ի միջեւ, ուրկէ Պօղոս Առաքեալին դէմքին վերարտադրութիւնը: Ան գլուխ գործոց մըն է խորունկ արտայայտութեամբը, լուսապսակին աստիճանական կապոյտ գոյներու երանգներով, տեղ տեղ կարմիր ներկերու հպումով :

Նկատելի է որ Զ. դարուն, ճերմակ գոյներու համար գործածուած փայլուն քարերը փոխարինուած են մարմարիոնի եւ սատափի նուագ փայլուն խորանարդներով եւ խորքին կապոյտը կ'անյայտանայ տեղի տալով ոսկեգոյնին:

Basilique de St. Apollinaire le neufը նոյնպէս Թէոդորիքի կողմէ կառուցուած, Զ. դարէն, որուն կեդրոնական տաճարին (nef) երկու կողմի պատերը զարդարած են յաջորդաբար երարու վրայ երեք չարք խճանկարներով: Քիստոսի հրաշագործութիւններուն եւ խաչելութեան հետ կապ ունեցող տեսարաններէն յիշենք, Գեթսեմանիի պարտէզին մէջ առաքեալներու խումբը, որոնց տխուր, խոհուն դէմքերը, ընկճուած մարմիններուն քնահան լքումը, ձեռք բերուած են, մեղմ ժպտուն գոյներու համաձուլումով: Ցուդայի համբոյրը, Քիստոսը՝ կայսերական առջեւ, կապոյտ հրեշտակը, երկնային կապուտակ եւ զորշ գոյներու ներդաշնակութեան մէջ կարծես եթերացած :

Սուրբերու եւ սրբուհիներու թափօրէն՝ վերարտադրած է Սուրբ Ապնէսը, որուն հագուստներուն ճոխութիւնը, մանեակին եւ գօտիին զարդարանքները մեղի մէկ չքեղ պատկերը կը ներկայացնեն թափօրին: Մորունկ, մտածկոտ աչքերով, ան յամբաբար կարծես կը չարունակէ յառաջանալ առանձին, գլխէն իջնող սպիտակ շղարշին մէկ ծայրովը բռնած՝ թաց մը խորհրդանիշը նահատակին:

Բիւզանդական ոճն է որ կը յայտնուի հոս : Մեր ուշադրութիւնը կը դրաւեն զարդարանքներու, հագուստներու ճոխութիւնը, ոսկեթելը, որոնց տակ թէեւ կը կրծուին մարմիններու ձեւերը, թափանցկութիւնը, սակայն դէմքերը կը պահեն իրենց մելամաղձոտ արտայայտութիւնը :

Մինչ միւս խճանկարները Թէոդորիքի չրջանին են, թափօրները Յուստինիանոսի օրով նկարուած են: Երբ Արիանոսներու այս եկեղեցին կաթոլիկ դաւանանքին փոխանցուեցաւ, Թէոդորիքի կեանքը ներկայացնող դրուագները թշնամանքով սրբուեցան եւ փոխարինուեցան սուրբերու եւ սրբուհիներու թափօրներով :

Արեւմուտքի մէջ, Զ. դարուն՝ բիւզանդական արուեստի փառքը կազմող յուշարձան մըն է Saint Vitalի եկեղեցին որուն հարուստ խճանկարները իրենց խորհրդապաշտ, գոյներու չքեղութեամբ, մեծն Յուստինիանոսի դարու արուեստին՝ գլուխ գործոցը կը կազմեն :

Այս ամբողջութենէն ունինք վերարտադրած՝ ժայռերը, դրակալ մը մելանով եւ գրիչով, որոնք արդիական դպրոցի նկարներ կը թուին ըլլալ: Տարեղը եւ կրիան, իրենց ճերմակ եւ աստիճանական գոյներու բաց ու գոյ չուքերով չինական գծագրութիւններ կը յիշեցնեն :

Եւ ահա բիւզանդական ոճը իր բոլոր չքեղութեամբ պատկերացուած խորանին երկու կողմի պատերուն վրայ ուր՝ երկնային արքունիքին տակ, երկնայինը: Մէկ կողմէն՝ Յուստինոս կայսրը չրջապատած՝ Մաքսիմիլիանոս արքեպիսկոպոսով, եկեղեցականներով, արքայապահ զինուորներով որոնց արտայայտիչ դէմքերուն վերարտադրութիւնները առանձին առանձին կը գտնենք հոս:

Միւս կողմէն՝ Թէոդորա թագուհին չրջապատուած պալատական կիներով եւ նախարարներով: Այս նկարը վերարտադրուած է ամբողջապէս եւ ցուցահանդէսին մեծածաւալ կտորը կը կազմէ :

Երկար ատեն մեր աչքերը կը շլանան, կառչած կը մնան ասեղնագործ հագուստներուն, գոհարեղէններուն, վարսակալներուն՝ ոսկի, սատափ գունագեղ ճառագայթումներուն: Հակառակ այս չքեղ հագուստներուն ներքեւ անչարժացած մարմիններուն, այդ դէմքերը իրենց սեւեռուն նայուածքով, կարծես կ'արտացոլացնեն իւրաքանչիւրը իրենց նկարագրին յատկանիշները :

St. Apollinaire in Classe կաթողիկէով (535—549) կը վերջանայ Ռավեննայի խճանկարներուն չարքը :

Հոս կարծես վերադարձ մը դէպի քրիստոնէական նախնական տարրերու վերացական մտայնութիւններուն: Գոյները պարզացած են, պատմական ոճը լքուած: Ս. Ապողինարը չրջապատող տեսարանէն ունինք հոս վերարտադրութիւններ, Ս. Ղուկասի խորհրդանիշը եղող ցուլը՝ կը նկատուի 7րդ կամ 9րդ դարու գործ :

Ռավեննայի խճանկարները Ե. Զ. եւ Է. դարերու բիւզանդական արուեստին, պատմութեան եւ պատկերագիտութեան համար չատ մեծ նշանակութիւն ունին: Քրիստոնէական սկզբնական չըրջաններու խորհրդապաշտ, վերացական ներկայացումներու կողքին՝ հոն կը գտնենք արուեստի նոր, տարբեր ըմբռնումներ, ոճերու փոխանցում եւ բնաչրջում որոնք յետագային իրենց խոր ազդեցութիւնը պիտի ունենան քրիստոնէական արուեստին վրայ :

ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

# «Զայն մը հնչեց...»

(կարնոյ ցոյցին 61րդ տարեդարձին առթիւ,
20 Յունիս 1890 — 20 Յունիս 1951)

20 Յունիս 1890 — 20 Յունիս 1951

Հակառակ հայ ժողովուրդի կամքին, պարբանները կը սպիտկէն որպէսզի հնչէր այդ ձայնը, թնդացնելով հայրենի լեռներն ու ձորերը :

Հայ ժողովուրդը հարատահարներու եւ անճիտ «կարմիր Սուլթան»ին ստեղծած տեղու համար «կարմիր Սուլթան»ին ստեղծած «Համիտիյէ ալայը»ն, միացած տեղացի թուրք, լազ, ու չէրքէզ խուժանին, սկսած էր իր անլուր խժդժութիւնները կատարել, մահ եւ աւեր սփռելով, թալանելով, առեւանգելով իր խոփին ու արօրին փարած՝ արդար ու բարի ժողովուրդը:

Ահա թէ ինչու, հայ գիւղացին, որ «սուր զէնք չէր տեսած, դաշոյ թողուց, սուր, հրացան բահի տեղ առաւ»:

Դանակը ոսկորին հասած էր.

Ու վարդաններու եւ վահաններու, Մուշեղներու եւ Աչոտներու յաջորդները ուզեցին անգամ մը եւս ցուցադրել բովանդակ աշխարհին իրենց անընպատ կորովն ու ռազմունակութիւնը, 1870ին բարձր Հայքի մէջ կազմելով «Հայրենասիրական դաշնակի ընկերութիւնը»:

Ծրագիրը.—Հայ ժողովուրդի ազատագրման եւ վերիժառութեան գործ դաշնակիցներն էին ան-չուչա. հրահրուած եւ պարտադրուած թուրքին կողմէ :

«Հայ տիկինը ստիպում էր ամուսնոյն գնալ».

«Պատերազմի դաշտին վրայ վէրք տալ, ստանալ»:

Նուիրեալները կուգային ժողովուրդի բոլոր խաւերէն, գիւղացի, արհեստաւոր, ուսուցիչ, առեւտրական եւայլն: Աւելի քան 300 հոգի, զէնքի ուժով մաքրելու համար արատը՝ զոր Թուրքը կը փորձէր քսել անոր ճակտին զայն դաւանելով «բռյաա», սորուկ:

Բաւական սրատուչ էր նաեւ անդամագրութեան ձեւը: Նուիրեալները իրենց անունները արձանագրելով մարմարէ հին խաչքարի մը վրայ, երդում կ'ընէին հոս, հնազանդ ծառայել «Ընկերութեան» :

Կարնոյ մէջ չարժումը կը վարէին երկու յայտնի յեղափոխականներ :

Համչէն գաւառի Ղազլըքիլիսէ գիւղացի կարապետ Ագաթեանը, որ պետն էր հայ եւ լազ հայդուկային խումբի մը, եկած դաշնակցած էր ուրիշ յեղափոխականի մը՝ բնիկ կարնեցի Ներսէսեան կէրկէկցիանին հետ եւ երկուքը միասին կը վարէին «Ընկերութիւնը»:

Ատուրեան Յովհաննէս, Ղաֆթաթ Գրիգոր իր երեք որդիներով՝ Յարէթ, Բաղրատ եւ Արշակ (ապագայ Քեռին), Ղարաքէլլենց Գալուստը, Սէրբենկիւլեան Հաճի Յակոբ, Հալաճ Մանուկ, Կորկոտեան Յովհաննէս, Տէր Գարեգին (վինադոր), Հէքեքենց Պօղոս, Սապոնճոնց Տիգրան եւ Գրիգոր, եւայլն:

Կարնոյ գաշտին մէջ՝ Օղնեցի Տէր Արիստակէս, Խիրանոսենց Միքայէլ, Անանեան Սեդրակ եւ Տէր Վարդանեան Յարութիւն (Զիթողցի) Նորչէնցի Թադոս, եւայլն:

Բասէն չրջանը՝ Եօղունեան Մինաս Քահեա, Գալէմքէրեան Հմայեակ եւ խմբապետ Վաղարշակ, որոնք սարսափ ազդած էին Զէրքէզներուն :

Նարմանի չրջանը՝ Կոլլիկ օղլի եւ Ղասապ Արթին անխնայ կը պատուհասէին Թուրք եւ քիւրտ չարագործները:

Երղնկայի չրջանը՝ Ռուբէն Շիշմանեան, Կարապետ Ղումրիկեան եւ Գալուստ Արխանեան սարսափ եւ պատկառանք ներչնչած էին :

Բաբերդի չրջանին մէջ՝ Բաբերդցի Արշակ, Յարէթ եւ Միհրան, եւն.:

Քղիին Վարդան Վարդապետ, Տէր Սուրէն Ժամկոչեան Սարգիս, եւն.:

Բովանդակ Բարձր Հայքը լծուած էր յեղափոխական, ահաբեկչական աշխատանքի:

Ընկերութեան վարիչները կը ձգտէին կազմակերպել իրենց նկարագրին յատկանիշները :

St. Apollinaire in Classe կաթողիկէով (535—549) կը վերջանայ Ռավեննայի խճանկարներուն չարքը :

Հոս կարծես վերադարձ մը դէպի քրիստոնէական նախնական տարրերու վերացական մտայնութիւններուն: Գոյները պարզացած են, պատմական ոճը լքուած: Ս. Ապողինարը չրջապատող տեսարանէն ունինք հոս վերարտադրութիւններ, Ս. Ղուկասի խորհրդանիշը եղող ցուլը՝ կը նկատուի 7րդ կամ 9րդ դարու գործ :

Ռավեննայի խճանկարները Ե. Զ. եւ Է. դարերու բիւզանդական արուեստին, պատմութեան եւ պատկերագիտութեան համար չատ մեծ նշանակութիւն ունին: Քրիստոնէական սկզբնական չըրջաններու խորհրդապաշտ, վերացական ներկայացումներու կողքին՝ հոն կը գտնենք արուեստի նոր, տարբեր ըմբռնումներ, ոճերու փոխանցում եւ բնաչրջում որոնք յետագային իրենց խոր ազդեցութիւնը պիտի ունենան քրիստոնէական արուեստին վրայ :

ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

կերպուած, զինավարժ խումբեր կազմել, զէնքի ուժով ձեռք բերելու համար իրենց պատիւն ու ազատութիւնը :

Կուսակալ Հասան Խայրի փաշան նախատեսելով ահաւոր ողբերգութեան կործանարար հետեւանքները, տեղեկագիր մը ուղղած էր Բ. Դրան եւ չեշտած էր թէ ցորչափ գոյութիւն ունի «Համիտիյէ ալայը»ն, միամտութիւն էր անդորրութիւն եւ ապահովութիւն ակնկալել: Ու կ'առաջարկէ լուծել զայն :

Այս տեղեկագիրը սակայն, զայրացուցած էր 4րդ զօրաբանակի հրամանատար Սալիհ Զէքի փաշան, որուն քոյրը Սուլթանին հարճերէն էր :

Վերջինս խիստ տեղեկագրով մը պաշտօնանկ ըրած էր կուսակալ Հասան, Խայրի փաշան, որուն կը յաջորդէր դաւաղիրը, խորամանկ եւ նենգամիտ Մուստաֆա փաշան, որ նուիրագործելով չարիքը՝ բացաւ արիւնի եւ աւերի ճամբան :

Թուրք ոստիկանութիւնը, դաւաճան Հայերու ցուցմունքներով առաջնորդուած , Սանասարեան վարժարանի չէնքին եւ եկեղեցւոյ մէջ կատարեց երեք յաջորդական խուզարկութիւններ եւ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ, միշտ զէնք փնտռելու պատրուակով :

Առաջինը 22 Նոյեմբեր 1882ին, երկրորդը 1886 Դեկտեմբերին եւ երրորդը 1890 Յունիս 17ին :

Երեք խուզարկութիւններն ալ անցան ապարդիւն, սակայն այլեւս դազազած էր ժողովուրդը :

Թուրքը համարձակած էր բարձրանալ մինչեւ եկեղեցւոյ խորանը եւ իր դաւաղանին ծայրով հպիլ սուրբ Սկիհին ... :

Զայրացած էր ամբոխը իսկ «Ընկերութեան մարդիկ»ը առպարէզ նետուած էին ցոյցեր եւ մարթինկներ կազմակերպելու, խանութները փակելու գործերը ընհատելու համար :

Եկեղեցւոյ կոչնակները լռեցին : Արարողութիւնը ընդհատուեցաւ : Թուրքերը իրենք ալ Հայերու օրինակին հետեւելով փակեցին խանութները եւ տեղծուեցաւ ջղագրգիռ վիճակ մը :

Գերեզմաններուն ու ժամուն բակը հաւաքուած բազմութիւնը երեք օր անընդհատ ցոյցեր կատարելով պետութենէն կը պահանջէր· կեանքի եւ գոյքի ապահովութիւն :

Բարենորոգումներու գործադրութիւն եւ տուրքերու կրճատում :

1890 Յունիս 20ին գումարտակ մը զինուոր ևկաւ եկեղեցւոյ բակը ազդարարելու որ ժողովուրդը ցրուի, եկեղեցին բացուի եւ արարողութիւնները վերսկսին :

Ժողովուրդը զայրացած մերժեց : Զինուորները իրենց տուրերով փորձեցին ցրուել բազմութիւնը : Մինչ Ղեւոնդ Եպիսկ. Շիշմանեան կը ջանար հանդարտեցնել ժողովուրդը, փոխ Մուրատի արճանակը պայթեցաւ եպիսկոպոսին վրայ, սա – կայն զնդակը վրիպելով դեսին փռեց Լուսաւորիչ Վրթանոն :

Ազդանշանը տրուած էր :

Կրակ, գոռաց գումարտակին հրամանատարը եւ օդին մէջ պարպուած համազարկի մը յաջորդեց սուրերու չկահիլը :

Կատղած բազմութիւնը յարձակեցաւ զինուորներուն եւ խուժանին վրայ եւ անոնց զէնքերն ու կացինները խլելով փորձեց ինքզինքը պաշտպանել :

Ընդհարումը տեւեց երեք ժամ : Ցոյցը խափանուած էր այլեւս, ձգելով բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ :

Զոհերու քանակին մասին Տոքթ. Աբոլեանեան տուած տեղեկագիրը չի համապատասխաներ իրականութեան : Հակառակն են նաեւ միւս աղբիւրները , սակայն կարեւորը արդիւնքը չէ , այլ ոգին :

Շնորհիւ այս դէպքին հայ ժողովուրդի ճակատէն սրբուեցաւ սորուկ մակդիրը եւ կարնոյ ցոյցը դարձաւ ներընչման աղբիւր հայկական յեղափոխութեան :

Կարնոյ արիւնահեղ ցոյցին 61րդ տարեդարձին առթիւ դրուած այս քանի մը տողերը, թող իբրեւ կնդրուկ մխան անոնց պաշտելի յիշատակին :

Օ. Ն. ՃԳՆԱՒՈՐԵԱՆ

## ԱԶԳԱՑԻՆ ՏՈՒՆ ԹԷ...

Կ'իմանանք թէ Փարիզի «Ազգային Տան կարգ մը բաժնետէրերը օրինական միջոցներու դիմած են իրենց չահերու պաշտպանութեան համար, քանի որ տարիներէ ի վեր ոչ ընդհանուր ժողով դումարուած, ոչ համարատուութիւն կատարուած եւ ոչ ալ չահաբաժինները ճշդուած են: Միւս կողմէ «Ազգ· Տուն»ը իր նպատակին ծառայած չէ, լքուած, եւ մասամբ որոշ խմբակի մը տրամադրուած ըլլալով :

ՍՊԱՀԱՆԻ (Իրան) ամերիկեան հիւպատոսարանին քարտուղարներէն մէկը վիրաւորուեցաւ նեղ փողոցի մը մէջ, դաշոյնի հարուած մը ստանալով կռնակէն: Դեպքը բողոքեց :

## «Ալմաստ»ը

Կիրակի իրիկուն առիթը ունեցանք տեսնելու եւ լսելու Սպենդիարեանի այնքան համբաւի տիրացած «Ալմաստ» օփերան, ընորհիւ Պ. Կորկանեանի ջանքերով ձեռք բերուած բեմադրութեան, ռուսական օփերայի կողմէ :

Ձեռնարկը վերջին ծայր չնորհաւորելի է :

Անշուշտ իրաւունք չունինք չատ խստապահանջ ըլլալու : Գիտենք թէ ինչքան դժուարութեանց կը հանդիպի կազմակերպիչը, թէթիհ եւ նիւթական պատճառներով :

Կիրակի իրիկուան ներկայացման՝ պնահատանքի եւ դժգոհութեան պատճառներ իրար խառնուեցան :

Մեծապէս չնորհաւորելի են ռուս դերակատարները որոնք իրենց բաժինը կատարեցին խղճմտօրէն, ամբողջութեամբ զոց տրված, առանց յուշարարի եւ դեկավարի, եւ այն ալ միայն մէկ ներկայացման համար :

Յաջողութեան մեծագոյն նպաստեց նաեւ պարախումբը մանաւանդ իպական բաժինը, վերին աստիճանի քնքոյշ խաղարկութեամբ :

Օփերայի մը ներկայացման երկու մեծ տուեալներն են plateau եւ Fosse: Առաջինը կը ներկայացնէ երգիչներու բաժինը, որ կրնանք ըսել, պարագային համար, ներկայանալի էր բայց Fosse, որ նուագախումբի բաժինն է, տարօրինակ յուսախարութեան մատնեց ներկաները: Ամբողջ ներկայացման ընկերացաւ միայն մէկ դաշնակ, եւ ինչ դաշնակ :

Կազմակերպիչը յանցանք չունի: Ցայտարա – րութեանց մէջ յիշած էր այս պարագան, բայց հասարակութիւնն ալ իրաւունք ունէր սպասելու որ օփերայի մը ներկայացումը տեղի ունենայ նուագախումբով, գոնէ կրճատեալ :

Ձենք մեղադրեր Պ. Կորկանեանը: Ամբողջական partitionը չունէր, եւ դաշնակի բաժնին վրա – յէն վերարտադրութիւն մը կը պահանջէր հնա – գոյն աշխատանք եւ քիչ մըն ալ ծախք :

Սակայն՝ հարցը հետեւեալն է.—

Սպենդիարեան սէնֆոնիստ երաժիշտ է: «Ալմաստ»ի երաժշտական գրութիւնը զուգահեռական է, որակով բարձր, եւ որ կրնայ բաղդատուիլ Boris Goudounovի մը հետ, զանազան անցքերու մէջ:

Ընդհ· գրութիւնը զուգորդուած է նուագի բաժնին հետ, երգի անցքերը երբեմն երկրորդական կը մնան եւ առաջին տեղը կուտան նուագին, որուն ամբողջացուցիչ մասը կը դառնան միայն : Նուագի կարեւոր անցքերը անլսելի մնացին, եր – բեմն կորսուեցան անհաճոյ դաշնակի մը ընկերակցութեան մէջ: Մանաւանդ անդամ սոխպուած էին ճիգ մը փորձել, զսորոշելու համար զանոնք, որոնց վրայ ով դիտէ թէ հեղինակը որքան աշխատանք թափած է :

Կազմակերպիչը դիտէ անշուշտ այս պարագան: Եթէ բացարձակ անկարելիութեան մասնակցութեամբ նուագած էր, 10—15 նուագածուներու մասնակցութեան առջեւ, փորձենք հասարակութեան ներողամտութեան դիմել, պայմանաւ որ ինքն ալ վերաւորական չգտնէ մեր դիտողութիւնը :

Անցնելով խաղին, ուրիշ տեսութիւններ ալ ուելորդ չեն: Սպենդիարեանի առաջին բեմական գործն է «Ալմաստ»ը:

Հոն կը տեսնուի քիչ մը անփորձութիւն: Հակառակ այս գործի մասին գրուած եւ լսուած համբաւին, մեր տպաւորութիւնը այն է թէ «Ալմաստ»ը երաժշտական տոմս մըն է միայն, եւ չունի օփերայական կառուցուածք :

Եթէ բնագիրը տարբեր է մեր լսածէն՝ կան – խաւ ներողութիւն կը խնդրենք :

Զորս արարնոց գործի մը մէջ մենք չհանդի – պեցանք եւ ոչ մէկ զուգերգի, երրեակի, քառեակի՝ գլխաւոր դերակատարներու մէջ.— (Լէպլէ – պիճիի մէջ անգամ այս պայմանագրական ձեւը յարգուած է: Յիշենք ի պատիւ Զուհաճեանի).—

Հազիւ երկու խմբերգ՝ չրջանակելու համար ամբողջ խաղը, հակառակ անոր որ նիւթը, ռազմական դաշտ, իշխանական դահլիճ, խնջոյք եւ պատերազմ, վերջապէս ունէր ամէն ինչ իբրեւ ուժականութիւն, ի յայտ բերելու համար համագրութիւն մը մեներգողի, զուգերգողի, խմբերգի եւ նուագի, մէջ ընդ մէջ հիւսուած քներով :

Ամբողջ ներկայացումը փոխասացութիւն մըն է կարծես մեներգող երգիչներու: Ոչ մէկ առիթով, օրինակի համար «Ալմաստ» եւ իր մտերիմը Թով, օրինակի համար «Ալմաստ» եւ իր մտերիմը Գայիանէ — որ intrigantի յատկանիշը ունէր, չկր – ցան զուգորդել իրենց երգերը հակադրելով կամ ցան զուգորդել իրենց երգերը հակադրելով կամ համադրելով: Առաջինը պէտք է լրացնէ իր երգը՝ որպէս զի երկրորդը պատասխանէ անոր, փոխանակ ընդմիջելու, միաժամանակ երգելու, ընկերակցին երգածը կիսատ թողելու, նոյնիսկ խօսքերը անհասկնալի դարձնելու գնով :

Նոյն բանը երեք կամ չորս հոգիի մասնակցութեամբ՝ անհրաժեշտ պահանջքներն են օփերայական գրութեան: Նիւթը , Լիպրէթթօն, եւ դերակատարները թոյլ կուտային լրացնել այս կէնսական բաժինները: Անոնց բացակայութեամբ չորս արարները որոնք իրենց մէջ եղան միօրինակ, երկար : Չիզը պակսեցաւ, ընդ – համի կամ խանդավառութեան պահերը տկարացան, բացի խնջոյքի տեսարանի վերջաւորութենէն :

Թաթուլի դերակատար Trofimov (պարիթօն), Նատիր Շահը՝ (Agroff) պաս, Ալմաստ՝ (Karandakov) սօփրանօ տրամատիք, Գայիանէ (Annen Kova), ալթօ կատարեալ ուժեր են: Միւս դերակատարներն ալ գնահատելի :

Պարախումբը՝ դեկավարութեամբ Gjebinaի , արժանի է ամէնդնահատութեան :Վերոյիշեալերս – ժշտական տեսութիւնները չատ խորացնելէ զգուշանալով, ըսեմ թէ ընդհանրապէս գնահատելի է – բեւոյթ էր «Ալմաստ»ի բեմադրութիւնը որ վերջ ի վերջոյ դաղափար մը տուաւ մեզի: Թերութիւններ միշտ ալ պիտի ըլլան օտար բեմերու վրայ: Մեզի քիչ մըն ալ յուսախարութիւն պատճառեց սրահի ամբողջութեամբ լեցուն չըլլալը: Արդեօք հասարակութիւնն ալ իր պարտականութեան մէջ չէ՞ր թերացած, մանաւանդ առաջին ներկայացման մը առթիւ :

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

## Թրքապատում

Դեմոկրատ կուսակցութեան Պոլսոյ չրջանային ժողովին մէջ ալ յուզումնալից տեսարաններ պարզուեցան, ինչպէս կը հաղորդեն տեղական թերթերը :

Պատգամաւոր մը խստօրէն քննադատեց քաղաքական ժողովը, ըսելով թէ անոնք պարզապէս իրենց չահերուն կը ծառայեն եւ չեն ուզեր հրաժարիլ իրենց անյագ ստամոքսներէն: Ոչ մէկ բարեկարգութիւն եղաւ: Հինէն աւելի դիւրատուրա կը տիրէ :

Յունիս 10ի նիստին մէջ, Խորիս անուն պատգամաւոր մը չատ դառն խօսքեր ըսաւ — իբրեւ պատգամաւոր մը, ձեզի բազմաթիւ դանգատներ ունիմ : Բոլորս պատասխանատու ենք մուսթաբական ընտրութեանց ձախողանքէն: Երկրագործական դրամատունը դեռ հետու է ժողովրդապետութեան կանոններուն ենթարկուելէ : Հին օրէնքները կան ու կը մնան: Ցիսուն ոսկի առնել ուզող գիւղացի մը պարտաւոր է 45 ոսկի ծախսել: Միւս կողմէ գիւղացիներուն եւ գործաւորներուն ապաւինիլ կ'ուզէք: Քաղաքապետական ժողովի ընտրութիւնն ալ ողբերգութիւն մըն է, չեմ գիտեր թէ ինչպիսի աճպարարութիւն մը գործուեցաւ, մեր ընտրած մարդուն տեղ ուրիշ մը մտաւ քաղաքապետական ժողովէն ներս: Ցետոյ ի՞նչ իրաւունքով փլցնել կ'ուզեն Թաքսիմի ճեմավայրի պատուհանը, որուն համար280հազար ոսկի ծախսուեր է :

× Գործադուլի օրինագիծ մը պատրաստած է կառավարութիւնը, վճարովի արձակուրդի սկզբունքն ալ ընդունելով :

Աչխատանքի նախարար Նուրի Էօզսան բացատրութիւններ տուաւ այս օրինագիծերուն չուրջ եւ ըսաւ թէ էլեկտրական, հանքակառքի եւ այլ հանրային սպասարկութեանց մէջ գործադուլ պիտի չըլլայ: Սակայ զատ, արտակարգ պարագաներու մէջ նախարարական խորհուրդը պիտի կրնայ արդիլել գործադուլը: Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին ծայրայեղութեանց դէմ, բանուորական տարակարծութիւնները պիտի կարգադրուին իրաւարարութեամբ :

Կը մշակուի նաեւ կարեւոր օրինագիծ մը մտքի աչխատաւորներուն եւ լրագրողներուն համար: Մինչեւ հիմա լրագրողները չէին կրնար սենսիքա մը հիմնել , նոր օրէնքով իրաւունք պիտի ունենան սենսիքա կազմելու: Օրինագիծը պիտի ենթարկուի նաեւ լրագրողներու եւ մշակութային միութեանց նկատառման :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը հաստատէ թէ 921 «անրադձալիներ» եւ իրենց ընտանիքները աքսորուած են փէչթայէն, Մայիս 21էն Յունիս 15: Արդէն իսկ 4000 ընտանիքներ բռնադատուած են բնակելու երկրին հիւսիս· արեւելեան չրջանի դիւղերուն մէջ: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը «արդար եւ անհրաժեչտ» կը գտնէ այս աքսորը: Ուրիշ ազգութիւններու համաձայն, աքսորականներուն թիւը տասը հազարը կ'անցնի: Տարագրուած են ոչ միայն իշխաններ, կոմսեր, պատուիներ, զօրավարներ, սպաներ, գործարանատէրներ, այլեւ մտաւորականներ, նախկին պաշտօնատարներ եւն.: Անոնց բնակարանները յատկացուած են բանուորներու եւ բազմանդամ ընտանիքներու :

650 ՆԱԻԵՐ անչարժութեան դատապարտուեցան Մ. Նահանգներու նաւահանգիստներու մէջ , իբրեւ հետեւանք 50.000 նաւաստիներու գործադուլին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ապատամբները նորէն կը սպառնան Թոնքինի չրջանին: Մտուաբաթիւ ըմբոստ զին – ուորներ համախմբուած են չրջակայ լեռներուն մէջ :

պիտի յանձնէ փոխան ընկալագրի »:

Նոյն պաշտօնատարը ըսաւ նաեւ թէ կառա – վարութիւնը պիտի ջնջէ Անգլիացիներու բնակու - թեան արտօնագիրները, յետոյ աւելցուց .

— Ես կը կարծեմ թէ անգլիացի ճարտարա – պետները պիտի չհեռանան, վասնզի իրենց նաւա - տորմը այս քարիւղին կը կարօտի: Եթէ ձգեն երթան, կը նշանակէ թէ ուրիշ նպատակ չունին եթէ ոչ լիուլի չահագործել երկիրը, աղքատութեան մատնել զայն: Իրանցիները կան որոնք կրնան Անգլիացիներուն տեղն անցնել: Եթէ Անգլիացիները ձգեն երթան, արտադրութիւնը կրնայ պակսիլ: Բայց եթէ մենք միայն 8.000.000 թոն արտադրենք (ներկայ արտադրութեան 25 %ը), աւելի չատ դրամ կը չահինք »:

Բրիտանական պատասխանին կը սպասուէր ե – րեկ: Դահլիճը քննեց կացութիւնը, նկատի առնե - լով Թէհրանի դեսպանին վերջին տեղեկագիրները: Եթէ Իրանի կառավարութիւնը չուզէ բանակցիլ բանաւոր հիման մը վրայ, տարակոյս չկայ թէ խօսակցութիւնները պիտի խզուին եւ ընկերութիւ - նը պիտի հեռանայ:

Բրիտանական կառավարութիւնը անընդունելի կը նկատէ եկամուտին 75 %ը Իրանի յանձնելու պահանջը: Կարծողներ կան որ եթէ Իրան տրամադիր ըլլայ բանակցելու, անգլիացի պատուիրակ - ները պատրաստ են բաւարար գումար մը վճարե - լու, որպէսզի պարսկական կառավարութիւնը կա– րենայ հոգալ կարգ մը ծախքեր, մասնաւորապէս պետական պաշտօնեաներուն եւ զինուորներուն ռոճիկը: Վճարելի գումարը 8—10 միլիոն սթեր – լին կը հաշուեն, պայմանաւ որ ընկերութիւնը կա– րենայ չահագործել նաւթահորերը, բանակցու – թեանց ընթացքին :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը վերջնական հր– րահանգներ ուղղեց Թէհրանի դեսպանին: Կառա – վարութիւնը ամէն կերպով կը պաշտպանէ Անգ - լօ-իրանեան ընկերութիւնը, մնայ թէ քաչուի:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ընկերութիւ- նը տեղեկացուցած է կառավարութեան թէ մէկ տարիէն կրնայ դարմանել իրանեան քարիւղին կո- րուստը, չահագործելով Քովէյթի կամ Իրաքի նաւթահորերը: Կառավարութիւնը օգտակար չի նկատեր Ապատանի նաւթահորերը պահել զինու զօրութեամբ: Ի հարկին զինուորները կրնան զբ – կուիլ պարզապէս պաշտպանելու եւ այլուր փո - խադրելու համար Անգլիացիները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

---

ՊԵՐԼԻՆի պաշարումը (ռուսական) վերջա – ցաւ, արեւմտեան դաշնակիցներու փոխադարձ անօդինութիւններէն 24 ժամ վերջը: Ռուսերը ինչ- պէս որ յանկարծ արտաքսման արտօնագիրները պահանջած էին, նոյն ձեւով ալ եւս առին այս պահանջը, եւ առեւտուրը վերսկսաւ երկու շրջան- ներուն միջեւ :

ԶՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ Բչ· օրուան նիստին մէջ, որոշուեցաւ աշխատանքները յետաձգել , սպասելով Մոսկուայի պատասխանին: Նիստը բացուած առեն, ամերիկեան պատուիրակը հար – ցուց Պ· Կրոմիքոյի թէ ըսելիք մը ունի՞: Խորհր- դային պատուիրակը ըսաւ թէ պատասխան չէ ստացած իր կառավարութենէն եւ նորէն պնդեց օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը, նոյն իսկ իբրեւ վիճելի խնդիր :

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆի ճակատին ընդհ· հրամանա – տար պիտի նշանակուի անգլիացի մը, համաձայն վերջին լուրերու: Զօր· Այզընհաուըր հարաւ· Եւ- րոպայի ճակատին հրամանատար նշանակեց ամե- րիկացի ծովակալ մը , Բաղըրթ Քերնի, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Իտալիա :Իրհրամանատարու- թեան տակ պիտի գտնուին ամերիկեան, ֆրանսա- կան եւ թերեւս բրիտանական մարտանաւեր: Մալ- թա եւ Ձիպրալթար պիտի յանձնուին բրիտանա – կան հրամանատարին: Ամերիկացի ծովակալին օգնականները պիտի ըլլան իտալացի զօրավար մը, իբրեւ հրամանատար ցամաքային ուժերու եւ ամե- րիկացի զօրավար մը՝ իբրեւ հրամանատար օդա - նաւային ուժերու :

ԱՆԴԱՐԱՁԻՆ Պոլիս մեկնելով, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Ազգամ փաշա յայտարարեց թէ կարելի չէ զինակցութեան դաշինք մը կնքել Միջին Արեւելքի համար, առանց կարգադրելու Իսրայէլի խնդիրը: Սուրիոյ վար – չապետն ալ յայտարարեց Միջերկրականեան դա - շինքի ծրագրին ակնարկելով· — «Մենք չենք ու– զեր մերժել Թուրքիոյ բարեկամական ձեռքը,բայց չենք ալ ուզեր հրաժարիլ Ալեքսանդրէթէն (Սան – ճաքը, որ Թուրքիոյ ձգուեցաւ 1939ին):

ՀԱՑ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՄԸ, Պ· Յովհ· Ապաճեան (Պէյրութէն), որ Փարիզի մէջ ալ ծանօթ է, անց – եալ Մայիս 4ին տասը միլիոն ֆրանք յանձնած էր առեւտրական միջնորդ Ժան Մոնիս Շմիտի, կեր– պաս եւ ապակեղէն գնելու համար: Միջնորդը անգամ մըն ալ երեւան չելլաւ, նոյնիսկ մոռնալով տուած ժամադրութիւնը: Տեղական թերթերէն կ'իմանանք թէ ոստիկանութիւնը յաջողած է ձեր- բակալել խաբեբան, որ Քաղպլանքա (Մարոք) , գացած է եղեր... հանրատուն մը գնելու համար ղողցուած գումարով :

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

## Խափ լէ Մուլհուզի մէջ

Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սե- րունդին եւ Ֆր· Կապ· Խաչի մասնաճիւղին :

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայու - թեան նախկին նախարար՝ EDOUARD DEPREUXի

Ներկայ կ'ըլլան Թաղին ընկերվարական վա – րիչները:

Կը նախագահէ՝ ընկ· ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն) եւ ՀՐԱԶ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցու- թիւնը կը բերեն՝ Օր· Օր· Մ· Կաւվարեանց, Ա· Քէօսէեան եւ Պէնկեան (երգ) :

Օր· Շահիճեան, Օղտայեան , ընկ· Զոհրապ , Պ· Անդրանիկ, Գորգենեան (արտասանութիւն) :

Օր· Վերոնիկ Ճիճեան (դաշնակ) : Նոր Սե – րունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի : Նուագ Նոր Սերունդի նուագախումբով: Օր· Ռեթին ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (Opéra Comiqueէն, պար) Արեւելեան նուագ Թա – ռիստ Գարեգին , ընկեր Բեճօ եւ Ուճանեան :

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ԱԱՐԵՄԵԱՆի նուագա– խումբով: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Մուտքը **100** եւ **150** ֆրանք :

---

ԱՄԱՌՆԱՑԻՆ ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՑ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԻԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՑՑՈՒՄ
«ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ-ԱԼԷՄՇԱՀ» ՍՐԱՀԸ
26, Rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres
24 Ցունիս, Կիրակի օր, ժամը 15ին
Դերասաններու ընտիր կազմով մը

## Գրիգոր Վահան

Կը ներկայացնէ
Հայկական տարազներով , երգերով եւ պարերով

## ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Նիծաղաշարժ կատակերգութիւն 4 արար,
քաղուած Մոլիէռի «Le Médecin Malgré lui» գործէն

Կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Ց· եւ Ց· ԼԱ – ԹԻՖԵԱՆՆԵՐ, Օր· ՍԱՎԱՍԵԱՆ, Ն· ՊՇՏԻԿԵԱՆ , Ս· ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ա· ԴՄԲԼԹԵԱՆ եւայլն:

Կը նուագէ ՑՈՎՍԷՓ ՈՒՆԱՆԵԱՆ :

Մուտքի գիները ժողովրդական :

---

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆր· Կապ· Խաչի Իսիի Խրիմեան դպրոցի կրթա– կան մարմինը կազմակերպած է բացառիկ հանդէս մը, Յուլիս 1ին, կիրակի օրը ժամը 15ին, Խրիմ- եան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ հայ արիւնե – րու եւ արեւոյչներու: Ասկերտութեան պիտի բաժնուի մրգեղէն: Մուտքը 100 ֆրանք :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ, կազմակերպուած Ֆ· Կ· Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակ – ցութեամբ հայ արեւոյչներու, այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

---

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Արզումանեան եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Եղիշէ Արզումանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Տիգրանուհի Արզուման- եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ար- զումանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան եւ զաւակները (Ալժէ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Արզումանեան եւ զաւակները (Ա- մերիկա), Այրի Տիկին Մարգրիտ Թիւթիւնճեան (Գավայօն), Պ· Զաքար Արզումանեան (Ամերի – կա), Տէր եւ Տիկին Տոքթ· Երուանդ Արզուման - եան (Միլանօ), Տէր եւ Տիկին Մարգար Արզու – մանեան եւ զաւակները (Հալէպ), Այրի Տիկին Մարիամ Արզումանեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Արզումանեան եւ զաւակնե - րը եւ քոյրը Մարթա (Ամերիկա), Պ· Վրթանէս Ղազարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Պերճ Միքայէլեան (Գան), Տէր եւ Տիկին Թաշճեան եւ զաւակները (Հայաստան), ինչպէս եւ բոլոր ազգականները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեց- եալ մօր, մեծ մօր, կեսրոջ, քրոջ, հօրաքրոջ , հօրեղբօր կնոջ, քեռկնոջ կնքամօր , խնամիին

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

որ կնքեց իր մահկանացուն՝ 77 տարեկան հասա – կին Ցունիս 15ին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկու - չաբթի 18 Ցունիս, Պօմոնի եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէռի գերեզմանատունը:

Յառաջ·— Մեր ցաւակցութիւնները :

---

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Ց· Դ· ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷՆ ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժան :

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈՒԲ եւ Մ· ԵՕՒՆԵՂԲԱՑՐԵԱՆ՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը :

Կարեւոր օրակարգ: Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի «Ահարոն- եան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Հ· Բալուեան, նիւթ՝ «Հէքեաթներու վար - պետը՝ Ռուբէն Զարդարեան»: Կը հրաւիրուի հա – սարակութիւնը :

ՍԱՐՍԻԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ· Ց· Դ· «Վար – դան» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատե – ղին: Կարեւոր օրակարգ :

Հ· Ց· Դ· «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կի - րակի առաւօտ ժամը 9ին, Նոր հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներ- կայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց ·Դ· «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 18ին, ընկեր Օչակա- նի բնակարանը :

---

## «Սաւուէյը Վալաւնի մէջ

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին , Salle des Fêtes, Լիոնի թատերախումբով, ղեկավարութեամբ դե – բասան ՀԱՑԿԱՄԱՐԻ, իր ժամանակի տարազներով:

Երկրորդ արարին.— «ՄԱՑԸ ԱՐԱՔՍԻ ԱՓԵ - ՐՈՎ» , պիտի խաղայ եւ երգէ Տիկին Վարժապետ- եան : Գիները ժողովրդական

---

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փլովտիվէն (Պուլկարիա) Բերուզ Թադէոս կիւրեղեան , Տրապիզոնի չրջկայ գիւղերէն, կը փնտռէ եղբայրները Դա – ւիթ եւ Գրիգոր կիւրեղեաններ, որոնցմէ բաժ - նուած է մեծ տարագրութեան առեն, բայց ողջ ըլլալնին լսուած է աւելի վերջ: Տեղեկացնել Pe - rouse Uzinguitchian, 26 rue Vasile Kolaroff, Plovdiv , (Bulgarie):

---

ՇԱՒՈՒԻ Է ՄԵԾ ՇԻՆՔ ՄԸ

40 սենեակներով , որ եկամուտ կը բերէ 250 հազար ֆրանք, գին, 1.900.000 : Դրամ փոխա – տուին գրաւի կը դնեմ կառատուն մը վաթսուն քառակուսի մեթր տարածութեամբ, նաեւ երկու չէնքեր միեւնոյն առեն, 20 առ հարիւր տոկոսով:

Տրամադրելի է նաեւ երեք սենեակներով աղ - ուոր յարկաբաժին մը Ալֆորվիլ եւ կամ Փարիզ : Դիմել Noubardի, 122 rue Vaillant Couturier , Ալֆորվիլ :

---

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վա– նելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր չարք մը երգասիրական (տիսք), 25 հատ, ո – րեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ :

Կեդրոնատեղին է՝

## ԱԼՔԱԶ ԵԻ ՈՐԴԻ

23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՅԼ
Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝
ՀՐ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46:
Իսկ Լիոնի մէջ Ց· ՔԱԶԸՐԵԱՆ
65 rue Dunoir, LYON

Կը ղրկենք երգերուն ցանկը փափաքողներուն :

Ծանօթ.— Ունինք մասնաւոր սպասարկու – թիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար : Եթէ կ'ուզէք հայկ· հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը ստանձնենք առոր սարքաւո – րումը:

Դիմեցէք մեզի եւ գոհ պիտի մնաք :

---

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ ՄԸ ԹԵՐԻ Է ԵԹԷ
ՄՈՌՆԱՑՔ ԶԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ

# "ՇԻՐԱԿ,, ՕՂԻՆ

## ՆՐԲԱՋԱՇԱԿՆԵՐՈՒՆ

Մի մտածէք ո՛ւր ճաշելու մասին.
գացէք ուղղակի ...

## ԼԻԼԱՑԻՆ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Վերսկսած է արեւելեան նուագը Տէր եւ Տիկին Գարագաշի մասնակցութեամբ, չաբաթ, կիրակի եւ երկուչաբթի օրերը :

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Jeudi 21 JUIN 1951 Հինգշաբթի 21 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6488-Նոր շրջան թիւ 1899

Ժամագիր՝ Շ· ՄԻՍԱԿԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԻՇՏ ԿԸ ՏՐՏՆՋԱԾ

Պոլսոյ վերջին Թղթաբերը, ինչպէս եւ միջազգային մամուլին մէջ հրատարակուած տեսութիւններ կը հաստատեն թէ Անգարա նոր ճիզերը կը փորձէ, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտնելու համար, իբրեւ լիազօր անդամ :

Ուրիշ խօսքով, կը մնայ միշտ ալ մտահոգ, իրական երաշխիքներ պահանջելով, ի խնդիր ա – պահովութեան եւ անկախութեան :

Լոնտոնի « Թայմզ »ը անցեալ չաբթու խմբագրականով մը կը բացատրէր թէ կարելի չէ Ատլանտեանի դինակցութեան մէջ ընդունիլ Թուրքիան եւ Յունաստանը :

Այս առթիւ դիտել կուտար թէ նախ՝ Մեծն Բրիտանիա չուզեր նոր յանձնառութեանց տակ մտնել· յետոյ՝ Թուրքիան Ատլանտեանեան պետութիւն մը չէ, այլ Միջերկրականեան երկիր մը :

Այսքանը բաւական եղաւ, որպէսզի նոր փոթորիկ մը պայթի Թուրքիոյ մէջ :

Ամէնէն առաջ բարբառեցաւ Անգարայի անթիւը, բանաւոր եւ զբաւոր պատասխանով մը :

Իր թերթը, «Ռատիօ», զարմանք յայտնելէ վերջ, կը յայտարարէր (13 Յունիս) ·

— « Թուրքիա միայն Միջին Արեւելեան երկիր մը չէ, այլ Եւրոպայի անբաժանելի մէկ մասը : Ոչ ոք պիտի կրնայ խլել մեր Եւրոպացիի հանգամանքը : «Թայմզ» միայն Միջին Արեւելեան երկիր մը համարելով Թուրքիան, ուրացած կ'ըլլայ անոր կատարած դերը : Թուրքիոյ համար խիստ բնական իրաւունքի մըն է մասնակցիլ Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ ապահովութեան աշխատանքներուն» :

Ազդանշանը տրուած էր, եւ Թուրք թերթերը մրցումի ելան իրարու հետ, ձագկելու համար բրիտանական քաղաքականութեան ելեւէջները :

«Թայմզ»ի հետ միեւնոյն տեսակէտը յայտնած էր Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը :

Պատասխանելով Լոնտոնի թուրք թղթակից – ներուն, այդ պաշտօնատարը իր կարգին դիտել կուտար թէ Ատլանտեանի դաշինքը չրջանային հանդամանք ունի·

— Այն ատեն ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Իտալիան կ'ընդունուի, բանի որ Ատլանտեան պետութիւն չէ :

Պաշտօնատարը կը բացատրէ թէ Իտալիան Եւրոպայի անբաժանելի մասը կը կազմէ : Բայց, ոչ Թուրք թղթակիցները կը համոզուին, ոչ ալ իրենց մամուլն ու անթելը :

Եւ չզարդուրութիւնը կը սաստկանայ, իրրեւ հետեւանք ամբոխավարական պայքարի մը, որուն մանրամասնութիւնները պիտի կարդաք վաղը :

Մինչ այս մինչ այն, արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ եւս կ'արտայայտուէր, կարդ մը յայտարարութիւններ ուղղելով ամերիկեան թերթի մը :

Ահաւասիկ այդ երկար տեսակցութեան հիմնական մասը,— տեսակ մը շանթած՝ նոր առաւելութիւններ կորզելու համար·

— « Թուրքիա կը հաւատայ թէ Եւրոպայի պաշտպանութիւնը անբաժանելի է : Հետեւաբար՝ Ատլանտեանի դաշինքը պէտք չէ մասնաւորել միայն Ատլանտեան պետութեանց եւ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն : Եթէ արեւելեան Միջերկրականը մեկուսացուի, Եւրոպան ամբողջովին պիտի փլչի, մէկ հարուածով : (Վ·, 13 Յունիս) :

Ամբողջ անցուդարձին պատկերը կը ներկայացնենք առանձին, պատկերազարդ մանրամասնութիւններով :

Ինչպէս կը տեսնէք, Թուրքիա կը չարունակէ տրտնջալ, երբեմն ալ բուռն բողոքներ յայտնել, տեսնելով որ իր պաշտպաններն ու դինակիցները կը խուսափին նոր, աւելի ազդու յանձնառութիւններէ :

Միշտ միեւնոյն մտահոգութեամբ,— Ատլանտեան՝ պատերազմի մը պարագային : Իսկ ատոր համար ալ անդամակցութիւն՝ Ատլանտեանի դաշինքին :

Ամերիկացիները կրկնապատկեցին իրենց քաղաքական, տնտեսական եւ դինական աջակցութիւնները :

Եւ սակայն, Անգարայի մղձաւանջը չէ փարատած :

Եւ չի կրնար փարատիլ, քանի չէ զարմանուած արիւնազանգ անարդարութիւնը :

Շ·

## Երեսփ. ընտրութեանց վարչական արդիւնքը

Ներքին նախարարութիւնը հետեւեալ տեղեկագիրը հրատարակեց, երեսփ· ժողովի ընտրութեանց մասին ·—

Ընտրուած են·— Ձօր· ու կոլի կազմակերպութենէն՝ 115 երեսփոխաններ (4.039.889 քուէ), ընկերվարականներ՝ 103 (2.744.924), համայնավարներ՝ 100 (5.001.618), չափաւորներ 99 (2.472.016), ձախակողմեան հանրապետականներ (ար – մատականներուն հետ) 92 (2.194.213), ժողովրդականներ՝ 81 (2.225.353), զանազան (դաշինք – վայրեր եւն)· 24:

Համագումար՝ 614 երեսփոխան 627ի վրայ : Բաց կը մնան Հանոսեան շրջանի ինը աթոռները, որոնց մասին վէճ ծագած է : Մնացեալ չորս աթոռները սահմանուած են երկու հեռաւոր դաշինք – վայրերու :

Քուէարկութեան համար արձանագրուած էին 24.544.165 քաղաքացիներ, մասնակցած են 18.678.013 հոգի : Երկու հակամարտ խմբակցութիւնները՝ կոլեան եւ համայնավար, միասնաբար չահած են 9 միլիոն ձայն, ուրիշ խօսքով՝ երկու Ֆրանսացիներէ մէկը համաձայն չէ ներկայ կարգուսարքին :

× Այժմէն խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, նոր դահլիճին կազմութեան համար : Մանդատներու կարծիքով, չատ մը դժուարութիւններ կը ներկայացնէ Ազգ· ժողովին նոր կազմը : Օրինակ, զօր· ը կոյ պիտի հաւանի՞ գործակցիլ ուէֆ խմբակցութեան, առանց մասնաւոր պայմաններ դնելու : Ընկերվարականները պիտի ուզե՞ն գործակցիլ զօրավարին հետ : Դժուարութիւններ կրնան պատճառել նաեւ համայնավարները, թէեւ իրենց 180 աթոռները իջած են 100ի :

Վարչապետութեան համար, հաւանական թեկնածուներ· կը համարուին եզմտական նախարարը՝ Փէչ, դատական նախարարը՝ Ուրնէյ Մայէր, նախկին վարչապետներէն Փլէվէն եւ Տալատիէ եւն·:

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը ատորագրեց զինուորական նոր օրէնքը, որուն համաձայն զինուորութեան տարիքը 19էն կ'իջնէ 18ուկէսի, իսկ ծառայութեան չրջանը կը բարձրանայ 21 ամսէն 24ի : Այս օրէնքին չնորհիւ, ամերիկեան բանակին թիւը 3ուկէս միլիոնէն պիտի բարձրանայ հինգ միլիոնի :— Ծերակոյտը բանաձեւ մը քուէարկեց, որով անդամ մը եւս իր համակրանքը յայտնելով Մ· Մրուէթեան ժողովուրդին, կը յայտարարէ թէ խաղաղութեան դառը մեծապէս պիտի չահի, եթէ Մ· Մրուէթիները թոյլ տայ որ Ռուսերը ճշմարտութիւնը լսեն Ամերիկացիներու մասին :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆի 12 ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ժողով ունեցան Լոնտոնի մէջ, վաւերացուելին պայմանագիրը մը, որ կը ճշդէ թէ ինչ կարգուսարք պիտի ունենան իրենց այն զօրամասերը որ կը գործեն դաշնակից երկրի մը մէջ : Նորութիւն մըն է այս պայմանագիրը՝ միջազգային տեսակէտով· — Նախագահ Թրումընի մասնաւոր խորհրդականը, Հէրրիմըն, Փարիզ եկաւ, խորհրդակցելու համար զօր· Այզընհաուըրի հետ : Մանաւորապէս պիտի քննէ քաղաքական եւ զինուորական խնդիրներ : Իրազեկներու կարծիքով, զօր· Պրէտլիի այցելութենէն անմիջապէս վերջ կատարուած այս քննութիւնը պատրաստ կարեւոր հետեւանքներ պիտի ունենայ Գերմանիոյ, Յունաստանի, Թուրքիոյ, նոյն իսկ Սպանիոյ մասնակցութեան տեսակէտով :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավարութիւնը արտօնութիւն ստացաւ կազմակերպելու իր կրաւորական պաշտպանութիւնը : Այս արտօնութեամբ չնչուած կ'ըլլան բոլոր սահմանափակումները :

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆի մէջ նաւային ռազմախրճիթ պիտի կատարուին մասնակցութեամբ Ամերիկեան, բրիտանական, Ֆրանսական եւ Իտալական տորմիղներու , թէեւ տակաւին ճշդուած չէ հրամանատարութեան խնդիրը (անգլիացի՞ թէ ամերիկացի) :

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆԷՆ կը հեռագրեն թէ համայնավար կուսակցութեան 11 վարիչները, որոնք հինգշաբթի տարի բանտարկութեան դատապարտուած են, Գերագոյն Ատեանին դիմելով խնդրած են վերաքննել իրենց դատը :

## Իրան վճռապէս մերժից Անգլիոյ նոր առաջարկները

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽԶՈՒԵՑԱՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Յունիս 19 թուակաւով·— կառավարութիւնը այսօր վճռապէս մերժեց բրիտանական առաջարկը՝ քարիւղի վէճին կարգադրութեան համար, եւ ազդարարեց Անգլ – եւբրանեան ընկերութեան թէ պիտի դրաւէ բոլոր ստացուածքները, եթէ չվճարէ եկամուտներուն 75 %ը, սկսելով Մարտ 20էն :

Մօտ մէկ ժամ տեւակցելէ վերջ պարսիկ պաշտօնատարներու հետ, ընկերութեան փոխ - նախագահը, Պ· Ճէքսըն, յայտարարեց թէ բանակցութիւնները խզուած են : «Պարսիկները կը պնդեն իրենց պահանջներուն վրայ եւ ուրիշ ընելիք չի մնար : Պիտի հեռագրեմ Լոնտոն, հրահանգներ խնդրելու համար : Տարակոյս չկայ թէ «վերադարձի՛ր» պիտի ըսեն :

Այս առտու ամերիկեան դեսպանը վարչապետին այցելելով, ստիպողաբար խնդրեց ընդունիլ որեւէ զանաւոր պատասխան :

Բրիտանական առաջարկներուն մէկ պատճէնը յանձնած էր դեսպանին, որ ըսաւ· — « Ուշադրութեամբ կարդացէք եւ լաւ դատա՛ք » : Դեսպանը թելադրած էր վարչապետին՝ չխզել բանակցութիւնները, եթէ բրիտանական առաջարկները բաւարար չըլլային :

Բրիտանական ծրագիրը կը տրամադրէ անմիջապէս տասը միլիոն սթեռլին դնել Իրանի տրամադրութեան տակ, երեք միլիոն ալ՝ մէկ ամիս վերջը, մինչեւ համաձայնութեան մը կնքումը, պայմանաւ որ միջամտութիւն չկատարուի ընկերութեան գործադրութեանց մէջ, բանակցութեանց ընթացքին : Իրանի ներկայացուցիչները մերժեցին այս առաջարկը, եւ որոշեցին բանակցութիւնները խզել, մինչեւ որ ընկերութիւնը ամբողջովին ընդունի կառավարութեան պահանջները : Ցաջորդ քայլի մասին որոշում պիտի տրուի վաղը :

Վարչապետին առաջին գործը պիտի ըլլայ ստիպողաբար նիստի հրաւիրել խորհրդարանը : Այս առթիւ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ, ամբողջովին զբաւելու համար Անգլեւբրանեան ընկերութեան ստացուածքները :

Հոսկէն Մաքի, քարիւղի ազգայնացման յանձնախումբին նախագահը եւ վարչապետին աջ բազուկը, այսօր հրահանգի կը սպասէր Ատաման մէջ, արգիլելու համար քարիւղի փոխադրութիւնը դէպի բրիտանական նաւեր : Ստացուածքներու զրաւման առաջին քայլը պիտի ըլլայ զգրեցնել պահառները զտարաններու մէջ :

ՆԱԽԸՆՏՐԵՆ ՈՐ ՆԱԽԱՀՈՐԸ ՅԱՄՔԻՆ

Իրազեկներ կը հաւատան թէ բրիտանական ծրագիրը նը տրամադրէ անդլեւբրանեան գործակցութիւն մը հաստատել քարիւղի արտադրութեան եւ բաշխումի մասին : Այս կարգադրութեամբ Իրան պիտի կրնայ գործադրել ազգայնացման ծրագիրը եւ քաղել եկամուտները, մինչեւոյն ատեն լիովին ապահովելով Անգլիոյ օրինաւոր չահերը : Անգլեւբրանեան ընկերութիւնը մեծապէս պիտի աւելցնէ իր վճարումները : Ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ ընդարձակել քարիւղի ճարտարագործութիւնը, նոր հորեր փորել եւ պարսիկ մասնագէտներ հասցնել :

× Ամերիկեան դեսպանը վարչապետին հետ խօսած ատեն ըսեր է·— « Դուք պէտք ունիք Անգլեւբրանեան ընկերութեան աջակցութեան, այլապէս քարիւղի ճարտարագործութիւնը կը կործանի » :

Վարչապետը պատասխաներ է թէ կը նախընտրեն որ նաւթահորերը ցամքին, քան թոյլ տան որ բրիտանական ընկերութիւնը տէր-տիրական դառնայ :

Բացի Հասէպի, եզմտական նախարարութեան ներկայացուցիչը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ժողովէ մը վերջ·

— « Մեզի համար ամէն բան վերջացած է : Անգլիացիները կ'ընդհմանան ազգայնացման : Ելք չկայ եւ որեւէ բանաւոր լուծում չեմ նախատեսեր : Մենք մեր տեսակէտները հաղորդեցինք խառն յանձնախումբին » :

Հակառակ այս վճռական դիրքին, կարծողներ կան թէ կառավարութիւնը տրամադիր է միջին ճամբայ մը գտնելու :

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

Լոնտոնի մէջ զարմանք չպատճառեց բանակցութեանց խզումը : Արտաքին նախարարը յայտարարած էր երեսփ· ժողովին մէջ թէ կառավարութիւնը կը մերժէ բանակցել սպառնալիքի տակ : «Պ· Մաքլի վերջնագիրը (տես վերը) անկարելի կը դարձնէ որեւէ բանակցութիւն, եթէ իսկապէս Իրանի կառավարութեան տեսակէտները կը ներկայացնէ» :

× Թէհրանի բրիտանական դեսպանը ունկնդրութեան ընդունուելով Շահին կողմէ, պարզեց իր կառավարութեան ծրագիրը : Այս անտուղր դիմումն ալ կ'ապացուցանէ թէ որքան մտահոգ են Անգլիացիները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺԵ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ա.

## ՍՏԱԼԻՆԻ ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՄՄՈՒՆԳԻ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄԸ

Բոլորովին անակնկալ կերպով իմ ձեռքն ընկան Երեւանի ռուսերէն Կոմունիստ թերթի («օր-գան Հայկոմկուսի Կենտկոմի եւ Երկոմի») մի քանի թիւերը, որոնք նուիրուած են այս տարուայ մարտի վերջերին տեղի ունեցած Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան ԺԵ. համագումարին (ընդհ. պատգամաւորական ժողովին):

Այդ թիւերը պարունակում են մեր հայրենիքի տնտեսական եւ մշակութային կեանքի արդի վիճակի մասին, չափազանց շահեկան նիւթեր, որոնք այս տողերի պրողը պիտի ուզենար ներկայացնել, եթէ կամած չլինէր այն համոզումը թէ գաղութները — մէջը լինելով եւ նրա մտաւորական դասը — չեն հետաքրքրւում Հայաստանի կեանքի մանրազնին եւ առարկայական ուսումնասիրութեամբ: Միակ հարցը, որ դրւում է հայ Սփիւռքի ուշադրութիւնը, լեզուի եւ մանաւորապէս ուղղագրութեան հարցն է:

Այս պարագան հաշուի առնել ստիպուած լինելով, մի երկու յօդուածով կ'ուզէինք ներկայացնել ընթերցողներին Հայոց լեզուի հարցի մասին մեր երկրի պետական ամենահեղինակաւոր մարմնի՝ Կոմկուսի համագումարի արտայայտած տեսակէտը եւ ընդունած պաշտօնական որոշումը:

Համագումարը առաջին անգամն է որ քննութեան է առնում լեզուի հարցը: Այդ քննութիւնը նա կատարել է բաւականին լրիւ, ճշդելով իր վերաբերմունքը գրաբարի, արեւմտահայ լեզուի եւ օտար բառերի գործածութեան հանդէպ: Նախ քան այդ հարցերին անցնելը, անհրաժեշտ ենք համարում այս առաջին յօդուածով պարզել թէ՝ ինչո՞ւ Հայոց լեզուի հարցը այսօր է քննութեան ենթարկւում պետական իշխանութեան գերագոյն մարմնի կողմից:

Այս հարցի պատասխանը դուշակել դժուար չէ նրանց համար, ովքեր քիչ թէ շատ ծանօթ են այն իրագործութիւններին որ Ս. Միութեան կեանքում տեղի ունեցան, Կոմ. կուսակցութեան՝ մշակոյթի եւ գիտութեան նկատմամբ, պատերազմից յետոյ, որդեգրած քաղաքականութեան հետեւանքով:

Ինչպէս յայտնի է, ժողովի ծանօթ եղերգից յետոյ, սոմ. կուսակցութեան կենտր. կոմիտէն յայտարարեց թէ այսուհետեւ իրեն է վերապահում իրաւունք՝ նշելու թէ ո՛րն այն մէկ եւ միակ ճանապարհը, որով պիտի ընթանայ սովետական գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան զարգացումը: Իր այդ իրաւունքը կենտկոմը սկսեց կիրառել տարբեր ձեւերով: Մինչ գրականութեան եւ արուեստի ճիւղերի (երաժշտութիւն, կերպարուեստ եւայլն) նկատմամբ նրա միջամտութիւնը եղաւ ուղղակի, յատուկ որոշումների ձեւով, գիտութեան ճիւղերից, օրինակ, կենսաբանութեան մասին այդ ճիշդ ճանապարհը ցոյց տալու պարտականութիւնը յանձնուեց պրոֆ. Լիսենկոյին, որ, սակայն, պարտադրելու համար իր թեզը մօտ ութ հարիւր գիտնականներից բաղկացած ժողովին, հարկ համարեց կոթնել կուսակցութեան հեղինակութեան վրայ եւ յայտարարեց որ իր գեկուցումը նախօրօք կարդացուել է կուսկենտկոմում եւ արժանացել նրա հաւանութեան:

Մեր նիւթի հետ անմիջական կապ ունեցող գիտական միւս ճիւղի՝ լեզուագիտութեան հարցի մօտ կատարուեց սկզբի շրջանում առանց կենտկոմի միջամտութեան ու մասնակցութեան: Լեզուագէտների մի խումբ, բաղկացած բացառապէս Ն. Մարի հետեւորդներից, օգտուելով այն հանգամանքից, որ ծանօթ ակադեմականը լեզուագիտական իր վերջին տեսութիւնը յայտարարելով Մարքսի վարդապետութեան սկզբունքների վրայ հիմնուած, չհանդիպեց առարկութեան կուսակցութեան կողմից, որ միւս կողմից՝ նա մեռաւ կուս. անդամատոմսը պրպանում, հռչակեց Մարին սովետ. լեզուագիտութեան հիմնադիր եւ նրա տեսութիւնները՝ միակ ճիշդ ուսմունք լեզուագիտական մարզում: Պատմութեան չարաբաստիկութիւնը յայտնի է եւ այստեղ մենք այն չենք կրկնի:

Մէկ ամբողջ տարի եւ աւելի տեւեցին Մարի հետեւորդների չհատակութիւնները, որոնց ընթացքում Համամիութենական կուս. կենտկոմը, Ստալինի գլխաւորութեամբ, մնաց լուռ դիտողի դերում:

Եւ յանկարծ մի գեղեցիկ օր անսպասելի կերպով պայթեց ռումբը: Մամուլում հանդէս եկաւ նոյնինքն Ստալինը յայտարարելու համար, թէ Ն. Մարի լեզուագիտական տեսութեան մէջ ոչինչ կայ մարքսեան («Օ՛, ո՛չ, ազատեցէք մեզ Ն. Մարի «մարքսիզմից») եւ թէ նրա աշակերտների յաբուցած հալածանքները Մարի վարդապետութիւնը չընդունողների դէմ ոչ այլ ինչ են, բայց եթէ «կամայականութիւն եւ խայտառակութիւն»: Դրա հետ միաժամանակ նա մի շարք տեսակէտներ արտայայտեց լեզուագիտութեան եւ լեզուի մասին, մեկնակէտ ընդունելով Մարքսի վարդապետութիւնը: Հարց ու պատասխանի ձեւով յայտնուած այդ տեսակէտները լոյս տեսան մամուլի մէջ եւ այդ բաւական եղաւ որպէսզի խօսուի «լեզուագիտութեան հարցերի վերաբերեալ ընկեր Ստալինի հանճարեղ աշխատութիւնների եւ լեզուաբանական ուսմունքի» մասին:

Ստալինի ելոյթը չէր կարող բացառիկ ուշադրութեան չարժանանալ Ս. Միութեան բոլոր հանրապետութիւնների ղեկավար (կուսակցական եւ կառավարական) շրջանների կողմից: Վարդապետի տեսութիւնները, արտայայտուած իր սեփական անունից, անհրաժեշտ էին դարձնում լեզուագիտութեան եւ լեզուի հետ կապուած բոլոր հարցերի վերաքննութիւնը եւ «գիտահետազօտական ու գիտա-մանկավարժական» ամէն կարգի աշխատանքների «վերակառուցումը»: Հայկոմկուսի համագումարի նիւթերից մենք տեսնում ենք, որ լեզուաբանութեան եւ լեզուի դասաւանդութեան եւ դրա կապակցութեամբ «կադրերի» (դասատուների եւ գիտնականների) «վերակառուցման» աշխատանքները սկսուել են Հայաստանում եւ Ստալինի ելոյթից անմիջապէս յետոյ եւ ներկայիս առաջ են տարւում «հարուածային կարգով» եւ «բոլշեւիկեան տեմպերով»:

«Լեզուաբանութեան հարցերի մասին ընկեր Ստալինի հանճարեղ աշխատութիւններից յետոյ լուսաւորութեան մինիստրութիւնը, Հայաստանի Կոմ. կուսկ. կենտ. կոմ.ի ղեկավարութեամբ, — յայտարարել է համագումարում կրթական նախարար Ս. Միքայէլեանը,— ձեռնարկեց ինչպէս Հայոց, նոյնպէս եւ Ռուսաց լեզուի դասաւանդման վերակառուցման եւ բարելաւման»: Նոյնն է կրկնել Երեւանի կուս. կոմիտէի նորընտիր քարտուղար Եակով Զարոբեանը, յայտնելով, որ «կուսակց. կազմակերպութիւնները կարեւոր աշխատանք են կատարել վերակառուցանելու համար, առաջնորդի ցուցմունքների հիման վրայ, Հայաստանի Գիտ. Ակադեմիայի, բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկութիւնների եւ դպրոցների դործունէութիւնը»:

Այս «վերակառուցման» հետեւանքով գործունէութիւնից հանուել են լեզուի ուսուցման բոլոր դասագրքերը, թանգարան են նետուել մատակարների գրած բոլոր աշխատութիւնները եւ փոփոխութեան են ենթարկուել կրթական եւ գիտահետազօտական բոլոր ծրագրերը, որովհետեւ, ինչպէս յայտարարել է Գ. Ճարուքեանը իր զեկուցումի մէջ, «մրանց մէջ բոյլ էին տրուած խոշոր սխալներ», կազմուած լինելով Ն. Մարի հետեւորդների կողմից եւ կրելով Ստալինի կողմից «հակամարքսիստական» հռչակուած այդ վնասակար ուսմունքի ազդեցութիւնը: Ամենամեծ հարուածը տրուել է, բնականաբար, լեզուի Ինստիտուտին, որ կրում էր Ն. Մարի անունը: Նախեւառաջ վերացուել է այդ անուանումը եւ նա կոչւում է ներկայումս պարզապէս Լեզուի Ինստիտուտ: Ապա փոխուել են նրա ղեկավարները, եւ առաջին հերթին՝ դիրեկտոր Աբրահամ Ղարիբեանը, որին կենտկոմը հարկադրել է ղիջել իր պաշտօնը Գ. Ղափանցեանին, որից նոյն կենտկոմը առել էր այդ պաշտօնը եւ յանձնել էր Ա. Ղարիբեանին: Իրենց նախկին պաշտօններին են վերակոչուել նաեւ Գ. Ղափանցեանի «ձայնակիցները» Վ. Առաքելեանը, Մ. Խորայէլեանը եւ ուրիշները: Դրա փոխարէն հրապարակից քշուել են բոլոր մարդկանները՝ Է. Աղայեանի դլխաւորութեամբ:

Կադրերի «վերակառուցման» հարցը փակելուց առաջ մի երկու խօսք էլ՝ կուսակց. կադրերի մասին: Ճայտնի է, որ մարդկանների առաջ քաշումը եւ Գ. Ղափանցեանի, Հ. Ամատեանի եւ նրանց միւս «ձայնակիցների» դէմ յարուցուած հալածանքները կատարուեցան Հայաստանի կուս. կենտկոմի յատուկ որոշումով, ուստի, Ստալինի ելոյթից յետոյ, երբ համէն ինչ դլխիվայր դրուեց, պէտք է որ պատասխանատուութեան կանչուէին նաեւ այդ կենտկոմի ղեկավարները: Գր. Ճարուքեանի զեկուցումից պարզւում է, որ այդ բանը տեղի է ունեցել, բայց չատ մասնակի ձեւով: Պաշտօնանկ է եղել եւ Հայաստանից անհետացել է կենտկոմի ատիտ. — պրոպ. բաժնի վարիչ եւ «Սով. Հայաստան» թերթի խմբագիր Ցոլհ. Մամիկոնեանը, որ բաները հանդիսանալով — իր պաշտօնի բերումով — կենտկոմի, հանդէս էր դալիս բոլոր ժողովներում չալչալելու համար Գ. Ղափանցեանին, Հ. Ամատեանին («հնդեւրոպաբանութեան ռէակցիոն, իմպերիալիստական ուսմունքի այդ մոլի կողմնակիցին») եւ «Մարի ուսմունքը բուրժուական լեզուագիտութեան հետ հաշտեցնել փորձողներին»: Կենտկոմի միւս ղեկավարները փորձանքից ազատուել են միայն նրա տողութեամբ: Նկատողութիւն անողը եղել է Գր. Ճարուքիւնեանը եւ ուղղել է այն Հայ կենտկոմի Բիւրոյին (Հայաստանի «Պոլիտբիւրօ»), որի անդամն ու ղեկավարն է ինքը...

Կարգադրելով — աւելի կամ պակաս չափով—

# ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Բանախօսութիւն Luc André Marcelի

## Նարեկացին.— Բ.

«Կը ճանչնաք այն քերթուածը, ուր Նարեկացին անդադար կը կրկնէ· «Մեղանչեցի, ես, մատնեցի

# Ս. ՊՈԼՈՑԻՈՅԻ ՀՈՒՇԱՏԵՏԸ

Ը.

Ընտրեցինք ամենամոտիկ ճանապարհը, որ կտանէր Ս. Պոլոցիոյի հուշատետր։ Ճամբան ամենուրեք կը տեսնէինք ամայի դաշտեր, որոնց վրայ ոչ մէկ ծառ կար, ոչ մէկ թուփ։ Ամենուրեք կը տեսնէինք միայն ցորենի հասկեր, որոնք կը ծռէին քամիին հետ։ Ամենուրեք կը տեսնէինք միայն ցորենի հասկեր, որոնք կը ծռէին քամիին հետ։ Ամենուրեք կը տեսնէինք միայն ցորենի հասկեր, որոնք կը ծռէին քամիին հետ։

Ճամբան

Վերջին լուրերու համաձայն, հեռագրուած է Կիպրոս, բրիտանական վայրաչունեռու կխսաբաժնին, որպէսզի կազմ եւ պատրաստ դտնուին։ Կառավարութիւնը տրամադիր չէ զինուորական մի ջամտութիւն կատարելու, այլ միայն պիտի պաշտպանէ իր հպատակները։ Արդէն իսկ այլուր փոխադրուած են հազար հոգի եւ կը մնան միայն 112 հպատակները։

Նախապէս ծրագրած էին առժամաքար գրաւել Ապատանի զտարանները, որոնց կեդրոնն է կղզի մը, դիւրաւ պաշտպանելի։ Բայց ի վերջոյ ետ կեցան այս ծրագրէն, նախատեսելով զինուորական գրաւման միջազգային հետեւանքները։

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Իրան ինքն իր գլխուն մնալով, չարաչար պիտի տուժէ, պիտի չկրնայ բանեցնել զտարանները եւն.։

Միւս կողմէ, Անգլիացիները կը յուսան նոր պայմանագիր մը կնքել Իրաքի հետ, որ մինչեւ հիմա թոյլ չէր տար նաւթուղի մը հաստատել Ապատանէն Միջերկրական, առեւտրական նկատումներով։ Նոր պայմանագրին շնորհիւ, Լոնտոն կը յուսայ երկու տարիէն դարմանել Իրանի քրիւղին կորուստը։

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՐԻՍՃԻՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, օդանաւային կռիւները կը սաստկանան հետզհետէ։ Դաշնակիցները Բ. օր 2000 ռումբ արձակեցին։ — Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, որ Փարիզ եկած է մասնակցելու համար Unescoի համագումարին, ճառ մը խօսելով յոյս յայտնեց թէ զինադադար պիտի կնքուի մօտերս։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապետը, Տոքթ. Առընաուբը, յայտարարեց թէ Ս. Միութիւնը զրամ կը ճարէ նոր-Նացիներու կուսակցութեան։ «Սերտ յարաբերութիւններ հաստատուած են ծայրայեղ աջերուն եւ համայնավարներուն միջեւ, որոնք երկուքն ալ զրամ կը ստանան միեւնոյն աղբիւրէն»։

ԳՈՐԾԱԶԳԱՅԻՆ ՆՊԱՍՏԸ ուելցած է չաբաթը 30 Ֆրանք ի հաշիւ քաղաքապետութեան, 62 Ֆրանք վճարելի՝ նահանգային մնուտիկէն։

ԹՈՒՐՔ զինուորական յանձնախումբ մը, որ կը բաղկանայ 12 անդամներէ, Աթէնք հասաւ խորհրդակցութիւններ կատարելու համար։

---

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1500 Ֆրանք ընկերուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդի Ամերիկայէն վերադարձի առթիւ, խնջոյք մը սարքուած է այս կիրակի ժամը 4ին մինչեւ 11, Café des Sportsի մէջ, 157 rue J. Jaurès, Maison Alfort։

Մուտքը ազատ է։

Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները եւ համակիրները։

Հաղորդակց. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 181 օթօպիւսը եւ իջնել términus։

---

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլէն Տողրամաճեան եղբայրները եւ իրենց պարագաները, Տիթըլի թէն Տէր եւ Տիկին Մուշմուլեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով կամ բարենպատակ նուիրատուութիւնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ ՈՎՍԱՆՆԱ ՏՈՂՐԱՄԱՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

× Կիւլեան եղբայրներ հազար Ֆրանք կը նուիրեն Շավիլի զպրոցին, փոխան ծեղկեպսակի, այրի տիկին Տողրամաճեանի մահուան առթիւ։

× Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի խումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆրանք, Տիկին Պճաքճեանէ, Օր. Սիրուհի Մանուկեանի յիշատակին։

---

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ, կազմակերպուած Ֆ. կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին կողմէ, մանակցութեամբ հայ արհեստաւորներու, այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

---

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի կեդր. Յանձնաժողովը կը խնդրէ յարգոյ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ տարեկան Ս. Պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին որ տեղի պիտի ունենան այս կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 10ին սկսեալ, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յարգանս յիշատակին ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՑԻ

իր մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ։

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

## Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. կապ. Խաչի մասնաճիւղին։

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան նախկին նախարար՝ EDOUARD DEPREUXի

Ներկայ կ'ըլլան թաղին ընկերվարական վարիչները։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Օր. Օր. Մ. Կաւվարեանց, Ա. Քէօսէեան եւ Պէնկեան (երգ)։

Օր. Շահինեան, Օղտայեան, ընկ. Զոհրապ, Պ. Անդրանիկ, Գորգանեան (արտասանութիւն)։

Օր. Վերոնիկ Ճինճեան (դաշնակ)։ Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի։ Նուագ Նոր Սերունդի նուագախումբով։ Օր. ՌԵԺԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (Opéra Comiqueէն, պար) Արեւելեան նուագ թարիսա Գարեգին, ընկեր Բենօ եւ Ուսանեան։

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի դիներով։

Մուտքը **100** եւ **150** ֆրանք։

×

ԼԱ. ՍԻՈՒԹԱՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Խաժակ խումբի եւ Նոր Սերունդի։

Ճունիս 23, Շաբաթ երեկոյ։

Salle de mutualité սրահին մէջ։

Պիտի խօսի ընկ. Տ. ԹԱՒՈՑԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է

## «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼԱՐԱՆ

Համազգային լարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ սովորական հաւաքատեղին, 22 Ճունիս, ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։ Դասախօսն է Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ՝ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԸ ԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առաջեան եւ եղբայրը՝ Gabriel Arout կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր՝

ՄԱՆԿԱՍԱՐ Ա.ՌՈՒՋԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Ա.ԶՈՒԱՑԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Ի յիշատակ Հնչակեան Քսան կախադահներու, նահատակուած՝ (Պոլիս, Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915ին)։

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին Salle de Géographie 184 Bld. St. Germain։

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Ց. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ԶԻՑՈՒՆՑԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ)։

Արտասանութիւններ եւ նուագ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԵՐՈՄՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 36րդ տարելիցին առթիւ՝ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շապին Գարահիսարի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզ Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon)։

Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգին բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ յարգելու համար յիշատակը մեր հերոս զաւակներուն։

## Մեծ դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Խարբերդ Շէյխ Հաճիի Հայր. Միութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անթուան պ. Նաճարեանի պարտէզին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին։

Կարաոկէ «Անդրանիկ» թատերախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի։

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, եւ զանազան անակնկալներ։ Պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ կամ ՋԱՐԼԱԹՕՆ

Աւանդական տավուլ-զուռնա։ Կրնաք ճաշը միասին բերել։ Պուֆէ։

ՇԱՆՕԹ.— Մարսէյլէն դաշտավայրը երթալու համար, փլաս տ'Իքսէն առնել 26 թիւ (նոր պարկ) թրօլօպիւսը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ը. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷԻՆ սոխպղպաբար ժողովի կը հրաւիրէ Հետեւեալ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժան։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՑՐԵԱՆ՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին Ծանօթ սրճարանը։

ՐԱՖՖԻ խումբը, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Chope de Nord։

Կարեւոր օրակարգ։ Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Հ. Բալուեան, նիւթ՝ «Հէքեաթներու վարպետը՝ Ռուբէն Զարդարեան»։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ՍԱՐՍԷԼ - ՍԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Ը. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Ը. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Նոր հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ը. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 18ին, ընկեր Օշականի բնակարանը։

ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆ.— Հ. Ը. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան։

ՏԱՐՕՆ ՏՒՐՈՒԲԵՐԱՆի Հայր. Միութեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 6 Ave. d'Italie, métro Place d'Italie սրճարանին վերնայարկը։ Սոխպղպաբար կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, քննելու համար կարեւոր օրակարգը։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ֆր. կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կը տօնէ իր 41րդ տարեդարձը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Ը. Դ. Տան սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Տիկ. ԹԱԳՈՒՀԻ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՀԱԶԱՐԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր։ Զուգերգ, տրամախօսութիւններ եւ խմբերգ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ՝ ղեկավարութեամբ ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆի։

Մուտքը ազատ է





Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորաբար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, 17, Boulevard des Capucines, Paris (Քաֆէ մը բ փէչն ճիշդ դէմը)։ Հեռ. OPE. 80.34


## «Սաւուէրը Վալանսի մէջ»

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fêtes, Լիոնի Թատերախումբով, ղեկավարութեամբ դերասան ՀԱՅԿԱՍՍԱՐի, իր ժամանակի տարազներով։

Երկրորդ արարին.— «ՄԱՅՐ ԱՐԱՔԻՍ ԱՓԵՐՈՎ» , պիտի խաղայ եւ երգէ Տիկին Վարժապետեան։

Գիները ժողովրդական




**Fourrures GARA**

**5, Rue Bourdaloue, Paris (9)** (Carrefour Châteaudun)

Réparations . Lustrage , Garde

Manteaux sur mesure, Transformations

R. M. 152.726 Tél. Tru. 64-81


ԼԱՒԱԳՈՑՆ ՄՈՒՇՏԱԿԸ կ'ուզէ՞ ունենալ, աշխատանքով, ապրանքով, ձեւով ու գինով մէկ հատիկ։ Գացէք վերոգրեալ հասցէին։

10 % բացառիկ զեղչ ամառուան եղանակին ընթացքին։


Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13ᵉ)

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678–63

Vendredi 22 JUIN 1951 Ուրբաթ 22 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6489-Նոր շրջան թիւ 1900

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՊՈԼՍԷՆ ԱԼ ԵՏ ՄՆԱՑԻՆՔ...

*Գիտենք որ չատ քիչեր կը ստանան կամ կը հետեւին պոլսահայ թերթերու :*

*Արտասահմանի մամուլը պարբերաբար տեղեկութիւններ կը քաղէ, հայկական կամ թրքական կեանքի մասին : Եւ իրաւամբ :*

*Որքան ալ հեռացած ըլանք այդ միջավայրէն, պարագաները կը ստիպեն ուշադրութեամբ հետեւիլ անցուդարձին : Արտաքին թէ ներքին :*

*Ճաշախ ուշադրութենէ կը վրիպին զանազան երեւոյթներ : « Մանր լուրեր», արժանի՝ լուրջ խորհրդածութեան :*

*Այսպէս, անցեալ շաբթու պոլսահայ թերթերը կը ծանուցանէին թէ հանդիսաւոր արարողութիւններ պիտի կատարուին, Թարգմանչաց տօնին առթիւ (14 Յունիս) :*

*Արդարեւ, Սահակ - Մեսրոպի տարեդարձը տօնուեր է հանդիսաւոր պատարագներով, Մայր եկեղեցւոյ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Գատըգիւղի, Սկիւտարի, Ֆէրիգիւղի, Պալաթի եւ ուրիշ եկեղեցիներու մէջ :*

*Գարեգին պատրիարք անձամբ նախագահելով արարողութեան մը, փառաբաններ է Տառերու գիւտին արժէքը : Անշուշտ յորդոր մըն ալ կարդալով, որպէսզի ուժ տան մայրենի մշակոյթին :*

*Մեր փարիզեան մեծամտութիւնը կը բարեհաճի՞ ուշադրութիւն ընծայել այս կարգի երեւոյթներու :*

*Մեր գոյնզգոյն գրոց - բրոցներու սրտին բան մը կը խօսի՞ն Սահակ - Մեսրոպ, Թարգմանչաց, Տառերու գիւտ եւ մնացեալը :*

*Անշուշտ եկեղեցիներու մէջ կատարուած սովորական արարողութիւնները չեն որ պիտի ապացուցանեն մեր գիտակցութիւնը եւ պարտաճանաչութիւնը :*

*Ոեւէ տէրտէր կամ վարդապետ կրնայ քանի մը աղօթք թոթովել եւ գոց եղած բանաձեւեր արտասանել, իբրեւ աւանդական սովորութիւն :*

*Հեռաւոր Սուրիոյ կամ Իրաքի գիւղերուն մէջ աւելի սրտառուչ արարողութիւններ կը կատարեն, գպրոցական հանդէսներով եւ աւելի գործնական ծրագիրներով : Առանց մեր սաւառնաթեւ յաւակնութիւնները կամ լայն միջոցները ունենալու :*

*Ահա պոլսահայ գաղութն ալ կը փորձէ կարեւորել, քանի որ ցանկալին վեր է իր ուժերէն :*

*Իսկ մե՞նք, այս ազատ ափերուն վրայ :*

*Լոյս - քաղաքին մէջ, յետին տիրացուն կը յաւակնի գաս տալ ուրիշներուն — հեռաւոր, համեստ եւ անբախտ գաղութներու :*

*Որո՞ւ միտքէն կ'անցնի երբեմն ալ դասեր առնել, այդ նոյն հեռաւորներէն եւ համեստներէն :*

*Անոնք անկարելին կը փորձեն, սերունդ փրկելու համար : Սերունդ կը հասցնեն անճար գիւղերու եւ հիւղաւաններու թշուառութեան մէջ : Դպրոցի վերածուած մթերանոցներու, տաղաւարներու կամ գարշահոտ բակերու մէջ :*

*Պատերազմէն չատ առաջ — տարիներ առաջ— Մշակոյթի Օր մը հաստատուած էր այս քաղաքին մէջ, առանց հոսանքի խորութեան : (Ամէն տարի աշնան) :*

*Օրինակը վարակիչ դարձաւ ուրիշ գաղութներու համար ալ,— մինչեւ Իրան :*

*Քանի՞ տարի տեւեց այստեղ : Ոչ հետք, ոչ ալ յիշատակ ...*

*Եւ այս՝ գիտնալով հանդերձ որ մեր հասուն գիտակցութենէն եւ յարատեւ աշխատանքէն կախում ունին տարազուր բազմութեանց չահն ու վնասը :*

*Մանաւանդ որ, ահա կը տեսնէք թէ երեւանը ինչպէս կը մաղէ արեւմտահայ մշակոյթը, նոյն իսկ լեզուն : (Երկու օր ալ սպասեցէք, իմա – նալու համար ահաւոր ողբերգութիւնը) :*

*Միջավայրին դժուարութիւնները, « հանգա – մանաց պարագաները» եւ ուրիշ պատրուակներ չեն կրնար արդարացնել համատարած թմրութիւնը :*

*Անէն միջավայր ալ իր առաւելութիւններն ու անպատեհութիւնները ունի : Եւ սակայն մարդիկ ելքեր կը փնտռեն ու կը գտնեն :*

*Պոլսե՞ն ալ ետ պիտի մնայինք, յիշելու համար կարգ մը տարրական գիտելիքներ եւ պարտականութիւններ :*

Շ·

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ՔՍԱՆ ԿԱՅԱՂԱՆՆԵՐԸ ...

*Չեմ գիտեր թէ պիտի՞ գայ օրը, ուր գոնէ մեր նահատակները պիտի ողբանք ազդովին :*

1915ի Մեծ Եղեռնի յիշատակին նուիրուած սգատօները կը կատարուին միշտ բաժան - բաժան, ամէն մէկը իր գլխուն :

Ահա եւ քսան կախաղանները : Հոս ալ հեթանոսի եւ քրիստոնեայի խնդիր կայ : Բուն հեթանոսն էր միայն որ չզատեց մեզ : Հնչակը, Դաշնակը, Ազատականն ու Ռամկավարը իրեն համար մէկ իմաստ ունէին,— Հայ էին բոլորն ալ : Ու անխնայ կոտորեց սուրով, հուրով եւ կախաղանով :

Այնատեն ալ գտնուեցան հրէշներ որոնք նոյնպէս Հայ էին եւ կը փափսային գահիճին առջեւ՝ իրենց ընկերոջ անունն ու հասցէն, գործը կամ «գաւաղութիւնը» :

Բայց գտնուեցան ուրիշ Հայեր որոնց արդար ու կարեւոր բաղուկը առաջ մը ճակտէն զարկաւ մատնիչը կէտիկ փաչայի դպրոցին առջեւ կամ կիլիկիոյ մէջ : Այդ բաղուկը Դաշնակցական էր եւ կը գործէր յանուն Հայութեան :

« Գնդակ որոտաց», եւ յանկարծ, մէկ գնդակով հրճուանքի ու հպարտութեան փոխուեցաւ հալածական ժողովուրդին կսկիծը :

Այս օր ալ կան Հայեր որոնք կը սակարկեն նահատակներու յիշատակին նուիրուած երեկոն :

Քանի մը ժամ յիշել ու սգալ քսան յեղափոխականներ, Վանիկ մը կամ Փարամազ մը,— ի՞նչպէս յարմարցնել նպարավաճառի նժարին :

Հասեր ենք հոն, ափսո՛ս :

Ու այս մաղով ու մօրուքով աղ - պղպեղ մարդիկ, կը ներկայանան հանրային կարծիքին, մանաւանդ նոր սերունդին եւ երդում պատառ կ'ըլլան արժեցնելու համար իրենց հայրենասիրութիւնը եւ պահանջելու իրենց չտուածը, ազգային այն մարքուր զգացումը որ չի գիտեր մանրանալ հաշիւներու առջեւ :

Ո՞վ կ'ուզէք որ սորվեցնէ մեզի վերջ եկող սերունդներուն թէ ի՞նչու կախուեցան քսան Հնչակեաններ 1915ին Պոլիս, Պայազիտի հրապարակին վրայ :

Ո՞վ կ'ուզէք որ սորվեցնէ մեր նորերուն որ – պէսզի գոնէ իրենց գլխարկները Հանեն անոնց յիշատակին առջեւ, առանց վերապահութեան ...

ՍՕՍԻ

### ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կարդինալ Աղաջանեանի փարիզ այցելութեան առթիւ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին մեզի :—

*Չինուորական պատիւներ սարքուած էին հինգշաբթի գիշեր, Օրլիի օդակայանին մէջ, ուր կը սպասուէր ժամը 19.50ին : Դիմաւորելու գացած էին կառավարութեան, պապական նուիրակին եւ Փարիզի արքեպիսկոպոսին ներկայացուցիչները : Հիւրը առաջնորդուեցաւ Օթէլ Քրիյեոն :*

*Այսօր, ուրբաթ, ժամը 18ին, կարդինալը պիտի ընդունուի հանրապետութեան նախագահին կողմէ :*

*Վաղը, շաբաթ, ժամը 11ին Անճանօթ Զինուորի դամբարանը այցելելով, ծաղկեփունջ մը պիտի դնէ : Արարողութեան ներկայ պիտի ըլլան պատերազմական մը՝ Հայ Նահիկին Ռամմիկնեղու Միութենէն, անդամներ Անչէլ Բոցի յանձնախումբէն եւ բարձր պաշտօնատարներ : Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ ժամը 10.45ին :*

*Նոյն օրը ժամը 16ին գպրոցական հանդէս մը տեղի պիտի ունենայ Սեվռի Մուրատեան վարժարանին մէջ, ի պատիւ հայ կաթողիկէ կաթողիկոս պատրիարքին :*

*Կիրակի առաւօ ժամը 10.30ին Հայածէս պատարագ Մատլէնի եկեղեցին : Նոյն օրը ժամը 15ին ժամերգութիւն Կոնէսի եկեղեցին :*

*Հաւանական է որ կարդինալը Լիզիէօ այցելէ երկուշաբթի օր :*

*Երեքշաբթի ժամը 13ին Հայկերոյթ Քէ տ'Օրսէի մէջ : Հինգշաբթի՝ Լիոն, տեսակցելու համար կարդինալ Թեռլիէի հետ :*

× *Հայ կաթողիկէ կրօնապետին Փարիզ բնակութեան միջոցին, արտաքին նախարարութեան մօտ հիւրամեծար նշանակուած է Ծանօթ իրաւագէտ Զ· Սրապեան :*

## ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

### *Կառավարութիւնը հրամայեց գրաւել ևաւթահորերը*

*ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՏ ԿԱՆ – ԶՈՒԵՑԱԻ.— ՎՏԱՆԳԻ ԱԶԴԱՆՇԱՆ՝ ՄԻՋԻՆ Ա. – ՐԻԵԼՔԻ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒՆ.— Մ· ՆԱ-ՀԱՆԳՆԵՐՆ ԱԼ ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ*

Անգլեւիրանեան տագնապը սասոկագոյն աստիճանին հասաւ չորեքշաբթի օր, երբ Թէհրանի կառավարութիւնը հրամայեց գրաւել Ապատանի նաւթահորերը, առանց նկատի առնելու բրիտանական նոր առաջարկները :

Քարիւղի ազգայնացման յանձնախումբին նախագահը, Հոսէյն Մաքի, նոյն օրը կրկնած էր իր սպառնալիքը, ազդարարելով թէ ժամը 9ին պիտի դադրեցնէ քարիւղին հոսումը, եթէ իրեն չներկայացնեն քարիւղատար նաւերուն յանձնուած նաւթին ընկալագիրները : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ նախագահին աչքերէն կրակ կը ցայտէր, երբ արտասանեց այս խօսքերը : Երբ գիտել տուին թէ ազէտ մը կրնայ պատահիլ եթէ ծորակները փակեն, կարեւորութիւն չընծայեց :

Մինեւնոյն առեն վարչապետը կը հրահանգէր նկատի չառնել Անգլեւիրանեան ընկերութեան տնօրէններուն եւ պաշտօնեաներուն հրամանները :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, բանակցութիւնները խզուեցան, երբ Իրան կը պընդէր քարիւղի եկամուտին 75 առ հարիւրը անմիջապէս յանձնելու պայմանին վրայ : Վարչապետը ամենավերջին հրամանը արձակեց նախարարական խորհուրդի մը վերջ որ տեւեց վեց ժամ : Միշտ հիւանդ ըլլալով, փաթթուած էր վերմակներու մէջ, ժողովի պահուն : Քանի մը նախարարներ նստած էին անկողնին մէկ ծայրը, ուրիշներ՝ տախտակամածին վրայ : Ժողովին հրաւիրուած էին նաեւ սպարապետը եւ ոստիկանութեան վերատեսուչը :

Կառավարութիւնը մինեւնոյն առեն Քարիւղի Ազգ· Ընկերութիւն մը կազմած էր, վերջնապէս լուծելով Անգլեւիրանեանը :

× Բրիտանական կառավարութիւնը հրամայեց իր հպատակներուն հեռանալ Իրանէն : Մինչեւ հիմա մեկնումը կամաւոր էր : Այժմ պարտաւորիչ կը համարուի : Զինուորական միջոցներ ձեռք առնելով հանդերձ, Մեծն Բրիտանիա չուզեր զօրք ղրկել Ապատան կամ այլուր, մինչեւ որ իրական վտանգ մը չսպառնայ իր հպատակներուն եւ անոնց ստացուածքին : Բրիտանական բանակին սպարապետը խորհրդակցութեան հրաւիրուած էր առջի ծրի, ազգ· պաշտպանութեան նախարարին կողմէ : Ժողովը տեւեց աւելի քան մէկ ժամ :

Այդ խորհրդակցութենէն վերջն էր որ հաղորդուեցաւ թէ վտանգի ազդանշանը տրուած է Մէջլին Աբեւելքի օդանաւային ուժերուն, ինչպէս եւ Կիպրոսի եւ Սուէզի շրջանի զինուորներուն :

Մանաւանդ ծրագիր մը պատրաստուած է, Անգլեւիրանեան ընկերութեան 2000 պաշտօնեաները այլուր փոքադրելու համար, մէկ ազդանշանի վրայ :

Տագնապը ծանրացած ըլլալով հանդերձ, ամէն յոյս կորսուած չի համարուիր : Թէ Լոնտոնի եւ թէ Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ գլխ մը գտնել վերջին պահուն : Փարիզի մէջ զարմանալի կը գտնեն Իրանի կառավարութեան արտակարգ աճապարանքը : Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը կը շարունակէ հաշտարար դեր մը կատարել, որպէսզի չափաւորութեամբ շարժին :

### ԵՐԵՔ ՏԵՍԱԿ ՎՏԱՆԳՆԵՐ

Մ· Նահանգներու արտաքին նաբարարը, Պ· Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին տագնապալի դոնելով կացութիւնը, նոր կոչ մը ուղղեց Իրանի կառավարութեան : Իրազեկներու կարծիքով, եռապատիկ ծանրութիւն կը ներկայացնէ տագնապը :—

1· Եթէ կորսուի իրանեան քարիւղը — օրական 675.000 տակառ կամ աշխարհի արտադրութեան իբր 7 %ը — ծանր հարուած մը պիտի կրէ արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսութիւնը : Այնատեն անհրաժեշտ պիտի ըլլայ վերաքննել քարիւղին համաշխարհային բաշխումը : Արեւմտեան Եւրոպայի քարիւղին մօտ 10 %ը Իրանէն կուգայ :

2· Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը վախնան որ տագնապը խորանայ, տեղի տալով բռնութեանց՝ ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԾԱՆՕԹ ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏ Օր· Սիրարփի Տէր Ներսէսեան առջի օր փարիզ հասաւ Նիւ Եորքէն, իր ամառնային արձակուրդը անցընելու համար :

Կ'իմանանք թէ օրիորդը այս աշնան Երուսաղէմ եւ Անթիլիաս պիտի այցելէ, մօտէն ուսումնասիրելու համար հայկական ու արեւելեան ձեռագիրներն ու հնութիւնները, նոր եւ կարեւոր ուսումնասիրութեան մը համար :

# ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

## Նոր հրատարակ մը մխիթարեան հայրի կնիքով

ՆՇԱՆԱԿ ՀԱՅԱԳԻՏ ՄԱՏԵՆԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԱՆ ԱՐՁԱԿԱԾ Ի ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵԿԱՅԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՄԵՐ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅԻ ՎԱՆՔԻ ՄԵՋ ԱՄՍԱԹՎԱԿԱՆԻՆ ՄԷՋ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԳՐՈՒԱԾ ՆԱՀԱՊԵՏ ՏԱՇԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Ոտքով «Մեսրոպ»ի խմբագրութիւնը մտաւ հին ծանօթ մը, որ Հայագիտական Մատենադարանի ուսումնական գործունէութեան ընթացքին ինծի հետ սերտ յարաբերութեան մէջ գտնուած էր։ Ան ինծի ներկայացուց նոր հրատարակուած գիրքը, որ Հայոց Լեզուի Պատմութիւնն է։ Ուրախացայ, որովհետեւ ինքնին կարեւոր երեւոյթ մըն է, որ հայ հեղինակ մը կը զբաղի հայ լեզուի պատմութեամբ։ Ուրախացայ նաեւ, որովհետեւ գիրքը կը կրէ մխիթարեան հայրերու հրատարակչական կնիքը։ Ուրախացայ վերջապէս, որովհետեւ գիրքին հեղինակը Նահապետ Տաշեան է, որ ինծի համար ոչ միայն հին ծանօթ մըն է, այլ նաեւ ուսուցիչ մը, որ ինծի համար շատ մեծ նշանակութիւն ունեցած է։

Ուրախութիւնս աւելի մեծցաւ, երբ գիրքը ձեռքս առի եւ սկսայ կարդալ։ Ոչ միայն հետաքրքրական, այլ նաեւ շատ օգտակար գործ մը կը տեսնեմ ես այս գիրքին մէջ։ Հայ լեզուի պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար մինչեւ հիմա ունէինք միայն Հիւբշմանի հայերէն քերականութեան ներածութիւնը, որ ինչպէս կը յայտնէ իր անունը, ներածութիւն մըն է միայն հայ լեզուի քերականութեան։ Ունէինք նաեւ Ալիշանի «Հայապատում» ընդարձակ երկը, որ հայ լեզուի պատմութեան մասին ալ կը խօսի, բայց ոչ մասնագիտական տեսակէտով։ Ունէինք Ասողիկի, Կիրակոս Գանձակեցիի, Վարդան Արեւելցիի, Ստեփանոս Տարօնեցիի, Մատթէոս Ուռհայեցիի, Յովհաննէս Կաթողիկոս Դրասխանակերտցիի, Ստեփանոս Օրբէլեանի, Ղազար Փարպեցիի, Մովսէս Խորենացիի, Ղեւոնդ Երէցի, Թովմա Արծրունիի, Կիրակոս Գանձակե

# Ցիրուցան Հայեր Չիլիի մէջ

ՄՄԲ.— Չիլիէն (Հարաւ. Ամերիկա) հայ առեւտրական մը, Պ. Անդրանիկ Պալոյեան հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այդ հեռաւոր գաղութի մասին (Մարմարա, 12 Յունիս).—

Չիլէ կամ Շիլէ, ունի 700.000 ք. քիլմ. տարածութիւն եւ 5 միլիոն բնակիչ :

Չիլէի մէջ կը գտնուին բացի բնիկներէն, եկեր Սպանիացիները, Իտալացիները, Անգլիացիները, Ամերիկացիները, Հրեաները, Արաբները, Սուրիացիները, Գերմանացիները, Հայեր եւն.:

Տիրող լեզուն սպաներէնն է : Չիլէ ազատ հանրապետութիւն մըն է, որուն հարաւային սահմանները կ'երկարին մինչեւ Հրոյ Երկրի սառնապատ շրջանները :

Չիլէի վերջին հայ գաղթականութիւնը 25 տարի առաջ միայն հաստատուած է հոն : Առաջին գաղթականութիւնը, որ մեծ մասամբ արաբախօս Հայերէ կը բաղկանար, եկած է Մերսինի եւ այլ շրջաններէ : Այս գաղթականութիւնը կը գտնուի Օսոռնօ. Եաեայ եւ Սան Բեռնարտօ քաղաքներուն մէջ, կը զբաղին մանր առեւտուրով :

Նոր գաղթականութիւնը (հազիւ 25 ընտանիք) հաստատուած է Սանթիակոյի մէջ, զբեթէ չխառնուելով արաբախօս հայութեան հետ, որ կորսուելու վրայ է, տրուած ըլլալով որ իրենց զաւակները ոչ մէկ բառ գիտեն հայերէն ու ոչինչ գիտեն հայութեան մասին :

Առիթով մը (մակէ չորս տարի առաջ) Պ. Այբէսէն Չիլէ այցելեց Նորայր քհնյ. Տ. Խորէնեան, ու արաբախօս այլ խլեակները անխառն ուրախութեամբ ողջունեցին իր գալուստը, շրջապատեցին զինք ու մխիթարուելան իր ներկայութեամբ :

Իրենց տասնեակ տարիներու կեանքին մէջ առաջին ֆնզամն էր որ անոնք կը տեսնէին հայ հոգեւորականի մը դէմքը ու կը ստանային անոր օրհնութիւնը : Այլ է պարագան իրենց զաւակներուն, որոնք արդէն ամուսնութեամբ խառնուած են տեղացիներու ու գրեթէ կորսուած կամ ձուլուած :

Վերջին գաղթականներէն եղած են Պինայեան անուն վանեցի Հայ մը, որ ամուսնացած տեղացի կնոջ մը հետ՝ ունեցած է մի քանի աղջիկներ եւ մանչ զաւակ մը, որ ներկայիս իբրեւ փրօֆէսօր կը պաշտօնավարէ Պ. Այբէսի մէկ միջնակարգ վարժարանին մէջ :

1911ին Չիլէ հաստատուած են Բալուի եւ Խարբերդի շրջանէն Մելքոնեան, Նալբանդեան եւ Պալոյեան ընտանիքները : Հետզհետէ եկած են նորեր ալ Իզմիրէն, Պրուսայէն, Այնթապէն, Երուսաղէմէն եւ այլ վայրերէ :

1934էն վերջ երեք չորս անձեր եկան Թիֆլիսէն եւ Զինաստանէն :

Չիլէի Հայերէն հինդը ունին դուլպայի գործարան : Պաքրչեան կերպասեղէնի ծանօթ առեւտրատունը ունի երկու մասնաճիւղ, ուր կ'աշխատին ի մէջ այլոց, երկու հայ պաշտօնեաներ : Կան մէկ մանրավաճառ, փոքրաքանակի վրայ գործող, մէկ գորգի գործարան հայեւօտարգրամագլուխով գործող, պղպեղի եւ բրդեղէնի մէկ գործարան, գորգի նոր հաստատուած մէկ փոքր արհեստանոց, քիմիական ալի օտար եւ հայ մէկ գործարան, ժամագործ մը, նոր ժամանած քիմիագէտ մը, դերձակ մը, կօշկակար մը, հագուստեղէնի վրայ գործող նոր երկու առեւտրականներ, երկու հողագործ, մին կառավարական պաշտօնեայ, մէկ ուրիշ՝ որ ունի նաեւ հայերէն տառեր, մէկ կահագործ, մէկ ազարակապան Սանթիակոյի մօտերը, մէկ կառավարական պաշտօնեայ, մէկ գծագրիչ, վերմակեղէնի մէկ գործարանատէր, երկու բժիշկ, որոնց մին Թիֆլիսցի, ներկայիս կառավարական պաշտօնեայ, եւ չորս առեւտրական մը :

Նոր սերունդը կը զբաղի մասնաւորական դպրոցներով։կան իրաւաբանութեան, բժշկութեան եւ ընկերային գիտութեանց ու հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստի հետեւող երիտասարդներ :

Չիլէ ծնած եւ մայրաքաղաքի համալսարանէն վկայուած իրաւաբան Պ. Էնրիքէ Մելքոնեան իր գրաւած դիրքով պատիւ կը բերէ գաղութին : Անոր չնորհիւ է որ վերջերս մի քանի հայ ընտանիքներ մտան այս երկրէն ներս :

Շնորհիւ իրենց աշխատասէր ոգիին եւ ճարպիկութեան, փոքրաթիւ մեր ազգակիցները Չիլէի մէջ կրցած են իրենց համար բաւեկեցիկ դիրք մը ձեռք բերել :

Առեւտրականներու մէջ կան նաեւ քանի մը կալուածատէրեր : Դժբախտաբար գաղութին մէջ գոյութիւն չունի մխիթեան կապ :

1939ին, Գարեգին արք. Յակոբեան Չիլէ ուղարկեց Տէր Նորայր քհնյ. Տ. Խորէնեանը, որ երեք տարիներ առիթներով, 1943, 1947 եւ 1949ին կրկին այցելեց Սանթիակօ, մխիթարեց հօտը, մնաց քանի մը օր ու վերադարձաւ Պ. Այբէս :

1939ի իր այցելութեան, գաղութը ի մի հաւաքուելով, որոշուեցաւ գնել հող մը, ու զարձնել ապագային անոր վրայ կառուցուելիք չէնքը կրօնական եւ մշակութային աշխատանքներու կեդրոն : Յանդավառութեամբ սկսուած այս փորձը սակայն, ինչ ինչ թիւրիմացութիւններով մնաց անկատար եւ հետեւանք չունեցաւ : 1950ին Գարեգին արք. քանի մը օրերու համար անձամբ այցելեց Սանթիակօ, ուր զեղեցիկ ընդունելութիւն մը եղաւ իրեն :

Իզմիրցի հայրենակիցները կ'այցելեն երբեմն իրենց պարագաներուն կամ Սանթիակօ բնակող առեւտրականներ պարբերաբար կուգան Պ. Այբէսէն, ու այսքան : Գոյութիւն չունի լուրջ կապ մը :

Մօտ տասը տարիէ ի վեր ոչ մէկ ամուսնութիւն տեղի ունեցած է : Մկրտութիւն եւ եկեղեցական արարողութիւններ տեղի կ'ունենան, քահանայի մը այցելութեան առիթով :

## ՀԱՅԿ. ԵՐԵԿՈՑԹ ՄԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Լիոնի «Le Progres» եւ Վալանսի «Le Dauphiné Libéré» թերթերը գովեստով կը խօսին հայկական բանահիւսութեան երեկոյթին մասին որ տրուած է Վալանսի մէջ, ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի :

Տօքթ. Լ. Համբարձումեանի գեկավարութեամբ, 50 հոգիէ բաղկացած երգչախումբը, հայկական տարազներով, երգած եւ պարած է խանդավառութիւն առեղծելով եւ ծափեր խլելով : «Այս երգերը չատ ինքնատիպ ոճ մը ունին» կը գրէ Le Dauphiné Libéré, որովհետեւ կոմիտաս վարդապետ եւրոպական երաժշտութեան հայ մեծ երգահաններէն մէկը, ուսումնասիրած է բուն գիւղացիին երգած մեղեդին : Մեծապէս գնահատուած են Տիկին Կէզուրեան, Զարեհ Գասեան, Մովսէս Պօյաճեան : 404e R. A. A. Ֆանֆառը կ'ընկերանար պարերուն :

Ճիշտալ անօրէնը, հերքելէ վերջ այն լուրը թէ Անգլիա կ'ընդդիմանայ Թուրքիոյ մուտքին Ատլանտեան Ուխտին ներս, կը յայտարարէր որ այդ ուխտը շրջանային հանդամանք ունի :

Ասոր վրայ, Թուրք լրագրող մը կը հարցնէ անոր.

— Այն ատեն ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Իտալիա կ'ընդունուի այդ շրջանային ուխտին մէջ :

— Իր կառավարութեան ձեւով, իր աւանդութիւններովն ու կրօնքովը Իտալիա Եւրոպայի անբաժանելի մասը կը կազմէ :

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը, Թուրքիա, հակառակ իր յեղափոխութեանդ ու ժողովրդապետութեան կապուած ըլլալու իրողութեան, Եւրոպայի հաւաքականութեան չի՞ պատկանիր :

Տնօրէնը խուսափած է այս հարցումին պատասխանելէ :

Եւ Անգարայի ձայնասփիւռը կ'ամփոփէ մամուլին հակազդեցութիւնը ընդդէմ այս յայտարարութեան .

— Այս խօսքերը, որոնք կը կրեն առնուազն ԺԹ. դարու մտայնութեան դրոշմը, չատ խոր արձագանգներ յառաջ բերելու հանդամանք ունին :

Մինչ Քորէայի մէջ կռիւ կը մղուի ազատ աղերու խէալին համար, եւ Թուրք արիւնը կը հոսի ու Մարդկային Իրաւանց յայտարարութիւնը կը հաւաստէ թէ կրօնքներու միջեւ խոր դնել կարելի չէ, չես հասկնար թէ ինչպէս կարելի է մեկնել Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ընդհ. տնօրէնին յիշեալ յայտարարութիւնները : Այս յայտարարութիւնները հրատարակող թերթերը կը հարցնեն թէ Խաչակրութեանց շրջանի՞ն վերադարձանք արդեօք :

Անգարայի ձայնասփիւռին խօսնակը յետոյ կը պահանջէ որ Անգլիա փոխանակ խուսափողական պատասխաններ տալու, յստակօրէն պարզէ թէ որո՞նք են այն իրական պատճառները, որով կ'ընդդիմանայ Ատլանտեան Ուխտին ընդլայնման :

Թուրք ազգը իրաւունք ունի դիտնալու այդ պատճառները : Անգլիա պէտք է բացէ ի բաց խօսի : Թուրքիոյ քաջութիւնը անտասան է, նոյնիսկ եթէ մինակ մնայ, Թուրքիա ամէն յարձակումի պիտի դիմադրէ : Մենք պէտք է տեղեկանանք ճշմարտութեան այս հարցին. մեր իրաւունքն է ճանչնալ իրական կացութիւնը :

⚔ Թուրք թերթերը կծու քննադատութիւններով կը խծծեն Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան վիրաւորական խօսքերը, եւ կը հրաւիրեն անգլ. կառավարութիւնը «բաց խօսիլ», որպէսզի Թուրքիա հասկնայ իրականութիւնը եւ ճշդէ իր դիրքը : Թուրքիա ամբոցի պէս կեցաւ Միջին Արեւելքի մէջ եւ սիրայօժար տուաւ իր արիւնը, որպէսզի Անգլիա կարենայ կանդուն մնալ : Պէտք չէ ապերախտ ըլլալ : (16 Յունիս) :

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

# Կ. ՊՕԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

## Ե.

Թուրքերը անխոնջ կերպով, առանց բնաւ յուսահատելու, Քալիկարիայի մեծ դղեակին այրերէն եւ երեսէն հանուած այնչափ գեանուղիներէն, այս նոյն թաղին մէջ միեւնոյն փորձերը միշտ կը կրկնէին : Բայց ամէն անգամ որ նոր գետնուղի մը կերպին, անքնկճելին Ժան Կրանթ, անխոփոխ փորէին, անընկճելին Ժան Կրանթ, անխոփոխ կերպով նոր ընդդիմադիր գետնուղի մը կը փորէր, ու զբեթէ առանց դադարի կը տեւէր այս սարսափելի խաղը : Ամէն ատեն Թուրք ականաները, անգամ մըն ալ յանկարծակիի բեր հատները, անգամ մըն ալ յանկարծակիի բերուած, իրենց մութ ճամբաներուն մէջէն, սարսափած կը տեսնէին Թշնամի ականահաններուն յանկարծ իրենց վրայ ցատկելը : Անոնք հուրի ու ծուխի մէջ կը խեղդէին զիրենք :

Ժամանակագիրներ եւ Պարպարօ, կը յիշատակեն երեք օր վրայէ վրայ կատարուած երեք սարդիւն փորձերը, զորս Թուրքերը կատարեցին պատնէշին փորձը, ուր յառաջապարիսպի բացակայութիւնը այնչափ կը դիւրացնէր պաշարողներու ականի աշխատութիւնները : Այդ երեք փորձերն ալ անյաջող անցան եւ ամէն մէկ անգամուն բաւական թիւով Թուրք ականաներ զերի բռնուեցան :

« Ահաւասիկ, կը չարունակէ Պարպարօ իր չահեկան օրագրութեան մէջ, ինչ որ եղաւ Մայիս 19ին, Թէ ծովու եւ Թէ ցամաքի վրայ, բացի տեւականօրէն զոռացող ռմբակոծութենէն, որ հոս ու հոն մաս մը կը փլցնէր պատնէշէն : Միւս կողմէ, մերինները ոչ նուազ տեւականօրէն, կին ու էրիկ մարդ, ծեր ու մանուկ, կրօնաւոր ու աշխարհական, արագօրէն կը նորոգէին այդ փլածները, խրամատները հողով լեցուն տակառներով կամ ծառի ճիւղերով խցելով » :

Առանց վրայ աւելցուցէք Թուրքերու տեւական գոռում գոչումները, դնդակներու, ռումբերու, նետերու չարունակական արձակումը եւ յունական հուրի ճարճատումները :

Հոս, Պարպարօ կ'աւելցնէ Թէ «երբ Թուրքերու ամէնէն խոշոր ռմբաձիգը հազարերկուհարիւր լիպրանոց ռումբեր կ'արձակէր քաղաքին վրայ, պարիսպը իր ամբողջ երկայնութեամբը, ինչպէս նաեւ քաղաքին տուները եւ նաւահանգիստին նաւերը կը դողային ջերմէ վարակուած հիւանդի նման : Որոտումի այս երկարատեւ դղրդումներէն բաւական կիներ վիժեցին, բաւական պատեր Թուղթէ խաղալիկներու պէս փլան : Ամբողջ աշխարհի մէջ, դեռ տեսնուած չէր որ տեւէ պետութիւն այսչափ խոշոր ռնդանօթ ունենար» :

Մայիս 21ին, արեւածագէն երկու ժամ առաջ, տեղի ունեցաւ Թուրք նաւատորմին նոր ու վերջին յարձակումը : Նոյն օրը, գերեկին, Քալիկարիայի այդ միեւնոյն մարզին մէջ նոր գետնուղի մը գտնուեցաւ, զոր Թուրքերը յայտնի էին պարիսպին հիմերուն տակէն մինչեւ քաղաքին մէջ փորելու, յանկարծակի ներսխոյանալու համար : Երկու կողմի ականահատները կատաղօրէն իրար վրայ նետուեցան, փոխադարձաբար իրար ծածկելով յունական հուրով : Այս անգամ ալ Յոյները տարին նոր յաղթանակը եւ այդ ահեղ վտանգին առաջքը առին :

Այդ օրը ռմբաձգութիւնը բուռն եղաւ, պարիսպին աշտարակներէն մին զբեթէ քանդուեցաւ, ուրիշ մըն ալ ծանր վնասներ կրեց : Ըստ բախտի հաւաքուած նիւթերով պաշարեալները անմիջապէս նորոգեցին այդ վնասները եւ ամբացուցին այնքան դէշ կերպով ցնցուած աշտարակները : «Բայց իրիկուան դէմ, կ'ըսէ Վենետիկցին, այն քան յոգնելէ վերջ, ալ կարողութիւն չէր մնար մեր վրայ, այնքան մեզ կ'ընկճէին բոլոր այս կռիւներն ու վախերը» :

Գալով Թուրք նաւատորմին, ինչպէս ըսի, այդ օրէն ի վեր յարձակման ալ ոեւէ նոր փորձ չըրաւ. կ'երեւայ Թէ բարձր պաշտօնէութեան մէջ համոզում գոյացուցած էին Թէ անօգուտ են այդ յարձակումները, Յոյներու եւ Իտալացիներու անխոնջ քաջութեան եւ կորովի դիմադրութեան առջեւ :

Հետեւեալ օրը, 22 Մայիս, միշտ միեւնոյն դէպքերը այս երկիւղալի չարքին, որ օր օրի քաղաքին մահը կը պատրաստէր : Ճիշդ առաջնի քով, երկու նոր գետնուղիներ գտնուեցան Քալիկարիայի մէջ : « Երբ իրարու հետեւ մերիները երեսան հանեցին զանոնք, մին եկեսցէի ժամուն, միւսը ալ աւելի վտանգաւոր, իրիկուան դէմ, այդ ականները արդէն պարիսպին տակէն անցեր ու քաղաք մտեր էին :

(Շար.)

3. Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորապէս Սիւուէի Արաբիոյ ամերիկեան եւ ուրիշ մենաշնորհներ կրնան ազդայնացման նոյն ճնշումին ենթարկուիլ, եթէ Իրան յաջողի գործադրել իր ծրագիրը :

Պ. Էչիսըն քանաւոր գտնելով Անգլիոյ նոր ծրագիրը, տակաւին կը յուսայ թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնիլ: Ինչպէս գրած է - ինք երէկ, Անգլիա յանձն կ'առնէ տասը միլիոն ոսկիները վճարել անմիջապէս, եւ, Ծուլիսէն սկսեալ, ամսական երեք միլիոն, մինչեւ որ բանակցութիւնները վերջանան: Իրան վճռապէս մերժեց այս ծրագիրը: Անգլիա միեւնոյն ատեն դիմում կատարած է Լա Հէյի դատական ատեանին :

× Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ նեղացուցիչ հարցումներ ուղղուեցան արտաքին նախարարին, որ յայտարարեց թէ պիտի պաշտպանեն հպատակներուն կեանքը :

## Մոսկուա ևորհեն կը վերժէ

Զորս փոխանորդներու Դր. օրուան նիստին մէջ (73րդ), Պ. Կրոմիկօ յանձնեց իր կառավարութեան ծանուցագիրը, ի պատասխան արեւմտեան պետութեանց հարցումներուն: Ծանուցագրին թարգմանութիւնը անմիջապէս հեռագրուեցաւ Լոնտոն :

Պ. Մխութիւնը իր նոր ծանուցագրին մէջ ալ կը յայտարարէ թէ պատրաստ է անմիջապէս ղրկելու իր ներկայացուցիչը, արտաքին նախարարներու խորհուրդին, Ուշինկթըն, եթէ ղրկանօրէն կարգադրուի օրակարգը՝ Ատլանտեանի դաշինքի մասին: Ահաւասիկ բովանդակութիւնը .

— « Խորհրդային կառավարութիւնը կը զարմանայ որ երեք պետութեանց ներկայացուցիչները կը վախնան իրենց հաւանութիւնը յայտնել Ատլանտեանի դաշինքին վերաբերեալ քննութեան : Խորհրդային կառավարութիւնը փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրներ կնքած է Չինաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ֆինլանտայի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ: Ան որեւէ առարկութիւն չընէր որ այդ դաշնագիրները քննուին արտաքին նախարարներու ժողովին մէջ, եթէ պետութիւնները կ'ուզեն: Խորհրդային կառավարութիւնը չի հասկնար թէ ինչու արեւմտեան պետութիւնները կը մերժեն օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը եւ ամերիկեան խարխխներու խնդիրը : Պարզ հետաքրքրութիւն մը չէ այս, այլ անհրաժեշտ միջոց մը՝ միջազգային ձգտումը մեղմացնելու եւ խաղաղութիւնը փրկելու » :

Ծանուցագիրը յետոյ անհրաժեշտ կը դտնէ որ չարունակուի փոխանորդներու ժողովը, որպէսզի համաձայնութեան մը յանգին օրակարգի մասին, — հաւասարութեան հիման վրայ, օրակարգ անցընելով նաեւ Ատլանտեանի դաշինքը եւ ամերիկեան խարխխներու խնդիրը :

Արեւմտեան ներկայացուցիչները երէկ պիտի պատասխանէին այս առաջարկին, որ անընդունելի կը համարուի :

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ազգ. ԺՈՂՈՎի նորընտիր անդամներուն վերջնական թիւը, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին.— Համայնավարներ՝ 101 (նախապէս 178), ընկերվարականներ 104 (100), անդրծովեան երեսփոխաններ 23 (20), ժողովրդականներ՝ 86 (147), ձախ հանրապետականներ՝ 95 (60), չվճռաւորներ 99 (86), զօր. ը Կոլի կուսակիցներ 117 (28): Գումար՝ 625: Երկու հոգի եւս պիտի ընտրուին երկու հեռաւոր գաղթավայրերէ :— Վերջին պահուն օրինաւոր համարուեցաւ նաեւ զօր. Քէօնիկի ընտրութիւնը: — Նորընտիր Ազգ. ժողովին մէջ կան 22 կին երեսփոխաններ, 15ը համայնավար, երեքը ընկերվարական եւն.: Նախորդին մէջ կիներու թիւն էր 40 :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը արգիլեց Հրեաներու հայրենադարձը, մեծ քանակ զինամթերք երեւան հանուած ըլլալով Սիոնական դաղտնի կազմակերպութեան մը զինարանին մէջ: Երկրորդ պահեստ մը եւս դտնուած է Սինակոկի մը տակ, չատ մը փաստաթուղթերու հետ :

ԹՈՐԻՋԻ կինը Մոսկուա մեկնած է յանկարծ : կարծողներ կան թէ ծանրացած է ամուսնին առողջական վիճակը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ապահովութեան տեսչութիւնը կարեւոր ձերբակալութիւններ կատարեց համայնավար չրջանակներուն մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւեր կ'որոճային, տապալելու համար կառավարութիւնը: Տասնըվեց հոգի ձերբակալուեցան Նիւ Եորքի մէջ, քնաթաթախ աչքերով, մէկ հոգի ալ՝ Փիթսպուրկի մէջ: Զորս կարեւոր դէմքեր եւս կը փնտռուին: Երկու ակնառեւոր դէմքեր եւս կը փնտռուին: Երկու ակնառեւոր ամբաստանեալներէ 30.000ական տոլար երաշխաւորութիւն պահանջուած է, առժամապէս ազատ ձգելու համար: Ինչպէս կը յիշուի, կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին 11 անդամներն ալ հինդպական տարի բանտարկութեան դատապարտուած են արդէն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

## Իսի լէ Մուլիճոյի ևէջ

Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. կապ. Խաչի մասնաճիւղին :

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան նախկին նախարար՝ EDOUARD DEPREUXի

Ներկայ կ'ըլլան թաղին ընկերվարական վարիչները :

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱԶ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ
Մուտքը **100** եւ **150** ֆրանճ :

×

ԼԱ ՍԻՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Խաժակ խումբի եւ Նոր Սերունդի :

Ցունիս 23, Շաբաթ երեկոյ :
Salle de mutualité սրահին մէջ :
Պիտի խօսի ընկ. Տ. ԹԱՒՈՑԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 15.30ին, Sacrē Coeurի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

### ԱԶԳԱՑԻՆ ՍԳԱՏՈՆ

Ի յիշատակ Հինչակեան Գասն կախաղանաւորու, նահատակուած՝ (Պոլիս, Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915ին) :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին Salle de Géographie 184 Bld. St. Germain:

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Ց. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ԶԷՑԹՈՒՆՑԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ):

Արտասանութիւններ եւ նուագ :

Մուտքը ազատ է :

## «ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Համազգային լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ սովորական հաւաքատեղին, 22 Ցունիս, ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին: Դասախօսն է Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝

ՑԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ՝ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԸ ԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

### ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 36րդ տարելիցին առթիւ՝ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շապին Գարահիսարի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզ Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) :

Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգին բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ յարգելու համար յիշատակը մեր հերոս զաւակներուն :

### ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առուչեան եւ եղբայրը՝ Gabriel Arout կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր՝

ՄԱՆԿԱՍԱՐ ԱՌՈՒՉԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

## Մեծ պաշտահանգէս

Նախաձեռնութեամբ Խարբերդ Շէյխ Համիի Հայր. Միութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ :

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անթուան Պ. Նաճարեանի պարտէզին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին :

Կարտանի «Անդրանիկ» թատերախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի:

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, եւ զանազան անակնկալներ: Պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը ՍԱՄԱԹԻԱՅԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ կամ ՋԱՐԼՍԹՕՆ

Աւանդական տաւուլ-զուռնա: Կրնաք ճաշը միասին բերել: Պիւֆէ:

ԾԱՆՕԹ.— Մարսէյլէն դաշտավայրը երթալու համար, փլաս տ'Էքսէն առնել 26 թիւ (նոյնպէս) թրօլօպիւսը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Քիրէճեան եւ Ներսէսեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները, իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ դրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՕՏԻԼ ՔԻՐԻՃԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

### ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԻԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Ը. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Ը. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, նոր հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ը. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 18ին, ընկեր Օշականի բնակարանը :

ՄԱՐՍԷՑԼ. — «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ը. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆի Հայր. Միութեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 6 Ave. d'Italie, métro Place d'Italie սրճարանին վերնայարկը: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, քննելու համար կարեւոր օրակարգը:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Ը. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր, ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱՆՈՒՐԲԵՐԴ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ.— Ա.) Շրջաբերականի ընթերցում, Բ.) Դաշտահանդէսի հարց: Գ.) Պատգամաւորներու ընտրութիւն:

Նոյն Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: Օրակարգ՝ ընտրութիւն պատգամաւորի : Վեցամսեայ հաշուետուութիւն: Բարեփոխում:

### ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ֆր. կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կը տօնէ իր 41րդ տարեդարձը, այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Ը. Դ. Տան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Տիկ. ԹԱԳՈՒՀԻ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՀԱԶԱՐԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր: Զուգերգ, տրամախօսութիւններ եւ խմբերգ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ՝ ղեկավարութեամբ ՏՐՈ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆի: Մուտքը ազատ է

### ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻ ԽՆԶՈՑՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Ս. Մինասեան ենթ-ի ու բարեկամ կազմակերպութեանց, Տիկին ելլէն Բիւզանդի Ամերիկայէն վերադարձի առթիւ, խնջոյք մը սարքուած է այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ 11, Café des Sportsի մէջ, 157 rue J. Jaurès, Maison Alfort:

Մուտքը ազատ է :

Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները եւ համակիրները :

Հաղորդակց. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 181 օթօպիւսը եւ իջնել terminus :

HARMESS
Բարեւ
պնակիտներ (Disques)
3 հատ 30 սմ.նոց եւ մէկ 25 սմ.նոց
4 ՀԱՏԸ ՄԻԱՍԻՆ Կ'ԱՐԺԵՆ՝
2000 ՖՐԱՆԿ, առանց առաքման ծախսի
1.— Ուղտապանին երգը . (ռումպա)
2.— Վարդին արցունքը. (թանկո)
3.— Մանի. (ժող. երգ Ակնէն)
4.— Նազենիս եւ Ունի - ունի (ժող. երգ Արաբկիրէն)
5.— Գարնան մի օր. (* «Ղար. Մելիքներ»էն)
6.— Մ՛խ, Աստուած իմ. (* «Ղար. Մելիքներ»էն):
7.— Լսէր, Մեհրի. (* «Ղար. Մելիքներ»էն)
8.— Գինիի երգը. («Տէր Գոնեակ»էն)
Երգած են.— Օր.ներ Աստ. Քէօսէեան, Հր. Էօֆսիւզեան, Պ. Պ. Աւ. Քիւփէլեան, Սուր. Անդրէասեան, Մաս. Խաչիկեան: Ընկերակցութեամբ մեծ նուագախումբի :
երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն
Աւ. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ
Ստանալու համար դիմել՝
Av. K. Messoumentzի, 5 rue Vincent, Paris (19):
Hr. Pasdermadjianի, 4, rue de Belleville, Paris (20)
ԾԱՆՕԹ.— Աստղանիշ կրող կտորները «Ղար. Մելիքներ»ու նոր երաժշտութիւնն է :

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Samedi 23 JUIN 1951 Շաբաթ 23 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6490- Նոր շրջան թիւ 1901

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿՍ ԱԼ...

Բանաստեղծը անշուշտ չէր կրնար նախատե – սել թէ իր մահէն տարիներ վերջը, որքան քամնե-լի յիշատակներ պիտի թղկտէին այս ժողովուրդի հոգին :

Յիշատակներ՝ կախաղաններու եւ արեան ճա– պաղիքներու: Յիշատակներ օրհասական պայքար-ներու: Յիշատակներ անմոխրացեալ ողջակէզնե – րու, եւ ղեւսպղնական մարտնչումներու ...

Արիւնազանգ փոթորիկները իրար վերազանգե-ցին մեր դարաւոր պատմութեան մէջ :

Իրար խառնուեցան անողոք պարտութիւններ եւ հերոսական յաղթանակներ : Զարկին - զար - նուեցան հալածական ժողովուրդին կրակոտ զա – ւակները, ի խնդիր ազատութեան եւ ապի մը հողի:

Ճակատ ճակատի եւ անհաւասար կռիւներ՝ եր – բեմն խմբական, երբեմն ընդհանրական :

Միշտ մխիթնոյն առաջադրութեամբ,— ազա – տութիւն եւ խաղաղութիւն: Հայրենիք մը, ուր կարենային համախմբուիլ եւ ստեղծագործել : Շինարար աշխատանքի նուիրուիլ: Ոչ միայն ի – րենք իրենց համար, այլ եւ ի շահ բովանդակ մարդկութեան , սկսելով հարեւաններէն :

Պայքարը ծաւալեցաւ, զարգացաւ եւ իր զա– գաթնակէտին հասաւ վերջին 70 — 80 տարիներու ընթացքին :

Եւ տեսանք 1915 — 21ը, երբ ժողովուրդի մը կէսը յուղարկաւոր կը գառնար միւս կէսին :

Որքան խոր, նոյնքան լայն էր ճակատը: Եւ ճակատամարտն ալ դիրք ու հանդամանք փոխեց , համաճայն օրուան պահանջներուն :

Թշնամին ինք ալ միշտ հալածանքի, բարբա– րոսութեան, աւարի եւ բնաջնջումի նոր եղանակ – ներ կը փորձէր , յաղեցնելու համար իր արիւնա-ծարաւ ախորժակները :

Այսպէ՛ս էր որ անտառներ կազմեցին կախա – զանները, իսկ արեան գետեր՝ կոտորածները, Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ :

Անշուշտ մինակ չէր դաւադիր թշնամին :

Արտաքին ճակատին վրայ, իր թեւերը կը զո-բացնէին աշխարհակալ, մեղսակից ուժեր: Ներ – սէն ալ՝ դաւազան իժեր :

Այս վերջիններուն ամէնէն անարգին՝ իրենց իսկ ընկերոջ զոհերն են այն քսան Հնչակեաններ որոնք առտու մը կախուեցան Պոլիս, Պայազիտի հրապարակին վրայ (1915 Յունիս):

Հրէշը պատուհասուեցաւ Հ· Յ· Դաշնակցու – թեան ձեռքով, իր միւս գործակիցներուն հետ :

Եւ սակայն, չարիքը վաղուց գործուած էր, տեղի տալով անհնարին խժդժութեանց :

Այդ զոհերուն յիշատակն է որ կը տօնուի այ – սօր, շաբաթ, նախաձեռնութեամբ խումբ մը Հնչակեաններու :

Պիտի ուզէինք որ գոնէ այս տարեդարձին առ-թիւ դադրէին «ընտանեկան վէճերը», որոնք ա – րիւն կը պղտորեն ամէն տեղ :

« Բաններ » եւ ուրիշ անհամար քաններ կախաղան չբարձրացան, որպէսզի մարդիկ իրենց յիշատակն անգամ մթագնեն, բիւզանդական վէ – ճերով :

Յիշատակի տօն մըն ալ՝ վաղը, կիրակի, Շ· Գարահիսարի հերոսական տարեդարձին առթիւ:

Դժբախտաբար այս անգամ ալ կէս ճամբան մնացին Շ· Գարահիսարցիները :

Անցեալ տարի այս մարքեր էին դէպի Անդ-րանիկի դերեզմանը, հոգեհանդիստ մը վերջ :

Այս տարի — անշուշտ կարդացիք ազգը : Նորէն հոգեհանգիստ, մասնակցութեամբ Սերաս – տիոյ Մուրատ Միւթեան :

Վասպուրականցիները սթափեցան, իսկ Շ· Գարահիսարցիները··· կը վիճի՞ն թէ կը յո – րանջեն :

Անշուշտ մեզմէ չէք սպասեր պատասխանը :

Մենք մեր պարտականութիւնն է որ կը կատա– րենք եւ պիտի կատարենք, մասնանչելով տխուր երեւոյթը:

Ամէնէն առաջ ողջերը իրենք պիտի տուժեն բարոյապէս, մոռացութեան տալով փառքի կամ սուգի տարեդարձները: Գիտութեամբ կամ ան – գիտութեամբ :

Իրենց հոգին է որ պիտի ցամքի, եթէ յիշա – տակներն իսկ թառամին ...

Շ·

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

### ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ...

Առտուն կանուխ ազդ մը՝ փարիզի եկեղեցիէն· — « կրօն· Ընկերակցութեան վարչութիւնը ժո-ղովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, այս կի– րակի, 24 Յունիս, ժամը 2ին, եկեղեցւոյ խորհր-դարանին մէջ»···

Վերջապէս արթնցան, ըսի: Անշուշտ գեկու – ցում պիտի տան վերջին ընտրութեանց մասին, հաստատելով կամ հերքելով Ընտրողական ժողո– վին հրապարակային ամբաստանութիւնները :

Դո՛ւ միայն կաս յերուսաղէմ···

Պաղ ջուր մը չի՞ թափիր ձեր գլխուն ւ լ, կար-գալով ծանուցումին մնացեալ մասը·

— « Օրակարգ ունենալով Պ· Վարդան Մեր – ճանեանի fահանայական թեկնածութեանիարցը»:

Կը նշանակէ թէ Վարչութեան հին եւ նոր ան-դամները — «անկուսակցակա՛ն եկեղեցասէրներ » — ամէն բան օրինաւոր համարելով, օրակարգին վրայ ուրիշ բան չեն դներ, եթէ ոչ քահանայական թեկնածուի մը խնդիրը :

Ուրեմն ընդհ· ժողով, ստուգելու համար թէ թեկնածուն արժանի՞ է:

Անշուշտ բարեպաշտներէն մէկ - երկուքը փորձուին հարցնել «անկուսակցական եկեղեցա - սէրներու» վարչութեան :

— Պարոններ, կը չնորհաւորենք ձեր օրինա – պահութիւնը : Դուք որ այսքան հաւատարիմ կ'ե-րեւաք Հայ· Եկեղեցւոյ ընկալեալ սովորու – թեանց, ինչո՞ւ նոյն բծախնդրութիւնը ցոյց չէք տար, վերջին ընտրութեանց առթիւ:

Ինչո՞ւ անմիջապէս ընդհ· ժողով չհրաւիրե– ցիք, ընտրութեանց առթիւ եղած փաստացի բո – ղոքները քննելու, ծուռն ու չիտակը հաստատելու համար··· տէրտէրի մը ձեռնադրութենէն առաջ:

Արդարեւ, տարբական պարտականութիւն մը չէ՞ր ընդհ· ժողով հրաւիրել, հետեւեալ բացման ճառը խօսելով ·

— Սիրելի ժողովուրդ, մեր թեկնածութիւնը դիրք էինք իբրեւ «անկուսակցական եկեղեցասէր-ներ»: Ընտրութիւնները կատարուեցան տքնջան աշխատանքէ մը վերջ: Ահաւասիկ ընտրողական ժողովին տեղեկագիրը եւ ուրիշ զեկուցումներ : Ձեզի կը մնայ հաստատել·— Արժանի՞ ենք այս ա-թոռներուն վրայ բազմելու ···

Այս պարտականութիւնը կատարելով, քար մը պակաս պիտի ունենայինք իրենց սրտին վրայ: Մա-նաւանդ անոնք որ կը պարծենան իրբեւ «անկու – սակցական եկեղեցասէրներ »: Վ.Ա.Հէ

### ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, հայ կաթող-կէ կաթ· պատրիարքը Փարիզ հասաւ հինգշաբթի դիւրը: Օդանաւը (Air France) ուշացած էր աւելի քան երեք ժամ , այնպէս որ դիմաւորելու գացող-ներուն մէկ մասը սիպտուեցաւ մեկնիլ: Զինուո – րական պատիւներն ալ կրճատուեցան, նկատե – լով որ արեւամուտէն վերջ կարելի չէ կատարել պաշտօնական ձեւակերպութիւնները: Պապական նուի– րակն ալ մեկնեցաւ, խնդրելով Հ· Ղեւոնդ Վ· Փի-լէբճեանէ բարի գալուստ մաղթել կարդինալ Ադա-ջանեանի :

Դիմաւորելու գացած էին հայ կաթոլիկէ հա-մայնքին կրօնաւորները գլխաւորութեամբ Հ· Ղե-ւոնդ Վ·ի, Մխիթարեաններ առաջնորդութեամբ Հայր Սահակ Վ· Տ· Մովսէսեանի , Փարիզի արքեպիսկոպոսին կողմէ զերապայծառ Rupp , հայ կաթոլիկէ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կող-մէ Տոքթ· Ճինճեան, «Յառաջ»ի , «Արեւմուտք»ի, Նախկին Ռամգիկներու Միութեան , Կիլիկեան Միութեան ներկայացուցիչները եւ ուրիշ բազմա-թիւ հայրենակիցներ :

Օդանաւը Օրլի հասաւ ժամը 11ը անց: Կար – դինալ Ադաջանեան ընկերակցութեամբ Պաթան - եան արք·ի եւ Հ· Կարապետ Ամատունիի (Հոո – մէն) առաջնորդուեցաւ մանուկ հիւրանոց մը ուր բարի գալուստ մաղթեցին Փարիզի արքեպիս-կոպոսին ներկայացուցիչը եւ Հ· Ղեւոնդ (յանուն հայ կաթողիկէ համայնքին):

Կարդինալը իր ուրախութիւնը յայտնեց որ կը գտնուի Ֆրանսական հողին վրայ, բարօրութիւն մաղթեց եւ օրհնեց ժողովուրդը , յորդորելով սէր եւ միութիւն :

Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը կարդինալը եւ հետեւորդները առաջնորդեց Hôtel Crillon, պալտօնական կառքով մը :

⚔ Le Monde հաղորդելով կարդինալ Ադաջան-եանի ժամանումը, կը հաստատէ թէ «Փարիզ հը– բաւիրուած է Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ որուն հիւրը պիտի ըլլայ մէկ շաբաթ»: Ցետոյ կ'աւելցնէ·

— « Այս կարդինալը չատ մը եկեղեցական եւ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը համար - ուի պապանալի (papable), այսինքն մէկը այն կարդինալներէն որոնք ամէնէն աւելի պատեհու – թիւն ունին Ս· Պետրոսի գահը բազմելու, երբ ա-թոռը թափուր մնայ: Հոգեւոր պետ կաթոլիկ հայե-րու, այս բարձրաստիճան եկեղեցականը ամէն տա-րի զանազան երկիրներ կ'երթայ, այցելելու համար իր հայրենակիցներուն որոնք ցիրուցան եղած են դժբախտութեան բերումով »:

Ցետոյ կենսագրական տեղեկութիւններ տա – լով, կ'ըսէ թէ կարդինալ Ադաջանեան «մէկն է Մե-ծաւորը Արեւելքի ականաւոր դէմքերէն եւ մեծ ազ-դեցութիւն ունի քրիստոնեաներու թէ ոչ – քրիս - տոնեաներու վրայ»:

---

ՌԻՎԱՌՈԼԻ ՄՐՑԱՆԱԿԸ, որ սահմանուած է Ֆրանսերէն դրող օտարականներու , չահեցաւ Ի-րանուհի մը, Էմինէ Բագրատեան (Իշխան մը որ պատմութիւն չունի): Քուէներ ստացած էին նաեւ Արթիւր Ադամով (Հայ, Յար· Ազամեան), Արմէն Լիւպէն (Շահան Շահնուր) եւ ուրիշ օտարազգի – ներ :

## Բուռն ցոյցեր Թեհրանի մէջ Անգլիացիներուն դէմ

### ՅՈՒՅԱՐԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՏԱԿԵՆ ԱՆԳԼԵՒԻՐԱՆ – ԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ ԵՒ ՆՇԱ-ՆԱՏԱԽՏԱԿՆԵՐԸ·— ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՏԱՆԳՈՒԻ – ԹԵԱՆ ՔՈՒԽ ԿԸ ՍՏԱՆԱՑ, ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ՏԱ – ԼՈՎ· — ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ

Անգլեւիրանեան ընկերութեան Ապատանի ստացուածքներու գրաւումէն անմիջապէս վերջը, (հինգշաբթի) բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան թէհ-րանի փողոցներուն մէջ: Բազմութիւնը ուրախու-թեան կանչեր կ'արձակէր ամէն տեղ, լուտանքներ տեղալով Անգլիացիներու դլխուն: Ստուարաթիւ ցուցարարներ խուժեցին Անգլեւիրանեան ընկերու-թեան գրասենեակները, խղելով ոստիկանական շղթան եւ վար առին լուսավառ նշանաւոր տախտակը: Ուրիշներ փողոցէ փողոց չրջելով, կը ներկէին բրիտանական որեւէ նշանաւոր տակ եւ ազդ, ի – րանեան յայտարարութիւններ կը դնէին անոնց տեղ :

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ ոստիկանութիւնը դնահատելի պաղարիւնով չարժեցաւ ցոյցերու պահուն: Բազմաթիւ ոստիկաններ դիրք բռնած էին Անգլեւիրանեան ընկերութեան կեդրոնին առ-ջեւ, երբ « Իրանի աշխատաւորները» վար կ'առ – նէին լուսավառ նշանաւոր տախտակը: Իրենց ներկա - յութիւնը բաւական եղաւ, որպէսզի ցոյցերը բըռ-նութեան չյանգին : Ընկերութեան պաշտօնեանե – րը, օտար թէ իրանցի, անտարբեր կը դիտէին դրասենեակներուն բռնադրաւումը եւ կատարուած աւերումները: Ցուցարարները իրանեան դրօշը պարզեցին չէնքին վրայ (արդէն պատրաստ էր դրասենեակին մէջ եւ միշտ կը պարզուէր): Ընկե-րութեան միւս դրասենեակները կը չարունակէին դործել :

Ցուցարարները իրենց «նոր պղտութիւնը » կ'ողջունէին խանդավառ բացագանչութիւններով , նշանախօսքեր արձանագրելով բրիտանական կառ-քերուն վրայ, առանց յարձակումներ դործելու անձերու դէմ :

Ոստիկանութիւնը ցուցարարները վտարելէ վերջ, կնքեց ընկերութեան պատուհանները եւ դուռները, ի ներկայութեան անօրէններուն: Ամէ-նէն մոլեռանդ ցուցարարները ոտքի տակ առին ընկերութեան նշանաւոր տախտակը· ուրիշներ անոր մէկ խոշոր մասը կտրելի մը մէջ դնելով, չրջեցան փողոցէ փողոց, աւետելու համար ամբողջական յաղթանակը: Հեռագիրները դիտել կուտան թէ ցուցարարները չատ մեծ թիւ մը չէին կազմեր եւ միայն երիտասարդներ կ'աղաղակէին· — Նաւթը Մէյլի Իրան Շոտ» (քարիւղը իրանեան եղաւ), համաձայն Ազդ· ճակատի նշանախօսքին :

Հակառակ բոլոր ցոյցերուն եւ սպառնալիքնե-րուն, քարիւղը կը հոսէր Ապատանի մէջ: Շատ մը անգլիացի կիներ եւ մանուկներ մեկնած էին եւ քաղաքը հանդարտ էր: Բրիտանական պատուիրա– կութիւնը եւս կանչուած ըլլալով, Լոնտոն կը սպասուէր երէկ:

Նոր ցոյց մը սարքուած էր երէկ, ուրբաթ , պահանջելու համար որ Անգլիացիները հեռանան Իրանէն :

---

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺԹ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

## Բ.

### « ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԸ ԼԵԶՈՒ ՉԷ , ԱՅԼ ԴԻԱԼԵԿՏ Է »

Ստալինի « լեզուաբանական աշխատութիւն - ների լոյսով» քննութեան առնելով Հայոց լեզուի հարցերը, կոմ. կուս. ի ԺԹ. համագումարը յան - գել է այն եզրակացութեան, թէ արեւմտահայե - րէնը համաժողովրդական լեզու չէ, ինչպիսին որ է Սով. Հայաստանում ներկայումս գործածուող ա - րեւելահայերէնը, այլ դիալեկտ է (բարբառ) :

Քննելէ առաջ թէ դիալեկտի վերածուելով , ինչ ճակատագիրը է սահմանուել արեւմտահայերէ - նին համար, բացատրենք թէ՝ ինչպէս է տեղի ու - նեցել Հայոց լեզուի հարցերի քննութիւնը կու - սակց. Համագումարում :

Լեզուի հարցերի մասին մանրամասն խօսուել է Գր. Ճարուխիւնեանի կարդացած զեկուցումի առթիւ տեղի ունեցած « վիճաբանութիւնների » ժամանակ : Ձակերտեցինք վիճաբանութիւնը , որովհետեւ բոլշեւիկեան կուս. համագումար - ներում վիճաբանութիւններ , բառի իսկական ա - ռումով, տեղի չեն ունենում : Կարդացւում է հիմ - նական զեկուցում կենտկոմի քարտուղարի կող - մից, որին հրապարակով չհամաձայնել կարելի չէ : Այնուհետեւ «վիճաբանութեանց » մասնակցող պատգամաւորները պատմում են իրենց հսկողու - թեան չանձնուած անտեսական եւ մշակութային մարմինների գործունէութեան վիճակի մասին, ամէն պատեհ առթիւ յայտնելով իրենց համամիտ - առթիւնը կենտկոմի քարտուղարի արձարձած մտքերին կամ նրա արած քննադատութիւններին : Երբեմն պատահում է, որ այս կամ այն կարեւոր հարցի վրայ զլխաւոր զեկուցողը կանգ է առ - նում չատ համառօտ, թողնելով իր օգնականներին աւելի մանրամասն ներկայացնել խնդիրը :

Հայոց լեզուի հարցի քննութիւնը ճիշդ այս ձեւով է տեղի ունեցել : Գր. Ճարուխիւնեանը մի - այն մի երկու խօսք է ասել այդ մասին, իսկ հար - ցը իր ամբողջ ծաւալով չօչափել են կենտկոմի քարտուղար Զաւէն Գրիգորեանը եւ Հայաստանի վարչապետ ու կենտկոմի Բիւրոյի անդամ Սահակ Կարապետեանը : Եւ այս երկու խիստ պատասխա - նատու ու հեղինակաւոր անձնաւորութիւնները լեզուի հարցը չօչափել են ոչ թէ այն վիճաբանու - թեան առարկայ դարձնելու, այլ արդէն իսկ պատ - րաստ որոշումները ժողովին յայտարարելու ձե - ւով :

Արդ, այդ որոշումները Հայոց լեզուի եւ մա - նաւանդ արեւմտահայերէնի մասին ո՞վքեր, ի՞նչպէս եւ ե՞րբ են ընդունել :

Բնականաբար, Ստալինի ելոյթից յետոյ, երբ լեզուի հարցը դրուեցաւ այնպիսի մի ձեւով, որ նրա քննութիւնը պիտի կատարուէր ոչ թէ անկախ - օրէնք, իրրեւ «օբեկտիւ (առարկայական) դիտու - թեան նիւթ», այլ միայն եւ միայն մարքսիզմի կա - պակցութեամբ եւ «ընկ. Ստալինի հանճարեղ ուս - մունքի լոյսով», Ա.Ճաուեանները, Մանանդեանն - ը եւ ոչ - մարքսիստ միւս ակադեմականներն ու լեզուագէտները չէին, որ պիտի մասնակցէին հար - ցի քննութեան եւ որոշումներ տային նրա մասին : Ինդիրը վերաբերում էր «ընկեր Ստալինի ուսմունք - ի զրոյթների» կիրառմանը Հայոց լեզուի հարցե - րում եւ այդ անելու իրաւասութիւնը և պաշտօնէ - պատկանում էր մարքսիզմ - ստալինիզմը անսխալ մեկնաբանելու եւ դիտութեան ու մշակոյթի զա - նազան մարզերում կիրարկելու առաք կազմակեր - պութեան՝ համայնավար կուսակցութեան, յան - ձին նրա զերագոյն մարմնի՝ համագումարի եւ վարիչ մարմնի՝ կենտ. կոմիտէի : Եւ մեր ձեռքի տակ եղած նիւթերը ցոյց են տալիս, որ Հայոց լեզուի հարցերի՝ զրանց թւում եւ արեւմտահայե - րէնի, քննութիւնը կատարուել ու այդ մասին ե - զած որոշումը ընդունուել է կուսակցական կենտ - կոմում :

Համագումարից մէկ ամիս առաջ դումարուած կենտկոմի պլենումը (լիագումար նիստը), որ նա - խապատրաստել է Համագումարի օրակարգը , քննութեան է առել եւ որոշում է ընդունել («մի - ջոցառումներ է մշակել») նաեւ Հայոց լեզուի հար - ցերի մասին եւ այդ պատրաստի որոշումներն էլ, ինչպէս տեսանք վերը, յայտարարուել են համա - գումարին իբրեւ գործադրութիւն :

Հետեւեալ քաղուածքը Գր. Ճարուխիւնեանի զեկուցումից անտարակելի կերպով հաստատում է մեր ասածը.—

« Հարկաւոր է, որ պարտիական (կուսակցա - կան) կազմակերպութիւնները, ամենամօտիկ ժա - մանակում կազմակերպեն լեզուի վերաբերեալ ըն - կեր Ստալինի ուսմունքից բղխող միջոցառումների պրակտիկ (գործնական) իրականացումը » :

Տեսնենք այժմ թէ Հայկոմկուսի կենտկոմը ի՞նչ է «բխեցրել» Ստալինի ուսմունքից արեւմտա - հայերէնի համար : Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

# Հետեւեւրու ոգիով

Տարելիցն է Շ. Գարահիսարի զոյամարտին : Սարսուռ : Անմահացած հերոսներու լուսաշող ո - դին կրակ ու բոց առած՝ կը թեւածէ մեր չուրջը, դիտակցութեան, պարտաճանաչութեան հրաւիրե - լով մեզ :

Հայրենակից, Շ. Գարահիսարի զոյամար - տին՝ ապրելու եւ մեռնելու յիշատակի օրն է այ - սօր : Օրը վերանորոգուելու եւ մեր յարատեւու - թեան խորհուրդ խորին ուխտով կաղդուրուելու . պահն է տրամաթափիծ յիշատակները պըպտելու , վսեմ, անանուն, լուսապսակ հերոսներ ոգեկոչե - լու :

Անհամար բզկտուած սիրտեր կան ազատու - թեան կարօտ, անհուն վիշտէն կարմրած աչքեր կան արցունքի կաթիլներով, յոյսի եւ հաւատքի կամաւոր նուիրեալներ կան հայրենի հողին ու չէն անակին կարօտի խանձով մարմրուն... կան, ներկայ են բոլորը, կ'ապրին ու կ'ապրեցնեն ազա - տութեան ոդին փոխանցելով սերունդէ սերունդ..

Հայրենակից, ընկեր, բարեկամ, ուր որ ալ զտնուինք, որ կորած անկիւնն ալ նեռուած մը - նանք, տղամարդու վայել քաջութիւնն ունենանք ոգեկոչելու բոլոր կորիւններու, արի եւ հայրենա - սէր նուիրեալներու, վէհսիրտ, խմաստուն մայրե - րու, անմեղ, մատաղատի քոյրերու, եղբայրնե - րու, խնկելի տարելիցը :

Հայրենակից, ընկեր, բարեկամ, ինքնագի - տակցութեան, պարտաճանաչութեան կոչումի օրն է այսօր : Տարին անգամ մը թօթափենք մեր ուշա - գած մարզարէութիւններուն մնամէջ տեսութիւն - ները, տարին մէկ օր սեւեռենք մեր հայեացքը դէպի Շ. Գարահիսարի խրոխտ Բերդին բարձունք - ները, ձեռք ձեռքի տուած դիմաւորենք զոյամար - տին մէջ ինկած, կուրծքը պատռած, սիրտը խոց - ուած , աչքերը ուռած ու անյայտ կորսուած հա - րազատները :

Մեր մէջէն ով է այն Ցուդան՝ որ պիտի ու - րանայ ահաւոր ողբերգութիւնը, ո՞վ է որ պիտի համարձակի վարակուիլ ապերախտութեան թոյ - նով :

Հայու արդար խղճմտանքը անհերող, չանթա - հարիչ պիտի զառնայ այդպիսիներու հանդէպ :

Մտիք ըրէք, տարելիցի տօն է այսօր, հերո - սապաշտում : Հրդեհ կայ սրբապղծուած մեր տա - ճարներուն մէջ, հրդեհ կայ մեր չէն ու չինական կառոյներու վրայ : Կը զարնե՛ն, կը զարնուին, կուրծք կուտան բռնութեան չղթաներու ժանգը խորտակելով : Վսեմ, անբեկանելի նուիրումով հաւատքի ջահը բարձր բռնած կը զոհաբերուին անխնայ ...

Այո, անոնք դուրսէն ապաւէն չսպասեցին , իրենց դիտակցութիւնը ծախու չհանեցին եւ երբ օրհնեալ զնդակի պաշարը հատաւ, հաղորդուեցան արի կեցուածքով մը : Ոմպ ումպ թոյն խմեցին չդաւաճանելու ազգին ու հայրենիքին : Վերջին պահուն խմեցին ու խմցուցին քաղցր մահու թոյ - նը, որպէսզի իրենց սրտահատորները չտառապին բորենիներու ձեռքին մէջ, ողջակէզ դառնալով ան - պատիւ լկտիի :

Ո՞ր Հայը կրնայ մոռնալ... Ազգովին տեսանք, քալեցինք, քաչեցինք սեւ խաչը, մրուր ծծելով մինչեւ անապատները, արիւնլուայ ոտքերով :

Այժմ հասած ենք որոշ հանդրուանի մը : Դիտ - նանք պահպանել ժառանգուած առաքինութենէն մասնիկ մը : Հաւատացէք որ նահատակները իրենց փոսացած աչքերը բացմեզ կը փնտռտենահոգւոյն կա - րօտով :Ձէ՞ք ուղեր որ մենք ալ եղբայրանանք այս մէկ օրին, ինչպէս եղբայրացած էինք Շ. Գարա - սարի փառապանծ կռիւի օրերուն ....

Բռնութիւնը, հալածանքը, կոտորածը չկըր - ցան մարել բոցավառ կրակը մեր նուիրումին : Թշնամին չհասաւ իր նպատակին, ազատութեան սէրը աւելի քան երբեք նուիրական պատգամ մըն է այսօր : Հայրենիքի կարօտը կը բոցավառէ մեր սրտերը : Ցարատեւելու կամքը կը զօրացնէ մեզ : Մնանք ամուր, որպէսզի կարենանք դիմագրաւել փոթորիկները : Պիտի գայ, պիտի տեսնենք վերջ - նական լուսածագը : Վառ պահենք բոլոր հերոսա - մարտներու յիշատակը : Քանի կանք եւ կը տեղ - ծադործենք, թող մեզ հետ ապրին մեր անհամար նահատակները, որպէսզի Օրերուն Օրը կարենանք մեր ձեռքերով, մեր հանճարով, մեր արդար վաս - տակով կանդնել յաղթանակի կոթողը հայրենի բուրաստան հողին վրայ ...

Մինչ այդ, ամէն տարի ոգեկոչենք, հաղոր - դուինք ու վերանորոգուինք հերոսներու ոգիով.. :

Ալժէ ԱՆՇԵՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

---

ԱՀՌԵԼԻ ՕԴԱՄԱՐՏ մը տեղի կ'ունենայ Քո - ըէյլի մէջ, աւելի քան հարիւր օդանաւերով : Կա - տաղօրէն կը կռուին ամերիկեան եւ ռուսական դրութեամբ ռմբաձիգներ :

67.000 ՁԱՓՈՆՅԻՆԵՐ վերստացան իրենց քա - ղաքական իրաւունքները, ամերիկեան հրամանա - տարին կարգադրութեամբ :

# Զոռնալամբ պղտ օրերը

Շատ քիչ բան պրուած է Բիւրքի մասին, որ Անդրկասի (Ինտէրկս, Սուչչհիրի, (Շապին Գա - րահիսար) 16 հայաբնակ գիւղերուն ամէնէն հա - յաշատ էր : Բնակիչները կը զբաղէին հողագործ - ութեամբ : Անդրկասն ու գաւառակը օժտուած էին բնական գեղեցկութեամբ :

Աչխարհագաչտի (Աչխար օվա) հայկական գիւղերը, քով քովի, այգիներու եւ ծառաստան - ներու մէջ թաղուած հոյակապ տեսարան մը կը պարզէին : Ամէն եկող ու գացող ճամբորդ լաւա - կը բլուր մը, որ կ'ոտոզէր Անդրկասի եւ Օ - վայի սիրտը, գաշտերն ու այգինները : Ամբողջ հայութիւնը աչխատասէր , քաջ, հիւրասէր եւ ա - ռատաձեռն էր, նաեւ ուսումնասիրող : Անդրկասը բացած էր ամէն գիւղի նաեւ Բիւրքի մէջ մանչե - րու եւ աղջիկներու գպրոցները : Իսկ երիտասար - դութիւնը ունէր իր կազմակերպութիւնները եւ գրադարանները : Ունէր մօտ քառասուն աչակերա - ներ Էրզրումի Սանասարեանին եւ Սեբաստիոյ Ա - մերիկեան գոլէճին մէջ :

1894 — 1895 թուականներուն, չնորհիւ խումբ մը պատուախնդիր երիտասարդներու եւ հայդուկ - ներու ,վերջ դրած էին թուրք աւազակներու կողո - պուտները եւ հալածանքը : Հայութիւնը բաւական հանդիստ էր, երբ ծագեցաւ առաջին Մեծ Պատե - բազմը : Ամբողջ հայ երիտասարդութիւնը զինա - կոչի ենթարկուեցաւ : Քանի մը ամիս վերջ բանա - գրչի չնթարկուեցաւ : Քանի մը ամիս վերջ բանա - կէն զատեցին հայ զինուորները, տարին ճամբայ կէն զատեցին հայ զինուորները, տարին ճամբայ չինելու, քար կոտրելու, անօթի ծարաւ, մերկ ու բոպիկ :

Անդրկասը եւ Աչխարհագաչտը կը միացնէին Սեբաստիան Շապին Գարահիսարին եւ Երզնկան Էրզրումին : Բոլոր եկող - գացող զինուորները Անդրկասէն կ'անցնէին, ատոր համար հայ ժող - վուրդը չարաչար տուժեց : Ժանտարմաները կը վխտային գիւղերու մէջ, հաւաքելով ամէն ինչ : Ամէն օր հալածանք եւ նոր պահանջներ : Կը զրա - էին նաեւ բեռնատար կենդանիները, իսկ անոնց տէրերը տարին, «ռազմամթերք պիտի փոխադ - րենք» ըսելով : Շատ քիչերը ողջ մնացին :

Ամէն օր հակասական լուրեր չրջան կ'ընէին : Ռուսերը կը յառաջանային, թուրք գաղթականներ երկրին ներսերը կը քաչուէին : Այդ առենները էր որ Անդրկաս եկան 300 թուրք մուհաճիրներ : Կա - ռավարութիւնը զանոնք հայկական գիւղերը բաժ - նեց , իսկ մեծ մասը Բիւրք գիւղը, ոսոխկանե - րու առաջնորդութեամբ, մխիթարն առեն պատ - ուիրելով որ, իրենց աչակցութիւնը չպակսին : Ա - մէն ընտանիքի մէջ մէկմէկ սենեակ գրաւեցին : Ցաջորդ օրն իսկ սկսան խժդժութիւնները : Թուր - քերը հետզհետէ կը տեղաւորուէին, իրրեւ թէ ի - րենք էին տէրերը : Ժանտարմաներուն պակասը այս գաղթականները կը լրացնէին : Ա - նոնց կենդանիները կը փճացնէին հունձքը, ժողո - վուրդին աղաչանքը ու պաղատանքը մտիկ ընող չկար : Այս անգամ որոշեցին պատուիրակութիւն ուղարկել Անդրկասի գայմագամին, որպէսզի մի - ջոց մը խորհի հունձք չփճացնելու եւ ժողովուրդը վերահաս սովէն փրկելուհամար : Գայմագամը կը պատասխանէ.— Գացէք, մենք մէջոց մը կը խոր - հինք :

Գայմագամին խորհածը այն կ'ըլլայ որ, յա - ջորդ օրն իսկ խումբ մը «չէթէ»ներ կը ղրկէ գիւղը ընակելու համար : Գաղթականներուն «չէթէ»նե - րուն սանձարձակ լրբութիւնները չափ չունէին : Համբերութեան բաժակը լեցուած էր : Հայրս կա - չառուածփալիսէ մը տեղեկութիւն մը առած էր թէ, կառավարութիւնը գաղտնի նամակներ ցրուած է : « Կացութիւնը չատ դէշ է ձեզի համար : Բայց մի վախնար, Արմենակ աղա, պատուոյ խօսք կուտամ որ ցորչափ ողջ եմ, ոչ քեզի եւ ոչ ալ ընտանիքիդ որեւէ բան չի պատահիր» :

Հայրս, որ Անդրկասի եւ 16 գիւղերու վարչա - կան մարմինի անդամ էր, անմիջապէս արտակարգ ժողովի հրաւիրեց, եւ յայտնեց եղելութիւնը : Նոյն օրն իսկ սուրհանդակ Քաչքերուն Հէքիմ - եան, 25 — 26 տարեկան խելոք հայրենասէրը, իր սրաթչաւ ձիով Շ. Գարահիսարմեկնեցաւ լուրը եւ եղած կարգադրութեան մասին տեղեկութիւն - ներ հաղորդելու համար : Մասնաւոր պատրաս - տութիւններ ձեռք առնուեցան, ի նախատեսու - թիւն անակնկալներու : Շապին Գարահիսարի, Անդրկասի եւ գիւղերու բոլոր ազգային կազմա - կերպութիւնները միացած կը գործէին : Կրցողը զինուած է եւ մասնաւոր պահակներ դրուած էին ծանօթ փողոցներու անկիւնները :

Քաչարի սուրհանդակը, դադար չունի, ամէն օր Շապին Գարահիսար կ'երթար ու կուգար : Ե - րիտասարդութիւն չէր մնացած Բիւրքի մէջ :

Կէսօրուան առեն հարս մը աղբիւրը կ'երթայ ջուր բերելու, իսկ երկու թուրք աւազակներ կը հետեւին հարսին, մէկը ձեռքին կուժը կը քաչէ պատրուակելով թէ պիտի խմէ : Իսկ երկրորդ սրիկան հարսին թեւէն բռնելով կը քաչէ : Հարսը

կը պոռայ եւ ուժով մը կը քաշէ թեւը, հազիւ ա – զատելով :

Լուրը կը հասնի թիւ մէկ թաքստոցը : Կը կատղին եւ այլեւս աւելորդ կը համարեն սպասել : Տըղաքը վար կ'իջնեն եւ փողոցը դանելով երկու սըրկանները, անմիջապէս չողչողուն դանակները կը մխեն անոնց կուրծքերուն մէջ եւ զետին կը փռեն : Վրայ կը հասնին ուրիշներ : Գրկախառն կռիւ մը տեղի կ'ունենայ, յետոյ զինաթախտ : Աղմուկը, ղէնքերու որոտումը, տուներու հրկիզման ծուխն ու մուխը իրարու կը յաջորդեն կայծակի արագութեամբ : Թուրք ղաղթականները փախուստի կը մատնուին, կուգան Անդրէասի դայմազամին : Իսկ այս վերջինն ալ զինուոր եւ ոստիկան կը ղրկէ : Թուրք խուժանն ալ կը մատնակցի : Ձէնք, դանակ կամ կացին ու երկաթի կտոր մը ձեռք ձգողը կը վազէր, մինչեւ որ օգնական ուժ հասաւ փողոցները ղիակներով լեցուեցան : Թիւ երկու թաքստոցին տղաքն ալ հասան, ղեկավարութեամբ Տէր Գուրգէն քահանայ Ղազարեանի :«Տղաք,սուղ ծախեցէք ձեր կեանքը եւ ձեր իւրաքանչիւր գնդակը» :

Վեց ժամուան կռիւ մը վերջ, մերոնց դիմադրութիւնը կը սկսի թուլնալ, արդէն փամփուշտները սպառողները ձգած են իրենց դիրքերը, ապատանելով կռիւը չարունակող ընկերների մօտ : Դժբախտաբար անոնք ալ երկար չեն կրնար դիմանալ մէկի դէմ հարիւրներով թշնամիին :

Ոմանք վերջին գնդակը իրենց պահած էին , իսկ ոմանք ալ տաք կռիւի մէջ ժամանակ չունեցան մտածելու եւ նահատակուեցան, իսկ նկարիչ Շահնազար բռնուեցաւ :

Հրամանատարին մօտ կը տանին, հարցապն – դումները տեղի կ'ունենան, չարաչար կը ծեծեն, ոտքի վրայ չէր կրնար կենալ, դարձեալ կը մերժէ պատասխանել : Մատներուն եղունդները կը քաշեն, անխնայ կը չարչարեն : Թուրք սպան երբ կը տեսնէ որ անկարելի է, կրակ վառել կուտայ, երկաթ ձողերը կրակին մէջ կը տաքցնեն եւ վրան կը թափեն : Զոհը այլեւս չդիմանալով այս չարչարանքներու կը մատնէ Անդրէասի ամբողջ կազմը :

Գայմազամը խարդախութեամբ իր քով հրաւիրած էր հայրս, «ժողով ունինք» ըսելով : Քանի մը վայրկեան միւս հինգ ընկերները առանձին առանձին կը հաւաքեն : Յաջորդ օրն իսկ սուրհանդակը Շապին Գարահիսար կը հաղորդէր Անդրէասի վարիչ մարմինին ձերբակալումը : Ծանր ազդած էր այս սխալ լուրը Ղուկաս Աղբօր, Վահան Հիւսիսեանի եւ մօրեղբօր տղուն՝ (կինտօին) Միհրան Էնֆիէճեան իսկ, և Գազիկ Օգանեանի :Գարահիսարի ժողովուրդն ալ խորապէս յուզուած էր : Բիւրքի ժողովուրդը, մինչեւ 15 տարեկանը անխընայ կոտորեցին, իսկ մնացեալն ալ աքսորեցին : Մարտ ամսին վերջի օրն էր, երբ վերջացաւ Բիւրքի կռիւը : Յետոյ թափեցան միւս հայկական գիւղերու վրայ, հաւաքեցին, զարկին, կոտորեցին իսկ կին ու երախայ, ծերեր աքսորի ճամբան ձգեցին :

Սիբելի հայրենակից, այս դէպ մեր պատմութեան միայն մէկ էջն է : Ահաւասիկ 36 տարի է անցեր, վէրքը տակաւին սպիացած չէ, եւ չի կրնար սպիանալ :

Հիմա որ կ'ապրինք օտար, այլ ազատ ափերու վրայ, թոյլ պիտի տա՞նք որ մոռացութեան մատնուին այս աննկարագրելի սարսափները : Պիտի չգա՞յ այն օրը որ մենք ալ միացեալ ճակատ կազմենք եւ ազատագրենք մեր հայրենի գիւղերը, ուր մեր նախնիքը ապրեցան, ստեղծեցին, կարենանք դիմագրաւել հաւաքաբար» :

Քաղաքապետ ընկեր Մազուրիէ բացակայել ստիպուած ըլլալով , փոխ – քաղաքապետ ընկեր Փարան չատ իմաստալից բանախօսութեամբ մը իր հիացումը յայտնեց, Հայուն ստեղծագործ տաղանդին եւ քաջութեան համար, որոնց չնոր – հիւ կրցած է անկախութիւն ձեռք բերել եւ արժանանալ քաղաքակիրթ ազգերու , ինչպէս մեզի՝ Ֆրանսացիներուս, համակրանքին : «Հայը իր հարազատ հայրենիքին չափ կը սիրէ նաեւ իր երկրորդ հայրենիքը՝ եւ, իբրեւ պայքարող ազգ եւ հաւատարիմ՝ դիտէ տալ իր արիւնը, ճակատա – դրական պահերուն մէջ, ինչպէս տեսան երկու պատերազմներու եւ թէ Դիմադրական ճակատի կռիւներուն ընթացքին :

Ես ձեզի բերած եմ ողջոյնները, քաղաքապետական խորհուրդի բոլոր անդամներուն եւ մասնաւորապէս չըջանի ընկերվարական կուսակցութեան, որ միշտ թիկունք է կեցած բոլոր ազատատենչ ազգերու եւ ձեզի նման պայքարող ժողովուրդին» : (Ծափեր) :

Սեվռանի Կապոյտ Խաչի թատերասէրները , որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին, ներկայացուցին ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը . «Բաժակ մը թէյ» : Տիկին Ս. Ղուկասեան, Պ. Պ. Հ. Քէօսէեան եւ Մուրթաֆեան եղբայրներ, մեծ յաջողութիւն ստեղծեցին : Ուսելիք եւ խմելիք մատակարարող Նոր Սերունդի պարմանուհիները, եռանգագին լծուած էին աշխատանքի, մինչ երկսեռ երիտասարդութիւնը անընդհատ կը պարէր : Ժամանակը անզգալաբար կ'անցնէր, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը : Մեներգներ եւ խմբերգներ կը թնդացնէին Կալմանի սրահը : Տիկին Սիրանուշ Խաչատուրեան իր ժողովրդական երգերով եւ Պ. Ն. Նիկողոսեան իր հաճելի խաղերով համեմեցին խնջոյքը :

Այսպէս ուրեմն այս տարի եւս մեր ընջանը կատարեց իր հայրենասիրական պարտականութիւնը : Այս առթիւ, սիրելի «Ծառաջ», Թոյլ տուր հրապարակաւ չնորհակալութիւն յայտնել Սէվռանի Կապոյտ Խաչին եւ իր թատերասէր բարեկամներուն, Նիկողոսեան եղբայրներուն, ինչպէս եւ Պ. Անդրանիկին եւ Պ. Սէյրանին (նուագ) :

ԽԹԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երկու Զե – խեր, Պրաթիսլավայի մէջ (Սլովաքիա), իբրեւ Ֆրանսական լրտես, չորս հոգի՝ ցկեանս բանտարկութեան, հինգ հոգի ալ 14էն 25տարուան :

ԵՐԿՈՒ ԱՆՀԵՏԱՅԱՅ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՆԵՐՈՒՆ համար այս անգամ ալ կը պատմեն թէ սովետական նաւ մը նստած են Անվէրսէն, Մայիս 19էն վերջը : Պաշտօնական չրջանակները մեծ կարեւորութիւն չեն ընծայեր այս պատմութեան :

ԼԻԲԱՆԱՆի նոր գահլիճը վստահութեան քուէ ստացաւ խորհրդարանէն, 23ի դէմ 52 ձայնով (երկու ձեռնպահ) : Վարչապետը՝ Ամատուլլահ Եաֆի, չեչեց թէ կառավարութիւնը պիտի աչխատի ամրապնդել գործակցութիւնը Ազգաժողովին եւ ա – բարական երկիրներու հետ : Զինուորական կրթութիւն պիտի հաստատեն դպրոցներու մէջ, համալսարան մը պիտի բանան եւն. :

# Մայիս 28

ԱՌՆՈՒՎԻԼ (յապաղած) .— Ցունիս 10ի կի – րակի օրը խանդավառ բազմութեամբ տօնուեցաւ, Մայիս 28ը, ճոխ յայտագրով :

Սիբելի «Ծառաջ», թող մամռապատ ճահիճին ճրճռան գորտերը՝ իրենց խռպոտ կրկոցով, ու նաեւ գարշահոտ աղբանոցին գիշատիչ ագռաւիկները իրենց «զաղա»ներով չարունակեն աղմկել իրենց չրջապատը , գիտակից բազմութիւններ կու տան անոնց արժանի պատասխան, դունդ-դունդ խուժելով հանդիսասրահները, ոգեկոչելով անթիւ անհամար նահատակներու եւ հերոսներու անմոռանալի յիշատակը :

Նախագահ ընկեր Ա. Մկրտիչեան իր բացման ճառին մէջ, կրակոտ բառերով, ձաղկեց բոլոր անոնք որ կոյր գործիք դարձած, դեռեւին պայքար մը կը մղեն, պատմութեան անիւը ետ չդնելու համար : Մայիս 28ով էր որ չհաւնեցաւ մեր այժմու փոքրիկ հայրենիքը : Անհաւատար ճակատա – մարտ՝ անհաչուելի զոհողութիւններով :

Ընկերը խորապէս յուզուած, յատնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները :

Ցետոյ Նոր Սերունդի «Կաւաբարենց» խումբին թատերասէրները ղեկավարութեամբ Պ. Ս. Նիկողոսեանի ներկայացուցին պատկեր մը Հայաստանի մէկ հեռաւոր գիւղի կեանքէն, « Ղօշանչներ», հեղինակութիւն «Ծառաջ»ի աչխատակից Գ. Միհեռնակի :

Երբ տեսարանը վերջացաւ, Պ. Անդրանիկ Ա. ւագեանի մանտոլինով եւ Պ. Սէյրանի թառով երգեցին նախ «Մարսէյեզ»ը , ապա «Մեր հայրե – նիք»ը : Ժողովուրդը յոտնկայս հետեւեցաւ :

Ցաջող արտասանութիւնները բերին Օր. Մատլէն Պ. Մկրտիչեան, Կարպիս Նիկողոսեան, Պ. Հրանդ Քէօսէեան, բուռն ծափեր խլելով, նաեւ Օր. Պառաւեան եւ փոքրիկն Նիկողոսեան նուագեցին դաշնակի վրայ : Իսկ մեր սիրելի Մաուր Կառավրենց իր զեղգեղուն երգերով,կրկնակի ծափերու արժանացաւ :

Օրուան բանախօսը ընկեր Ս. Թորոսեան, պատմական վերլուծումներով ներկայացուց ազատագրութեան պայքարին ընթացքը : Ցետոյ նկարագրեց օրհասական կռիւները, Սարտարապատի, Ղարաքլիսայի եւ Բաշ Աբարանի դաչտերուն մէջ եւ սարերուն վրայ : «Երէկ եւ այսօր, դրեթէ նոյնն է մեր ազատագրական պայքարը : Տարբերութիւնը այն է որ երէկ համախմբուած էինք հայրենիքի հողերուն վրայ, եւ կրցանք յաղթել հաւաքական ուժերով, հռչակել ազատ եւ անկախ Հայաստան :

Այսօր ցրուած աչխարհի զանազան մասերու մէջ, տարագրուած , անհրաժեշտ է որ ազգովին արթուն մնանք եւ կրկին համախմբուինք նուիրական գաղափարի շուրջ, որպէսզի երբէք անմ-

մենք ինքնապաչտպանութեան համար, ինչպէս Թուրքը կազմեց, մեզ կոտորելու համար ...

Թող այս երկտողը յարգանքի փունջ մը կազմէ Բիւրքի եւ ամբողջ Շապին Գարահիսարի նահատակներուն :

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԷՖԷԼԵԱՆ



# Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

## Զ.

Մերինները քալաբար նետուեցան Թուրքերուն վրայ եւ անոնցմէ չատերը, որոնք փախչելու ա – տեն չէին ունեցած, հուրով այրեցին : Գալով երկտեն չէին ունեցած, հուրով այրեցին : Գալով երկրորդ ականին, Բարձրեալին անհասանելի կամքով բորդ ականին, Բարձրեալին անհասանելի կամքով անոնց վայրէ կազմածը ինքնիրենը, փլաւ ինկաւ, անոնց վայրէ կազմածը ինքնիրենը, փլաւ ինկաւ, իր փլատակներուն տակ թաղելով բոլոր Թուր – իր փլատակներուն տակ թաղելով բոլոր Թուրքերը :

Իրաւ ալ Թուրք ականափորները քանի կը յաոաջնային հողին տակէն, գետնուղիին առաս – տաղը վայրէ հասա գերաններով կը հասատատէին, տաղը վայրէ հասա գերաններով կը հասատատէին, բայց այս անգամ փլաւ ու աւատատղն ալ միասին վար քչելով :

Այդ օր երկնային սարսափելի երեւոյթ մը, լուսնի խաւարում մը տեղի ունեցաւ, հրաչալի նըշան մը, զոր Պարպարօ իր միամիտ ոճովը կը նըկարագրէ մանրամասնօրէն եւ որ չատ վախցուց պաշարեալները, կայսրն ալ միասին : « Իրաւ ալ, այդ նչանը կը հասկնայէր վեհապետին թէ մարգարէութիւնները պիտի կատարուէին ալ եւ իր թագաւորութիւնը իր վախճանին կը մօտենար, ինչպէս որ իրօք պատահեցաւ : Ընդհակառակն, այդ նչանը Թուրքերը յաղթութեան զուչակութիւն համարեցան եւ չափազանց ուրախացան ու մեծ հանդէս կատարեցին» :

Ըստ Մօրթմանի, սակայն, Պարպարոյի այս նկարագրութիւնը, լուսնի խաւարման մասին, հեռու է ճչմարիտ ըլլալէ : Ան երկնային այդ երեւոյթը կը վերագրէ պաչարեալներու գերադրգռուած երեւակայութեան :

Հետեւեալ օրը, Մայիս 23ին, նորէն Քալիկրատիայի յատկապարիսպ չունեցող մարզին մէկ ա – կան մը երեւան հանուեցաւ : Այս անգամ քրիստոնեայ ընդդիմադիրը ակնահատուածը ատիկա երե – ւան հանելէ յետոյ այնքան լաւ հըկրկեցին որ ա – ռաստաղը նորէն փլաւ յանկարծ, իր տակը թաղելով ու խեղդելով հոն գտնուող Թուրքերը : Անոնց երկու պետերը ողջ գերի բռնեցին ու անմիջապէս տանջելով, միւս ականներուն տեղերը խոստովա – նիլ տալէ վերջ, անոնց գլուխները կտրեցին ու մարմինները պատնէշին վրայէն նետեցին թշնա – մի բանակը : Դիւրաւ կը հասկնաք թէ այս ահա – ւոր տեսարանը ո՞ր աստիճան անոնց ընկերներուն կատաղութիւնը գրգռեց Ցոյներուն եւ դաշնակից Իտալացիներուն դէմ :

Այդ միեւնոյն օրը, պաչարեալները, դիպուածով, աւազ, ամէնէն տխուր, ամէնէն ազիտալի լուրերը ստացան քրիստոնեայ Եւրոպայի վրայով, որոնցմէ գերագոյն օգնութիւն մը տակաւին կը յամառէին յուսալ :

Ցանկարծ պարիսպին բարձունքէն նչմարեցին Մարմարայի ջուրերուն վրայէն արագօրէն դէպի իրենց յատկանչալը այն պզտիկ նաւին, զոր քանի օր առաջ պաչտօնով ղրկած էին : Իր նաւաղները Թուրքի զգեստներ հագնելով, այս անգամ ալ յաջողեր էին Տարտանէլէն անցնիլ : Նախ համառա – կնկալները պատահին, կարենանք դիմագրաւել հաւաքաբար» :

Քաղաքապետ ընկեր Մազուրիէ բացակայել ստիպուած ըլլալով , փոխ – քաղաքապետ ընկեր Փարան չատ իմաստալից բանախօսութեամբ մը իր հիացումը յայտնեց, Հայուն ստեղծագործ տաղանդին եւ քաջութեան համար, որոնց չնոր – հիւ կրցած է անկախութիւն ձեռք բերել եւ արժանանալ քաղաքակիրթ ազգերու , ինչպէս մեզի՝ Ֆրանսացիներուս, համակրանքին : «Հայը իր հարազատ հայրենիքին չափ կը սիրէ նաեւ իր երկրորդ հայրենիքը՝ եւ, իբրեւ պայքարող ազգ եւ հաւատարիմ՝ դիտէ տալ իր արիւնը, ճակատագրական պահերուն մէջ, ինչպէս տեսան երկու պատերազմներու եւ թէ Դիմադրական ճակատի կռիւներուն ընթացքին :

Ես ձեզի բերած եմ ողջոյնները, քաղաքապետական խորհուրդի բոլոր անդամներուն եւ մասնաւորապէս չըջանի ընկերվարական կուսակցութեան, որ միշտ թիկունք է կեցած բոլոր ազատատենչ ազգերու եւ ձեզի նման պայքարող ժողովուրդին» : (Ծափեր) :

Սեվռանի Կապոյտ Խաչի թատերասէրները , որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին, ներկայացուցին ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը . «Բաժակ մը թէյ» : Տիկին Ս. Ղուկասեան, Պ. Պ. Հ. Քէօսէեան եւ Մուրթաֆեան եղբայրներ, մեծ յաջողութիւն ստեղծեցին : Ուսելիք եւ խմելիք մատակարարող Նոր Սերունդի պարմանուհիները, եռանգագին լծուած էին աշխատանքի, մինչ երկսեռ երիտասարդութիւնը անընդհատ կը պարէր : Ժամանակը անզգալաբար կ'անցնէր, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը : Մեներգներ եւ խմբերգներ կը թնդացնէին Կալմանի սրահը : Տիկին Սիրանուշ Խաչատուրեան իր ժողովրդական երգերով եւ Պ. Ն. Նիկողոսեան իր հաճելի խաղերով համեմեցին խնջոյքը :

Այսպէս ուրեմն այս տարի եւս մեր ընջանը կատարեց իր հայրենասիրական պարտականութիւնը : Այս առթիւ, սիրելի «Ծառաջ», Թոյլ տուր հրապարակաւ չնորհակալութիւն յայտնել Սէվռանի Կապոյտ Խաչին եւ իր թատերասէր բարեկամներուն, Նիկողոսեան եղբայրներուն, ինչպէս եւ Պ. Անդրանիկին եւ Պ. Սէյրանին (նուագ) :

ԽԹԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երկու Զե – խեր, Պրաթիսլավայի մէջ (Սլովաքիա), իբրեւ Ֆրանսական լրտես, չորս հոգի՝ ցկեանս բանտարկութեան, հինգ հոգի ալ 14էն 25տարուան :

ԵՐԿՈՒ ԱՆՀԵՏԱՅԱՅ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՆԵՐՈՒՆ համար այս անգամ ալ կը պատմեն թէ սովետական նաւ մը նստած են Անվէրսէն, Մայիս 19էն վերջը : Պաշտօնական չրջանակները մեծ կարեւորութիւն չեն ընծայեր այս պատմութեան :

ԼԻԲԱՆԱՆի նոր գահլիճը վստահութեան քուէ ստացաւ խորհրդարանէն, 23ի դէմ 52 ձայնով (երկու ձեռնպահ) : Վարչապետը՝ Ամատուլլահ Եաֆի, չեչեց թէ կառավարութիւնը պիտի աչխատի ամրապնդել գործակցութիւնը Ազգաժողովին եւ ա – բարական երկիրներու հետ : Զինուորական կրթութիւն պիտի հաստատեն դպրոցներու մէջ, համալսարան մը պիտի բանան եւն. :

ԲԻԶԱՆԴԱՑԻՆԸ պիտի վերակազմուի ընկերվարական կուսակցութեան Ցունիս 25ի համագումարին մէջ (Ֆրանքֆորթ) :

## ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԷՃԼԻՍԻՆ

Նոյն օրը Տոքթ. Մոստեղ բացառիկ նիստի հրաւիրած էր Մէճլիսը (Ներսէս. Ժողով), վստահութեան քուէ պահանջելու համար: Պայմանաժամ տուած էր մինչեւ իրիկուան ժամը 4, այլապէս ազդարարելով թէ «կառավարութիւնը պատասխանատու պիտի չըլլայ հետեւանքներուն»: Վստահութիւնը քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ. սակայն 136 ներսիոխանէներէն ներկայ էին միայն 91 հոգի:

Առտուան նիստը ձախողած էր, մեծամասնութիւն դոյացած չըլլալով: Կէս օրէն վերջ ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր դուրսը: Վարչապետը մեկնեցաւ, հետեւեալ ազդարարութիւնն ուղղելով.— «Ինչ քուէ ալ տաք, աշխարհի կողմէ պիտի համարուի ազգային քուէարկութիւն մը քրիւղի հարցի մասին»:

Իր մեկնումէն վերջ, քանի մը ներսիոխաններ խօսք ուղեցին, բայց մեծամասնութիւնը լռութեան դատապարտեց զանոնք, «քուէ՛» պահանջելով:

Տոքթ. Մոստեղ իր ճառին մէջ «բացարձակ կապէս անսպասելի եւ ծիծաղելի» հռչակած էր բրիտանական առաջարկները: «Անոնք ժամանակ չտիւլ կ'ուզէին: Մեզի ուրիշ բան չէր մնար եթէ ոչ մերժել»:

Առտուն, երբ վարչապետը բեմ կը բարձրանար խօսելու համար, ինը ներսիոխաններ հեռացան: Տեսնելով որ միայն 70 ներսիոխաններ մնացան: Տեսնելով որ միայն 70 ներսիոխաններ մնացած են նստարաններուն վրայ, վարչապետը ուղեց իր ծանօթ ազդարարութիւնը, եւ իրիկուան նիստին մէջ յայտնեցաւ ստանալ վստահութեան քուէն:

## «Թայտառակ անձնասպանութիւն»

Անգլիոյ ներսիոխ. Ժողովին եշ. օրուան նիստին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան այս անցուդարձին առթիւ: Նիստը հաղիւ բացուած, խօսք առաւ Պ. Իսըն, նախորդ արտաքին նախարարը, պարզելով իրանեան քարիւղին արժէքը մեծն Բրիտանիոյ եւ միւս եւրոպական ազգերուն համար: «Մեծն Բրիտանիոյ սպառած քարիւղին աւելի քան մէկ քառորդը ուղղակի Ապատանէն կուգայ, իսկ արեւմտեան եւրոպայի քարիւղին կուգայ, իսկ արեւմտեան եւրոպայի քարիւղին իրը կէսը Միջին Արեւելքի երկիրներէն: Եթէ այդ կէսը Միջին Արեւելքի երկիրներէն: Եթէ պարպուին քարիւղաբեր շրջանը եւ Ապատանի հաստատութիւնները հարկադրուին փակել իրենց դուռները, պիտի վտանգուի արեւմտեան երկիրներու վերազինումը, միւս կողմէ Իրան պիտի իյնայ Թուտեհ կուսակցութեան թաթին տակ, առանց դնդակ մը արձակելու: Կրնաք երեւակայել այս կարմիր յորձանքին նոր յառաջախաղացութեան հետեւանքները, առանց յիշելու այն դժուարութիւնները զորս պիտի կրէն քարիւղի ընկերութիւնները Արաբիայէն Իրաք: Բրիտանական պաշտօնէութեան որեւէ պարպում ուղղակի աղէտի պիտի յանգի, վասնզի ուրիշ արդիւնք չի կրնար ունենալ եթէ ոչ խայտառակ անձնասպանութիւն մը բռնի ուժի առջեւ: Բրիտանական պաշտօնէութիւնը պէտք է իր տեղը մնայ Ապատանի մէջ, ի շահ Պարսկաստանի եւ Մեծն Բրիտանիոյ»:

Ուրիշ ներսիոխաններ ալ խօսքերէն, քննադատեցին կառավարութեան թուլութիւնը, ծանր հետեւանքներ նախատեսելով: Արտաքին նախարարը պատասխանեց առանց չատ խորանալու, հասկցնելով թէ պատրաստ են «ամէն բան ընելու, որպէս զի կացութիւնը բարւոքի խաղաղութեամբ»:

### ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

Զորս փոխանորդները իրենց վերջին (74րդ նիստ), ժողովը դումարեցին եշ. օր, առանց համաձայնութեան մը յանգելու: (Երեք ամիս է որ կը բանակցին): Միայն մէկ յոյս կը մնայ արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին համար,— խօսակցութիւնները չարունակել դիւանագիտական ճամբով:

Նիստը բացուած առեն, արեւմտեան երեք ներկայացուցիչները միացեալ յայտարարութիւն մը յանձնեցին Պ. Կրոմիքօյի, ըսելով թէ «այլեւս օգտակար չեն դտներ միջամտութեանց չարունակութիւնը, իրրեւ հետեւանք Մ. Միութեան բռնած դիրքին»: Պ. Կրոմիքօ հարցուց — «կը նշանակէ թէ այլեւս նոր ժողով պիտի չդումարուի՞»: Բրիտանական պատուիրակը «այո» պատասխանեց, աւելցնելով թէ ի զօրու կը մնայ իրենց հրաւէրը՝ Յուլիս 23ի ժողովին համար եւ թէ Մ. Միութիւնը կրնայ յարաբերիլ դիւանագիտական ճամբով:

---

ԵՐԿՈՒ ԼԵՀԵՐ, որոնք իրենց երկրէն փախ – չելով օդանաւի մը մէկ անկիւնը կծկուեր էին, փարիզ հասան առջի օր, անօթի ծարաւ:

ԹՈՒՐՔԻԱ 109 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը խնդրած է Մ. Նահանգներէն, արդիական զինամթերք ճարելու համար վեց զօրաբաժիններու:

**Le Gérant : A. NERCESSIAN**
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

## Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին:

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան նախկին նախարար՝ EDOUARD DEPREUXի

Ներկայ կ'ըլլան թաղին ընկերվարական վարիչները:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Օր. Օր. Մ. Կառվարեցց, Ա. Ղէօսէեան եւ Պէնկեան (երգ):

Օր. Շահիճեան, Օղտայեան, ընկ. Զոհրապ, Պ. Անդրանիկ, Գորանեան (արտասանութիւն):

Օր. Վերոնիկ Ճիճեան (դաշնակ): Նոր Սերունդի Սահակ Յովհաննէսեանի: Նուագ Նոր Սերունդի նուագախումբով: Օր. Ռեթին Յովհաննէսեան (Opéra Comiqueէն, պար) Արեւելեան նուագ Թահրա Գարեգին, ընկեր Բեճօ եւ Ռանեան:

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Մուտքը **100** եւ **150** ֆրանք:

×

### ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 15.30ին, Sacrè Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՕՀԱՆԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Թ. ԱՃՎԱՃԵԱՆ եւ Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

### ԱԶԳԱՑԻՆ ՍԳՍԱՕՆ

Ի յիշատակ Հնչակեան Փսաո կախաղանեներու, նահատակուած՝ (Պոլիս, Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915ին):

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին Salle de Géographie 184 Bld. St. Germain:

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Ց. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՋԻՑԹՈՒՆՑԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ):

Արտասանութիւններ եւ նուագ:

Մուտքը ազատ է:

### ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ Քսան Հնչակեան կախաղաններու 36րդ տարեդարձին: Կը հրաւիրենք Փարիզի չրջանի հայութիւնը:

## Վասպ. Հայր. Միութիւն

1 Յուլիս կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր
Cercle Militaire, Place St. Augustin

## Ցեղակոյր պարահանդէս

Կը մասնակցին Տիկին Սարգիսեան, Օր. Ճիճեան, Օր. Կառվարեցց, Պ. Գմբէթեան, Պ. Գարեգին եւ ծանօթ սիրողներ:

## Առտաոտոր Հանդիսութիւն

ՄԱՋԵՆՑԻ հանրածանօթ եւ սիրուած նուագախումբը:

Պիւֆէ: Տոմսերը հայ գրատուներէն, ճաշարաններէն եւ նպարավաճառներէն:

Ապահովեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսել Լուտեւան, Ale. 16.65:

### ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի կեդր. Ցանձնաժողովը կը խնդրէ յարգոյ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ տարեկան Ս. Պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին որ տեղի պիտի ունենան այս կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 10էն սկսեալ, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յարգանս յիշատակին ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՑԻ

իր մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ:

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Ծեվռի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ, ի պատիւ ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ, այս շաբաթ ժամը 16ին: Սիրով կը հրաւիրուի ժողովուրդը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ, կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ հայ արուեստագէտներու, այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

### ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Ը. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Ը. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, նոր հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ը. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 18ին, ընկեր Օշականի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷԼ.— «Ռըխստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ը. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 6 Ave. d'Italie, métro Place d'Italie սրճարանին վերնայարկը: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, քննելու համար կարեւոր օրակարգը:

ԱԼՖՈՆՍ ԷՔՈՒԼ.— Հ. Ը. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

---

MADELEINEի ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՄԷՋ
Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին
Կը պատարագէ եւ հայրապետական օրհնութիւն կուտայ ԿԱՐԴԻՆԱԼ Դ.Ր. ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուի հաստատութիւնը:

---

### ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ֆր. Կապ. Խաչի Տէսթինի մասնաճիւղը կը տօնէ իր 41րդ տարեդարձը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Ը. Դ. Տան սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Տիկ. ԹԱԳՈՒՀԻ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՀԱՍԱՐԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է

---

### ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻ ԽՆԴՈՑՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Ս. Մինասեան ենթ.ի ու բարեկամ կազմակերպութեանց, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ Ամերիկայէն վերադարձի առթիւ, խնջոյք մը սարքուած է այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ 11, Café des Sportsի մէջ, 157 rue J. Jaurès, Maison Alfort:

Մուտքը ազատ է:

---

ԱՄԱՆՈՒԱՑԻՆ ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՑ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԻԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ «ՊՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ-ԱԼԷՄՇԱՀ» ՍՐԱՀԸ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

24 Յունիս, կիրակի օր, ժամը 15ին
26, Rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres
Դերասաններու ընտիր կազմով մը

## Գրիգոր Վահան

Կը ներկայացնէ
Հայկական տարազներով, երգերով եւ պարերով

## ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 4 արար,
քաղուած Մոլիէռի «Le Médecin Malgré lui» գործէն
Կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Ց. եւ Ց. ԼԱ-ԹԻՖԵԱՆՆԵՐ, Օր. ՍԱՎԱՍԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ա. ԴՄԲԼԹԵԱՆ եւայլն:
Կը նուագէ ՑՈՎՍԷՓ ՈՒՆԱՆԵԱՆ:
Մուտքի գիները ժողովրդական:

---

## ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹԵՄ

Ամէն արհեստի վերաբերեալ գործիքներ, մեքենաներ եւ առանձին կտորներ բոլոր մեքենանե-րու համար:

**KASBARIAN JEAN**
11 Rue Fougasse , La Ciotat B. du Rh. (France)

Կը ներկայացնէ մասնաւորաբար Ֆրանսայի հարաւ - արեւելեան չրջանին համար Firth - Brown Tools de Sheffield, պողպատի եւ երկաթի անգլ. տուները:

Զրի կը ղրկուի **catalogue**ը:

---

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ ՄԸ ԹԵՐԻ Է ԵԹԷ
ՄՈՌՆԱՔ ՁԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ

# "ՇԻՐԱԿ, ՕՂԻՆ

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Dimanche 24 JUIN 1951 Կիրակի 24 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6491-Նոր շրջան թիւ 1902

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՄԱՐՏԱԿՈՋ ՏԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Գաղտնիք չմնաց այլեւս.— Երեւան պաշտօնական ճակատ յարդարած է արեւմտահայ լեզուին դէմ, անարժէք, սովորական զաւառաբարբառ մը հռչակելով զայն :

Ոչ հասարակ լուր է եղածը, ոչ ալ անհատական տեսակէտ կամ վերացական մարզանք :

Ինչպէս բացատրեց եւ դեռ պիտի լուսաբանէ մեր իրազեկ աշխատակիցը, ամբողջ անցուդարձը տեղի կ'ունենայ Խ· Հայաստանի կուսակցական ժե· համագումարին մէջ, (ընդհ· ժողով), այս տարուան սկիզբը :

Մի զարմանաք որ այսքան ուշ կը հասնին արձագանգները :

Ռատիօ - Երեւան ժամանակին հաղորդած էր կարգ մը տեղեկութիւններ : Բայց, մենք ուզեցինք ամբողջական, վաւերական դեկուցումը ունենալ աչքի առջեւ, կանխելու համար զանազան թիւրիմացութիւններ :

Եւ ահաւասիկ պաշտօնական վկայութիւնը, համաձայն Երեւանի ռուսերէն Կոմունիստ լրագրին (1951 Մարտ 23):

Դեռ լրիւ չեն ձեռքի տակ եղած նիւթերը, բայց կը բաւեն, պարզելու համար քամոնելի ոգեբերգութիւնը :

Փակագիծ մը, այս առթիւ.—

« Հայաստանասէրները »ը եւ գոյնզգոյն « պրոգրեսիվ»ները դիտէ՞ն այս անցուդարձը, քանի որ միշտ կը պարծենան իրենց «կուլտուրա – կան» կապերով :

Եթէ գիտէին, ինչո՞ւ ծածկեցին անյաւտակ ազիտութեան եւ անբարոյականութեան այս ըմբոստացուցիչ ելոյթը :

Իրենց « հայրենասիրական » ջիղերն ալ սարսուռ մը չզդացի՞ն, կարդալով Երեւանի կեդր· Կոմիտէի քարտուղարին եւ վարչապետին քիւրտալպանական տեսութիւններն ու վճիռները՝ արեւմտահայ լեզուի մասին :

« Սովետական »ը կը կործանէ՞ր, եթէ հրապարակաւ յայտնէին իրենց կարգացածն ու խմացածը, վրդովում կամ հաւանութիւն յայտնելով :

Եթէ ոչինչ խմացած կամ կարդացած են, այն ատեն ի՞նչ կ'արժեն իրենց «կուլտուրական» կապերն ու անապարծութիւնները :

Եթէ փարիզի մէջ «Սովետական Հայաստան » օրաթերթն ալ չեն ստանար, Պուքրէշի մէջ շաբաթ չաբաթ կ'ամփոփեն անոր բովանդակութիւնը : Ինչպէս արտատպեր էին կեդր· Կոմիտէի ընդհ· քարտուղարին՝ Ալրութինովի զեկուցման կարգ մը մասերը, նոյն թխածոյ չարադրութեամբ եւ ուղղագրութեամբ :

Տակաւին ժամանակ պիտի ունենանք ըստ էութեան քննելու Երեւանի բացած պայքարին ծալքերը : Ապացուցանելու հրէշային դաւը,— մար – տակոչ թանձր ազիտութեան եւ հաւուածական մոլեգնութեան :

Ըսենք, անցողակի, թէ ինչ որ կը բանաձեւեն ու կը յայտարարեն այսօր, պաշտօնապէս, չատոնց կը գործադրուէր իբրեւ ուղղափառ ուղղութ :

Օրինակ,— բոլոր անոնք որ Հայաստան գացին 1946 — 47ին, գրագէտ, բանաստեղծ, խմբագրիր, ուսուցիչ, լրաբեր, բանասէր կամ դիտնական, արեւելահայ բարբառը կը գործածեն թուքթակաբար : Նոյն չարադրութեամբ եւ նոյն ուղղագրութեամբ :

Պարզամիտներ կան — զլուխն ըլլալով ալեհեր Արշակ Զօպանեանը, որոնք կը կարծեն թէ կառավարութիւնը յանցանք չունի, այլ գրողները իրե՛նք են որ կը կապկեն :

— « Եթէ ներգաղթող, կամ աւելի ճիշդ՝ հայրենադարձ ուրիշ գրողներ արեւելահայերէնով շարադրած են իրենց գործերը, կառավարական ստիպման տակ չէ որ այդպէս վարուած են, այլ մղուած այն ենթարկուողական, հետեւողական ոգիէն զոր արեւմտահայ գործիչներէն եւ գրողներէն շատեր ցոյց տուած են ռուսահայ ղեկավարներու հանդէպ» : (Այսօր, 12 Յունիս) :

Ահաւասիկ Երեւանի մարտակոչը, իբրեւ պատասխան բոլոր քնացողներուն, յօրանջողներուն եւ ուրացողներուն :

Հնչած է ահազանգը, ի լուր ամենքուն :

Շ·

## Երեւանի գոհիկ պայմարը Արեւմտահայ լեզուին դէմ

Նախ չնորհակալութիւն մեր ռուսագէտ աշխատակցին՝ Պ· Ա· Մոնտկարեանի, որ յաջողած է բուն աղբիւրէն քաղել վաւերական տեղեկութիւններ՝ ընդվզեցուցիչ երեսոյթեան մը մասին :

Այսօր Բ· էջին մէջ պիտի կարդաք իր յօդուածաշարքին հիմնական մասը, ուր կը ներկայացնէ Հայաստանի Կոմպարտիայի (Կոմկուս) կեդր· Կոմիտէին տեսութիւնները եւ բանաճեւը արեւմտահայերէն լեզուի մասին :

Որպէսզի յետին համբակն ալ լաւ ըմբռնէ, սարքուած պայքարին իմաստը, ստորեւ արեւմտահայերէն ալ կը ներկայացնենք այդ հրաշափառ խայտառակութիւնը .—

Օրուան հերոսն է կեդր· Կոմիտէին քարտուղարներէն ոմն Զ· Գրիգորեան, որ կը յայտարարէ .

— « Այն ինչ որ սխալ կերպով արեւմտահայ լեզու կը կոչեն, իրականին մէջ (հիմնական) կը հանդիսանայ Կ· Պոլսոյ Հայերու «դիալեկտ»ը (գաւառաբարբառ)· որովհետեւ հանրածանօթ է որ արեւմտեան Հայաստանի (Վանի, Սասունի, Զէյթունի, Մուշի, Ալաշկերտի եւ ուրիշ շրջաններու բնակչութիւնը այդ լեզուով չէր խօսեր, այլ դարեր շարունակ ունէր իր սեփական հայ բարբառները « :

... Կարելի չէ իմքնուրոյն լեզու համարել Կ· Պոլսոյ Հայերու «դիալեկտ»ը, որովհետեւ ան չի լրացներ իմքնուրոյն լեզուի պահանջները : Ան (արեւմտահայերէնը) չունի իմքնուրոյն բերականական յօրինուածք, որ արմատապէս տարբեր ըլլար համաժողովրդական լեզուէն : Ինչ կը վերաբերի իմքնուրոյն բառապաշարին, այսպէս կոչուած արեւմտահայ լեզուն զուրկ է ատկէ : Անոր հիմնական բառապաշարը որեւէ տարբերութիւն չունի համահայկական բառապաշարէն, եթէ նկատի չառնենք որ չափէն աւելի խաթարուած է Հայոց լեզուին խորթ փոխառութիւններով՝ թուրքերէնէ, արաբերէնէ, փրանսերէնէ, իտալերէնէ, յունարէնէ եւ միւս լեզուներէն, փոխառութիւններ, որոնք կը խաթարեն (ռուսերէն բառը՝ կ'աղտոտեն) Հայոց լեզուն եւ կը խանգարեն անոր զարգացումը» :

Մնացեալ մասերը՝ յաջորդաբար, «մինիստրների Սովետի նախագահ» (վարչապետ) Սահակ Կարապետեանի նոյնքան «ջախջախիչ» տեսութիւններով :

---

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ուրբաթ օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ հանրապետութեան նախագահին կողմէ, իսկ երէկ՝ շաբաթ, ծաղկեփունջ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ, ընկերակցութեամբ հայ նախկին Ռազմիկներու Միութեան : Երեքշաբթի օր ճաշի հրաւիրուած է արտաքին նախարարին՝ Պ· Ռոպէռ Շումանի կողմէ :

---

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՁԱՑՆԸ.— Հայերէն եւ ազերի լեզուով զեկուցումներ պիտի տայ Ցունիս 24էն սկսեալ : Վրացերէն բաժինը սկսած է Մայիս 26ին : Ամէն օր կարճ ալիքներու վրայ 13, 16, 19, 25, 31, 49 : Մոսկուայի ժամով 17.45 մինչեւ 18, (մեր ժամով 15.45 — 16) :

---

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ հովուապետը, Եոզէֆ Կրացաբք· որ յաջորդած էր դատապարտեալ կարդինալ Մինձէնթիի, այս միջոցին կը դատուի ուրիշ 8 ամբաստանեալներու հետ : Առաջին դատավարութեան խմ, հովուապետը «խոստովանեցաւ» թէ յանցաւոր է, թէ կանոնաւոր կապեր կը պահէր փէշթայի ամերիկեան եւ բրիտանական դեսպանատուներուն հետ, թէ յանձն առած էր լրտեսութիւններ կատարել, տապալելու համար բոլշեւիկեան կառավարութիւնը, թէ պելժիական եւ իտալական դեսպանատուները նամակներ կը փոխանակէին իրեն եւ Վատիկանի միջեւ եւն· : Միւս ամբաստանեալներն ալ կարգով «կը խոստովանին» :

ՁՈՐՍ ՓՈՒԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովին փակման առթիւ, բրիտանական պատուիրակը Լոնտոն մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ դուռը բաց կը մնայ, թէ խմման պատասխանատուն Խ· Միութիւնն է : Պ· Կրոմիքօ եւս, որ Մոսկու պիտի վերադառնայ, մեղքը միւսներուն վրայ կը ձգէ :

## Իրանի նոր հրամանները Անգլիացիներուն

ՄԱՆՐ ՎՏԱՆԳՆԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՆ, ԵԹԷ ԵԼՔ ՄԸ ՉԳՏՆՈՒԻ

Վերջին լուրերու համաձայն, Իրանի կառավարութիւնը կը չարունակէ վճռական միջոցներ ձեռք առնել, տիրաբար վարելու համար Ապատանի նաւթահորերը :

Առջի օր մէկ շաբաթ միջոց տուաւ Անգլեւ-իրանեան ընկերութեան պաշտօնեաներուն, որպէս զի դրաւոր ապէս յայտնեն թէ արդեօք պիտի աշխատելու նորակազմ Ազգ· ընկերութեան համար :

Ազգայնացման առաջնեայ տնօրէնն խորհուրդն ալ նամակ մը ուղղեց լուծեալ ընկերութեան Ապատանի անգլիացի ընդհ· տնօրէնին, Պ· Տրէյքի, հետեւեալ բովանդակութեամբ .—

1. Կը հաւանի՞ ծառայել Իրանի քարիւղի ազգ· ընկերութեան :

2. Այսուհետեւ կարելի չէ որեւէ հրաման տալ, առանց ազգ· ընկերութեան առաջնեայ տնօրէնի խորհուրդին տեղեկացնելու :

3· Ջնջուած են նախկին Անգլեւիրանեան ընկերութեան պաշտօնեաներուն տրուած բոլոր արձակուրդները : Կը պահանջուի նաեւ չեղեալ համարիլ պաշտօնեաներուն ստացած փոխադրութեան կարգադրութիւնները :

Վերջնագրի հանդամանք ունին այս ազդարարութիւնները, բայց հեռագիրները կ'ըսեն թէ Անգլեւիրանեան ընկերութեան վարիչները տրամադիր չեն համակերպելու :

Անոնք որոշած են անգիտանալ պարսիկ վարիչներուն հրամանները : Միւս կողմէ, հրաժարումները իրարու կը յաջորդեն : Ոչ Անգլեւիրանեան ընկերութեան տնօրէնը, ոչ ալ միւս պաշտօնեաները կ'ուզեն ծառայել նոր ընկերութեան· մանաւանդ որ, Իրանի կառավարութիւնը կը սպառնայ օրէնք մը հրատարակել, վնասարարութեան դէմ, ծանր պատիժներ սահմանելով, բանտարկութենէն մինչեւ մահավճիռ :

Ընկերութիւնը հաղորդած է կառավարութեան թէ Ապատանի զտարանները կրնան փակուիլ, իրրեւ հետեւանք անգլիացի մասնագէտներու խմբական հրաժարման : Արձակուրդները ջնջելու պահանջն ալ մեծ տհաճութիւն պատճառած է Անգլիացիներուն, վասն զի տաքերը անտանելի են այս եղանակին, Ապատանի մէջ :

Թէհրանի բրիտանական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ չատ չանցած բոլորովին պիտի դադրին քարիւղի արտադրութիւնը եւ զտումը : Անգլիացի պաշտօնեաները անկարելի կը դանեն արտադրութեան չարունակումը, նկատի առնելով կառավարութեան դրած պայմանները : Եւ որով – հետեւ վտանգաւոր է անվարժ ձեռքերու յանձնել զտարանները, անխուսափելի կը դառնայ փակումը :

Անգլեւիրանեան ընկերութեան ներկայացուցիչները Լոնտոն վերադառնալով, յայտարարեցին թէ անկարելի է որեւէ բանակցութիւն կատարել Իրանի ներկայ վարիչներուն հետ :

Իրանի կառավարութիւնը որոշեց օտար մասնագէտներ հրաւիրել : Աւելի քան հարիւր Դերմանացիներ արձանագրուած են արդէն, Համպուրկի մէջ :

× Բրիտանական քարիւղատար նաւ մը կը պատրաստուէր Անգլիա մեկնիլ Պարսից ծոցէն, երբ Իրանի կառավարութիւնը պահանջեց թուղթ մը ստորագրել, յայտարարելով թէ քարիւղը պէտք է Իրանի Ազգ· ընկերութենէն եւ ոչ թէ Անգլեւիրանեանէն : Հրամանատարը վճռապէս մերժեց : Ուրիշ նաւապետներ ալ նոյն դիրքը բռնեցին :

× Ծածկարարուեցաւ Ապատանի անգլիացի ընտանիքներուն՝ համախմբուիլ, ապահովութեան համար, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջապէս այրուր փոխադրել :

Դեռ յուսացողներ կան թէ Իրան պիտի փոխէ իր ընթացքը : Այլապէս երկու հաւանականութիւններ կը տեսնուին,— Ի· Պարպուտ 2800 անգլիացի պաշտօնեաներուն, կամ գինեալ միջամտութիւն :

× Իրանի վարչապետը եւս ղրկեց Թէհրանի բրիտանական դեսպանին մէկ նամակը, որով կ'ազդարարէր թէ ծանր հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ կառավարութիւնը չփոխէ իր ընթացքը : Տօքթ· Մոսաթեղի տեսակէտով, դեսպանատունը իրաւունք չունի խառնուելու այս գործին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

---

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարեց երեք սպայակոյտներու պետերուն հետ, քննելով չարք մը միջազգային խնդիրներ, Քորէայէն մինչեւ Իրան :

ՀԱՑ ՏՂԵԿ մը, ժաք Զուլումեան, 13 տարեկան, խեղդուեցաւ Լուառ գետին մէջ, Սէնթ է-թիէն, իր երկու Ֆրանսացի ընկերներուն հետ : Երեքը միասին կը փորձէին կղզեակ մը հասնիլ, երբ հոսանքէն քշուեցան :

# ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺԵ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

## Բ.

### « ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԸ ԼԵԶՈՒ ՉԷ , ԱՅԼ ԴԻԱԼԵԿՏ Է »

II.

*Անցեալ յօդուածի սկզբին , արդէն ասացինք, թէ կենակոմը որոշել է որ արեւմտահայերէնը լեզու չէ , այլ դիալեկտ , բարբառ : Ահաւասիկ Զ. Գրիգորեանի բուն բառերը այս մասին.—*

«Այն, ինչ որ սխալ կերպով արեւմտահայ լեզու են անուանում, հիմնականում հանդիսանում է Կոնստանդինոպոլսոյ Հայերի դիալեկտը (բարբառը), որովհետեւ հանրայայտ է, որ արեւմտեան Հայաստանի (Վանի, Սասունի, Զէյթունի , Մուշի, Ալաշկերտի եւ ուրիշ շրջաններուն) քնակչութիւնը չէր խօսում այդ լեզուով, այլ դարեր շարունակ ունէր իր սեփական հայ բարբառները » («Կոմունիստ», 23 Մարտ , 1951 թ.) :

Պոլսահայ դիալեկտի (*բարբառ*) *մասին է խօսում իր ճառի մէջ նաեւ Սահակ Կարապետեանը* : « Գլխաւոր չարիքը, ասում է նա, Հայոց լեզուի համար նրա խաթարումն է (ռուսերէնում՝ զասրեճիէ=նաեւ աղտոտումը) զանազան բարբառներով» եւ «այդ բարբառները, նոյն կարգին եւ տաճկահայ եւ պոլսահայ դիալեկտները··· չեն կարող Հայոց համաժողովրդական լեզուի հարստացման աղբիւր հանդիսանալ » :

*Ցայտարարելով արեւմտահայերէնը պոլսահայ բարբառ, Զ. Գրիգորեանը, որ կենակոմի քարտուղար է «Իդէոլոգիական հարցերի գծով» , փորձում է նաեւ հիմնաւորել իր «գիտական» հաստատումը, անշուշտ , միշտ «ընկ. Ստալինի հանճարեղ ուսմունքի լոյսով»* :

— « Կ. Պոլսոյ Հայերի դիալեկտը, *ասում է նա, չի կարելի ինքնուրոյն լեզու համարել, որովհետեւ նա չի լրացնում ինքնուրոյն լեզուին ներկայացուած պահանջները: Նա (արեւմտահայերէնը) չունի ինքնուրոյն բերակական կառուցուածք, որ արմատապէս տարբեր լինէր համաժողովրդական լեզուից: Ինչ վերաբերում է ինքնուրոյն բառարանային ֆոնտին (բառապաշարին) : այսպէս կոչուած արեւմտահայ լեզուն զուրկ է դրանից: Նրա հիմնական բառարանային ֆոնտը ոչնչով չի տարբերում համահայկական բառարանային ֆոնտից, եթէ չհաշուենք որ նա չափից ուելի խաթարուած է Հայոց լեզուին խորթ փոխառութիւններով՝ թուրբերէնից, արաբերէնից, ֆրանսերէնից, իտալերէնից, յունարէնից եւ միւս լեզուներից, փոխառութիւններ, որոնք խաթարում են (աղտոտում են) Հայոց լեզուն եւ խանգարում նրա զարգացումը »:*

*Նոյն կարծիքը, բայց աւելի յախուռն կերպով, արտայայտում է բարբառների եւ դրանց թերում «պոլսահայ բարբառի» մասին Ս. Կարապետեանը: Մենք վերը մէջ բերինք նրա ճառից մի քաղուածք, որի մէջ նա համարում է բարբառները դէմաւոր չարիք Հայոց լեզուի համար, որովհետեւ նրանք խաթարում են մեր լեզուն նրա արմատներին անյարիր բառերով, որոնք յօրինուած են արհեստական կերպով եւ կամ ներմուծուած են առանց որ դրանց պէտքը զգայուէր* : «Համաժողովրդական ազգային լեզուն ստեղծուելուց յետոյ, *չարունակում է Հայաստանի վարչապետը*, բարբառները դառնում են կուլտուրական լեզուի սակաւարժէք արտաքորումներ (*ռուս. օտխօդըվ*) եւ անխուսափելի կերպով կանգնում են մահացման եւ անհետացման եզրին վրայ :

*Բայց, ինչպէս երեւում է, Սով. Հայաստանում գոյութիւն են ունեցել տարբեր կարծիքներ արեւմտահայերէնը բարբառ համարելու մասին: Այդ կարծիքները յայտնողները, բնականաբար , ներկայ չեն եղած Համազումարում եւ չեն արտայայտուել այնտեղ եւ ոչ էլ առհասարակ արտօնուած են արտայայտուելու հրապարակով այլուր:*

*Հակառակ դրան, Զ. Գրիգորեանը հանդէս է գալիս իր առարկութիւններով իրաւունքից զրկուած այդ մարդկանց դէմ* :

— « Կոնստանդինոպոլսոյ բարբառը ինքնուրոյն լեզու դարձնելու կողմնակիցները, *ասում է նա*, իրենց վնասակար տեսակէտները հիմնաւորելու համար, յեճուում են յաճախ այն բանի վրայ , որ այդ բարբառով ստեղծուած է հարուստ գրականութիւն, որ մի շարք հայ գրողներ այդ լեզուով են գրել իրենց երկերը: Այդ բաժանումի կողմնակիցները, *չարունակում է առարկել լուսթեան դասատպարտուած մարդկանց Զ. Գրիգորեանը*, «սովորաբար «մոռանում են» (*չակերտները ճառախօսինն են*), որ հայ գրականութիւն ստեղծուել է նաեւ միւս բարբառներով, որով օգտուել են հայ բազմաթիւ ականաւոր գրողներ»: *Եւ թուում է Սայեաթ - Նովայի, Գ. Սունդուկեանի, Ռ. Պատկանեանի անունները ու բացականչում.*— « Հարց է առաջ գալիս, թէ ինչո՞ւ պէտք է Կ. Պոլսոյ բարբառի համար բացառութիւն անել»:

*Նոյնպիսի եռանդով դատապարտում է դիալեկտների (ուրեմն նաեւ պոլսահայ դիալեկտի) մասին յայտնած տարբեր կարծիքները նաեւ Ս. Կարապետեանը: «Շատ գրողներ, գրականագէտներ եւ լեզուագէտներ, տեղական դիալեկտները համարում էին, չատերը նաեւ մինչեւ այսօր չարունակում են համարել գրեթէ գլխաւոր աղբիւր Հայոց լեզուի հարստացման: Այդ մեծ մոլորութիւն է» (ընդգծումը մերն է՝ Ա. Խ.)* :

*Արեւմտահայերէնի հանդէպ Սով. Հայաստանի ղեկավարների այս «դիքտատորսքի» մասին կ'արտայայտուեն, կարծում ենք, չատերը: Մեր գլխաւոր նպատակն է ներկայացնել նիւթը գաղթահայ ընթերցողներին: Այդ աչխատանքը առաջ տանելով, պէտք է մէջ բերենք Զ. Գրիգորեանի ճառից եւս մի քաղուածք, որտեղ, մեր կարծիքով պիտի փնտռել բուն բացատրութիւնն այն բանի , թէ ինչու այդ աստիճան ժխտական վերաբերմունք են ցոյց տալիս դէպի արեւմտահայերէնը Հայաստանի վարիչները :*

*Պարզուում է, որ այդ ժխտական «դիրքաւորումն» են մղել հայ բոլշեւիկներին նկատումներն այն քաղաքական պայքարի, որ աննախընթաց մոլեգնութեամբ մղում են նրանք վերջերս իրենց բուրական եւ կարծեցեալ թշնամիների դէմ : Եթէ այդպէս է դրւում հարցը, բնական է որ մէջ տեղ պիտի գային նաեւ «Հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամիները» Դաշնակները» : Եւ նրանք ներկայ են նաեւ այստեղ :*

— « Ինձ թուում է, *խորհրդածում է բարձրաձայն Զ. Գրիգորեանը*, որ Կ. Պոլսոյ բարբառի *արհեստական կերպով հռչակումը իրբեւ ինքնուրոյն լեզու ոչ միայն զուրկ է որեւէ գիտական հիմքից, այլեւ յայտնապէս հետապնդում է քաղաքական վնասակար նպատակ — ստեղծել երկու Հայաստաններ, երկու լեզուներ եւ հակադրել արեւմտեան Հայերին արեւելեան Հայերին, հակադրել Հայոց ժողովրդի ռուսական օրիէնտասիոնին, ռուս մշակոյթին, որ այնքան մեծ դեր է կատարել Հայոց մշակոյթի, գրականութեան եւ լեզուի զարգացման մէջ, ամբողջացել ու հեռացնել հայ մշակոյթը իր ժողովրդական ակունքներից, յառաջդիմական մշակոյթի բարերար ազդեցութիւնից եւ կապել այն բուրժուական արեւմուտքի յետադիմական (ռէակցիոն) մշակոյթի հետ»* :

*Եւ ահա «Հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամիները՝ Դաշնակցականները օգտագործում եւ ներկայիս իրբեւ զէնք բաղաքական այդ վնասակար հակաժողովրդական ըմբռնումը (որ արեւմտահայերէնը լեզու է եւ ոչ թէ դիալեկտ Ա. Խ.) իրենց պայքարի համար ընդդէմ Սովետական Հայաստանի, ընդդէմ ծագկուն սովետահայ մշակոյթի : Ահա ինչու բոլոր նրանք, ովքեր կանգնած են Կ. Պոլսոյ բարբառը իրրեւ ինքնուրոյն հայ լեզու ճանաչելու դիրքերում, հայ լեզուն արհեստական կերպով երկու ինքնուրոյն լեզուի բաժանելու դիրքերում, առարկայօրէն, գիտակցելով թէ առանց գիտակցելու, տուրբ են տալիս բուրժուական ճոպիոնալիզմին» (ազգայնականութեան) :*

*Հասանք, ուրեմն, Դաշնակներին եւ նացիոնալիզմին, որով պէտք է վերջակէտ դնել :*

*Միւս անգամ կը տեսնենք թէ՝ ճի՞շդ է որ Ստալինի ուսմունքից բխում է թէ «արեւմտահայերէնը Կ. Պոլսոյ դիալեկտ է»:*

**Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ**

# ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

### ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

(1851 Մայիս 20 — 1951 Մայիս 20)

## Գ.— « ՏՐՏՈՒՆՋՔ»Ը

*Իմ սիրած դրագէտներէս Ռոմէն Ռոլան, որ մեւնոյն ատեն հմուտ երաժշտագէտ մըն էր, Պէթհովէնին նուիրած իր խորաթափանց աչխատութեան սկիզբը, նկարագրելով հանճարեղ երաժիշտին դիմապիծը, կ'ըսէ·*

— « Դէմքին կարմրորակ գոյնը, խոռոչաւոր մազերը ու մանաւանդ անտառային մազերը կը մատնեն, կը բացատրեն ուժգնութիւնը իր գործին » :

Դուրեանին ալ հեզասահ նայուածքը, նուազուն աչքերը, գալկահար գոյնը, մարմրող կիսածալ այտերուն դիծերը կը մատնեն, կը բացատրեն նրբութիւնը իր գործին: Դուրեանին գործը համակ սրտի երգ մըն է, եւ ինչպէս որ ծաղկամանէ մը վար թափած վարդի թերթիկները կ'ապրին տակաւին իրենց հրապոյրին մէջ, այդպէս ալ Դուրեանի քերթուածները, հակառակ անոր որ իրմէ վերջ Վարուժանի, Զարենցի, Զարեհանի նման մեծութիւններ ունեցանք, կ'ապրին ու կը փոթորկեն մեր զգացումները: Իր սրտի մեղմ կեղեւին միայն մէկ անգամ ըմբոստացման խոյանք մը կը կատարէ, ու այդ ալ «Տրտունջք»ին մէջ: Այս չէյքսփիրեան եղերական համանուագը բացառութիւն մըն է մեր քերթողական դրականութեան մէջ, ու այդ պատճառաւ կ'արժէ միայն մէկ յօդուած նուիրել «Տրտունջք»ի վերլուծման: Աւելիա կատարելու համար անհրաժեշտ է ապաւինիլ իր կեանքի դիծին: Չի բաւեր իրեն նման ըսել ու անցնիլ թէ՝ «Աբշալոյս մը չանցաւ սրտէս», եւ կամ՝ «Մօրս արտօսրըն տեսի՛»:

« Համազգային »ի հաւաքոյթին, վերջաւորութեան Տիկին Տիրուհի Միսաքեան խօսք առնելով կը մատնանչէր Եղիշէ արք· Դուրեանի, արուեստագէտ պատրիարքին մեծութիւնն ալ, անոր բանաստեղծի չնորհները : Եւ կը հարցնէր.— «Ուսկի՞ց այս արուեստագէտի զգայութիւնը Դուրեան ընտանիքին մէջ»:

Ալֆոնս Տոտէի որդին, Լէոն Տոտէ, դրագէտ պիտի ըլլար, քանի որ մի՛ջավայրը օդտակար էր : Լիսոյը երաժշտագէտ պիտի ըլլար, քանի որ հայրը երաժշտութեան ուսուցիչ էր: Լսել կ'ուզենք թէ մթնոլորտը կը զարգացնէր ներքին թրթռացումները: Բայց Դուրեա՞նը: Հայրը երկաթագործ եւ նորէն իր բառերով՝ «բանաստեղծ մ'ըլլալ կ'ուզեմ, տենչ մը, որ աղքատիկ հիւղի մը անկիւնը կը մարի վերջապէս»:

Տիկին Միսաքեանի արծարծումը պատճառ եղաւ որ անդամ մը եւս մաղեմ Բարսեղ Էքսէրճեանի « Ընդարձակ կենսագրութիւն Պետրոս Դուրեանին»ը, տպագրուած 1893ին, Պոլիս: Ճիշդ է, Ա. Զօպանեան, Վ. Նալբանդեան («Մշակ»ի մէջ), Ա. Ռուբէն («Մուրճ»ի մէջ), Ս. Յակոբեան («Արեգ»ի մէջ) զրաղած են Դուրեանի կենսագրութեամբ, բայց սոնց բոլորին ալ միակ աղբիւրը Էքսէրճեանն է եղած: Գրքոյկը կը բաղկանայ 144 էջերէ: Թէեւ գիտական արժէք մը չի ներկայացներ, մխամխա ոճով մըն չարադրուած, տեղ տեղ մանկական միջադէպեր եկեր անդ դրաւեր են դրուած, սակայն եւ այնպէս հետաքրքրական է: Ծին մէջ, սակայն եւ այնպէս հետաքրքրական է:

*Մեր վնտռտուքները այդ երկասիրութեան*

*Մեր վնտռտուքները տուին թէ՝ Դուրեանի հայրը, մէջ սա արդիւնքը մէկ մասնաւոր մը, հաղիւ կրնար տան ապահովել արհեստաւոր մը, իսկ մայրը, ինչպէս կ'ըլլան մեր բոլոր աւանդապահ , միայն տան ներքին կեանքը- մայրերը, պաշտամունք ունէր վը տապլկող բարի մայրերը, եղեր զրքի, նարեկի, աղօթքներու, մկկ բառով հոգեկան արժէքներու հանդէպ: Վիշտերու դիմաց պրաւող կին մըն էր եղած, քանի որ անկողիններ ծալլել գիտցաւ, ըսել կ'ուզենք՝ դպաղներ առաջ- նորդեց դէպի գերեզմանատուն:

Էքսէրճեանն է որ կը դրէ.— «Միւս քոյրն , զոր չատ կը սիրէր Պետրոս, Արտէմն էր, որ ծնած էր 1854 Մարտ ամսոյն, եւ մեռած 1862ին: Պետրոս, Արտէմ քրոջ մահուան օրն իւր ընկերներէն Յակիմ Ուզուրլիկեանի հետ յուղարկաւորութենէն տուն կը վերադառնայ, եւ արտասւմ կը նստի բազմոցին վրայ»:

Վիշտ դիմագրաւելու ուրիշ վկայութիւն մըն ալ՝ նորէն Էքսէրճեանն է որ կը պատմէ.— « Օր մը, 1892 տարւոյ Հոկտեմբեր ամսոյն մէջ , երբ Դուրեանի պատկերն գծել տալով մօրը կը ներկայացնէի, իւր դիտողութիւնն լսելու, տեսայ որ յանկէն աչքերէն՝ կը ջանար զսպել սիրոյն ուռած տխրութենէն՝ կը ջանար զսպել սիրոյն ուռած տխրութենէն՝ կը ջանար զսպել գնիմն, եւ չէր յաղթեր որ արցունքն հոսէր դուրս գնիմն, եւ չէր յաղթեր որ արցունքն հոսէր դուրս աչքէն, այլ կաթէր սրտին մէջ» (ընդգծումը մերն է): Մայր մը որ լալ չի դիտեր , իր արցունքը- մէն): Մայր մը որ լալ չի դիտեր , իր արցունքները կը թափէ միայն մէկ անգամ, երբ համոզուեցաւ թէ չուտով Դուրեանին անկողինն ալ պիտի ծալլէր: Պետրոս լսեց այս հեծեծանքը իր անկողնին մէջէն եւ «Տրտունջք»ն օր մը վերջ.—

« Ո՛հ, ներէ՛ ինձ, Աստուա՛ծ իմ,
Մօրս արտօսրը տեսի ···»:

Հանրի Հայնէն է որ կ'ըսէ տեղ մը թէ՝ « Ես իմ մեծ վիշտերովս փոքր երդերս կը հիւսեմ»: Պետրոս եւ Եղիշէ անուանի Դուրեաններն ալ ընտանեկան այս մեծ վիշտերով իրենց պզտիկ երգերը հիւսեցին: Տուէք աւտնց Թրէուհի, Իմ մահը, Անառակ որդի, Մագթաղինէ, Հայր մեր, խորհրդերներով հայ բանաստեղծութեան գոհար էջերը:

« Տրտունջք»ին մէջէն աստուածացման բարձրացող սա տողը , տեսակ մը փիլիսոփայելու կերպը կեանք կոչուած «խայտամակն խեղկատակութեան», մեւնոյն ատեն վերջակէտն է Տրտունջքի լռայական հոսումին.—

Աստուծոյ ծաղրն է աշխարհն ալ արդէն:

*Այս «ծաղր»ին հասնելու համար՝ քանի մը թել եւս իր կենսագրութենէն:*

*Դուրեան իր 16 տարեկանին Սկիւտարի ճեմարանը աւարտելէ վերջ, կը մտնէ դործի: Նախ պաշտօնեայ է առեւտրական տան մը մէջ: կարճ ժամանակէն կը ճամբուի: Մտնուաւոր դասեր տալու հետամուտ կը դառնայ: Աչխատանքը չեն վճարեր , կը հեռանայ : Թատերգութիւններ կը գրէ· չի վարձատրուիր : կարճ, կեանքի մէջ ոչ մէկ յաջողութիւն: Հասած է սրբունքի : կ'ուզէ սիրել : Անուանի դերասանուհի Հրաչեայն է որ հին «Անահիտ»ներու մէջ պատմելով իր յուշերը, կ'ըսէ թէ օր մը երբ փորձատեղին աղջիկներս հաւաքուած կը խօսակցէինք, կատակներով կ'ըսէինք թէ*

բարու թէ՝ « Դուրեանը քեզ կը սիրէ» , ու պատասխանը մէկ աղջկան.— «Գոյն չունի, ի՞նչը սիրեմ»: Իսկ ուրիշ մըն ալ թէ՝ «Ախ՛ենթ ես, սիրուելի՞ք տղայ է, կը մեռնի»: Այս պահուն Դուրեան որ վարագոյրին եռեւէն մտիկ կ'ընէ եղեր իրենց խոսակցութիւնը, յաջորդ օրը փորձի մտնելէ առաջ, խօսքը ուղղելով այդ աղջիկներու խմբակին, կ'ըսէ.— « Օրիորդներ, երկկ գիշեր բանաստեղծու-թիւն մը եւս գրեցի, կ'ուզէ՞ք որ զայն կարդամ ձեզի : Եւ բոլորին հաստատական պատասխանին վրայ՝ կը կարդայ իր «Լճակ»ը, ու առոր մէջէն մանաւորապէս սա տողերը .—

Շատեր զիս մերժեցին ,
«Ջրնար մ'ունի սոսկ», ըսին·
Միւն՝ «դողդոջ է, գոյն՝ չունի »—
Միւսն ալ ըսաւ.— «Կը մեռնի՛»:
Ոչ ոք ըսաւ.— «Հէ՛ք տըղայ,
Արդեօք ինչո՞ւ կը մըխայ,
Թերեւս ըլլայ գեղանի ,
Թէ որ սիրեմ, չըմեռնի »:
Ոչ ոք ըսաւ.— Սա տըղին
Պատռեմ սիրտը տըրտմագին ,
Նայիմ ինչե՛ր գրուած կան···»
— Հոն հրդեհ կայ, ո՛չ մատեան :
Հոն՝ կայ մոխի՛ր, յիշատակ ,
Ալեակիդ յուզին թող լըճա՛կ ,
Զի բու խորհիդ մէջ անմկա
Ցուսահատ մը նայեցաւ ··· :

Այս «յուսահատ»ը լճակէն առաջ իր չուրջն ալ նայեցաւ: Սրտակից ընկեր մը ունէր, Վարդան Լութֆեանը: Մի չա միասին էին, կը կարդային միասին, կը պտըտէին միասին, «կը մխային» միասին:

Չէիմ խօսեր, խօսմն մեր հոգւոց
Անհուսութիւնը կը պըղծէր ·
Մենմ զերք երկու տըժգոյն բոցեր
Իրարու մէջ կ'այրէիմմ սոսկ :

Լութֆեանն ալ հիւծախտի բռնուելով 1871 Մայիս 21ին կ'ինկնէ գերեզման: Դուրեան, «իրարու մէջ միասող» բոցերէն մին երբ կը թաղէ, իր կարգին ինք եւս կը հիւանդանայ: Կը սկսի հազալ 1869ի աշնան: Իսկ 1871 Ցունիսէն սկսեայ կ'իյնայ անկողին եւ մահիճին մէջ ալ կը գրէ « Տրտունջք»ը :

Այսքան մը անհրաժեշտ բացատրութիւններէն վերջ, սկսինք վերլուծել իր բառերով որակեալ « Սեւ հեղեղը», (Տրտունջք) :

Կնուտ Համսուն, իր «Պան»ը դեղեցկահիւս վէպին մէջ նկարագրելով իր սիրած աղջիկը՝ Լէյտընանա, այնպէս կը կարծէ թէ ամէն բան «նպաստաւոր» տրամադրուած է իրեն հանդէպ, նոյնիսկ «Լէյտընանային զպած քարերը» : Դուրեանին ալ այնպէս կը թուի թէ ամէն բան անոր պատ տրամադրուած է իր անձին հանդէպ, նոյնիսկ սա հովը, զոր ուրիշ հիւծախտաւոր մը, Միսաք Մեծարենց, բառ չի գտներ տարփողելու : Դուրեան կ'ըսէ.— « Ի զուր սիւքեր սէր ինձ ներչնչեցին»: Սիւք, տերեւ, փըթիթ, «նոքա ամէնքը զիս ծաղրեր են»: Այս տրամադրութեամբ Դուրեան կը սկսի իր մնաք բարովը ·

« Է՛հ մընաք բարով, Աստուած եւ Արեւ»:

ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

**ԿԱՐԴԱՑՔԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑՔԻՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը**

ՊՈՒՏՄ ՇԻՆԱՂ

## ԱՑՍՔԱՆ ԱՐԱ՞Գ ···

Ֆրանսան նորոգեց իր երեսփոխանները՝ քանի մը օրուան մէջ, իր վեց հարիւր այրուձի երեսփոխանները, եւ անցաւ գործի :

Ի՜նչ դիւրին բան Ֆրանսայի ըլլալը: Եթէ Հայերու տային այս ընտրական գործը, առնուազն կէս դար մը պէտք էր լրացնելու համար քուէարկութիւնը: Այնքան որ խղճմտօրէն կ'ուռնենք մենք ընտրութիւն կոչուած արարողութիւնը :

Փարիզի ժամին համար տասնեակ մը լրացուցիչ վարչանղամներու քուէները հաւիւ կրցանք երկու տարուան մէջ թխել տուփի մը մէջ :

Ահագին իրարանցում: Վէճ ու կռիւ՝ այդ մարդիկը ճարելու համար :

Երկրորդ պատերազմ մը՝ զանոնք տուփի մը մէջ բանտարկելու առթիւ :

Երրորդ դալմաղալ մը՝ այդ թղթիկները լրենց պահածոյի տուփէն դուրս բերելու եւ անոնց մէջէն՝ թաղնուած գայլերը ջոկելու, իրական լուսաւորչական զառները յայտնաբերելու համար :

Կը տեսնէ՞ք : Ի՜նչ խղճամիտ ժողովուրդ ենք :

Զարմանալի են սա Եւրոպացիները : Տասնեւհինգ օր մը, փողոցներու պատերը կը նախշեն շիրիմն հրաւէրներով եւ սրամիտ պատկերներով եւ ահա քանի մը ժամով, քուէատուփին առջեւէն տողանգ մը եւ կ'ունենան լրենց երեսփոխանները , ծերակուտականները, նախարարները եւ բոլորը՝ ինչ որ պէտք է ···

Այս մարդիկը ե՞րբ ժամանակ կ'ունենան ջոկելու կաթոլիկն ու բողոքականը եւ լուսաւորչականը՝ այդքան կարճ օրերու մէջ: Ահելիս ուժէն վեր է զայն պիտնալը :

Կարծեմ չատ բծախնդիր ըլլալու պէտք չունինք անոնք: Երկիր մըն է որ պիտի կառավարեն: Քանի մը օրէնք պիտի քուէարկեն: Քանի մը նախապարարութիւններ պիտի վաւերացնեն. Et puis c'est tout !

Իսկ մեր Փարիզի եկեղեցիՙն : Օ՛ , ահագին կնճռոտ խնդիրներ կան հոն լուծելի եւ անլուծելի: Աղջին կենսական չահերը, ինչ կ'ըսեմ, աղջին գոյութիւնը կախուած է ժամուն զանգին պարանէն:

Կուսակցութիւններու վարկն ու արժէքը նը – ժարին մէջ են դրուած այդ առթիւ :

Թէթե՞ւ գործ են՝ մոմավաճառութիւնը, մահացածները ճամբու դնելը: Ներածինը պատր մը միւռոնով հայ - քրիստոնէի վերածելը: Երիկ-կնիկ ըլլալու փափաքող գոյներուն սրտերը նարօտի թելով մը իրարու կապելը: Քանի մը հատ պռոսխոտմէ քաշող ուիրացու ճարելը···

Այս բոլորին համար՝ կարող եւ վստահելի անձերու պէտք կայ եւ կ'արժէ ընտրական պայքարի լծուիլ եւ ճակատագայ աղջին դիմացը կանգնիլ ···

Շատ դժուարին է Հայերու մէջ քուէ չահիլը : Եթէ դիւրին ըլլար, չատ մը աղջեր սիրով հայկական հպատակութեան համար, խնդրագիր պիտի տային առ որ անկ է ····· Կ. ՊԵՏՈՒՇ

# Տիարպագըր, ծուխի եւ հոդերու մէջ...

ԽՄԲ.— Վկայութիւն մը եւս թուրք հրապարակագիր եաշար Քէմալէ, որ նախապէս խօսած էր Տիգրանակերտի եւ Վանի մասին: (Ճիւմհուրիյէթ, 15 Ցունիս).—

Նորէն Տիարպագըր ենք: Գացէք անդամ մը Սալուս Փարքի սրճարանը, ձեր յոգնութիւնը առնելու, սուրճ մը խմելու: Սրճարանատէրը երբ կուտէ թէ օտարական մըն էք, պիտի հրամցնէ նաեւ փունջ մը վարդ :

Չեմ դիտեր թէ պողոտայ ունի՞ այս քաղաքը: Ամէնէն բազմամարդը, կազի պողոտան, ծուռու-մուռ բան մըն է, առանց սալարկի: Մի քօրէին ա-բար - աշխարհ հոն կը հաւաքուի, ամբողջ ժողովուրդը հոն է կարծես: Տեսայ դիւղացի կին մը, որ ձեռքը դուլպայ մը բռնած, հիւսելով կ'անցնէր ու կ'երթար, առանց մարդու ականջ կախելու: Ինքնաշարժները չատ քիչ են այստեղ :Քաղաքը լեցուն է կառքերով, ուղտերով, ջորիներով : կը նայիս, ուղտերու կարաւան մը նազելաչուք կ'անցնի նորընոր ինքնաշարժի մը քովէն: Անվերջ կուգան ու կ'երթան բեռնաբարձ ու բժժոժաւոր աւանակներ, ջորիներ, ձիեր: Բոժոժը իրենց զարդարանքն է: Հարցուցի, անոնք Տիգրիսէն աւազ կը բերեն շինութեանց համար: Զարմացայ մնացի :

Տիարպագրբի փողոցներուն մէջ կիները չատ ցանցառ են: Տեսած կիներուս մեծագոյն մասը «չարշաֆ» եւ «փէչէ» կը կրէ: Սեւ «չարշաֆ»ներ: Այս ալ մեր նոր ժողովրդապետութեան առիպողութիւններէն մէկն է, կ'երեւի: Տիարպագրբի պողոտաններուն մէջ կիներուն վրայէն անբաժան է չարշաֆը, ինչպէս այրերուն վրայէն՝ շալվարը:

Մուրացիկներ ամէն կողմ: Ամէն անկիւնի բերան, կոյր, կաղ, ճախլիկ մուրացիկները··· Կին , տղայ պապուկներ, տեսակով մուրացկաններ :

Արեւնցէք առտուան չորսին, հինդին, եւ այդ ժամուն դուրս ելէք, Տիարպագրբի փողոցները, կը տեսնէք դունաթափ , պատառատուն զգեստներ, մեծագոյն մասը պատառ կիներու բաղմութիւն մը: Իրենց ձեռքը աւել մը կայ, իրենց դլխուն վրայ՝ թաղապետական պաշտօնեայ մը: Անընդհատ կ'աւլեն: Ամէն կողմ մուխի, փոշիի մէջ կը մնայ: Վերջէն հասկցայ որ այս կիները թաղապետական մաքրութեան պաշտօնեաներն են :

Կ'ուզեմ խօսիլ քիչ մըն ալ քովնտի թաղերու մասին : Պատեցէք պարիսպին բոլորտիքը, եւ պիտի համոզուիք թէ Տիարպագրբի մէջ թաղ մը չկայ, այլ արեւելեան յեռամնաց դիւղ մը: Կիներ լուացք կ'ընեն պարիսպին քովի աղբիւրին մէջ , եւ իրենց միս — մերկ տղաքը կը տեսնէք արածող ոչխարներու, կովերու, էշերու, ձիերու հետ, փլած տուներ, հողին մէջ թաղուած, առանց պատուհանի եւ այդ տուներուն առջեւ պարիսպներուն տակ թափուած աղբեր, տժդոյն, աղտոտ, պատառատուն դգեստներով մարդիկ··· Այս բոլորը ձեզի կ'ըսեն թէ յեղդէմ, արեւելեան դիւղի մը մէջ էք:

Իրաւ, հողի – ծուխի մէջ է այս քաղաքը: Պողոտաներէն, փողոցներէն, տուներէն փոշի կը ժայթքէ :

Ի՞նչ է արդեօք պատճառը: Քաղաքապետութիւնը բան մը չէ ըրեր այս քաղաքին: Զափազանցութիւն մը պիտի ըլլար ըսել թէ քաղաքապետութիւն մը չկայ այստեղ: Բայց փողոցները, պողոտաները, քովնտի ճամբաները կեղտոտութեան եւ աղբերու մէջ են: Որքան կը փափաքիմ որ այս օրերս անձրեւ մը տեղայ եւ այս աղտոտութիւնը մաքրէ: Փոշիին մարդ կը խեղդուի :

Բանջարանոցը Աստուծոյ մնացեր է: Գետին-ները դէզ դէզ սոխեր, հազարներ, տեսակ տեսակ բանջարեղէններ կուտակեր են: Եւ այս վիճակին մէջ առուծախը կը չարունակուի: Մէկը կարեւորութիւն չի տար այս վիճակին:

Հազար վկայ պէտք է սալարկ ընելու համար սա քարերուն, որոնց վրայ բանջարեղէնի «սէր-կի»ներ դրեր են: Ամէն «սէրկի»ի վրայ կը հսկէ աղտոտ, աչքերը «թրախտ»էն հիւանդ , կին մը , տղայ մը, ծերունի մը: Պէտք է օրական հայհոյել :

Ծօսեցայ կնոջ մը հետ որ հազար (մարուլ) կը ծախէր: Երկու զաւակ, ծերունի էրիկ մըն ալ ունի եղեր: Օրական մէկ ոսկի կը չահի: Իր ամէն մէկ խօսքին, կը կրկնէ իր փափաքը.— Ախ, թաղապետութիւնը դիս ծառայ կարդէր տեղ մը ···

Ծաներ ալ կան, քանդուած եւ զարշահոտ , տասը մեթր անդիէն զարշահոտութիւնը ռունդերդ կը խցէ, եւ անոնց մէջ լեփլեցուն էշեր, ջորիներ , ուղտեր, ձիեր, ոչխարներ: Կոյտնոց մը որքան աղտոտ, լպրծուն է, նոյնքան անտանելի է այդ խանութներուն ներսը: Մեղք այն կենդանիներուն որ այդտեղ մահացեր են: Եւ խորհիլ թէ այդտեղ մարդիկ ալ կը պահէին անասուններուն հետ :

— Անկողին կ'ուզեմ, անկողին, ըսի իջեւանին տիրոջ :

—Անկողինը ո՞ւր պիտի փռենք, պատասխանեց: կը նայիս այս բաներուն եւ կ'ըմբռնես թէ Տի –



# Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

## Զ.

Երբ ալ յուսահատեցան Լօրեանը եւ իր նաւերը գտնելէ, զերազոյն ժողով մը կազմեցին եւ իւրաքանչիւրին պարտաւորութիւն դրին այս եղերական պարագաներուն մէջ իր դաղափարը յայտնելու: Առաջին առաջարկութիւնը այն եղաւ թէ պէտք էր պարզապէս կոստանդնուպոլիս դառնալ եւ հոն հաշիւ տալ իրենց յանձնած պաշտօնին արդիւնքին վրայ: Արդ այս վերադարձը դրեթէ սոսկ մահ էր եւ քանի մը հոգի փորձեցին ընդդիմանալ :

Եթէ Պոլիսը չէր ինկած տակաւին, ինչ որ իրենց համար հաւանականէ աւելի բան մըն էր, սոսկըն պիտի իյնար իրենց հոն հասնելէն առաջ: Նոյնիսկ եթէ կը դիմագրէր տակաւին, իրենք սոսկ մահուան մը չէին դիմեր այսչափ սեղմօրէն պաշարուած քաղաք մը հասնիլ փորձելով :

Նոյնիսկ, ենթադրելով որ դիւցազնական ճիդերով յաջողէին քաղաք մտնել, չէ՞ որ դրեթէ անմիջապէս յաղթական յարձակման մը կամ անձնատուութեան մը սարսափներուն՝ մահուան, կամ աւելի գէշը՝ գերութեան պիտի ենթարկուէին : « Մեր պարտականութիւնը լիուլի կատարեցինք կ'ըսէին այս ծայր աստիճան քաջասիրտ, բայց վերջապէս յուսահատած մարդիկը, ի՞նչ ընելու երթանք այդ դժոխքը, իր կորստեան մատնուած այդ քաղաքը, ուր ոչ մէկ բանի օգտակար պիտի ըլլանք եւ ուր վատթարագոյն վախճանի մը պիտի ենթարկուինք»: Անօգուտ խօսքեր :

Այս յանդուգն նաւորդներուն մեծամասնութիւնը միակ մտածում մը ունեցաւ. մինչեւ յետին վայրկեանը հաստատիմ մնալ տրուած երդումին : « Կարեւորութիւն չունի, դոչեցին միաձայն այս քաջերը, թէ Պոլիսը արդէն գրաւուած է կամ ոչ, կարեւորութիւն չունի թէ ստոյգ մահու մը կը դիմենք , մեր որոշ պարտականութիւնը սա է.— ամէն գնով երթալ կոստանդնուպոլիս ու հաշիւ տալ մեր պաշտօնի մասին »:

— « Տես, եղբայր, կ'ըսէին, կայսրը մեզ ղրկեց իր հրամանը գործադրելու, եւ հիմա որ կատարեցինք առիկա, մեզի մէկ բան կը մնայ, վերադառնալ կոստանդնուպոլիս, Թուրքերուն թէ տակաւին քրիստոնեաներուն ձեռքը մնացած ըլլայ: Մահ թէ կեանք ըլլայ մեր ճամբուն ծայրը, պէտք է ճամբայ ելլենք իսկոյն » :

Ու այսպէս ըրին այս փիզախ նաւատիները : Ողջ առողջ կոնստանդնուպոլիս դարձան ու տեսան որ քաղաքը, տակաւին միչտ կայսեր ձեռքն էր: «Ցետոյ Մեծապայծառ կայսեր պատմեցին իրենց ըրածը թէ ինչպէս ոչ մէկ վնասիկեան նաւ դտած էին :

(Շար.)

արպագրքի մէջ ինչու չատ են այսչափ սեւ ճան-ճերը։ Ո՞ւր ես, Տ. Տ. Թ.։

Ահա անկիւն մը, ուր կեղտոտ լաթի մը վրայ չերտ չերտ պանիրները դրած, մարդ մը ձեռքը չարժեց եւ սեւ ճանճերու ամպ մը թռաւ լաթին վրայէն։

Հապա՞ մածունի չուկան։ Բոպիկ, աղտոտ, ձորձազգեստ գեղջկուհիներ մածուն կը ծախեն։ Ամէն ամանի վրայ սեպ – սեւ փոշիի խաւ մը։

Եթէ թաղապետութիւնը հետապնդէ այս կիները, վայ է եկեր իրենց գլխուն։

Տիարպազրը անցեալին մէջ համբաւ ունէր իր մետաքսներով։ Հիմա վերջ գտած է այս գործն ալ։

## Զor. տր Կոյի պատմականները

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, ուր ներկայ էին երկու հարիւր թղթակիցներ, զօր. տը Կոլ պարզեց իր տեսակէտները, հիմնուելով երեսփ. ընտրութեանց արդիւնքին վրայ։

Ընդունելով հանդերձ որ սահմանափակ է իր կազմակերպութեան չահած յաղթանակը, զօրա – վարը գոհունակութեամբ յայտարարեց թէ իրենք ամէնէն սասւարաթիւ խմբակցութիւնը կը կազմեն Ազգ. Ժողովին մէջ։ Ցետոյ բացատրեց թէ ընդ – դիմադիր պիտի մնան, այն դիտակցութեամբ թէ կեդրոնի կուսակցութիւնները պիտի չկրնան հաստատուն կառավարութիւն մը կազմել եւ հարկ պիտի ըլլայ նոր ընտրութիւններ կատարել։

— « Մենք պատրաստ ենք կառավարութիւն մը կազմելու ոեւէ հոսանքի հետ որ կ'ուզէ օգնել մեզի »։

Զօրավարին կարծիքով, իրենց կ'ինչայ նոր կառավարութեան կազմութիւնը։ Բայց, պայմանները կը դնէ, որոնք ապահովաբար պիտի մերժուին կեդրոնի կուսակցութեանց կողմէ։ Այն ատեն ի – րենք պիտի դառնան ընդդիմադիր։ Ահա իր պայմանները.—

1.— Բարեփոխում Սահմանադրութեան, զօ – րացնելով հանրապետութեան նախագահին իրաւասութիւնները, ինչպէս Մ. Նահանգներուն մէջ։ 2.— Ընտրական բարեփոխում։ 3.— Հաւասարա – կշռութիւն ելեմուտքի։ 4.— Ցաւելում արտա – դրութեան։ 5.— Զօրացում ազդ. պաշտպանութեան։ 6.— Բանակցութիւններ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ ուրիշ պետութեանց հետ, զօրաւոր եւրոպական դաշնակցութիւն մը կազմելու համար։

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, զօրավարը յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիան պէտք է մասնակցի Եւրոպայի պաշտպանութեան, Սպանիան անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին եւն.։ Ընդհ. ներման մասին ալ ծրագիր մը պատրաստած են։

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք վաւերագիր մը ցրուեց, անուղղակի պարզելով Ֆ. Միութեան տեսակէտները հաշուութեան մասին։ Վաւերագիրը կ'առաջարկէ որ Ազ – գժողովը միջամտէ։ 1.— Անմիջապէս դադրե – ցնելու համար քաղաքային բնակչութեանց ռմբակոծումը Քորէայի մէջ։ 2.— Խաղաղօրէն կար – գադրել Քորէայի խնդիրը, եւ կանչելով օտար զինուորները եւն.։

ՊՈԼՍԻՆ կը հեռագրեն թէ ծանօթ բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթ անհետացած է։ Կը կարծուի թէ սահմանը անցած է, բոլշեւիկեան երկիր մը երթալու համար։

13 ԼԵՀԵՐ պիտի արտաքսուին Անգլիայէն, հաստատուած ըլլալով թէ լրտեսութիւն կատարելով իրենց հայրենակիցներուն վրայ, տեղեկագիրներ կը ղրկէին Վաշինկտոն։ Ներքին նախարարը այս առթիւ ազդարարեց բոլոր արբանեակ (կարմիր) պետութեանց հպատակներուն որ զգուշանան լրտեսական գործունէութենէ։

ՔՈՐՆԱՑԻՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիրները կը չարունակեն նահանջել, թերեւս նոր դիրքեր գրաւելու համար։— Նախագահ Թրումըն հարցումի մը պատասխանելով յայտարարեց թէ տեղեկութիւն չունի հաշտութեան ձեռնարկներէ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ բանակը զօրացնելու եւ արդիացնելու համար, զինուորական յանձնախումբը որ պիտի երթայ Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն։

UNESCOի կեդրոնատեղին Փարիզ պիտի հաստատուի վերջնապէս։ Ֆրանսական կառավարութիւնը դեռին մը տրամադրեց Էքոլ Միլիթէռի մօտ։ Կազմակերպութիւնը 1946էն ի վեր տեղաւորուած է Օթէլ Մաժէսթիքի մէջ, տարեկան 18.500.000 վարձքով։

ԳԻՆԵՐՈՒ ՑԱՒԵԼՈՒՄԸ կը չարունակուի։ Մեթրօն երեք ֆրանք (18, փոխան 15ի), հանրակառքը 7.50էն 9ի պիտի բարձրանան, չաբաթական տոմսը՝ քսան ֆրանք աւելի, համաձայն վերջին լուրերու։

## Վասպուրականի Հայր. Միութիւն

1 Յուլիս կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր
Cercle Militaire, Place St. Augustin

### Ցերեկոյթ-պարահանդէս

կը մասնակցին Տիկին Սարգիսեան, Օր. Ձիւնեան, Օր. Կաւվարեցց, Պ. Գմբէթեան, Պ. Գարեգին եւ ծանօթ սիրողներ։

### Արտասովոր հանգանակութիւն

ՄԱԶԵՆՑԻ հանրածանօթ եւ սիրուած նուագախումբը։

Պիւֆէ։ Տոմսերը հայ գրատուներէն, ճաշարաններէն եւ նպաստավաճառներէն։

Ապահովեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսել Էտուառին, Ale. 16.65։

## «Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ-ի ԳԻՇԵՐ»Ը
(ԱԼՖՈՐՎԻԼ)

### Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Charentonի Salle des Fêtesի մէջ, rue de la République

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան քաղաքապետ Mr. GUERIN (Charentonի) եւ Mr. BLEUSE (Ալֆորվիլի)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Հայկ. երգ, պար։ Ներկայ կ'ըլլայ

**GREGOIRE [ex Coco) ASLAN**

Եւրոպական պար, Formation Tango Typique

**RICARDO ZARIAS**

Առատ եւ ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Իջնել Métro Charenton Ecoles, սրահը 30 քայլ։

Մուտք 200 ֆրանք։

### ԱՑՆԱՒՈՐԻ «ԾԱՌԱՉ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նիսէն Գաբրիէլեան եւ Անդրիկեան ընտանիքները իրենց հօրեղբօր՝ Գրիգոր Գաբրիէլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆր. կը նուիրեն Ա.յնճարի «Ծառաչ» վարժարանին։

### ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի կեդր. Ցանձնախումբը կը խնդրէ յարգոյ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ տարեկան Ս. Պատարագին եւ հոգեհանդստեան պաշտօնին որ տեղի պիտի ունենան այս կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 10էն սկսեալ, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յարգանս յիշատակին ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՑԻ

իր մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնէն Այրի Տիկին Թուրվանտա Ստեփանեան եւ Տէր եւ Տիկին Զաւէն Ստեփանեան իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն՝ Տէր եւ Տիկին Մխրան Աբրահամեանի իրենց եղբօրը եւ տագրոջը՝ Պ. Սողոմոն Աբրահամեանի մահուան առթիւ։ (Մ. Նահանգներ)։

### ՕՐ. ՄԱՐԳՈՒԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ

Աշակերտներու երգի ուսնկդրութիւնը (Scola Cantorum) 30 Յունիս չաբաթ օր, ժամը 16ին, 269 rue St. Jacques, Paris (5)։ Մասնակցութեամբ Օր. Պիւպիւլեանի, **M. L. Algazi**, երգահան, M. Ch. Djabadary (թաւջութակահար) եւ M. J. Ducatel (սրնդահար)։

## ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վանելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր շարք մը երգապնակներու (տիսք), 25 հատ, ուր – եմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ։

կեդրոնատեղին է՝

## ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ

**23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՅԼ**

Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝
ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46։

Իսկ Լիոնի մէջ Ց. ՔԱԶԸՐԵԱՆ
**65 rue Dunoir, LYON**

կը ղրկենք երգերուն ցանկը փափաքողներուն։

Ծանօթ.— Ունինք մասնաւոր սպասարկութիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար։ Եթէ կ'ուզէք հայկ. հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը ստանձնենք ատոր սարքաւորումը։

Դիմեցէք մեզի եւ դոհ պիտի մնաք։

### ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը յետաձգուած է ՑՈՒԼԻՍ 8ին։ Մանրամասնութիւնները չուտով։

Հ. Ց. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, նոր հասաքաղաքին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ց. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, 15 Յուլիս, կիրակի։

MADELEINEի ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին

կը պատարագէ եւ հայրապետական օրհնութիւն կուտայ ԿԱՐԴԻՆԱԼ Գ.Ր. ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ։ Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

### ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻ ԽՆԶՈՑՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը նաբաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթ.ի ու բարեկամ կազմակերպութեանց, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ Ամերիկայէն վերադարձի առթիւ, խնջոյք մը սարքուած է այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ 11, Café des Sportsի մէջ, 157 rue J. Jaurès, Maison Alfort։

Մուտքը ազատ է։

ԱՄԱՌՆԱՑԻՆ ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՑՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԻԶԱՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ «ՊԼՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ-ԱԼԷՄՇԱՀ» ՍՐԱՀԸ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

24 Յունիս, կիրակի օր, ժամը 15ին
26, Rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres
Դերասաններու ընտիր կազմով մը

### Գրիգոր Վահան

կը ներկայացնէ
Հայկական տարազներով, երգերով եւ պարերով
**ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ**
Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 4 արար,
քաղուած Մոլիէռի «Le Médecin Malgré lui» գործէն

կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Ց. եւ Ց. ԼԱ – ԹԻՖԵԱՆՆԵՐ, Օր. ՍԱՎԱՍԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւայլն։

Կը նուագէ ՑՈՎՍԷՓ ՈՒՆԱՆԵԱՆ։

Մուտքի գիները ժողովրդական։

### ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. կապ. Խաչի Իսիի Սրիմեան զպրոցի կրթական մարմինը կազմակերպած է բացառիկ հանդէս մը, Յուլիս 1ին, կիրակի օրը ժամը 15ին, Սրիմեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ հայ արիներու եւ արեներուհիներու։ Աչակերտութեան պիտի բաժնուի մրցանակներ։ Մուտքը 100 ֆրանք։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ.— Շթութկարտ, Մոլոեան. Ձեր հարցուցած անձը Մալոյեան է (երկու եղբայր, մին զնդապետ) Մշեցի։

## ՋԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով, Ֆրանսայէն Ամերիկա կամ Ամերիկայէն Ֆրանսա եւ Արեւելք։ Գանատա։

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա, տեղերը կ'ապահովենք։

ԻՆՁՈՒ ՀԱՑԻՆ ՁԳՆԷՔ ՄԻԵԻՆՈՑՆ ԳՈՎ.
Դիմել ԺԱՆ Ե. ՍԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
(30 տարուան փորձառութիւն)

**AMERICAN LLOYD**

48 rue de la République Tél. Co. 4722 Marseille
7, Rue Auber, Paris

## MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
( Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72–60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17,
Շաբաթ 9էն 11·30

## ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

**(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)**
**Avec accusé de réception**

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Mardi 26 JUIN 1951 երեքշաբթի 26 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6492-Նոր շրջան թիւ 1903

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Երէկ, երկուշաբթի, 25 Յունիս, Փորէյի պատերազմին տարելիցն էր։

Ինչ զուգադիպութիւն, — չաբաթ օրն ալ, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, ձայնասփիւռ ճառ մը կ'արտասանէր, առաջարկելով ժողով գումարել եւ զինադադար կնքել։

Ճառը միեւնոյն առեն ամբաստանագիր մըն էր, սովորական բանաձեւերով։

Եւ սակայն, կը թուի թէ որոշ տպաւորութիւն գործած է, իբրեւ բարենշան երեւոյթ։

Դիւանագէտներուն կը մնայ կարելին փորձել, գործնական եզրակացութեան մը յանգելով։

Ամբողջ մարդկութիւնը երախտապարտ պիտի մնար, եթէ թնդանօթները յանկարծ լռէին Փորէյի մէջ, խափանելով նոր աշխարհամարտի մը մղձաւանջը։

Այդպիսի յաջողութիւն մը միեւնոյն առեն պիտի թեթեւցնէր մթնոլորտը — եթէ ոչ յարաճուն զինարշաւը — դիւրացնելով կարգ մը կըն-ճիռներու լուծումը։

Ինչ անցաւ զարճաւ մէկ տարուան ընթացքին— 1950 Յունիս 25էն 1951 Յունիս 25։

Ինչո՞ւ Ազգաժողովը իրեցաւ այս պատերազմին մէջ, որուն մարդկային ըոհերն ու նիւթական աւերումները զլխու պատճառն է։

Համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին, 1950 Յունիս 25ին հիւս· Փորէյէն 250.000 զինուորներ զէպի հարաւ արշաւելով, երեք օրուան մէջ կ'ոչնչացնէին հարաւի բանակը։

Յունիս 28ին կ'իյնար հարաւ· Փորէյի մայրաքաղաքը, Սէուլ։ Նոյն օրն ալ զործի կը ձեռնարկէին Մ· Նահանգներու նաւային ուժերը։ Իսկ Յունիս 29—30 ռազմաղաչտ կը նետուէր ցամաքային բանակը։

Միջանկեալ, կը գործէր դիւանագիտական մեքենան, նախաձեռնութեամբ Մ· Նահանգներուն։

Ազգաժողովին Ալահովութեան Խորհուրդը առաջին օրն իսկ նիստի հրաւիրուելով, Օի զէմ 9 ձայնով կը քուէարկէր բանաձեւ մը, կրակը դադրեցնելու համար։ (Ռ· Միութիւնը բացակայ)։

Յունիս 27ին նախագահ Թրումըն կը ծանուցանէր իրենց նաւային եւ օդանաւային գործողութիւնները։

Ալահովութեան խորհուրդը հաւանութիւն յայտնելով եւ հաստատելով «խաղաղութեան խղումը», կը հրաւիրէր Ազգաժողովին անդամները հետեւիլ Մ· Նահանգներու օրինակին։

Միեւնոյն առեն Մ· Նահանգները կը չէզոքացնէին Փորմոզան, զիմում կատարելով Ռ· Միութեան, որ ժխտական դիրք մը բռնած էր եւ ապօրէն կը նկատէր Ալահովութեան Խորհուրդին բանաձեւը։

Մինչ կռիւը կը սաստկանար, միջնորդութեան փորձերն ալ կը չարունակուէին, առանց գործնական ելքի մը յանգելու։

Անշուշտ չէք սպասեր որ պատերազմին ելեւէջներն ալ նկարագրենք։

Ալահովարար չատոնց վերջացած կ'ըլլար պատերազմը, եթէ կարմիր Զինաստանն ալ կրակը չնետուէր, անհամար «կամաւորներով»։

Այս միջամտութիւնը անխուսափելի կը համարուէր 1950 հոկտ· 1էն ի վեր, երբ Զինաստանի արտաքին նախարարը ազդարարեց·

— « Զինացի ժողովուրդը թոյլ պիտի չտայ որ օտար ներխայարձակում կատարուի եւ մեկուսի պիտի չմնայ, եթէ աշխարհակալները արշաւեն իր դրացիներուն վրայ»։

Ազգաժողովր այս արշաւանքին դլուխն անցնելով, վճռական փորձ մը կը կատարէր։ Կ'ուզէր ապացուցանել թէ ի վիճակի է խափանելու որեւէ նախայարձակում։

Այդ հասկացողութեամբ ալ, իր անդամները ստանձնեցին գործնական յանձնառութիւններ, համաձայն իրենց կարողութեանց եւ յարմարութեանց։

Այսպէս, միջազգային բանակ մը կազմուեցաւ մասնակցութեամբ 16 երկիրներու։ Անոնք որ դինուոր չէին կրնար ղրկել, ուրիշ պարտականութիւններ ստանձնեցին ,— զինամթերք, ուտեստ, բժշկական օգնութիւն, դեղեր, մեքենաներ եւն·։

Եւ արիւնը հոսեցաւ անհաչիւ, ահռելի կորուստներով։

Շ·

## Ի պատիւ Կարդինալ Աղաջանեանի

Կարդինալ Աղաջանեան չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 4ին այցելեց Սեվրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուր ընդունելութիւն մը սարքուած էր։ Այս առթիւ տեղի ունեցաւ սիրուն հանդէս մը։ Բացումը կատարուեցաւ«Մարսէյեզ»ով։ Ցետոյ խօսք առաւ Հ· Սահակ վրդ· Տ· Մովսէսեան, որ ողջունելէ վերջ Կարդինալը, յանուն Մխիթարեան միաբանութեան եւ վարժարանի տեսչութեան, փառաբանեց հայ ժողովուրդին արժանիքները, եւ անոր մշակոյթին զեղեցկութիւնը եւ քրիստոնէութեան մեծութիւնը։ «Այս աշակերտները այն ծաղիկներն են որ պիտի կազմեն փունջ մը, արժանի՝ օրհնութեան եւ քաջալերութեան»։

Աշակերտները ներկայացուցին Ֆրանսերէն կարճ կատակախաղ մը։ Ցետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւնները,— Յովհ· Թումանեանի «Լուսաբերչի կանթեղը, Հ· Վահան Վ· Յովհաննէսեանի «Վանականները» եւայլն։

Ամէնէն վերջ կարդինալը խօսք առնելով, իր զոհունակութիւնը յայտնեց աշակերտներու յաջողակութեան համար, Ֆրանսերէնի եւ մանաւանդ հայերէնի։ Այս առթիւ շեշնորհաւորեց Մխիթարեան Միաբանութիւնը որ կրթական լաւագոյն հաստատութիւններէն մին կը պահէ, սերունդները պատրաստելու համար։«Մխիթարեան հաստատութեան մէջ ընդելուզուած, իւրաքար զրկած են երկու մեծ պաղատարներ, որոնք կ'ապրին հակառակ հալածանքներու եւ փոթորիկներու — աստուածապաշտութիւնը եւ ազգին սէրը։ Այսօր, երբ ամէն տեղ մեծ չուքով կը տօնեն Վարդանանցի 1500ամեակը, մեր սիրտերուն մէջ պէտք է դրոշմուած մնան սա երկու խօսքերը ·— «Վասն կրօնի եւ հայրենեաց։ Վա՛յ անոնց որոնք իրարմէ կը բաժնեն այս երկուքը կամ աւելի զէշ՝ երբ կ'ուզեն հակադրել»։

Վերջացնելով, Կարդինալը չեշտեց·— «Անխառն հաճոյքով լսեցի ձեր անուշ հայերէնը եւ յայտնելով մեր հայրական զուրգուրանքը, ձեզի կ'ուզեմ յիշեցնել թէ Վարդանանք մեռան վասն կրօնի եւ հայրենեաց։ Մենք ալ միշտ պիտի վասն կրօնի եւ հայրենեաց»։

Ժամը 5ին հայ կաթողիկէ հովուապետը առաջնորդեցաւ դպրոցին հիւրանոցը, ուր բարի զալուստ մաղթեցին ներկաները։

× Կիրակի առաւ ժամը 10.30ին խուռն բազմութիւն մը լեցուած էր Մատլէնի մեծ եկեղեցին։ Ժամը 11էն վերջ դժուար էր տեղ մը գտնել նոյն իսկ ոտքի վրայ։

Կարդինալ Աղաջանեան պատարագեց եւ հայրապետական օրհնութիւնը տուաւ ժողովուրդին։ Օտար բազմաթիւ ներկաներուն համար Պապական վարդապետ Ֆրանսերէնով կը բացատրէր հայածէս պատարագը։ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբը չատ յաջող եւ տպաւորիչ կերպով երգեց Եկմալեան պատարագը։ Մենեջերներու բաժինը ապահովեցին Օր· Օր· Ա· Առաքելեան եւ Մ· Կառավարենց։ Ներկայ էին օտար եւ հայ բազմաթիւ բարձրաստիճան հիւրեր, Աստիճներ Ս· Գերեզմանի եւ Ս· Ղազարու, Paul du Véou (հեղինակը՝ Կլիկիոյ եւ Սանճաքի աղէտին նուիրուած դիրքերու) եւն·։ Պատարագը վերջացաւ ժամը 12ին։

### ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՁԱՅՆԸ

Կիրակի օր սկսաւ «Ամերիկայի Ձայն»ին հայկական բաժինը (մեր ժամով 15.45 — 16), կարճ ալիքներու վրայ (13, 16, 19, 25, 31 եւ 49)։

Բացումը կատարեց նախկին ռազմագերի մը, առաջին խօսքը տալով Մատթէոս Քհնյ· Մանկեանի որ իր օրհնութիւնները ուղղեց Հայաստանի ժողովուրդին։ Ցետոյ բացատրեց թէ պատերազմէն վերջ«յօդս ցնդեցան Արեւմուտքի յոյսերը արդարութեան, ազատութեան եւ մարդկային իրաւունքներու մասին։ Խորհրդային կառավարութիւնը չփոխեց իր ընթացքը, այլ կրկնապատկեց իր բռնութիւնները։ Այն ամէնը որ չի համապատասխանում կուսակցութեան ընդհ· գծին, արգելւում է։ Չի կարելի խօսել այդ մասին եւ ոչ էլ գրել մամուլում։ Եթէ տրւում է, այն էլ խեղաթիւրուած կերպով։ Հաստատ տեղեկութիւններ ունինք, որ Ամերիկայի Ձայնը հասնում է խորհրդային ժողովրդներին»։

Մէջանկաւ՝ երաժշտական կտորներ, Սպեն-դիաբեանէ եւ Գ· Ալէմշահէ։

× Վրացական բաժինը սկսած է Մայիս 26էն։

## Մոսկուա կ'առաջարկէ դադրեցնել կրակը

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԻՐԵԼՈՎ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆԵՐԸ

ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԿԸ ՄԱՂԹԵՆ ՈՐ ՅԱՋՈՂԻ ԱՅՍ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Պ· Եակոբ Մալիք, ազգաժողովին սովետական պատուիրակը, չաբաթ օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, ընդհանուր զարմանք, միեւնոյն առեն սփոփանք պատճառելով։ Առաջարկեց ժողովի հրաւիրել պատերազմիկները, կրակը դադրեցնելու համար Փորէյի մէջ։

Ահաւասիկ ամփոփումը իր ճառին, որ տեւեց 15 վայրկեան եւ որ հրատարակուեցաւ Մոսկուայի թերթերուն առաջին էջերուն վրայ, առանց խորհրդածութեան· (ճառին բնագրանն էր «Խաղաղութեան դիմը»)։

— « Խորհրդային ժողովուրդը կը հաւատայ թէ կարելի է կարգադրել օրուան ամէնէն հրատապ խնդիրը, զինաթափում Փորէյի մէջ։ Խորհրդային ժողովուրդը կը հաւատայ թէ՝ իրրեւ նախաքայլ, պէտք է խորհրդակցութիւններ կատարուին պատերազմիկներուն միջեւ, կրակը դադրեցնելու եւ զինադադար մը կնքելու համար, փոխադարձաբար քաշելով զինեալ ուժերը 38րդ զուգահեռականէն։ Կարելի՞ է այսպիսի քայլ մը առնել։ Ես կը կարծեմ թէ կարելի է, պայմանաւ որ անկեղծ բաղձանք մը տիրէ վերջ տալու Փորէյի արիւնալի կռիւներուն։ Կը կարծեմ թէ չափազանց մեծ դին մը չէ այս, խաղաղութիւն հաստատելու համար Փորէյի մէջ»։

Այս յառաջաբանէն վերջ, Ռ· Միութեան ներկայացուցիչը կրկնեց իր ամբաստանութիւնները արեւմտեան պետութեանց դէմ։

— « Ռ· Միութեան եւ երեք արեւմտեան պետութիւններու յարաբերութեանց վատթարացման գլխաւոր պատճառն է Հիւս· Ատլանտեանի զինակցութեան հաստատումը։ Այդ զինակցութիւնը, ամերիկեան զինուորական խարխխներու հաստատումը արտասահմանի մէջ, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ զինեալ ուժերու ստեղծումը, Ճափոնի զինապաշտութեան քաջալերումը, խելագար զինարշաւը եւ զինեալ ուժերու ծաւալումը Հիւս· Ատլանտեանի զինակից երկիրներուն եւ մանաւանդ Մ· Նահանգներուն մէջ,— ասոնք են արեւմտեան պետութեանց յարձակողական քաղաքականութեան ընթացիկ երեւոյթները։

« Այս քաղաքականութեան ամէնէն ակնհարեւ ապացոյցը կը կազմէ Մ· Նահանգներուն եւ այդ պետութենէն կախեալ ուրիշ կարգ մը երկիրներու զինեալ միջամտութիւնը Փորէյի մէջ։ Զինական Ֆորմոզա կղզիին բռնագրաւումը եւ չինական հողին ռմբակոծումը անժխտելի վկաս մը կը կազմեն, ապացուցանելու համար թէ Մ· Նահանգները կը ջանան ծաւալել պատերազմը Ծայր· Արեւելքի մէջ։ Ռ· Միութիւնը չարունակ պաշտպանած է եւ կը պաշտպանէ խաղաղութեան դատը եւ զործակցութեան քաղաքականութիւն մը կը վարէ բոլոր այն երկիրներուն հետ որ համաձայն են զործակցութեան։ Ռ· Միութիւնը ոչ մէկուն կը սպառնայ։ Ան չունի եւ չի կրնար ունենալ որեւէ յարձակողական ծրագիր։ Ռ· Միութեան խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը հաստատուած է այն հիմնական սկզբունքներուն վրայ որոնցմէ կը բխին խորհրդային ընկերային կարգուսարքը եւ սովետական ժողովուրդին չահերը։ Խորհրդային ժողովուրդին ճիգերը կը ձգտին խաղաղ չինարարութեան։ Ռ· Միութիւնը իր քաղաքականութիւնը հիմնած է երկու գրութեանց, ընկերվարութեան եւ զրամատիրութեան խաղաղ համակեցութեան վրայ։ Ան յարատեւօրէն կը ջանայ ուղղամիտ եւ խաղաղասիրական յարաբերութիւններ հաստատել բոլոր այն պետութեանց հետ որոնք համաձայն են տնտեսական զործակցութեան »։

Այստեղ Պ· Մալիք յիշեց Սթալինի մէկ յայտարարութիւնը 1932ին, որով կ'ըսէր թէ Ռ· Միութեան կառավարութիւնը եւ ժողովուրդները կ'ուզեն որեւէ զինեալ ընդհարում չունենալ Մ· Նահանգներուն հետ, «որեւէ պարագայի մէջ»։ Ցետոյ չարունակեց·

— « Իրրեւ հետեւանք Մ· Նահանգներուն վարիչ չրջանակներու ջանքերուն, Ազգաժողովը (ՄԱԿ) հետզհետէ կը վերածուի պատերազմի զործիքի մը, նոր աշխարհամարտ մը պայթեցնելու համար։ Միեւնոյն առեն, կը զադրի հաւատար իրաւունքներով օժտուած ազգերու համաշխարհա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

## Մայիս 28ի Իսիի մէկ

Շաբաթ դիշեր աննախընթաց բազմութիւն մը խռնուած էր քաղաքապետարանի սրահը, Մայիս 28ի ոտնակատարութեան առթիւ, ուր խօսեցաւ մեր ընկերվարական բարեկամը, երեսփոխան եւ նախկին նախարար Պ· Էտ· Տէվիէօ։ Աննկարագրելի էր խանդավառութիւնը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

# «ԳՐՉԱՆԿԱՐՆԵՐ ՊԱՐՏԻԶԱԿԷՆ»

Տասներհինգ օր է ամայացած ու աւերակ դիւղիս մտերիմ շրջանակին մէջ կ'ապրիմ : Հակառակ անկէց երեսուն եւ վեց տարիներու բռնի հեռացմանս, չարժանկարի մը ժապաւէնին նման աչքերուս առջեւ կը պարզուին Պարտիզակի բոլոր այն ծանօթ դէմքերը, դէպքերն ու վայրերը, որոնք խանդավառեցին մեր մանկութիւնը, օրօրեցին նաեւ մեր պատանեկութիւնը :

Ահա նահապետական երկյարկանի հայրենի տունս, ուր խաղաղ կ'ապրէին ծնողներուս հետ՝ մեծ հայրս, մեծ մայրս, երկու հօրեղբայրներս՝ զաւակներով : Ու աչքս հովը, որ կը սուլէր, սարսելով տունը իր հիմերէն՝ օրօրոցի մը նման, երբ խեղճ մայրս լեզապատառ, ինքզինքը կը յանձնէր իր անդրանիկ զաւկի պաշտպանութեան :

Եւ որքան պարարտ է եղեր եւ յուռթի այդ տան հողը, ոռոգուած մեր ուրախութեան եւ դառնութեան արցունքներով : Ու երբ դժբախտ օր մը վայրագ մոլուցքի փոթորիկը անցաւ իր վրայէն, տունը կործանեց հիմնայատակ, բայց ինք մնաց կանանչազարդ ու բարեբեր : Այդ հողին վրայ կ'աճէր մեր դրացի հանդուցեալ Սահակ աղբարին տնկած՝ եղիպտացորենը, բարձրուղէշ ու լեցուն հատիկներով :

Ես, այո, դժբախտութիւնը ունեցայ տեսնելու Պարտիզակը, իր քանդուած վիճակին մէջ : Քանի մը ժամ թափառեցայ անոր ամայի ու տխուր փողոցներուն մէջ, ուր խոտը կ'աճէր սան-ձարձակ : Ուր հազիւ քանի մը տարի առաջ դրախտ մը կը շնչէր :

Վերադարձող ժողովուրդին ցանցառ բեկորները, թերեւս մոռնալու համար իրենց վիշտը, հոս հոն հաստատած էին սրճարան դիւնեատուներ : Անոնց մէջ սիրտերը այրած տաքդլուխ երիտասարդներ՝ Այլազգիներէն վերադրաւուած կովն ու ոչխարը կը չամփուրէին, օղիի չիչերուն առջեւ : Ջմերուկ Ակօն, Գանչիլ Վահէն, Կաննօ Ար-թինը եւ ուրիշներ, իւրաքանչիւր դիւղ վերադարձողին կը սոխպէին զաւաթները պարպել, «անո՛չ ըլլայ» մաղթանքներով : Եւ ալքօլի ազդեցութեան տակ՝ երգեր ու մանիներ, ու հայհոյանք ա՛խ, ա՛խ ...

Կուլային անոնք՝ պատրաստ ժամ մը վերջ պարելու : Դիւղը վերաշինելու եւ նոր բոյներ կազմելու : Անոր տեւականութիւնը յաւերժացնելու հաստատ մտադրութեամբ :

Բարեբախտաբար դիւղին այդ աւերակ վիճակը ջնջուած է երեւակայութենէս, ինչպէս տխուր եւ-րաղ մը : Իմ մտքիս մէջ միշտ եւ յարաժամ տպաւորուած կը մնայ երբեմնի կանանչ ու ծիծղուն Պարտիզակը : Այո, իր խորտ ու բորտ փողոցներովը, իր Երջանիկներով, իր աղի ձուկով ու սոխով, իր « չափաճի»ներով ու «պէօճէլլիք»ներով, իր կապուտակ երկինքով, իր կենսապարզեւ ա-բեւով :

Այս վերապրումներուս հաճոյքը կը պարտիմ դիրքի մը, որ «Գրչանկարներ Պարտիզակ դիւղին» անունը կը կրէ :

Կարղացի զայն ծայրէ ծայր, ոչ թէ մէկ չունչով, — արդարեւ կարելի է զայն կարդալ մէկ չունչով, ինչպէս հետաքրքրական վէպ մը,— այլ մաս առ մաս, «խաթէխ» ընելով, վախնալով որ չուտ կը լրանայ : Այս դիրքը «Reader's Digest»ի դեր կատարեց :

Ա՛յ, ինձի՛ մնաց, ինձի՛, ներկայացնել Պարտիզակը եւ դրախօսել անոր մասին : Ո՞ւր են անոր մտքի ու գրչի տիտան զաւակները, որոնց լոյսը կը ճառագայթէր հայաշխարհի բոլոր անկիւնները :

Եւ սակայն պէտք է որ հաստատեմ համեստ տուրքս :

« Գրչանկարներ»ուն հեղինակն է Պ. Ա. Պետիկեան (Ապա) : Անձամբ չեմ յիշեր զինքը : Բայց ինչպէս ինք իր յուշերուն մէջ կը պատմէ լուսահոգի հօրս մասին, ես ալ զինքը կը ճանչ-նամ. «հօրենական բարեկամներու հարուստ ժառանգութեանս մէջ բաժին մըն ալ պատուելի Անդրանիկն է» : Մեր տան մէջ յաճախ խօսուած է իր մասին, իբրեւ պատուելի Գիսակին,— հօրս լաւ բարեկամին, զաւակը : Երկար տարիներ սիրով կարդացած ենք իր նուիրած «Կոչնակ»ներն ու «Թրեթիկ»ները :

Հեղինակին նախաբանէն կը տեղեկանանք թէ՝ դիրքին նիւթերուն մէկ կարեւոր մասը նախապէս լոյս տեսած է ամերիկահայ օրաթերթի մը մէջ (Պայքար) :

Պ. Պետիկեան օժտուած է զօրաւոր յիշողութեամբ, եւ դէմքերն ու դէպքերը ներկայացնելու վար երեւակայութեամբ : Ինչպէս կ'ըսէ ինք, եւ-րանգագնացն ու վրձինը ձեռքն առած՝ կը նկարէ պատկերներ այնպիսի ղգայուն ոճով եւ հայրենաբաղձութեամբ, որ կը վարակէ ընթերցողը : Իր գծած նկարները թէեւ կը պատկանին Պարտիզակ, բայց իրականին մէջ, անոնք հարազատ վերարտադրութիւնն են բոլոր հայ գիւղերուն, մեր նոյն ապրումներով, յոյզերով. նոյն ժրաջան ճառագործով :

Հակառակ իր վարակիչ յուզականութեան, այս դիրքը կարելի չէ կարդալ ու անցնիլ : Հեղինակին ընկերային, կրօնաբարոյական եւ խմաստասիրական միտքերը՝ կը պարտադրեն ընթերցողը, իւրաքանչիւր հատուածէ վերջ, դլուխը ձեռքերուն մէջ առնել ու մտածել : Պատկերներու պարզ շարայարում մը չէ ան :

Պ. Պետիկեան չէ ուզած լալկան եղերերգակ մը դառնալ : Ան իր պատկերները կը նկարէ յաւէտ զուարթ ու «ծուռ» կողմերով : Բուն ողբերգութեան ապրումը կը թողու ընթերցողին :

Շնորհիւ հեղինակի վճիտ հայերէնին, դրքին 700է աւելի էջերուն մէջ կենդանի չունչ կը ստանան Պարտիզակի — Պարտիզակցիներուս ըմբռնումով — նշանաւոր զաւակները, իրենց խորհրդով ու սէրերով :

Նկարագիր բացատրութիւններ զանազան վայրերու, պարտէզներու, ծառերու, ձորերու, ճամբաներու եւն. :

Պիտի փափաքէի սակայն որ դիրքին մէջ նը-ւազ խօսուէր «վատանուն ձոր»ին եւ «հոտ»երուն մասին : Պարտիզակի անծանօթ մը պիտի տար-ուէր մտածելու թէ նեխած ու հոտած գիւղ մըն էր ան : Արդեօ՞ք :

Ցուշապատում մըն է այս դիրքը եւ կը խօսի բոլոր Պարտիզակցիներու սիրտին, նաեւ այն չա-տերուն որ ճանչցան Պարտիզակը :

Փակագիծ մը այս առթիւ : Ամխներ առաջ « Ցառաջ »ի մէջ կարդ մը յուշեր տուած էի Պարտիզակի կեանքէն : Եւ գիւղ կոչած էի Պարտիզա-կը : Այս գիւղ բառը վիրաւորած էր հայրենակից-ներուս արժանապատուութիւնը : Տեսէք թէ այդ մասին ինչպէս կ'արտայայտուի «Գրչանկարնե-ր»ուն հեղինակը :

— « Պարտիզակ «գիւղ» մըն էր : Եթէ աշխարհագրական ճշդրտութեամբ խօսէինք, պէտք էր որ «գիւղաքաղաք » կոչէինք զայն, քանի որ տասը հազար, եւ թերեւս աւելի, բնակչութիւն մը ու-նէր, ուր չմոռնանք, քանի մը անցորդ պաշտօնեա-ներէ դուրս, ամէնն ալ՝ Հայ : Բայց ո՛չ. գիւղ կո-չել Պարտիզակը անոր արժանապատուութեան դէմ մեղանչում չէ. ընդհակառակն : Պարտիզակի ոգին աւելի տպաւորիչ էր քան իր ֆիզիքական չափն ու մեծութիւնը : Այդ ոգին անդիմադրելիօրէն «գիւղ» ըսել կուտար բնիկին ալ, օտարին ալ : Եթէ տասը՝ քսան հազար իսկ ըլլար Պարտիզակ այդ նոյն ոգին պահելով, նորէն գիւղ պիտի ըլ-լար : Պարտիզակի փառքը եւ պարծանքը իր գիւ-ղութիւնն էր» :

Գիրքէն տասնեակ մը հատուածներ նշանա-դրած էի, հրամցնելու համար ընթերցողներուն իրբեւ նմոյշ վեր. Պետիկեանի լեզուին եւ գաղա-փարներուն : Զանց կ'առնեմ ակամայ, օրաթերթի մը սահմանները չանցնելու համար : Սակայն չեմ դիմանար փորձութեան, այստեղ արտադրելու հետեւեալ հատուածը հայ յեղափոխութեան մա-սին .

— ... Անտեսելով այն բոլոր սխալները, անհեռատես, յախուռն, եւ աղիտաբեր գործերը ո-րոնց կրնան պատասխանատու սեպուիլ մեր «յե-ղափոխականները», անոնք ամենուս երախտագի-տութիւնը պէտք է վայելեն սա հսկայ իրողու-թեան համար թէ անոնք էին որ ջանացին եւ ուզե-ցին գերեալ ազգի մը հոգին արթուն կենդանի եւ անվկանդ պահել : Ցեղափոխութիւնը Հայուն հո-գին՝ ուստի եւ կեանքը՝ փրկելու նախանձաւորու-թեան մը ծնունդն էր եւ ճակատագրականութիւն մը համակերպումի դէմ ընդվզող կամք մը» :

Ուժգին ապտակ մը «պիրատէր» պատուելինե-րուն եւ նմաններուն :

Դիրքին մէջ կայ Պարտիզակի եւ շրջականե-րուն քարտէսը : Երկու կողքերուն վրայ կ'ուրուա-գծուի գիւղին համայնապատկերը : Մաքուր տպա-դրութեամբ, լոյս տեսած Տէր Ցակոբեան տպա-րանէն :

Զեմ ուզեր սովորական դարձած բառերով ներբողել այս դիրքը, որպէսզի Հայերը գնեն անկէց : Մեր Պարտիզակցիներուս կեանքի դիրքն է ան : Պէտք է որ ըլլայ նաեւ ապագայ հայութեան դիրքը, եթէ կ'ուզենք վառ պահել մեր անցեալը :

Ա. ՀԱՒՒԼԵԱՆ

# Թուրքերու զայրոյթը Անգլիոյ դէմ

« ԲԱՐԵԿԱՄ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻՑ ԿԱՐԾՈՒԱԾ ԱԼՊԻՈ – ՆԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆԵՑ ԻՐ ԶԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ »

ԽՄԲ.— Յունիս 22ին ամփոփեր էինք բանի մը թուրք թերթերու տրտունջները Անգլիոյ դէմ, որ համաձայն չէ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ ընդունելու Թուրքիան :

Վերջին թղթաթերէն կ'իմանանք թէ պայքարը աւելի սաստկացած է եւ թուրք մամուլը զայրոյթ կը յայտնէ միաձայն : Ստորեւ՝ գլխաւոր գրութեանց ամփոփումը (17 Յունիս).—

Անգարայի մէջ կը չարունակուի ջղագրգռութիւնը, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան խօսնակին յայտարարութենէն առթիւ, որուն վիրաւորած են թուրք ազգային զգացումները : Ար-դէն անգլիական ընշանակները բաւական առենէ ի վեր վերապահ դիրք բռնած էին Թուրքիոյ պահանջներուն հանդէպ, եւ չէին ուզեր որ Թուրքիա մաս կազմէ Ատլանտեանի Ուխտին : Մէկ կողմէ աքանտինաւ երկիրները համակիր չէին Թուրքիոյ մասնակցութեան, միւս կողմէ Անգլիա կրօնքի եւ մշակոյթի խնդիրներ յարուցանելով՝ հակառակ կ'արտայայտուէր : Այժմ կացութիւնը լուսաբան-ուած է, Անգլիա յայտնապէս դէմ է Թուրքիոյ մասնակցութեան Ատլանտեանի Ուխտին : Միւս կողմէ հակասութիւններ երեւան կ'ելլեն եւ կը հաստատուի թէ սկանտինաւ երկիրները ամբողջովին հակառակ չեն Թուրքիոյ մասնակցութեան, աւելի Անգլիան է որ երկայրի ընթացք մը ցոյց կուտայ :

✕ Թուրք թերթերը ամենամեծ լրջութեամբ կը զբաղին այս խնդրով եւ խմբագրականներով կը վերլուծեն Անգլիոյ ընթացքը : «Կէճէ Փոսթասը» կը գրէ .

— Անգլիա նորէն խաղ կը խաղայ Թուրքիոյ դէմուն : Նորվեկիա եւ Դանիա փափաքեր են որ Թուրքիա ընդունուի Ատլանտեանի Ուխտին մէջ, բայց անգլիական դործակալութիւնները եւ մա-մուլը հակառակ ձեւով ներկայացուցեր են այս փափաքը : Զարմանալի բան : Անգլիա պէտք է փո-խէ այս արատաւոր ընթացքը, որ բնաւ չի պատշաճիր բարեկամութեան : Կը պահանջենք որ արտաքին նախարարութիւնը հակազդեցութեան ձեւ-նարկէ :

Անգլիա ուզէ թէ չուզէ, Թուրքիա այսօր կա-տարելապէս եւրոպական պետութիւն մըն է, եւ Եւրոպան Ասիոյ կապող կամուրջին վրայ, ՄԱԿի անխոնջ եւ հաւատարիմ պահապանն է, կրօնքի, աւանդութեան եւ մշակոյթի խոիր դնելով, կա-րելի չէ դիւանագիտական ժանդրտած զէնքեր դոր-ծածել : Թուրք ազգը եթէ առանձին իսկ մնայ, պատրաստ պիտի պաշտպանէ իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը, արժանի մնալով իր հերոսական պատմութեան : Այս իրականութիւնը ամէն ոք գի-տէ, մեր անգլիացի բարեկամներն ալ չատ լաւ դիտեն : Անգլիա չատ սխալ ճամբու մը հետեւեցաւ Ատլանտեանի Ուխտի խնդրին մէջ, եւ անհրաժեշտ է որ կարճ ժամանակի մէջ սրբագրէ իր սխալը : Կը պահանջենք որ անգլիական արտաքին նախարարութիւնը համարձակութեամբ պարզէ իր տեսակէտները :

«ԱՆԳԼԻԱ ԻՆՉՈ՞Ւ ԲԱՑ ՉԻ ԽՕՍԻՐ»

« Հէր կիւն» եւս կը գրէ .—

— Անգլիա ինչո՞ւ բաց չի խօսիր, ինչո՞ւ առաջադական ճամբաներու կը հետեւի : Ալ չենք կրնար տպաւորել Անգլիոյ : Մենք զայն բարեկամ կարծեր էինք, իրրեւ թէ դաշնակից պիտի ըլլար մեզի, մինչ հիմա ամբողջովին երեւան հանեց իր չարամտութիւնը : Այս կացութեան առջեւ, մենք ալ պարտաւոր ենք ճշդել մեր դիրքը : Արդէն Ռուսիան քաջալերողը Անգլիոյ այս առաջադական քաղաքականութիւնը չէ՞ : Կառավարութենէն բա-ցատրութիւն կը պահանջենք :

« Սօն Տագիգա» եւս կը գրէ .

— Զափազանց զայրացած ենք Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան խօսնակին վիրաւորական խօսքերէն : Թող դիտնան թէ մենք ի հարկին մխ-մինակ կը կռուինք թշնամիին դէմ :

Իսկ « Սօն Սաաթ » խմբագրականի մը մէջ կը խորհրդածէ .

— Ամէն անգամ որ Թուրքիա եւ Անգլիա բա-րեկամ եղած են իրարու, բարերար արդիւնքներ ձեռք բերած են : Իսկ երբ իրենց յարաբերութիւնները ցրտած են, արդիւնքը վնասակար եղած է թէ իրենց եւ թէ աշխարհի : Այս պարագան ուրիշնե-րուն ալ հացին իւղ քսած է : Կ'ուզենք յիշեցնել թէ թուրք հանրային կարծիքը սկսած է տակաւ տակաւ կասկածիլ Անգլիոյ բարեկամութենէն :

Ահմէտ Էմին Եալման կը գրէ «Վաթան»ի մէջ, « Անգլիոյ կը հարցնենք» խորագրին տակ .

— Մեզի համար ազդայնական դատ մըն է այդ խնդիրը : Անգլ. խօսնակը կ'ուզէ անդունդ մը բանալ մեր միջեւ, այն առարկութեամբ թէ մենք մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան տարբերութիւններ ունինք եղեր արեւմտեան աշխարհէն, կրօնական տեսակէտով ալ հեռու ենք եղեր :

Այն պահուն ուր արեւմտեան աշխարհը զոյամարտ կը մղէ երկաթէ վարագոյրին դէմ, չենք դիտեր որքան տրամաբանական է կրօնական խնդիրը յարուցանելով խմբակցական անդունդներ ստեղծել ազատ ազդերու միջեւ :

Անգլիացի դիւանագէտը տրամաբանական եւ վիճելի տեսակէտներով հրապարակ չիջներ, Թուրքիան եւ Յունաստանը հետեւ պահելու համար Ատլանտեանի Ուխտէն : Ան տարբեր խնդիրներ կը յարուցանէ , կրօնական եւ մշակութային, եւ կը յանդգնի ոչ — եւրոպական երկիր մը նկատել

Թուրքիան, իբրեւ կրօնք, մշակոյթ եւ կառավարական վարչաձեւ զայն Միջին — Արեւելեան պետութիւն մը միայն նկատելով: Ան կը վերաւորէ մեր արժանապատուութիւնը, երբ կ'ըսէ թէ քաղաքակրթութեան հարազատ զաւակներուն վայել միջավայրի մը մէջ մենք տեղ չունինք:

Կը հարցնենք իրեն.— Թուրք լրագրողները Լոնտոնի վառարո՞նը տեսնելու համար հրաւիրուեցան Անգլիա, թէ ոչ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատան մէջ, նախատինք եւ նշաւակումի առարկայ ըլլալու, համաձայն ծրագրի: Կը նշանակէ որ անգլ. դիւանագէտը հրձիգ-գործիւն կ'ընէ եւ ազատ աշխարհի ազգերը քաջալերել կ'ուզէ իրարմէ, յիշեցնելով Հիթլէրի գերցեղի եւ առանցքի քաղաքականութիւնը, Արիական ցեղի տեսակէտը, որ տարկուածութեան մատնել կ'ուզէր աշխարհի ազատ ազգերը:

Անգլիոյ այս վերաբերումը մեզի հանդէպ առնուազն չարամտութիւն կ'ենթադրէ, եւ երկու նպատակ ունի: Առաջին, Թուրքիան ալ մէջը ըլլալով, Միջին Արեւելքը եւ Հարաւային Ասիան վերածել անգլիական կենսական մարզի մը եւ պաշտպանողական երկրորդական ճակատի մը, ենթակայ բրիտանական հրամանատարութեան: Եւ այս ընթացքով, Անգլիա Ամերիկայի դէմ պիտի ելլէ իբր աւելի ազդեցիկ եւ հզօր պետութիւն մը, եւ միւս կողմէ Ատլանտեան Ազգամ փաչան հրաւիրելով, հարուած մը պիտի տայ թուրք արտաքին նախարարութեան անկախութեան:

## ԿԼԱՏՍԹՈՆԻ՞ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՆ

Երկրորդ նպատակն է ողջնչնել Կլատսթոնը, որ կը պոռար.— Թուրքերը տեղ չունին Եւրոպայի մէջ, զանոնք պէտք է վռնտել հոնկէ իրենց ամէն ինչով: Այդպէս կ'ըսէր ան եւ իբր ծառայ Մօսկովներուն հետ զիջողութեան ճամբայ մը դանելու համար: Ուրիշ խօսքով թուրք ազգը «մենք չէ» կը նկատէին եւ կ'ուզէին մեզ խլել, անյատակ քաղաքակրթութեան աշխարհէն:

Այժմ Կլատսթոնի այս քաղաքականութի՞ւնն է որ կը կիրարկէ Անգլիա, ահա այս կ'ուզենք հասկնալ: Այդ թուականէն ասդին ահագին բան փոխուեցաւ աշխարհի մէջ: Թող չմոռնան որ պատերազմին ամէնէն սեւ օրերուն, մենք էինք որ Գերմաններուն ճամբան խցեցինք: Աշխարհի բռնչական ճակատին վրայ մեծ պարապութիւններ կան, անոնց դէմ եթէ ազգային միաբանութիւն մը չստեղծենք, այս պարապան կրնայ չատ սուղի նստիլ:

× Նէճմէտտին Սատտ կը գրէ Ագշամի մէջ.— Անգլիացի դիւանագէտին ընթացքը անօրինակ «կաֆ» մըն է, «փօթ» կոտրելու մեծագոյն նմոյշ մը: Այսպիսի դարու մը, այսպիսի շրջանի մը, անհեւակնելի բան է խորհիլ թէ ինչպէս կարելի է քաղաքական եւ զինուորական դաշնակիրներ կնքել կրօնական միութեան վրայ հիմնուելով:

Դեռ չենք թօթափած մեր զարմանքը, կարդալով «Թայմզ»ի այն յօդուածը, որու համաձայն Թուրքիա իրաւունք չունի եղեր եւրոպական երկիրներու չարքին մէջ դասուելու: Քաղաքակրթութեան խնդիրներ կը յարուցանեն: Կը հարցնենք իրենց թէ Հիւսիսային Ատլանտեան կրօնական եւ մշակութային տեսակէտով յունահռոմէակա՞ն է միութիւն մը: Որքան նախնական, վնասակար, անիրաւ է այս տրամաբանութիւնը: Քաղաքական համբակութիւն, դիւանագիտական անճարակութիւն պարզապէս:

# Գաղութէ գաղութ

ԱԹԷՆՔի մէջ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը ստացած է համազգային հանդամանք: Մասնակցած են ժողովուրդի բոլոր հատուածները, ազգային իշխանութիւնը, կրօնական դասը, յառաջիկայ նախագահական, թաղային մարմինները: Ներկայ եղած են հազար հինգ հարիւր հոգի: Խորհրդաւոր կենդանի պատկերէ մը վերջ, ուր ալեփառ Մայիսի նկարին տակ վերածնած է ազատութեան արշալոյսը, քալէ փեսայի մը ներս մտնելով, վերցուցած է սեւ քօղը մայր հայրենիքին վրայ եւ եռագոյն ժապաւէնով մը պսակած անոր կուրծքը: Նախագահած է ընկեր բժ. Մ. Ներսէսեան, բացատրելով Մայիս 28ին խմաստը: Ցանուն յունահայ ազգ. իշխանութեանց իր ողջոյնի խօսքը ըրած է Ազգ. կեդր. վարչութեան առենապետ Պ. Գ. Բարաղամեան.— «Այս անմահ ժողովուրդը որ դարեր շարունակ ապրեր է հայկ. բարձրանդակին վրայ, կուրծք տալով ամէն կողմէ վըզէղող հովերուն, իր անմահ հերոսներուն արիւնով ստեղծեց «Մայիս 28»ը որ կը կազմէ մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն փառաւոր էջը: Հատուածական նկատումները եւ հաշիւները չեն կրնար նսեմացնել արժէքը: Ցաւերժական են ժողովուրդն ու հայրենիքը: Վստահ ենք թէ մեր ժողովուրդը բախտը պիտի ունենայ այս տօնը կատարելու իր երազած ազատ եւ ամբողջացած հայրենիքին մէջ: Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են «Համազգային»ի երգչախումբը լինչպէս եւ հայ եւ օտար արուեստագէտներ:

ՏԱՍԸ ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐ մտած են Հ. Ց. Դ. չարքերը, Նիւ Պրիթընի (Մ. Նահանգներ) մէջ, կնքահայրութեամբ Հարթուբերտի կոմիտէի տաե – նապետ ընկեր Գէորգ Տէր Սարգիսեանի: Ընկերը Բ. Նաւասարդեան բացատրած է նորադիրներուն իրենց պարտականութիւնները ազգին եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան հանդէպ: Օրուան գլխաւոր բանախօսն եղած է ընկեր Աստուր Կիրակոսեան:

ՄԱՅԻՍ 28ի առթիւ ամերիկեան անթելի վրայ ուղերձներ եղած են, Մ. Նահանգներու զանազան քաղաքներու մէջ:

ՄԻՒՆԻԽԻՆ կը գրեն մեզի.— Այստեղի համալսարանի փիլիսոփայական բաժնին կողմէ հայերէնի դասախօս հրաւիրուած է պրոֆ. Ա. Աբեղեան: Շաբաթական չորս դաս որոշուած է, երկու դասընթացքով: Ունկնդիրներէն մէկը ուսուցչապետ է, միւսը դոկտոր, իսկ երկուքը՝ ուսանող – ներ: Միեւնոյն տաեն առաջարկուած էր հնդկերէնի դասախօս մը հրաւիրել, բայց նախապատուութիւն տուին հայերէնի:

Ի ՊԱՏԻՒ Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ թէյասեղան մը տրուած է Թէհրանի մէջ չորս Միութիւններու կողմէ (Հ. Երիտ. Մշակութային, «Միութիւն եւ Առաջնորդ», «Իրանահայ Մշակութային» եւ «Հայրենիք»): Միացման տարեդարձի եւ Հ. Մ. Արարատ Միութեան նորակազմ արիներու խումբի երդման արարողութեան առթիւ: Հ. Մշակութ. Արարատ Միութեան նախագահ ընկեր Անդրէ Տէր Օհանեան բացատրած է չորս Միութեանց միացման չարժառիթները — նիւթական ծախքերը կրճատելու եւ մշակութային ճիգերը կեդրոնացնելու անհրաժեշտութիւնը: Չորս Միութիւններ մէկ անունով կը կոչուին Հ.Մ.Ա.Արարատ Միութիւն: Այս Միութիւնը ճանչցուած է եւ գոյատեւ իրանի առոյնակարգ ակումբներու կարգը:

Պ. Ճօրճ Մարտիկեան կատարել տալով 32 արիներու երդման արարողութիւնը նուիրած է 20 հազար րիալ: Հ. Մ. Ա.Արարատ Միութիւնը իբրեւ երախտագիտութիւն Տիկին Ճ. Մարտիկեանի նուիրած է Վարդան Մամիկոնեանի արձանիկը (գործ՝ նկարիչ Ց. Մինասեանի), իսկ Պ. Մարտիկեանի «Ա.Արարատ»ի զարդանիշը:

ԳՈՄԸՇԻՒԻ (Սուրիա) եկեղեցին օժտուած է դեղեցիկ զանգակատունով մը չնորհիւ Տոքթ. Ա. Մոմճեանի որ նուիրած է 5000 ռսկի: Զանգակատան բացումը կատարուած է տօնական հանդիսութեամբ:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅՑԵՐ Միքայէլ Երզմազ եւ Արթին Սաթըմըզ սպաննուած են Քորէայի մէջ, համաձայն Թուրքիոյ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան կողմէ հրատարակուած զեկոյցին: Յարդ ուէ հայ զինուորներ սպաննուած են Քորէայի թրքական զօրաշուններէն մէջ, բայց ի վերջոյ:

## ՅԱՋՈՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՅՈՒՄ ՄԸ

Վիէն, (Յառաջ).— Շնորհիւ Հ. Մ Ը. Մ.ի վարչութեան նախաձեռնութեան, մեր քաղաքին մէջ ալ վայելեցինք անմահ Բաֆֆիի «Սամուէլ»ի ներկայացումը:

Շաբաթ իրիկուն, 16 Յունիս, հակառակ ճնշիչ տաքին եւ անձրեւներուն, չատ նուաճ բազմութիւն մը, խռնուած էր Սէրբլը Կաթոլիկի սրահին մէջ եւ հեւ ի հեւ հետեւեցաւ ներկայացման:

Դերասան Ս. Հայկասար — իսկական առանցքը թատերախաղին — տուաւ իր լաւագոյնը (հակառակ իր տկար կազմին) եւ մարմնացուց սքանչելի Սամուէլ մը, պատճառելով մերթ յուզում, մերթ՝ վրէժի ոգի եւ անպակաս խանդավառութիւն: Նոյնքան յաջող էր Աբշակի դերին մէջ — Այսուհ բերդի նկուղներուն մէջ, ուր չղթայակապ, բոլորովին կերպարանափոխ Հայոց արքան իր չատ սիրելի եւ հաւատարիմ Դրաստամատէն լուրեր կը խնդրէ բաժան բաժան եղած հայրենիքէն: Իր աչխատակիցները, անձնուէր սիրողներ բեմի, նոյնպէս արժանի են դնահատանքի: Կրցած էին ըմբռնել այն դժբախտ շրջանի հայաստեան կեանքը, որուն կարդ մը երեւոյթները կը կրկնուին այսօր ալ ...

Դիմայարդարումները եւ տարազներն ալ ճաչակով եւ մանաւանդ խնամքով յարմարցուած էին բացի Դրաստամատի զգեստաւորումէն:

Մէկ խօսքով, յաջող եւ մեծածախս ձեռնարկ մը, որուն բարոյական կողմը աւելի չօչափելի է քան նիւթականը: Մեր համեստ կարծիքով, մարզ. միութիւնները երբեմն դուրս գալով իրենց միօրինակ խաղերու շրջափակէն (ֆութպոլ, եւն.) պէտք է իրենց մասնակցութիւնը բերեն հայկական կենսունակութեան արտայայտիչ երեւոյթներուն:— Ա. Բիւզանդացի

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆի վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ցուցադրուած բոլոր առարկաները թանգարանին սեփականութիւնը դարձած են եւ կառավարութիւնը 21 Մայիս, 1951, պաշտօնական դրութեամբ ճանչցած է հանրօգուտ հանդամանքը Հայ Գեղարուեստական Թանգարանի Բարեկամներու Ընկերակցութեան, որուն բոլոր գոյքերը կը պատկանին հայ համայնքին:

«Հայ մշակոյթի, քաղաքակրթութեան եւ պատմական անցեալի արժէքները երեւան բերելու լաւագոյն միջոցը թանգարանի գոյութիւնը եւ անոր բարգաւաճումն է: Կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր բոլոր հայրենակիցներուն որ բոլորուին թանգարանի բարեկամներու ընկերակցութեան չուրջ եւ բերեն իրենց մասնակցութիւնը գործին յաջողութեան եւ յարատեւման՝ իրենց մօտ գտնուած ձեռագիր, նկար, գեղարուեստական առարկաներ նուիրելով անոր»:



# Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

## Զ.

Ասիկա իմանալուն, կայսրը զառնապէս լացաւ, վէնեաիկցիներուն օգնութիւն չընելուն եւ վճռեց ինքզինքը միայն մեր Քաւարար տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի եւ անոր ամենասուրբ մօրը՝ Կոյս Մարիամի, եւ քաղաքին պաշտպան Սուրբ Կոստանդիանոսի յանձնել, որպէս զի անոնք միայն պահպանեն քաղաքը, քանի որ ամբողջ քրիստոնէութիւնը չէր ուզեր օգնել իրեն Թուրքերուն դէմ:

Այդպէս ալ ըրաւ: Ու այս պզտիկ նաւը տես – նելով որ քաղաքը միշտ կայսեր ձեռքն էր, քանաքար մտաւ այդ դժոխքին մէջ, մինչ իրեն համար այնքան դիւրին էր փախչիլ եւ ապաստանիլ Արեւմուտք»:

Այսքան ցաւալի լուրերով վերադարձող նաւին դալուստը հիասթափում մը եղաւ այնքան երկար տեւնէ ի վեր պաշարուած, այնքան օրերէ ի վեր այդ զարհուրելի ռմբակոծութեան, այդ ամէն վայրկեան նոր վախով մը սարսռացող քաղաքին համար:

Խիստ երկար տեւնէ ի վեր, ծայրայեղ անձկութիւններու եւ յոգնութեանց տակ ընկճուած, անքուն մնացած, յոռեգոյն վիշտերու ենթակայ բոլոր այդ թշուառ մարդիկը իրենց դերագոյն, իրենց միակ յոյսը այդ այնքան տենչալի ու այնքան անդամ ծանուցուած վենետիկեան տորմիղին վրայ դրած էին: Ի յառաջադունէ մահուան այս չրջանին այս յոյսով միայն կրցեր էին ապրիլ: Ու հիմա ալ վերջնապէս պէտք էր հրաժարիլ Արեւմուտքէն գալիք ոեւէ օգնութեան գաղափարէ:

Հիմա, իրենց դիմացը միայն ահռելի իրականութիւնը կը ցցուէր: Պարիսպը, ամէնէն ահռելի ռմբակոծութենէ մը ետք, ամէն մէկ կէտին վրայ, տակաւին կը ցցուէր բոլոր այս թշուառներուն ու այս հարիւր հազարաւոր թուրքերու եաթաղաններուն մէջեւ: Երբեք աւելի ճշմարտօրէն, աւելի անկարեկիր կերպով չէր հնչած սարսափելի խօսքը,— Վայ պարտեալներուն (Vae victis!):

Պաշարման սկզբնաւորութենէն ի վեր ճշմարտապէս ամէնէն թախծադին ու ամէնէն դէշ օրը եղաւ այդ Մայիս 23ի իրիկունը: Վերջնապէս կատած էր ամէն յոյս, ու միակ ապաղան անխուսափելի մահը կ'երեւար: Ամբողջ օրը, անդթօրէն, ընդհատաբար չարունակուած էր ռմբակոծութիւնը հոս ու հոն քանդելով պատը, զոր անմիջապէս նորոգեր էին: Ամբողջ օրը նաեւ հնչած էր կոչնակներու թախծադին զօղանջիւնը, որ պաշտպաններուն մահերգն ըլլար կարծես: Գիշերը ահռելի անցաւ:

Նոյն օրը, խիստ կանուխէն ժողով մը դուրս գալով կայսեր նախագահութեամբ: Ամէնուն դէմքին վրայ պատնէշին վրայ անցուած դիշեր – ուան խռնչկինքը, յուսահատութիւնը, լքումը որոշ կը կարդացուէին: Շքեղ եւ իրենց այնչափ սիրած

յին կազմակերպութիւն մը ըլլայէ : Մ. Նահանգ – ներուն վարիչ շրջանակները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա կը ջանան համոզել իրենց ժողովուրդ – ները թէ խաղաղութիւնը պահպանելու համար , անհրաժեշտ է զինուիլ, ուժեղ դիրք մը ստեղծել, անկարելի դարձնելու համար նոր պատերազմի մը պայթումը: Ա. Միութիւնը չարունակ յայտարա – րած է թէ խորապէս ախտաւոր է Մ. Նահանգնե – րուն, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ ուրիշ կարգ մը երկիրներուվարած քաղաքականութիւնը, որ անխուսափելի կերպով պիտի առաջնորդէ մի – ջազգ. նոր ընդհարումներու, թէ ինքն իր մէջ կը պարունակէ նոր աշխարհամարտի մը սերմերը »:

### Ի՞ՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻՆ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

Պ. Մալիքի ճառէն առաջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն յայտարարու – թիւն մը պատրաստած էր, Քորէայի պատերազ – մին առաջին տարելիցին առթիւ եւ կարդաց կիրա – կի օր :

Այդ յայտարարութեան համաձայն, Քորէայի պատերազմը «հաստատեց թէ համայնավարները խաղաղութեան մասին կը խօսին, բայց պատե – րազմ կը ծրագրեն: Մ. Նահանգները եւ իր դաշնա – կիցները չեն խաբուիր: Քորէայի մէջ ետ մղուե – ցաւ նախայարձակումը: Համայնավարները չկր – ցան իրենց նպատակին հասնիլ: Ազգաժողովին գործողութիւնը զօրացուց ազատ ազգերը, ամրա – պնդեց միութիւնը եւ աւելի մօտեցուց մեր նպա – տակին,— խափանել երրորդ աշխարհամարտը : Քորէայի պատերազմը երեւան հանեց համայնա – վարներու խաղաղասիրական քարոզութեան կեղ – ծիքը »:

Այս յայտարարութիւնը կ'ըլլար Պ. Մալիքի ճառէն 24 ժամ վերջը: Արտաքին նախարարութիւ – նը միաժամանակ դեկոյց մը հրատարակեց , որուն համաձայն կիրակի օրն իսկ խորհրդակցութիւններ կատարուած են Մ. Նահանգներու արտաքին նա – խարարութեան Ծայր. Արեւելքի բաժնի վարիչին, անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանատուներու խորհրդականներուն միջեւ, Մալիքի ճառին առ – թիւ:

Մ. Նահանգները լուսաբանութիւններ պիտի պահանջեն, անոր համեմատ ճշդելու համար իրենց դիրքը: «Եթէ Պ. Մալիքի ճառը կը նշանակէ թէ համայնավարները այժմ տրամադիր են վերջ տա – լու նախայարձակման, մենք պատրաստ ենք մեր դերը կատարելու, որպէսզի պատերազմը դադրի եւ նորէն չպայթի » :

Շատեր կը հարցնեն,— Մալիքի առաջարկը լո՞ւրջ է , թէ քարոզչական փորձ մը :

Լոնտոնի մէջ աւելի լաւատես կ'երեւան եւ կը կարծեն թէ կարելի է զինադադար կնքել, եթէ կարմիր Չինաստանը եւ հիւս. Քորէան ալ համա – ձայն են Պ. Մալիքի յայտարարութեան: Արտաքին նախարարը անմիջապէս խորհրդակցութիւն մը կատարեց վարչապետին հետ :

Փարիզի մէջ ալ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ: Միայն կը ցաւին որ Ա. Միութեան պատուիրակը ժամանակ վատնած է նորէն, մեղադրանքներ եւ լուտանքներ արձակելու համար արեւմտեան պե – տութեանց դէմ, ինչպէս կ'ընէր Պ. Կրոմիքօ՝ փո – խանորդներու ժողովին մէջ :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկ – վը Լի, օգտուելով Մալիքի ճառէն, թելադրեց բանակցիլ «կարելի եղածին չափ չուտ, զինադա – դար մը կնքելու համար »:

Հնդկաստանի մէջ ալ ուշադրութեամբ կը հե – տեւին անցուդարձին: Հաւանական է որ կառավա – րութիւնը միջնորդի դեր կատարէ, զինադադարը յաջողցնելու համար :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ վերապահութիւն կը յայտնեն, յիշելով նախընթաց փորձերը :

## Կացութիւնը Իրանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ առ այժմ հան – դարտութիւն կը տիրէ մայրաքաղաքին եւ Ապա – տանի մէջ: Ազգայնացման յանձնախումբին նա – խագահը, Պ. Մաքի, սպառնաց նաւային գործո – ղութեան ձեռնարկել բրիտանական քարիւղատար նաւի մը դէմ, որպէսզի չմեկնի, մինչեւ տանելով 11.000 թոն քարիւղ: Խնդիրը այն է որ Իրան մի – այն երկու փոքր մարտանաւեր ունի եւ դեռահաս մը: Բրիտանացի նաւապետը որոշած է չհամա – կերպել :

× Քիրմանշահի քարիւղի զտարանին բրիտանա – կի տնօրէնը հսկողութեան տակ առնուեցաւ , որ – պէսզի չկարենայ մատնակցիլ որեւէ ձեռնարկի :

× Վերջին լուրերու համաձայն, անխուսափե – լի կը համարուի քարիւղի արտադրութեան դադա – րումը Ապատանի մէջ: Բրիտանական ընկերու – թեան պաշտօնեաները կը մերժեն աշխատիլ Իրանի ազգ. ընկերութեան համար: Կառավարութիւնը ութ օր պայմանաժամ տուած էր, բայց այժմ պա – տասխան կը սպասէ 32 ժամէն :

Ազգայնացման յանձնախումբին տնօրէնը յայ – տարարեց թէ Ռուսերուն պիտի չդիմեն, եթէ անգ – լիացի մասնագէտները ձգեն երթան: Հեռագրի մը համաձայն, որոշ բարեացակամութիւն կը տիրէ այժմ, մինչեւ ճամբայ մը գտնելու համար: Բայց կառավարութիւնը զգուշութեամբ կը շարժի , որ – պէսզի ծայրայեղ տարրերը չդրգռուին :

## Վասպուրականի Հայր. Միութիւն

1 Յուլիս կիրակի ժամը 15էն կէս դիշեր
Cercle Militaire, Place St. Augustin

### Ցերեկոյթ պարահանդէս

կը մասնակցին Տիկին Սարգիսեան, Օր. Ճիճեճաք, Օր. Կաւվարեճց, Պ. Գմբէրեան, Պ. Գարեգին եւ ծանօթ սիրողներ :

### Արտասովոր ասեմկնկալներ

ՄԱՋԵՆՑԻ հանրածանօթ եւ սիրուած նուա – գախումբը :

Պիւֆէ : Տոմսերը հայ դրատուններէն, ճաշա – րաններէն եւ նպարավաճառներէն :

Ապահովեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսել Խո – ուառին, Ale. 16.65:

## «Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ»Ի ԳԻՇԵՐԸ

(ԱԼՖՈՐՎԻԼ)

### Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս , Charentonի Salle des Fêtesի մէջ, rue de la République

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայու – թեան քաղաքապետ **Mr. GUERIN** (Charentonի) եւ **Mr. BLEUSE** (Ալֆորվիլի) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Հայկ . երգ, պար: Ներկայ կ'ըլլայ

**GREGOIRE (ex Coco) ASLAN**

Եւրոպական պար, Formation Tango Typique

**RICARDO ZARIAS**

Առատ եւ ճոխ պիւֆէ, մատչելի դիներով :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Իջնել Métro Charenton Ecoles, սրահը 30 քայլ :

Մուտք **200** ֆրանք :

### ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ

Աշակերտներու երգի ուսնկնդրութիւնը (Scola Cantorum) 30 Յունիս չաբաթ օր, ժամը 16ին, 269 rue St. Jacques , Paris (5) : Մասնակցութեամբ Օր. Պիւլպիւլեանի, **M. L. Algazi**, երգահան, M. Ch. Djabadary (թաւջութակահար) եւ M. J. Ducatel (սրնգահար) :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. կապ. Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Արզումանեան ընտանիքին ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԱՐ – ՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

× Այս առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Պօղոսեան Պօմոնի Ֆ. Կ. Խաչի 500 ֆրանք , «Յառաջ»ի տարածման համար 500, Գոճապաշեան ընտանիքը հազար ֆրանք, Պ. Յ. Նիկողոսեան ազգ. մանկապարտէզին 500 եւ Օգն. Մարմնոյն 500 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ «Մոմապահութեան չա – բաթուան» հանդանակութեան մասնակցեցան ա – պահովելով 19.300 ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ Միութիւնը յարգելու համար իր յանձնառութիւնները իր պաշտպանու – թեան տակ գտնուած քսան որբերուն, անդամուհի անդամներու եւ համակիրներու միջոցաւ պիտի դիմէ բարեսէր հասարակութեան: Ջերմապէս կը խնդրէ սատարել վարչութեան ձեռնարկին :


ԾԱՆՕԹ ԽՈՀԱՐԱՐԱՊԵՏ

**Պ. ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆԻ**

**Rue Provence ՀԱՇՄԱՆԸ,**

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

**8, RUE LAMARTINE**

Ուր իր բոլոր յաճախորդները պիտի գտնեն առաջ – ուան նման համեղ կերակուրները
Ինչպէս նաեւ օդի սպասարկութիւն մը բազմա – պիսի աղանդերներով :



Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)


ՆՈՐ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐ հասան Սուէզի ջրջանը, զօրացնելու համար բրիտանական բանակը :

ԱՆՁՐԵՒՆ ՈՒ ՓՈԹՈՐԻԿԸ չատ ծանր վնաս – ներ պատճառեցին Ֆրանսայի հիւսիսային շրջա – նին մէջ: 36 ժամ անընդհատ անձրեւ տեղաց Լի – լի մէջ :

## ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼԱՒԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւա – քոյթը այս Շաբաթ-Կիրակի երեկոյ Քաւէ սրճարա – նին վերնայարկը: Կը խօսի պատ. Սիսլեան: Նիւթ՝ Բողոքականութեան ծագումը :

### ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապ. Խաչի Իսիի Մրմհան դպրոցի կրթա – կան մարմինը կազմակերպած է բացառիկ հանդէս մը, Յուլիս 1ին, կիրակի օրը ժամը 15ին, Մրմհ – եան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ հայ արիներ – ու եւ արհեստներու: Աշակերտութեան պիտի բաժնուի մրգեղէն: Մուտքը 100 ֆրանք :

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւ – ղի ամավերջի դպրոցական հանդէսը Յուլիս 7, չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Salle Mazenodի սրահին մէջ (rue d'Aubagne) :

Կը նախագահէ Տիկին ՊԵՏԻԿԵԱՆ, կը խօսի Տիկին ՀԱԶԱՐԵԱՆ :

Մանկական արտասանութիւններ, երգեր, մար – զանք եւ հայկական պարեր : Նաեւ զուարճալի մը, «Ընտանեկան կրթութիւն» :

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վիչի.— Կապոյտ Խաչի երեք դպրոցներու ամա – վերջի հանդէսը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մանկական թատերախաղեր, երգ, արտասանութիւններ եւ զա – նազան խաղեր: Մօտ պիտի առնեն ուսուցիչները: Մուտքը ազատ է:

### ԴՊՐՈՑԱՍՏԻՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը 8 Յուլիսին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին վարժարանին մէջ (1 Bld. du Nord, le Raincy) : Հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ Ար – տաւազդ արք.ի :

Վարժարանին աշակերտուհիները պիտի ներ – կայացնեն Թումանեանի «Անուշ» օփերէթը եւ Henry Bertinի Le Truc de Roseը :

Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ վիճակախաղը: Դաշտահանդէսի բաժինը պիտի տեւէ մինչեւ ուշ առեն : Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու համակիր – ները:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթոպուսը եւ իջնել Gare de Raincy-Pavillons :





Արտասահմանէն փարիզ եկող Հայերուն մաս – նաւորապար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ
Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ
Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վարպետուհին,
**17, Boulevard des Capucines, Paris** (Քաֆէ տը լա Փէյին ճիշդ դէմը) : Հեռ. **OPE. 80.34**



**Fourrures GARA**

**5, Rue Bourdaloue, Paris (9)** (Carrefour Châteaudun)
Réparations . Lustrage , Garde
Manteaux sur mesure, Transformations
R. M. 152.726 Tél. Tru. 64-81

ԼԱԻԱԳՈՑՆ ՄՈՒՇՏԱԿԸ կ'ուզէ՞ք ունենալ , աշխատանքով, ապրանքով, ձեւով ու գինով մէկ հատիկ: Գացէք վերոգրեալ հասցէին:

10 % բացառիկ զեղչ ամառուան եղանակին ըն – թացքին :

**ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**

Ձարտարագործական կամ ընտանեկան
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈ – ԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հա – յերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

**E. DONAT**

Mécanicien, 16 rue d'Aubervilliers, Paris (19)
Tél. Bot. 59-57

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Mercredi 27 JUIN 1951 Չորեքշաբթի 27 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6493-Նոր շրջան թիւ 1904

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԲԱՐԲԱՐՈՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻԸ

*Միամիտները միայն կրնան զարմանալ որ երեւան քաղաքական հաչիւներ կը տեսնէ նոյնիսկ աբեմտահայ լեզուի պաշտպանութեան մէջ :*

*Եւ այս՝ ոչ միայն իր անյատակ տգիտութիւնը պարտկելու, այլեւ կռանակցական «չանթաժ» մը եւս փորձելու համար :*

*Բարեհաճեցէք մեր աչխարհաբարով ալ կարդալ Զ· Գրիգորեանի յայտարարութիւնը ·*

— Ինծի կը թուի որ Կ· Պոլսոյ բարբառի արհեստական կերպով հռչակումը իբրեւ ինքնուրոյն լեզու ճանչնալու դիրքերուն մէջ, հայերէնը արհեստական կերպով երկու ինքնուրոյն լեզուի բաժնելու դիրքերուն մէջ, գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, տուրք կուտան ֆաղճեճի - ազգայնականութեան (բուրժուա – նացիոնալիզմին) :

*Այս նեղ սիւնակները բաւական չեն, ամէն մանրամասնութիւն մէկ անգամէն արձանագրելու եւ սա քարացած իմաստակները կարդի հրաւիրելու համար :*

*Ոչինչ : Կը զբաղինք , պիտի զբաղինք հետզհետէ : Մանաւանդ հիմա որ ասպարէզ կը կարդան պաչտօնապէս, գործնականին հետ խառնելով տեսականը : Հրապարակաւ յայտարարելով իրենց բարբարոսական արշաւը :*

*Անգամ մը եւս յիչեցնենք թէ՝ անհատական տեսակէտներ չեն որ կը յայտնեն կեդր· կոմիտէին քարտուղարը եւ օրուան վարչապետը, Ս· կարապետեան :*

*Ինչպէս կը բացատրէր մեր աչխատակիցը, այս լեզուական հարցի մասին ալ որոչումները նախապէս տրուած են կեդր· կոմիտէին մէջ, յետոյ հաղորդուելով կռանակցական համագումարին, իբրեւ սովորական ձեւակերպութիւն :*

*Ուրեմն, տառապէս պիտի գործադրուին որոչումները : Եւ չատոնց է որ կը գործադրուին :*

*Անհրաժեչտ էր անգամ մը եւս պարզել այս լրացուցիչ տեղեկութիւնները, որպէսզի Հայկական Սրատասահմանը լիովին ըմբռնէ ամբողջ անցուդարձը, — արեւմտահայ լեզուին դէմ սարքուած բոլչեւիկեան արշաւը :*

*Վտանգը ծանր է նաեւ անոր համար որ, երեւանցիները քաղաքական կեղծիք մըն ալ կը խառնեն իրենց թերխաչ դիտութեան, տպաւորութիւն գործելու համար :*

*Ուրեմն, մենք ալ տիպուած ենք պայքարը չարունակել երկու ճակատի վրայ :*

*Վիճակը ձգուած է այլեւս :*

*Սերունդներու անփոխարինելի վաստակը , համազգային մչակոյթին զարգացումը եւ ամբողջական հայրենիքին հիմնական չահերը կը պահանջեն անխնայ պայքար՝ ծրագրուած բարբարոսութեան դէմ :*

*Ահ մը «չինովնիկ»ները ի գուր կը փորձեն լռութեան դատապարտել, թիաձոյ կաղապարներու մէջ ճուլել արեւմտահայ զանգուածը :* **Շ·**

## Ամերիկայի ձայնը Պ. Էչիսընի բացման ճառով

*ՆՄԲ.*— Մեր աշխատակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները խաղած է «Ամերիկայի Ձայն»ի առաջին գեկուցումէն, որ կը ծանուցանէր բացումը.—

*Առաջին անգամ հաղորդուեցաւ արտաքին նախարար Պ· Էչիսընի դիմումը հայ ժողովուրդին : Ահա բովանդակութիւնը, մօտաւորապէս :*

— « Ուրախ եմ, որ այսօր հնարաւորութիւն կ'ունենամ խօսելու ձեզի , Հայերուդ հետ : Ամերիկայի մէջ կ'ապրին քառորդ միլիոն Հայեր : Ես կը ճանչնամ զանոնք, իբրեւ բարձր նկարագրով եւ ստեղծագործ ոգիով օժտուած ժողովուրդ : Ամերիկայի դիտութեան եւ մչակոյթի ասպարէզին մէջ կը հանդիպինք հայկական անուններու, ինչպէս՝ Սարոյեան, Մամուլեան, Ղազարեան, որոնք մեծ վաստակ են ունեցած ամերիկեան մչակոյթի եւ դիտութեան մէջ :

*Մենք Ամերիկացիներս կը ճանչնանք ձեր երկիրը եւ ձեր ժողովուրդը, իր բարձր արժանիքներով : Ձեր ժողովուրդը, որ մարդկութեան տուած է, դիտութեան եւ մչակոյթի այնպիսի ականաւոր դէմքեր, ինչպէս Մեսրոպ Մաչտոցը եւ Մովսէս Խորենացին, ի վիճակի է կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ առաջնակարգ դեր կատարելու՝ :*

*Մենք կը ճանչնանք հայ ժողովուրդը, որ վաղուց ընդունած է քրիստոնէութիւնը եւ դարեր չարունակ պաչտպանած քրիստոնէական մչակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը, պայքարած է անոր համար :*

*Մենք, Ամերիկացիներս կը հպարտանանք ձեր հերոսութեամբ, որուն չնորհիւ դարեր չարունակ պահպանած էք ձեր ազգային դիմագիծը, ձեր մչակոյթն ու լեզուն : Մենք գիտենք որ հայ ժողովուրդը դարերով պայքարած է ազատութեան համար, յանուն մարդկային բարօրութեան :*

*Ամերիկայի նպատակն է հաստատել աչխարհի վրայ ազատութիւն եւ խաղաղութիւն : Կը յուսանք թէ Հայաստանի հանրապետութիւնն ալ համամիտ է այդ վեհ նպատակին : Այսուհետեւ, ձեր մայրենի լեզուով կրնաք լսել ճչմարտութիւնը : Ցանուն ամերիկեան ժողովրդի անկեղծ եւ բարեկամական ոգիով կ'ուզեմ հայ ժողովուրդին :*

## ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

*Գիտութեանց Ակադեմիան ձեռնարկած է դրբամատուրկ Գաբրիէլ Սունդուկեանի գործերու ակադեմական հրատարակութեան :*

*Արդէն լոյս է տեսած առաջին հատորը, որ կը պարունակէ «Գիչերուայ սաբրը խեր է», «Ամթաբալա» եւ ուրիչ գործեր :*

× *Բացուեցաւ Գիտութեանց Ակադեմիային նստաչրջանը (սեսիա), Սթալինի «Մարքսիզմը եւ Լեզուաբանութիւնը» աչխատութեան տարեդարձին առթիւ : Փիլիսոփայական գիտութիւններու թեկնածու Ստեփանեանը զեկուցում կարդաց, նիւթ ունենալով Ստալինի «Լեզուաբան· տեսութիւնը փիլիսոփայութեան մէջ» : Ակադեմական Դր· Ղափանցեան եւ պրոֆ· Գուրդէն Սեւակ զեկուցումներ կարդացին « Լեզուաչինարարական խնդիրների մասին» :*

Սղագրեց՝ Գ· ԾԻԾԵՌՈՒՆԱԿ

*ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆԸ վերակազմելու համար, այս միլոցին ժողով մը կը գումարուի Ֆրանքֆորթի մէջ, մասնակցութեամբ քսան ազգերու : Ներկայ են 130 պատգամաւորներ : Օրակարգին զլխաւոր հարցերէն մէկն է խաղաղութեան պահպանումը : Պատգամաւորները կը ներկայացնեն 44 միլիոն ձայն : Ընկերվարական կուսակցութեանց անդամներուն թիւը կը հաչուէն 9.500.000 : Ներկայ են տարագիրներ Սպանիայէն , Լեհաստանէն, Պուլկարիայէն, Չեխոսլովաքիայէն , Եուկոսլաւիայէն եւ Հունգարիայէն : Հրապարակային ժողով մը պիտի գումարուի կիրակի, ուր պիտի խօսին տասը պատգամաւորներ (Ֆրանսայի կողմէ՝ կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Պ· կի Մոլէ) :*

*ՓԱՐԻԶԻ դրամատուները պիտի փակուին այսօր, չորեքչաբթի, մինչեւ ժամը 12, իրրեւ առաջին ազդարարութիւն գործադուլի :*

## Բոլորն ալ կ'ուզեն դադրեցնել կրակը

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

*Տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, իբրեւ հետեւանք այն ճառին որով Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Պ· Մալիք, կ'առաջարկէր ժողով դումարել, դադրեցնելու համար Քորէայի պատերազմը :*

*Ինչպէս կը բացատրէինք երէկ, ընդհանուր տպաւորութիւնը լաւ է առ այժմ : Արեւմտեան դաչնակիցները կը չտանան լուսաբանութիւններ ստանալ, դրծի ձեռնարկելէ առաջ :*

*Այսպէս, բրիտանական կառավարութիւնը յանձնարարեց իր պատուիրակին՝ հետեւեալ շրջդումները ստանալ Պ· Մալիքէն .—*

*1.— Ի· Մ· Միութիւնը ի՞նչ կը հասկնայ « պատերազմիկներ» ըսելով : Միայն հիւս· Քորէայի համայնավար կառավարութեա՞ն կը վերաբերի այդ բացատրութիւնը, թէ համայնավար Չինաստանն ալ նկատի ունի : Ի· Մ· Միութիւնը ի՞նչ դեր կը ստանձնէ, թչնամութիւնները դադրեցնելու համար :*

*2.— Քորհրդային կառավարութեան հասկացողութեամբ, կրակը դադրեցնելու հրամանը Քորէայի հարցին կարդադրութենէն առա՞ջ տեղի պիտի ունենայ, թէ իր կարդին նիւթ պիտի կազմէ բանակցութեանց :*

*3.— Չինաստանի համայնավար կառավարութիւնը, եթէ պիտի մասնակցի առաջարկուած խորհրդաժողովին, պիտի պնդէ՞ իր պահանջներուն վրայ, Ֆորմոզայի հարցին եւ Ազգաժողովի անդամակցութեան մասին :*

*4.— Քորհրդային կառավարութիւնը կ'ընդունի՞ որ երկու կողմի պինուորները 38րդ զուգահեռականէն քաչուին ի ներկայութեան Ազգաժողովի չէզոք պետութիւններէն կազմուած յանձնախումբի մը :*

*Իրագեկներու կարծիքով, եթէ այս հարցումներուն պատասխանները բաւարար չհամարուին , Մեծն Բրիտանիա պիտի հարկադրուի պարզաչէն քարոզչական ձեռնարկ մը նկատել Պ· Մալիքի առաջարկը :*

*Միւս պետութիւններն ալ կը չտանան լուսաբանութիւններ ստանալ :*

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՏԵՍԱԿԻՑԸ

*Մ· Նահանգներու նախագահը որ քաղաքական ճառ մը պատրաստած էր պատերազմի տարեդարձին առթիւ, Պ· Մալիքի յայտարարութենէն առաջ, պայմանաւ որ այդ կարդադրութիւնը մխանգամ ընդ միչտ վերջ տայ նախայարձակման, խաղաղութիւն եւ ապահովութիւն պարդեւելով Քորէայի եւ անոր քաչքարի ժողովուրդին : Քորէայի եւ աչխարհի մնացեալ մասին մէջ մենք պէտք է պատրաստ ըլլանք ձեռք առնելու ամէն միջոց որ կրնայ իրական յառաջդիմութիւն մը կազմել դէպի համաչխարհային խաղաղութիւնը : Ի· Մ· Միութեան վարիչները չուզեցին գործակցիլ, խաղաղութիւնը պահպանելու համար : Խորհրդային ժողովուրդը խաղաղութիւն կ'ուզէ ինչպէս միւս ժողովուրդները , բայց իր վարիչները տեսնելով որ ազգերը տկարացած եւ վհատած են պատերազմէն, ուզեցին օգտուիլ առիթէն, իրենց գերութեան կարգուսարքը պարտադրելու համար :*

ՄԵՆՔ ՕԳՆԵՑԻՆՔ ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ, ԹՈՒՐՔԻՈՑ

*«Հակառակ կրեմլինի ստայօդ քարոզութեան, ամբողջ աչխարհի համար բացորոչ է որ մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք : Մի եւնոյն ատեն մենք բացորոչապէս յայտնած ենք թէ պիտի չզոհանանք պարզ հանգստացումով : Երբ Ի· Մ· Միութիւնը սկսաւ իր պայքարը՝ աչխարհի միւս ազատ ազգերը խորտակելու համար, մենք անգործ չմնացինք : Մենք օգնեցինք Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, երբ վտանգուած էին 1947ին : Մենք օգնեցինք Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ, իրենց քաղաքական պայքարին մէջ՝ ընդդէմ համայնավարութեան : Արդիւնքը այն եղաւ որ այդ ազգերը ազատ են այսօր, հզօր եւ անկախ : Այն աչակցութիւնը զոր կը չարունակենք ընծայել Չինաստանի ազգայնականներուն՝ Ֆորմոզայի մէջ, արդիւնաւոր պիտի ըլլայ եթէ այժմ յանձն առնեն կատարել իրենց դերը... Ամերիկեան կառավարութիւնը կարեւոր օգնութիւն մը ընծայեց ազգայնական Չինաստանի — աւելի քան Յունաստանի, Իտալիոյ կամ Պերլինի — բայց չինացի զօրավարները ստացան ամերիկեան օգնութիւնը, յետոյ անձնատուր եղան համայնավարներուն » :*

*Պ· Թրումըն յետոյ բացատրեց թէ ամերիկեան զօրքը 1950 Յունիս 25ին միջամտելով Քորէայի մէջ, փրկեց Ազգաժողովը եւ ապահովութիւն ներչնչեց ազատ ժողովուրդներուն : «Զենք կրնար ապահովել թէ նոր աչխարհամարտ մը պիտի չծագի, ոչ ալ վստահ ըլլալ թէ ի՛նչ պիտի ընեն խորհրդային վարիչները : Բայց ի վիճակի ենք ըսելու*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺԵ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

## Գ.

### ՍՏԱԼԻՆԻ ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՄՈՒՆՔԸ ԵՒ « ՊՈԼՍԱՀԱՑ ԴԻԱԼԵԿՏԸ»

*Ստալինը իր ծանօթ յօդուածի մէջ, բնական - նաբար, Հայոց լեզուի հարցը չի չօշափում: Նա խօսում է լեզուի մասին ընդհանրապէս: Թէ հայ մէկ հատուածի՝ արեւմտահայերի լեզուն բարբառ է, այդ եզրակացութեան յանգել են Հայաստանի վարիչները, հիմք ընդունելով, ինչպէս իրենք յայտարարում են, Ստալինի լեզուաբանական ուսմունքը :*

*Ճի՞շդ է արդեօք այդ եզրակացութիւնը :*

*Մենք վերտին կարդացինք Ստալինի դրած - ները լեզուի մասին եւ պիտի յայտարարենք որ հայ բոլշեւիկների հետեւութիւնը բոնագրօսիկ է ու հիմքից զուրկ:*

*Ստալինը դիալեկտների (բարբառների) մա - սին խօսում է իր յօդուածի այն գլխում, որտեղ պատասխանում է մի քանի բոլշեւիկների կողմից իրեն ուղղուած հարցին — «Ճի՞շդ է արդեօք, որ լեզուն միշտ էլ եղել է եւ մնում է դասակարգային որ հասարակութեան համար ընդհանուր եւ միասնական ոչ - դասակարգային, համաժողովրդական լեզու գոյութիւն չունի »:*

*Ստալինը պատասխանում է· — «Ո՛չ, ճիշդ չէ»: «Լեզուն, բացատրում է նա, որպէս հասարակութեան մէկ մարդոց հաղորդակցման միջոց, ընդհանուր ու միասնական է եղել հասարակութեան համար, հաւասարապէս ծառայել է հասարակութեան անդամներին, անկախ նրանց սոցիալական (ընկերային) դրութիւնից» (վլճակից), ուրիշ խօսքով նա դասակարգային չէ եղել երբեք եւ չէ ներկայիս :*

*Այսպէս է բնոյթը համաժողովրդական (համազգային) լեզուի :*

*Բայց այդ համաժողովրդական լեզուի կողքին, շարունակում է Ստալինը, կան «դիալեկտ»ներ, «բարբառ»ներ եւ «ժարգոն»ներ, որոնց ստեղծողներն են «սոցիալական առանձին խմբերը » , « առանձին դասակարգերը»:*

*— « Այդ տեսակէտից, ասում է Ստալինը, առանձնապէս աչքի են ընկնում ժողովրդից անջատուած եւ ժողովրդին ատող ունեւոր դասակարգերի վերնախաւերը՝ ազնուական արիստոկրատիան , բուրժուազիայի վերնախաւերը», որոնք եւ «ստեղծում են «դասակարգային» բարբառներ, ժարգոններ, սլանգային «լեզուներ»:*

*Այս պարագան նկատի ունենալով, շարունակում է Ստալինը, չատերը պնդում են, թէ լեզուն դասակարգային է, թէ կայ «բուրժուական լեզու, «ազնուական լեզու»: Այդ կարծիքը սխալ է, որովհետեւ այդ «բարբառներն ու ժարգոնները չի կարելի համարել լեզուներ»:*

*Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը , Ստալինի « ուսմունքը » «դիալեկտ»ների մասին վերաբերում է ընկերային խաւերի, դասակարգերի ստեղծած ժարգոններին եւ բարբառներին: Նա միայն դրանց մասին է խօսում: Ուշագրաւ է նաեւ այն հանգամանքը, որ թէ Ստալինի յօդուածի սուվետահայ թարգմանութեան եւ թէ Զ· Գրիգորեանի ու Ս· կարապետեանի ճառերի մէջ գործ է ածւում միշտ բարբառ և երբեք գաւառաբարբառ տերմինը: Եւ այդ ճիշդ է , որովհետեւ դիալեկտը (բարբառը), Ստալինի գործածած իմաստով, տարբեր է գաւառաբարբառից: Առաջինը յատկանշւում է ընկերային որոշ խաւի, որոշ դասակարգի պատկանելիութեամբ, իսկ երկրորդի բնորոշ գիծը այն է, որ գործ է ածւում որոշ հողամասում (տերիտորիայում) ապրող բնակիչների կողմից, ընդ - որում, առանց դասակարգային խորութեան :*

*Այս է ահա, խտացրած ձեւով, Ստալինի ա - սածները լեզուի մասին, որ համազգային է (համաժողովրդական է) ու միասնական (մէկ) եւ , մանաւորապէս, դիալեկտների մասին, որոնք մէկից աւելի են եւ ստեղծուած են «ժողովուրդը ա - տող ունեւոր դասակարգերի կողմից» ու կրում են դասակարգային բնոյթ :*

*Արեւմտահայ գրական լեզուն, սխալ կերպով հետեւցնում են վերոյիշեալից Հայաստանի վարիչները, դիալեկտ է և պիտի բաժանի այն բարբառը, որ, ըստ Ստալինի, բաժանում են բոլոր դիալեկտները («մահացում»):*

*Բայց եթէ նա դասում է Ստալինի ասած «դիալեկտ»ների (բարբառների) կարգը, ապա բնական հարց է առաջ գալիս՝ ո՞ր դասակարգի եւ ընկերային ո՞ր վերնախաւի լեզուն է այն :*

*— Կ· Պոլսի Հայերի լեզուն, պատասխանում են կոմինտէրնի ներկայացուցիչները Զ· Գրիգորեանը եւ Ս· Կարապետեանը :*

*Կ· Պոլսի հայութիւնը դասակա՞րդ է: Գոնէ ասէին, որ արեւմտահայ լեզուն Պոլսոյ «ամիրա»ների կամ «էօնաֆ»ների լեզուն է, այն ժամանակ թերեւս հեռաւոր կապ կարելի լինէր հաստատել Ստալինի դրածի եւ կենտկոմի՝ հիմքում անճիշդ՝ հաստատումի միջեւ :*

*Եւ ինչո՞ւ հայ բոլշեւիկների ընտրութիւնը կանգ է առել Կ· Պոլսոյ վրայ: Անշուշտ նրա համար որ արեւմտահայ գրական լեզուն գերազանցապէս մշակուել եւ զարգացել է Կ· Պոլսում: Բայց այդ դէպքում պէտք է եւ կարելի է խօսել ոչ թէ դիալեկտի ,այլ համաժողովրդական լեզուի մասին որ ,գրաւում է սակայն ,ճիշդ եւ ճինդ այն դիրքերը ինչ որ սովետահայ լեզուն արեւելահայերի մօտ:*

*Արեւմտահայերէնը Կ· Պոլսոյ Հայոց բարբառն է, դատում է Զ· Գրիգորեանը, որովհետեւ Վանի, Ալաշկերտի, Զէյթունի, Մուշի եւ Սասունի շրջանների բնակչութիւնը չէր խօսում այդ լեզուով եւ ունէր իր յատուկ բարբառները :*

*Բնակչութեան ո՞ր խաւի մասին է խօսքը՝ հասարակ ժողովրդի՞ :*

*Իսկ Շերակի, Ղարաբաղլի, Զանդեզուրի, Լոռիի, Ախալքալակցիների Դարալագեազի (Մալիշկայի) եւ նոյնիսկ Ալարատեան դաշտի որոշ շրջանների հասարակ ժողովուրդը չի՞ խօսում իր յատուկ բարբառներով: Եւ ինչո՞ւ, այդ դէպքում, սովետահայ (արեւելահայ) լեզուն Երեւան քաղաքի Հայերի «դիալեկտ»ը չի համարւում :*

*Խիստ ուշագրաւ է, որ արեւելահայերէնի դերակայութիւնը ցոյց տալու համար, հայ բոլշեւիկները երբեք չեն չեշտում նրա պետական լեզու լինելու հանգամանքը: Եւ դիտո՞ք ինչու: Որովհետեւ Ստալինը այդ պարագան չի մատնանշում իր յօդուածներում: Լեզուի առաւելութիւնը դիալեկտի նկատմամբ այն է, ասում է Ստալինը, որ լեզուն համաժողովրդական է, «ապատարկում է ամբողջ հասարակութեան, ընկերային բոլոր դասակարգերին» եւ պատկանում է ժողովրդին, ազգին: Պետականութեան մասին ոչ մէկ խօսք :*

*Ստալինի այս «դրոյթը» խլում է հայ բոլշեւիկների ձեռքից մեկ զէնքը, որով կարելի էր փաստարկել արեւելահայերէնի ներկայացրած միակ առաւելութիւնը՝ պետական լեզու լինելու հանգամանքը, որից զուրկ է արեւմտահայերէնը : Եւ չչեղելու համար Ստալինի «հանճարեղ ուսմունքից», նրանք սահպատած են գոհանալ միայն այն անճիշդ յայտարարութեամբ, թէ «հայ ժողովուրդը ունի միայն մէկ իսկական ընդհանուր ժողովրդական լեզու», եւ այդ արեւելահայերէնն է :*

*Եթէ մի արեւմտահայ նոյն ձեւով յայտարի թէ հայ ժողովրդի միակ լեզուն արեւմտահայերէնն է, նոյնքան «ճիշդ» կը լինի, որքան Հայաստանի վարիչների յայտարարութիւնը :*

*Մեր կարծիքով, պատշաճ չէ արեւմտահայերէնի եւ արեւելահայերէնի խիստ բարդ հարցը լուծել անհիմն յայտարարութիւններով ու կուսակցական խողովակով՝ մի երկրում, ուր կան Ակադեմիա, Լեզուի Ինստիտուտ, «դիտահետազօտական» այլ կարգի հիմնարկութիւններ: Եւ, վերջապէս, այնպիսի հռչակաւոր գիտնականներ, ինչպէս Հ· Աճառեան եւ Գր· Ղափանցեան :*

**Ա· ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ**

---

*ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ*

## Հնդկաստանի աճումը եւ սովը

Նկատի ունենալով ժողովուրդին յարաճուն յաւելումը, Հնդկաստան հետզհետէ կուգայ այն համոզման թէ հակակշիռ պէտք է կատարուի ծը – նունդներու վրայ, սովի տեւական սպառնալիքին առաջքը առնելու համար :

Այս առթիւ կարծիքները կը տարբերին նախարարներէն մինչեւ ստորադասները, թէ բարոյա – պէս ցանկալի՞ է եւ կամ տնտեսապէս գործնակա՞ն է այս հակակշիռը:

Թէեւ կառավարութիւնը ցարդ որեւէ նախաձեռնութիւն չէ առած, սակայն արդէն տիղական թաղապետութեանց կողմէ որոշ կեդրոններ բաց - ուած են: Այս հակակշիռը կ'ըլլայ մեծ քաղաքնե – րու միջին դասուն եւ մասամբ ալ բանուորներուն վրայ, այսուհանդերձ տակաւին ժողովուրդին հարիւրին 90ին չի հասնիր: Կառավարական պայքարը չատ սուղի կը նստի, քարոզչութեան, մանրագէտներու սպասարկութեան եւ դեղեր բաշխելու հա – մար աղքատներուն:

Վերջին կէս դարուն Հնդկաստանի ժողովուրդը 54 առ հարիւր աւելցած է: 1901ին ժողովուրդին թիւը 235.500.000 էր, իսկ 1951ին բարձրացած էր 356.890.000ի: Վերջին տասնամեակին միայն 42 միլիոն աւելցած է: Աշխարհի մարդոց վեցէն մէկը Հնդիկ է, եւ սակայն աշխարհի բնակչութեան մէկ վեցերորդը կ'ապրի աշխարհի երեք առ հարիւրէն պակաս մակերեսի մը վրայ :

Ապրուստի մակարդակը չափազանց վար է : 1949ին Հնդկաստանի մէջ տարեկան դրամագլուխի եկամուտը 255 րուբլի էր (19 անգլ· ոսկի) , բաղդատմամբ Անգլիոյ ուր 277 անգլ ոսկի է, իսկ 1453 տոլար (519 անգլ· ոսկի) Մ· Նահանգներու մէջ :

Ժողովուրդին մեծ թիւը բաւարար սնունդ չառներ: Կալկաթայի եւ Պոմպէյի մէջ հազարա – ւորներ փողոցը կը պառկին գիշերը: Ջերմախտը եւ հիւծախտը ամէն տարի երեք միլիոն զոհ կը խլեն :

Անոնք որ համաձայն են ծնունդները սահմանափակելու, կը կարծեն թէ երկրին միջոցները կրնան բաւարար սնունդ ճարել ինչպէս եւ ապ - րուստի բարձր մակարդակ եւ առողջութիւն տալ ժողովուրդին :

Իսկ հակառակորդները կը հիմնուին կրօնական եւ բարոյական տեսակէտին վրայ, եւ ատելի չուտ կը մտածեն թէ անգործնական է Հնդկաստանի մէջ, որովհետեւ ոչ կառավարութիւնը, ոչ ալ դիւղացին եւ բանուորը կրնան դիմանալ ծախքին :

Կրօնական մանաւանդ արդելք մը չկայ ծը – նունդներու վրայ հակակշիռ հաստատելու հա – մար, ոչ Հնդիկներուն եւ ոչ ալ Իսլամներուն մէջ, ինչպէս կայ կաթոլիկներուն մէջ: Այսուհանդերձ Հնդիկներուն մէջ խոր հակակրութիւն մը կայ, որ մասամբ կրօնական զգացումէ կը բխի: Կը կարծեն թէ երախաները աստուածային տուրք են եւ պէտք է ընդունուին, եղածին պէս : Շատ մը Հնդիկներ կը հաւատան թէ փրկուելու համար իրենց թաղ – ման ծէսերը պէտք է կատարուին զաւակի մը կողմէ — եւ ասոր համար իրրեւ ապահովութիւն կ'ուզեն ունենալ մէկէ աւելի տղաք :

Շատ մը աղքատ ընտանիքներու մէջ, տղաքը տնտեսական օժանդակութիւն կրնան ըլլալ, բայց օրէնքը կ'արգիլէ 14 տարեկանէն վար տղոց աշ – խատիլ գործատուններու կամ հանքերու մէջ : Անոնք կրնան շատ պզտիկ տարիքէն, օգնել միայն հողային աշխատանքներու մէջ :

Ծնունդներու հակակշիռին հակառակորդները կ'առարկեն թէ այդ կերպով խառնակեցութիւնը կրնայ աւելնալ, վէնեռական հիւանդութիւնները կրնան տարածուիլ եւայլն :

1946ին հնդկական կառավարութիւնը 25 մասնագէտներու յանձնախումբ մը կազմեց Հնդկաստանի առողջապահութիւնը ուսումնասիրելու համար: Անոնց զեկուցումին համաձայն կիներու մեծամասնութիւնը բաւարար չափով զարգացած չէր, սորվելու եւ գործադրելու համար միջոցներ՝ չէր, սորվելու եւ գործադրելու համար միջոցներ՝ յղութեան դէմ եւ թէ ժողովուրդը այնքան խեղճ էր որ ծախքին չէր կրնար հանդուրժել եւ թէ բաւարար բժշկուհիներ չկային երկրին մէջ, ինչպէս եւ առողջապահական այցելուներ (2000 ամէնը, ամբողջ երկրին համար) սորվեցնելու ծնունդը արգիլելու միջոցները: Յանձնախումբը թելադրեց որ հիւանդանոցներուն եւ ուրիշ առողջապահական կեդրոններու հրահանգներ տրուին եւ եթէ կարելի է ձրի դեղեր ճարուին աղքատներուն, հոն ուր անհրաժեշտ է ծնունդներու վրայ հակակշիռ կատարել, առողջապահական պատճառներով :

Յարդ կառավարութիւնը պէտք չէ տեսած մեծ արշաւի մը ձեռնարկելու եւ նախարարներն ալ համաձայն չեն թէ խոհեմութիւն է :

Վարչապետ Նեհրու քանիցս հրապարակաւ արտայայտուած է ի նպաստ ծնունդներու սահմանափակման :

Սակայն առողջապահական նախարարը որ կաթոլիկ է եւ 16 տարի շարունակ քարտուղարը եւ պած է Կանտիի, կ'ընդդիմանայ: Կանտին ինքն ալ համաձայն էր ինքնազսպումի քան թէ հակակշիռի:

Այսուհանդերձ ծնունդներու հակակշիռ մը սկսած է Հնդկաստանի մէջ: Պոմպէյի քաղաքապետութիւնը եօթը դարմանատուն կը պահէ ուր կը ծախուին դեղեր եւ կամ ձրի կը տրուին ազ – քատներուն: Ծրագիրներ կան Մատրասի Ահմէտապատի մէջ ալ դարմանատուններ բանալու :

Բացի այս պաշտօնական կեդրոններէն, անհատական դարմանատուններ ալ կան որ կը պահուին հանրային պաշտօնեաներու կողմէ :

Այս ազդակները ինչպէս եւ մամուլի պայքարը եւ կանայք կազմակերպութեանց խնդրանքները, վերջին երկու տարիներուն ցոյց կուտան թէ ընտանեկան այս հարցը դեռին դասած է Հնդկաստանի մէջ: Թէեւ չատեր կը խորհին թէ տակաւին տարիներու հարց է որ ծնունդներու հակակշիռը ընդհանրանայ: Ուրիշներ ալ կը խորհին թէ աղջիկներու ամուսնութեան տարիքը պէտք է 14էն 16—18 բարձրացնել: Ասով կը պակսի մայրական մահերու թիւը, որ մասամբ չատ կը բերէ դերակշռութիւն այրերու թիւի (տասը միլիոն աւելի են Հնդկաստանի մէջ) :

Ամուսնութեան տարիքին բարձրացումն ալ նպաստաւոր չի նկատուիր, որովհետեւ չատ մը մայրեր կ'ուզեն օր առաջ տեղաւորել իրենց աղջիկները :

Թ· Ա· Թ·

---

*ԻՏԱԼԻԱ Մ· Նահանգներուն տրամադրութեան տակ դրաւ Լիվոռնոյի նաւահանգիստը, պաշար եւ զինամթերք փոխադրելու համար դէպի արեւմտեան Գերմանիա :*

## ԱՌԱՋԻՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ

« Անմեղ Գիւտ» կը կոչէր Թէոֆրաստ Ռընօտօ երեւումը Ֆրանսերէն առաջին լրագրին ղոր հրա – տարակեց 1631ին եւ ձօնեց Լուդովիկոս ԺԳ·ի :

— Վեհափառ Տէր, կ'արժէ նկատի առնել , պատմութեան սիրոյն, թէ իր 63 թագաւորներու ընդմէջէն, Ֆրանսա որ միշտ կը շահագրգռուի նոր գիւտերով, բաւականին հեռատես եղած չէ «կազէթ» մը հրատարակելու եւ կամ ներքին թէ արտաքին չաթաթական լուրերու հաւաքում մը կատարելու :

Թէոֆրաստ բժիշկ մըն էր որ անցաւ լրագրութեան : Փարիզի մէջ թերթ հրատարակելով վայելեց պաշտպանութիւնը Ռիշըլիէոյի եւ Լուդովիկոս ԺԳ·ի : Ռիշըլիէօ օգտագործեց զայն իր քաղաքական նպատակներուն համար, իսկ Լուդովիկոս ԺԳ· ինքն իսկ կը գրէր իր կնոջ դէմ, թունալից յօդուածներ :

Այս առաջին լրագիրը՝ պարբերաթերթ Լրատու (Կազէթ) մըն էր , քառածալ էր եւ առանց վերնագրի լուրեր կուտար Թուրքիոյ, Իտալիոյ , Սպանիոյ, Փորթուկալի մասին : Այս «Կազէթ»ը տեւեց մինչեւ 1900, առանց անուն փոխելու : Մարդոց միջեւ յարաբերութեան նոր միջոց մը եղաւ : Թերթը աւելի վերջ կոչուեցաւ Կազէթ տը Ֆրանս եւ միայն արտասահմանեան լուրեր կուտար : Վեց ամիս չանցած , յաջողութիւնը այնքան մեծ եղաւ, որ կրկնապատկեց ծաւալը եւ ութ էջով լոյս տեսաւ, չորսը ներքին լուրերու յատուկ : Տարի մը վերջ 32 էջով եւ նկարներով կը հրատարակուէր :

Ան ազատութիւն կ'ուզէր իր «Կազէթ»ին, որպէսզի առանց արգելքի տարածուէր այսինքն ազատութիւն լուրերու : Աղաչանք մը ունիմ կ'ըսէր իշխաններուն եւ օտար պետութեանց որ աւելորդ ժամանակ չկորսնցնեն իմ լուրերուս ճամբան փակելով :

Թէոֆրաստ Ռընօտօ չատ հանճարեղ դէմք էր իր դարուն մէջ : Բացի «Կազէթ»էն, բազմաթիւ օգտակար գիւտեր ըրաւ : Փընօտօ էր որ առաջին անգամ հիմնեց «մանր ազդերու» դրութիւնը, ուղելով օժանդակել աղքատներուն «որովհետեւ անոնք չեն գիտեր թէ որու պէտք է դիմեն եւ տեղ չունին իրենց դիմումներուն համար : «Կուան Ֆօք»ը տեղատուրման գործակալութիւն մըն էր եւ ծանուցում - ներու վայր մը : Աստղմէ զատ ան հիմնեց առաջին դրատունը :

Գրական մրցանակ մը հաստատուած է իր անունով :

## ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

### « ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ » ՇՈՒՐՋ

*Ինչպէս յայտարարուած էր, մենք, խումբ մը բաժնետէրեր, որոշած ենք հաւաքարար բողոքագիր մը ուղղել Rue Trévise*ի Ազգ· Տան վարչութեան դէմ հետեւեալ պատճառներով ·—

1.— Իր գնումէն ի վեր, չէնքը չէ ծառայած իր նպատակին :

2.— Ցարդ՝ ներկայ վարչութիւնը , ինքնագլուխ գործած է, առանց որեւէ տեղեկութիւն հաղորդելու բաժնետէրերուն :

3.— Ներկայ «վարչական խորհուրդին» նախորդ նախագահին՝ հանգուցեալ Պ· Ե· Պարկիր - ճեանի մահուրնէ ետք, առանց ընդհ· ժողով դումարելու, նոյն վարչական խորհուրդէն մէկ — երկուքի մահուան պատճառով , այնպէս որ պաշարման սկիզբէն ի վեր ամէնէն դէշ օրերէն մին եղաւ անիկա : Ընդհակառակն , ծուլի կողմը ամէն ինչ հանդարտ մնաց, սակայն ամէն րոպէ թշնամի նաւերու նոր ու յանկարծական յարձակման մը վախով կ'ապրէինք : Մեր սրտի անձկութիւնը էն չատ աւելցնողը թուրք բանակին մէջ չարունակաբար տիրող անհուն եւ ղուարթզործում դրչուհին էր : Երաժշտական գործիքներ ու տաւիղ եւ ծնծղայ ամէն կողմէ կը հնչէին հոն : Ընդհանուր ցնծութեան աղաղակներ էին առոնք, որովհետեւ Թուրքերը իմացեր էին թէ վերջնական յարձակումը որոշուած էր ալ :

Ամէնքս կը զգայինք թէ այդ վերջնական կռիւին համար ամէն պատրաստութիւն կը տեսնուէր հոն »:

Այդ իրիկունն ալ, ինչպէս ամէն օր, կայսրը ձիով այցելեց ինքնապաշտպանութեան բոլոր կէտերը · չատ անգամներ ձիէն վար իջաւ ու պատնէշներու վրայ բարձրանալով դիտեց քաղաքը շրջանակող լուսավառութիւնը : Երկարօրէն ականջ դրաւ թմբուկներու դոփիւնին եւ թշնամի բանակի աղմուկին : Ինք ու իր քաջասիրտ ընկերները տիրութեամբ հասկցան թէ վերջնական յարձակումին աղդարար նշաններն էին անոնք, աւաղ, իրենց վախճանին նշանները : Այս սոսկալի տեսարանին առջեւ կայսրը լուռ ու մտածկոտ մնաց եւ վշտի արտասուքներ կը հոսէին այտերն ի վար :

Մայիս 25ին, իրիկուան ժամերգութեան պահուն, նոր ական մը գտան Քալիկարիայի մարդին մէջ, բայց այս անգամ չատ աւելի ուժեղ, չատ աւելի սպառնական ու չատ աւելի վտանգաւոր քան բոլոր նախորդները, որովհետեւ արդէն անցեր էր պարիսպին տակէն, որ այս կերպով այդ յանպատրաստից չինուած փայտակերտ լաստին միայն կը յենուր հոդ, այնպէս որ եթէ Թուրքերը ժամանակ ունենային կրակ տալու այդ լաստակերտին անմիջապէս պիտի փլէր եւ Թուրքերը պիտի խոյանային ներս ու ալ ոեւէ դիմադրութիւն ընել կարելի պիտի չըլլար : Զենք գիտեր որո՞ւ վրայ սքանչանք աւելի . Թուրք ականափորներու անհատատալի ու չյուսահատող, ամէն անգամուն ալ ի դերեւ ելլող եւ սակայն՝ իրենց վտանգալից գործը նորէն ու նորէն սկսող յանդգնութեան վրա՞յ թէ ոչ պաշտպաններու հրաշալի կորովին, որոնք հողին տակ ժամէ ժամ, վայրկեանէ վայրկեան կը կրուէին այս սարսափելի ու խորհրդաւոր վտանգին դէմ, ամէն օր նորանոր ու մահացու դիրկ դրկի կռիւներ կը մղէին զարհուրելի կռիւներ գետնին ընդերքին մէջ իսկ :

Պարպարոյի խօսքով, 25 Մայիսի այդ ականը վերջինը եղաւ : Այդ օրէն Թուրքերը հրաժարեցան յարձակման այս տժգանելի ձեւէն, որ խիստ չատ Թանկագին կեանքերու կորուստին պատճառ կ'ըլլար : Զականօս փաչայի երկրաչափները , ըստ Թեթալտիի, բոլորը տասնեւչորս անգամ փորձած էին, ոսկիի եւ արծաթի հանքերու ստորերկրեայ աշխատութեանց վարժ իրենց մարդոց ձեռքով, պատնէշը փորելու, բայց պաշարեալները մանրակրկիտ ուշադրութեան եւ ստորերկրեայ ամենածանր աղմուկներն իսկ մտիկ ընելով՝ չգիտեր էին ամէն անգամ ալ գտնելու այդ ականները :

(Շար·)

## Գաղութէ գաղութ

ԱՄՄԱՆԷն կը գրեն Պէյրութի «Ազդարար»ին, թէ Հեթումեան Ազգ· վարժարանը որ ունի 275 երկսեռ աշակերտութիւն, կը կառավարուի հոգեւոր հովիւ Կորիւն վրդ· Մանուէլեանի կողմէ : Վարդապետը Մայիս 26ին երբ կ'արձակէ աշակերտները, կ'ըսէ թէ «Մայիս 28»ի առթիւ բաց է վարժարանը, ինչ որ ընդվզում յառաջ կը բերէ դաղութին մէջ : Երկուշաբթի առաւօտ կը դիմեն Կորիւն վարդապետին եւ կը խնդրեն որ ի չարդանս Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձին փակէ վարժարանը : Անոր մերժումին վրայ, կը հեռանան Երեւանգէմի պատր· տեղապահին, որ կը թելադրէ համաձայնիլ, իսկ վարդապետին ալ կը հրահանգէ բանալ վարժարանը եւ դիմել ոստիկանութեան : Ոստիկանութիւնը կը հասնի, սակայն ոեւէ մէկը ձերբակալելու պատճառ չի տեսներ : Կորիւնվարդապետ դեռինները կը տապալուին ոստիկաններուն եւ ժողովուրդին դէմ եւ հրաւիրելու համար : Տեղական խորհուրդի անդամները հասնելով , կը փակեն վարժարանը :

Մայիս 28ի ոօնին առթիւ փակ եղած են տեղւոյն կաթոլիկ եւ բողոքական վարժարանները : Իսկ Հեթումեան վարժարանի 275 աշակերտներէն միայն 40 աշակերտներ դպրոց գացած են :

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ Թէհրան գտնուած առեն, այցելած է Թալվեղի եղբայրներու նկարչատուն : Այնտեղ իր ուշադրութիւնը դրաւած են Օմար Խայեամի նկարները, եւ անոր իմաստասիրական քառեակներու մէջ արտայայտած միտքերը : Թալվեղի եղբայրները չուրջ 25 × 40 ս· ծաւալով զարգանկար տախտակի մը վրայ փակցուած փղոսկրի թերթիկի վրայ չքեղ դրոյներով զծագրած են Պ· Մարտիկեանի դիմադիծը : Մանրանկարչական այս զեղեցիկ գործին վրայ երկու եղբայրները աշխատած են չաբաթ մը : Պ· Մարտիկեան գնած է 12 կտոր անոնց նկարներէն իբրեւ յաղող նմոյշներ իրանեան նկարչութիւն :

× Տէր եւ Տիկին Մարտիկեան այցելած են նաեւ Նոր Ջուղա, ուր սեղան մը սարքուած է ա–

[illegible]

կու անհատներ, ինքնագլուխ՝ կ'որոշեն ընտրել նոր նախագահ մը, որուն գոյութիւնն իսկ կ'անդիտանային ցարդ, բաժնետէրերը » :

4.— Կը լսենք նոյնպէս թէ՝ վերոյիշեալ չէնքին մէջ, այդ «պաշտպօղուք» պարոնները, իրենց յատուկ ձեւերով առեւտրական գործառնութիւն – ներ ալ կատարած են, որոնց մասին ամենափոքր տեղեկութիւնն իսկ չունին բաժնետէրերը :

5.— 1945էն ի վեր գնուած է չէնքը եւ անկէ ի վեր, ամէն օր, ամէն ամիս ու ամէն տարի ,համբերութեամբ սպասած են բաժնետէրերը, այն յոյսով թէ՝ Փարիզի բոլոր ազգ· կազմակերպութիւնները համախմբուելով, կեդրոնական վայր մը պիտի ունենան այնտեղ :

6.— Այս թերացումներէն զատ, ազգային եւ միաժամանակ առեւտրական այս ձեռնարկը վրան են, քմահաճ ու ինքնագլուխ, ինչ որ արդար գայրոյթ եւ դժգոհութիւն պատճառած է բաժնետէրերուն : Այս բոլոր ապօրինութեանց միակ պատասխանատուն է եւ կը մնայ վարչութիւնը, թէ հանրային կարծիքին եւ թէ օրէնքին առջեւ :

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ԲԱԺՆԵՏԷՐԵՐ

## ՀԱՑ ԵՐԳԱՀԱՆԻՆ ՎԱՍՏԱԿԸ

Սէնի ափերուն վրայ, Կոմիտասի, Շահմուրատեանի, Օր Թորոսեանի, Օր· Առաքելեանի, Սազըզլեանի, Պարթեւեանի, Ղազարոսեանի եւ Ազաղարեանի պէս ընտանի դէմքեր, փոխն ի փոխ մեզի փոխանցեցին իրենց արուեստին համբոյրը : Այս անգամ , ահա ուրիշ երգահան մը՝ Պ· Աւետիս Մեսումենց (Մելքոնեան), մեզի կը հրամցնէ հատընտիր ծաղկեփունջ մը :

Տարօրէն երաժշտադէտ մը, որ ունենալով հանդերձ անձնադրոյմ արուեստ մը, դերազանցօրէն կը պահէ տոհմիկ նկարագիրը : Պ· Ա· Մեսումենց, ընթացաւարտ Լիւնի երաժշտանոցէն, քսան ծանօթ է Հարաւ· Ֆրանսայի հայութեան : Իսկ երեք տարի առաջ, յաջող քննութիւն մը անցուց Փարիզահայ գաղութին առջեւ, դաշնաւորելով , բեմադրելով եւ վարելով «Ղարաբաղի Մելիքներ» օփերէթը, կէթէ Լիրիքի հսկայ թատրոնին մէջ :

Երաժշտասէր հասարակութիւնը, կը խորհի, չատ ուրախ պիտի ըլլայ վերադտնելով այդ յիշատակելի ներկայացման երեք եղանակները «Լսիր Մեհրի»ն, «Ախ, իմ Աստուած դու լսիր»ը, մանաւանդ Ջումշուտի սիրերգը՝ «Գարնան մի օր», որ սքանչելի գործ մըն է :

Ինչպէսքի զուարթ եղանակ մըն է «Գինեին երգը», որ բոսորագոյն ըմպելիքին փառաբանութիւնը կ'ընէ :

Մեսումենցի երգերուն չարքը, Արաքսիրի խանդավառ չուրջպարէն վերջ, կը հետեւի ցեղին ճակատագրին : Մեծ պատերազմի փոթորիկէն խըլուած, ամբողջ երեք տարի եղած է զաւակը անապատին : « Ուղտապանին երգը» վերակոչումն է այդ կեանքին, մերթ զուարթ եւ անհոգ, ու մերթ խռոված ահաւոր աւազամրրիկէն : Այս երգը թարգմանուած է օտար լեզուներու :

« Վարդին արցունքը», դաշնաւորուած օտար ափերուն վրայ հասակ նետած պարմանիներուն համար, հոգեխռով «թանկօ» մըն է : Սիրային փոխատացութիւն մը, երկու մտերիմ հոգիներու մի – ջեւ :

Բոլոր այս պնակիտները իրագործուած են «Փոլիտոր» ընկերութեան կողմէ, մենեջրներ, դուերգիները եւ խմբերգները փոխն ի փոխ կը կատարեն Ս· Անդրէասեան, Հ· Խօքսիւզեան, Ա· Քիւֆքէչեան, Մ· Խաչիկեան եւ Օր· Աստղիկ Քէօսէեան :

Մեսումենցի գործերուն մէջ իր պատուոյ տեղը ունի Ակնայ «Մանի»ն, որ խորապէս կ'արձագանգէ մեր սրտին մէջ : Օտար երկինքներու տակ, այս քնքոյշ եւ տրամաթախիծ երգը, դիւթահարչ բան մը ունի, որ կը պարուրէ մեր հոգին կարօտաբաղձ ղողացումներով : Ա· ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

անոնց.— «Ցարձակեցէք եւ ձեր դէմացը պիտի դանէք ազատ ազգերուն միացեալ ուժերը։ Ցարձակեցէք եւ պիտի ստիպուիք մղել պատերազմ մը որ ձեզի համար անկարելի պիտի ըլլայ չհիւլ »։

Եզրակացնելով , նախագահը յիշեցուց թէ անհրաժեշտ է բազմապատկել Մ. Նահանգներուն ուժերը, բայց միեւնոյն ատեն բաց թողուլ դուռը՝ բոլոր վէճերու խաղաղ կարգադրութեան համար ։

ԱՌԱՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Պ. Մալիքի ճառէն անմիջապէս վերջը, ՄԱԿի ընդհ. ժողովի նախագահը, Նասրոլլահ Էնթէզամ (Իրան), Ուոշինկթընէն օդանաւ նստելով Նիւ Եորք դնաց Ս. Միութեան պատուիրակը տեսնելու եւ լուսաբանութիւններ խնդրելու համար։ Բայց Պ. Մալիք հիւանդ ըլլալով, տեսակցութիւնը յաջորդ օրուան ձգուեցաւ։ Իրանի պատուիրակը յուսալից կ'երեւար, եւ բացատրեց թէ Պ. Մալիքի առաջարկները մեծ տարբերութիւն մը չունին Ազգաժողովին յայտնած հինգ սկզբունքներէն ։

Միեւնոյն օրը թերթերը կը ծանուցանէին թէ խորհրդային պատուիրակը Մոսկուա պիտի վերադառնայ Յուլիս 6ին ։

⚔ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ղեկուցում տալով արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Պ. Մալիքի նախաձեռնութիւնը կարեւոր է, եթէ Զինաստանն ալ համաձայն ըլլայ։ (Փեքինի անթելը հաղորդեց թէ «Զինաստանի ժողովուրդը ամբողջովին համաձայն է Պ. Մալիքի»)։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարն ալ յայտարարեց ։

— « Քորէայի պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Ս. Միութեան պատուիրակը հասկցած է ճշմարտութիւն մը.— եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես, առաջին գործդ պիտի ըլլայ դադրեցնել պատերազմը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը դրական տարր մը կը նկատէ Պ. Մալիքի յայտարարութիւնը ։

⚔ Արժեթուղթերը բարձրացան Նիւ Եորքի եւ Լոնտոնի սակարաններուն մէջ, գինադադարի լուրերուն վրայ ։

⚔ Բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ անհամբեր կը սպասեն Մոսկուայի լուսաբանութեանց, որ բոնցմէ կախում ունի ամէն բան։ Մինչ այս մինչ այն, հոխները կը չարունակուին Քորէայի մէջ։

## Անգլեւիրանեան վէճը

### ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐՈՇ Է ՏԱԿԱՒԻՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ անգլեւիրանեան վէճը ծանրացած է, իրրեւ հետեւանք նոր իրողութեան մը — բրիտանական քարիւղատար նաւերուն արգիլուած է մեկնիլ Ապատանէն, եթէ նաւապետները չստորագրեն Իրանի ազգ. ընկերութեան պահանջած ընկալագիրը ։

Անգլիացիները կը մերժեն համակերպիլ, այնպէս որ բազմաթիւ նաւեր խոնուած են նաւահանգստին մէջ, իսկ զտարանները հետզհետէ կը լեցուին, վտանգաւոր կացութիւն մը պարզելով ։

Միւս կողմէ չատ մը Անգլիացիներ կը սրբոնջան թէ ինչո՛ւ պիտի լքեն գտարան մը որ կ'արժէ 300 միլիոն սթերլին, որ աշխարհի ամենամեծն է եւ գլխաւոր աղբիւրը Մեծն Բրիտանիոյ օդանաւերու հրանիւթին։ Անոնք մեծ յոյսեր դրած են Լա Հէյի առեանին վրայ, թէեւ Իրան կը մերժէ ճանչնալ անոր իրաւասութիւնը ։

Ահմէտ Տաֆթարի, Քարիւղի Ազգ. Ընկերութեան նախագահը, յայտարարեց թէ Իրան պիտի դիմադրէ եթէ Անգլիա զինեալ միջամտութիւն փորձէ ։ «Մենք տէրն ենք կացութեան ։ Ապահով են Բրիտանացիներու կեանքը եւ սեացուածքը ։ եթէ Անգլիացիները զօրք հանեն հետեւանքը պիտի ըլլայ երրորդ աշխարհամարտ մը »։

⚔ Անգլեւիրանեան ընկերութեան Ապատանի տնօրէնը, Պ. Դրէյք, ամբաստանուեցաւ թէ վնասարարութիւն կը կատարէ, պատուիրելով անգլիացի նաւապետներուն որ չստորագրեն իրանեան ընկալագիրները։ Մինչեւ հինգշաբթի պայմանաժամ տրուած է տնօրէնին, պատասխանելու համար թէ կրնա՞յ չարունակել պաշտօնը ի հաշիւ Իրանի կառավարութեան ։ եթէ մերժէ, պիտի ձամբուի ։ Տնօրէնը Պասրա գնաց, եւ պիտի վերադառնայ քանի մը օրէն ։

Անգլիացի պաշտօնեաները որեւէ տրամադրութիւն չունին մնալու ։ Անգլեւիրանեան ընկերութեան նախագահը, Ձէքսըն, որ Լոնտոն վերադարձաւ, յայտարարեց թէ չատ ծանր է վնասարարութեան դէմ յօրինուած օրէնքը ։ (Անգլ. կառավարութիւնը ուժգնօրէն բողոքեց այս օրէնքին դէմ)։ Իր կարծիքով, Իրան հազիւ մէկ տարիէն կրնայ բանեցնել նաւթահորերը, ձեռնհաս մասնագէտներ ճարելով ։

---

*փետրուար 28*

Փետրուար 28ին մասնաւոր տուն մը պիտի փոխադրուի նոյն աքսորավայրին մէջ, համաձայն ներման հրամանագրին ։

ԵՐԿՈՒ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ չանթահար մեռան Լա Պօլի մէկ բուժարանին մէջ, «սթրիքնին»ի ներարկումէ մը անմիջապէս վերջը։ Քննութիւն բացուած է ։

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

### ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, (rue Stalingrad)
Այս կիրակի , ժամը 16էն կէս գիշեր
Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Արղութեան » խումբի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն ։
Կը նախագահէ ընկեր Պ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ ։
Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

## Վասպուրականի Հայր. Միութիւն

1 Յուլիս Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր
Cercle Militaire, Place St. Augustin

### Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կը մասնակցին Տիկին Սարգիսեան, Օր. Ճինճեան, Օր. Կառվարենց, Պ. Գմբէթեան, Պ. Գարեգին եւ ծանօթ սիրողներ ։

### Արտասովոր ասւսակակալներ

ՄԱՋԵՆՑԻ հանրածանօթ եւ սիրուած նուագախումբը ։

Պիւֆէ ։ Տոմսերը հայ գրատուներէն, ճաշարաններէն եւ նպարավաճառներէն ։

Ապահովեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսել Էտուառին, Ale. 16.65։

## «Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԳԻՇԵՐ»Ը

(ԱԼՖՈՐՎԻԼ)

### Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս , Charentonի Salle des Fêtesի մէջ, rue de la République

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան քաղաքապետ **Mr. GUERIN** (Charentonի) եւ **Mr. BLEUSE** (Ալֆորվիլի)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։ Հայկ. երգ, պար ։ Ներկայ կ'ըլլայ

## GREGOIRE [ex Coco) ASLAN

Եւրոպական պար, Formation Tango Typique

## RICARDO ZARIAS

Առատ եւ ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Իջնել Métro Charenton Ecoles, սրահը 30 քայլ ։

Մուտք **200** ֆրանք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վիչիի կապոյտ Խաչի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Տէրտէրեանէն՝ իրենց առաջին զաւկին ծնունդին առթիւ ։ Նաեւ 1000 ֆրանք Պ. Խաչատուր Զօպոյեանէն, իր ապաքինման առթիւ ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

## ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ ԳՐՉԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Պատ. Ա. Ա. Պետիկեանի 720 հ.Ղնոց մէկ չքեղ հատորը կը կենդանացնէ ամէնուն սիրելի այս պատմական հայ գիւղը եւ պէտք է բարձի գիրքն ըլլայ բոլոր Պարտիզակցիներուն եւ դրասէրնե – րուն ։

Գինն է 1500 ֆրանք եւ կը գտնուի միայն Տէր Բակոբեան տպարանը, 17, rue Damesme, Paris (13) ։

## ԳՐԱՏՒՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Հայագիտական եւ արեւելագիտական ամէն տեսակ գրքեր՝ հայերէն եւ եւրոպական լեզուներով ։

Կոմիտաս վարդապետի եւ այլ հայ երաժիշտներու գործերը ։

Դիմել Librairie Orientale H. SAMUELIAN, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6) ։ Tél. Danton 88-65, Chèque Postal Paris 1278-35 ։

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
**PARFUMERIE – MAROQUINERIE**

## Au SAC PARFUMÉ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԴԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր serviettesներ այրերու համար ։

ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

**ARTICLES DE PARIS**

**106 Bld. Magenta, Paris** (10) **Tél.: Nord 05–78**

### ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

*փետրուար 28*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը ։

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Studio Caumartin ։ Կը խօսի ընկեր Ց. ԱՂԱՄԵԱՆ ։ Նիւթը՝ Պետրոս Դուրեան ։

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակարանը ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը ։ Կը խօսի պատ. Սիսլեան ։ Նիւթ՝ Բողոքականութեան ծագումը ։

### ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. կապ. Խաչի Իսթի Խրիմեան զպրոցի կրթական մարմինը կազմակերպած է բացառիկ հանդէս մը, Յուլիս 1ին, կիրակի օրը ժամը 15ին, Խրիմեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ հայ արիներու եւ արեւոյրներու ։ Աշակերտութեան պիտի բաժնուի մրգեղէն ։ Մուտքը 100 ֆրանք ։

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վիչի.— Կապոյտ Խաչի երեք զպրոցներու ամավերջի հանդէսը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Մանկական թատերախաղեր, երգ, արտասանութիւններ եւ զանազան խաղեր ։ Խօսք պիտի առնեն ուսուցիչները ։

Մուտքը ազատ է։

### ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դէպի Վիլ Ֆրանշ ։ Նախաձեռնութեամբ Հ.Ց.Դ Լիոնի եւ Վիլ Ֆրանշի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբերուն ։ Այս կիրակի ամբողջ օրը , Վիլ Ֆրանշի Chateau de Longevilleի գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ ։

Autocar առնել Place Guichardէն ժամը 9ին եւ 10.30ին ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

## ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վանելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր չարք մը երգասիրներու (տիսք), 25 հատ, ո – րեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած չնորհալի երգչուհիներու կողմէ ։

Կեդրոնատեղին է՝

## ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ

**23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՑԼ**

Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝
ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46։

Իսկ Լիոնի մէջ Ց. ՔԱԶԼՐԵԱՆ
**65 rue Dunoir, LYON**

Կը ղրկենք երգերուն ցանկը փափաքողներուն ։

Ծանօթ.— Ունինք մասնաւոր սպասարկութիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար ։ եթէ կ'ուզէք հայկ. հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը տանձնենք ատոր սարքաւորումը ։

Դիմեցէք մեզի եւ գոհ պիտի մնաք ։

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

Ամառնային արձակուրդի երթալէ եւ ձեր ընչքնաչարժները դնելէ առաջ (ամերիկեան եւ ֆրանսական) , մի մոռնաք դիմել

## ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ

3 Villa Monceau, Paris (17)
Tél. Wagram 13.95 (ժամը **9h. 14h. 20h.**)

ԱՄԷՆ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԵԱՆ ,
ՀՐԱԽԻՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ

# "ՇԻՐԱԿ,, ՕՂԻՆ

### Ծախու խանութ

Փարիզի մօտակայ արուարձանի մը մէջ , դերձակի խանութ մը իր բոլոր կազմածներով , եւ 5 սենեակնոց բնակարանով մը, (կազ, էլեկտր. կեդր. ջերմութիւն) ծախու է, մեկնումի պատճառով ։ Նպաստաւոր գին ։

Դիմել «Ցառաջ»ին ։

**Le Gérant : A. NERCESSIAN**
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

**HARATCH** Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Jeudi 28 JUIN 1951 Հինգշաբթի 28 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6494-Նոր շրջան իւ 1905

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ԴԷՊԻ ՍՏՐԿԱԶՈՒՄ

*Երեւանի մէջ մարդիկ վճռած են վեր ի վայր շրջել ամէն բան :*

*Այսպէս, նաեւ, լեզուական հարցին մէջ :*

*Բարբարոսական արշաւն սկսաւ ուղղագրու – թեան աղճատուտով, կը շարունակուի ռուս-թա – թարական բառակազմութեանց գերարտաքրա - թեամբ :*

*Տարիներ ու տարիներ առաջ, Խ· Աբովեան կ'ողբար « Վէրք Հայաստանի» մէջ·*

*— Էս ա պատճառը որ մեր լեզվի կէսը Թուր– էի ու Պարսից բառ ա» :*

*Քանըհհինդ տարի առաջ, Լեւոն Շանթ կը չո– չափէր նոյն վէրքը ·*

*— « ... Եթէ ասոր վրայ աւելցնենք որ կով – կասի մէջ միևչեւ այսօր ժողովուրդին բերանը լիճն է թաթար բառերով, ոճերով, երգերով ու կատակներով, իբրեւ հետեւանք դարաւոր տիրա – պետութեան, կը ստանանք այն լեզուն որ հիմա կը խօսուի եւ օր օրի խեղճանալու եւ խառնակուելու վրայ է» : (ՄԵՐ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ, էջ 269) :*

*Կարելի չէ ժխտել Աբովեանի չըջանէն ի վեր կատարուած բարեփոխումները, շնորհիւ վաստա- կաւոր դրագէտներու, բանասէրներու եւ ուսու – ցիչներու : Մանաւանդ որ, բռնակալ Խաներու լուծն ալ խորտակուած էր :*

*Եւ սակայն, դեռ կը տիրապետեն թուրք - թաթարական բառերն ու ոճերը, «գավթել - գավ– թիչ»էն մինչեւ «գոռ»ովն ու «փոշմանել»ը, «չիկ- եար»ն ու «քոռանամ»ը, «սիւքեան»ն ու «ռանչ – պար»ը : Ոչ միայն ժողովրդական երգերու, այլեւ գեղարուեստական գրականութեան եւ քաղաքա – կան հրապարակագրութեան մէջ :*

*Ցեղոյ սկսաւ ուսարանութեան արշաւը, մանաւորապէս ազգ· դպրոցներու փակումէն վերջ :*

*Բաղդատեցէք 1860 եւ 1900ական թուականնե– րու գիրքերու եւ թերթերու լեզուն : Բառերէն մին- չեւ քերականութիւնը : Մէկ հեղինակէն եւ գրա – դէտէն միւսը :*

*Միջանկեալ կը յիշենք այս պարագան, հար – ցնելու համար թէ երեւանի այսօրուան վարիչներն ու գրիչները կրցա՞ն մաքրել սերունդէ սերունդ փոխանցուած արատները :*

*Կրցա՞ն զտել, ճոխացնել, նորոգել, ազատ զարգացման ճամբուն վրայ դնել արարատեան բարբառը, բառակազմութեամբ, քերականու – թեամբ եւ շարադրութեամբ :*

*Հարցումին պատասխանը կը գտնէք պրպտե – լով կարմրադրօշ Երեւանի հրատարակութիւն – ները,— թերթ, գիրք եւ թռուցիկ : Գրականութե - նէն մինչեւ «փիլոլոգիա»ն եւ «գէոլոգիա»ն : Նոր- ընծաներէն մինչեւ «լաուրիատ»ները :*

*Ահա նմոյշ մը նոյն ինքնաշ· Գրիգորեանէն, որ արեւելահայ բարբառն անգամ լման չէ սորված·*

*— « Այս երկու կուլտուրաներն առկա էին նաեւ հայ ազգային կուլտուրայի մէջ՝ պրոգրեսիվ դեմոկրատական կուլտուրան եւ ռէակցիոն, պահ- պանողական կուլտուրան» : (Սով· Գրակ· եւ Ար- վեստ, 1951 հունվար, էջ 109) :*

*Ժամանակ չունինք համբելու մնացեալ գո – հարները, իր կամ ուրիշներու ստորագրութեամբ :*

*Ամսագրի նոյն թիւին մէջ, գրաքաո մըն է որ կը չարագրէ հեռեւեալ տողերը, ներկայացնելով Նաիրի Զարեանի բանաստեղծութիւնը·*

*— « Նրա պոէզիան աճել ու բոյ է ֆաշել մեր սոցիալիստական հայրենիքի հետ : 1921 – 22 թ· թ· բանաստեղծն անցնում է ռեվոլուցիոն թեմա - տիկայի» (էջ 123) :*

*Այս պարոններն են որ «Կ· Պոլսոյ դիալեկտ» կ'անուանեն արեւմտահայ լեզուն : Ձայն կը համա- րեն «խաթարուած (աղտոտած), թուրքերէնից, արաբերէնից, ֆրանսերէնից, իտալերէնից, յու – նարէնից եւ միւս լեզուներից եղած փոխառու – թիւններով» :*

*Մինչդեռ լեռ ու ձոր կորած է մեր աչխարհա- բարը նոյն հարիւր տարիներու ընթացքին, թօթա- փելով Մխիթարեանց եւ մայրաքաղաքի ռամկօրէ- նը, թրքաբանութիւնները ու ֆրանսաբանութիւն - ները : Հասնելով բարձունքի մը որ կրնայ օրինակ հանդիսանալ իրենց :*

*Մինչ մեր մայրենիքը դէպի անկախութիւն եւ ինքնաբաւութիւն կը ձգտի, ազատ եւ հարազատ զարգացումով, իրենք սարկացումի ճամբան է որ կը հարթեն :*

Շ·

## Հանգիստ
## Գէորգ արք. Արշակեանի

*Պատուիրակ Արտաւազդ արք· հետեւեալ հե- ռագիրը ստացած է Կ· Պոլսոյ Ազգ· Պատրիարքա- րանէն :—*

*ԻՄԹԱՆՊՈՒԼ, 25 Յունիս 1951.— Յաւօք կը հաղորդենք ԱՐՇԱԿՆԵԱՆ արք·ի մահը, որ տեղի ունեցաւ այսօր : Աստուած պահէ ձեր կեանքը ձեր ժողովուրդին հետ :— Գարեգին Պատրիարք*

*Հանգուցեալ տեղապահը, 82—85 տարեկան, չատոնց հիւանդ էր եւ անցեալ շաբթու հիւանդա- նոց մը փոխադրուեցաւ քննութեան համար : Պատրիարքական ընտրութենէն ի վեր, քաշուած էր իր բնակարանը, եւ չմասնակցեցաւ որեւէ ըն – դունելութեան :*

*Ժամանակակից եկեղեցականութեան մէջ քի – չեր կան որ այնքան աշխուժ հանած ըլլան իրենց չուրջը, որքան Գէորգ արք· Արշակեան : Քար դայթակղութեան դարձաւ իր վեցամեայ (երկ – րորդ) տեղապահութիւնը : Դեռ երեք շաբաթ ա – ռաջ, Կ· Պոլսոյ պատրիարքարանի վարչական ժողովը Յունիս 7 թուակիր պաշտօնական զեկոյ - ցով մը կը յայտարարէր թէ նախկին տեղապահը «ոչ մէկ հաշուետուութիւն ըրած է իր պաշտօնա– վարութեան չրջանին վերաբերող, ոչ մէկ տոմար դանուած է Պատրիարքարանին մէջ՝ վերջին տարի- ներու հաշուական գործառնութեանց մասին » :*

*Նախապէս առեւտրական, Գէորգ արք· ուխ – տեց վարդապետ ձեռնադրուիլ, երբ 1896ի չարդին, կինը՝ Նազենի զաւակներուն հետ հրը – կիզեալ գիւղին կրակը նետուեցաւ, Թուրքերուն ձեռքը չիյնալու համար : Վարած է դանա – զան պաշտօններ, Պոլսոյ եւ գաւառի մէջ : Առա - ջին առաջնորդութեան առեն չարճակած կրած էր Հնչակեաններու կողմէ, իբրեւ կասկածելի : Առաջին անգամ Պոլսոյ տեղապահութիւնը վարեց դինադադարէն վերջ, մինչեւ Նարոյեան պատ – րիարքի ընտրութիւնը : Չափազանց յամառ էր եւ արծաթամոլ : Ունի քանի մը հրատարակութիւն – ներ :*

*ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավարութիւ - նը արգիլեց Ազատ Երիտասարդներու Շարժումը, հակասահմանադրական համարելով զայն : Այս նոր կազմակերպութիւնը վերջերս ընդհարումներ ունեցած էր տեղական իշխանութեանց հետ, եւ կասկածելի կը համարուի :*

*10—12 ՉՕՐԱՒԱԺԻՆՆԵՐէ բաղկացած գեր – մանական բանակ մը պիտի կազմուի մօտերս, հա- մաձայն 12 դինակիցներու խորհրդաժողովին որոչ- ման : Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա կառչած կը մնար Փլեվէնի ծրագրին, որ կ'արտօնէ միայն 6— 8000 դինուոր, բայց միւսները կրցան համոզել թէ անդործնական է այդ սահմանափակումը :*

*ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարու – թիւնը յաջողեցաւ խորտակել ահաբեկչական եւ լրտեսական ցանց մը, որ վերջերս ռումբեր նետած էր ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին վրայ, ուրիչ ձեռնարկներ ալ կատարելով : Անդամներուն մեծ մասը ձերբակալուած է եւ ուրիչներ ալ կը փնտուին : Մեծաքանակ դէնքեր, ատրճա – նակներ, ձեռնառումբեր եւ ռազմանիւթ գտնուած են տուներու եւ սինակոկներու մէջ, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին, որ կ'ըսէ թէ դաւա- դիրներուն նպատակն էր վարկաբեկել Իրաքը : Ամ- բաստանեալներէն երկուքը օտարականներ են :*

*ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ հովուապետին՝ գերապայծառ Կրոցի մեղսակիցներէն վանահայր մը «խոստովա– նեցաւ» թէ ռուս գինուոր մը սպաննած էր իր ձեռ- քով եւ ուրիչ 30 հոգի ալ սպաննել պիտի տար : Ցետոյ պատմեց թէ անբարոյականութիւն կը տի- րէ վանքերուն մէջ, ուր սիրուհիներ կը պահեն : Զորս ամբաստանեալներ ալ խոստովանեցան թէ լրտեսութիւն կատարած են:— Մ· Նահանգներուն մէջ «խեղկատակութիւն» կը կոչեն այս դատավա- րութիւնն ալ, ինչպէս նախորդները :*

*× Դատավարութեան վերջին օրը, ամբաս – տանեալ գերապայծառը կրկնելով թէ ինք արքա - յական է եւ դաւաճան, խնդրեց ամենախիստ պա – տիժը տնօրինել իրեն եւ մեղսակիցներուն դէմ : « Կը ղղջամ եւ կը ցաւիմ ըրածիս համար : Կը խնդրեմ կաթոլիկ հաւատացեալներէն եւ քահանա- ներէն իմ օրինակիս չհետեւիլ» : Ընդհ· դատախա– ղը մահապատիժ պահանջեց :*

## Անգլիական յաձախաւոր վր դէպի Ապատան

2800 ՀՊԱՏԱԿՆԵՐ ԱՃԼՈՒՐ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴԸԼՐ - ՈՒԻՆ,— ՈՐԻՇ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԻԶՈՑՆԵՐ ԱԼ ՉԵՆՔ ԱՌՆՈՒԱՄ ԵՆ.— ԱՆԳԼԻՈՑ ԵՒ Մ· ՆԱ – ՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՇԱՏ ԾԱՆՐ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

*Անգլեւ-իրանեան յարաբերութեանց լարումը առտկազդոյն աստիճանին հասաւ առջի օր, իբրեւ հետեւանք բրիտանական կառավարութեան կարգ մը ձեռնարկներուն :*

*Այսպէս, «Մորիչըս» յաձախաւին հրամայուե- ցաւ Ապատան երթալ անմիջապէս, այլուր փո – խադրելու համար 2800 բրիտանական հպատակ - ներ :*

*Բրիտանական մարտանաւը, որ փայլուն դեր մը կատարեց պատերազմի ընթացքին, երբ դաշ – նակիցները զինուոր կը հանէին Իտալիոյ, Ծովե - զերքը, ունի 8000 թոն տարողութիւն, 30 հանգոյց արագութիւն, 730 սպայ եւ զինուոր, 14 մեծ ու փոքր թնդանօթ, չորս թորպիլարձակ : Ուրիչ եր – կու փոքր մարտանաւերը ալ կը գտնուին Պահրէյն կղզին, Ապատանէն 24 ժամ հեռու : Միւս կողմէ, Մալթայի մէջ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն եր- կու օդանաւաթարձ նաւեր եւ փոխադրանաւ : Պար- սիկները Իրանեան ծոցին մէջ ունին երկու փոքր մարտանաւեր :*

*Հեռագիրները կ'ըսեն թէ ամէն միջոց ձեռք առ- նուած է, պարզելու համար 2800 հպատակները, օդանաւերով եւ նաւերով : Ի հարկին Սուէզի չրջա- նէն զինուորներ պիտի ղրկուին Պասրա (Իրաք), պաշտպանելու համար փոխադրանաւերը :*

*Բրիտանական կառավարութիւնը այս որոչու- մը տուաւ, հաստատելով թէ այլեւս յոյս չկայ գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելու Իրանի հետ : Կառավարութեան որոչումները երեսփ· ժո– ղովին հաղորդեց արտաքին նախարարը, Պ· Մո - րիսըն, խոստովանելով թէ « կացութիւնը չատ ծանր է» : Եւ աւելցուց·*

*— « Պարսկաստանի վարչապետը եւ կառավա- րութիւնը պէտք է հասկնան թէ միջազգային օրէն- քով պատասխանատու են բրիտանական հպատակ- ներու պաշտպանութեան համար : Եթէ անկարող ըլլան կատարելու այդ պարտականութիւնը, բրի– տանական կառավարութիւնը ինք պիտի ստանձնէ զայն, կարելի միջոցները գործադրելով : Ժողովը կրնայ վստահ ըլլալ թէ պատրաստութիւններ տե– սած ենք այս նպատակով, եւ կրնանք անմիջապէս գործի ձեռնարկել » :*

*Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, «եթէ Իրան չարունակէ այն վտանգաւոր ճամբան ուր մտած է երկու ամիսէ ի վեր», Ապատանի քա- րիւղի արտադրութիւնը կանգ պիտի առնէ քանի մը օրէն : Անգլեւ-իրանեան ընկերութիւնը հրամա – յած է իր քարիւղատար նաւերուն անմիջապէս հե- ռանալ, հակառակ իրանեան իշխանութեանց ար – գելքին : Անգլիացի տնօրէնն ալ Պասրա փոխած ըլլալով, Լոնտոն պիտի վերադառնայ : Պ· Մորի – սըն ուժգնօրէն քողոքեց վնասարարութեան մե - ղադրանքին դէմ, դիտել տալով թէ բրիտանական պաշտօնէութեան կացութիւնը անտանելի պիտի դառնար, եթէ քուէարկուէր օրինագիծը : Իր կար- ծիքով, այդ օրէնքը աւելիչատ ուղղուած է Անգ– լիացիներուն, քան թէ Իրանի մոլեռանդներուն դէմ :*

*× Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ· Էչիսըն, խօսելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, յայտարարեց թէ « Իրանի կացութիւնը ուղ – ղակի դէպի աղէտ կ'ընթանայ» : Նախարարը նոյն յայտարարութիւնը կրկնեց երեսփ· ժողովի ար – տաքին գործերու յանձնախումբին մէջ : Ժողովա- կան մը հարցուց թէ Միջին Արեւելքի քարիւղը կենսական՞ է Եւրոպայի համար : Նախարարը պա- տասխանեց·*

*— « Այդ է մեր կարծիքը : Քարիւղը կենսա – կան աղբիւր մըն է ազատ աչխարհին համար : Այդ է մէկ պատճառը — բայց ոչ միակը — որ տագ – նապալի կը դտնենք կացութիւնը Իրանի մէջ» :*

*× Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ վարչապետը կը չանայ զսպել ծայրայեղ տարրերը : Թէհ – րանի անթելը հաղորդեց իր կոչը, որ կը հրաւիրէ անգլիացի մասնագէտները՝ Իրան մնալ, նաւ – թահորերը՝ բանեցնելու համար : Այս առթիւ դի– տել կուտայ·— « Եթէ մասնագէտները խմբովին հրաժարին, կորուստ մը պիտի ըլլայ ոչ միայն Ի- րանի, այլեւ արեւմտեան պետութեանց համար» :*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

*ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ պաչպանութեան պիտի մասնակցին բրիտանական հասարակապետութեան անդամները (զաղթապետութիւններ), զէնք եւ զօրք տրամադրելով : Այս յանձնառութիւնը պաշ – տօնապէս ստանձնեցին Աւստրալիա, Նոր Զելան– տա, Հարաւ· Աֆրիկէ, իրենց ազգ· պաչտպանու – թեան նախարարներուն միջոցաւ որոնք Լոնտոն կը գտնուին այս միջոցին :*

# ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Բանախօսութիւն Luc André Marcelի

ՆԱՐԿԱՑԻՒՆ ԵՏՔ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

— « Նարեկացիէն ետք կրօնական կամ գրական ձեւի բանաստեղծութիւնը կայուն վիճակ մը կը ստանայ: Մեծ բանաստեղծի մը անցքը միշտ իրմէ ետք կը ձգէ անապատ մը, որ այնքան աւելի երաշտ է, որքան որ աւելի շատ են իր եռեւէն քաշկռտուղ օրինակողները :

Տասներորդէն մինչեւ տասնը երկրորդ դարերու չարական գրողները միջակ չեն, կրնամ ըսել որ լաւ բիւզանդականներ են: Բայց հոդ է արդէն վտանգը, անոնք լեցուն են առոգանական անթիւ նրբութիւններով: կարծէք մրցումի ելած են գիտնալու համար թէ ո՞վ պիտի ըլլայ լաւագոյն աշակերտը այն ժամանակի ճարտասանութեանց:

Անոնք չատ ճշգրտօրէն իրենց տուրքը կը վճարեն բիւզանդական իշխանութեան այս վերջին դարերուն, որոնք պարզապէս նկարչագեղ բայց աղիտալի հաշուեյարդարի մը տեսարանը ցոյց կուտան :

Մարդ կը կարծէ յուսահատիլ, երբ ժբ. դարուն,յանկարծ երեւան կուգայ ուրիշ գրական մեծ բանաստեղծ մը՝ Ներսէս Շնորհալի կաթողիկոսը:

Իր գործը, որ ամբողջութեամբ կրօնական է, հարիւրի չափ այլաբանական քառեակներէն զատ՝ որոնք ժողովրդական բարբառով գրուած են, Նարեկացիի գործին հակոտնեայ դիրք մը կը գրաւէ :

Մտքի պայծառութիւնը , խօսքի պարզութիւնը, ընաիր կշռոյթի ճկունութիւնը, քնարերգու – թեան հանդարտ ծանրակշռութիւնը, ձեւերու կատարեալ յօրինուածքը կը յաջորդեն «Մատեան Ողբերգութեան»ի անձկութեան ուժգնութեան , ծաւալներու կարծրութեան եւ խօսքի անօրինակ ասատկութեան: Ներսէս Շնորհալիի չարականները հայկական բանաստեղծութեան մէջ են այն, ինչ որ հռոմէական ժամագրքի տաղերը եւ Թասլինի Cantiques Spirituelsները ֆրանսական բանաստեղծութեան մէջ. այլինքն անթարգմանելի, որովհետեւ իրենց բանաստեղծական առաքինութիւնը եւ դեղեցկութիւնը կազմուած են միայն սրտին, մտքին եւ անոնց արտայայտութեան կատարեալ հաւասարակշռութենէն :

« Այսքան աքանչելիօրէն մեղմ բանաստեղծութիւն մը թարգմանել՝ կը նշանակէ եղծանել անոր նուրբ յօրինուածքը, վտանգել անոր գաղտնիքը եւ միայն հասարակ տեղիքներու փոշի մը ստանալ :

×

— « Հայկական բանաստեղծութեան երկրորդ մեծ հոսանքը աշուղական է :

Դարերու ընթացքին, բժշկութիւն փնտռող հիւանդներ, ձեռնածուներ , լարախաղացներ , աճպարարներ եւ աշուղներ զոյգեր են Մուշի վանքը Ս. կարապետի դերեզմանը, աղերսելու: Անոնք անտարակոյս կը հետեւէին հին սովորութեան մը: Գողթան երգիչները կը տօնէին կամ կը հռչակէին հերոսներու սէրերը, անոնց պայքարները եւ հեթանոս ատտուածներու զօրութիւնը եւ կուգային խնդրել քերթողական ձիրք՝ այն մեհեանին մէջ, որ կը կանգնէր, գեղեցկութեան եւ խմաստութեան ատտուածներու արձաններուն մէջեւ, ուժի եւ կըռակի աստծոյն արձանը, զաւակը երկնի եւ երկրի, վիշապաքաղ Վահագնի: Այդ աղօթքները դոհացում գտան անշուշտ, քանի որ նոյն սովորութիւնը տեւեց մինչեւ մեր օրերը : Այսպէս, տղէն տպաւորուած՝ աշուղները կը սկսէին իրենց երգչի եւ թափառական բանաստեղծի ասպարէզը : Իրենց երգերով անոնք կը զարդարէին հացկերոյթները, հարսանեկան հանդէսները, երբեմն կ'այցելէին օտար իշխաններու պալատները, բայց կը սիրէին մանաւանդ ժողովրդական տօները, ուխտագնացութիւնները, գիւղացիներու գիշերային հաւաքոյթները եւ մեռելներու հսկումի գիշերները : Շատերը ի ծնէ կոյր էին, ինչպէս Սիկիլիոյ եւ Յունաստանի մէջ, եւ ժողովուրդը զանոնք կը յարգէր, իբրեւ ճշմարիտ երկնային անձնաւորու – թիւններ նկատելով: Ուրիշներ սազին, այս նախնական ջութակին հմուտ վարպետներն էին: Ո – մանք անզրագէտ էին, բերանացի ուսուցումը կը տանային իրենց վարպետներէն, որոնք իրենց արուեստին աւանդական կանոնները իրենց մօտ կը պահէին :

Աշուղներուն ամէնքն ալ սէրը կ'երգեն, բայց կը զգուշանան ամուսնանալէ: Տուն - տեղ չունին, ազատութիւնը իրենց կանոնը ըլլալ կը թուի: Անոնք խորհուրդ կուտան, կամ լուտանք կը թափեն; կը մխիթարեն, կը դովաբանեն, կամ սուբերու կեանքը կը պատմեն: Ու տակաւին իրարու հետ մրցումի կ'ելլեն, ինչպէս տաճնօք ֆրանսացի աշուղները եւրոպական « սիրոյ արքունիք»ներուն մէջ: Վարպետ եւ աշկերտ կը մրցակցին նոր գիտերու, պատկերներու եւ յանգերու չքեղութեան, յանպատրաստի յօրինումներու բնականութեան

ԵՐԳԻՉԱԿԱՆ

# Էօրտէկցիներուն հաճդէսը

Ամէն տեղէ եկած էին — արուարձաններէն , գիւղերէն եւ մօտակայ քաղաքներէն՝ անգամ մը եւս վերապրելու համար էօրտէկի փառապանծ անցեալը :

Ի պատիւ էօրտէկցիներուն, պէտք է ըսել որ յայտարարուած ժամէն առաջ սրահ լեցուած էր, բայց հետեւելով մեր հնադարեան սովորութեան՝ կազմակերպիչ յանձնախումբը յարմար դատեց քիչ մը ուշ սկսիլ: Բազմաղան մէզէներ չարուած էին սեղաններուն վրայ: «Առատ կեր ու խում», բացատրութիւնը պարապ խօսք չէ էօրտէկցիներուն համար :

Նուագածութենէն առաջ, ոմանք սկսած էին ումպ - ումպ օղի կլլել, մարսողութիւնը դիւրացնելու համար :

Հանդէսը բացուեցաւ La Marseillaiseով որ թէ երգուեցաւ, թէ նուագուեցաւ ալաթուրքա : Նուագողներն էին արեւելեան երաժշտութեան ա – մէնէն երեւելի վարպետները: Ըստ յայտագրին , ամէնքն ալ virtuose էին բայի թմբուկ նուագողէն, որ միայն maestro էր: Ցիշենք միայն քանի մը կարեւոր անունները ուտի Մտեփան, էմմանի Աշոտ, ֆանոնի Ալոտաչ, թամպուրի Օննիկ, զուռնաճի Փոլ եւ ուրիշներ :

Համա - էօրտէկցիական ընդհանուր մխութիւնը նոր կազմակերպութիւն մըն է: Այն ատիճան նոր է որ դեռ երկուքի չէ բաժնուած: Այդ մարմնին Փարիզի մասնաճիւղին ատենապետը հանդէսին բացումը կատարեց հակիրճ, բայց պատշաճ ճառով մը: Բովանդակութիւնը հետեւեալն էր. —

« S'il vous plaît, չատ կը խնդրենք, չատ ձայն չհանէք, որպէսզի չալղըճիներուն ձայնը լաւ լըսուի, եօfuա նէ չալղըճիները բան մը կը հասկնան, նէ՛ տէ դուք: Merci, չնորհակալ ենք»:

Այս ատենախօսութենէն վերջ, էօրտէկցի օրիորդ մը երգեց Bizetի Les Filles de Cadixը, յետոյ կոմիտասի «Հով արէք»ը: «Հով արէք»ը դեռ չէ լսուած, ժողովրդին մէջէն մէկը պոռաց, «հատ մ'ալ հայերէն երգէ՛»: Այս ինքնարուխ արտայայտութիւնը պէտք չէ անկրթութիւն համարել, այլ ընդունիլ իբրեւ հայրենասիրական խանդավառ բացագանչութիւն մը :

Կարգապահութիւնը կատարեալ էր հանդէսին այս պաշտօնական բաժնին ժամանակ: Ներկաները իրարու հանդէպ ցոյց կուտային արեւելեան փափկանկատ քաղաքավարութիւն: Ցաճախ կը լսուէին այսպիսի խօսակցութիւններ :

— Ինչպէ՞ս էք, օղուխ չոնո՞ւխ ինչպէս են:

— Շատ լաւ ենք, merci, չնորհակալ ենք: Ձեզ տեսանք աւելի լաւ եղանք:

— Այդ ձեր աղնուութենն է:

— Merci, չնորհակալ ենք :

Ցանձնախումբին անդամներէ ժամի մը չափ աշխատեցան ձայնասփիւռը կարգի դնել: Ասիկա մեծ մտահոգութիւն պատճառեց ունկնդիրներուն, որոնք վախցան թէ նուագին ձայնը պէտք եղածին չափ բարձր պիտի չլսուէր: Ներկաներուն փափկանկատ քաղաքավարութեան շնորհիւ տեղի տալով ձայնասփիւռը բարձրացուցին, մինչեւ որ էէմանին ձայնը զուռնայի պէս սկսաւ լսուիլ:

Վերջապէս սկսաւ յայտագրին ամէնէն կարեւոր մասը՝ նուագը: Ներդաշնակ «փէչրէֆ»ով մը սկսան նուագողները: Ժողովուրդին խանդավառութիւնը չափ ու սահման չունէր: «Փէչրէֆ»ին յաջորդեց սրտաչարժ երգ մը՝ «էօրտէկ կէօլլէր – տէ օլուր» (բաղերը լճին մէջ կ'ըլլան): Ամէն կողմէ լսուեցաւ քաջալերութեան բացագանչութիւն – ներ — աֆէրի՛մ, մաշալլա՛, եաշա՛:

Ցիրաւի դնահատանքի արժանի էին թէ՛ երգողները եւ թէ՛ նուագողները: Ժողովուրդը այն աստիճան յուզուեցաւ, որ, չատեր սկսան օղին ոտքի վրայ ճնկել, որպէսզի հրապարակով տեսնուէին: Ուրիշներ սեղաններու վրայ ելան եւ սկսան պարել :

Մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանի էին Լուի Շէյլթանտէգէնեանին երգած յուզիչ «կաղէլ»ները: Ըստ իս, այս «կաղէլ»ները կը դերադասեն

# «Արքայէ՛ք, Ամերիկա եւ Անգլիա»

### ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ ԿԸ ԴՏՆԷ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

*ԽՄԲ.— Ծանօթ հրապարակագիր Ապէտիհ Տա – վէր կը գրէ ձիւմհուրիյէթի մէջ (19 Յունիս).—*

*Կարմիր հեղեղին դէմ Դեմոկրատ պետու – թիւնները կ'ուզեն պաշտպանողական գիծ մը հիմ – նել, բայց այդ գիծին ամէնէն տկար կողմը, ան – կասկած Միջին Արեւելքի ճակատն է :*

*Այս տկարութիւնը թէ զինուորական է, եւ թէ քաղաքական : Երբ Ռուսիա իր արբանեակներն ալ քաշկռտելով պատերազմ հռչակէ, ամէն բանէ ա – ռաջ պիտի չկանայ չէզոքացնել Թուրքիան, որ Մի – ջին Արեւելքի ճակատին բանալին կը կազմէ :*

*Միայն թէ բանալին զօրաւոր է, թուրք ազգը վճռած է կռուիլ իր աւանդական թշնամիին դէմ : Թրքական փականքը կարելի է ցնցել ցամաքէն, ծովէն, օդէն, բայց չատ սուղի կը նստի թուրք բանակը պարտութեան մատնելը : Եւ եթէ Թուր – քիոյ դաշնակիցներն ու բարեկամները իրենց խոս – տումը չարդեն եւ ծովէն ու օդէն օգնեն մեզի, թուրք բանակը եա կը նեռուի, բայց չի յաղ – թուիր : Այս կացութեան մէջ, Ռուսիա նուազա – գոյն կորուստով ճակատ մը պիտի փնտռէ, եւ այդ ճամբան Իրանն է :*

*Կարմիր ցարականութիւնը Պարսկաստանի ճամբան կամ քաղաքականութեամբ եւ կամ պա – տերազմով կրնայ ձեռք անցընել : Եթէ քաղաք – կանութիւն գործածէ, Իրանը պէտք է սովետական արբանեակ մը ըլլայ :*

*Քարիւղի հարցին մէջ առնուած որեւէ սխալ քայլ, Իրանը կրնայ նետել Ռուսիոյ գիրկը : Մոս – կուա չորս աչքով կը սպասէ այս սխալ քայլին, եւ ձեռքի տակէ կը ջանայ ապահովել զայն :*

*Մինչ այդ պարսիկ ազդայնամոլները ամէնէն յարմար առիթը գտած են Թուտեհականներուն հետ ճակատ յարդարելու Անգլիոյ եւ Ամերիկայի դէմ, քարիւղի խնդիրը չհաղորդելով : կացու – թիւնը ծանրակշիռ է, եւ պարսիկ ղեկավարները կը ջանան հաւասարակշռել զայն, երկիրը չնետել Ռուսիոյ գիրկը :*

*Անսպասելի բան մը կրնայ պատահիլ, բայց Մոսկուա եթէ չկարենայ քաղաքական մեքենայու – թիւններով որսալ Պարսկաստանը, պիտի նախընտ – րէ արշաւել անոր վրայ :*

*Ռուսիոյ համար դժուար չէ Իրանի ճամբան բանալ պատերազմի միջոցաւ : Պարսկական բա – նակը չի կրնար դիմադրել ռուսական յարձակումի մը : կարմիր բանակը կրնայ չուտով մինչեւ Պա – բայի Ծոցը իջնել, եւ Իրաքը, Սուրիան, Լիբանա – նը, Յորդանանը եւ Իսրայէլը կոխոտելով՝ հասնիլ*

---

*յանուն որուն ինկան Հնչակեան եւ Դաշնակցական գործիչներ :*

*Վերջին բանախօսը, Պ. Վ. Զէյթունցեան յու – զումով ոգեկոչեց իր ամէնէն մօտիկ ընկերներու յիշատակը, դրուագներ պատմելով ոմանց կեան – քէն :*

*Գեղարուեստական բաժնին մէջ խոր յուզու – մով երգեց Օր. Աստղիկ Առաքելեան Կոմիտասի «Սիրոս նման է էն վլած ձներ» եւ Ռոմանոս Մե – լիքեանի «Մի լար, կ'անցնի» :* Լ.

# Պատկեր մը՝ Լոնտոնեն

*Օդանաւով մեզմէ մէկ ժամ հեռու կը գտնուի ժողովուրդ մը զոր չենք ճանչնար բաւարար կեր – պով :*

*Հետաքրքրական ժողովուրդ՝ որ վստահու – թիւն ունի զինքը կառավարող մարդոց վրայ, մա – նաւանդ վտանգի պահուն—ու երբ իր վարչապետը արտասահման կ'երթայ իր անունով խօսելու, փո – խանակ անոր ոտքը սահեցնելու, ամբողջ խորհր – դարանը, մէջն ըլլալով ընդդիմադիրները, կը պա – տասխանէ, «ներկայ», նոյնիսկ անոր կոչէն առաջ :*

*Այնտեղ ալ, ինչպէս ամէն տեղ, մոլորած ոչ – խարներ կան, նախարարներ կամ պաշտօնատար – ներ որոնք կը հարստանան չնորհիւ իրենց պաշտօ – նին եւ կամ կը դաւաճանեն իրենց պարտականու – թեանց հանդէպ : Բայց երբ դայթակղութիւնը մէջտեղ կ'ելլէ, այդպիսիները անմիջապէս կը մաքրադործուին դատական իշխանութիւններէն :*

*Անգլիոյ մէջ երեսփոխանական յանձնախումբ մը չեն կազմեր փնտռելու համար անմատչելի ճշ –*

---

*Միջերկրական եւ ալ թեւէն օգակել Թուրքիան, զայն կէս առ կէս չէզոքացնել :*

*Ռուսիա կրնայ միեւնոյն ընթացքը ցոյց տալ Յունաստանի հանդէպ, եւ Պուլկարիոյ եւ Ռումա – նիոյ գործակցութիւնով, հասնիլ մինչեւ Ատրիա – կան : Գերմաններուն օրինակին հետեւելով, կրնայ օդէն զրաւել Կրետէն եւ Եգէականի կղզիները եւ ամբողջովին պաշարել Թուրքիան, որ այս կերպով կը զտնուի իր դաշնակիցներուն հետ հաղորդակ – ցութեան բոլոր դիծերէն :*

*Ահա այսպիսի ռազմավարական ծրագիրներ ունի Ռուսիա, Միջին Արեւելքը ձեռք ձգելու հա – մար : Այս ծրագրին դէմ արդեօք ի՞նչ միջոցներ ձեռք կ'առնեն մեր բարեկամ Ամերիկա, մեր զի – նակիցները՝ Անգլիա եւ Ֆրանսա, ինչեր կը խոր – հին զինուորական թէ քաղաքական տեսակէտնե – րով : Ահա կարեւորագոյն խնդիրը, որուն վրայ պէտք է լրջօրէն ծանրանալ : Արեւմտեան դաշ – նակիցները, որոնք ոչ մէկ գործնական քայլ ա – ռած են Թուրքիոյ եւ Յունաստանի պաշտպանու – թեան համար, տկար եւ բաց ձգած են Միջին Ա – րեւելքը եւ ռազմավարական տեսակէտով ալ դեռ պատրաստութիւն չունին : Անգլիա եւ Ամերիկա կ'ուզեն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի բեռցնել պաշտ – պանութիւնը այդ գօտիներուն, որոնք այնքան կա – րեւոր են մանաւանդ քարիւղի տեսակէտով :*

*Ներկայ պայմաններուն տակ, պարզապէս ե – լաղ մըն է Միջին Արեւելքի Ուխտի մը գաղափա – րը : Այնքան չատ թիճուճներ կան որ անհնար է Ի – րանէ մինչեւ Եգիպտոս երկարող պետութիւնները համախմբել զինուորական դանդուած մը կազմել : Եթէ Ամերիկա եւ Անգլիա չեն ուզեր հասուն պը – տուղի մը պէս Ռուսիոյ բերանը նետել Միջին Ա – րեւելքը իր թանկագին քարիւղներով, ստիպուած են քաղաքական եւ զինուորական ամենալուրջ մի – ջոցներ ձեռք առնել : Մինչդեռ ծայրն ենք ծրա – րոց, ե դեռ կարգադրած չեն այն խնդիրը թէ ա – մերիկացի՞ թէ անգլիացի հրամանատար մը պէտք է բերել Միջերկրական :*

*Ալ արձնգէք, ուրիշ ըսելիք չունինք ձեղի :*

*մարտութիւն մը, այնպիսի մարդերով որոնք ու – րիչ մտահոգութիւն չունին եթէ ոչ փրկել յանցա – ւորը, չմրոտելու համար իրենց կուսակցութիւնը :*

*Այսպէսով կը զգուշանան հանրային կարծիքը ամխիներով զրգռելէ, ի վերջոյ յանգելու համար ոչինչի : Այդ պայմանով ալ այստեղ կը տիրէ ա – ռողջ մթնոլորտ մը, որ վստահութիւն կը ներշնչէ :*

*Վստահութիւն նաեւ հանդէպ օրուան կացու – թեան : կը վախնան պատերազմէն ինչպէս ամէն տեղ, բայց կը պատրաստուին անոր կորովի կեր – պով, չայտնապէս, առանց խուճապի մատնելու հասարակ մահկանացուն, որովհետեւ ան սովորու – թիւն ունի դէպքերուն նայելու անվախօրէն :*

*Պատերուն վրայ կը տեսնուին գեղեցիկ ազ – դեր, որոնք կը հրաւիրեն այրերը եւ կիները այժ – մէն արձանագրուիլ կրաւորական պաշտպանու – թեան սպասարկութեանց մէջ :*

*Զեռնոց չեն դներ ժողովուրդը հրաւիրելու իր իսկ պաշտպանութեան պատրաստուելու եւ չեն վախնար հրապարակաւ խօսիլ :*

*Այսպէս, օրինակի համար, անցեալ օր բոլորո – վին դիպուածով ներկայ եղայ փողոցի հաւաքոյ – թի մը : Մարդ մը աթոռին վրայ ելած կը խօսէր 500 հոգինոց բազմութեան մը, զովելով համայ – նավարութեան բարիքները եւ կը քննադատէր անգլիական քաղաքականութիւնը : Տեսարանը տե – ղի կ'ունենար ի ներկայութեան ոստիկաններու :*

*Անգլիացի մը հարցուցի թէ ինչպէ՞ս կը թոյ – լատրեն : Մարդը պատասխանեց.— Այստեղ ամէն մարդ ազատ է հրապարակով խօսելու, կը բաւէ որ ճառը չվերածուի զրգռութեան եւ փողոց իջնելու հրաւէրի մը :*

*Վերջին պատերազմին աւերները չեն վեր – ցուած : Նոր չէնքեր կը կառուցուին հոս ու հոն, Լոնտոնէն հեռու, պահպանելու համար Անգլիոյ աւանդական զանճը, դիւանաթուղթերը, մէկ դա – րէ ի վեր հրատարակուող թերթերու հաւաքածո – ները, եւն. :*

*Միսի բաժնեչափը չատ քիչ է : Անգլիացին չա – թաթը մէկ անգամ միայն միսով համեստ ճաշ մը կ'ընէ : Պատշաճ կը համարուի այս կարզադրու – թիւնները ընդունել այնպէս ինչպէս ծանր տուր – քերը :*

*Միայն թէ այստեղ եթէ ժողովուրդին բեռը ծանր է կարեւոր բաներուն համար, փոքր բանե – րու համար ալ մարդը նեղը չեն դներ : կ'արտօնեն ծախել մեթրոյին մէջ (ինչ հրաշալի իրագործում է Լոնտոնի մեթրոն եւ ինչ մաքրութիւն), ինչպէս նաեւ սինեմաներու մէջ :*

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

---

ԿԱԶԻՆ ԳԻՆԸ 24.20էն 27.70ի պիտի բարձրա – նայ փարիզի մէջ : Թուականը որոշուած չէ տա – կաւին :

ՌՈՒՄԱՆԻԱՑԻՆ հասած տեղեկութեանց հա – մաձայն, կը տարադրուին բոլոր փոքրամասնու – թիւնները, մասնաւորապէս Եւկոսլաւները, սահ – մանամերձ շրջաններուն մէջ (Թմշվար եւն.) : Ա՛ք – սորը տեղի կ'ունենայ դիչերանց :

ՄՈՍԿՈՒԱ մեկնեցաւ Քէնթըպրիի « կարմիր» աւագերէցը, Տօքթ. Հ. Ճոնսըն : Պիտի մնայ մէկ չաբաթ : Չի դիտցուիր թէ պիտի ընդունուի՞ Սթա – լինի կողմէ :

---

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

# Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

## Չ.

*Նոյնիսկ՝ երբ անոնք պատնէշէն չատ հեռու տեղերէ սկսած կ'ըլլային, երբեմն թշնամի ակա – նատիպրերը ծուխով կամ թունաւոր կազերու միջո – ցաւ խեղդելով, երբեմն յունական հուր թափելով եւ երբեմն ալ՝ գիրկ գիրկի կռիւ մղելով ականնե – րու անցքերուն մէջ :*

*Ամէն անգամ յաղողեր էին վտանգաւոր պայ – թումին առաջքը առնել : Սուլթանը, կ'ըսէ Պար – պարօ, այս փորձերու բացարձակապէս անյաջող ու անօգուտ բաներ ըլլալուն վերջնապէս համոզ – ուած, ըմբռնեց թէ երբեք պիտի չկրնար այս ճամբով քաղաքը գրաւել, թէ բոլորովին ի զուր կ'անցնէր մարդու եւ կազմածներու այս կորուս – տը, եւ հետզհետէ աւելի կատչեցաւ սա գաղափա – րին թէ թնդանօթին չնորհիւ միայն վերջնական յաղթանակը պիտի կրնար տանիլ :*

*25 Մայիս ուրբաթ եւ 26 Մայիս չաբաթ օրե – րը, Լիկոսի հովտին մէջ եւ յարձակման միւս գըլ – խաւոր կէտերուն վրայ առաջուան պէս չարունակ – ուեցան խոշոր հրետանիի ամբակոծութիւնը եւ տեւական նետաձգութիւնը : Այդ օրերուն է հաւա – նաբար որ սակաւթիւ զօրքը եւ Կոստանդնուպոլ – սոյ թշուառ բնակչութիւնը, թուրք բանակին ա –*

*հպանութեան առջեւ, հասկցան թէ վերջնական ա – ղէտը մօտալուտ էր, եւ սակայն խեղճ պաշարեալ – ները նորէն իրենց քաջութիւնը չկորսնցուցին :*

*Պաշարման զանազան պատմագիրները, պար – զամիտ ու անկեղծ ժամանակագիրները, մեծ ոգ – եւորութեան վերջին կսկծալի օրերուն, այսինքն Մայիս 22էն 26, կը յիշատակեն երկնային կամ ու – րիչ զանազան երեւոյթներ, հրաշալի նշաններ, ո – րոնք իրաւ է որ հիմա խիստ քիչ պիտի ազդէին մեր վրայ, սակայն այդ ժամանակներուն ծայրա – յեղ կարեւորութիւն ունէին, դժնդակ տպաւորու – թիւն յառաջ կը բերէին ու նոյն իսկ՝ կը սարսա – փեցնէին մեծ ու անզօրէն ամբակոծուած քաղա – քին յոգնաբեկ պաշտպանները : Ծայրագոյն տպի – տութեան եւ աւելորդապաշտութեան այդ ժամա – նակներու զրոյցներուն մէջ, մեծ բաժին պէտք է տալ ժողովրդական երեւակայութեան եւ դիւրա – հաւանութեան, զրոյցներու եւ հրաշքներու ցայտ – նութեան որ այսօր ծիծաղ միայն պիտի պատճա – ռէին մեզի, բայց որոնք 1453ի Պոլսոյ մէջ վախ եւ յուսահատութենէ կը դողացնէին վերջին կոս – տանդինի ամէնէն չանդուգն պատերազմիկներն անգամ : Միեւնոյն ժամանակ առօնք պաշարողնե – րու բարոյականն ալ նոյն համեմատութիւնով կը բարձրացնէին :*

*Ամէնէն աւելի Կրիտոփուլոս, այնքան մեթո – տիկ ու ստուգապատում այդ գրագիրը, որ պաշա – րումէն չատ ետքը գրած է իր ժամանակագրու – թիւնը, երկարօրէն կը պնդէ այս զանազան երե – ւոյթներուն վրայ, որոնք այնքան զբաղեցուցին դժբախտ քաղաքին անբախտ պաշտպանները :*

*« Պաշարման այս վերջին օրերուն պատահե – ցաւ, կ'ըսէ վերոյիշեալ պատմագիրը, այն դէպ – քը, որ Աստուծոյ Կոստանդնուպոլսոյ վերապա – հած մեծ աղէտներուն յայտարար ահազանդը եղաւ կարծես :*

*Վախճանական յարձակումէն երեք կամ չորս օր առաջ, մինչդեռ քաղաքին ամբողջ բնակչու – թիւնը, անհուն թափօրով մը փողոցները կը պը – տրտէր աղօթքներ կարդալով ու Փանայիայի պատկերը (անհուշա Պլաքէրնեռու Համբաւաւոր Կոյսին Աստուածամայր քաղաքին պաշտպանին) կը տանէին միասին, յանկարծ առանց որոշ պատճա – ռի պատկերը սահեցաւ, եւ ամբողջ հասակովը փոուեցաւ դետին : Բոլորն ալ մեծ աղաղակներով վազեցին որ վերցնեն : Բայց ահարկու բան, հա – կառակ բոլոր իրենց ջանքերուն, պատկերը վար ինկաւ նորէն, իբրեւ թէ կապարէ ըլլար ու գետնին փակած ըլլար :*

*Գրեթէ անկարելի եղաւ վերցնել : Այսպէս տե – ւեց ամբողջ ժամ մը : Վերջապէս բոլորն ալ, միա – ցնելով իրենց ճիգերը ու աղաղակներ արձակելով ու ամէնքն ալ սրտագին աղօթքներ ուղղելով Ա – տուծոյ, կրօնական ու աշխարհական, պատկերը կրցին երկնքի ու ներկաները կրցան արբազան պատկե – րը վերցնել եւ իրենց ուսերուն վրայ բարձրացնել կրկին :*

*«Այս հրաշքը որ յոռեգոյն աղէտները կը մարզարէանար ըստ իրենց, բոլոր ներկաներուն հոգին անձկութեան ու սարսափի երկար սարսու – ռով մը համակեց :*

(Շար.)

## Ազգաժողով՝ Քորէայի համար

ԼԱՒԱՏԵՍՆԵՐ ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Մեծ իրարանցում կը տիրէ քաղաքական շրջ – ջանակներու մէջ, Պ. Մալիքի յայտարարութենէն ի վեր: Պ. Էնթէզամ, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին նա – խագահը, այնքան լաւատես կ'երեւայ որ, առջի օր յայտարարեց թէ «կարելի է զինադադար կընքել քանի մը վայրկեանէն»: Այս յայտարարու – թիւնն ըրած առեն դեռ չէր տեսնուած Ֆ. Միու – թեան պատուիրակին հետ :

Նոյնքան լաւատես կ'երեւայ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվը Լի, որ կարճ կապելով իր արձակուրդը, Նորվեկիայէն օդանաւ նստաւ դէպի Նիւ Եորք, բացառիկ նիստի մը հրաւիրելու համար ընդհ. ժողովը:

Բոռեեսները ալ պակաս չեն, իբրեւ հետեւանք նախընթաց փորձերու: Բայց եւ այնպէս ամէն մէկ պիտի փորձուի, գործնական ելքի մը յանգելու համար: Մանաւանդ որ, Մոսկուայի թեր – թերն ալ որոշ յոյսեր կը ներշնչեն : Այսպէս, « Փրաւտա» , կուսակցական պաշտօնաթերթը , առջի օր կը բացատրէր թէ բոլոր պայմանները կան Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու համար: «Մէկ տարուան պատերազմը հաստատեց թէ ճախողման դատապարտուած են Ամերիկացիներու փորձերը՝ ստրկացնելու համար Քորէայի ժողո – վուրդը: Պատերազմական գործողութեանց դադարումը եւ խաղաղ կարգադրութիւն մը պիտի վերջնէ միջազգային կացութեան լարման կարեւոր պատճառներէն մէկը: Միեւնոյն առեն Քորէայի ժողովուրդը պիտի կրնայ վերադառնալ դէպի խաղաղ կեանք եւ կարգի դնել իր սեփական գոր – ծերը »:

× Պ. Էչիսըն զեկուցում տալով երեսփ. ժո – ղովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ, յայտարարեց թէ զինադադար մը՝ 38րդ զուգահեռականին վրայ՝ յաջողութիւն մը պիտի ըլլար Ազգաժողովին համար: Ուրիշ խօսքով, համաձնաւոր ուժերը պէտք է քաշուին 38րդ զուգահեռականէն անդին: Ի պատասխան զանազան հարցումներու, նախարարը կրկնեց թէ Մ. Նահանգներուն հիմնական նպատակն է ետ մղել նախայարձակումը: «Եթէ նախայարձակումը կանգ առնէ եւ մենք երաշխիքներ ստանանք թէ պիտի չվերսկսի, այն առեն կրնանք վերահաստատուած նկատել խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը »:

Միեւնոյն նիստին մէջ Պ. Էչիսըն բացատրեց թէ անհրաժեշտ է քուէարկել 8.500.000.000 տոլարի վարկը՝ օգնելու համար դաշնակից պետութեանց:

Ֆրանսան ամենամեծ բաժինը պիտի ստանայ տրամադրելի վարկէն :

### ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հրասայլերը, թնդանօթները, օ – դանաւեր եւն. ճամբայ հանուած են դէպի Պարսկաստան :

ՆՈՐՔՆՏԻՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ընկերվարական եւ ժողովրդական խմբակցութիւնները կը խորհրդակցին, ընկերային բարենորոգումներու ճակատ մը կազմելու համար :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հրամանատարը կը տեղեկագրէ թէ տասը հազար բնիկներ սպանուած են վերջին կռիւներուն մէջ :

ԳԵՐՄԱՆ զօրավար Ռամքէ, որ հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր Ֆրանսայի մէջ եւ ազատ արձակուեցաւ քանի մը օր առաջ, Գերմանիա վերադառնալով ընդունուեցաւ վար – չապետին Տոքթ. Ատընաուերի կողմէ :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Մարոքի մէջ ազգակային դէպքերու հետեւանքով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Գապասագալեանի մահուան առթիւ ղրացիներէն հանգանակուած ծաղկեպսակի գումարէն աւելցած մասը 1480 ֆրանք, նուիրուած է Իսիի Կապոյտ Խաչին Պ. Կարապետ Գապասագալեանի կողմէ :


## ՔԱՖԷ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած, բարակ ու մաճուր
Ընտի՛ր, համո՛վ ... անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառանիշը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Ցիսուն հազար նուէր կայ ,
Հարիւր պարապ տոպրակին
Շիշ մը օդի նուէր կայ :
Հասցէն ահա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող գրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ՝ — **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre , Valance (Drôme):


## ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, (rue Stalingrad)
Այս կիրակի , ժամը 16էն կէս գիշեր
Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. «Արդութեան » խումբի, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :
Կը նախագահէ ընկեր Պ. ՋՈՒԻՔՃԵԱՆ:
Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդի անդամները: Միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆի եւ Իսիի Նոր Սերունդի նուագախումբը :
Ինջոյք եւ եւրոպական պարեր:
Պիւֆէ ժողովրդական դիներով: Մուտք 100 ֆր.:
Կառախումբ Մոնփարնասէն եւ Սէն Լազարէն :
Հանրակառք Փոն տը Սէվրէն, իջնել Puits sans Vin :

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷնի ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. «Անտրանիք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի: Այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, 6 rue Jean B. David, Républicainsնե – րու սրահը:
Կը նախագահէ ընկեր Տ. ՋԻՒԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Լիոնէն ընկեր Բ. Խրիմեան եւ Տիկին Վարժապետեան, Սէն Շամոնէն կարող ուժեր :
Հանդիսէն վերջ պարահանդէս առաջնորդու – թեամբ հանրածանօթ Michèle Andréի : Առատ կերուխում:


## Վասպուրականի Հայր. Միութիւն

1 Յուլիս Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր
Cercle Militaire, Place St. Augustin

### Յատկապէս պարահանդէս

Կը մասնակցին Տիկին Սարգիսեան, Օր. Ճիճեեան, Օր. Կաւվարեճց, Պ. Գմբէրեան, Պ. Գարեգին եւ ծանօթ սիրողներ :

## Առտուան աւտոկիկալներ

ՄԱԶԵՆՑի հանրածանօթ եւ սիրուած նուագախումբը :
Պիւֆէ : Տոմսերը հայ գրատուներէն, ճաշարաններէն եւ նպարավաճառներէն :
Ապահովեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսել Լուուռին, Ale. 16.65:

## «Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԳԻՇԵՐ»Ը

(ԱԼՖՈՐՎԻԼ)

### Մեծ յատկապէս պարահանդէս

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս , Charentonի Salle des Fêtesի մէջ, rue de la République
Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան քաղաքապետ **Mr. GUERIN** (Charentonի) եւ **Mr. BLEUSE** (Ալֆորվիլի) :
Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Հայկ . երգ, պար: Ներկայ կ'ըլլայ

## GREGOIRE [ex Coco) ASLAN

Եւրոպական պար, Formation Tango Typique

## RICARDO ZARIAS

Առատ եւ ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :
Հաղորդակցութեան միջոց.— Իջնել Métro Charenton Ecoles, սրահը 30 քայլ :
Մուտք **200** ֆրանք :

ԾԱՆՕԹ ԽՈՀԱՐԱՐԱՊԵՏ

## Պ. ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆԻ

**Rue Provence ՀԱՅԱՐԱՆԸ**

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

## 8, RUE LAMARTINE

Ուր իր բոլոր յաճախորդները պիտի գտնեն առաջուան նման համեղ կերակուրները
Ինչպէս նաեւ օդիի սպասարկութիւն մը բազմապիսի աղանդերներով :



**Le Gérant : A. NERCESSIAN**
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)


### ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՒՆԵՐՈՒ Հ. Ը. Դ. ներկայացուցչական ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը : (Métro Cadet):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ը. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը :

Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ա.Հարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Studio Caumartin : Կը խօսի ընկեր Ը. ԱԴԱՄԵԱՆ : Նիւթը՝ Պետրոս Դուրեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ը. Դ. ընկեր Կարօ ենթա – կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակարանը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ը. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, Ա.Հարոնեան Ա. – կոմբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր»ի ընդհ. ժողո – վը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Ա.Հարոնեան Ա. – կոմբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գրչի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէնթ Անի դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի Հ. Ը. Դ. Մինասեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը՝ Օ – գոստոս 5ին:

### Ա.ՑՑ Հ. Ը. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հ. Ը. Դ. «Ցար. Շահրիկեան խումբին, այս կիրակի: Autocarը վերապահուած է միայն արձանագրեալնե – րուն եւ կը մեկնի ժամը ճիշդ 8.30ին: Հաւաքատեղի Place Jean Jaurès (Mairie) եւ Bld. Carnot:

### ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆր. Կապ. Խաչի Իսիի Սրբմեան դպրոցի կրթական մարմինը կազմակերպած է բացառիկ հանդէս մը, Յուլիս 1ին, կիրակի օրը ժամը 15ին, Սրբմեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ հայ արիներու եւ արեւոյհներու: Աչակերտութեան պիտի բաժնուի մրգեղէն: Մուտքը 100 ֆրանք :

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Վիէն.— Կապոյտ Խաչի երեք դպրոցներու ամավերջի հանդէսը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մանկական թատերախաղեր, երգ, արտասանութիւններ եւ զանազան խաղեր: Ասոք պիտի առնեն ուսուցիչները:
Մուտքը ազատ է:

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօրտոյի դպրոցի տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Սըճնօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ :

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն, մեներգ եւն.: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

### ՏՍՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դէպի Վիլ Ֆրանշ: Նախաձեռնութեամբ Հ.Ը.Դ Լիոնի եւ Վիլ Ֆրանշի Նոր Սերունդի «Սիա – մանթօ» խումբերուն: Այս կիրակի ամբողջ օրը , Վիլ Ֆրանշի Chateau de Longevilleի գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ:

Autocar առնել Place Guichardէն ժամը 9ին եւ 10.30ին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

### ՁԱՑՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Պ. Օհնիկեան, անդամ Փարիզի երաժշտական Ակադեմիայի, կը ստանձնէ դասեր ձայնադրութեան (ասլֆէյժ) եւ ամէն կարգի նուագի :

Ունի ծախու նօթաներ, դասական թէ արդի յայտնի հեղինակներէ, խիստ չափաւոր գիներով:

Դիմել մասնաւոր ժամադրութեամբ, Mr. Ohniguian, 10 rue Tournefort, Paris (5):





COUTURE

Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորաբար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ
Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ
Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը,
**17, Boulevard des Capucines, Paris** (Քաֆէ տը լա Փէյին ճիշդ դէմը) : Հեռ. **OPE. 80.34**

# ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Vendredi 29 JUIN 1951 Ուրբաթ 29 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6495-Նոր շրջան թիւ 1906

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## ՄԵՆՔ «ՐԱՑԱ» ՉԵՆՔ

Երեւանի կուսակցական համագումարին մէջ քուէարկուած բանաձեւը «քաղաքական վնասակար նպատակներ» կը վերագրէ անոնց որ ինքնուրոյն լեզու կը հռչակեն արեւմտահայերէնը, «արհեստականօրէն» :

Կարելի է օրերով խօսիլ այս յայտարարութեան մասին, ուր իրար կը հրմշտկեն բթամտութիւնն ու նենգամտութիւնը :

Ո՞րն է այդ «քաղաքական վնասակար նպատակը» .—

1. Ստեղծել երկու Հայաստաններ, երկու լեզուներ եւ հակադրել արեւմտեան Հայերը արեւելեան Հայերուն :

2. Հակադրել Հայոց ժողովուրդի ռուսական «օրիէնթասիոն»ին, ռուսական մշակոյթին :

3. Աճեցնել ու հեռացնել հայկական մշակոյթը իր ժողովրդական ակերէն, յառաջդիմական մշակոյթի բարերար ազդեցութենէն եւ կապել Արեւմուտքի յետադիմական մշակոյթին հետ :

Ցեհտաձղելով այս խարխուլ տրամաբանութեան քաղաքական մասը — «ռուսական օրիէնթասիոն» եւայլն, ամփոփուինք բուն լեզուական հարցին, մշակոյթի ճակատին վրայ :

Երեսուն տարիէ ի վեր, բոլշեւիկները են որ կը վարեն մեր մինուճար հայրենիքը, համաձայն իրենց թիմածոյ վարդապետութեան: Կը վարեն տնտեսականը մենաշնորհութեամբ :

Այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, ունեցա՞ծ հիմնական ծրագիր մը, լսելու համար տարբեր բազմութեանց տեսակէտները, բաղձանքները եւ պահանջները :

Նկատի առի՞ն, օրինակ, Հայկական Սրտաճմանի հեղինակաւոր կարծիքները եւ դիտողութիւնները. Երբ մեր մայրենի լեզուին տուն ու ոչին: Երբ կը պարտադրէին այլանդակ, հակագիտական եւ յետադիմական ուղղագրութիւն մը, որ մասամբ միայն բարեփոխուեցա՞ւ, քան տարի վերջը :

Ուզեցի՞ն օգտուիլ արեւմտահայ գանգուածին զարաւոր վաստակէն, անոր անսպառ բառապաշարէն, քերականութեան եւ շարադրութեան բնական եւ արդիական զարգացումէն :

Նոյնիսկ արեւմտահայ դրագէտներու գործերը հրատարակած տուն, մաքե՞ անգուցի՞ օգտուիլ անոնց լեզուական եւ դեղարուեստական հարստութենէն: Անոնց զարգացման ելեւէջներէն :

Դեռ քանի մը տարի առաջ, երբ ուսումնական կանոններու բազմութիւն մըն ալ հոսեցաւ դէպի հայրենիք, ներդաղթի կարաւաններուն հետ, փորձե՞ն օգտուիլ անոնց լեզուական եւ դրական պաշարէն :

Աւելի քան խօսելով, թոյլ տուի՞ն որ անոնք — մանաւանդ դրողները — չարունակեն դրել ի – րենց սորված հայերէնով, լինչպէս կ'ըլլար հան – րապետական Հայաստանի օրով :

Կարելի՞ է, նկելի՞ է պետական լեզու կազմել, արհեստականօրէն մահուան դատապարտե – լով մէկը եւ բոնի պարտադրելով մէւսը :

Հայրենիքը, ընդհանրական մշակոյթը կը կորանցնե՞ն թէ կը չահին, եթէ ազատօրէն գործած – ուին երկու բարբառներն ալ, իրար լրացնելով համաձայն բարեշրջութեան, բնական զարգացման օրէնքին :

Ծիծաղելի չէ՞, երբ հասարակ թուաթներու, խամաճիկներու կը վերածէք անուն չինած բանաստեղծներ, գրագէտներ եւ խմբագիրներ :

Դեռ աւելի խորացնելով հարցումները, երե – ւանը ինք չէ՞ որ յամառօրէն կը չնայ «անջատել եւ հեռացնել հայկական մշակոյթը (կուլտուրա!) ժողովրդական ակերէն »:

Բեռ մը օտարաբանութիւններ, ռուս - թաթարական վիժուկներ ժառանգեցիք հին սերունդէն :

Լեռ մըն ալ դուք թխեցիք եւ ամէն օր կը թխէք, միշտ աչքերը գոց: Տգիտութեամբ կամ բռնութեամբ :

Այս ճամբո՞վ պիտի ծաղկին ու զօրանան «ժողովրդական ակերը»: Ա՞յս է որ կը կոչուի «պրոդրեսիվ» մշակոյթ :

Եթէ ձեզի պաշտօն յանձնած են կասկածելի, արդահատելի դիտելիքները ձեր սահմանները դուրս ալ տարածել, մենք «բայ»ները չենք, որպէսզի բարեւի կենանք խոնարհաբար :

Շ.

## Կարդինալ Աղաջանեանի հրաժեշտը

Շորեքշաբթի օր ժամը 17ին Cercle Interallié՛ի մէջ հրաժեշտի ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ ի պատիւ Կարդինալ Աղաջանեանի, նախաձեռնու – թեամբ Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեան :

Կարդինալը երեքշաբթի ցերեկ ճաշի հրաւիրուած էր Փարիզի արքեպիսկոպոսին, իսկ իրիկունը Փարիզի վաւիկանեան դեսպանատան, չորեք – շաբթի ցերեկ արտաքին նախարար Շումանի կողմէ: Շորեքշաբթի իրիկուան ընդունելութեան ներկայ էին բազմաթիւ անձնաւորութիւններ, ո – րոնց կարգին պապական նուիրակը, դերապայծառ Roncalli, Փարիզի արքեպիսկոպոսը, դերապայծառ Feltin, մեր պատուական բարեկամը՝ Paul du Véou, նախարարութեանց ներկայացուցիչները, կղերա – կաններ, Մխիթարեան վարդապետներ, «Ցառա – ջ»ի, «Այսօր»ի եւ «Արեւմուտք»ի ներկայացուցիչները, եւ շատ մը հայրենակիցներ :

Մեկնելէ առաջ կարդինալը քանի մը խօսք ուղ – ղեց ներկաներուն, իբրեւ հրաժեշտ, միեւնոյն առեն օրհնելով ամբողջ գաղութը :

— « Ուրախ եմ որ ուղ օրէ ի վեր կը գտնուիմ Ֆրանսա եւ քանիցս առիթ ունեցայ հանդիպելու իմ սիրելի հայրենակիցներուս, որոնց մասին այն – քան ներբողներ լսեցի պաշտօնական բերաններէ :

« Շնորհակալ եմ Ֆրանսական ազնիւ կառավարութեան որ հրաւիրեց զիս այս հիւրընկալ եր – կիրը: Եղած այս պատիւը անշուշտ ուղղուած է հայ ժողովուրդին, որուն այնքան տոկուն արժա – նիքները այժմ պարտաղրուած են օտար երկիրներու մէջ ալ, մեղ ճանչցող ժողովուրդներուն: Հը – պարտ պէտք է ըլլանք բոլորս որ կը պատկանինք հայ ցեղին, որուն մշակոյթը իր բազմակողմանի արժէքներով վաւերական տուրք մըն է քաղաքա – ւորդին ու եկեղեցին: Սրբենք մեր հայրերուն արցունքները: Ջնջենք չարեաց վարչաձեւերը, բայց վարչաձեւերը կ'անցնին, հայրենիքը կայ եւ կը մնայ: Սիրեցէք զիրար, որովհետեւ ուր որ հանդիպիք Հայու մը, ան մէկ բեկորն է հայրենիքին :

« Դաղափարներու պայքարը անհրաժեշտ է, բայց պէտք չէ իջնէ անհատին անհատ, ու դառ – նայ վարկաբեկիչ կիրք մը :

« Եկեղեցին ու կրօնքը կ'ազդեն մարդկային բարոյականին կազմուելուն, լաւ ճամբով: Ով որ չունի այդ բարոյական յենարանը եւ կ'ուրանայ անոր ուժը, կը կորնչնի եւ կամք եւ սիրտ: Վարդանանց պատերազմի նկարագրութեան մէջ Եղիշէ չէ կը յիշէ մեր կաթողիկոսներէն մէկուն խօսքը Վասակի հասցէին: Այդ վճիռը խորապէս ազդած է իմ վրայ: Երբ իրեն կը բացատրեն Վասակին ու – րացման պատճառները, կաթողիկոսը կ'ըսէ .— Մէկը որ ուրացած է իր Աստուածը եւ անհաւատարիմ դտնուած է անոր, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ տարիմ դանուած է անոր, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ չուրանայ նաեւ ամէն նուիրականութիւն եւ անհաւատարիմ չըլլայ բոլոր մահկանացուներուն :

Ուրեմն հաւատքով զօրացէք, մեր ժողովուրդին ցեղային եւ մշակութային արժէքով եղէք հպարտ: Հիւրընկալ երկիրներու մէջ ձեր վարքը Թող ըլլայ ուղիղ ու խոհեմ: Ապրիք խաղաղութեամբ ու բարօրութեամբ:

Մնաք բարով բոլորիդ եւ ձեզմով Ֆրանսահայ դաղութին » :

⚔ Կարդինալը Լիոն մեկնեցաւ երէկ, հինդ – շաբթի եւ պիտի տեսակցի կարդինալ Ժերլիէի հետ: Կիրակի օրուան պատարագէն վերջ Մարսէյլ հանդիսելով, պիտի վերադառնայ Պէյրութ :

⚔ Տեղական մամուլի ներկայացուցիչներն այ գանազան տեղեկութիւններ հրատարակեցին կարդինալին այցելութեան առթիւ, հայ կաթողիկէ հատարակութեան եւ ուրիշ խնդիրներու մասին : (Figaro, Le Monde եւայլն) :

⚔ Իրրեւ հրաժեշտի խօսք, պիտի փափաքէ – նք որ վերջ գտնէ ինդատանարանական հակաճա – ռութիւնները, մամուլի թէ հովուական թուղթերու մէջ: Նոյն թելադրանքը՝ Անթիլիասի կաթողիկո – սարանին: Անշուշտ բոլորն ալ կ'ընդունին թէ ժամանակները ուրիշ բան կը թելադրեն :

.....

Պ· ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ իր պատյտը լրացնե – լով, Թոքիո հասած եւ անկէ Քորէա մեկնած է, ամերիկեան բանակին պարենաւորումը քննելու համար: Թոքիոյ մէջ թուրք թղթակիցներ տեսակցութիւն մը ունեցած են իրեն հետ :

## Անհամբեր կը սպասուի Չինաստան (Քորէա)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՏԵՍԱԿ – ՑՈՒԹԻՒՆԸ Պ· ԿՐՈՄԻՔՈՑԻ ՀԵՏ .— 16 ՊԱՏԵ – ՐԱԶՄԻԿ ԱԶԳԵՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԿՆՔԵԼՈՒ .— ՄԱԼԻՔ ԼՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ԽԶԵԼՈՎ, ԿԸՍԷ ԹԷ ԻՐ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒՍԱ – ԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՉԻ ԿԱՐՕՏԻՐ

Ազգաժողովի անդամներէն 16 պետութիւն – ներ, որոնք զինեալ ուժերով կը մասնակցին Քո – րէական պատերազմին, յայտարարեցին թէ պատ – րաստ են մասնակցելու որեւէ ձեռնարկի որ կը ձգտի խաղաղութիւնը վերահաստատել Քորէայի մէջ :

Շորեքշաբթի օր Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, ծովակալ Քըրք տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին նախարարի փոխանորդին՝ Պ· Կրոմի – քոյի հետ, լուսաբանութիւններ խնդրելու համար Պ· Մալիքի յայտարարութեան մասին :

Տեսակցութիւնը տեւեց քսան վայրկեան: Դեսպանին կ'ընկերանային իր խորհրդականը եւ առաջին քարտուղարը, որ մասնագէտ մըն է Մայր· Արեւելքի գործերու: Դեսպանը անմիջա – պէս հեռագրեց Ուաշինկթընի՝ թէ մանրամասն տե – ղեկագիր մը կը պատրաստէ տեսակցութեան ար – դիւնքի մասին: Ինչ հրահանգներ ստացած էր ուղղակի Պ· Էչիսընէ, երկուշաբթի օր: Միեւնոյն օրը Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակը նոյ – նիսատ հրահանգներ կը ստանար, լուսաբանու – թիւններ քաղելու համար խորհրդային պատուի – րակութենէն :

Ուրեմն անհամբեր կը սպասուի ծովակալ Քըրքի տեղեկագրին, որուն համաձայն Մ· Նա – հանգները վերջնապէս պիտի ճշդեն իրենց դիրքը :

Վերջին պահուն Ուաշինկթընէն հասած հեռագրի մը համաձայն, Խ· Միութիւնը յայտնած է թէ զի – նադադարի ձեռնարկը պէտք է կատարուի զինուո – րական բանակցութիւններ կատարելով Հիւս· Քո – րէայի եւ Ազգաժողովի հրամանատարներուն մի – ջեւ: Կը նշանակէ թէ Չինաստան պիտի չմասնակցի այս բանակցութեանց, գործելով միայն իրրեւ խորհրդական Հիւս· Քորէացիներուս :

⚔ Շորեքշաբթի օր, Պ· Էչիսըն երկրորդ ան – գամ խօսելով երեսփ· ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ, ըսաւ թէ «ամենամեծ ե – րաշխաւորութիւնը » որուն պիտի ըլլայ Թշնա – մութեանց վերսկսման դէմ, եթէ Չինաստանի հա – մայնավարները քաշուին Մանչուրիա, Եալու գե – տին հիւսիսակողմը: Արտաքին նախարարը համա – ձայնութիւն յայտնեց Ազգաժողովի անդամներուն մեծամասնութեան որ կը պահանջէ զինադադարի անմիջապէս վերջը: Այս առթիւ յայտարարեց թէ երբ այսպիսի կարգադրութեան մը յանդիպին, բացորոշապէս պէտք է ճշդուի թէ համաձայ – նութեան որեւէ խախտում պիտի համարուի չատ նուիթեան որեւէ մը, «որ կրնայ վտանգել աշ – խարհի խաղաղութիւնը »:

Անշուշտ երկար պիտի տեւէ զինեալ ուժերուն պարպումը· հետեւաբար Պ· Էչիսըն անհրաժեշտ համարեց որ Քորէայի բանակը, որ – պէսզի պատրաստ ըլլան որեւէ պատահականու – թեան հանդէպ :

⚔ Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ դի – մում կատարուած է նաեւ կարմիր Չինաստանի կառավարութեան, լուսաբանութիւններ խնդրելու համար :

⚔ Պ· Թրիկվը Լի, Ազգաժողովին ընդհ· քար – տուղարը, որ Նորվեկիացին Նիւ Եորք վերադար – ձաւ ամառպարանքով, մէյ մը լսատես կ'երեւայ : Վերադարձին անմիջապէս վերջը յայտարարեց .— « Պէտք է օգտուիլ ամէն պատեհութենէ, հաշտու – թիւն կնքելու համար» :

Իր առաջին գործը եղաւ տեսակցիլ ՄԱԿի ընդհ· ժողովի նախագահին՝ Նասրոլլահ Էնթէ – զամի եւ միւս պատուիրակներուն հետ :

⚔ Պ· Մալիք, որ իր քարտուղարին միջոցաւ յայտնած էր թէ հիւանդ է, շորեքշաբթի օր խղեց լութիւնը: Դարձեալ իր քարտուղարին միջոցաւ ըսաւ թէ իր յայտարարութիւնը լուսաբանութեան չի կարօտիր :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ խորհրդային պատուիրակը դիտմամբ վերապահ դիրք մը բռնած է, պատասխանով իր կառավարութեան հրահանգներուն : Ուրեմն «դիւանագիտական» կը համարեն իր հիւանդութիւնը :

⚔ Մինչ այս մինչ այն, խորհրդաւոր շար – ժումներ կը նշմարուին ռազմադաշտին վրայ: Դաշ – նակիցները կ'ամրացնեն իրենց դիրքերը, անակն – կալի չզալու համար: Հիւս· Քորէայի պաշտօնա – կան անթելը, որ մինչեւ հիմա կը սպառնար «ծովը կան անթելը, որ մինչեւ հիմա կը սպառնար «ծովը թափել թշնամին», առջի օր ազդարարեց իր բա – նակին .— « Մինչեւ 38րդ զուգահեռականը քշենք թշնամին»: Առաջին անգամ է որ այս բանաձեւը կը գործածուի Հիւս· Քորէացիներու կողմէ: Այս կը գործածուի Հիւս· Քորէացիներու կողմէ: Այս կը նշանակէ թէ Հիւսիսային Քորէան կը համարուի, քանի փոփոխութիւնն ալ բարենշան կը համարուի, քանի որ տեղի կ'ունենայ Պ· Մալիքի յայտարարութե – նէն հինդ օր վերջը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բանաստեղծութիւն Luc André Marcelի

(2. եր. վերջը տես)

ԸՆԴՈՒՆԵՑ ԻՐՈՆԻ — « Նահապետ Հուշոյ, ինչպէ՞ս կրնայ ան ուրանալ իր հայրենի ցեղը, երբ ամէն ոք կը տեսնէ անոր մէջ հայ ազգին բոլոր գիծերը, ինչպէս նաեւ անոր ամբողջ կեանքը, որ ամբողջովին հայկական է։ Ան ծնած է Հայաստանի մէջ, անոր ամբողջ մանկութիւնը անցուցած է հայ միջավայրի մը մէջ, ան հայ է ոչ միայն իր ծագումով, այլ նաեւ իր դաստիարակութեամբ, իր սովորութիւններով, իր ամբողջ կենսակերպով։ Ան հայ է նաեւ իր հոգեբանութեամբ, իր զգացումներով, իր մտածելակերպով։ Ան հայ է նաեւ իր ստեղծագործութեան մէջ, որ ամբողջովին հայկական է։ Ան հայ է նաեւ իր ոճով, որ հոսուն ու գեղեցիկ հայերէն է։ Ան հայ է նաեւ իր ներշնչումներով, որոնք միշտ հայկական են։ Ան հայ է նաեւ իր ուրացումով, որ ինքնին հայկական է։ Ան հայ է նաեւ իր ատելութեամբ, որ ինքնին հայկական է։ Ան հայ է նաեւ իր սիրոյ մէջ, որ ինքնին հայկական է։ Ան հայ է նաեւ իր ատելութեան մէջ, որ ինքնին հայկական է։ Ան հայ է նաեւ իր ամբողջ էութեամբ, որ ինքնին հայկական է։ Ան հայ է նաեւ իր ամբողջ էութեան մէջ

## Ա. ՊՈԼՈՑԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Չ.

Եւ իբր թէ ասիկա բաւական չէր, դեռ ցեղին նորէն ճամբ չեղած եւ հասիր թէժիա մարդիկ ծաղրելու համար, յանկարծ ցնծագին բղաւեց Տիգրանը, որ մեզ կը պատկերացնէր ինքզինքը արդէն հարուստ եւ ազնուական։ Ան ալ ուրախ էր, որ ինքզինքը կրնար ցոյց տալ իր ընկերներուն առջեւ։ Ան ալ կրնար ունենալ իր ստրուկները։

Ես ալ ուրախ էի, որ Տիգրանը ինծի հետ կը խօսէր իբրեւ հաւասարի հետ։ Ես ալ կրնայի ինքզինքս զգալ ազնուական մը։ Ես ալ կրնայի ունենալ ստրուկներ։

Ես ալ կրնայի ունենալ ձիեր, ինչպէս Տիգրանը։

Ես ալ կրնայի ունենալ ոսկի, ինչպէս Տիգրանը։

Ես ալ կրնայի ունենալ ամրոց, ինչպէս Տիգրանը։

Ես ալ կրնայի ունենալ հարուստ հագուստներ, ինչպէս Տիգրանը։

Ես ալ կրնայի ունենալ ամէն ինչ, ինչ որ ունէր

# Վերջին կոչ մը Անգլեւիրանեան վէճին առթիւ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԿԸ ԹԱՆԶՐԱՆԱՑ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարու – թիւնը վերջին փորձ մը պիտի կատարէ, խաղա – ղութեամբ կարգադրելու համարիրանհետածագած վէճը: Այդ փորձը պիտի ըլլայ վճռական կոչ մը՝ Իրանի կառավարութեան: Անգլիոյ նախարարա – կան խորհուրդը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է, այս խնդիրը քննելու համար: Գաղտնի խորհրդա – դակցութիւններ կը կատարուին նաեւ ընդդիմա – դիր պետերուն հետ, որոնց դլուխը կը գտնուի Զըրչիլ: Վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոնց հետ,

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ մթնոլորտը հետզհետէ կը թանձրանայ:

Բրիտանական կառավարութիւնը ամէն մէջոց ձեռք առած է, պարպելու համար Անգլեւիրանեան ընկերութեան 2800 պաշտօնեաները: Անգլիական յածանաւը արդէն խարխոխ նետած է Ապատանի մօտերը: Զինուորներ եւ օդանաւեր պատրաստ կը սպասեն, օգնելու համար պարպումին: Զորեք – շաբթի օր Պասրա հասաւ Մեսինա փոխադրանաւը, որ պիտի օգնէ պարպումի գործողութեանց:

Իրանի կառավարութիւնն ալ արտակարգ մի – ջոցներ ձեռք առած է, ի նախատեսութիւն ծանր անակնկալներու: Զորեքշաբթի օր թէհրան հասաւ Իտալիոյ քարիւղի մենաշնորհին փոխ – նախագա – հը, Տոքթ. Մարիօ Քարաֆա, Իրանի կառավարու – թեան խնդրանքով, քննելու համար նաւթահորի – րուն վիճակը, իբրեւ մասնագէտ: Իր մեկնումը տեղի ունեցած է իտալական կառավարութեան արտօնութեամբ եւ Անգլիոյ դիտութեամբ:

Մինչ այս մինչ այն, Իրանի կառավարութիւ – նը կը շարունակէ նոր պահանջներ ներկայացնել: Առջի օր կանխիկ դրամ պահանջեց անգլիացի օ – դաչուներէն, Ապատանի մէջ գնուած քարիւղին համար: Օդաչուները դրամ չունէին, բայց Անգլեւ – իրանեան ընկերութիւնը վճարեց:

× Իրանեան ծոցին մէջ խարխոխած 43 քարիւ – ղատար նաւեր հրաման ստացան հեռանալու: Այս կարգադրութիւնը մեծ յուզում պատճառեց Իրա – նի մէջ: Նաւերը չարուած են Շաթ էլ Արապի բերանը, մինչեւ Ապատան, իբր 40 քիլոմեթր տա – րածութեան մը վրայ:

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է, նկա – տելով որ անհամաձայնութիւններ ծագած են: Անգլեւիրանեան ընկերութեան պաշտօնեաներու պետը, Պ. Ֆալլահ, միակ պարսիկը որ կրնայ բա – նեցնել քարիւղի գտարանները, Ապատան հասաւ օդանաւով: Ինքն ալ կը խոստովանի թէ կարելի չէ բանեցնել գտարանները առանց ծանր վտանգ – ներու: Բոլոր Իրանցի մասնագէտներուն հրամայ – ուեցաւ պատրաստ ըլլալ Ապատան մեկնելու: Կը կարծուի թէ բոլոր նաւթահորերը պիտի փակ – ուին, բացի երկուքէն, որոնք հազիւ երեք միլիոն թոն կ'արտադրեն:

Անգլեւիրանեան ընկերութեան Ապատանի տնօրէնը, Պ. Տրէյք, որ Պասրա փախած էր, հե – ռագրեց իր պաշտօնեաներուն՝ հանդարտօրէն սպասել կառավարութեան կարգադրութեանց: Հե – ռագիրը կ'ըսէ թէ Անգլիացիները ոգեւորուեցան, իմանալով որ մարտանաւեր պիտի գան: Իրանի արտաքին նախարարը Շահին հաղորդեց բրիտա – նական մարտանաւին ժամանումը:

× Պ. Էչիսըն յայտարարեց թէ Մ. Նա – հանգները պիտի չմիջամտեն անգլեւիրանեան վէ – ճին: Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը կը շարունա – կէ չափաւորութեան խրատներ տալ Իրանի վար – չապետին:

ՑՈՒԼԻՍ 15Ի ՑՈՑՑԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

Նախարարական խորհուրդը Դշ. օր որոշեց արգիլել համայնավարական ցոյց մը, որ տեղի պիտի ունենար Յուլիս 15ին:

Շաբաթներէ ի վեր «Իմանիթէ»ն տեղեկու – թիւններ կը հաղորդէր այս ցոյցի մասին, որ կազ – մակերպուած է յանուն խաղաղութեան: Հրատա – կուած տեղեկութեանց համաձայն, Յուլիս 15ին 300.000 քաղաքացիներ պիտի դային Փարիզ, մաս – սին բերելով միլիոնաւոր ստորագրութիւններ ո – րոնք կը պահանջին խաղաղութեան դաշնագիր մը կնքել հինգ մեծ պետութեանց միջեւ:

Համայնավար պաշտօնաթերթը երկչոտ բողո – քած էր այս արգելքին դէմ, յայտարարելով թէ խաղաղութիւնը վախ կը պատճառէ կառավարու – թեան»: Այս առթիւ ծանուցանելով թէ դիմում պիտի կատարուի վարչապետին, կը թելադրէ խա – ղաղութեան բոլոր բարեկամներուն բողոքել, չա – րունակել պատուիրակներու ընտրութիւնը եւ սոր – պագրութեանց հաւաքումը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սէնթ Էթիէնի Հ. Ց. Դ. Անտոք ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւն – ները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մ. Աբրահամեանի եւ ըոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի եղբօրը եւ տագրոջը Պ. ՍՈՂՈՄՈՆ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆի մահ – ուան առթիւ:

# ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, (rue Stalingrad)

Այս կիրակի, ժամը 16էն կէս դիշեր

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Ա – չի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ ընկեր Պ. ՋՈՒԽՔՃԵԱՆ:

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Անտոք» կո – միտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Պոլսի եւ Նոր Սե – րունդի: Այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մին – չեւ առաւօտ, 6 rue Jean B. David, Républicainsնե – րու սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ՋԻՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ

×

ՓՈՆԹԷԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խումբի, Հովա – նաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, այս կիրակի:

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱՂՈՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Մարսէյլէն հրաւիր – ուած են երգիչներ եւ արտասանողներ:

Սիրով կը հրաւիրուին Փոնթէի եւ Ալֆորվիլի հայրենակիցները, Փոնթէի կանանչադարդ հաւա – քավայրը:

## Վասպուրականի Հայր. Միութիւն

1 Յուլիս կիրակի ժամը 15էն կէս դիշեր
Cercle Militaire, Place St. Augustin

## Յատկոյթ պարահանդէս

Կը մասնակցին Տիկին Սարգիսեան, Օր. Ճինճեան, Օր. Կաւվարեանց, Պ. Գմբէքեան, Պ. Գարեգին եւ ծանօթ սիրողներ:

## Առտուտով աւնակնկալներ

ՄԱՋԵՆՑԻ հանրածանօթ եւ սիրուած նուա – դախումբը:

Պիւֆէ: Տոմսերը հայ գրատուներէն, ճաշա – րաններէն եւ նպարավաճառներէն:

Ապահովեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսել Էտ – ուառին, Ale. 16.65:

## «Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԳՐՇԵՐ»

(ԱԼՖՈՐՎԻԼ)

## Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Charentonի Salle des Fêtesի մէջ, rue de la République

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայու – թեան քաղաքապետ Mr. GUERIN (Charentonի) եւ Mr. BLEUSE (Ալֆորվիլի):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Հայկ. երգ, պար: Ներկայ կ'ըլլայ

## GREGOIRE [ex Coco) ASLAN

Եւրոպական պար, Formation Tango Typique

## RICARDO ZARIAS

Առատ եւ ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Իջնել Métro Charenton Ecoles, սրահը 30 քայլ:

Մուտք **200** ֆրանք:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՄՄԲ.— Վերջին պահուն Հ. Միքայէլ Վ. Մոմ – ճեանէ ստացանք հետեւեալ ազդը.—

ԼԻՈՆ, 27 Յունիս.— Ն. Վ. Տէրութիւնը, կար – դինալ Ագաջանեան Յունիս 28ին, հինգշաբթի օրը, ժամը 14ին կը հասնի Լիոնի Փէրրաշ կայարանը:

Զինք դիմաւորելու պիտի երթան Նահանգա – պետին, քաղաքապետին ներկայացուցիչները եւ քաղաքական ու եկեղեցական իշխանութիւններէն բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ:

Լիոնի մէջ կարդինալ Ագաջանեան հիւրը պի – տի ըլլայ տեղւոյն Արքեպիսկոպոսարանին, ուր ի պատիւ իրեն ընդունելութիւններ տեղի պիտի ու – նենան:

Կիրակի, Յուլիս 1, Ֆուրվիէրի դեղակերտ տա – ճարին մէջ հայրապետական ճաշնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ եւ կէս օրէն վերջ Սալ Ռամոյի մէջ իրեն ի պատիւ երգահանդէս մը պիտի տրուի ժամը 15.30, Լիոնի հայ եւ տւղրանական երգչա – խումբերուն կողմէ:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի բոլոր Հայերը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ Հ. Ց. Դ. ներկայացուցչական ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: (Métro Cadet):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Քա – ֆէ Ռէյժանի վերնայարկը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր կարօ ենթա – կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակա – րանը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ա. – կումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր»ի ընդհ. ժողո – վը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան Ա. – կումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գալի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէնթ Անի դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Մ. Մինասեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը՝ Օ – դոստոս 5ին:

ԱՑՑ Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. «Յար. Շահրիկեան խումբին, այս կիրակի: Au – tocarը վերապահուած է միայն արձանագրեալնե – րուն եւ կը մեկնի ժամը ճիշդ 8.30ին: Հաւաքա – տեղի Place Jean Jaurès (Mairie) եւ Bld. Carnot:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապ. Աչի Իսի Մրմեան դպրոցի կրթա – կան մարմինը կազմակերպած է բացառիկ հանդէս մը, Յուլիս 1ին, կիրակի օրը ժամը 15ին, Մրմ – եան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ հայ արուես – րու եւ արեւոյշներու: Աչակերտութեան պիտի բաժնուի մրգեղէն: Մուտքը 100 ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վիէն.— Կապոյտ Աչի երեք դպրոցներու ամա – վերջի հանդէսը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանկական թատերախաղեր, երգ, արտասանութիւններ եւ զա – նազան խաղեր: Խօսք պիտի առնեն ուսուցիչները:

Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Աչի Պորտոյի դպրոցի տարեվերջի հան – դէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Սընոնի ընկերվարականներու սրահին մէջ:

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, մենախօ – սութիւն, մեներգ եւն.: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դէպի Վիլ Ֆրանշ: Նախաձեռնութեամբ Հ.Ց.Դ. Լիոնի եւ Վիլ Ֆրանշի Նոր Սերունդի «Սիա – մանթօ» խումբերուն: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Վիլ Ֆրանշի Chateau de Longevilleի գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ:

Երգ, մեներգ եւ հասելի անակնկալներ:

Առատ կերուխում, մատչելի գիներով:

Autocar առնել Place Guichardէն ժամը 9ին եւ 10.30ին:

Երթուդարձի տոմս 200 ֆրանք:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻԻ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Աբրատւոդ արք. Սիւրմէ – եան: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Շավիլ.— Եկեղեցական նորընտիր վարչու – թիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վարդավա – ոի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Երգեցողութեանց պիտի մասնակցին ձեռնհաս դպիրներ, եւ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերոբեան: Այսուհետեւ ամէն ամսու առաջին եւ երրորդ կիրակիները կանոնաւորապէս Ս. պատա – րագ պիտի մատուցուի մատուռին մէջ: Տօնական եւ ուրիշ բացառիկ պարագաներ չեն կրնար խոչ – տել այս որոշումը:

## Կ'ՈՒԶՈՒՄ

Երիտասարդ մը, 14էն 17 տարեկան, վաճա – ռականութիւն սորվելու փափաքով, ներկայաց – ուած իր ծնողքին կողմէ:

Դիմել ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)

# ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678–63

Samedi 30 JUIN 1951 Շաբաթ 30 ՅՈՒՆԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6496-Նոր շրջան թիւ 1907

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ


ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

## Թաղկեցնե՞լ թէ ցամքեցնել

Ինչպէս պիտի կարդաք այսօր խմբ, Երեւանի կեդր· կոմիտէն պայքար բացած է ոչ միայն արեւմտահայ աշխարհաբարին, այլեւ ըզաբարին դէմ՝ նոյն բթամտութեամբ եւ նենգամտութեամբ :

Այն ատենին որ, չատ կը տեսնէ այս կամ այն գրքին, վէպին մէջ հրատարակուած սուտ – թիւններն անդամ : (Պիտի լրացնենք մեր աշխատակից յիշած օրինակները) :

Լսեցի՛ք : Խ· Հայաստանի վարչապետն է որ կը յայտարարէ, առանց վերապահութեան ·

— « Մեռած գրաբարի հնաբանութիւնները , հակառակ որոշ (կարգ մը) լեզուագէտներու եւ գրողներու հիացումներուն, չեն կրնար աղբիւր ծառայել համաժողովրդական հայ լեզուի հարստացման համար» :

Իրեն կը ձայնակցի կեդր· կոմիտէին խօսնակը, Զ· Գրիգորեան, դասը դոց սորված աշակերտի մը պէս : Ան ալ «վնասակար» կը գտնէ գրաբարի «պաշտամունքը որ զոյութիւն ունի կարգ մը լեզուագէտներու, բանասէրներու եւ գրողներու շարքերուն մէջ» :

Անշուշտ մեւնոյն բանը չեն գրաբարին ու աշխարհաբարը :

Հայութեան երկու հատուածները չատոնց լուծած են այս հարցը, գրաբարին տալով իր տեղը՝ իբրեւ աղբիւր գասական ուսման :

Իրենց յատուկ աշխարհաբարը խօսելով ու գրելով հանդերձ, երկուքն ալ կ'ընդունին թէ գրաբարն է հիմնական աղբիւրը , դանձը այսօրուան մայրենիքին :

Հետեւաբար, կը չարունակեն գրաբարի դա – սեր տալ իրենց գպրոցներուն մէջ, ինչպէս ուրիշ ազգեր ալ՝ հին յունարէն եւ լատիներէն կ'ուսանդեն ամէն տեղ :

Այդ ո՞ր երանելին էր որ պիտի յաւակնէր հայերէն գրել տիրաբար, առանց գրաբար գիտնալու :

Արեւելահայ թէ արեւմտահայ, երկու աշխարհաբարներն ալ իրենց ճոխացումը, աւիշը, բառակազմութեան հոսուն ակունքը եւ գունագեղ ասացուածքները գրաբարին չե՞ն պարտիր :

Երեւանցիները ունի՞ն, գտա՞ծ են աղբիւր մը, որ փոխարինէ այս անմահական ջրվէժը :

Ո՞րն է «համաժողովրդական լեզուի հարստացման» դանճարանը, երբ կը փորձեն թանգրան նետել արեւմտահայ աշխարհաբարն ու հայկական գրաբարը,— երկու անփոխարինելի ժառանգութիւններ :

Անշուշտ աւելորդ են այս հարցումները, քանի որ մարդկէկ վճռած են կուսակցական – քաղաքական պայքարի վերածել նաեւ մայրենի լեզուի զարգացման խնդիրը :

Կեդր· կոմիտէին եւ Ժե· համագումարին մէջ արտասանուած ճառերն ու քաւէրկուած բանաձեւերը անդամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ իրենց նպատակն է ոչ թէ մայրենիքը ծաղկեցնել եւ արդիացնել , այլ պզճատել եւ աղքատացնել :

Անոնց համար «յառաջդիմութիւն » է միայն բաց պահել ծորակները, որպէսզի առատօրէն հոսին ռուս - թաթարական ասպն ու խիճը :

Իսկ երբ կարդը կուգայ օգտուելու հայրենի վտակներէն, իմաստակութեան եւ խուժանավարութեան մարզանքներ կը փորձեն : Մինչեւ անդամ քաղաքական դիտումներ կը վերագրեն :

Այո, «բուրժուա - նացիոնալիզմ»ի հետեւած, ճակատագիրը « Արեւմուտքի յետադիմական մշակոյթին կապած » կ'ըլլաս, եթէ «ինքնուրոյն լեզուս» հռչակես արեւմտահայ բարբառը : Կամ, գրաբար ասացուածքներ գործածես, պատահաբար :

Կը կարծենք թէ ժամանակը եկած է հասկցնելու այս պարոններուն, թէ չատ յառաջ գացին , անխնայ գլորելով իրենց հարթիչ գլանը՝ հայկական մշակոյթի զարգացման ճամբուն վրայ :

Զե՞ն ըմբռներ թէ իրենց կատարած նուաճումներն անդամ ամլութեան պիտի դատապարտուին, եթէ աւելի երկար տեւեն բռնութեան եւ տգիտութեան այս մարզանքները :

Գոնէ իրենց երիտասարդ բանասեղծներուն խնայէին, ի հարկին դասեր առնելով :

« Ունէթոր»ներու փառքո՞ը կ'երազեն, թէ « կոլխոզ »ի արտերուն հետ կը չփոթեն մայրենի լեզուի մշակումը, փչաթեւերու նոր ցանց մը հաստատելով :

Շ.

## ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մ· ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԸՍՏ Կ· ՄԱՐՔՍԻ

Երեւանի « Սովետական Գրականութիւն եվ Արվեստ» ամսագրի Մայիսի թիւին մէջ, գրախօսական մը հրատարակուած է «Հայ Գրականութեան մի քանի հարցերի մասին » :

Գրադատը, Ա· Ոսկերիչեան, վերլուծելով « Հայ գրականութեան պատմութիւն» դասագրքին Ա· եւ Բ· հատորները, կը պարզէ անոր առաւելութիւնները ու թերութիւնները :

Կ'արժէ առանձին քննել ամբողջութիւնը, որ կը բռնէ ամսագրին 89—111 էջերը :

Ինչպէս կ'երեւայ, գրքին մէջ խօսուած է նաեւ արեւմտահայ գրագէտներու եւ անոնց ստեղծագործութեանց մասին :

Գրադատը «անյողդող» կը նկատէ Միսաք Մեծարենցի եւ Դանիէլ Վարուժանի նուիրուած մենագրութիւնները :

Ահա թէ ի՛նչ կ'ըսէ դասագիրքը, Մեծարենցի մասին· (կ'օրինակեմ քառ առ քառ, հեղնական նշանն ալ , միայն ուղղագրութիւնը չակերով)·

— « Մեծարենցի պոէզիայում կողմ կողմի գնում են անկումային ու օպտիմիստականը, ռոմանթիք այն քնականաբար դարձնում են ոչ թէ ուղիղ գծով (?) զարգացող, այլ իրարամերժ տրամադրութիւններով ու ներքին մաճառումով աչէէընկնող մի ստեղծագործութիւն (արի հասկացիր այս բոլորը, Ա· Ո·), ևս իր պոէզիայի անկումային մասով օբեկտիվօբէն կապում է բուրժուազիայի հետ, իսկ օպտեմիստական տրամադրութիւնների – րով՝ գիւղի, գիւղական «հէյ մշակի» եւ նրա բանաւոր ստեղծագործութեան հետ» (էջ 433) :

Դուք ալ չէ՞ք ձայնակցիր գրադատին,— «Արի հասկացիր այս բոլորը» :

Յօդուածագիրը ոչ միայն «մխամիտ» կը գտնէ այս եզրակացութիւնը, այլեւ «չատ հեռու մարքսիստական լինելուց » :

— « Մաթեմատիկական ճշդութեամբ բանաստեղծի ստեղծագործութիւնը բաժանելով երկու հաւասար տրամադրութիւնների, հեղինակը մի մասով՝ նրան օբեկտիվօբէն կապում է բուրժուազիայի, իսկ միւս մասով դարձեալ օբեկտիվօբէն կապում է գիւղացիութեան հետ : Հարց է առաջ գալիս, իսկ սուբեկտիվօբէն իր աշխարհայեացքի բնոյթով ո՞վ է Մեծարենցը, թէ՞ նա իրօք «վերադասակարգային» գրող է» :

Եզրակացութիւն·— « Հեղինակը չի ըմբռնել Մեծարենցի ստեղծագործութեան մանր բուրժուական բնոյթը » :

Յաջորդով՝ Դ· Վարուժանի մասին :

Վ.Ա.Հ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, այս չաբթու ընկերվարական կուսակցութեանց համագումար մը տեղի պիտի ունենայ Ֆրանքֆորթի մէջ :

Օրակարգին գլխաւոր հարցերը կը կազմեն խաղաղութեան խնդիրը եւ ընկերվարական Միջազգային վերակազմութիւնը :

Հ· Ց· Դաշնակցութիւնն ալ հրաւիրուած ըլլալով, իբրեւ մնայուն անդամ (1907էն ի վեր) , Ֆրանքֆորթ մեկնեցան իր ներկայացուցիչները , ընկերներ Հրանտ Սամուէլ եւ Հրանտ Ակոնեան :

ԵԻՐՈՊԱՑԻ պաշտպանութիւնը «պատրաստ չէ տակաւին», յայտարարեց զօր· կրունթէր, զօր· Այզընհաուըրի սպայակոյտին պետը, խօսելով Փարիսի Ամերիկեան Ակումբին առջեւ : Բայց յոյս յայտնեց որ եթէ վերազինումը չարունակուի ներկայ թափով, «մէկ սարի չանցած ուժէ նախայարձակ պիտի հարկադրուի մտածել, Արեւմտեան Եւրոպայի վրայ յարձակելէ առաջ» : Այս առթիւ ըսաւ թէ իրենց սպայակոյտը կը բաղկանայ 221 սպաներէ, որոնք պատմադրուած են 9 դաշնակից ազգերու կողմէ, — իբր կէսը Մ· Նահանգներէն, 40ը Անգլիայէն, 38ը Ֆրանսայէն, 13ը Իտալիայէն եւն :

ՀԱՐԻՒՐ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ունի Խ· Միութիւնը, համաձայն Մ· Նահանգներու երեսփ· ժողովին մէջ եղած յայտարարութեան մը : (Քանի տայլ մէկ նախարարը միայն 25 հատ կը հաշուէր վերջերս) :

## Մոսկուայի պատասխանը.- Չինաստանի առանց պայմանի

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց , Մոսկուայի դեսպանին եւ Պ· Կրոմիքոյի տեսակցութեան մասին :

Ահաւասիկ այդ զեկոյցին բովանդակութիւնը· — « Խ· Միութեան արտաքին նախարարի փոխանորդը, Պ· Կրոմիքօ չորեքշաբթի կէսօրէն վերջ ընդունեցաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, ծովակալ Քըրք : Պ· Մալիքի յայտարարութեան առթիւ, Պ· Կրոմիքօ ըսաւ թէ Մակի միացեալ հրամանատարութեան, հիւս· Քորէայի հրամանատարութեան եւ չինացի կամաւորներու հրամանատարութեան զինուորական ներկայացուցիչներուն կ'իյնայ բանակցիլ զինադադարի մասին : Պ· Կրոմիքօ չեշտեց թէ այդ զինադադարը պէտք է սահմանափակուի միայն զինուորական խնդիրներով, առանց քաղաքական կամ հողային խնդիրներ յուզելու : Զինուորական ներկայացուցիչներուն կ'իյնայ քննել երաշխաւորութեանց խնդիրը , որպէս զի թշնամութիւնները չվերսկսին : Խ· Միութիւնը որեւէ մասնաւոր միջոց չի նախատեսեր զինադադարի կնքումէն զատ : Երկու կողմերուն կը վերաբերի յետագային որոշել թէ ինչ մասնաւոր համաձայնութիւններ պիտի կնքուին, քաղաքական եւ հողային կարգադրութեան մը համար : Պ· Կրոմիքօ այս առթիւ յայտարարեց թէ խորհրդային կառավարութիւնը տեղեակ չէ Չինաստանի համայնավար կառավարութեան տեսակէտներուն » :

Արտաքին նախարարութեան բանբերը մամուլի ներկայացուցիչներուն հաղորդելով զեկոյցը , յայտարարեց թէ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին 16 պետութեանց հետ որոնք զինեալ ուժեր ունէին Քորէայի մէջ : Անոնց ալ հաղորդուած է ամերիկեան դեսպանին տեղեկագիրը : Երէկ, ուրբաթ, ժողովի հրաւիրուած էին այդ 16 պետութեանց ներկայացուցիչները, որոնք միեւնոյն տեղն կը խորհրդակցին իրենց կառավարութեանց հետ : Քաղաքական շրջանակներու մէջ չատ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս խորհրդակցութեանց :

× Նախագահ Թրումըն խօսելով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, յոյս յայտնեց թէ Պ· Կրոմիքոյի լուսաբանութիւնները պիտի դիւրացնեն բանակցութիւնները՝ զինադադար կնքելու համար Քորէայի մէջ : «Չեմ կրնար հաւատալ թէ բանակցութիւնները պիտի յաջողին, բայց կառավարութիւնը այդ ուղղութեամբ կ'աշխատի իր ամբողջ ուժով եւ կը յուսայ ելքի մը յանդիլ» : Մեւնոյն առեն դիտել տուաւ թէ ճչմարիտ պատճառ մը պիտի ըլլայ Մ· Նահանգներուն եւ ազատ աշխարհին համար, եթէ Թուինայ վերազինման ծրագրին գործադրութիւնը, զինադադարէ մը վերջ :

× Վերջին լուրերու համաձայն, ընդհանուր լաւատեսութիւն կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ :

## Իրանի վարչապետը Թրումընի դիմաց

ՊԻՏԻ ԿՐՆա՞Ն ԵԼՔ ՄԸ ԳՏՆԵԼ

Իրանի վարչապետը, Տոքթ· Մոսատեղ, նախագահ մը ուղղեց Մ· Նահանգներու նախագահին , անգլեւերէն վեց էջ առթիւ :

Այդ նամակով Տոքթ· Մոսատեղ «վնասակար գործունէութիւն» կը վերագրէ Անգլեւերէն Ընկերութեան, «որ դրդեց օտար պաշտօնէութեան հաւաքաբար հրաժարիլ, եւ քայքայեց նաւատեւտները՝ որպէսզի չստորագրեն Իրանեան ազգ· ընկերութեան ընկալագիրները : Տարակոյս չկայ թէ քարիւղի արտադրութեան ընդհատումը վնասակար պիտի ըլլայ ոչ միայն Իրանեան ժողովուրդին, այլեւ Անգլիոյ եւ բոլոր չահախոռներուն համար : Իրանեան կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը ամէն ջանք պիտի փորձեն, կանխելու համար քարիւղի չահագործման ընդհատումը, որուն պատասխանատուն պիտի համարուի Անգլեւերէն ընկերութիւնը » :

Պարզելով ամբողջ անցուդարձը, վարչապետը կը յայտարարէ թէ Իրանի կառավարութիւնը հարկադրուած էր ազգայնացում կատարելու, թէ «առաւելագոյն համերաշխութեամբ չարժեցաւ, համաձայնութեան մը չանգելու համար : Ան մէկուկէս ամիս պատմանաժամ չնորհեց ընկերութեան, բանակցութիւններ կատարելէ առաջ, միշտ կրկնելով, սակայն, թէ բանակցութիւնները կը վերաբերին միայն քարիւղի ազգայնացման օրէնքին գործադրութեան եղանակներուն : Իրանի կառավարութիւնը միշտ պատրաստ է հատուցում տալու » :

Վարչապետը ապա յիչելով երկու երկիրներուն բարեկամական յարաբերութիւնները , յոյս կը յայտնէ թէ «աչխարհի ազատ երկիրները եւ մասնաւորապէս ամերիկեան կառավարութիւնը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

# ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺԹ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

## Դ.

### ԳՐԱԲԱՐԻ ՀԱՐՑԸ

*Սաալինի լեզուաբանական ուսմունքի մէջ մի-մեանց հակադրուած են ազգային լեզուն եւ բար-բառները: Առաջինը ստեղծուած է «դարերի ըն-թացքում», «հարիւրաւոր սերունդների ջանքե-րով» եւ կոչուած է «բաւարարելու ամբողջ հասա-րակութեան (ամբողջ ազգի՝ Ա. Մ.) կարիքները»: Բարբառները, ընդհակառակն, սեփականութիւնն են այս կամ այն դասակարգի եւ կարճատեւ կեանք ունեն: Նրանք զուրկ են ինքնուրոյնութիւնից եւ «ճիւղաւորումներ են համամշակութային ազգա-յին լեզուի», որ մէջտ «գերիշխել է դիալեկտների վրայ»:*

*Այստեղից բնական եզրակացութիւն .—*

*Համամշակութային (համազգային) լեզուն մէկ է («միասնական է») եւ ունի տեւական կեանք, իսկ բարբառները, որ մէկից աւելի են, «դատա-պարտուած են մահացման»:*

*Սովետական «լեզուաշինարարութեան» խըն-դիրն է՝ պահել ու զարգացնել միասնական լեզուն եւ հաշուեյարդարի ենթարկել «դիալեկտ»ները:*

*Այս ինքնին դիւրին խնդրի գործնական լու-ծումը հայ իրականութեան մէջ պիտի հանդիսէր որոշ դժուարութեան, որովհետեւ բարբառների դէմ դիմաց մենք ունինք ոչ թէ մէկ, այլ երկու գրական լեզու: Այս պարագան, ինչպէս տեսանք նախորդ յօդուածում, չէ նախատեսուած Ստա-լինի լեզուաբանական ուսմունքի մէջ:*

*Ի՞նչ անել, ուրեմն:*

*Հայ բոլշեւիկները վերոյիշեալ դժուարութիւ-նից դուրս գալու համար նաեւ այս անգամ դիմում են բազմաչարչար դիալեկտիկային: Եթէ Ստալինի ուսմունքը չի յարմարում հայ իրականութեան, ապա այդ իրականութիւնը պիտի յարմարեցնել — ինչ գնով էլ որ լինի — Ստալինի ուսմունքին: Եւ այստեղից ահա հարցի ծանօթ լուծումը: Արեւ-մտահայերէնը նոյնպէս «դիալեկտ» է, որ պիտի «լիկվիտացուի» (հաշուեյարդարի ենթարկուի), որպէսզի մէջտեղը մնայ մէկ համամշակութային հայ լեզու, սովետահայ (արեւելահայ) լեզուն:*

*Բայց արեւմտահայ լեզուի «դիալեկտացու-մով» դեռ եւս չի լուծուում ամբողջովին հայ միաս-նական լեզուի խնդիրը:*

*Կայ նաեւ գրաբարի հարցը, որ նոյնպէս չի նախատեսուած Ստալինի ծանօթ յօդուածների մէջ: Գրաբարի դոյութիւնը, եթէ ոչ արեւմտահա-յերէնի չափ, բայց այնուամենայնիւ որոշ խոչըն-դոտ է հանդիսանում սովետահայ լեզուի միասնա-կանութեան սկզբունքի հաստատման եւ կիրառման համար: Պէտք է, ուրեմն, լուծել նաեւ գրաբարի հարցը: Անշուշտ, միայն յենելով Ստալինի լեզ-ուաբանական աշխատութիւնների վրայ:*

*Այդ լուծումը եւս տուել են հայ բոլշեւիկները եւ տուել են նաեւ գրաբարի «լիկվիդացման» ուղ-ղութեամբ:*

*Հաշուեյարդարը ներկայ դէպքում աւելի դիւ-րութեամբ է կատարուել, որովհետեւ գրաբարը խօսակցական եւ գրական լեզու լինելուց դադարել է եւ, այդ տեսակէտից, մրցակից չէ սովետահայ լեզուին: Դրա հետ մէկտեղ կայ, սակայն, գրա-բարի հարցը, որ ներկայանում է որպէս գրաբարի գնահատման հարց, մեր արդի լեզուի համար նրա արժէքի, նրա նշանակութեան ճշդման հարց:*

*Կոմկուսի համագումարը (կամ աւելի ճիշդ կենտկոմի պլենումը) հէնց այդպէս էլ մօտեցել է գրաբարի հարցին: Կենտկոմի զոյդ էսսեների «դիրքաւորումը» գրաբարի արժէքի նկատմամբ ժխտական է:*

*Գրաբարը, ըստ Ս. Կարապետեանի, ոչ մի ար-ժէք չի ներկայացնում: Նա մեռած լեզու է եւ «մեռած գրաբարի հնաբանութիւնները (արխա-յիզմները), հակառակ որոշ լեզուագէտների ու գրողների հիասթափութիւնների, չեն կարող աղ-բիւր ծառայել համամշակութային հայ լեզուի հարստացման համար: Հայ լեզուն զարգանում է միայն սոցիալիստական մշակոյթի եւ տնտեսու-թեան զարգացման համընթաց»:*

*Խիստ է նաեւ միւս էսսի՝ Զ. Գրիգորեանի դատաստանը գրաբարի նկատմամբ:«Սկսածը.գա-րի վերջից եւ մանաւանդ է դարից, ասում է նա, գրաբարը մահանում է եւ դառնում է յետադիմա-կան պայքարի զէնք եկեղեցու ձեռքում ընդդէմ աշխարհիկ մշակոյթի, ընդդէմ հայ ժողովրդի վաւերական լեզուի՝ աշխարհաբարի զարգացման: Այս տեսակէտից ակնյայտ է վնասակարութիւնը գրաբարի իտէալականացման ինչպէս նաեւ այն պաշտպանութեան, որ գոյութիւն ունի որոշ լեզուա-գէտների, բանասէրների եւ գրողների շարքե-րում»:*

*Իր այս ժխտական վերաբերմունքը հանդէպ գրաբարի հիմնաւորելու համար, Զ. Գրիգորեանը ոգեկոչում է Ստ. Շահումեանի եւ Սուրէն Սպան-դարեանի մղած պայքարը գրաբար լեզուի դէմ:*

*« Իր ժամանակ, ասում է նա, գրաբարի դէմ դրծօն պայքար են ծաւալել հայ բոլշեւիկեան մա-մուլը, Լենինի եւ Ստալինի աշակերտները եւ պի-նակիցները՝ Շահումեանը եւ Սպանդարեանը, ո-րոնք մեծ դեր են կատարել հայ լեզուի զարգաց-ման մէջ» (ընդգծուած է մեր կողմից՝ Ա. Մ.):*

*Եւ վերջացնում է կոչ անելով, որ «յատակու-թիւն մտցուի հարցի մէջ, որ հաշուեյարդարի ենթարկուի գոյութիւն ունեցող չափը գրաբարի գնահատման հարցում»:*

*Այդ կարգի շփոթութիւններ ու անյստակու-թիւններ թոյլ են տուել իրենց սովետահայ շատ գրողները, որոնք գործ են ածել իրենց երկերի մէջ ոչ միայն առանձին բառեր, այլ նոյնիսկ ամբողջ արտայայտութիւններ:*

*Եւ Զ. Գրիգորեանը բերում է օրինակներ Դ. Դմբրճեանից, Ն. Զարեանից եւ միւս գրողնե-րից:*

*Դ. Դմբրճեանի «Վարդանանքի»ի մէջ կարե-լի է հանդիպիլ հետեւեալ արտայայտութիւնների, առնուած չատոնց մեռած գրաբարից. —*

*« Տէր, ուղղեա զգնացս իմ», «Հրամանդ ի կա-տար», «Ճանապարհդ ի բարին», «ի հատուցումն», « ի յարգանս նրա հօր բարութեան» եւն.:*

*Ն. Զարեանը իր «Աբա Գեղեցիկ»ի մէջ, գրել է.—«Իմ երկիւղն ի քաց վաներ», «Հաստիր դաշնա-գրութեան», «ի բար կը սեպագիմ, եւ բել դեսպան հրեշտակից» , եւն.:*

*Ն. Զարեանը, ըստ ընկալեալ սովորութեան (ներողութիւն, «ընդունուած սովորութեան հա-մաձայն»), անմիջապէս մեղայի է եկել եւ մի եր-կար յօդուածով, տպագրուած «Սով. Գրականու-թիւն եւ Արուեստ» ամսաթերթում, խոստովանել է իր լեզուական սխալները եւ մասնաւորապէս գրաբար բառեր գործածած լինելու սխալը: Հէ-տաքրքրական է, որ մէջ բերած օրինակների շար-քում նա չի մոռացել յատկապէս «հրեշտակից» բառը, որի գործածութիւնից խոստացել է հրա-ժարուիլ այսուհետեւ:*

*Ասա լա՛ւ:*

*Բայց մենք յիշում ենք, որ նոյն « հրեշտա-կից» բառը գործ է ածել իր կնդակի մէջ նաեւ Ա-մենայն Հայոց Կաթողիկոսը:*

*Արդեօք նա՞ էլ հանդէս պիտի գայ «ինքնա-քննադատութեամբ» :*

Ա. ՄՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

# Կարմիր Վարդավառը

*Կարմիր թուականի մը 36րդ տարեդարձն է այսօր: Թուական մը որ անմոռանալի պիտի մնայ սերունդէ սերունդ եւ պատմութենէ պատմութիւն: Այդ օրն էր որ արիւնարբու Թուրքը անդունդի եւ խաւարի մէջ անհետացուց Տարօնի փայլուն աստ-ղերն եւ իր արի արանց ժողովուրդը :*

*Երեսունվեց տարիներ անցան այդ արիւնոտ եւ չարաբաստիկ թուականէն ի վեր, եւ երեսունվեց գարունները ալ փառեցուցին մեր պաշտելի նահա-տակներուն չարդ ու փշուր ոսկորները: Սակայն մեր վէրքերը դեռ չատ թարմ են: Ամէն տարի Ցու-լիսեան ամիսներուն արցունքի փոխարէն արիւն է որ կը հոսի մեր սրտերէն: Սեւ հողն անգամ կու լայ խորունկ վէրքի կսկիծէն :*

*Ո՛վ Տարօնի հայրենազուրկ խլեակներ աչ-խարհի որ ցամաքամասի վրայ ալ գտնուիք , ինչ դառնանքի ալ պատկանիք, մի մոռնաք որ այսօր մեր սիրելի եւ բազմաչարչար նահատակներուն սուգի օրն է: Եկէք երկիւղածութեամբ եւ մեծ հաւատքով երթանք դէպի աւերակ ու խոպան Տա-րօն, ողբանք մեր նահատակներուն անթաղ չի-րիմները, մեր այրուած քաղաքներն ու գիւղերը, մեր քանդուած վանքերն ու եկեղեցիները : Անց-նինք անոր ծաղկաւէտ դաշտերը որ ոռոգուած են հազարաւոր մայրերու, հայրերու, քոյրերու, եղ-բայրներու եւ փոքրիկներու անմեղ արիւններով: Բարձրանանք Սուրբ Մարմնէ եկեղեցու դիմաց «Սաչքիդուրան) , երկիւղածութեամբ ծունկի դանք Գէորդ Զավուշներու, Գալէներու, Յակօնե-րու, Պօղէններու , Ռուբէններու, Սարօներու, Տիգրաններու Թարփըթօզներու (Սարգիս), Սայ-դօներու, Մկրտիչներու, Մխաքներու, Նշաննե-րու, Ճնդօներու, Պարսանդներու, Պետօներու եւ Մօսօներու գերեզմաններուն եւ չիրիմներուն առ-ջեւ, բոլոր սրտով դոչենք.— Ցարգանք եւ հան-դիստ քու ջարդ ու փշուր ոսկորներուդ :*

*Անհամար է թիւը Տարօնի ուխտաւորներու , ո-րոնք իրենց ամբողջ կեանքը եւ ինչքը ի սպաս դրին յանուն մեր ժողովուրդի ազատագրութեան սրբա-զան պայքարին: Մոռնալով ընտանիք, տուն ու տեղ: Աշխատելէն ամէն վառնդ եւ օր մըն ալ արիւթաթոր զոհուեցան պարտականութեան եւ ազա-տութեան արիւնոտ ճամբուն վրայ, յեղափոխա-կանի խիզախ մահով :*

*Տարօնի ռազմիկները անհաւասար կռիւներու մէջ կ'արձանագրէին դիւցազնութեան այնպիսի դրուագներ, որ հայրենաշունչ երգերով կը տա-րածուէր ամբողջ ժողովուրդի մէջ: Նոյնիսկ գիւրան ու Թուրքը մեծ երկիւղածութեամբ կ'եր-դէին այդ դիւցազնական երգերը եւ կը յիշէին Գէորգ Զավուշներու եւ Աղբիւր Սերոբներու ա-նուններըե :*

*Հայրենի հողէն հալածուած առիւծ կորիւն-ներու վերջին բեկորներս անգամ մը եւս ի մի հա-ւաքուինք անոնց յիշատակին առջեւ, նորոգենք մեր ուխտը, անգամ մը եւս ամրացնենք յաւիտե-նական Տարօնի խնկելի յիշատակը մեր սրտերուն խորը, որպէսզի արդիւնաւորուին մեր առաջնորդ-ներու ցանած սերմերը, յանուն իրաւունքի եւ ար-դարութեան :*

*Ազանդական Վարդավառի տօնը խթան մը թող դառնայ մեզի վերապրողներուս: Գէթ տարին ան-գամ մը, վերյիշենք մեր նահատակները, մեր անց-եալը, մեր աւանդութիւնները , Մշոյ Սուլթան Ս. կարապետ հիւրանդացութիւններն ու անոր յեղա-փոխական վանահայր Վարդան Վարդապետը, որ-պէսզի մեր հոգին ալ նորոգուի :*

*Փառք անունիդ, սիրելի Տարօն եւ պատիւ այն բիւրաւոր հերոսներուն որ զոհեցին իրենց կեան-քերը մեր ազատութեան համար :*

Վ. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ

# Վերջին Վարդավառը

*Հայ նահատակներու համազգային սգատօնէն անկախ, Տարօնցին կը սգայ առանձնապէս 1915ի Վարդավառը, երբ տեղի ունեցաւ Տարօնի հայու-թեան բնաջնջումը:*

*Զկայ ժողովուրդ մը այնքան չարչարուած , հարատահարուած եւ կոտորակուած, որքան հայ ժողովուրդը, մանաւանդ Տարօնի եւ միւս հայկա-կան շրջաններու մէջ, իբրեւ հետեւանք իր աշխար-հագրական դիրքին: Թուրանական խուժաններու ճամբուն վրայ, պարբերական սարսափները, կո-տորածն ու աւերը որոշ չափով սարկացուցին մեր նախնիքները, թմրեցուցին մեր մարտական կոր-ովը: Միշտ կ'ըսէին.— «Թող անոնք աւերեն ու քան-դեն, դարձեալ կը շինենք » ...*

*Ո՛վ Տարօնի դժբախտ բեկորներ, այսօր Վար-դավառ է, Տարօնի խաչելութեան Թուականը: Մեր երկիրը ձգուած էր իր բախտին եւ կը չարունակէր իր պայքարը, մինչեւ որ դաշտը եւ քաղաքը մնա-ցին փլատակներու տակ, 1915 թ. Յուլիս 23ին: Ժողովուրդին մէկ մասը հրկիզուեցաւ դոմերու եւ մարագներու մէջ, Արածանին եւ Մեղրագետը արիւնով ներկուեցան: Արիւնածարաւ թշնամին յաջողած էր գործադրել իր հայաջինջ ծրագիրը հայ ժողովուրդին դոնէ կէսին վրայ :*

*Թուականները կուգան ու կ'անցնին: Ահաւա-սիկ 36րդ գարունները փթթեցան մեր սիրելիներու արեան ոռոգումով եւ խամրեցան :*

Տարօն, պաշտելի Տարօն,
Մենք կարօտ ենք քու հրեղէն արիւնին,
Որ հիմա կը պրկպրկայ տրտմագին :
Կը յիշենք մենք արցունքներով ամէն օր,
Քու դաշտերդ որ են հիմա սգաւոր ,
Կռուկի հետ որ կը ճախրէ մեհեաւոր :
Տարօն, Տարօն, մէկ ալ յիշէ մեզ արցունքով,
Ինչպէս որ մենք Գէորգներու անունով,
Քեզ կը յիշենք ամէն վայրկեան, ամէն օր :
Տարօն... Տարօն վազբ ջուրերուդ մոլեգին
Որ օրերդ հին երգերով օրեցին ,
Դեռ կը հնչէ մեր որբացած սիրտերուն ...
Տարօն... Տարօն, այժմ եղած ես գերեզման
Ուր ֆայերուդ հոգիները կուգան մաղ,
Քեզ կը հսկեն, քեզի հետ են անբաժան :
Օտարութեան հովերուն հետ մահագոյն ,
Հազար բարեւ, մեղմ համբոյրներ ու ողջոյն ,
Կը ղրկենք քեզ ու սարերուդ, գիւղերուդ :
Մեր պաշտած Աստուածը մահուկներուն իսկ չգթաց
Ա՛խ, արդեօք պիտի գայ օր մը կրկին գեղ տես –
նեմ ժամը վերջին
Կարօտ առնենք հայրենիքին, պառկինք մեր պա –
պերին կողքին :

*Մեր մամիկները այս կ'երգէին կոտորածի օ –րերուն. —*

Տաղար վէ թաշլար արիւնով ներկուած
Խաճեան ու գունտան, եա բապպի, բոցերով ծած–
կուած :
Տումանլարընտան արեգակ մարած
Հայաթը բըրտըն, եա բապպի, մութ երկիր պա–
տած :
Սիւտլի չոճուխլար ի գիրկ մայրերուն
Եա բապպի, ի մէջ բոցերուն :

×

Մեռնիմ ես, լուսնեակ, գոհար պատուական
Ջըն փըն բար Սասուն Տարօն սիրական
Քեզ բան եմ պատմում Հայի ցաւերից

# կարմիր Վարդավառը

*Կարմիր թուականի մը 36րդ տարեդարձն է այսօր: Թուական մը որ անմոռանալի պիտի մնայ սերունդէ սերունդ եւ պատմութենէ պատմութիւն: Այդ օրն էր որ արիւնարբու Թուրքը անդունդի եւ խաւարի մէջ անհետացուց Տարօնի փայլուն աստ-ղերն եւ իր արի արանց ժողովուրդը :*

*Երեսունվեց տարիներ անցան այդ արիւնոտ եւ չարաբաստիկ թուականէն ի վեր, եւ երեսունվեց գարունները ալ փառեցուցին մեր պաշտելի նահա-տակներուն չարդ ու փշուր ոսկորները: Սակայն մեր վէրքերը դեռ չատ թարմ են: Ամէն տարի Ցու-լիսեան ամիսներուն արցունքի փոխարէն արիւն է որ կը հոսի մեր սրտերէն: Սեւ հողն անգամ կու լայ խորունկ վէրքի կսկիծէն :*

*Ո՛վ Տարօնի հայրենազուրկ խլեակներ աչ-խարհի որ ցամաքամասի վրայ ալ գտնուիք , ինչ դառնանքի ալ պատկանիք, մի մոռնաք որ այսօր մեր սիրելի եւ բազմաչարչար նահատակներուն սուգի օրն է: Եկէք երկիւղածութեամբ եւ մեծ հաւատքով երթանք դէպի աւերակ ու խոպան Տա-րօն, ողբանք մեր նահատակներուն անթաղ չի-րիմները, մեր այրուած քաղաքներն ու գիւղերը, մեր քանդուած վանքերն ու եկեղեցիները : Անց-նինք անոր ծաղկաւէտ դաշտերը որ ոռոգուած են հազարաւոր մայրերու, հայրերու, քոյրերու, եղ-բայրներու եւ փոքրիկներու անմեղ արիւններով: Բարձրանանք Սուրբ Մարմնէ եկեղեցու դիմաց «Սաչքիդուրան) , երկիւղածութեամբ ծունկի դանք Գէորգ Զավուշներու, Գալէներու, Յակօնե-րու, Պօղէններու , Ռուբէններու, Սարօներու, Տիգրաններու Թարփըթօզներու (Սարգիս), Սայ-դօներու, Մկրտիչներու, Մխաքներու, Նշաննե-րու, Ճնդօներու, Պարսանդներու, Պետօներու եւ Մօսօներու գերեզմաններուն եւ չիրիմներուն առ-ջեւ, բոլոր սրտով դոչենք.— Ցարգանք եւ հան-դիստ քու ջարդ ու փշուր ոսկորներուդ :*

*Անհամար է թիւը Տարօնի ուխտաւորներու , ո-րոնք իրենց ամբողջ կեանքը եւ ինչքը ի սպաս դրին յանուն մեր ժողովուրդի ազատագրութեան սրբա-զան պայքարին: Մոռնալով ընտանիք, տուն ու տեղ: Աշխատելէն ամէն վառնդ եւ օր մըն ալ արիւնաթոր զոհուեցան պարտականութեան եւ ազա-տութեան արիւնոտ ճամբուն վրայ, յեղափոխա-կանի խիզախ մահով :*

*Տարօնի ռազմիկները անհաւասար կռիւներու մէջ կ'արձանագրէին դիւցազնութեան այնպիսի դրուագներ, որ հայրենաշունչ երգերով կը տա-րածուէր ամբողջ ժողովուրդի մէջ: Նոյնիսկ գիւրան ու Թուրքը մեծ երկիւղածութեամբ կ'եր-դէին այդ դիւցազնական երգերը եւ կը յիշէին Գէորգ Զավուշներու եւ Աղբիւր Սերոբներու ա-նուններըե :*

*Հայրենի հողէն հալածուած առիւծ կորիւն-ներու վերջին բեկորներս անգամ մը եւս ի մի հա-ւաքուինք անոնց յիշատակին առջեւ, նորոգենք մեր ուխտը, անգամ մը եւս ամրացնենք յաւիտե-նական Տարօնի խնկելի յիշատակը մեր սրտերուն խորը, որպէսզի արդիւնաւորուին մեր առաջնորդ-ներու ցանած սերմերը, յանուն իրաւունքի եւ ար-դարութեան :*

*Ազանդական Վարդավառի տօնը խթան մը թող դառնայ մեզի վերապրողներուս: Գէթ տարին ան-գամ մը, վերյիշենք մեր նահատակները, մեր անց-եալը, մեր աւանդութիւնները , Մշոյ Սուլթան Ս. կարապետ հիւրանդացութիւններն ու անոր յեղա-փոխական վանահայր Վարդան Վարդապետը, որ-պէսզի մեր հոգին ալ նորոգուի :*

*Փառք անունիդ, սիրելի Տարօն եւ պատիւ այն բիւրաւոր հերոսներուն որ զոհեցին իրենց կեան-քերը մեր ազատութեան համար :*

Վ. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ

# ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ տան մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ, Մաքսիմ Գորկիի մահուան 15ամեակին առթիւ: Արձակագիր Դերենիկ Դեմիրճեան եւ Ներսէսեան խօսեցան ռուս գրագէտի կեանքի եւ գործի մասին:

ԱՄԱՐՈՒՀԻՆ ԹԱՏՐՈՆԻ չէնքին մէջ տեղի ունեցաւ երաժշտական ուսումնարանի տարեվերջի համերգ – հանդէսը: Երգեցին եւ նուագեցին ուսանող - ուսանողուհիները, հայկական եւ եւրոպական դասական կտորներ:

Այս տարի երաժշտանոցը կ'աւարտեն 33 երգիչներ, ջութակահարներ, թաւ ջութակահարներ եւ երաժշտագէտներ: Բոլորն ալ պիտի գործեն իբրեւ դասատուներ եւ երգիչ – երաժիշտներ զանազան շրջաններու մէջ:— Գ. Տիծեռնակ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ երաժշտագէտներ ղրկուած են Խ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի Արուեստի բաժնին կողմէ, պետութեան զանազան շրջանները ձայնագրելու համար ժողովրդական երգերը: Վերջերս Մարտունիի շրջանը մեկնած են երաժշտագէտներ Սամուէլեան եւ պետական խումբի գեղարուեստական ղեկավար Թաթուլ Ալթունեան:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 60 ՅԱՅՏՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ

Ղլիսաւորութեամբ նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի մեկնած են Բագու: Պիտի այցելեն նաեւ Նաբերական շրջանները, գործարանները եւ Ազրպէյճանի այլ գեղատեսիլ վայրերը: Պիտի նկարեն արդիւնաբերական ձեռնարկներու եւ բանուորներու աշխատանքի տեսարանները ինչպէս եւ հանրութեան յօդուածները հայ եւ վրացի ժողովուրդներու բարեկամութեան մասին:

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» օրաթերթին ուղղուած նամակով մը երաժշտական գործիքներու խումբ մը վարիչներ կ'առաջարկեն երգեր ստեղծել ժողովրդական գործիքներու համանուագի համար, նկատելով որ ժողովրդական գործիքներու համանուագի համար լաւարժէք երաժշտական գործիքներ չկան: Անոնք կը դանդաղին նաեւ թէ՝ Հ. ՍՍՌ (Հայաստան) Գիտութեանց Ակադեմիայի երաժշտութեան բաժինը եւ Ժողովրդական Ստեղծագործութեան Տունը իրենց հաւաքած սուվետական ջրջանի ժողովրդական երգերէն եւ ոչ մէկը մինչեւ այսօր չեն մշակած ժողովրդական գործիքներու համանուագի համար:

երբ որ գաս անցնիս Մշոյ վերեւից
Սալմայ Դուրանի պառկած ֆաջերին
Սիրոյ ողջոյն տաս Գէորգ Զաւուշին:

Յարգանք Տարօնի նահատակներուն եւ բիւր համբոյր Մեսրոպներու, Մամիկոնեաններու, Հըրայրներու, Աղբիւրներու, Զաւուշներու, Հաճի Յակոբ Կոտոեաններու, Կորիւններու, Մճօներու, Մուրատներու ծննդավայր Տարօնին:

Լ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ 190 հազար զարդածառեր եւ թուփեր տնկուած են այս տարի: Սթալինի վիթ – խարի յուշարձանին չուրջը երկու հեկտար տարածութեամբ կը չինուին գեղարուեստօրէն ձեւաւորուած ծաղկանոցներ: Երեւանի ծաղկաղարդման համար բուսաղատման մարմինը իր ջերմոց – ներուն մէջ կ'աճեցնէ բուրաւէտ եւ բազմերանգ ծաղիկներու մօտ հինգ միլիոն սածիլ:

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ լոյս տեսած են նաեւ հայրենի Գեղաչէնի մէջ (Արտաշատ) 250 մեթր տարածութեան վրայ, մարզերը զատուորուած են փայտէ տաշտակներու մէջ, զետնէն մէկ մեթր բարձրութեամբ: Այդ ջերմոցին մէջ սածիլները աւելի ադոդջ կ'ըլլան եւ աւելի արագ կ'աճին:

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ լոյս տեսած են, հայրենի դրականութեան դասագիրք մը վեցերորդ դասարանի համար: Յարդ. 1951—52 ուսումնական տարուան համար լոյս տեսած են 35 դասագիրքեր:

## ՁԱՃՆԻՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

### ՄԱՑԻՍ 28

ԼՈՍ ՍԻՈՒԹԱ.— Ինչպէս ամէն տարի եւ ամէն տեղ, Հ.Յ.Դ. «Խաժակ խումբն ալ տօնեց Մայիս 28ի տարեդարձը: Անշուշտ զղջային անոնք որ ներկայ չէին: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ոգեւորեց հանդիսը իր խմբերգներով, արտասանութիւններով եւ մեներգներով:

Ապրի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը: Ունեցանք կենդանի պատկեր մը եռագոյն:

Օրուան նախագահը, ընկեր Գրիգոր Դաւիթեան բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը: Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկ. Ե. Ադամեան: «Խաժակ» խումբին կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ա.Ճէմեան: Օրուան բանախօսը, ընկեր Թադեոս Ալեքսեան փառաբանեց հայ ժողովուրդին ազատասիրութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը, Վարդանանց պատերազմէն մինչեւ մեր ժամանակները: Շեշտեց թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նոր սերունդին կ'ուսուցանէ պայքար յանուն արդարութեան եւ ազատութեան:

Ցետոյ Նոր Սերունդի անդամները պարեցին հայկական պարեր իրենց տարազներով:

Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակութիւնը, որ միշտ պատրաստ է ծառայել հայրենիքի համար: Շնորհակալութիւն Մարաչլէ եկած Նոր Սերունդի ընկերներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱՐԱՆ մը իրականացնելու համար Փարիզի մէջ կազմուած է կոմիտէ մը՝ բաղկացած չարժանկարի մասնագէտներէ, արուեստագէտներէ եւ գրագէտներէ: Ամէնէն պատկերալից բառերը, եւ կամ սահմանումները որոնք կրնան պատկերի փոխուիլ, համայնադիտարանին մէջ պիտի գրուին բարձր ոճով, ըստ հեղինակին: Ամէն մէկ «յօդուած» պիտի ծառայէ կարճ մեթրի, ողբերգութիւն, վաստանկար, կենդանի ուրուագիծ: Թէեւ այս տեսակ չարժանկարները դպրոցներու եւ համալսարաններու համար են, բայց պիտի տրուին նաեւ ժողովուրդին, սրահներու թէ հեռատեսիլի մէջ (télévision):

## ՓԱՐԻԶԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
(Չեկոյց թիւ 2)

Հայաստ. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան ընտրական յանձնաժողովը կը հաղորդէ հետեւեալը.—

1.— Փարիզի եւ շրջակայից Հայոց եկեղեցւոյ վարչութեան անդամներու ընտրութեանց դործողութիւնները հակակշռելու նպատակաւ, կատարուած բողոքներու վրայ, յանձնաժողովս պահանջած էր եկեղեցւոյ հին վարչութեան նախագահ Պ. Գ. Պաղտասարեանէ, իր տրամադրութեան տակ դնել ընտրութիւններու վերաբերեալ փաստաթղթերն ու տոմարները:

Մինչ այդ, ինքնակոչ «վարչութիւն» մը ինք – զինքը գործի կոչելով, մերժեց մեր օրինական պահանջը:

Հնարաւորութիւն չունենալով քննելու ընտրութեան գործողութիւնները, միւս կողմէ նկատի ունենալով որ կարգ մը ապօրինութիւններ գործուած են, չբսելու համար բացարձակ գեղծումներ, որոնք միայն յետ քննութեան կարելի է հաստատել, Ընտրական Յանձնաժողովս կը յայտարարէ **1951**ի Յունուարի ընտրութիւնները անվաւեր:

2.— Ինքնակոչ վարչութեան կ'ազդարարէ որ իրաւունք չունի Հայ. եկեղեցւոյ հաւատացեալներու կրօն. ընկերակցութեան գործերը վարելու, ապօրինի գործերով կատարուած իրողութեան առջեւ դնելով հասարակութիւնը: Կը զգուշացնէ ինքնակոչ վարչութիւնը ապօրինութեանց ծանր հետեւանքներէն, որոնց պատասխանատուները հասարակաց կարծիքին յանձնելէ իր պարտականութիւնը պիտի համարէ:

Ապօրէն կը յայտարարէ ինքնակոչ վարչութեան կողմէ քահանայի մը ընտրութեան վերաբերեալ ընդհ. ժողովի հրաւէրը:

Ընտր. Յանձնաժողովս բացած է քննութիւն մը, ընտր. գործին վերաբերեալ անկանոնութիւններուն փաստաթուղթերը հաւաքելու համար: Յանձնաժողովս ընդհ. ժողովի պիտի հրաւիրէ Հայ. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. բոլոր անդամները, հաղորդելու համար անոնց իր քննութեանց արդիւնքը:

Ի դիմաց Ընտրական Յանձնաժողովի ընդհ. քարտուղար՝ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, նախագահ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

## ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

### ՁԻՆԿԻԼԷՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Այսօր» իր 132 թիւով տպեց «Նիւթեր Հայոց պատմութեան համար» խորագրով յօդուած մը, որով Ձինկիլէրցիներուն կը վերագրուի «բռնչական ծագում»:

Յօդուածագիրը, Յակոբ Ալճեան ինչ հիման վրայ իրրեւ իրականութիւն կը ներկայացնէ այդ ենթադրութիւնը:

1915ին, չարաչար խոշտանգուած դաւառացին չի կրնար հանդուրժել որ նոր կսկիծներ պատճառեն իրեն:

Համախորհուրդ՝ դիւղիս մնացորդներուն հետ, հրապարակաւ կը հրաւիրեմ յօդուածագիրը եւ կը սպասեմ իր լուսաբանութեան: — Գուլյումճեան



# Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

## Զ.

«Սլավօն ժամանակագրութիւնը» նոյնը կը պատմէ: Իսկ Ֆրանցէս ալ կ'ըսէ թէ երկինքին մէջ յանկարծ սաստիկ լոյս մը չողշողաց եւ քաղաքին վրայ տատանած մնաց ամբողջ գիշերը: Եթէ ոչ անկարելի, գոնէ չատ դժուար է ժողովրդական աւելորդապաշտութեան երեւակայածսխալն ու ուղիղը իրարմէ զանազանել այս վկայութիւններուն մէջէն:

Ամէն պարագայի մէջ տպաւորութիւնը չախ – չախիչ եղաւ: Պարպարօ աւելի ճշմարտանման եւ աւելի պարզ պատճառ մը կը ցուցնէ եւ կ'ըսէ որ՝ թէ իր գինուորները ուրախացնելու եւ անոնց սիրտ տալու եւ թէ մօտալուտ դերագոյն յարձակումը տօնելու համար Թրքական բանակին երկայնքին վրայ Սուլթանին կողմէ վառել տրուած հսկայական խարոյկահանդէսներու ցոլքն էր այդ լոյսը:

Այդ ցնորական լուսավառութիւնը որու կ'ըսեն կերանային Թրքական բանակին եռուզեռն ու պոռչտուքները, սարսափ տարածեց ամբողջ քաղաքին վրայ եւ ամէնքն ալ լալով պոռալով աղաչեցին Աստուծոյ եւ Ս. Մարիամի որ գիրենք պաշտպանէ պաշարողներու վրէժխնդրութեան դէմ: Օր ցերեկի պէս լոյս էր ամէն կողմ: Նոյնիսկ մոռցան ամբակոծութիւնը, որ քնաւ չէր դադրեր եւ որ այդ օրը ուրիշ ամէն օրէ աւելի աներիժ դեր կատարեց: Ցետակօրէն ամէն մէկ վրան կ'երեւար թշնամի բանակին մէջ, այնքան վիթխարի լոյս մը կ'արձակէին այդ անհամար հուրերը:

Ինչ որ պատմագիրներու վկայութիւններէն քիչ չատ որոշ կարելի է հասկնալ, սա է թէ այդ լոյսերուն առթած յուզումին տակ չատեր յորդորեցին կայսրը որ ձգէ վախչի, քանի որ յայտնի էր թէ Տէրը զինքը լքած էր, բայց Կոստանդին մինչեւ վերջը անդրդուելի մնաց եւ չուզեց հեռանալ իր սիրելի քաղաքէն, ուր դիրկընդխառն կռուի մէջ անհետ պիտի ըլլար սպառսպուռ:

Պաշարեալները սպառումի վերջին աստիճան նին հասեր էին, աւելի քան վեց չաբաթէ ի վեր ձեռքը ոտքը բռնող բնակչութիւնը, էրիկմարդ, կին, տղայ, աղջիկ, քահանայ, կրօնաւոր, մայրապետ դիչեր ցերեկ կը նորոգէին պարիսպին չարունակ փուլ եկած խրամները, մանաւանդ՝ Լիկոսի հովտին մէջ ուր կարծես թէ կեդրոնացած էր թշնամիին գրոհը, ուր ան կը նետէր իր հրէշ թնդանօթին վիթխարի ռումբերը, որոնք մինչեւ հազար երկու հարիւր լիպրա կը կշռէին եւ որոնց բախումէն քաղաքը կը դղրդար մինչեւ Ոսկեղջիւրի մէջը գտնուող նաւերը:

Մայիս 23ին նաւին վերագարձը եւ իր բերած լուրը թէ աւելորդ էր սպասել Եւրոպայէն ոեւէ օդնական նաւատորմիղ, վերջին քաջալերիչներն ալ ընկճած էր: Ժամէ ժամ, այս թշուառ բնակչութիւնը վերջնական յարձակումին կը սպասէր, որ պիտի չուշանար այլեւս:

Այնուշտ, Սուլթան Մուրատի օրով, 1422ի ամրան՝ Պոլսոյ վերջին պաշարման եւ նահանջի յիշատակը պաշարեալներուն մտքին մէջ էր եւ ատով կը յուսադրուէին քիչ մը: Այդ բարեպաշտ եւ աւելորդապաշտ հոգիները դեռ յոյս ունէին այն դերբնական մարդարէութեան վրայ՝ թէ յաղթական Թուրքերը մինչեւ Այա Սոֆիա պիտի յառաջանան, բայց հոն յանկարծ Տիրոջը հրեշտակը պիտի երեւար որ յարձակողը պիտի վտարէր եւ իշխանութիւնը դարձեալ կայսեր պիտի վերադարձնէր:

Բայց այդ ամէնը, աւաղ, զուր ու տարտամ յոյսեր եւ պարապ խօսքեր էին միայն: Պոլսոյ մէջ ամէն մարդ որոշապէս գիտէր թէ անկարելի էր այլեւս դիմադրել, մանաւանդ որ Թուրքերը թը – ւական ահռելի առաւելութիւն մը ունէին:

Ամէն մարդ վստահաբար գիտէր թէ վերջը մօտալուտ էր, թէ կուխը մահացու կուիւ մըն էր եւ թէ պաշարեալներուն համար միակ ապահով բան մը կար միայն, մեռնիլ եւ կամ անարգօրէն գերի ըլլալ:

(Շար.)

ԿԱՐԵՒՈՐ ռազմափորձեր պիտի կատարուին Ցուլիսին, մասնակցութեամբ արեւմտեան չորս պետութեանց օդաստրմիղներուն: Ֆրանսական օդանաւեր պիտի փորձեն ռմբակոծել Հռոմը, Նափոլին եւ ուրիշ իտալական քաղաքներ: Հրամանները անդլերէն պիտի տրուին:

Աթինֆին կը հեռագրեն թէ Վոլոյի գինուրական ատեանը մահուան դատապարտեց վեց համայնավարներ:

պիտի չզլանան իրենց աջակցութիւնը Իրանի ազգային տենչերուն, այս հարցին մէջ» :

× Պ. Թրումըն հարցումի մը պատասխանե-լով, յայտարարեց թէ հարցը կապ չունի իր երկրին կամ իրաւասութեան հետ :Բայց եւ այնպէս, Անգլիոյ մէջ կը կարծեն թէ կարելի է ելք մը գտնել վերջին պահուն ,եթէ նախագահը միջամտէ :

Մինչ այս մինչ այն, Պարսիկները կը շարունակեն գործել: Կառավարութիւնը յայտարարեց թէ պատրաստ է ետ առնելու վնասարարութեան օրէնքը, եթէ Անգլեւիրանեան ընկերութեան պաշտօնեաները չարունակեն աշխատիլ, փոխանակ հապաղելու : Մեւնոյն ատեն, Պարսիկները դրաւեցին Անգլեւիրանեան ընկերութեան դրասենեակները, դուրս հանելով անգլիացի պաշտօնեաները: Ցետոյ, կառավարութիւնը ծանուցեց մը յանձնեց Իրաքի դեսպանատան գործակատարին, գանգատելով թէ Թոյլ տուած են որ բրիտանական մարտանաւ մը խարխոյ ձգէ Իրաքի ջուրերուն մէջ եւ ցամաքի վրայ ալ զինուորական կայան մը հաստատուի, ահաբեկելու համար Իրանը: (Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ Անգլիա դաշնագիրները ունի թէ Իրաքի եւ թէ Իրանի հետ, այս իրաւունքներու մասին) :

× Հեռագրի մը համաձայն, բրիտանական կառավարութիւնը ի հարկին Ազգաժողովին պիտի դիմէ :— Հնդկաստանի վարչապետը չափաւորութեան հրաւիրեց Իրանի կառավարութիւնը : — Բրիտանական քարիւղատար նաւերուն յանձնարարուեցաւ այլեւս Ապատան չհանդիպիլ :

## ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆի ամերիկեան նաւատորմին հրամանատարը՝ Ծովակալ Քերնի, Նափոլի հասնելով, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իտալիոյ վարչապետին հետ :Համաչխարհային ճերակուսականները բողոքեցին այս այցելութեան, ինչպէս եւ այն ծրագրին դէմ, որուն համաձայն Նափոլի պիտի հաստատուի ամերիկեան հրամանատարութիւնը , իսկ Լիվոռնոյի նաւահանգիստը պիտի տրամադրուի՝ պարէն փոխադրելու համար Միջերկրեայ ամերիկեան բանակին :

ԱՆԳԼԻՈՑ արտաքին նախարարին իրաւասութիւն տրուեցաւ ի հարկին ներում չնորհել Գերմանիոյ պատերազմի ոճրագործներուն: Ցարդ այս իրաւասութիւնը կ'իյնար բրիտանական մարզպանին :

UNESCOի ընդհ. ժողովին մէջ քուէարկելու իրաւունք տրուեցաւ ազգայնական Չինաստանի , թէեւ անդամատուրքը չէ վճարած : ...

ԲՈՒՌՆ ՄԻՋԱԴԻՊԵՐ պատահեցան փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին առջի օրուան նիստին մէջ: Ժողովին համայնավար անդամները անարգեցին Սէնի նահանգապետը եւ ոստիկանական վերատեսուչը: Ուրիշներ ալ պոռացին կարմիրներու երեսին,— «Դուք Սթալինի սպասաւորներն էք » :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ հովուապետը, գերապայծառ կրոց, 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, ինչպէս եւ ստացուածքներու գրաւման եւ իրաւազրկութեան, իբրեւ դաւադիր: Ամբաստանեալներէն մէկը մահուան դատապարտուեցաւ, իսկ միւսները 8—14 տարի բանտարկութեան: Դատաւորը եւ դատախազը, որոնք նոյնպէս դատած էին կարդինալ Մինձենթիին, այս անգամ նկատի առած էին մեղմացուցիչ պարագաները :

### ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՇԱՎԻԼ.— Եկեղեցական նորընտիր վարչու-թիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վարդավառի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Երգեցողութեանց պիտի մասնակցին ձեռնհաս դպիրներ, եւ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեան: Այսուհետեւ ամէն ամսու առաջին եւ երրորդ կիրակիները կանոնաւորապէս Ս. պատարագ պիտի մատուցուի մատուռին մէջ: Տօնական եւ ուրիշ բացառիկ պարագաներ չեն կրնար խախտել այս որոշումը :

× Ի դիտութիւն Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսէնվիլի բարեպաշտ ժողովուրդին, կը յայտարարուի, թէ այս կիրակի Վարդավառի տօնին առթիւ Ս. պատարագ կը մատուցուի Վարագայ Ս.Խաչ եկեղեցւոյն մէջ եւ օրուան տօնին մասին ծանօթութիւնները կը տրուի պատարագիչ քահանային կողմէ :

### ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԼԻՈՆ.— Վարդավառի տօնին առթիւ, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի: Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը :

### ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻԻ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

### ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ

Փարիզեան բնանկարներու: Բացում (Vernissage) երկուշաբթի 2 Յուլիս: Բաց է մինչեւ Յուլիս 17, ամէն օր ժամը 11—19, բացի կիրակիներէ:

## ՄԱՑԻՍ 28Ը

### ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, (rue Stalingrad)
Այս կիրակի , ժամը 16էն կէս դիշեր
Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Արզուեթեան » խումբի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :
Կը նախագահէ ընկեր Պ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ:
Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կառախումբ Մոնփարնասէն եւ Սէն Լազարէն : Հանրակառք Փոն տը Սէվրէն, իջնել Puits sans Vin :

×

### ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Անտոք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի: Այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, 6 rue Jean B. David, Républicainsնէ բրու սրահը:
Կը նախագահէ ընկեր Տ. ՋԻՔԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ

×

### ՓՈՆԹԷՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խումբի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, այս կիրակի :
Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին: Մարսէյլէն հրաւիրուած են երգողներ եւ արտասանողներ :
Սիրով կը հրաւիրուին փոնթէի եւ Ավինեոնի հայրենակիցները, փոնթէի կանանչզարդ հաւաքավայրը :


## Վաստուրականի Հայր. Միութիւն

1 Յուլիս կիրակի ժամը 15էն կէս դիշեր
Cercle Militaire, Place St. Augustin

## Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կը մասնակցին Տիկին Սարգիսեան, Օր. Ճիւճեան, Օր. Կառվարենց, Պ. Գմբէրթեան, Պ. Գարեգին եւ ծանօթ սիրողներ :

## Առատավոր ևւնակնկալներ

ՄԱՋԵՆՅԻ հանրածանօթ եւ սիրուած նուագախումբը :
Պիւֆէ: Տոմսերը հայ դրատուններէն, ճաշարաններէն եւ նպարավաճառներէն :
Ապահովեցէք ձեր տեղանները, հեռախօսել Լուուռին, Ale. 16.65:



## «Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԳԻՇԵՐ»Ը

(ԱԼՖՈՐՎԻԼ)

## Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս , Charentonի Salle des Fêtesի մէջ, rue de la République
Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան քաղաքապետ Mr. GUERIN (Charentonի) եւ Mr. BLEUSE (Ալֆորվիլի) :
Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Հայկ . երգ, պար: Ներկայ կ'ըլլայ

## GREGOIRE [ex Coco) ASLAN

Եւրոպական պար, Formation Tango Typique

## RICARDO ZARIAS

Առատ եւ ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :
Հաղորդակցութեան միջոց.— իջնել Métro Charenton Ecoles, սրահը 30 քայլ :
Մուտք **200** ֆրանք :


### ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 1, Ֆուրվիէրի դեղակերտ տաճարին մէջ հայրապետական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ եւ կէս օրէն վերջ Սալ Ռամոյի մէջ իրեն ի պատիւ երգահանդէս մը պիտի տրուի ժամը 15.30, Լիոնի հայ եւ ուղղափառական երգչախումբերուն կողմէ :
Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի բոլոր Հայերը:
× Երաժշտական երեկոյթ Սէն Շամոնի մէջ ի պատիւ ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆի
Այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20ին, Սալ Լա մարթինի մէջ: Սիրով կը հրաւիրուի Սէն Շամոնի, Սէնթ Էթիէնի եւ շրջանի հասարակութիւնը :
Մուտքը ազատ է

### ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ Հ. Ց. Դ. ներկայացուցչական ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը : (Métro Cadet):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սիմոն Գալուստեանի բնակարանը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ա. կոմբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրխտափոր»ի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան Ա. կոմբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէնթ Անի դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻՒՊԱԿ.— Պ. Ա. Խոնդկարեանի յօդուածաշարքի Գ. մասին մէջ (Զորեֆշարքի), Ա. սիւնակ, վարէն վեր 4րդ տող, «Կոմիտներնի» — կարդալ կենտկոմի :

### ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Ա. ԽՈՒՄԲԸ

Օգափոխութեան կայանի Ա. խումբը կրընոպլը կը մեկնի այս կիրակի (Յուլիս) երեկոյեան ժամը 9ին, կար տը Լիոնէն: Հաւաքուիլ մեկնումի (Départ) կողմի մեծ Hallին մէջ :

### ԱՑՑ Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. «Ցարտ. Շահրիկեան խումբին, այս կիրակի: Autocarը վերապահուած է միայն արձանագրեալներուն եւ կը մեկնի ժամը ճիշդ 8.30ին: Հաւաքավայրը Place Jean Jaurès (Mairie) եւ Bld. Carnot:

### ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆր. կապ. Խաչի Իսթի Խրիմեան դպրոցի կրթական մարմինը կազմակերպած է բացառիկ հանդէս մը, Յուլիս 1ին, կիրակի օրը ժամը 15ին, Խրիմեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ հայ արիներու եւ արեւոյհներու: Աշակերտութեան պիտի բաժնուի մրգեղէն: Մուտքը 100 ֆրանք :

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Վիլն.— Կապոյտ Խաչի երեք դպրոցներու ամավերջի հանդէսը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ :
Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մանկական թատերախաղեր, երգ,արտասանութիւններ եւ զանազան խաղեր: Խօսք պիտի առնեն ուսուցիչները: Մուտքը ազատ է:

### ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի դպրոցի տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ :
Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն, մեներգ եւն.: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

### ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դէպի Վիլ Ֆրանչ: Նախաձեռնութեամբ Հ.Ց.Դ Լիոնի եւ Վիլ Ֆրանչի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբերուն: Այս կիրակի ամբողջ օրը , Վիլ Ֆրանչի Chateau de Longevilleի գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ:
Երգ, մեներգ եւ հաճելի անակնկալներ:
Առատ կերուխում, մատչելի գիներով :
Autocar առնել Place Guichardէն ժամը 9ին եւ 10.30ին:
Երթուդարձի տոմս 200 ֆրանք :


## Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը, 14էն 17 տարեկան, վաճառականութիւն սորվելու փափաքով, ներկայացուած իր ծնողքին կողմէ :
Դիմել ՑԱՌԱԶի խմբագրութեան :

×

Տնական աշխատանքի համար կին մը կամ աղջիկ մը: Լաւ վճարում եւ տան մէջ պահելու յարմարութիւն: Դիմել Ա.Համալեանի, 68 rue Nationale, Marseille:



ԱՄԷՆ ՏՕՆԱՒՄԲՈՒԹԵԱՆ ,
ՀՐԱՒԻՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄՏԵՐԻՄԸ

# "ՇԻՐԱԿ, ՕՂԻՆ



Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)